

SUOMEN VIRALLINEN TILASTO
FINLANDS OFFICIELLA STATISTIK

XXXII

SOSIALISIA
ERIKOISTUTKIMUKSIA
SOCIALA
SPECIALUNDERSÖKNINGAR

VII

KIELTOLAKITIEDUSTELU VUONNA 1923
FÖRBUDSLAGSENQUËTEN ÅR 1923.

HELSINKI 1925 HELSINGFORS

SUOMEN VIRALLINEN TILASTO
FINLANDS OFFICIELLA STATISTIK

XXXII

SOSIALISIA
ERIKOISTUTKIMUKSIA
SOCIALA
SPECIALUNDERSÖKNINGAR

VII

KIELTOLAKITIEDUSTELU VUONNA 1923
FÖRBUDSLAGSENQUËTEN ÅR 1923

HELSINKI 1925 HELSINGFORS
VALTIONEUUVOSTON KIRJAPAINO — STATSRADETS TRYCKERI

STATISTIQUE OFFICIELLE DE FINLANDE

XXXII

ENQUÊTES SPÉCIALES
SUR LES AFFAIRES SOCIALES

VII

ENQUÊTE SUR LA PROHIBITION EN 1923

Täten Tilastollisen päätoimiston Sosialitilastollinen osasto saattaa julkisuuteen tulokset kieltolakitiedustelusta, jonka Sosialitilastollinen osasto Valtioneuvoston määräyksestä on vuoden 1923 jälkipuoliskolla pannut toimeen, noudattaen alkoholikomitean laatimaa suunnitelmaa. Tämä tutkimus sisältyy numerona VII Suomen virallisen tilaston sarjaan „Sosialisia erikoistutkimuksia”, samalla kuin se kuuluu liitteenä mainitun komitean lausuntoon.

Aineiston käsittely ja tutkimuksen laatiminen on lähinnä ollut Sosialitilastollisen osaston ylimääräisen aktuaarin, filosofianmaisteri Ilmari Teijulan tehtävänä.

Helsingissä toukokuun 20 päivänä 1925.

Härmed bringar Statistiska centralbyråns Socialstatistiska avdelning till offentligheten resultatet av den förbudslagsenquête, som enligt Statsrådets förordnande verkställes av Socialstatistiska avdelningen under senare hälften av år 1923 i överensstämmelse med ett av alkoholkommittén uppgjort program. Denna utredning ingår såsom n:o VII i serien „Sociala specialundersökningar” av Finlands officiella statistik; samtidigt utgör den en bilaga till nämnda kommittés utlåtande.

Materialets behandling och utarbetandet av undersökningen ha närmast omhänderhafts av extraordinarie aktuarien vid Socialstatistiska avdelningen, filosofiemagister Ilmari Teijula.

Helsingfors den 20 maj 1925.

L. Harmaja.

J. T. Hanho.

Sisällys.

Teksti.

	Siv.
Johdanto	IX
I. Poliisiviranomaiset	1*
II. Tuomarit	23*
III. Kirkkoherrat	37*
IV. Kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehet	58*
V. Kansakoulunopettajat	74*
VI. Helsingin yliopiston rehtori sekä ylioppilasosakuntien inspektorit ja kuraattorit ..	101*
VII. Teollisuuslaitosten johtajat, työnjohtajat ja työhuonekuntain luottamusmiehet ...	105*
VIII. Työnantajaliitot ja työväen ammattiyhdistykset	122*
IX. Kauppaliikkeiden johtajat ja liikeapulaisyhdistysten puheenjohtajat	136*
X. Maamiesseurojen ja pienviljelijäyhdistysten puheenjohtajat	145*
XI. Kalastushallitus, tullilaivojen päälliköt ja kalatalousseurojen puheenjohtajat	156*
XII. Lääkärit	163*
XIII. Maaseudun säästö- ja postisäästöpankkien hoitajat	177*
XIV. Köyhäinhuoltolautakuntain puheenjohtajat	192*
XV. Pelastusarmeija ja kaupunkilähetysten johtajat	202*
Loppukatsaus	208*
Ranskankielinen katsaus ja selityksiä	230*

Liitteitä.

I. Tauluja;

I. Poliisiviranomaisten vastaukset kieltolakitiedusteluun	2
II. Tuomarien vastaukset kieltolakitiedusteluun	6
III. Kirkkoherrain vastaukset kieltolakitiedusteluun	8
IV. Kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehien vastaukset kieltolakitiedusteluun	12
V. Kansakoulunopettajain vastaukset kieltolakitiedusteluun	14
VI. Teollisuuslaitosten johtajain ja työnjohtajain vastaukset kieltolakitiedusteluun ..	20

Innehåll.

Text.

	Sid.
Inledning	IX
I. Polismyndigheterna	1*
II. Domarna	23*
III. Kyrkoherdarna	37*
IV. Ordförandena i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna	58*
V. Folkskollärarna	74*
VI. Rektorn för Helsingfors universitet samt studentavdelningarnas inspektörer och kuratorer	101*
VII. Chefer och arbetsledare vid industriella inrättningar och förtroendemän för verkstadslag	105*
VIII. Arbetsgivarförbunden och arbetarfackföreningarna	122*
IX. Chefer för handelsfirmor och ordförande i affärsbiträdesföreningar	136*
X. Ordförandena i lantmannagillena och småbrukarföreningarna	145*
XI. Fiskeristyrelsen, befälhavarna på tullfartygen och ordförandena i fiskerihushållningsföreningarna	156*
XII. Läkarna	163*
XIII. Föreståndarna för sparbankerna och post-sparbankerna på landsbygden	177*
XIV. Ordförandena i fattigvårdsnämnderna ..	192*
XV. Frälsningsarmén och stadsmissionens föreståndare	202*
Avslutande översikt	208*
Fransk résumé och förklaringar	230*

Bilagor.

I. Tabeller:

I. Polismyndigheternas svar på förbudslagsenquëten	2
II. Domarnas svar på förbudslagsenquëten ..	6
III. Kyrkoherdarnas svar på förbudslagsenquëten	8
IV. Ordförandenas i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna svar på förbudslagsenquëten	12
V. Folkskollärarnas svar på förbudslagsenquëten	14
VI. Ledarnas och arbetsledarnas vid industriella inrättningar svar på förbudslagsenquëten ..	20

	Siv.		Sid.
VII. Teollisuuslaitosten työhuonekuntain luottamusmiesten vastaukset kieltolakitiedusteluun	22	VII. Förtroendemännens för verkstadslagen vid industriella inrättningar svar på förbudslagsenquëten	22
VIII. Työnantajaliittojen ja työväen ammattiyhdistysten vastaukset kieltolakitiedusteluun	24	VIII. Arbetsgivarförbundens och arbetarfackförningarnas svar på förbudslagsenquëten ..	24
IX. Maamiesseurojen ja pienviljelijäyhdistysten puheenjohtajain vastaukset kieltolakitiedusteluun	26	IX. Ordföranden i lantmannagillena och småbrukarföreningarna svar på förbudslagsenquëten	26
X. Maaseudun säästö- ja postisäästöpankkien hoitajain vastaukset kieltolakitiedusteluun ..	26	X. Föreståndarnas för sparbankerna och post-sparbankerna på landsbygden svar på förbudslagsenquëten	26
XI. Lääkärien vastaukset kieltolakitiedusteluun	28	XI. Läkarnas svar på förbudslagsenquëten ..	27
XII. Köyhäinhoitolautakuntain puheenjohtajain vastaukset kieltolakitiedusteluun ..	28	XII. Ordföranden i fattigvårdsnämnderna svar på förbudslagsenquëten	28
II. Tiedustelukaavakkeet	31	II. Frågeformulär	31
III. Lausuntoja:		III. Uttalanden:	
I. Poliisiviranomaisten lausuntoja	59	I. Uttalanden av polismyndigheterna	59
II. Tuomarien lausuntoja	71	II. Uttalanden av domarna	71
III. Kirkkoherrain lausuntoja	81	III. Uttalanden av kyrkoherdarna	81
IV. Kansakoulunopettajain lausuntoja	99	IV. Uttalanden av folkskollärarna	99
V. Lääkärien lausuntoja	131	V. Uttalanden av läkarna	131
IV. Kartogrammeja:		IV. Kartogram:	
I. Alkoholijuomien nauttiminen työläisten keskuudessa.		I. Förtäringen av alkoholdrycker bland arbetare.	
II. Alkoholijuomien nauttiminen talollisten keskuudessa.		II. Förtäringen av alkoholdrycker bland besuttna.	
III. Alkoholijuomien nauttiminen nuorison keskuudessa.		III. Förtäringen av alkoholdrycker bland ungdom.	
IV. Lainkunnioitus ylipäänsä.		IV. Aktningen för lag i allmänhet.	
V. Raittiusolot poliisiviranomaisten käsityksen mukaan.		V. Nykterhetstillståndet enligt polismyndigheternas uppfattning.	
VI. Raittiusolot tuomarien käsityksen mukaan.		VI. Nykterhetstillståndet enligt domarnas uppfattning.	
VII. Raittiusolot kirkkoherrain käsityksen mukaan.		VII. Nykterhetstillståndet enligt kyrkoherdarnas uppfattning.	
VIII. Raittiusolot kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehien käsityksen mukaan.		VIII. Nykterhetstillståndet enligt ordföranden i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna uppfattning.	
IX. Yhdistelmä kartogrammeista V—VIII.		IX. Sammanfattning av kartogrammen V—VIII.	
X. Raittiusolot kansakoulunopettajain käsityksen mukaan.		X. Nykterhetstillståndet enligt folkskollärarnas uppfattning.	
XI. Alkoholijuomien nauttiminen ja kansakouluoppilaiden olot kansakoulunopettajain käsityksen mukaan.		XI. Förtäringen av alkoholdrycker, samt förhållandena bland folkskoleleverna, enligt folkskollärarnas uppfattning.	
XII. Alkoholijuomien nauttiminen köyhäinhoitolautakuntain puheenjohtajain käsityksen mukaan.		XII. Förtäringen av alkoholdrycker enligt ordföranden i fattigvårdsnämnderna uppfattning.	
Suomen kartta.		Karta över Finland.	

Table des matières.

Texte.

	Page		Page
Introduction	IX	X. Présidents des sociétés agricoles et des unions de petits paysans	145*
I. Autorités de police	1*	XI. Administration de la pêche, commandants des bateaux de douane et présidents des sociétés de pêche	156*
II. Juges	23*	XII. Médecins	163*
III. Pasteurs	37*	XIII. Directeurs des caisses d'épargne et des caisses d'épargne postales dans les campagnes	177*
IV. Présidents des conseils municipaux ruraux et des administrations des bourgs	58*	XIV. Présidents des commissions de l'assistance publique	192*
V. Instituteurs	74*	XV. Armée du salut et directeurs de la mission urbaine	202*
VI. Recteur de l'Université de Helsinki (Helsingfors), inspecteurs et curateurs des nations d'étudiants	101*	Aperçu final	208*
VII. Chefs et contre-maîtres des établissements industriels et délégués des équipes ouvrières	105*	Résumé et explications en français	230*
VIII. Associations patronales et corporations ouvrières	122*		
IX. Chefs de maisons commerciales et présidents des associations d'employés de commerce	136*		

Annexes.

	Page		Page
I. Tables:		III. Avis des pasteurs	81
I. Réponses des autorités de police à l'enquête sur la prohibition	IX	IV. Avis des instituteurs	99
II. Réponses des juges	2	V. Avis des médecins	131
III. Réponses des pasteurs	6		
IV. Réponses des présidents des conseils municipaux ruraux et des administrations des bourgs	8	IV. Cartogrammes:	
V. Réponses des instituteurs	12	I. Consommation des boissons alcooliques dans la classe ouvrière.	
VI. Réponses des chefs et des contre-maîtres des établissements industriels	14	II. Consommation des boissons alcooliques parmi les paysans.	
VII. Réponses des délégués des équipes ouvrières	20	III. Consommation des boissons alcooliques parmi les jeunes gens.	
VIII. Réponses des associations patronales et des corporations ouvrières	22	IV. Respect des lois en général.	
IX. Réponses des présidents des sociétés agricoles et des unions de petits paysans ..	24	V. Tempérance selon l'opinion de la police.	
X. Réponses des directeurs des caisses d'épargne et des caisses d'épargne postales dans les campagnes	24	VI. Tempérance selon l'opinion des juges.	
XI. Réponses des médecins	26	VII. Tempérance selon l'opinion du clergé.	
XII. Réponses des présidents des commissions de l'assistance publique	26	VIII. Tempérance selon l'opinion des présidents des conseils municipaux ruraux et des bourgs.	
	27	IX. Résumé des cartogrammes V—VIII.	
II. Formulaires d'enquête	31	X. Tempérance selon l'opinion des instituteurs.	
		XI. Consommation des boissons alcooliques, et situation parmi les élèves des écoles primaires, selon l'opinion des instituteurs.	
III. Avis:		XII. Consommation des boissons alcooliques selon l'opinion des présidents de l'assistance publique.	
I. Avis des autorités de police	59	Carte de la Finlande.	
II. Avis des juges	71		

Johdanto. — Inledning.

Käsillä oleva tiedustelu on toimeenpantu sen komitean aloitteesta, joka Valtioneuvoston päätöksellä kesäkuun 8 päivältä 1922 asetettiin lähinnä laatimaan ohjelmaa tutkimusta varten alkoholin kulutuksen ja sitä koskevan lainsäädännön yhteiskunnallisista vaikutuksista maassamme. Tämä komitea, joka sittemmin on käyttänyt lyhennettyä nimeä alkoholi-komitea, esitti Sosialiministeriölle huhtikuun 21 päivänä 1923 lähettämässään kirjelmässä m. m.: „Kun se valaistus, minkä komitean ehdottamat erikoistutkimukset samoin kuin niitä täydentävät tilastotiedustelut tulevat antamaan komitean selvitettävänä olevalle kysymykselle, asiain luonnosta todennäköisesti tulee olemaan varsin puutteellinen, on komitea katsonut tarpeelliseksi tutkimuksen täydentämistä tiedustelemalla erikoisilla kysymyskaavakkeilla eri seutuja ja aloja tuntevien henkilöiden käsitystä raittiustilanteen muutoksista ja sen yhteydessä olevista seikoista. Komitea on kyllä ollut selvillä siitä puolueellisuuden vaarasta, mikä vastauksien antamisessa erikoisesti tämäntapaisiin päivän taistelujen esiin-oleviin kysymyksiin on uhkaamassa, mutta toivossa, että jotain luotettavaakin ja asiaa valaisevaa tästä huolimatta saadaan kerätyksi, ei komitea ole tahtonut olla tätäkään mahdollisuutta hyväksi käyttämättä.” Komitean alkuperäinen suunnitelma käsitti 14 eri tiedustelukaavaketta. Näistä oli 5 ensimmäistä tarkoitettu lähetettäväksi poliisiviranomaisille, kirkkoherroille, tuomareille, kunnallislautakuntain esimiehille, erinäisille kansakoulunopettajille sekä ylioppilasosakuntien inspektoreille ja kuraattoreille, ja ne sisälsivät kysymyksiä etupäässä raittiustilanteen muuttumisesta ja kieltolakikirikkomusten kehittämisestä. Jälkimmäiset 9 kaavaketta taas oli osoitettu erinäisten teollisuuslaitosten johtajille, työnjohtajille ja työhuonekuntain luottamusmiehille, edustavien kauppa- ja teollisuuden johtajille, maamiesseurojen ja pienvilje-

(Föreliggande undersökning har anordnats på initiativ av den kommitté, som tillsattes enligt Statsrådets beslut av den 8 juni 1922 närmast i syfte att uppgöra ett program för en utredning av alkoholkonsumtionens och den densamma berörande lagstiftningens sociala verkningar i vårt land. Denna kommitté, som sedermera använt den förkortade benämningen alkoholkommittén, hemställde i sin skrivelse av den 21 april 1923 till Socialministeriet bl. a.: „Enär de av kommittén föreslagna specialundersökningarna ävensom de statistiska enquêter, vilka äro avsedda att komplettera dem, komma att giva den fråga, kommittén har att utreda, en på grund av sakens natur synbarligen mycket bristfällig belysning, har kommittén ansett för nödigt att komplettera undersökningen genom att förmedelst särskilda frågeformulär utröna den uppfattning personer, som äro bekanta med förhållandena i olika trakter och områden, ha om förändringarna i nykterhetsläget och i samband därmed stående omständigheter. Kommittén har nog varit medveten om risken av den partiskhet, som gör sig gällande vid avgivandet av svar särskilt på detta slags frågor, som äro föremål för aktuella stridigheter, men i förhoppning om att tillförlitliga och upplysande uppgifter det oaktat kunna erhållas i någon utsträckning, har kommittén icke velat underlåta att tillgodogöra sig även denna möjlighet.” Kommitténs ursprungliga plan omfattade 14 olika frågeformulär. Av dessa voro de 5 första avsedda att utsändas till polismyndigheterna, kyrkoherdarna, domarna, ordförandena i kommunalnämnderna, en del folkskollärare samt inspektorer och kura-torer för studentavdelningarna, och innehållo de frågor främst rörande förändringarna i nykterhetsläget och utvecklingen av förbudslagsbrotten. De återstående 9 formulären åter voro riktade till cheferna, arbetsledarna och förtroendemännen för verkstads-lagen vid en

lijäyhdistysten puheenjohtajille, Kalastushallitukselle, tullilaivojen päälliköille, kalastajaseurojen ja rannikkoseudun maanviljelysseurojen puheenjohtajille, lääkäreille, maaseudun säästöpankkien samoin kuin postisäästöpankkien hoitajille, köyhäinhuoltolautakuntien puheenjohtajille, pelastusarmeijan paikallisten osastojen johtajille ja kaupunkilähetyksen johtajille, sisältäen pääasiallisesti kysymyksiä raittiustilanteen muuttumisen seuraamisilmiöistä mainittujen asiantuntijain edustamalla erikoisaloilla.

Toukokuun 30 päivänä 1923 Valtioneuvosto hyväksyi komitean ehdotuksen ja Sosialiministeriö kehoitti tämän päätöksen mukaisesti Tilastollista päätoimistoa ryhtymään toimenpiteisiin tiedustelun suorittamiseksi, samalla ilmoittaen Valtioneuvoston myöntäneen määrärahan kysymyskaavakkeiden painattamista varten. Tilastollisen päätoimiston Sosialitilastollinen osasto, jonka tehtäväksi tutkimus täten joutui, huolehti sitten aluksi tarpeellisten kaavakemäärien painatuksesta ja monistuksesta komitean laatimien luonnosten pohjalla, lähettäen tämän jälkeen kesän kuluessa kaavakkeet asianomaisille ja niiden ohessa kesäkuun 25 päivänä 1923 päivätyn kiertokirjeen, jossa annettiin eräitä ohjeita kaavakkeiden täyttämiseen nähden ja pyydettiin ne palauttamaan Sosialitilastolliselle osastolle elokuun loppuun mennessä. Eri tiedonantajaryhmien suhteen on muuten huomattava seuraavaa.

Poliisiviranomaisille tarkoitettu kaavake lähetettiin kaupunkien poliisilaitosten esimiehille sekä maaseudulle nimismiehille ja apulaisnimismiehille Suomen valtiokalenteria noudattaen. Kirkkoherrat käsittävät maan luterilaisten seurakuntien esimiehet, näihin luettuina saariseurakuntien saarnaajat, niinkään valtiokalenterin mukaan. Tuomareista koski tiedustelu yleisten alioikeuksien puheenjohtajia, nimittäin kaupunkien oikeuspormestareita ja oikeusneuvosmiehiä sekä maaseudun tuomiokuntain tuomareita, samoin valtiokalenteria seuraten. Paitsi varsinaisten kunallislautakuntain esimiehille kaikkiin maalaiskuntiin osoitettiin kaavakkeita myös näiden kanssa rinnastettavien kauppalahallitusten esimiehille. Kansakoulunopettajista tulivat komitean päätöksen nojalla tiedustelun piiriin vain kaupunkikansakoulujen johtajat

del industriella inrättningar, cheferna för en del representativa handelsfirmor, ordförandena i lantmannagillena och småbrukarföreningarna, Fiskeristyrelsen, befälhavarna å tullbåtarna, ordförandena i fiskargillena och lantbrukssällskapen i kusttrakterna, läkarna, föreståndarna för sparbankerna och postsparbankerna på landsbygden, föreståndarna för fränsningsarméns lokala avdelningar och föreståndarna för stadsmissionen, och innehöllo de huvudsakligen frågor rörande de företeelser, som varit en följd av förändringen i nykterhetsläget inom de av nämnda sakkännare företrädda särområdena.

Den 30 maj 1923 godkände Statsrådet kommitténs förslag och gav Socialministeriet i enlighet med detta beslut i uppdrag åt Statistiska centralbyrån att vidtaga åtgärder för anordnandet av enquëten, samtidigt som meddelande gjordes, att Statsrådet beviljat anslag för tryckning av frågeformulär. Statistiska centralbyråns Socialstatistiska avdelning, åt vilken undersökningen sålunda uppdrogs, omhändertog därefter till en början tryckningen och mångfaldigandet av nödiga mängder formulär på basen av de utskat, kommittén uppgjort, utsände därefter under sommarens lopp formulären till vederbörande adressater och bifogade till dessa ett den 25 juni 1923 daterat cirkulär, i vilket meddelades en del anvisningar rörande ifyllandet av formulären varjämte anhölls om att de skulle återvändas till Socialstatistiska avdelningen inom utgången av augusti. Beträffande de olika grupperna av dem, som meddelat uppgifter, bör i övrigt observeras följande.

Det för polismyndigheterna avsedda formuläret sändes till cheferna för polisnrättningarna i städerna samt till landsbygden till länsmännen och biträdande länsmännen enligt uppgifter i Finlands statskalender. Bland kyrkoherdarna ingå föreståndarna för de lutherska församlingarna i landet, häri inbegripna predikanterna i skärgårdsförsamlingarna, likaså enligt statskalendern. Av domarna berörde enquëten ordförandena vid de allmänna underrätterna, nämligen justitieborgmästarna och justitierådsmännen i städerna samt domhavandena i domsagorna på landsbygden, likaså enligt uppgifterna i statskalendern. Utom till ordförandena i de egentliga kommunalnämnderna i samtliga landskommuner utsändes formulär även till de med dessa jämförbara ordförandena i köpingsstyrelserna. Av folkskollärarna

ja johtajattaret sekä 120 maalaiskunnan opettajat ja opettajattaret. Jotta näiden 120 maalaiskunnan valinta tapahtuisi puolueettomasti, käytettiin siinä, komitean hyväksymänä, virallista kuntaluetteloa, joka osoittaa, mihin vaalipiiriin kukin kunta kuuluu, ja otettiin ensin jokaisesta vaalipiiristä kuntia puolet siitä luvusta, kuinka monta edustajaa siitä valitaan eduskuntaan, siten että esim. Uudenmaan läänistä otettiin joka 3:s vaalipiirin kunnista aakkosjärjestyksessä, Turun läänin eteläisestä vaalipiiristä joka 10:s ja pohjoisesta vaalipiiristä joka 7:s j. n. e.; näin saatiin yhteensä 100 kuntaa, kun taas muut 20 kuntaa saatiin, pitäen koko maata yhtenä piirinä, valitsemalla aakkosellisesti joka 25:s maan kaikista kunnista. Luettelot eri paikkakuntien kansakoulunopettajista hankittiin Kouluhallituksesta. Ylioppilaskunnista tulivat kysymykseen Helsingin yliopistoa edustavat. Ne 42 teollisuuslaitosta, joihin tiedustelu ulotettiin, ovat Sosialiministeriön työasiaintoimiston valitsemia, pitäen silmällä huomattavimpia tuotantohaaroja eri puolilta maata. Keskuskauppakamari on taas komitean pyynnöstä valinnut tiedustelua varten 138 kauppalikettä, kiinnittäen huomiota liikkeiden paikalliseen jakaantumiseen, suuruuteen ja toiminta-aikaan. Sama kaavake, joka osoitettiin näiden johtajille, lähetettiin myös Suomen Liikeapulaisten Liittoon kuuluville 28 liikeapulaisyhdistykselle. Luettelot maamiesseuroista ja pienviljelijäyhdistyksistä hankittiin asianomaisilta keskusliitoilta, tullilajvojen päälliköistä Tullihallitukselta ja kalatalouden alalla toimivista seuroista Kalastushallitukselta. Lääkäreitä edustavat, valtiokalenterin mukaan, kaupunkien osalta kaupungin- ja aluelääkärit, terveystoimistojen y. m. s. lääkärit, maaseudun osalta piiri- ja kunnanlääkärit sekä maan pohjoisimpien osien aluelääkärit, ja lisäksi yleisten, läänin- ja kunnallissairaalan ylilääkärit ja eri osastojen esimiehet, samoin kuin mielisairakeskustalaitosten ylilääkärit. Maaseudun säästö- ja postisäästöpankeista, kuten maan köyhäinhoitolautakunnistakin, saatiin tiedot niitä koskevista tilastollisista selvityksistä. Pelastusarmeijan 96 paikalliselle osastolle lähetettiin kaavakkeet edustajan välityksellä. Kaupunkilähetyistä edustavat sen johtajat Helsingissä ja Turussa.

berörde undersökningen i enlighet med kommitténs beslut endast föreståndarna och föreståndarinnorna för städernas folkskolor samt lärarna och lärarinnorna i 120 landskommuner. För att valet av dessa 120 landskommuner skulle ske opartiskt, användes härvid, med kommitténs bifall, den officiella förteckning över kommunerna, som utvisar, till vilken valkrets varje kommun hör, och uttogs först för varje valkrets så många kommuner, som motsvara hälften av det antal representanter, som från vederbörande valkrets väljes till riksdagen, sålunda att exempelvis från Nylands län togs var tredje kommun i valkretsen i alfabetisk ordning, från Åbo läns södra valkrets var tionde och från dess norra valkrets var sjunde o. s. v.; sålunda erhöles inalles 100 kommuner, medan åter de övriga 20 kommunerna erhöles genom att taga hela landet som en krets och i alfabetisk följd utse var 25 av samtliga kommuner i landet. En förteckning över folkskollärarna på olika orter anskaffades från Skolstyrelsen. Av studentavdelningarna medtogos de, som representera Helsingfors universitet. De 42 industriella inrättningar, till vilka undersökningen utsträcktes, ha utsetts av Socialministeriets arbetsbyrå med beaktande av de viktigaste produktionsgrenarna i olika delar av landet. Centralhandelskammaren åter har på kommitténs begäran för enquéten utvalt 138 handelsfirmor, varvid uppmärksamhet fästs vid firmornas fördelning efter orter, storlek och den tid de existerat. Samma formulär, som sändes till cheferna för dessa, utsändes även till 28 affärsbiträdesföreningar tillhörande Finlands affärsbiträdesförbund. Förteckningar över lantmannagillena och småbrukarföreningarna anskaffades av vederbörande centralförbund, över befälhavarna å tullbåtarna av Tullstyrelsen och över de inom fiskerihushållningen verkande föreningarna av Fiskeristyrelsen. Läkarna representeras, enligt statskalendern, för städernas vidkommande av stads- och distriktsläkarna samt läkarna vid sanitetsbyråerna o. a. dyl. läkare, för landsbygden av provinsial- och kommunalläkarna, för landets nordligaste delar av distriktsläkarna samt ytterligare av överläkarna vid allmänna läns- och kommunala sjukhus samt avdelningsföreståndarna vid dessa jämte överläkarna vid centralanstalterna för sinnessjuka. Om sparbankerna och postsparbankerna på landsbygden, likasom om fattigvårdsnämnderna i landet, erhöles uppgift ur de sta-

Kun melkoinen osa yllä mainituille henkilöille, yrityksille ja järjestöille osoitetuista kaavakkeista ei määräaikana saapunut, Sosialistilastollinen osasto lähetti vastauksensa laininlyöneille muistutuskirjelmän, jossa vastausaikaa jonkun verran pidennettiin. Näin ollen voitiin lokakuun keskivaiheilla 1923 panna käyntiin palautettujen kaavakkeiden tarkastus. Vähän myöhemmin, marraskuun alussa, komitea päätti, täydentäen aikaisempaa suunnitelmaansa erään Sosialiministeriölle tehdyn anomuksen johdosta, vielä lähetettäväksi erikoisia tiedustelukaavakkeita työväen ammattiliitoille ja näiden välityksellä ammattiosastoille sekä että sama kaavake tasapuolisuutta silmällä pitäen annetaan myös työnantajaliittojen vastattavaksi. Nämä kaavakkeet toimitettiin asianomaisille marraskuun jälkipuoliskolla, ja osa niistä palautettiin, muistutuskirjelmän jälkeen, vasta tammikuun lopulla 1924. Viimeksi pyydettiin syksyllä 1924 myös Helsingin yliopiston rehtorilta lausuntoa ylioppilasnuorisoin suhteen.

Yksityiskohtaisemman kuvan tiedustelun laajuudesta tarjoaa seuraava taulukko, josta ilmenee, kuinka paljon kysymyskaavakkeita lääneittäin ja kaikkiaan eri tiedonantajaryhmille lähetettiin ja missä määrin niitä palautettiin. Sellaiset teollisuuslaitokset, joiden tehtaita on useammassa lääneissä, on tähän merkitty pääkonttorin osoitteen mukaan. Työnantajaliitoille lähetettiin kaavakkeet keskusliiton välityksellä, ja ne on merkitty näin ollen kaikki Uudenmaan läänin kohdalle; sen sijaan on ne palautettuina luettu asianomaisten liittojen kotipaikkalääneihin. Niinikään työväen ammattiyhdistyksille menevät kaavakkeet lähetettiin ensin ammattiliitoille, jaettaviksi edelleen näiden alaisille osastoille, joten ne lähetettyinä on ryhmitetty liittojen kotipaikan perusteella, mutta palautettuina eri yhdistysten kotipaikan mukaan. Samoin on menetelty pelastusarmeijan paikallisiin osastoihin nähden, joille kaavakkeet jaettiin päämajan välityksellä. Kun tarkkoja tietoja teollisuuslaitosten johtajista, työnjohtajista ja työhuonekuntain luottamusmiehistä ei ollut käytettävissä, lähetettiin näille kaavakkeita

tistiska redogörelser, som beröra dem. Till frälsningsarméns 96 lokala avdelningar utsändes formulären genom förmedling av högkvarteret. Stadsmissionen företrädes av föreståndarna för densamma i Helsingfors och Åbo.

Då en avsevärd del av de formulär, som riktats till ovan uppräknade personer, företag och organisationer, icke inkommo inom den utsatta tiden, sände Socialstatistiska avdelningen till dem, som underlätit att svara, ett påminnelsebrev, i vilket tiden för avgivandet av svaret förlängdes i någon mån. Sålunda kunde granskningen av de returnerade formulären påbörjas i medlet av oktober 1923. Något senare, i början av november, beslöt kommittén att komplettera sin tidigare uppgjorda plan på grund av en till Socialministeriet riktad anhållan och ytterligare utsända särskilda frågeformulär till arbetarfackförbunden och genom dessas förmedling till fackavdelningarna och att samma formulär för jämnviktens skull skulle besvaras även av arbetsgivarförbunden. Dessa formulär utsändes till vederbörande under den senare hälften av november och återsändes en del av dem, efter ett påminnelsebrev, först i slutet av januari 1924. Till sist anhölls hösten 1924 om utlåtande av rektorn för Helsingfors universitet rörande den studerande ungdomen.

En mer detaljerad bild av undersökningens omfattning erbjuder följande tabell, varur framgår, huru många frågeformulär som utsänts per län och inalles till olika grupper och i vilken utsträckning de returnerats. Sådana industriella inrättningar, som hade fabriker i flere län, ha antecknats enligt huvudkontorets adress. Till arbetsgivarförbunden utsändes formulär genom förmedling av centralförbundet, och ha de sålunda samtliga förts på Nylands län; däremot ha de, sedan de returnerats, hänförts till det län, där vederbörande förbund hör hemma. Likaså ha de för arbetarnas fackföreningar avsedda formulären först avsänts till fackförbunden för att genom dem fördelas vidare på de under dessa lydande avdelningarna, varigenom de såsom avsända grupperats enligt förbundens hemort, men såsom returnerade efter de olika föreningsarnas hemort. På samma sätt har förfarits beträffande de lokala avdelningarna vid frälsningsarmén, till vilka formulären fördelats genom förmedling av högkvarteret. Enär noggranna uppgifter om cheferna, arbetsledarna och förtroende-

runsaan arvion mukaan, joten tuottava erotus lähetettyjen ja palautettujen kaavakkeiden välillä ei osoita, miten paljon näissä ryhmissä todellisuudessa on vastauksensa laiminlyöneitä. Niinikään lähetettiin työväen ammattiliitoille kaavakkeita pyöristetyin luvuin, yhteensä 1 000 kpl., ammattiosastojen todellisen luvun jäädessä hieman alle 900:n. Niin muodoin kokonaistulos näkyy taulukosta jonkun verran epäedullisempänä, kuin mitä se itse asiassa on ollut. Kun toisaalta otetaan huomioon, että lausuntojen keräämisessä, tämän tiedustelun luonteesta riippuen, oli kaikkien tiedonantajaryhmien suhteen säilytettävä vapaaehtoisuuden leima, voidaan tulosta kauttaaltaan pitää täysin edustavana ja tyydyttävänä. Erikoispiirteenä saattaa kuitenkin panna merkille, että erilaiset viranomaiset ylimalkaan ovat vastanneet tiedusteluun suhteellisesti lukuisammin kuin muut henkilöt ja järjestöt; samalla kuin edellisistä säännöllisesti vähintään $\frac{1}{5}$ on antanut lausuntonsa, on tämä suhde eräässä jälkimmäisiin kuuluvassa ryhmässä supistunut $\frac{1}{8}$:aan. Palautetuiksi kaavakkeiksi on tässä laskettu kaikki sellaiset, joissa on ainakin joihinkin kysymyskohtiin vastattu; sen sijaan niihin ei ole luettu tyhjinä palautettuja kaavakkeita eikä myöskään niitä lukuisia selityskirjelmia, joissa on ilmoitettu, ettei asianomainen katso voivansa antaa pyydettyjä tietoja, useimmiten siitä syystä, että hän on ollut liian lyhyen ajan paikkakunnalla, jonka olojen kehitystä hänen olisi tullut selvittää. Viimeksi mainitusta seikasta johtuu niinikään etupäässä, että myös monissa vastatuissa kaavakkeissa etenkin kohdat, joissa verrataan nykyoloja maailmansodan edelliseen aikaan, on jätetty avoimiksi. Uudesta Petsamon kihlakunnasta ei tämän takia ole saatu lainkaan tietoja.

Sitä mukaa kuin saapuneen ensiaineiston tarkastus saatiin suoritetuksi, ryhdyttiin Sosialitilastollisessa osastossa viipymättä sen tilastolliseen käyttölyyn. Tämän, samoin kuin muidenkin alkoholikomitean vireillepanemien erikoistutkimusten, kiirehtimiseksi Sosialitilastollinen osasto sai, komitean Valtioneuvostolle tekemien esitysten pohjalla, tarpeelliset määrärahat ylimääräisen henkilökunnan palkkaamista ja uusien laskukoneiden ostamista varten. Kun viraston huoneisto muuten osoittautui liian ahtaaksi lisähenkilökunnalle, pantiin lokakuussa 1923 käyntiin

männer för verkstadslagen vid industrinrätningarna icke förelegat, sändes formulär till dessa enligt rundlig uppskattning, varigenom den kända skillnaden mellan de utsända och returnerade formulären icke utvisar, huru många inom dessa grupper som i verkligheten underlätit att svara. Likaså utsändes till arbetarfackförbunden ett avrundat antal formulär, inalles 1 000 st., medan det faktiska antalet fackavdelningar i någon mån understeg 900. Sålunda förefaller resultatet i dess helhet enligt tabellen att vara i någon mån ogynnsammare, än vad det i själva verket varit. Då å andra sidan vid insamlingen av utlåtandena beträffande samtliga grupper av deltagare måste iakttagas, att deltagandet i enquéten var frivilligt, kan resultatet genomgående anses vara fullt representativt och tillfredsställande. Som ett särdrag kan dock antecknas, att de olika myndigheterna i allmänhet besvarat enquéten relativt taget talrikare än övriga personer och organisationer; samtidigt som av de förra i regeln minst $\frac{1}{5}$ avgivit utlåtanden, har denna proportion i en grupp hörande till de senare inskränkt sig till $\frac{1}{8}$. Till returnerade formulär har härvidlag räknats alla sådana, i vilka åtminstone en del punkter besvarats; däremot ha till dem icke räknats sådana formulär, som returnerats tomma samt ej heller de talrika brev med förklaringar, i vilka meddelats, att vederbörande icke anser sig kunna avgiva de äskade uppgifterna, oftast av det skälet, att han varit en alltför kort tid på den ort, för vilken han hade bort utreda utvecklingen i förhållandena. Av sistnämnda orsak beror likaså främst, att även i talrika formulär, som besvarats, främst de punkter, i vilka de nuvarande förhållandena jämföras med tiden före världskriget, lämnats oifyllda. Från det nya Petsamo härad ha på denna grund alls inga uppgifter erhållits.

Allt efter som granskningen av det inkomna primärmaterialen fortskred, vidtog den statistiska bearbetningen av detsamma omedelbart på Socialstatistiska avdelningen. I och för påskyndandet av denna bearbetning liksom av de övriga specialundersökningarna, till vilka alkoholkommittén tagit initiativ, erhöll Socialstatistiska avdelningen på grund av de förslag kommittén riktat till Statsrådet nödiga anslag för avlöning av extraordinarie personal och för inköp av nya räknemaskiner. Enär ämbetsverkets lokal visade sig vara för trång för den ökade personalen, anordnades

työskentely kahdessa kuusituntisessa vuorossa; tätä vuorotyötä jatkettiin maaliskuuhun saakka 1924, jolloin ylimääräisiä laskupulaisia voitiin vähentää. Tiedoista eri kysymyskohtiin, joiden kokonaisluku laajimmassa kaavakkeissa nousee lähes 30:een, on yksinkertaisena laskupulaistytönä käytetty ne kohdat, joissa lausunnot rajoittuvat jonkun eri vastausmahdollisuuksia osoittavan sanan alleviivaamiseen. Sen sijaan on ne pitemmät lausunnot, jotka koskevat juopottelutilaisuuksia, kieltolain halveksimista todistavia ilmiöitä ja tämän syitä, yleistä lainkunnioituksen vähenemistä sekä kieltolain vaikutuksia eri katsannoissa, pidätetty asianomaisen virkamiehen ryhmiteltäväksi. Kun näissä kohdin sama tiedonantaja on saattanut esittää erilaisia seikkoja rinnakkain, ilman että veraten ylimalkaisista lausunnoista on käynyt ilmi, mitä näkökohtia hän on tahtonut erikoisesti korostaa, on tässä yhteydessä osittain jouduttu laskemaan sama kaavake useampaan eri ryhmään; sellaisten yhdistelmien tarjoama kuva on näin ollen tietysti vain suunnittainen. Kuitenkin on tärkeimmissä, kieltolain vaikutuksia selvittävässä taulukoissa voitu toteuttaa tietojen täsmällinen ryhmitys vastauksenantajain todellisen luvun pohjalla. Näiden melko monimutkaisten ja aikaaviepien tehtävien takia saatettiin varsinaisen tekstin kirjoittaminen aloittaa vasta vuoden 1924 lopulla.

Aineiston käsittelytapaan on ratkaisevasti vaikuttanut tiedustelun erikoisluonne. Paitsi puhtaasti tilastollisia näkökohtia on siinä ollut huomioon otettava, että alkoholikomitea on ehdottanut tämän tutkimuksen toimeenpanemista saadakseen sen tuloksista lisävalaistusta sitä lausuntoa varten, joka komitean on annettava Valtioneuvostolle lähinnä alkoholilainsäädännön yhteiskunnallisista vaikutuksista maassamme. Tätä silmällä pitäen on teksti pyritty laatimaan suhteellisen seikkaperäiseksi, samalla kuin liitetaulukoissa on esitetty ainoastaan pääasiallinen numeroaines. Viimeksi mainittuihin sisältyvät nimittäin vain suurimpien tiedonantajaryhmien vastaukset niihin kysymyksiin, joissa eri vastausmahdollisuudet ovat kaavakkeissa valmiiksi painettuina, jaettuina lääneittäin, yleensä erikseen kaupungeissa ja maaseudulla. Näiden selitykseksi on tässä huomautettava, että eri kohdissa esiintyvä viimeinen

arbetet i oktober 1923 i tvenne skiften på 6 timmar vart; detta arbete i skiften fortgick till mars 1924, då antalet extraordinarie räknebiträden kunde minska. Av uppgifterna på de olika punkterna i frågorna, vilkas antal i de vidlyftigare formulären steg till inemot 30, har som enklare arbete för räknebiträden använts de punkter, i vilka uttalandena inskränka sig till understrykandet av ett ord, som angiver olika möjligheter till svar. Där emot ha alla längre uttalanden, som beröra sådana tillfällen, där dryckenskap idkas, företeelser, som ådagalägga ringaktning för förbudslagen och dettas orsaker, nedgången i den allmänna aktningen för lag samt verkningsarna av förbudslagen i olika hänseenden grupperats av vederbörande tjänsteman. Enär i dessa hänseenden samma sagesman kunnat framlägga olika slags omständigheter jämsides, utan att av de jämförelsevis allmänt hållna uttalandena framgått, vilka synpunkter han särskilt önskat understryka, har det i detta sammanhang delvis varit nödvändigt att räkna samma formulär till ett fiertal olika grupper; den bild, dylika sammanställningar erbjuda, är därför naturligtvis endast ungefärlig. Dock har det i de viktigaste tabellerna rörande förbudslagens verkningar varit möjligt att genomföra en noggrann gruppering av uppgifterna på basen av det faktiska antalet sådana, som avgivit svar. På grund av dessa rätt invecklade och tidsödande arbeten kunde utarbetandet av den egentliga texten begynna först i slutet av år 1924.

På sättet för behandlingen av materialet har enquêtens speciella karaktär utövat ett avgörande inflytande. Utom rent statistiska synpunkter har man därvid fått lov att beakta, att alkoholkommittén hemställt om utförandet av denna undersökning i avsikt att genom resultatet av densamma erhålla ytterligare belysning av frågan för det utlåtande, som kommittén äger avgiva åt Statsrådet när mast rörande de samhällliga verkningsarna av alkohollagstiftningen i vårt land. Med beaktande härav har man strävat att göra texten relativt detaljerad, samtidigt som i tabellbilagorna meddelats endast huvuddelen av siffermaterialet. I de sistnämnda ingå nämligen endast de uppgifter, som de största grupperna lämnat på de frågor, för vilka de olika alternativen till svar varit färdigtryckta i formulären, fördelade länsvis, i allmänhet särskilt på städer och landsbygd. Som förklaring till dem bör här framhållas, att den

sarake „vastaus puuttuu” käsittää ne palautetut kaavakkeet, joiden vastaavat kohdat on jätetty täyttämättä, mutta joissa on annettu ainakin joitakin muita käyttökelpoisia tietoja.

Tekstissä, jossa yleensä on seurattu kaavakkeiden järjestystä, on etupäässä tyydytty viittaamaan näihin tauluihin ja esittämään niiden perustuksella muutamia prosenttilukuja. Kun varsinkin raittiusolojen tarkasteleminen pelkästään lääneittäin on näyttänyt liian yleispiirteiseltä ja vähän sanovalta, on tekstissä sen sijaan osittain siirrytty yksityiskohtaisempaan selostukseen. Siten on eri lausunnonantajain mielipiteiden valossa kuvattu tilannetta yksityisissä kaupungeissakin, näiden erikoisaseman vuoksi tässä suhteessa. Maaseudulla taas on useissa kohdin tietojen pohjalla selvitetty olojen vaihteluja kihlakunnittain, vieläpä kansakoulunopettajain osalta kunnittainkin, koska näiden tiedot koskevat vain valittuja kuntia, joiden ei saata katsoa edustavan koko kihlakuntia, mutta joista säännöllisesti sentään on saatu useampien opettajien lausuntoja, niin että näiden nojalla on voitu muodostaa eräänlainen keskimääräinen käsitys itse kuntien oloista. Niitä kysymyksiä, joihin on annettu laajempia vastauksia, on enimmissä tapauksissa aluksi valaistu numeroin, tekstitauluilla ja -yhdistelmillä, joista saadaan yleiskatsaus tietojen ryhmittymiseen. Sen ohessa on eri suuntiin käyvistä mielipiteistä tehty selkoa noudattaen mahdollisimman täydellistä tasapuolisuutta. Tällöin on katsottu tarkoituksenmukaiseksi esittää kymmeniäkin valittuja otteita itse lausunnoista, joiden kokonaisluku useimmiten nousee moniin satoihin; näin menetellen on pyritty antamaan kustakin tiedonantajaryhmästä tyypillinen ja omaperäinen kuvaus. Tämä on huomattavasti paisuttanut tekstin laajuutta, mutta siinä noudatettu järjestelmällisyys näyttää toisaalta helpottavan ulko-kohtaisen käsityksen muodostamista, erittäinkin kun on todettavissa, miten täysin vastakkaisilta näkökannoilta kehitystä ja olevia oloja voidaan katsella, riippuen asianomaisten henkilöllisen vakaumuksen tai ennakkoluulojen eroavaisuuksista.

Varsinaisen tekstin jälkeen on liitteinä julkaistu, paitsi yllä kosketeltuja tauluja, tiedustelukaavakkeet, erikoislausunnot ja kartogrammit. Eräille tiedonantajaryhmille osoi-

pä olikin ställen förekommande sista kolumnen „svar saknas” omfatta de returnerade formulär, i vilka motsvarande punkter lämnats oifyllda, men i vilka givits åtminstone några andra användbara uppgifter.

I texten, i vilken formulärens ordningsföljd i allmänhet beaktats, har man i främsta rummet nöjt sig med att hänvisa till dessa tabeller och att på grund av desamma meddela en del procentsiffror. Enär speciellt en granskning av nykterhetsförhållandena enbart länsvis vore alltför allmän och föga upplysande, har man därför i texten delvis givit en mer detaljerad utredning. Sålunda har man skildrat läget även i belysningen av de olika sagesmännens åsikter i de enskilda städerna, på grund av dessas särställning. På landsbygden åter har man i flere punkter på basen av de meddelade uppgifterna utrett förändringarna i förhållandena häradsvis, t. o. m. för folkskolläraernas vidkommande kommunvis, enär dessa uppgifter beröra blott utvalda kommuner, vilka icke kunna anses representera hela häraden, men från vilka dock regelmässigt erhållits uttalanden från ett flertal lärare, så att man med stöd av dem kunnat utforma ett slags genomsnittlig uppfattning av förhållandena i själva kommunerna. De frågor, på vilka avgivits vidlyftigare svar, ha i de flesta fall först belysts förmedelst siffror, texttabeller och sammanställningar, av vilka en överblick erhålles av uppgifternas gruppering. Därjämte har redogjorts för de i olika riktningar gående åsikterna under iakttagande av möjligast fullständiga opartiskhet. Härvidlag har man ansett det för lämpligt att meddela ända till några tiotal valda utdrag ur utlåtandena, vilkas totalantal åter oftast stiger till flere hundratal; genom detta förfaringssätt har man sökt giva en typisk och egenartad skildring av envar grupp av sagesmän. Detta har bragt textens omfång att svälla i anmärkningsvärd mån, men synes det därvid följda systematiska förfaringssättet å andra sidan underlätta bildandet av en objektiv uppfattning, i synnerhet då man kan konstatera, från huru fullständigt motsatta synpunkter utvecklingen och de rådande förhållandena kunna betraktas, beroende av skiljaktigheterna i vederbörande personers personliga övertygelse eller fördomar.

Efter den egentliga texten ha som bilagor publicerats, utom de ovanberörda tabellerna, frågeformulären, specialutlåtandena och kartogrammen. I de formulär, som adresserats

tetuissa kaaavakkeissa lausui komitea loppuksi toivomuksen, että asianomaiset esittäisivät muitakin havaintojaan kieltolain vaikutuksista paikkakunnallaan sen lisäksi, mitä itse kysymysten yhteydessä on selvitetty. Näistä vapaista lausunnoista on poliisiviranomaisten, tuomarien, kirkkoherrojen, kansakoulunopettajain ja lääkärien antamat komitean päätöksen mukaisesti alkukielellä miltei kokonaisuudessaan liitetty tutkimukseen jonkinlaisina historiallisina todistuskappaleina; vastaavat pelastusarmeijalta saadut harvat lausunnot on sen sijaan käsitelty tekstissä. Lausunnot on esitetty ryhmittäin maantieteellisessä järjestyksessä, ja niiden alkuun on merkitty tiedonantajain virka-asema toimipaikkoinen. Ainoastaan asiattomat alku- ja loppulauseet, samoin kuin persoonalliset loukkaukset ja ilmiannot, on pyyhitty, jota paitsi on tehty lukuisia muodollisia ja kielellisiä korjauksia. Näitä launustoja ovat Sosialistilastollisen osaston pyynnöstä eräät komitean asiantuntijajäsenet alkuperäisinä tarkastaneet, minkä ohessa komitea on kokouksissa läpikäynyt ne, kuten tekstinkin, oikaisuvedoksina. Niiden avulla voidaan verrata varsinkin olojen vaihtelua maan eri osissa, mutta myös panna merkille, kuinka eri henkilöt samoiltakin seuduilta ovat monissa tapauksissa esittäneet asiat aivan erilaisessa valossa.

Viimeksi mainitut seikat ilmenevät havainnollisemmin kartogrammeista, joiden julkaisemisessa noudatetut yleiset periaatteet niinkään ovat komitean hyväksymiä. Näistä on ensinnäkin kartogrammi I laadittu niiden vastausten nojalla, jotka poliisiviranomaiset, kirkkoherrat sekä kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehet ovat antaneet kysymyskohtaan, onko alkoholijuomien nauttiminen työläisten keskuudessa lisääntynyt vai vähentynyt maailmansodan edelliseen aikaan verraten. Näiltä eri viranomaisilta saadut tiedot on esitetty kustakin kaupungista erikseen, mikäli ne niitä koskevat, ja maaseudulla kihlakunnittain. Tällöin on käytetty erikoista pistelaskelmaa, jossa jokainen lisääntymistä osoittava lausunto on merkitty +1:ksi, vähentymistä osoittava —1:ksi ja ennallaan pysymistä osoittava 0:ksi; milloin samalta paikkakunnalta on saatu useampia tietoja, kuten kihlakuntiin nähden aina on ollut asian laita, on laskettu näiden pisteiden keskimäärä ja maaseudun osalta tässä vielä

till en del grupper av deltagare i enquëten, uttalade kommittén till sist en önskan, att vederbörande skulle framlägga även andra iakttagelser rörande förbudslagens verkningar på ifrågavarande ort utöver det, för vilket redogjorts i samband med själva frågorna. Av dessa fria uttalanden ha de, som avgivits av polismyndigheterna, domarna, kyrkoherdarna, folkskollärarna och läkarna, enligt kommitténs beslut nära nog in extenso på originalspråket bifogats till undersökningen såsom ett slags historiska dokument; motsvarande fåtaliga uttalanden av frälsningsarmén ha ha däremot behandlats i texten. Uttalandena ha meddelats gruppvis i geografisk ordning, och har som rubrik angivits sagesmännens tjänsteställning och verksamhetsort. Endast obehöriga inledningar och avslutande satsar ävensom personliga kränkningar och angivelser ha strukits, varjämte talrika formella och språkliga korrigeringar gjorts. Dessa uttalanden ha på begäran av Socialstatistiska avdelningen granskats i sin ursprungliga form av några sakkunniga medlemmar i kommittén, varjämte kommittén vid mötena genomgått dem, likasom texten, i korrekturavdrag. Med tillhjälp av dem kan man jämföra särskilt växlingarna i förhållandena i olika delar av landet, men kan man även iakttaga, huruom olika personer även från samma trakter i flere fall framställa sakerna i en alldeles olika dager.

De sistnämnda omständigheterna framgå tydligare ur kartogrammen; de vid offentliggörandet av dessa följda allmänna principerna ha likaså godkänts av kommittén. Av dessa ha först och främst kartogrammen I uppgjorts på basen av de svar, som avgivits av polismyndigheterna, kyrkoherdarna samt ordförandena i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna på frågan, om förtäringen av alkoholdrycker bland arbetarna ökats eller minskats i jämförelse med tiden före världskriget. De av dessa olika myndigheter erhållna uppgifterna ha meddelats särskilt för varje stad, i den mån de beröra dessa, och för landsbygden häradsvis. Härvid har ett särskilt poängberäkningssystem tillämpats, enligt vilket varje uttalande, som angiver en ökning, angivits med +1, en minskning åter med —1 och ett oförändrat läge med 0; då från samma ort erhållits flere uppgifter, vilket alltid varit fallet beträffande häraden, har man uträknat medeltalet av dessa poäng och har härvidlag för landsbygdens vidkom-

punnittu eri vastausten merkitys sen mukaan, miten suurta asukasmäärää pyörein luvuin eri tiedonantajain virka-alueet edustavat koko kihlakunnan väkiluvusta. Jos näin saadun tuloksen perustuksella enintään $\frac{1}{5}$ tiedoista on viitannut juoppouden kasvamiseen tai supistumiseen, on olojen arvioitu säilyneen osapuilleen muuttumattomina, ja paikkakunta kartogrammissa jätetty valkoiseksi; jos taas $\frac{1}{5}$ — $\frac{3}{5}$ tiedoista on viitannut lisääntymiseen tai vähenemiseen, on tulos merkitty kartogrammiin punaisen tai sinisen värin tummuusasteella 1, ja jos yli $\frac{3}{5}$ tiedoista on viitannut muutokseen, on tulos merkitty vastaavan värin tummuusasteella 2. Siten laadittujen kartogrammien I.1—3 pohjalla on esitetty yhdistelmässä I.4 keskimääräinen tulos, joka taivottaen eri lausunnonantajaryhmien käsitysten eroavaisuudet tarjoaa puolueettomamman kuvan kehityksestä. Aivan samoin on menetelty kartogrammeissa II ja III, jotka valaisevat alkoholijuomien nauttimisen vaihteluja talollisten ja nuorison keskuudessa. Kartogrammeissa IV on kuvattu, paitsi edellisten tiedonantajain, myös tuomarien käsitykset yleisestä lainkunnioituksen vähenemisestä, jälkimmäiset maaseudulla tuomiokunnittain; mitään yhdistelmää ei tässä yhteydessä ole katsottu tarpeelliseksi, kun käsitykset ovat olleet jotenkin yhdenmukaiset. Pääasiallisesti samaan tapaan on myös laadittu kartogrammit XI.1—3 kansakoulunopettajain vastauksista niihin kohtiin, jotka koskevat alkoholijuomien nauttimista työläisten, talollisten ja nuorison piirissä; kuitenkin on tulokset maaseudun osalta esitetty kunnittain ja punnitsemattomina sekä tilanteen ennallaan pysyminen kuvattu vuoroittaisilla sinisillä ja punaisilla viivoilla. Samoin kuin kartogrammit I—III on vielä tehty kartogrammit XII köyhäinlaitokuntain puheenjohtajain mielipiteiden perustuksella alkoholin käyttämisestä erikoisesti vähävaraisten perheellisten ja perheettömien keskuudessa. — Sen sijaan on kartogrammeissa V—X pyritty antamaan eri tietojen valossa jonkinlainen kokonaiskuva raittiustilanteesta. Tätä varten on komitean hyväksymänä yhdistetty vastaukset seuraaviin 8 kohtaan tiedustelukaavakkeen I mukaan: 1. a) alkoholijuomien nauttiminen yleensä sodan edelliseen aikaan verraten; 2. alkoholijuomien nauttiminen vuosien 1920—22 kuluessa; 3. a) alkoholijuomien nauttiminen erikoisesti työläisten ja 3. d) erikoisesti nuorison keskuudessa, verrattuna aikaan ennen sotaa;

mande betydelsen av de olika svaren ytterligare avvägts i överensstämmelse med huru stort invånarantal i avrundade siffror de olika sagesmännens ämbetsområden representera av invånarantalet i hela häradet. Om på grund av det sålunda erhållna resultatet högst $\frac{1}{5}$ av uppgifterna tytt på en ökning eller minskning av dryckenskapen, beräknas förhållandena ha förblivit någorlunda oförändrade, och har orten i kartogrammet lämnats ofärglagd. Om åter $\frac{1}{5}$ — $\frac{3}{5}$ av uppgifterna tytt på en ökning eller minskning, har resultatet i kartogrammet angivits med schattering 1 av den röda eller blå färgen, och om över $\frac{3}{5}$ av uppgifterna angivit en förändring, har resultatet angivits med schattering 2 av motsvarande färg. På basen av de sålunda uppgjorda kartogrammen I.1—3 har i kartogrammet I.4 genomsnittresultatet meddelats, vilket, genom att det utjämnar skiljaktigheterna i de olika gruppernas uppfattning, erbjuder en mer opartisk bild av utvecklingen. På alldeles liknande sätt har förfarits i kartogrammen II och III, vilka belysa växlingarna i förtäringen av alkohol-drycker bland besuttna jordbrukare och ungdom. I kartogrammen IV har, utom för de föregående grupperna, skildrats även domarnas uppfattning om minskningen i den allmänna aktningen för lag, domarna på landsbygden efter domsagor; någon sammanställning har icke ansetts nödig i detta sammanhang, enär åsikterna varit någorlunda enhetliga. Enligt i huvudsak samma principer ha även kartogrammen XI.1—3 uppgjorts, vilka gälla folkskollärarnas svar på de punkter, som beröra förtäringen av alkoholdrycker bland arbetare, besuttna och ungdom; dock ha resultatet för landsbygdens vidkommande meddelats kommunvis samt ovägda och har läget, om det varit oförändrat, angivits med omväxlande blåa och röda streck. På samma sätt som kartogrammen I—III ha ytterligare kartogrammen XII uppgjorts, vilka belysa bruket av alkohol särskilt bland mindre bemedlade, gifta och ogifta på grundvalen av ordföranden i fattigvårdsnämnderna uppfattning i denna fråga. — Däremot har man i kartogrammen V—X sökt giva ett slags helhetsbild av nykterhetsläget förmedelst olika uppgifter. I detta syfte har med kommitténs bifall sammanförts svaren på följande 8 punkter enligt frågeformulär I: 1. a) förtäringen av alkoholdrycker i allmänhet i jämförelse med tiden före kriget; 2. förtä-

erilaisista kieltolakirikkomuksista 6. a) luvattoman valmistuksen, 6. b) luvattoman maahantuomien, 6. c) luvattoman kuljetuksen ja 6. f) luvattoman myynnin vaihtelut. Tiedoista on luvattomaan valmistukseen nähden otettu huomioon vain maaseudulta saadut, koska salapolittoa kaupungeissa ilmenee aniharvoin, ja maahantuontiin nähden vain rannikoilta ja rajaseudulta saadut tiedot, koska sisämaasta ei sellaisia ole todellisuudessa oman paikkakunnan suhteen voitu antaa. Kun luvaton kuljetus ja myynti yleensä ovat toistensa seuraamisrikkoksia, on näille kummallekin annettu laskelmassa $\frac{1}{2}$ pistettä, mutta muiden kohtien vastauksille kullekin 1 piste; siten on korkein mahdollinen yhteispistemäärä maaseudulla ollut 7 ja kaupungeissa 6. Olojen parantumista tai huonontumista osoittavat pisteet on kuvattu sinisen tai punaisen värin eri tummuusastein varjostukseen. Kartogrammit V, VII ja VIII on näin laadittu niiden lausuntojen pohjalla, jotka poliisiviranomaiset, kinkkoherrat sekä kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehet ovat antaneet sanottuihin kysymyksiin, kaupunkien osalta erikseen ja maaseudun osalta kihlakunnittain, punniten yksityiset vastaukset keskimääriä laskettaessa asukaslukua silmällä pitäen. Kartogrammista VI käyvät selville tuomarien käsitykset raittiusolojen kehityksestä eri kaupungeissa ja tuomio-kunnissa; kun heidän kaavakkeestaan puuttuvat kohdat 3. a) ja 3. d) vastaavat kysymykset, ovat ne jääneet pois laskelmasta. Näiden neljän tiedonantajaryhmän pisteiden keskimääriä käyttäen on saatu yhdistelmä IX, jonka voidaan katsoa edustavan eräänlaista lopputulosta tiedustelun tarjoamasta kuvasta raittiusolanteeseen nähden eri osissa maata. Tämän kartogrammin suhteen on erikoisesti huomattava, että pistekeskimääriä laskettaessa on suuremman tarkkuuden saavuttamiseksi otettu huomioon kymmenesosapisteet, jotka muuten on tasoitettu tavallisten koroitussääntöjen mukaan, sekä että maaseutuomarien pisteet tällöin on luettu kulloinkin niiden kihlakuntien kohdalle, joihin heidän tuomio-kuntansa pääasiallisesti kuuluvat. Kartogrammissa X) on lisäksi esitetty kansakoulunopettajain käsitykset puheena olevien olojen kehityksestä erikseen kaupungeissa ja valituissa maalaiskunnissa. Sitäpaitsi on kansakoulunopettajain vastaukset niihin 4 kohtaan, jotka koskevat heidän oppilaittensa koulunkäynnin säännöllisyydessä, käytöksessä ja

ringen av alkoholdrycker under åren 1920—22; 3. a) förtäringen av alkoholdrycker speciellt bland arbetarna och 3. d) särskilt bland ungdomen, jämfört med tiden före kriget; rörande de olika förbudslagsbrotten 6. a) växlingarna i den olovliga tillverknigen, 6. b) i den olovliga införseln, 6. c) i den olovliga förslingen och 6. f) i den olovliga försäljningen. Av uppgifterna ha beträffande den olovliga tillverknigen beaktats endast de svar, som erhållits från landsbygden, enär lönnbränning förekommer helt sällan i städerna och beträffande införseln endast de uppgifter, som erhållits från kusten och gränstrakterna, enär från det inre av landet faktiskt icke kunnat avgivas sådana för vederbörande orters vidkommande. Enär den olovliga förslingen och försäljningen i allmänhet stå i samband med varandra, ha dessa bägge vid beräkningen erhållit $\frac{1}{2}$ poäng, medan svaren på övriga punkter fått 1 poäng; sålunda har den högsta möjliga totala poängsumman varit 7 och i städerna 6. De poäng, som utvisa en förbättring eller en försämring i förhållandena, ha återgivits med blått eller rött genom olika schatteringar. Kartogrammen V, VII och VIII ha sålunda uppgjorts på basen av de utlåtanden, som avgivits av polismyndigheterna, kyrkoherdarna samt ordförandena i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna på sagda frågor, för städernas vidkommande skilt för varje stad och för landsbygden häradsvis, varvid de enskilda svaren vid uträkningen av medeltal avvägs med beaktande av invånarantalet. Ur kartogram VI framgå domarnas åsikter om nykterhetsförhållandenas utveckling i de olika städerna och domsagorna; enär i deras formulär de frågor, som motsvara punkterna 3. a) och 3. d), saknas, ha de bortlämnats ur uträkningen. Genom anlåtande av medeltalet för dessa fyra gruppers poängtal har sammanfattningen IX erhållits, och kan denna anses företräda ett slags slutresultat av den bild, enquäten giver beträffande nykterhetsläget i olika delar av landet. Beträffande detta kartogram bör särskilt märkas, att vid uträkningen av medelpoängsiffrorna och för ernäendet av större noggrannhet även tiondels poäng beaktats, vilka i övrigt utjämnats enligt vanliga förhöjningsprinciper, samt att poängsiffrorna för domarna å landsbygden härvid hänförs till de härader, till vilka deras domsagor huvudsakligen höra. I kartogram X har ytterligare meddelats de åsikter folkskol-

ahkeruudessa, siisteydessä, ravitsemistilassa ja työkyvyssä havaittuja muutoksia vuosien 1920—22 kuluessa, yhdistetty pistejärjestelmää noudattaen, niin että korkein mahdollinen olojen edistymistä tai taantumista osoittava aste on merkitty sinisen tai punaisen värin neljännellä tummuusvivahtuksella; tulokset eri kaupunkeihin ja maalaiskuntiin katsoen on kuvattu kartogrammissa XI.4. — Vihdoin on viimeiselle kartogrammiaukeamalle sijoitettu Suomen kartta, josta näkyvät eri kaupunkien ja kihlakuntain nimet¹⁾ ja maantieteellinen asema; sen tarkoituksena on helpottaa tekstiesityksen seuraamista ja tämän nojalla tehtäviä vertailuja.

¹⁾ Kristiinankaupungista on färsä, samoin kuin tekstissäkin, suomeksi käytetty lyhyempää nimeä Kristiina.

lärarna hysa rörande utvecklingen av ifrågasvarande förhållanden, särskilt för städerna och för en del utvalda landskommuner. Dessutom ha folkskollärarnas svar på de fyra punkter, som beröra de förändringar, vilka iakttagits i regelmässigheten av deras elevers skolgång, i deras uppförande och flit, snygghet, näringstillstånd och arbetsförmåga under åren 1920—22, sammanförts med tillämpning av poängsystemet så, att den grad, som anger högsta möjliga framsteg eller tillbakagång i förhållandena, angivits i blå eller röd färg genom schattering 4; resultatet för de olika städerna och landskommunerna belysas i kartogrammet XI.4. — Slutligen har på den sista uppslagssidan för kartogrammen avtryckts en karta över Finland, ur vilken de olika städernas och häradens namn och geografiska läge framgår; dess syftemål är att underlätta läsningen av textframställningen och av de jämförelser, som kunna göras på basen av denna.

I. Poliisiviranomaiset. — Polismyndigheterna.

Tiedustelukaavakkeita I (vrt. kaavakeliitettä siv. 33—34), jotka alkoholikomitea oli valmistanut lähinnä poliisiviranomaisia sihmällä pitäen, lähefettiin maan kaikkien 38 kaupungin poliisilaitosten esimiehille, suuremmissa kaupungeissa poliisimestarien ja pienemmissä kaupungeissa poliisikomisarioiden vastattaviksi; sekä maaseudulle yhteensä 330 nimismiehen ja apulaisnimismiehen täytettäväksi näiden virkapiirejä koskevilla tiedoilla. Edellisistä palautti jokainen kaavakkeensa ja jälkimmäisistä 314, joten kaikista poliisiviranomaisista 95.7 % on antanut lausuntonsa. Kun niistä 16 kaavakkeesta, joita ei ole täytetty, useimmat ovat lähetetyt nimismiespiireihin, joissa on sekä varsinainen että apulaisnimismies, ja vain jompikumpi näistä on jätännyt vastaamatta, voidaan katsoa, että tiedot maaseutuunkin nähden ovat miltei täydelliset; ne puuttuvat ainoastaan Lohjan, Hyvinkään, Mäntsälän, Myrskylän, Oriveden, Sääksmäen ja Paavolan-Rantsilan piireistä.

Taulukosta I sivuilla 2—5 ilmenee, miten kaavakkeen enimpiin kysymyksiin annetut vastaukset jakaantuvat lääneittäin, erikseen kaupungeissa ja maaseudulla.

1. Näiden tietojen mukaan on *alkoholijuomien nauttiminen* maailmansodan edelliseen aikaan verraten ensinnäkin 15 kaupungissa lisääntynyt, 13:ssa vähentynyt ja 9:ssä pysynyt ennallaan; kehitys tässä suhteessa on Porvoon poliisimestarille ollut tuntematon. Ensisijainittuun ryhmään kuuluvat Tammissaari, Naantali, Maarianhamina, Hämeenlinna, Käkisalmi, Kotka, Savonlinna, kaikki 3 Kuopion läänin kaupunkia, Vaasa, Kaskinen, Jyväskylä, Oulu ja Raabe. Sitävastoin on vähennystä todettu Helsingissä, Turussa, Uudessa kaupungissa, Porissa, Lahdessa, Haminaassa, Lappeenrannassa, Sortavalassa, Mikkelissä, Heinolassa, Pietarsaaressa, Kajaaniassa ja Torniossa. Muissa kaupungeissa, m. m.

Frågeformulär I (jmf. formulärbilagan sid. 33—34), som alkoholkommittén utarbetat närmast för polismyndigheterna, utsändes till cheferna för polisrätningarna i samtliga 38 städer i riket att besvaras av polismästarna i de större städerna och av poliskommisarierna i de mindre städerna, samt till landsbygden att ifyllas av inalles 330 länsmän och biträdande länsmän med uppgifter rörande dessas ämbetsdistrikt. Av de förstnämnda återsände samtliga formuläret, av de senare 314, och ha sålunda 95.7 % av alla polismyndigheter avgivit utlåtande. Då av de 16 formulär, vilka icke ifyllts, flertalet sänts till sådana länsmansdistrikt, i vilka finnes såväl länsman som biträdande sådan, och endast endera av dessa lämnat formuläret obesvarat; kan man anse, att uppgifterna även för landsbygdens vidkommande äro nära nog fullständiga; sådana saknas endast för Lojo, Hyvinge, Mäntsälä, Mörskom, Orivesi, Sääksmäki och Paavola-Frantsila distrikt.

Ur tabell I å sid. 2—5 framgår, huru de på flertalet frågor avgivna svaren fördela sig efter län, särskilt för städer och landsbygd.

1. Enligt dessa uppgifter har *förtäringen av alkoholdrycker* jämfört med tiden före världskriget ökats i 15 städer, minskats i 13 och förblivit oförändrad i 9 städer; polismästaren i Borgå har icke haft sig bekant, huru utvecklingen i detta hänseende gestaltat sig. Till den förstnämnda gruppen höra Ekenäs, Nådendal, Mariehamn, Tavastehus, Kexholm, Kotka, Nyslott, samtliga 3 städer i Kuopio län, Vaasa, Kaskö, Jyväskylä, Uleåborg och Brahestad. Däremot har en minskning konstaterats i Helsingfors, Åbo, Nystad, Björneborg, Lahti, Fredrikshamn, Villmanstrand, Sordavala, S:t Michel, Heinola, Jakobstad, Kajana och Torneå. I övriga städer, bl. a. i Tammerfors och Viborg, har ställningen an-

Tampereella ja Viipurissa, on tilanteen katsottu pysyneen ennallaan. Lausuntonsa selitykseksi on Vaasan poliisimestari huomauttanut alkoholijuomien nauttimisen hänen virka-alueellaan lisääntyneen varsinkin siten, että entisten miedomprien juomain sijasta nykyään käytetään melkein yksinomaan väkiviinasta valmistettuja erilaisia sekoituksia, joiden alkoholipitoisuus säännöllisesti on tuntuvasti korkeampi. Pietarsaaren poliisimestari taas kirjoittaa syynä juopottelun vähenemiseen kaupungissa olevan etupäässä sen, että ennen sotaa olivat auki viina- ja olutpuodit, joista etenkin jälkimmäiset olivat juoppojen vakituksia kokoontumispaikkoja; „ostettuaan korin tai useamman olutta meni miesjoukko läheiseen metsään, jossa aina ennemmin tai myöhemmin syntyi kina, ollen seurauksina murhat, pahoinpitelyt, tappelut j. n. e.”

Mitä maaseutuun tulee, osoittaa 45.1 % kaikista nimismiesten ja apulaisnimismiesten vastauksista alkoholijuomien nauttimisen sodan edelliseen aikaan nähden lisääntyneen, 33.8 % vähentyneen ja 21.1 % pysyneen ennallaan. Tarkastettaessa, minkä suuntainen kehitys on näiden lausuntojen mukaan ollut kussakin läänissä kihlakunnittain, huomataan, että Uudenmaan läänin kaikissa kihlakunnissa samoin kuin Ahvenanmaalla on alkoholijuomien nauttimisen enimmissä tapauksissa katsottu lisääntyneen. Turun-Porin läänissä on näin laita, lähinnä saaristopitäjissä, Mynämäen ja Piikkiön kihlakunnissa sekä lisäksi Tyrvään ja Loimaan kihlakunnissa, jota vastoin Vehmaan ja Maskun kihlakunnissa olot näyttävät pikemminkin muuttuneen hyvään suuntaan sekä Halikon, Ulvilan ja Ikaalisten kihlakunnissa pysyneen ennallaan. Hämeen läänissä on alkoholijuomien nauttimisen enentynt etupäässä Ruoveden, Tammelan ja Hollolan kihlakunnissa, mutta Pirkkalan, Hauhon ja Jämsän kihlakunnissa osittain vähentynt, osittain ollut entisellään. Viipurin läänissä on tilanne tässä suhteessa huonontunut varsinkin Rannan ja Kymin sekä myös Lappeen, Äyräpään, Kurkijoen ja Sortavalan kihlakunnissa, kun sen sijaan vastaukset Jääsken, Käkisalmen ja Salmin kihlakunnista viittaavat ainakin puolittain parantumiseen. Mikkelin lääniin nähden taas osoittavat useimmat lausunnot Mikkelin ja Juvan kihlakunnista juoppouden lisääntyneen, mutta Heinolan ja Rantasalmen kihlakunnista lähinnä pysyneen ennallaan. Kuopion läänissä näyttää alkoholijuomien nauttiminen Liperin ja Ii-

setts vara som förut. Som förklaring till sitt utlåtande har polismästaren i Vasa framhållit, att förtäringen av alkoholdrycker ökats inom hans ämbetsdistrikt i synnerhet däri-genom, att man nuförtiden i stället för tidigare brukade svagare drycker nästan utslutande brukar olika slags spritblandningar, vilkas alkoholhalt genomgående är kännbart högre. Polismästaren i Jakobstad åter skriver, att nedgången i dryckenskapen i staden främst föränletts därav, att före kriget brännvins- och ölbutikerna höllos öppna, och voro i synnerhet de senare vanliga samlingsplatser för drinkarna, „i det karlhopen, sedan den inköpt en eller flere korgar öl, begav sig till någon närbelägen skog, där alltid förr eller senare gräl uppstod med mord, misshandel, slagsmål o. d. som följd”.

Vad landsbygden beträffar, giva 45.1 % av alla de svar, som länsmännen och de biträdande länsmännen avgivit, vid handen, att förtäringen av alkoholhaltiga drycker ökats i jämförelse med tiden före kriget, enligt 33.8 %, att den minskats och enligt 21.1 %, att den icke förändrats. Vid en häradsvis genomförd granskning av den riktnings, i vilken dessa utlåtanden gått i olika län, kan man iakttaga, att i samtliga härader i Nylands län samt på Åland förtäringen av alkoholdrycker i flertalet fall anses ha ökats. I Åbo-Björneborgs län är detta fallet närmast i skärgårdssocknarna, i Virmo och Piikkis härader samt vidare i Tyrvis och Loimijoki härader, varemöt förhållandena i Vehmo och Masku härader snarare synas ha utvecklats i gynnsam riktning; i Halikko, Ulfsby och Ikaalis härader åter ha de förblivit som förut. I Tavastehus län har förtäringen av alkoholdrycker ökats främst i Ruovesi, Tammela och Hollola härader, medan den i Birkkala, Hauho och Jämsä härader delvis minskats, delvis åter förblivit oförändrad. I Viborgs län har ställningen i detta hänseende försämrats i synnerhet i Stranda och Kymmene samt även i Lappvesi, Äyräpää, Kronoborgs och Sordavala härader, medan åter svaren från Jääskis, Kexholms och Salmis härader åtminstone till hälften tyda på en förbättring. Beträffande S:t Michels län utvisa de flesta svaren från S:t Michels och Jokkas härader, att dryckenskapen tilltagit, medan den i Heinola och Rantasalmi härader förblivit i det närmaste oförändrad. I Kuopio län synes förtäringen av alkoholdrycker något ha minskats i Libelits och Idensalmi

salmen kihlakunnissa jonkun verran supistuneen, mutta muissa 4 kihlakunnassa säilyneen osapuulle entisellään. Vaasan läänissä näyttää etupäässä Korsholman ja Laukaan kihlakunnissa alkoholin käyttö enentyneen, jota vastoin se Ilmajoen, Närpiön, Pietarsaaren ja Kuortaneen kihlakunnissa on vähentynyt sekä Lapuan ja Viitasaaren kihlakunnissa pysynyt ennallaan. Oulun läänissä vihdoin on lisääntymistä osittain todettu Kajaanin ja Lapin kihlakunnissa, vähenemistä taas Saloisten, Haapajärven ja Kemin kihlakunnissa sekä ennallaan pysymistä Oulun kihlakunnassa.

Kysymykseen, esiintyykö *päihtyneitä* nykyään maailmansodan edelliseen aikaan verraten enemmän vai vähemmän, ovat useimmat kaupunkien poliisiviranomaiset vastanneet samoin kuin ensimmäiseenkin kohtaan. Kuitenkin on päihtyneiden luvun katsottu pienentyneen edellä lueteltujen kaupunkien ohessa myös Raumalla, Viipurissa, Käkisalmissa, Kuopiossa, Uudessaakaarpepyyssä ja Raahessa sekä pysyneen yhtä suurena, vaikka alkoholi-juomien nauttiminen onkin kasvanut, Joensuuissa, Iisalmissa ja Vaasassa. Tämän eroavaisuuden on selitetty aiheutuvan pääasiallisesti siitä, että päihtyneenä oleva yleisö on kovennettujen rangaistusmäärien takia tullut varovaisemmaksi, karttaen esiintymistä yleisillä paikoilla sekä harjoittaen juopottelua parhaasta päästä kotosalla tai muuten sisällä huoneissa.

Sama erotus käy selvästi ilmi myös maaseudun vastauksista; 34.1 % kaikista näistä osoittaa päihtyneenä esiintyvien lisääntyneen, mutta 45.8 % vähentyneen ja 20.1 % pysyneen yhtä lukuisina. Kahden ensiksi mainitun ryhmän suhde on tässä siten melkein täsmälleen päinvastainen kuin edellisessä kohdassa. Enimmässä tapauksissa on lisääntymistä päihtyneihinkin nähden todettu Uudenmaan ja Viipurin lääneissä sekä Ahvenanmaalla, joiden, kuten myös Hämeen läänin eri kihlakunnissa, olot ovat puheena olevassa katsannossa yleispiirtein samat kuin alkoholijuomien käytön kehitystä silmälläpitäen. Toisin on laita muissa lääneissä, joista saadut lausunnot suurimmaksi osaksi viittaavat juopuneiden luvun pienentymiseen. Kihlakunnissa, joissa alkoholin nauttiminen on pääasiallisesti kasvanut, on näissä lääneissä päihtyneiden luku säännöllisesti jäänyt entiselleen, niissä kihlakunnissa taas, joissa sanottavia muutoksia edellisen suhteen ei ole todettu, ovat päihtyneet yleensä

härad, men förblivit ungefär oförändrad i de 4 övriga häraden. I Vasa län synes alkoholförbrukningen ha ökats främst i Korsholms och Laukas härad, medan den däremot avtagit i Ilmola, Närpes, Pedersöre och Kuortane härad och förblivit oförändrad i Lappo och Viitasaari härad. I Uleåborgs län slutligen har en ökning delvis kunnat konstateras i Kajana och Lappmarkens härad, en minskning åter i Salo, Haapajärvi och Kemi härad samt ingen förändring i Uleå härad.

Frågan, om det nuförtiden förekommer flere eller färre *berusade* i jämförelse med tiden före världskriget, ha polismyndigheterna i flertalet städer besvarat på samma sätt som i föregående punkt. Dock anses det, att antalet berusade utom i de tidigare uppräknade städerna ytterligare minskats i Raumo, Viborg, Kexholm, Kuopio, Nykarleby och Brahestad samt förblivit oförändrad, ehuru förtäringen av alkoholhaltiga drycker ökats, i Joensuu, Iisalmi och Vasa. Denna skiljaktighet har förklarats huvudsakligen bero därpå, att personer i berusat tillstånd blivit varsammare på grund av de skärpta straffbestämmelserna och undvika att uppträda på offentliga platser, utan idka de dryckenskap främst hemma eller annars inomhus.

En liknande skillnad framgår tydligt även av landsbygdens svar: 34.1 % av dessa utvisa, att antalet personer, som uppträtt berusade, ökats, 45.8 %, att detta antal minskats och 20.1 %, att det icke förändrats. Förhållandet mellan de tvänne förstnämnda grupperna är i detta hänseende sålunda nära motsatt förhållandet i föregående punkt. Ökningen i antalet berusade har i de flesta fall konstaterats i Nylands och Viborgs län samt på Åland, där förhållandena, likasom i de olika häraden i Tavastehus län, i ifrågasvarande hänseende i stora drag äro desamma som i fråga om utvecklingen av bruket av alkoholdrycker. Anmär är fallet i övriga län, i det de från dem erhållna svaren till största delen tyda på en minskning av antalet berusade. I de härad, där förtäringen av alkohol huvudsakligen tilltagit, har antalet berusade genomgående förblivit oförändrad; i de härad åter, där nämnda förändringar icke kunnat fastställas i förenämnda hän-

vähentyneet ja vihdoin niissä kihlakunnissa, joissa myös alkoholijuomien käyttö on supistunut, on juopuneiden luvun vielä yksimielisemmin myönnetty alentuneen.

2. Vuosien 1920—22 kuluessa on tilanne poliisiviranomaisten käsityksen mukaan yleisesti huonontunut. Niinpä on alkoholijuomien nauttimisen mainittuina vuosina ilmoitettu lisääntyneen kaikissa muissa kaupungeissa, paitsi Heinolassa, jossa se vastauksesta päätään on vähentynyt. — Maaseudullakin on 65.8 % nimismiehistä ja apulaisnimismiehistä katsonut olojen tässä suhteessa pahentuneen, vain 15.5 % parantuneen ja 18.7 % pysyneen ennallaan. Kaikissa lääneissä käyvät useimmat lausunnot ensiksi mainittuun suuntaan. Eri kihlakuntiinkin nähden viittaavat ainoastaan Turun-Porin läänistä Ikaalisten, Viipurin läänistä Jääskén, Kuopion läänistä Pielisjärven, Liperin ja Kuopion, Vaasan läänistä Närpiön sekä Oulun läänistä Kajaanin ja Kemin kihlakunnista saadut tiedot etupäässä alkoholin käytön muuttumattomuuteen, jota vastoin kaikkien muiden kihlakuntien enimmissä nimismiespiireissä tämä on kasvanut. Kun tiedusteluksessa puheena oleva kohta on rajoitettu koskemaan vain vuosia 1920—22, on monelta taholta lisäksi huomautettu, että olot vuonna 1923, jonka kesällä tiedustelu toimitettiin, näyttävät kehittyneen yhä huolestuttavammiksi, varsinkin yltyvän salakuljetuksen vaikutuksesta.

3. Tämän jälkeen on kaavakkeessa lähinnä kysymys alkoholin nauttimisen vaihteluista eri väestöryhmien keskuudessa, vertauskohtana maailmansodan edellisen ajan olosuhteet. Mitä ensinnäkin *työläisiin* tulee, ovat poliisiviranomaisten käsitykset asiasta melko erilaiset. Kaikkiaan 11 kaupungissa on alkoholin käytön työväestössä ilmoitettu lisääntyneen, nimittäin Porvoossa, Tammisaaressa, Naantalissa, Uudessakaupungissa, Hämeenlinnassa, Kotkassa, Savonlinnassa, Joensuussa, Kristiinassa, Kaskisissa ja Kemissä. Huomattavimpana ryhmänä ovat kuitenkin ne 16 kaupunkia, joissa sen on katsottu vähentyneen; niihin kuuluvat Helsinki, Turku, Rauma, Pori, Lahti, Hamina, Lappeenranta, Käkisalmi, Sortavala, Mikkeli, Heinola, Vaasa, Pietarsaari, Kokkola, Kajaani ja Tornio. Muissa kaupungeissa ei muutosta suuntaan tai toiseen

seende, har antalet berusade i allmänhet minskats och slutligen har man i de härad, där även användningen av alkoholhaltiga drycker avtagit, än enstämmigare förklarat, att antalet berusade nedgått.

2. Under åren 1920—22 har ställningen enligt polismyndigheternas uppfattning i allmänhet försämrats. Sålunda uppgives, att förtäringen av alkoholdrycker under sagda år ökats i alla städer utom i Heinola, där den att döma av svaret avtagit. — Även på landsbygden ha 65.8 % av länsmännen och biträdande länsmännen ansett, att förhållandena i detta hänseende undergått en försämring, endast 15.5 %, att de förbättrats och 18.7 %, att de förblivit oförändrade. I samtliga län gå de flesta utlåtanden i förstnämnda riktning. Beträffande de olika häraden tyda blott de uppgifter, som erhållits från Ikaalis härad i Åbo-Björneborgs län, Jääskis härad i Viborgs län, Pielisjärvi, Libelits och Kuopio härad i Kuopio län, Närpes härad i Vasalän samt Kajana och Kemi härad i Uleåborgs län i huvudsak på, att förbrukningen av alkohol varken ökats eller minskats, varemot den tilltagit i de flesta länsmansdistrikt i alla övriga härad. Enär i frågeformuläret den ifrågavarande punkten begränsats endast till åren 1920—22, har från flere håll ytterligare framhållits, att förhållandena år 1923 — undersökningen verkställdes sommaren detta år — synas ha utvecklats i en allt bekymmersammare riktning, i synnerhet på grund av den tilltagande smuglingen.

3. Närmast härpå följer i formuläret frågan om förändringarna i bruket av alkohol inom olika befolkningsgrupper med förhållandena under tiden före världskriget som utgångspunkt för jämförelsen. Vad först och främst *arbetarna* vidkommer, är polismyndigheternas uppfattning i frågan synnerligen växlande. Förtäringen av alkohol bland arbetarbefolkningen anmäles ha tilltagit i inalles 11 städer, nämligen i Borgå, Ekenäs, Nådendal, Nystad, Tavastehus, Kotka, Nyslott, Joensuu, Kristinestad, Kaskö och Kemi. Den betydligaste gruppen bilda dock de 16 städer, i vilka den anses ha avtagit; till dessa hörde Helsingfors, Åbo, Raumo, Björneborg, Lahti, Fredrikshamn, Villmanstrand, Kexholm, Sordavala, St Michel, Heinola, Vasala, Jakobstad, Gamalakarleby, Kajana och Torneå. I övriga städer har ingen förändring varken

ole ollut havaittavissa. Eräs poliisimestari on syyksi työläisten juopottelun supistumiseen maininnut osittain väkijuomain kalleuden ja saantivalkeudet, osittain „ainakin n. k. järjestyneen työvään keskuudessa heidän virallisen raittiusmielisen kantansa, jos kohtakin henkilöitä, jotka muuten järjestötoiminnassaan esiintyvät pontevasti kieltolain valvojina, on tavattu liikutetussa tilassa.”

Kun siten yleensä edustavimmissa kaupungeissa työvään alkoholin käyttö näyttää vähentyneen, on kehitys maaseudulla ollut tässä suhteessa toinen; 45.8 % kaikista maaseututiedoista viittaa sen enentymiseen, 37.0 % supistumiseen ja 17.2 % ennallaan pysymiseen. Uudenmaan, Viipurin ja Mikkelin lääneissä sekä Ahvenanmaalla on tilanne osoittautunut huonoimmaksi, Vaasan läänissä parhaaksi, mutta muissa lääneissä mielihiteet ovat jakaantuneet jokseenkin tasaisesti huonontumisen ja parantumisen välillä. Siitä, minkälaiseksi kehitys muodostuu tarkasteltaessa annettuja vastauksia kihlakunnittain, tarjoaa havainnollisen kuvan loppuun liitetty kartogrammi I.1, johon on merkitty myös ylläesitettyt tiedot kaupungeista. Tästä päättäen ovat raittiusolot työvään keskuudessa ainakin jossain määrin parantuneet Vehmaan, Mynämäen, Maskun, Hauhon, Jämsän, Lappeen, Heinolan, Pielisjärven, Iisalmen, Ilmajoen, Närpiön, Pietarsaaren, Kuortaneen ja Saloisten kihlakunnissa. Huonontumista on todettu koko Uudenmaan läänissä, samoin Ahvenanmaalla, Piikkiön, Tyrvään, Ruoveden, Hollolan, Kymmin, Äyräpään, Sortavalan, Salmän, Mikkelin, Juvan, Ilomantsin, Korsholman, Oulun, Kajaanin ja Kemin kihlakunnissa. Muissa 19 kihlakunnassa olot ovat jääneet entiselleen.

Siirryttäessä sitten seuraamaan kehitystä *talollisten* keskuudessa, on kaupunkipoliisiviranomaisten mielestä alkoholin nauttiminen heidän piirissään kasvanut Naantalissa, Uudessakaupungissa, Hämeenlinnassa, Lahdessa, Viipurissa, Savonlinnassa, Iisalmissa, Vaasassa, Kristiinassa, Kaskisissa, Jyväskylässä ja Oulussa, mutta sen sijaan vähentynyt Haminassa, Lappeenrannassa, Sortavalassa, Kotkassa, Kajaanissa ja Torniossa sekä pysynyt ennallaan muissa kaupungeissa, mikäli niistä on tähän nähden vastauksia annettu. Maaseudun tiedoista osoittaa 38.2 % talollisten juoppouden enentyneen, 31.1 % supistu-

i den ena eller andra riktningen kunnat iakttagas. En polismästare har som en orsak till nedgången i dryckenskapen bland arbetarna omnämmt dels, att rusdryckerna äro dyra och svåra att erhålla, dels „åtminstone bland de s. k. organiserade arbetarna den officiella nykterhetsvänliga ståndpunkt de intaga, om även personer, vilka annars i sin verksamhet inom organisationerna uppträda med eftertryck som övervakare av förbudslagen, påträffats i dryckesrört tillstånd”.

Då sålunda bruket av alkohol bland arbetarbefolkningen i de mest representativa städerna i allmänhet synes ha minskats, har utvecklingen i detta hänseende däremot varit en annan på landsbygden; 45.8 % av samtliga uppgifter från landsorten tyda på att den ökats, 37.0 % på att den minskats och 17.2 % på att den förblivit oförändrad. I Nylands, Viborgs, S:t Michels län samt på Åland har ställningen visat sig vara sämst, och i Vasa län bäst; i övriga län ha åsikterna däremot fördelat sig någorlunda jämnt mellan försämring och förbättring. En åskäddlig bild av utvecklingens gestaltning häradsvis med stöd av de avgivna svaren meddelar det i slutet bifogade kartogrammet I.1, å vilket även ovan anförda uppgifter för städerna upptagits. Att döma härav ha nykterhetsförhållandena bland arbetarbefolkningen åtminstone i någon mån förbättrats i Vehmo, Virmo, Masku, Hauho, Jämsä, Lappvesi, Heinola, Pielisjärvi, Idensalmi, Ilmola, Närpes, Pedersöre, Kuortane och Salo härad. En försämring har konstaterats i hela Nylands län, likaså på Åland, i Piikkis, Tyrvis, Ruovesi, Hollola, Kymmene, Äyräpää, Sordavala, Salmis, S:t Michels, Jokkas, Ilomants, Korsholms, Ulää, Kajana och Kemi härad. I övriga 19 härad uppvisa förhållandena icke någon förändring.

Om man sedan undersöker utvecklingen bland den *besuttna* lantbruksbefolkningen, har alkoholförtäringen inom densamma enligt polismyndigheternas i städerna åsikt ökats i Nädendal, Nystad, Tavastehus, Lahti, Viborg, Nyslott, Iisalmi, Vasa, Kristinestad, Kaskö, Jyväskylä och Ulääborg, men däremot avtagit i Fredrikshamn, Villmanstrand, Sordavala, Kotka, Kajana och Torneå samt förblivit som förut i övriga städer, i den mån svar avgivits i detta hänseende. Av uppgifterna från landsorten utvisa 38.2 %; att dryckenskapen bland de besuttna ökats, 31.1 %; att den minskats och ange 30.7 % ingen förändring. Förhållan-

neen ja 30.7 % säilyneen entisellään. Oloja tässä suhteessa valaisee liitteenä oleva kartogrammi II.1. Sen mukaan on tilanne talollisikin silmällä pitäen huonoin maan eteläisissä lääneissä. Alkoholin käytön on siten katsottu enentyneen Uudenmaan läänin kaikissa 4 kihlakunnassa, Ikaalisten, Tyrvään, Ahvenanmaan, Ruoveden, Tammelan, Rannan, Kymen, Äyräpään, Käkisalmen, Sortavalan, Mikkelin, Juvan, Rantasalmen, Rautalammin, Korsholman, Lapuan sekä Haapajärven kihlakunnissa. Vähentymiseen viittaavat tiedot Vehmaan, Jääskin, Pielisjärven, Liperin, Ilmajoen, Närpiön, Pietarsaaren, Oulun, Saloisten ja Kemin kihlakunnista. Muissa 22 kihlakunnassa näyttävät olot tässä katsannossa jääneen osapuulle entiselleen.

Virkamiehistö ja muiden säätyläisten keskuudessa näyttää alkoholijuomien nauttiminen poliisiviranomaisten käsityksen mukaan yleensä pikemminkin vähentyneen. K aupungeista kuuluvat tähän ryhmään Helsinki, Porvoo, Turku, Uusikaupunki, Tampere, Hamina, Lappeenranta, Sortavala, Kotka, Joensuu, Vaasa, Kristiina, Pietarsaari, Kokkola, Oulu, Tornio, Kemi ja Kajaani. Lisäystä on todettu vain Porissa, Lahdessa, Mikkelissä, Heinolassa, Savonlinnassa, Iisalmissa ja Raahessa. Maaseutuun nähden viittaa 7.9 % lausunnoista enenemiseen, 55.0 % supistumiseen ja 37.1 % ennallaan pysymiseen. Suhteellisesti epädullisimman kuvan antavat vastaukset Uudenmaan ja Mikkelin lääneistä sekä Ahvenanmaalta, joissa tilanne kysymyksessä olevissa väestöluokissa on tiedoista päättäen kuitenkin suurin piirtein säilynyt ennallaan, kun sen sijaan muissa lääneissä on voitu havaita ainakin osittaista parantumista. Nimismiehet, joiden mielestä olot tässäkin suhteessa ovat huonontuneet, edustavat pääasiallisesti Raaseporin, Helsingin ja Rannan kihlakuntia sekä lisäksi yksityisiä piirejä Lohjan, Pernajan, Halikon, Ulvilan, Ruoveden, Tammelan, Hauhon, Lappeen, Äyräpään, Käkisalmen, Kurkijoen, Mikkelin, Juvan, Iisalmen, Närpiön, Korsholman ja Lapin kihlakunnissa.

Huolestuttavimmaksi on kehitys osoittautunut *nuorison keskuudessa*. Juuri nuorten piirissä välitetaan juopottelun päässeen erikoisesti vallalle. Monet vastauksenantajat ovat esittäneet esimerkkejä siitä, kuinka aläikäisiäkin nykyään tavataan paljon päihtyneinä ja myös sekaantuneina „pirtuntrokaushommiin”. Syväksi tähän mainitaan m. m., että nuoriso

dena i detta hänseende belysas av det som bilaga införda kartogrammet II.1. Enligt detta är ställningen även beträffande de besuttna sämst i de sydligaste länen i landet. Bruket av alkohol anses sålunda ha ökat i samtliga 4 härad i Nylands län, i Ikaalis, Tyrvis, Ålands, Ruovesi, Tammela, Stranda, Kymene, Äyräpää, Kexholms, Sordavala, S:t Michels, Jokkas, Rantasalmi, Rantalampi, Korsholms, Lappo och Haapajärvi härad. På en minskning tyda uppgifterna från Vehmo, Jääskis, Pielisjärvi, Libelits, Ilmola, Närpes, Pedersöre, Uleå, Salo och Kemi härad. I övriga 22 härad synas förhållandena i detta avseende ha förblivit nägorlunda oförändrade.

Bland *tjänstemän och övriga ståndspersoner* synes förändringen av alkoholdrycker i allmänhet enligt polismyndigheternas uppfattning snarare ha minskats. Av städerna hörde till denna grupp Helsingfors, Borgå, Åbo, Nystad, Tammerfors, Fredrikshamn, Villmanstrand, Sordavala, Kotka, Joensuu, Vasa, Kristinestad, Jakobstad, Gamlakarleby, Uleåborg, Torneå, Kemi och Kajana. En ökning har konstaterats endast i Björneborg, Lahti S:t Michel, Heinola, Nyslott, Iisalmi och Brahestad. Beträffande landsbygden tyda 7.9 % av utlåtandena på en ökning, 55.0 % på en minskning och 37.1 % på att ställningen icke förändrats. Den proportionsvis oförmånligaste bilden giva svaren från Nylands och S:t Michels län samt från Åland, där ställningen inom ifrågavarande befolkningsklasser att döma av uppgifterna dock i stora drag förblivit som förut, medan man däremot i övriga län kunnat iakttaga åtminstone en partiell förbättring. De länsmän, enligt vilkas åsikt förhållandena även i detta hänseende försämrats, representera huvudsakligen Raséborgs, Helsing och Stranda härad samt ytterligare enskilda distrikt i Lojo, Pernå, Halikko, Ulfsby, Ruovesi, Tammela, Hauho, Lappvesi, Äyräpää, Kexholms, Kronoborgs, S:t Michels, Jokkas, Idensalmi, Närpes, Korsholms och Lappmarkens härad.

Den bekymmersammaste riktningen har utvecklingen tagit bland *ungdomen*. Man klagar över att dryckenskapen särskilt bland de unga erhållit en synnerlig utbredning. Många av dem, som avgivit svar, ha anfört exempel därpå, huru även minderåriga i stor utsträckning anträffas druckna och även inblandade i spritaffärer. Som orsak här till

nykyään usein joutuu kosketuksiin salakauppiaiden kanssa ja samalla kiusaukseen ruvetä hankkimaan helppoa ansiota sellaisilla puuhilla. Kaupungeista on vain Porissa, Lahdessa, Haminaassa ja Kajaanissa nuorison raittisuuden ilmoitettu säilyneen entisellään, mutta muissa kauttaaltaan olojen huonontuneen. Maaseudun lausunnoista osoittaa 69.4 % nuorison juoppouden enentyneen, 17.6 % supistuneen ja 13.0 % jääneen ennalleen. Kuopion, Vaasan ja Oulun lääneissä asema on ilmeisesti parempi kuin muualla Suomessa. Kehitystä kihlakunnittain, samoin kuin yllä esitetyn mukaisesti kaupunkienkin osalta, valaisee kartogrammi III.1. Kuten siitä näkyy, on nuorison juoppottelu maaseudulla poliisiviranomaisten mielestä vähentynyt ainoastaan Pielisjärven ja Saloisten kihlakunnissa sekä pysynyt ennallaan Ikaalisten, Tammelan, Heinolan, Rantasalmen, Liperin, Iisalmen, Ilmajoen, Kuortaneen, Viitasaaren, Haapajärven ja Kemin kihlakunnissa, mutta muissa 40 kihlakunnassa, jotka m. m. edustavat koko Uudenmaan ja Viipurin läänejä sekä Ahvenanmaata, kasvanut.

Mitä vihdoin alkoholin käyttöön naisten keskuudessa tulee, on kaupunkien poliisiviranomaisista puolet katsonut sen enentyneen. Näin on asian laita Porvoossa, Loviisassa, Hangossa, Porissa, Hämeenlinnassa, Viipurissa, Lappeenrannassa, Sortavalassa, Mikkelissä, Heinolaassa, Savonlinnassa, Kuopiossa, Iisalmessa, Vaasassa, Kaskisissa, Kokkolassa, Oulussa, Torniossa ja Kajaanissa. Vain Haminaassa, Jyväskylässä ja Raahessa sen on ilmoitettu vähentyneen ja muissa kaupungeissa, m. m. Helsingissä, Turussa ja Tampereella, säilyneen entisellään. Maaseudulla taas runsaasti puolet, 53.1 %, kaikista vastauksista viittaa naisten juoppouden pysymiseen ennallaan. Lukuisissa tapauksissa on nimenomaan huomautettu, että paikkakunnan naiset eivät ole koskaan juoneet tai että se aina on ollut perin harvinaista. 26.4 % lausunnonantajista on kuitenkin maaseudullakin todennut naisten piirissä juotavan entistä runsaammin. Nämä edustavat pääasiallisesti Helsingin, Pernajan, Ulvilan, Ahvenanmaan, Ruoveden, Pirkkalan, Hauhon, Kymän, Lappeen, Äyräpään, Käkisalmen, Heinolan, Mikkelin ja Laukaan kihlakuntia. Päinvastoin on vähennystä havaittu m. m. Juvan, Rantasalmen, Ilomantsin, Liperin, Ilmajoen, Närpiön, Kuortaneen ja Ke-

nämes bl. a., att ungdomen nuförtiden ofta kommer i beröring med smyghandlare och samtidigt råkar i frestelse att söka sig lätt förtjänst genom sådana affärer. För städernas vidkommande angives nykterheten bland ungdomen ha förblivit oförändrad endast i Björneborg, Lahti, Fredrikshamn och Kajana, medan förhållandena i de övriga genomgående försämrats. Av utlåtandena från landsbygden utvisa 69.4 %, att dryckenskapen bland ungdomen ökats, 17.6 %, att den avtagit och 13.0 %, att den förblivit oförändrad. I Kuopio, Vasa och Uleåborgs län är ställningen uppenbarligen bättre än i det övriga Finland. Utvecklingen i detta avseende häradsvis, ävensom, i enlighet med det ovan anförda, beträffande städerna belyses i kartogram III.1. Såsom av detsamma framgår, har dryckenskapen bland ungdomen på landsbygden enligt polismyndigheternas åsikt avtagit endast i Pielisjärvi och Salo härad samt förblivit oförändrad i Ikaalis, Tammela, Heinola, Rantasalmi, Libelits, Idensalmi, Ilmola, Kuortane, Viitasaari, Haapajärvi och Kemi härad, medan den tilltagit i de övriga 40 häraden, vilka bl. a. företräda hela Nylands och Viborgs län samt Åland.

Vad slutligen bruket av alkohol bland kvinnorna vidkommer, anser hälften av städernas polismyndigheter, att den ökats. Detta är fallet i Borgå, Lovisa, Hangö, Björneborg, Tavastehus, Viborg, Villmanstrand, Sordavala, S:t Michel, Heinola, Nyslott, Kuopio, Iisalmi, Vasa, Kaskö, Gamlakarleby, Uleåborg, Torneå och Kajana. Endast i Fredrikshamn, Jyväskylä och Brahestad uppgives den ha minskats, medan den i övriga städer, bl. a. i Helsingfors, Åbo och Tammerfors angives ha förblivit oförändrad. Däremot tyda drygt hälften av samtliga svar från landsbygden, 53.1 %, på att dryckenskapen bland kvinnorna icke undergått någon förändring. I talrika fall har uttryckligen framhållits, att dryckenskap aldrig förekommit bland kvinnorna på orten eller att detta alltid varit synnerligen sällsynt. 26.4 % av sagesmännen ha dock även för landsbygdens vidkommande konstaterat, att det bland kvinnorna drickes mer än förut. Dessa företräda huvudsakligen Helsinge, Pernå, Ulfsby, Ålands, Ruovesi, Birkkala, Hauho, Kymmene, Lappvesi, Äyräpää, Kexholm, Heinola, S:t Michels och Laukas härad. I motsats härtill har en minskning iakttagits bl. a. i Jokkas, Rantasalmi, Ilomants, Libelits, Ilmola, Närpes, Kuortane

min kihlakunnissa. Muualla olot ovat tässä suhteessa jääneet suurimmaksi osaksi entiselleen.

4. Kuinka poliisiviranomaisten käsitykset siitä, *minkälaisia alkoholijuomia* nykyään etupäässä nautitaan, jakaantuvat lääneittäin; osoittaa seuraava yhdistelmä.

Lääni — Län

	Luvattomasti valmis- tetta Olovlige tillverkad	Luvattomasti ma- hanuotua Olovlige införd	Luvattomasti valmistet, maahanuotua y. m. Olovlige tillverkad, införd o. a.	Luvattom. valmistet, ja apteekista saatua Olovlige tillverkad och apteksvara	Luvattom. maahant, ja apteekista saatua Olovlige införd och apteksvara	Muunlaisia vastauksia Andra svar	Yhteensä Summa
Uudenmaan — Nylands	—	33	1	—	1	1	36
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	3	27	11	1	6	5	53
Åhvenanmaa — Åland	—	5	—	—	1	—	6
Hämeen — Tavastehus	—	16	3	—	10	2	31
Viipurin — Viborgs	6	34	8	1	7	—	56
Mikkelin — S:t Michels	1	8	7	2	6	—	24
Kuopion — Kuopio	11	7	12	5	2	2	39
Vaasan — Vasa	8	18	16	5	3	8	58
Oulun — Uleåborgs	10	10	14	7	2	6	49
Koko maa — Hela landet	39	158	72	21	38	24	352
Siitä kaupungit — Därav städer	—	27	—	—	5	6	38

Tästä on havaittavissa, että maahantuodulla alkoholilla on varsinkin eteläisissä rannikkolääneissä ehdoton ylivalta muulla tavoin hankittujen juomien rinnalla. Kaikissa kaupungeissa on ainakin yhtenä yleisimmin nautittuna aineena mainittu maahantuotu alkoholi, paitsi Torniossa, jossa apteekista saadulla on ollut etusija. Salakuljetusjuomain ohessa sanotaan niinikään apteekkialkoholia nautittavan Naantalissa, Porissa, Mikkelissä, Heinolassa ja Iisalmissa. Huomattava on, että Porvoossa, Porissa, Tampereella, Iisalmissa, Vaasassa, Kristiinassa, Oulussa ja Raahessa näyttää myös denaturoidun alkoholin käyttö runsaalta. Luvattomasti valmistettua alkoholia ei kaupungeissa ole nautittu, mutta sen sijaan etenkin kolmen pohjoisimman läänin maaseudulla, samoin kuin osittain myös Mikkelin läänissä sekä Ulvilan, Ikaalisten, Maekun, Ruoveden, Sortavalan ja Salmi kihlakunnissa, sen käyttö vastauksista päätäten on melko yleistä. Siellä täällä sisämaassa, m. m. Tyrvään, Loimaan, Hauhon, Jämsän, Hollolan, Äyräpään, Mikkelin, Ilomantsin, Liperin, Ilmajoen, Kuortaneen, Viitasaaren, Saloisten, Kemin ja Lapin kihlakuntain useissa nimismiespiireissä, on kat-

och Kemi härad. Annorstädes ha förhållandena i detta hänseende till största delen förblivit oförändrade.

4. Polismyndigheternas åsikter därom, *hurudana alkoholdrycker* som främst förtäras nuförtiden, fördela sig länsviis på följande sätt.

Härav framgår, att till landet införd alkohol särskilt i de sydliga kustlänen är i avgjord övervikt i jämbredd med på annat sätt anskaffade drycker. I alla städer har åtminstone såsom en av de allmännast förtärda dryckerna anförts till landet införd alkohol, utom i Torneå, där apteksvara intagit första rummet. Jämte olovlige införda drycker framhålles likaså, att det förtäres aptekalkohol i Nådendal, Björneborg, S:t Michel, Heinola och Iisalmi. Anmärkningsvärt är, att i Borgå, Björneborg, Tammerfors, Iisalmi, Vasa, Kristinestad, Uleåborg och Brahestad även användningen av denaturerad alkohol synes vara riklig. I städerna har icke förtärts olovlige tillverkad alkohol; men däremot på landsbygden främst i de tre nordligaste länen, likasom delvis även i S:t Michels län samt i Ulfsby, Ikaalis, Masku, Ruovesi, Sordavala och Salmis härad, där dess användning att döma av svaren är skäligen allmän. Här och där i det inre av landet, bl. a. i Tyrvis, Loimijoki, Hauho, Jämsä, Hollola, Äyräpää, S:t Michels, Libelits, Ilmola, Kuortane, Viitasaari, Salo, Kemi och Lappmarkens härad, i de flesta av dessa härads länsmänsdistrikt, anses förtäringen av apteksdrycker

väkijuomien nauttiminen olevan julkisten huvittelaisuuksien, kuten iltamien, tanssien, kansanjuhlien yhteydessä. On monasti huomautettu, että tällaisten huvittelupaikkojen läheisyyteen kerääntyy sprin salakaupustelijoita, joilta sitä ostetaan ja sitten niinkään salassa nautitaan. Etenkin nuorten miesten mainitaan paljon esiintyvän päähtyneinä; jollei „asianomainen ole saanut mielestään kylliksi monta ryyppyä, niin pitää ainakin koettaa esiintyä kuin olisi pienessä hiprakassa”. Samanlaiseen sprin „trokailuun” viitataan myös huutokauppojen ja markkinain, samoin kilpailujen, esim. ravikilpailujen yhteydessä. Varsinkin kesällä juopotellaan melko paljon luonnon helmassa, metsissä, jonne kokoontutaan tätä varten. Erikoistilaisuuksina esitetään joissakin tapauksissa toripäiviä, kaupunkimatkoja, kalastusmatkoja, palkanmaksupäiviä, satama- ja lastauspaikkoja, tukkityö-maita, saunoja, rautatienasemaseutuja, ravintoloita. Lisäksi on lukuisissa lausunnoissa huomautettu, että nykyään juopotellaan yleensä kaikkialla, missä kansaa on koolla ja spriiä saatavissa, jollei viranomaisia ole saapuvilla järjestystä valvomassa.

Juopottelu ulkosalla on useimpien poliisiviranomaisten mielestä vuosien 1920—22 kuluessa lisääntynyt. Kaupunkeja, joissa tämän on katsottu vähentyneen, ovat Turku, Pori, Lahti, Hamina, Käkisalmi, Sortavala, Mikkeli, Heinola, Savonlinna, Kristiina ja Tornio, kun sen sijaan yleensä suuremmissa kaupungeissa, esim. Helsingissä, Viipurissa ja Tampereella, kehitys on merkitty päinvastaiseksi. Maaseudulla viittaa 45.1 % vastauksista ulkosalla juopottelun enentymiseen, 32.2 % vähentymiseen ja 22.7 % enmallaan pysymiseen. Ensisiksi mainittuun ryhmään kuuluvat pääasiallisesti Uudenmaan lääni, Vehmaan, Mynämäen, Halikon, Tyrvään, Ahvenanmaan, Ruoveden, Pirkkalan, Tammelan, Jämsän, Kymän, Rannan, Äyräpään, Sortavalan, Salmin, Mikkelin, Juvan, Kuopion, Rautalammin, Laukaan, Haapajärven ja Lapin kihlakunnat, jota vastoin olot Ikaalisten, Heinolan, Ilomantsin, Liperin, Iisalmen, Ilmajoen, Pietarsaaren, Kuortaneen, Oulun, Saloisten ja Kajaanin kihlakunnissa ovat tässä suhteessa suurimaksi osaksi parantuneet ja muualla jääneet entiselleen. Kolmessa pohjoisimmassa läänissä olot ovat näin ollen tältäkin kannalta parhaat.

särskilt i Viborgs och Vasa län. Men än vanligare är det, att förtäring av rusdrycker sker i samband med offentliga nöjen såsom soaréer, danstillställningar och folkfester. Man har ofta framhållit, att i närheten av dylika förlusteställen samlas sprithandlare, av vilka spriten köpes och sedan likaså förtäres i smyg. I synnerhet omnämnes, att unga män i stor utsträckning uppträda berusade; om „vederbörande icke enligt sin åsikt fått tillräckligt många supar, så bör han åtminstone söka uppträda, som om han hade en lindrig florshuva”. En liknande „spritlangning” angives ske även vid auktioner och marknader samt i samband med tävlingar, exempelvis vid travtävlingar. I synnerhet om sommaren drickes det mycket ute i det fria, i skogarna, där man samlas i detta syfte. Som speciella tillfällen och platser i detta avseende framhållas i några fall torgdagar, stadsresor, fiskefärder, lönébetalningsdagar, hamn- och lastageplatser, avverkningsplatser, badstugor, trakter kring järnvägsstationer, värdshus. Ytterligare har i flere utlåtanden anmärkts, att det nuförtiden i allmänhet drickes överallt, där det finnes folk församlat och sprit står att få, om icke myndigheterna äro tillstädes för att övervaka ordningen.

Friluftssuperiet har enligt flertalets av polismyndigheterna åsikt tilltagit under åren 1920—22. Sådana städer, i vilka detta anses ha avtagit, äro Abo, Björneborg, Lahti, Fredrikshamn, Kexholm, Sordavala, S:t Michel, Heinola, Nyslott, Kristinestad och Tornå, medan däremot i allmänhet i de större städerna, såsom exempelvis i Helsingfors, Viborg och Tammerfors utvecklingen ansetts ha gått i motsatt riktning. Av svaren från landsbygden tyda 45.1 % på, att friluftssuperiet tilltagit, 32.2 % på, att det avtagit och 22.7 % på, att det är som förut. Till den förstnämnda gruppen höra huvudsakligen Nylands län, Vehmo, Virmo, Halikko, Tyrvis, Ålands, Ruovesi, Birkkala, Tammela, Jämsä, Kymmene, Stranda, Äyräpää, Sordavala, Salmis, S:t Michels, Jökkas, Kuopio, Rautalampi, Laukas, Haapajärvi och Lappmarkens härad; varemot förhållandena i Ikaalis, Heinola, Ilomants, Libelits, Idensalmi, Ilmola, Pedersöre, Kuortane, Uleå, Salo och Kajaanin härad i detta hänseende till största delen förbättrats, medan de annorstädes förblivit oförändrade. I de 3 nordligaste länen äro förhållandena sålunda även i detta avseende de gynnsammaste.

Kaikkien kaupunkien poliisiviranomaiset ja 90.7 % maaseudunkin lausunnonantajista yhtyy siihen käsitykseen, että nykyään käytetään *väkevämpiä juomia* kuin ennen. Kun nyt nautitaan etupäässä salakuljetettua spriiitä suoraan „taskumateista”, ei sitä jo kuljetushankaluuksien takia käytetä kovin miedonnettuna — sekoitusaineina mainitaan vesi, n. s. alkoholittomat liköörit, limonaadi y. m. Tässä yhteydessä kiinnitetään huomiota niihin terveydellisiin vaaroihin, joita tällaisesta on seurauksena, samoin kuin siihen, että päihtymys sen johdosta ilmenee rärkeämpänä ja voi helpommin aiheuttaa väkivaltaisuuksia y. m. rikoksia. Kihlakuntia, joissa useimmat nimismiehet eivät pidä nykyisiä juomia väkevämpiä kuin aikaisemmin käytettyjäkään, ovat Ikaalisten, Salmin, Pielisjärven, Liperin, Saloisten ja Lapin kihlakunnat, joissa osaksi apteekkeista saatu ja osaksi salapolttoalkoholi on nähtävästi kauan ollut tavallimpina juovutusjuomana.

6. Mitä sitten tulee erilaisiin *kieltolakerikoksiin*, ei luvaton *valmistusta* ole kaupungeissa enää viime aikoina sanottavasti kaan esiintynyt. Useimmissa kaupungeissa sen on näinollen myönnetty vähentyneen tai, missä se ei enenkään ole ollut tunnettua, pysyneen ennallaan. Vain Viipurissa ja Mikkelissä sen on väitetty lisääntyneen. Maaseudulla viittaa 55.4 % lausunnoista salapolton supistumiseen, 23.4 % enenemiseen ja 21.2 % ennallaan pysymiseen. Huonoimmilta näyttävät olot tässä katsannossa yleensä rannikolta etäisemmällä seuduilla, Kuopion ja Oulun lääneissä. Kihlakuntia, joissa valmistusrikokset nimismiesten mielestä ovat vielä nykyään osoittaneet lisääntymistä, ovat m. m. Salmin, Ilomantsin, Rautalammin, Haapajärven, Kemin ja Lapin kihlakunnat. Entisessä määrässä niitä on ilmennyt Ruoveden, Jämsän, Jääsken, Kurkijoen, Juvan, Pielisjärven, Iisalmen, Kuopion ja Kajaanin kihlakunnissa, jotapaitsi ne monilla rannikkoseuduilla ovat pysyvästi olleet aivan harvinaisia. Muualla niiden on yleensä todettu vähentyneen.

Päinvastoin on alkoholijuomien *maahan-tuonnin* laita. Kaikissa kaupungeissa ja miltei poikkeuksetta myös kaikissa nimismiespiireissä, mikäli ne ovat meren rannalla tai maan rajalla, on salakuljetuksen katsottu olevan lisääntymässä, monasti arveluttavassa

Polismyndigheterna i alla städer och 90.7 % av de myndigheter på landsbygden, som avgivit utlåtande, förena sig därom, att man nu använder *drycker med starkare alkoholhalt* än tidigare. Enär man nu förtär främst insmugglad sprit direkt ur „fickpluntor”, kan denna redan på grund av vanskligheter med transporten icke brukas alltför utspädd — vid utspädningen användes enligt uppgift vatten, s. k. alkoholfria likörer, lemonad m. m. I detta sammanhang framhållas de vådor för hälsan, som detta medför, samt att ruset på grund härav tager brutalare former och lättare kan ge anledning till våldshandlingar o. a. brott. Sådana härad, där de flesta länsmän icke anse de nuvarande dryckerna starkare än de tidigare brukade, äro Ikaalis, Salmis, Pielisjärvi, Libelits, Salo och Lappmarkens härad, där dels den från apoteken erhållna och dels den i smyg tillverkade alkoholen synbarligen länge varit den vanligaste rusdrycken.

6. Vad sedan de olika *förbudslagsbrotten* angår, här olovlig *tillverkning* på senare tider icke förekommit i nämnvärd grad i städerna. I de flesta städer har en minskning däri medgivits, eller att, där sådan icke tidigare observerats, förhållandet förblivit oförändrat. Blott i Viborg och St Michel påstås den ha ökats. På landsbygden uppges lönnbränningen enligt 55.4 % av utlåtandena ha minskats, enligt 23.4 % har den ökats och enligt 21.2 % sker den i lika stor utsträckning som förut. Förhållandena synas i allmänhet vara sämst i detta hänseende i de från kusten avlägsnaste trakterna, i Kuopio och Uleåborgs län. Härad, där tillverkningsbrotten enligt länsmännen's åsikt ännu på senare tider utvisat en ökning, äro bl. a. Salmis, Ilomants, Rautalampi, Haapajärvi, Kemi och Lappmarkens härad. I samma utsträckning som förut ha sådana förekommit i Ruovesi, Jämsä, Jääskis, Kronoborgs, Jokkas, Pielisjärvi, Idensalmi, Kuopio och Kajana härad, varförutom de i många kusttrakter nu liksom tidigare varit helt sällsynta. Annorstädes har i allmänhet en minskning konstaterats.

Alldeles motsatt är fallet med den olovliga *införseln* av alkoholdrycker. I alla städer och nära nog utan undantag även i alla länsmansdistrikt, i den mån de äro belägna vid havs-kusten eller vid riksgränsen, anses smugglingen ha tilltagit, ofta i betänkligh mån. Sär-

määrässä. Juuri tämän seikan leimaavat lukuisat vastauksenantajat pääsyyksi vallitsevaan synkkään tilanteeseen.

Välittömässä yhteydessä mainitun ilmiön kanssa on *kuljetus- ja myyntirikosten* eneneminen. Tämä onkin todettu kaikissa kaupungeissa, paitsi osittain Lahdessa ja Kajaanissa, joissa vain luvaton kuljetus on lisääntynyt, mutta myynti pysynyt ennallaan. Maaseudun tiedoista viittaa niinkään 80.5 % kuljetusrikosten ja 75.8 % myyntirikosten kasvamiseen, mutta vain 9.1 % edellisten ja 12.3 % jälkimmäisten vähenemiseen. Nämä rikosluvun alenemista osoittavat vastaukset ovat etupäässä Kuopion, Vaasan ja Oulun läänien yksityisistä nimismiespiireistä, nousua osoittavien vastausten ollessa kuitenkin myös näissä lääneissä voitolla. Kihlakuntien suhteen voidaan ottaa merkittäväksi vain Ikaalisten, Pielisjärven, Saloisten, Haapajärven ja Kajaanin kihlakunnissa, mutta muualla ainakin jonkun verran huonommiksi.

Siitä, missä määrin nykyään käytetään *apteekeista saatua alkoholia* juovutustarkoituksiin, ovat poliisiviranomaisten käsitykset melkoisesti vaihtelevat. Useimmissa kaupungeissa se on supistunut, nimittäin Helsingissä, Porvoossa, Turussa, Naantalissa, Rauhalla, Porissa, Maarianhaminassa, Tampereella, Viipurissa, Haminassa, Sortavalassa, Savonlinnassa, Vaasassa, Kaskisissa, Uudessa-kaarlepyyssä, Pietarsaareissa, Kokkolassa, Raahessa, Kemissä ja Kajaanissa, vaikka sitä näissäkin ainakin osittain vielä tiedetään esiintyvän, kuten edellä kohdassa 4 on mainittu. Se on sitävastoin lisääntymässä Hangossa, Lappeenrannassa, Käkisalmissa, Mikkelissä, Heinolassa, Joensuussa, Iisalmessa ja Torniossa. Maaseudulla jakaantuvat mielipiteet siten, että 26.6 % edustaa enenemistä, 39.6 % vähenemistä ja 33.8 % ennallaan pysymistä. Suhteellisesti yleisimmin näyttää apteekki-alkoholin käyttö lisääntyneen Mikkelin, Kuopion ja Oulun lääneissä, mutta vähentyneen eteläisissä rannikkolääneissä, joiden eräissä osissa sitä ei tätä nykyä ole todettu juuri ollenkaan. Edelliseen ryhmään kuuluvat pääasiallisesti Ikaalisten, Heinolan, Mikkelin, Ilomantsin, Kuopion, Kuortaneen, Haapajärven ja Lapin kihlakunnat, jälkimmäiseen kaikki Uudenmaan ja Turun-Porin läänien (paitsi Ikaalisten) sekä Pirkkalan, Hollolan, Rannan, Kymin, Lappeen, Kurkijoen, Pielisjärven, Närpiön, Korsholman, Laukaan ja Kajaanin kihlakunnat.

skilt denna omständighet stämpla talrika sagesmän som huvudorsaken till det nu rådande bekymmersamma läget.

I omedelbart samband med nämnda företeelse står ökningen av olovlig *forsling och försäljning*. En sådan har konstaterats i alla städer utom delvis i Lahti och Kajana, där endast den olovliga forslingen ökas, men försäljningen förblivit oförändrad. Av uppgifterna från landsbygden tyda likaså 80.5 % på, att forslingbrotten och 75.8 %, att försäljningsbrotten tilltagit, men endast 9.1 %, att de förra och 12.3 %, att de senare minskats. De svar, som angiva, att detta slags brott avtagit, härstamma främst från enskilda länsmansdistrikt i Kuopio, Vasa och Uleåborgs län, medan de svar, som angiva ökning, dock äro i majoritet även i dessa län. Beträffande häraden kunna förhållandena betecknas som oförändrade blott i Ikaalis, Pielisjärvi, Salo, Haapajärvi och Kajana härad, men annorstädes såsom åtminstone i någon mån försämrade.

Därom, i vilken mån från *apoteken erhållen alkohol* för närvarande användes som berusningsmedel, växla polismyndigheternas åsikter avsevärt. I de flesta städer har bruket därav avtagit, nämligen i Helsingfors, Borgå, Åbo, Nådendal, Raumo, Björneborg, Mariehamn, Tammerfors, Viborg, Fredrikshamn, Sordavala, Nyslott, Vasa, Kaskö, Nykarleby, Jakobstad, Gamlakarleby, Brahestad, Kemi och Kajana, ehuru det ännu säges förekomma även i dessa åtminstone delvis, såsom i punkt 4 redan omnämndes. Det är däremot stätt i tillväxt i Hangö, Villmanstrand, Kexholm, S:t Michel, Heinola, Joensuu, Iisalmi och Torneå. På landsbygden fördela sig åsikterna sålunda, att 26.6 % angiva en ökning, 39.6 % en minskning och 33.8 % ingen förändring. Förhållandevis mest synes användningen av apoteksalkohol ha tilltagit i S:t Michels, Kuopio och Uleåborgs län, medan den minskats i de sydliga kustlänerna, där den i en del trakter just alls icke ansetts förekomma för närvarande. Till den föregående gruppen höra främst Ikaalis, Heinola, S:t Michels, Ilomants, Kuopio, Kuortane, Haapajärvi och Lappmarkens härad, till den senare alla härad i Nylands och Åbo-Björneborgs län (utom Ikaalis) samt Birkkala, Hollola, Stranda, Kymmene, Lappvesi, Kronoborgs, Pielisjärvi, Närpes, Korsholms, Laukas och Kajana härad.

Denaturoidun alkoholin käytön on katsottu supistuneen yleensä samoissa kaupungeissa kuin apteekkijuomienkin käytön. Kuitenkin on esim. Porissa, Tampereella, Viipurissa ja Vaasassa kehitys tässä suhteessa merkitty päinvastaiseksi. Maaseudulla on denaturoidun nauttiminen suurin piirtein katsottuna vähenemässä; 51.7 % lausunnoista osoittaa sitä, vain 9.4 % enenemistä ja 38.9 % ennallaan pysymistä. Viimeksimainituista on monissa huomautettu, ettei denaturoitua alkoholia ole tiettävästi ennenkään paikkakunnalla käytetty juovutustarkoituksiin. Huonoimmilta olot näyttävät Oulun läänissä, jossa neljännes vastauksista viittaa lisääntymiseen. Yksityisistä seuduista, joissa denaturoidun sprin nauttiminen on kasvanut, on mainittava Tyrvään, Iisalmen, Kuopion, Lapuan, Oulun, Saloisten, Haapajärven ja Kemin kihlakuntain muutamat nimismiespiirit.

7. Kysymykseen, onko *kieltolain kunnioitus* vähempi kuin entisten väkijuomalakien, ovat kaikkien kaupunkien poliisiviranomaiset vastanneet myöntävästi ja maaseudun nimismiehistäkin vain 7.4 % kieltävästi, näistä useimmat Kuopion ja Oulun lääneistä, Pielisjärven, Liperin, Oulun ja Lapin kihlakunnista.

8. Tavallisimmin on viitattu seuraaviin *ilmiöihin*, joista kieltolain vähäinen kunnioitus on ollut havaittavissa.

Bruket av *denaturerad alkohol* anses i allmänhet ha minskats i samma städer, där användningen av apoteksvaror avtagit. Dock uppgives utvecklingen exempelvis i Björneborg, Tammerfors, Viborg och Vasa i detta hänseende ha gått i motsatt riktning. På landsbygden har bruket av denaturerad sprit i det stora hela avtagit; 51.7 % av utlåtandena tyda härpå, endast 9.4 % på en ökning och 38.9 % på ett oförändrat läge. I sistnämnda hänseende har flerstädes framhållits, att denaturerad alkohol, enligt vad man har sig bekant, icke ens tidigare brukats på orten som berusningsmedel. Förhållandena synas vara sämst i Uleåborgs län, där en fjärdedel av svaren tyda på en ökning. Bland enskilda trakter, där förtäringen av denaturerad sprit ökats, må nämnas en del länsmansdistrikt i Tyrvis, Idensalmi, Kuopio, Lappo, Uleå, Salo, Haapajärvi och Kemi härad.

7. Frågan, om *förbudslagen* åtnjuter mindre *aktning* än tidigare rusdryckslagar, ha polismyndigheterna i samtliga städer besvarat jakande och även av länsmännen på landsbygden endast 7.4 % nekande, av dessa de flesta från Kuopio och Uleåborgs län, från Pielisjärvi, Libelits, Uleå och Lappmarkens härad.

8. I de flesta fall har hänvisats till följande *företeelser*, vilka tytt på en ringaktning för förbudslagen.

	Väljnen mielipide ei tuotaise näitä rikoksia. Den allmänna meningens fördomer icke dessa brott	Halveksivat puheet y. m. kieltolaista.	Halveksivat puheet y. m. kieltolaista.	Viranomaisia ei arvosteta rikosten ilmisäämiseksi. Myrtilheterna hiaks ei vid uppdagandet av brokten
Uudenmaan — Nylands	11	12	9	7
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	11	22	7	6
Åhvenanmaa — Åland	1	2	—	1
Hämeen — Tavastehus	5	16	3	7
Viipurin — Viborgs	21	17	4	7
Mikkelin — S:t Michels	7	6	5	2
Kuopion — Kuopio	14	9	6	5
Vaasan — Vasa	17	17	16	9
Oulun — Uleåborgs	8	7	11	7
Koko maa — Hela landet	95	108	61	51
Siitä kaupungit — Därav städer	17	20	7	1

Lääni — Län

Puuttuvan kunnioituksen kieltolakia kohtaan on siten varsin lukuisissa tapauksissa katsottu ilmenevän siitä, että tätä lakia rikotaan enemmän ja yleisemmin kuin aikaisempia väkijuoma-asetuksia, joskin toisaalta on huomautettu, että houkutus entisten lakien rikkomiseen oli moninkerroin pienempi kuin se on nykyään, koska „silloinen laillinen väkijuomaliike teki monessa suhteessa luvalliseksi sen, mikä nykyisin on luvatonta”. Kieltolakirikoksiin tekee itsensä syypääksi paljon ihmisiä, jotka ennen ovat olleet lainkuuliaisia, ja nämä rikokset näyttävät yhä lisääntyvän huolimatta ankarista rangaistusmääräyksistä. On edelleen perin usein huomautettu, ettei yleinen mielipide suhtaudu samalla tavoin kieltolakirikoksiin kuin muihin rikoksiin. Väkijuomain hallussapitoa ja juopumusta ei varsinkaan näytä pidettävän minään rikoksina, niihin syypäät nauttivat yleensä rangaistuinakin täyttä arvonantoa. „Ennen viinanmyyntirikosta pidettiin häpeänä ja rikoksellista kohdeltiin sen mukaan, nykyään ei kieltolainrikkojaa pidetä edes rikosta tehneenä.” „Yleisesti ei kieltolaki- eikä juopumusrikoksia pidetä häpeällisinä, eikä missään tapauksessa rinnastettavana muihin rikoksiin, joista seuraa samansuuruinen rangaistus.” Kieltolain rikkomista harjoitetaan osittain ikäänkuin urheiluna. Rangaistukset ovat osoittautuneet tehottomiksi. Tuomittua pidetään jonkinlaisena marttyyrina, uhrina. Rikollista usein suojellaankin. Päihtyneenä esiintymistä ei katsota erikoisen häpeälliseksi, monasti vanhemmatkin antavat lastensa vapaasti juopotella. Entisten raittiusmiestenkin sanotaan nykyään ruvenneen juomaan. Itse kieltolaista puhutaan pilkallisesti. Niinpä muuan poliisimestari mainitsee kuulusteluissa usein käyneen ilmi, että juopuneet selvittyään humalastaan lausuvat arvosteluja kieltolaista, mutta tunnustavat helpolla rikkomuksensa, kun heille selvitetään, että he ovat rikkoneet rikoslakia vastaan, minkä mukaan juopumus on tuomittu jo ennenkuin kieltolakia olikaan. Kieltolakia verrataan elintarvelakiin, jota ei myöskään kukaan kunnioittanut. Kieltolain rikkomisesta ylvästeltään kuin uroteoista. Uhmaillen esiinnytään lakia vastaan julkisilla paikoilla, kärjilläkin. Kieltolain puolustajia ivaillaan. Laki leimataan persoonallista vapautta loukkaavaksi „herrojen” keksinnöksi, jolla sekaannutaan ihmisten yksityisasioihin. Sitä pidetään maalle vahingollisena, epäonnistuneena kokeena, jonka toteuttaminen on osoittautunut mahdottomaksi. Sen takia väite-

En missaktning för förbudslagen anser man i synnerligen talrika fall ha tagit sig uttryck däri, att mot denna lag brytes allmänna och oftare än mot tidigare rusdrycksförordningar, om man även å andra sidan framhållit, att lockelsen att bryta mot de tidigare lagarna var så mycket mindre, än vad den är nu, enär „den dåvarande lagliga rusdrycksrörelsen i många hänseenden tillät sådant, som nu är olovligt.” Många människor, som tidigare varit lagtrogna, göra sig skyldiga till förbudslagsbrott, och dessa brott synas fortfarande tilltaga, oberoende av de stränga straffbestämmelserna. Man har vidare synligen ofta framhållit, att den allmänna opinionen icke ställer sig på samma sätt till förbudslagsbrott som till andra brott. Det förefaller, som om särskilt uppehållning av rusdrycker och dryckenskap icke skulle anses som brott; de, som gjort sig skyldiga därtill, åtnjuta full aktning, även om de sakfällt. „Tidigare ansågs ett sådant brott som försäljning av brännvin för nesligt och den brottsliga bemöttes därefter, medan för närvarande en, som brutit mot förbudslagen, icke ens anses ha begått något brott.” „Förbudslags- och dryckenskapsbrott anses i allmänhet icke för något nesligt och bruka de icke i något fall jämnställas med övriga brott, vilka ha lika stor straffpåföljd.” Man gör det delvis alldeles till en sport att bryta mot förbudslagen. Straffen ha visat sig vara ineffektiva. Den domde anses som något slags marty, som ett offer. Den brottsliga beskyddas ofta även. Att uppträda drucken anses icke som någon synnerlig skam; ofta tillåta även föräldrar sina barn att supa obehindrat. Även tidigare nykterhetsmän påstås nu ha begynt dricka. Om själva förbudslagen talar man gäckande. Sålunda omnämner en polismästare, att det vid förhör ofta händer, att de berusade, sedan de blivit kvitt sitt rus, kritisera förbudslagen, men vidgå lätt sitt brott, då för dem förklarats, att de brutit mot strafflagen, enligt vilken fylleri bestraffas redan före förbudslagens tillkomst. Förbudslagen jämföres med livsmedelslagen, som ingen heller aktade. Man stoltserar över brott mot förbudslagen, som över hjältedåd. Man uppträder trotsigt mot lagen på offentliga ställen, t. o. m. vid ting. Försvare av förbudslagen utsätts för hån. Lagen stämplas som en av „herrarna” uppfunnen lag, vilken leder den personliga friheten, och med stöd av vilken man blandar sig i folks enskilda angelägenheter. Den anses som ett för landet skadligt, misslyckat experiment, vars för-

tään virtaavan suunnattomia rahasummia maasta salakuljettajille. Poliisiviranomaisten on usein vaikea saada todistajia: kieltolakiuttuihin, „mutta kuin vihamiehiä”, eivätkä todistajat liikkään aina puhu totta, minkä osaksi luullaan johtuvan koston pelosta. Ilmiäntöjä ei enää tehdä, kuten aikaisemmin vastaavissa tapauksissa, vaikka esim. „tehtaita usein löydetään useampia samalta kullmalta, vaan on koetettava urkinnan kautta saada niistä selvää”. Kieltolakirikosten ilmiäntäjä halveksitaan. Eivät edes innokkaat raittiusmiehet monastikaan tahdo olla ilmiäntäjinä. Yleisö ei avusta poliisia rikosten selville saamiseksi, vaan voi päinvastoin olla johtamassa häntä harhaan. Raittiudenvälvojiä halveksitaan tai vihataan; he saattavat joutua mielenosoitustenkin alaisiksi. — Saaristoloista huomauttaa Lavansaaren ja Seiskarin nimismies, että siellä kaljaasen luku on vähentynyt mitättömän pieneksi; moottoriveneiden luku sen sijaan kasvanut, mutta moottoireita käytetään vain vähän kalastukseen ja perunain kuljetukseen Virosta, sitä vastoin enemmän väkijuomain kuljetukseen; „monet Lavansaarella ja Seiskarissa pitävät väkijuomain kuljetusta heille välttämättömän tarpeellisenä elinkeinonä, vieläpä aivan elämissensä ehtonä nykyisissä oloissa.”

Missä määrin kieltolain vähäinen kunnioitus poliisiviranomaisten käsityksen mukaan johtuu tästä laista itsestään ja missä määrin ehkä muista asianaaroista, osoittaa suurin piirtein allaoleva yhdistelmä.

verkligande visat sig vara omöjligt. På grund av densamma påstås ofantliga penningsummor gå ur landet till smugglarna. Polismyndigheterna ha ofta svårt att få vittnen till förbudslagsmål, „ännat än fiender”, och tala vittnena icke ens närmelsevis alltid sanning; vilket delvis anses bero på fruktan för hämnd. Angivelser göras icke mera, såsom tidigare i motsvarande fall, ehuru exempelvis „lönbrännerier ofta förekomma i större antal på samma ort, utan måste man söka genom spioneri få reda på dem”. Angivare av förbudslagsbrott föraktas. Icke ens ivriga nykterhetsmän vilja alltid giva sig till angivare. Allmänheten biträder icke polisen vid uppdragandet av brotten, utan söker den tvärtom leda polisen på villospår. Nykterhetsövervakarna äro föremål för förakt eller hat; de kunna t. o. m. råka ut för demonstrationer. — Om skärgårdsförhållandena framhåller länsmanen på Lavansaari och Seitskär, att antalet galeaser därstädes minskats till en obetydlig het, medan antalet motorbåtar däremot ökas; men användas motorbåtarna blott i ringa mån till fiske och transport av potatis från Estland, men däremot dess mer till transport av rusdrycker; „många personer på Lavansaari och Seitskär anse transporten av rusdrycker som en för dem oundgänglig näring, t. o. m. som ett livsvillkor under nuvarande förhållanden.”

I vilken mån ringaktningen för förbudslagen enligt polismyndigheternas uppgift beror av denna lag själv och i vilken mån mähända av andra omständigheter, belyses i stora drag av följande sammanställning.

	Syy itse kieltolaissa Orsaken i själva förbudslagen				Syy muissa seikoissa Orsaken i andra omständigheter			
	Se ei vastaa kensän oikeustajuntaa tai mielipidettä Den motsvarar ej folkets åsiktsuppfattning i Asikt	Den är annars misslyckad	Se on muuten epäonnistunut Den är annars misslyckad	Lähenpi perustella panttu Nämnare motvarta, saknas	Yleinen siveellinen rappautuminen Allmänna demoralisation	Muutoksen nautinnon- ja voitonhimo Människörens njutnings- och vinstbegär	Ihmistien nautinnon- ja voitonhimo Människörens njutnings- och vinstbegär	Ohje, andra omständigheter Sämannalehien y. m. suhde kieltolakiin Pressens o. a. förhållande till förbudslagen
Lääni — Län								
Uudenmaan — Nylands	4	9	4	8	4	1	1	2
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	11	5	7	9	8	1	4	4
Ahvenanmaa — Åland	—	2	—	2	1	—	—	—
Hämeen — Tavastehus	4	3	4	2	7	1	4	2
Viipurin — Viborgs	16	4	6	4	13	2	4	4
Mikkelin — S:t Michels	5	11	1	4	4	1	—	2
Kuopion — Kuopio	3	5	8	7	6	—	1	2
Vaasan — Vasa	5	11	10	9	18	2	1	1
Oulun — Uleåborgs	7	4	11	7	7	3	2	4
Koko maa — Hela landet	55	44	51	52	68	11	17	21
Siitä kaupungit — Därav städer	14	8	2	5	7	1	—	2

Useimpain poliisiviranomaisten mielestä on siten syy etsittävä kieltolaista itsestään. Tätä on perusteltu monasti sillä, ettei kieltolaille ole tukea ihmisten oikeuskäsityksessä, se kun leimaa rikolliseksi alkoholin nauttimisen, joka on ikivanha tapa, ja koettaa näin ollen yhdellä iskulla taivuttaa kansaa raittiuteen. Kun alkoholin käyttämistä ei myöskään ole naapurimaissa kielletty, ei sitä meilläkään tahdota pitää minään rikoksena. „Pelkkä humala katsotaan täysin viattomaksi, kunhan silloin ei vahingoiteta tai häiritä ketään. Rahvaanmies ei voi käsittää rikolliseksi jonkun spriimäärän hallussapitoa, jonka hän on rehellisesti ja kunniallisesti hankkinut itselleen, eikä hän näe mitään väärää siinä, että hän kaupunkimatallaan esiintyy hieman päihtyneenä.” Kieltolain toimeenpanoa pidetään ennenaikaisena, kansa ei ainakaan vielä ole ollut kypsä sitä vastaanottamaan. „Sanotaan, ettei se ole rikos, jos ryyppyn ottaa, kun ei pidä pahaa elämää eikä tuhlaa omaisuuttaan. Sitä on niin kauan saatu luvallisesti harjoittaa, että mennee pitkiä aikoja; ennenkuin saadaan kansan päähän taotuksi, että ryyppyn ottaminen on rikos.” „Kirjoitetun lain tulee olla kansassa vallitsevan oikeuskäsityksen ilmaus, mutta sitä kieltolaki ei ole osoittanut olevansa.” Melko yleisesti uskotaan alkoholin erikoiseen hyötyyn lääkkeenä, jota aina tarvitaan mahdollisten sairauksien varalta, ja kun sitä ei laillisesti saada, hankitaan luvattomasti. Kieltolain katsotaan liiaksi rajoittavan yksilöllistä vapautta ja saattavan kaikki vastenmielisen holhouksen alaisiksi yksityisasiensaankin, mikä herättää juuri uhmallua sitä vastaan. Kun se lisäksi on omansa edistämään ilmiantoa, vakoilua ja muidenkin lakien rikkomista, pidetään sitä siveellisesti vahingollisena. „Kun nähdään, että koko laki saattaa vain turmiota aikaan varsinkin nuorison keskuudessa, aiheuttaa se sen, etteivät kieltolain entiset puoltajatkaan voi antaa kieltolaille sitä arvoa, mikä laille kuuluu.” „Se on näyttäytynyt muuten monessa suhteessa epäonnistuneeksi. Toiset katsovat sen rangaistusmääräyksiä liian ankariiksi, ne kun ovat usein kovemmat kuin törkeämmistä rikoksista, niin etteivät tuomioistuimetkaan aina ole voineet niitä sovelluttaa. „Mitä ankarammiksi määräykset tulevat, sitä kekseliäämmiksi tulevat rikkoijat. Samalla he tulevat raemmiksi ja ovat valmiita hyökkäämään kiinniottajien päälle, joita ei pidetä ihmisten arvoisinaan.” Toiset taas käsittä-

Enligt de flesta polismyndigheters åsikt bör sålunda orsaken sökas hos förbudslagen själv. Detta har många gånger motiverats därmed, att förbudslagen icke har stöd i folks rättsuppfattning, i det den såsom brottslig stämplad förtäring av alkohol, som är en ur gammal plägsed, och härigenom söker med ett slag förmå folket att bli nyktert. Då bruket av alkohol ej är förbjudet i grannländerna, vill man ej heller hos oss anse det för något brott. „Enbart ruset anses fullkomligt oskyldigt, blott man därunder icke skadar, ofredar eller stör någon. Allmogemannen kan icke uppfatta det brottsliga i att inneha ett spritkvantum, som han ärligt och hederligt tillhandlat sig, och han ser intet orätt i att vid ett stadsbesök uppträda något berusad.” Införandet av förbudslagen anses ha skett för tidigt; folket är åtminstone icke ännu moget för densamma. „Man säger, att det icke är något brott, om man tager en sup, om man blott icke för oljud eller förlösar sin egendom. Det har så länge varit lovligt, att det torde gå långa tider; förrän man får det inpluggat i folks huvud, att det är ett brott att taga en sup.” „Skriven lag bör vara ett uttryck för den hos folket rådande rättsuppfattningen, men det har förbudslagen icke visat sig vara”. Symnerligen allmänt synes man tro på alkoholens speciella nyttighet som läkemedel, vilket alltid behöves för eventuella sjukdomar, och då det icke erhålles på laglig väg, sker anskaffningen olovligt. Förbudslagen anses alltför mycket begränsa den individuella friheten och bringa alla under ett motbjudande förmynderskap även i fråga om enskilda angelägenheter, vilket just uppväcker trots emot den. Då den dessutom är ägnad att befordra angivelser, spioneri samt även brott mot andra lagar, anses den för moraliskt fördärlig. „Då man ser, att hela lagen åstadkommer blott fördärv, i synnerhet bland ungdomen, blir härav följden, att icke ens de, som tidigare försvarat förbudslagen, kunna skänka denna lag den aktning, som lagen kräver.” Den har i övrigt visat sig vara misslyckad i flere hänseenden. En del anse dess straffbestämmelser för stränga, i det de ofta äro hårdare än för grövre brott, så att icke ens domstolarna alltid kunnat tillämpa dem. „Ju strängare bestämmelserna bli, dess uppfinningsrikare bli brottslingarna. Samtidigt bli de rårare och äro färdiga att anfälla fasttagarna, vilka icke ens anses ha människo-

vät rangaistukset liian lieviksi. Varsinkin jos kieltolaki alumperin olisi ollut tiukempi, olisi sen kunnioitus monen mielestä nyt suurempi. Eräät huomauttavat, että kieltolaki alkuaan hyväksyttiinkin vain puoluepoliittisena keppihavosena, ajattelematta seurauksia, jotka nyt ovat mitä surkeimmat. „Yleisö pitää kieltolakia yksilöiden aikaansaamana eikä kaikkien kansalaisten vapaasta tahdosta syntyneenä. Usein kuulee sanottavan: en minä ole tahtonut kieltolakia, joten en sitä lakina pidä.” Jotkut vastustavat sitä, koska se kalliine valvontakoneistoinen vaikeuttaa valtion rahan-asioita ja on siten omansa lisäämään muutenkin raskaita veroja. Kun se vielä tarjoaa yksityisille salakuljettajille ja kauppiaille suunnattomia ansiomahdollisuuksia, on se viekoitellut monia rikoksen teille nykyisinä taloudellisesti huonoina aikoina, mikä on niinkään alentanut lain arvoa. Kieltolain eyyksi luetaan myös, että kansan terveys on joutunut vaaraan, kun ihmiset ovat pakotetut turvautumaan salakaupassa esiintyvään, usein myrkyllisillä aineilla sekoitettuun spriihin.

Mutta varsin lukuisissa lausunnoissa on toiselta puolen todettu, ettei kieltolaki itse ole pääsyynä sen kunnioituksen puutteeseen. Tällöin on ennen muuta viitattu sota-ajan aiheuttamaan yleiseen siveyskäsitteiden hölytymiseen ja tapojen villiytymiseen. Kieltolain täytäntöönpanon aikaa on niinmuodoin pidetty epäedullisena. Moraalinen rappeutuminen pääsi valtaan jo pula-aikana, jolloin kaikissa piireissä kierrettiin ja rikottiin elintarve- y. m. säännöstelylakeja. Tästä sai alkunsa lainkunnioituksen yleinen väheneminen. Myös vapaussodan mainitaan etenkin Pohjanmaalla edistäneen kansan villiytymistä. Erään poliisimestarin lausunnossa esitetään näiden seikkain vaikutuksesta seuraavaa: „Kuluneet vuodet ovat tapauksineen ja olosuhteineen suuressa määrin jouduttaneet moraalikäsitteiden löyhlymistä ja lainkunnioituksen alenemista, ollen hyvinkin monella ajatuskantana, että 'kaikki on luvallista, kunhan vaan ei kiinni joudu'. Kun vielä onnettomuudeksi elintarvelaki rajoituksineen, jota suoraan sanoen kukaan ei noudattanut, kulki kieltolain edellä ja viimemainittu sitten melko ankarine yksilön vapautta rajoittavine määräyksineen astui näyttämölle niin pian, epäonnamaalisten olosuhteiden vasta ruvetessa

värde.” En del åter anse straffen vara för milda. Isynnerhet om förbudslagen från början varit strängare, skulle aktningen för densamma enligt mångens mening nu vara större. Andra framhålla, att förbudslagen ursprungligen godkändes endast som en partipolitisk käpphäst, utan en tanke på följderna, vilka nu äro de sorgligaste. „Allmänheten anser, att förbudslagen åstadkommit av enskilda individer, och att den icke har sitt ursprung i alla medborgares fria vilja. Ofta hör man sägas: jag har icke velat ha förbudslag, varför jag icke heller anser den som lag.” En del motsätta sig densamma, enär den med sin dyrbara apparat för övervakningen verkar ogynnsamt på statens finanser och därigenom är ägnad att öka de även annars tunga skatterna. Då den ytterligare erbjuder enskilda smugglare och smyghandlare oerhörda förtjänstmöjligheter, har den lockat mången på brottets väg under nuvarande ekonomiskt svåra tider, vilket likaså minskat lagens värde. Det anses även vara ett av förbudslagens fel, att folkets hälsa råkat i fara, enär folk äro tvungna att fly till den i smyghandeln förekommande spriten, som ofta är uppblandad med giftiga ämnen.

I synnerligen talrika uttalanden har emellertid å andra sidan konstaterats, att förbudslagen själv icke är huvudorsaken till missaktningen för densamma. Härvid har framför allt hänvisats till den av krigstiden förorsakade allmänna upplösningen av sedsbegreppen och förvildningen i sederna. Tidpunkten för införandet av förbudslagen har sålunda ansetts för ogynnsam. Det moraliska förfallet tog överhand redan under kristiden, då man i alla kretsar kringgick och bröt emot livsmedels- o. a. reglementeringslagar. Detta gav upphov till en allmän minskning i aktningen för lagarna. Även frihetskriget omnämnes ha särskilt i Österbotten ökat förvildningen bland folket. I en polismästares utlåtande framhålles rörande inflytandet av dessa omständigheter följande: „De gångna åren med sina händelser och förhållanden ha i hög grad påskyndat upplösningen av moralbegreppen och minskningen i aktningen för lag, i det många nu hysa ett sådant tänkesätt, att 'allt är lovligt, blott man icke råkar fast'. Då till all olycka ännu livsmedelslagen med alla sina föreskrifter, som rent ut sagt ingen följde, föregick förbudslagen och den sistnämnda med dess skärligen stränga bestämmelser, vilka begränsade

hiljalleen ihäviämään, on ymmärrettävissä, että se, tällaisella aikakaudella voimaantuna, elämän todellisuudessa tuli saamaan kylmän vastaanoton." Ihmisten yhä kasvanut pautinonhalu ja toisaalta itsekäs voitonhalu johtavat heitä rikkomaan kielto-lakia. Edelleen valitetaan sanomalehdistön ja muidenkin taholta harjoitettua kielto-lainvastaista kiihoitusta ja vakaumuksellisen raittiustyön lamaantumista, mikä on osaltaan vienyt olojen huononemiseen. Jotkut syyttävät sivistyneistöä, jonka huono esimerkki on turmellut rahvaankin. Toiset moittivat yli-voimaiseksi käynnystä muuta työtaakkaansa ja poliisivoiman heikkoutta, toiset rajavartioidin keinoutta, se kun ei kykene ehkäisemään salakuljetusta, toiset taas raittiudenvälvojin epätydyttävää toimintaa, mikä myös on tehnyt kielto-lain halveksituksi. Onpa huomautettu oikeuslaitoksen suhtautuvan kielteisesti lakiin „tuomiten päiväsakot niin pieniksi, ettei sakko ketään estä rikosta uusimasta”.

9. Kysymykseen nähden, missä yhteiskunta-luokissa ja kansalaispiireissä puuttuvaa kunnioitusta kielto-lakia kohtaan on enimmän huomattavissa, jakaantuvat poliisiviranomaisen käsitykset seuraavasti.

Jääni — Län

	Kaikkiaan piireissä I alle kretsar	Työläisissä Bland arbetare	Triallisissa Bland besattna	Varakkaisissa, keski- luokassa Bland förmögna, i medelklassen	Sivistyneistössä, saktyöläisissä Bland bildade, ständs- personer	Norrisosa y. m. Bland ungdom o. a.
Uudenmaan — Nylande	16	6	3	2	4	3
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	31	6	10	3	2	2
Ahvenanmaa — Åland	2	—	—	—	1	1
Hämeen — Tavastehus	18	6	1	—	4	2
Viipurin — Viborgs	24	12	5	5	9	3
Mikkelin — S:t Michels	17	2	3	1	1	—
Kuopion — Kuopio	14	9	10	2	3	2
Vaasan — Vasa	30	13	4	3	9	1
Oulun — Uleåborgs	16	14	4	2	8	6
Koko maa — Hela landet	168	68	40	18	41	20
Siitä kaupungit — Därav städer	19	3	—	5	7	4

den individuella friheten, sedan infördes så snart, vid en tidpunkt, då de abnorma förhållandena först smånåingom begynte försvinna, är det förståeligt, att den, då den trädde i kraft vid en sådan tidpunkt, kom att få ett kyligt mottagande i livets verklighet." Den tilltagande njutningslystnaden hos folk och å andra sidan en självisk vinningslystnad bringa folk att bryta mot förbudslagen. Vidare beklagas, att man från tidningspressens sida och från andra håll bedriver agitation mot förbudslagen och att nykterhetsarbetet på övertygelsens väg försvagats, vilket för sin del medfört en försämring av förhållandena. Några beskylla den bildade klassen härför, vars dåliga exempel fördärvat även de breda lagren. En del klandra den övermäktiga arbetsbördan och polismaktens svaghet, andra åter gränsbevakningens otillräcklighet, då den icke förmår hindra smuglingen, en del åter nykterhetsövervakarnas otillfredsställande verksamhet, vilken även gjort förbudslagen föraktad. Man har t. o. m. framhållit, att rättsväsendet förhåller sig negativt till lagen, „i det det utdömer dagsböterna till så små belopp, att böterna icke hindra någon att förnya brottet”.

9. I frågan, inom vilka samhällsklasser och medborgarkretsar missaktning mot förbudslagen företrädesvis gör sig gällande, fördela sig polismyndigheternas åsikter på följande sätt.

Suurimman ryhmän muodostavat siten ne vastaukset, joissa kieltolain vähäinen kunnioitus on leimattu yleiseksi, kaikissa kansankerroksissa miltei samassa mitassa ilmeneväksi. Monet ovat huomauttaneet, että näin todellisuudessa on laita siitä huolimatta, että enimmäkseen kieltolaki- ja juopumusrikoksista kiinnijoutuneet ovat kuuluneet työväen luokkaan. Jotkut näistä ovat kuitenkin mahdollisiksi poikkeuksiksi lukee osittain uskonnolliset piirit, toiset taas virkamiehistön ja muut säätyläiset. Melko useat lausunnonantajat katsovat kieltolakia kunnioitettavan vähimmän nimenomaan työläisten keskuudessa, mutta paljon on niitäkin, jotka heidän rinnalleen asettavat tilalliset, varakkait ja sivistyneet. Esim. Vaasan poliisimestari huomauttaa siitä, että säätyläispiireissä kieltolain rikkominen ilmenee enemmän uhmaavasti ja mielenosoituksellisesti kuin työväestössä, kun taas muuan nimismies Uudeltamaalta kirjoittaa: „Talolliset käsittävät, että kieltolaki on ainoastaan irtolaisia varten ja pitävät suurena loukkauksena, jos sitä heihin sovellutetaan.” Joissakin tapauksissa on erikoisesti viitattu pientilallisiin, torppareihin, mäkitupalaisiin, kalastajiin, joiden saaristossa tiedetään yleisesti luopuneen ammatistaan ja ruvenneen salakuljettajiksi, edelleen toimitettiin irtolaisiin, eräissä muissa tapauksissa myös liikemiehiin, kauppatarkkustajiin, huvimatkailejiin, nuorisoon, sotaväkeen ja vapaiden ammattien harjoittajiin. Muutamat ovat syyttäneet varsinkin ruotsinkielistä väestöä, toiset päinvastoin suomenkielistä. Onpa eräiltä tahoilta viitattu siihenkin, että „juuri kieltolain valvojat itse monetkin eivät hyväksy lakia, eivät siis myöskään sitä kunnioita. Kieltolain valvojilta pitäisi vaatia ehdotonta raittiutta.”

10. Mitä lainkunnioitukseen *ylipäänsä* tulee, on se poliisilaitosten esimiesten mielestä 29 kaupungissa vähentynyt. Sitä vastoin ei 7 kaupungissa, nimittäin Tammisaaressa, Hämeenlinnassa, Haminassa, Kotkassa, Kokkolassa, Jyväskylässä ja Kajaanissa, ole tässä suhteessa todettu muutosta, jotapaitsi Uudenkaupungin ja Pietarsaaren kaavakkeissa tämä kysymys on jätetty avoimeksi. Maaseudulla olot näyttävät jonkunverran paremmilta. Kaikista lausunnonantajista on siellä 67.1 % katsonut yleisen lainkunnioituksen vähentyneen, mutta 32.9 % pysyneen entisellään.

Den största gruppen bilda sålunda de svar, enligt vilka missaktningen av förbudslagen angivits vara allmän och förekomma inom alla befolkningslager i nära nog samma utsträckning. Många ha framhållit, att detta i verkligheten är förhållandet, oberoende därav, att de flesta, som räkat fast för förbudslags- och fylleriförseelser, tillhört arbetarklassen. En del av dessa ha dock som ett eventuellt undantag räknat dels religiösa kretsar, dels åter tjänstemannaklassen och övriga ståndspersoner. Synnerligen många av sagesmännen anse, att förbudslagen aktas minst särskilt bland arbetarna, men finnes det även många, som med dem jämställa besuttna, förmögna och bildade. Sålunda framhåller exempelvis polismästaren i Vasa; att bland ståndspersonerna brytes mot förbudslagen på ett trotsigare och demonstrativare sätt än bland arbetarna, medan åter en länsman från Nyland skriver: „De besuttna ha den uppfattningen, att förbudslagen är avsedd endast för lösdrivare och anse det som en stor kränkning, om den tillämpas på dem.” I en del fall har särskilt hänvisats till småbrukare, torpare, backstugusittare, fiskare, om vilka man vet, att de i skärgården allmänt övergivit sitt yrke och givit sig till smugglare, vidare lösdrivare, i en del övriga fall även affärsmän, handelsresande, lustresande, ungdom, militär och utövare av fria yrken. En del ha beskyllt särskilt den svenskspråkiga befolkningen, en del däremot tvärtom den finskspråkiga. T. o. m. har man på en del håll antytt, att „av övervakarna av förbudslagen många själva icke godkänna lagen, och alltså icke heller skänka den aktning. Av förbudslagens övervakare borde man fordra absolut nykterhet”.

10. Vad *aktningen för lag i allmänhet* vidkommer, har den enligt chefernas för polisrättningarna åsikt avtagit i 29 städer. Däremot har man icke i 7 städer, näml. Ekenäs, Tavastehus, Fredrikshamn, Kotka, Gamlakarleby, Jyväskylä och Kajana, iakttagit någon ändring i detta hänseende, varjämte denna fråga i formulären för Nystad och Jakobstad lämnats öppen. På landsbygden synas förhållandena vara något bättre. Av alla dem, som avgivit utlåtanden, ha där 67.1 % ansett, att aktningen för lag i allmänhet minskats, men 32.9 %, att den för-

Suhteellisesti harvinaisimmaksi on huononeminen merkitty Ahvenanmaalla, Kuopion ja Oulun lääneissä. Yksityisistä kihlakunnista, joista, kuten kaupungeistakin, kartogrammi IV.1 tarjoaa havainnollisen kuvan, ovat parhaassa asemassa Salmin, Pielisjärven ja Kuopion sekä näitä lähinnä Vehmaan, Loimaan, Ahvenanmaan, Pirkkalan, Tammelan, Kymin, Mikkelin, Ilomantsin, Liperin, Pietarsaaren, Kuortaneen, Oulun ja Lapin kihlakunnat. Eräät niistä 100 nimismiehestä, jotka eivät usko lainkunnioituksen seudullaan heikontuneen, ovat perustelleet kantaansa sillä, että heidän piirissään rikosluku yleensä on viime aikoina ollut entistä pienempi. „Muita rikoksia kuin juopumus- ja kielto-lakirikoksia piirissä ei ole sattunut kuin muutamia. Ennen tapahtui pahoinpitelyitä ja varkauksia enemmän, nyt viinarikoksia, mikä osaltaan johtuu myös siitä, että vähäin-kin juopumus nyt rangaistaan.”

11. Sen sijaan ovat useimmat niistä poliisiviranomaisista, jotka ovat myöntäneet lakien arvon ylipäänsä alentuneen, vedonneet rikollisuuden jatkuvaan lisääntymiseen tätä todistavana *ilmiönä*. Erikoisesti on viitattu monissa tapauksissa törkeiden rikosten, murhien, pahoinpitelyjen, järjestys- ja rauhanrikkomusten tavallisuuteen, toisissa tapauksissa taas väärennysten ja kavallusten, siveellisyyksirikosten, liikehujauksen ja sopimusrikosten yleisyyteen, samoin metsästys- ja kalastusasetusten rikkomuksiin ja ampumaseiden luvattomaan pittoon. Edelleen on useissa vastauksissa tässä yhteydessä huomautettu siveyksäsitteiden ilmeisestä höltymisestä, tapojen raaietumisesta, huliganismin kasvamisesta, maanpetoksellisista vehkeilyistä, valan arvon alenemisesta, sopimattomasta esiintymisestä tuomioistuimien ja viranomaisten edessä ja lakien halveksivasta arvostelusta. „Lainlaattijain kypsymättömyys”, „lakiteollisuus” y. m. s. ovat tavallisia ivasanoja nykyisestä lainsäädännöstä. Lisäksi on vielä huomautettu kuuliaisuuden katoamisesta isäntäväkeä ja vanhempia kohtaan, lastenkin käyttämisestä apureina kielto-lakirikoksissa, julkisesta juopottelusta, arvannon puutteesta poliisiviranomaisia ja raitiudenvälvojiä kohtaan, yleisön välinpitämättömästä suhtautumisesta varsinkin lievempiin rikoksiin, tulojen ja omaisuuden

blivit som förut. Man har iakttagit de relativt fåtaligaste fallen av försämring på Åland samt i Kuopio och Uleåborgs län. Av de enskilda häraden, rörande vilka kartogram IV.1 — detta gäller även städerna — giver en åskådlig bild, intages den förmanligaste ställningen av Salmis, Pielisjärvi och Kuopio samt närmast efter dessa av Vehmo, Loimijoki, Ålands, Birkkala, Tammela, Kymmene, S:t Michels, Ilomants, Libelits, Pedersöre, Kuortane, Uleå och Lappmarkens härad. En del av de 100 länsmän, vilka icke tro, att aktningen för lagen minskats i deras distrikt, ha motiverat sin ståndpunkt därmed, att antalet brott därstädes på senare tider i allmänhet varit mindre än förut. „Andra brott än fylleri och förbudslagsförseelser ha icke förekommit i distriktet annat än i ett ringa antal. Tidigare förekommo fall av misshandel och stölder talrikare, nu däremot brännvinsbrott, vilket delvis beror därav, att nu även ett lindrigt fylleri bestraffas.”

11. Däremot ha de flesta av de polismyndigheter, vilka medgivit, att aktningen för lagarna överhuvudtaget minskats, åberopat den fortsättningsvis ökade brottsligheten som en *företeelse*, vilken bevisar detta. Särskilt har man i många fall hänvisat till de talrikt förekommande grova brotten, såsom mord, misshandel och brott mot ordning och hemfrid, i andra fall åter till de allmänt förekommande förfalskningarna och försnillningarna, sedlighetsbrotten, svindlerierna och kontraktbrotten likasom till brotten mot jakt- och fikeristadgandena samt olovligt innehav av skjutvapen. Ytterligare har man i flere svar i detta sammanhang framhållit den uppenbara upplösningen av sedlighetsbegreppen, att sederna förråts, att huliganismen tilltagit, den landsförrådiska verksamheten, minskningen av edens värde, otillständigt uppträdande inför domstol och myndigheter och nedsättande omdömen om lagarna. „Lagstiftarnas omogenhet”, „lagfabrikation” o. a. dyl. äro vanliga glåpord om den nutida lagstiftningen. Vidare har påpekats, att lydnamen mot husbondfolk och föräldrar försvunnit, att även barn använts som hjälp vid förbudslagsbrott, förekomsten av offentligt fylleri, av bristande aktning för polismyndigheter och nykterhetsövervakare, att allmänheten förhåller sig likgiltigt i synnerhet beträffande lindrigare

salaamisesta verotuksessa tai yksityisten velkojien vahingoksi sekä todistajien epäluottavuudesta kieltolaki- ja muissakin jutuissa. Viimeksi mainitusta seikasta kirjoittaa Pietarsaaren poliisimestari m. m., ettei juuri tapaa mitään muuta laatua rikosta, jota olisi niin vaikea saada todistajilla toteennäytetyksi kuin salaista väkijuomakauppaa. „Kaikissa muissa suuremmissa taikka pienemmissä rikoksissa, varkauksista puhumattakaan, löytyy aina henkilöitä, jotka ovat valmiita avustamaan viranomaisia järjestyksen ja rauhan säilymiseksi, mutta niin pian kuin tulee mainittu rikos kyseeseen, silloin ei kukaan tiedä mitään, olkoonpa että kyseessä olisi oikein todellinen raittiusmieskin. — — — Niistä monesta sadasta juopuneesta, jotka kieltolain voimaanastuttua on täällä pidetty, on ainoastaan ani harva ilmoittanut myyjän, ollen se muuten vakinaisesti 'tuntematon' henkilö." Paitsi tällaisista tapauksista, joissa väkijuomain ostaja kieltäytyy jopa valallisestikin todistamasta myyjää vastaan ja tätä ei näin ollen voida tuomita, on esitetty esimerkkejä muistakin jutuista, joissa todistajat ovat kierrelleet tosiasioita ja puolustaneet rikollista tekemällä väärää valojakin. Sakkoja ja muitakaan rangaistuksia eivät kaikki pidä enää yhtä häpeällisinä kuin ennen. Poliisiviranomaisia ei nykyään juuri avusteta rikosten ilmisaamiseksi, päinvastoin mainitaan, että heidän ollessaan esim. viinasasioissa liikkeellä siitä kuljetetaan sana kaikkialle, jotta asianomaiset tietäisivät olla varuillaan „aivan kuin ryövärien tuloa odoteltaessa". Raittiusmiehetkään eivät uskalla rikosten pelosta ilmiantaa kieltolakirikoksia. Lautamiesten taas sanotaan eräillä tahoilla pitävän näitä rikoksia niin pieninä, että he tahtovat niistä käytettäväksi mahdollisimman vähäisiä rangaistuksia.

Selityksiä siihen, mistä edellä kuvattu lainkunnioituksen heikontuminen on aiheutunut, esitetään 68 lausunnossa. Näistä puolet syyttää erityisesti kieltolakia. Kun tätä lakia ei pidetä arvossa, menettävät myös muut arvoaan. „Vasemmisto sanoo, että koska herrat eivät noudata kieltolakia, joka ei ole heille mieleen, me emme noudata sellaisia oikeusjärjestyksen turvaamiseksi annettuja lakeja, jotka eivät meitä miellytä", kirjoittaa eräs Viipurin läänin nimismiehistä. Sisämaassa esim. kerrotaan salapolton lisänteen m. m. varkauksia, kun viinankeittoa varten varastetaan patoja ja viljaa. Toisaalla taas tiedetään varkauden ja korttihuijarien vähentyneen, ne

brott, att inkomster och förmögenhet icke uppgivas riktigt vid beskattning eller till nackdel för enskilda borgenärer samt att vittnena äro otillförlitliga i förbudslags- och även i andra mål. I sistnämnda hänseende skriver polismästaren i Jakobstad bl. a., att det icke påträffas just något annat slag av brott, som voré så svårt att få bevisat medels vittnen, som smyghandel med sprit. „Vid alla övriga större eller mindre brott, för att alls ej tala om stölder, finnes det alltid personer, vilka äro färdiga att hjälpa myndigheterna vid upprätthållandet av ordning, men så snart ett dylikt brott är i fråga, då vet ingen något, även om vederbörande voré en riktig nykterhetsman. — — — Av de många hundra berusade, som, sedan förbudslagen trätt i kraft, anhållits här, har endast ett litet fåtal uppgivit säljaren, och är denne för övrigt regelmässigt en 'okänd' person." Utom dylika fall, vid vilka köparen av starka drycker vägrar att t. o. m. på ed vittna mot säljaren och denna sålunda icke kan dömas, har man framlagt exempel även på andra mål, där vittnena kringgått fakta och försvara den brottsliga t. o. m. genom mened. Böter och även andra straff anse alla icke lika nedsättande som förut. Man hjälper just icke nuförtiden polismyndigheterna vid uppdragandet av brott, utan framhåller tvärtom, att, då dessa äro i rörelse exempelvis i spritarenden, härom meddelas överallt, så att vederbörande måtte veta att vara på sin vakt „alldeles som om man väntade rövares ankomst". Ej heller nykterhetsmännen våga på grund av fruktan för hämnd angiva förbudslagsbrott. Man uppgiver även, att nämndemännen på en del håll anse dessa brott för så små, att de på dem vilja tillämpa möjligast lindriga straff.

Förklaringar därpå, varav den tidigare skiltrade minskningen i aktningen för lagen föranletts, givas i 68 utlåtanden. Av dessa skjuta hälften skulden särskilt på förbudslagen. Då denna lag icke hålles i aktning, förlora även de andra i värde. „Vänstern säger, att när herrarna icke lyda förbudslagen, som icke är efter deras sinne, följa vi icke heller sådana lagar för tryggheten av rättsordningen, som icke behaga oss", skriver en av länsmännen i Viborgs län. I det inre av landet berättar man exempelvis, att lönnbränningen medfört bl. a. en ökning av antalet stölder, då man för bränning av brännvin stjal grytor och spannmål. Å andra sidan åter uppgives antalet tjuvar

kun ovat antautuneet viinakauppiaksi. Monet pitävät pääsyyinä lakien arvon alenemiseen viimeaikaista „lakiteollisuutta”, lakien liikatuotantoa, mikä estää yleisöä niitä edes täysin tuntemasta ja oppimasta niitä kaikkia seuraamaan. Useat viittaavat pula-ajan turmiolliseen vaikutukseen, elintarve- ja keinotekolakiin kiertämiseen, mitä ei pidetty rikoksena. „Elintarvelaki vei toisen puolen lainkunnioitusta ja kieltolaki toisen puolen.” Muutamat viittaavat niinkään sotaan ja „ryysiin”, toiset yleisen ajanhengen rappeutumiseen, uskonnollisuuden häviämiseen, kommunismin j. n. e. Eräät moittivat kieltolain ankaruutta ja pikkumaisuuksiin menevää yksilön vapauden rajoittamista, toiset sitä, että rikollisia kohtaan osoitetaan liikaa lempeyttä ja leväperäisyyttä. „Esivallan miekka on tulemaisillaan narrin miekaksi”, valittaa muuan Hämeen läänin nimismiehistä.

12. Jo yllä on parissakin kohdassa ohimennen mainittu *valan arvon* alenemisesta, joka tiedusteluksiaavakkeen mukaan on varsinaisesti viimeisen kysymyksen esineenä. Tähän annetuista vastauksista päättäen on valan kunnioitus vähentynyt muissa kaupungeissa, paitsi Tammisaaressa, Raumalla, Haminaassa, Lappeenrannassa, Kokkolassa, Jyväskylässä, Raahessa ja Kajaanissa, joiden lisäksi tietoja puuttuu Maarianhaminasta, Joensuusta, Kaskisista ja Pietarsaaresta. Maaseudulla näyttää olojen huononeminen tässä suhteessa olleen yleisempi kuin yleiseen lainkunnioitukseen nähden; 80.8 % kaikista lausunnonantajista katsoo valan arvon alentuneen ja vain 19.2 % säilyneen entisellään, jälkimmäisten edustaessa suhteellisesti huomattavinta osaa Mikkelin ja Oulun lääneissä. Lukuisissa tapauksissa on nimenomaan korostettu sitä seikkaa, että valankunnioitus on ainakin tai erittäinkin kieltolakiasioissa osoittautunut entistä pienemmäksi. „Useimmiten pelko väärän valan syytteestä saattaa viinan ostajan todistamaan myyjää vastaan. Ellei tätä pelkoa ole, niin väärä vala tehdään puhtaalla omallatunnolla, sillä lupaahan tietysti ostaja, myyjän luottamusta nauttien, olla ilmoittamatta, minkä tietää tapahtuneen ja toden olevan.” „Ainakin kieltolakirikosjutuissa on huomattu, etteivät toiset puhu totta ja nekin, jotka puhuvat totta, koettavat kierrellä ja kaarrella asiaa ja saada asian esitetyksi niin lievässä muodossa kuin mahdollista.”

och falskspelare ha minskats, i det dessa givit sig till brännvinsförsäljare. Många anse som huvudorsaken till att aktningen för lag nedgått „lagfabrikationen” på senare tider, överproduktionen av lagar, vilken förhindrar allmänheten att ens fullt lära känna dem och lära sig att följa dem alla. Många hänvisa till kristidens fördärliga inflytande, kringgåendet av livsmedels- och jobberilagarna, vilket icke ansågs som brott. „Livsmedelslagen tillintetgjorde den ena hälften av aktningen för lag och förbudslagen den andra hälften.” En del åter hänvisa likaså till kriget och „rysarna”, andra till församringen av den allmänna tidsandan, till tillbakagången i religiositet, till kommunismen o. s. v., andra åter klandra förbudslagens stränghet och till småaktigheter gående begränsning av den individuella friheten, vidare, att mot brottsliga visat alltför mycken mildhet och slapphet. „Överhetens svärd håller på att bliva en narrs svärd”, klagar en länsman i Tavastehus län.

12. Redan ovan har i några punkter i förbigående omnämnts minskningen i *aktning för edens helgd*, vilken enligt frågeformuläret är föremål för den sista frågan. Att döma av de här på avgivna svaren har en minskning i aktningen för edens helgd iakttagits i övriga städer utom Ekenäs, Raumo, Fredrikshamn, Villmanstrand, Gamlakarleby, Jyväskylä, Brahestad och Kajana, varförutom uppgifter saknas för Mariehamn, Joensuu, Kaskö och Jakobstad. På landsbygden synes församringen i förhållandena i detta hänseende ha varit allmänna än beträffande den allmänna aktningen för lag; 80.8 % av alla utlåtanden tyda på, att aktningen för eden minskats och endast 19.2 % på att den förblivit oförändrad; de senare företräda den relativt viktigaste delen av S:t Michels och Uleåborgs län. I talrika fall har man uttryckligen framhåvt den omständigheten, att aktningen för eden åtminstone eller i synnerhet i förbudslagsmål visat sig vara mindre än förut. „Fruktan för anklagelser för mened. förmår oftast köparen av sprit att vittna mot försäljaren. Om denna fruktan emellertid icke finnes, begär man mened med lätt samvete, ty köparen lovar naturligtvis, då han åtnjuter försäljarens förtroende, att icke angiva vad han vet sig ha hänt och vara överensstämmande med fakta.” „Åtminstone i förbudslagsmål har observerats, att en del icke tala sanning och att även de, som tala sanning, söka kringgå saken och få den framställd i en så lindrig form som möjligt.”

II. Tuomarit. — Domarna.

Maan yleisten alioikeuksien tuomareita varten laadittuja tiedustelukaavakkeita II (vrt. liitettä siv. 35—36) lähetettiin kaupunkeihin 95 oikeuspormestarille ja oikeusneuvosmiehelle sekä maaseudulle 62 kihlakunnantuomarille eli yhteensä 157 kpl. Edellisistä vastasi 75 tuomaria 35 kaupungista; vain Kotkasta, Lappeenrannasta ja Savonlinnasta tiedot puuttuvat kokonaan. Maaseudulta saatiin vastauksia 51 tuomiokunnasta; tietoja puuttuu Raaseporin, Halikon, Maskun, Kymin, Jääskén, Kiteen, Iisalmen, Närpiön, Alavuden, Salon ja Kajaanin tuomiokunnista. Kaikista tuomareista on näin ollen 80.3 % antanut lausuntonsa. Kun useat kaavakkeensa palauttaneista tuomareista ovat olleet nykyisessä virassaan vasta lyhyemmän aikaa, eivät he ole katsooneet voivansa vastata sen kaikkiin kohtiin.

Taulukosta II sivuilla 6—7 käy selville, miten vastaukset enimpiin kysymyksiin nähden jakaantuvat lääneittäin, erikseen kaupungeissa ja maaseudulla.

1. Tämän mukaan on *alkoholijuomien nauttimisen* maailmansodan edelliseen aikaan verraten ensinnäkin kaupungeissa ilmoitettu 63.1 %:ssa lausunnoista lisääntyneen, mutta vain 13.8 %:ssa supistuneen. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat Pori, Käkisalmi, Sortavala, Heinola ja Kemi; entisellään juoppous on säilynyt Porvoossa, Tampereella, Mikkelissä, Kuopiossa, Joensuussa, Kaskisissa, Uudessa-kaarlepyyssä ja Torniossa. Maaseudun vastauksista osoittaa 76.3 % alkoholinkäytön enentyneen ja vain 10.5 % vähentyneen. Viimeksi mainitut edustavat Vehmaan, Sortavalan, Saarijärven ja Piippolan tuomiokuntia, kun taas Heinolan, Mikkelin, Pielsjärven, Leppävirran ja Tornion tuomiokunnissa tilanne tässä suhteessa on merkitty entiseksi ja muualla huomommaksi. Erällä tahoilla on huomautettu, että kehitystä on vaikea arvostella, kun alkoholijuomien nauttiminen ennen sotaa tapahtui

Frågeformulär II (jmf. bilagan å sid. 35—36), som var avsett för domarna vid de allmänna underrätterna i landet, sändes till 95 justitieborgmästare och justitierådmän i städerna samt till 62 domhavande på landsbygden eller i 157 expl. Av de förra besvarade 75 domare från 35 städer formuläret; endast för Kotka, Villmanstrand och Nyslott saknas uppgifter helt och hållet. Från landsbygden erhöles svar från 51 domsagor; uppgifter saknas för Raseborgs, Halikko, Masku, Kymene, Jääskis, Kides, Idensalmi, Alavo, Salo och Kajana domsagor. Av alla domare ha sålunda 80.3 % avgivit utlåtande. Enär ett flertal av de domare, som återsänt formuläret, innehaft sin nuvarande befattning blott en kortare tid, ha de icke ansett sig kunna besvara samtliga punkter i detsamma.

Ur tabell II å sid. 6—7 framgår, huru svaren på flertalet frågor fördela sig efter län, särskilt för städer och landsbygd.

1. I enlighet härmed har *förtäringen av alkoholdrycker* i jämförelse med tiden före världskriget först och främst vad städerna beträffar enligt 63.1 % av svaren ökats, men avtagit blott enligt 13.8 %. Till den senare gruppen höra Björneborg, Kexholm, Sordavala, Heinola och Kemi; dryckenskapen har förblivit oförändrad i Borgå, Tammerfors, S:t Michel, Kuopio, Joensuu, Kaskö, Nykarleby och Torneå. Av svaren från landsbygden utvisa 76.3 %, att förbrukningen av alkohol ökats, och endast 10.5 %, att den minskats. Sistnämnda grupp företräda Vehmo, Sordavala, Saarijärvi och Piippola domsagor, medan åter i Heinola, S:t Michels, Pielsjärvi, Lepävirta och Torneå domsagor ställningen i detta hänseende angivits vara som förut och annorstädes som försämrad. Från en del håll har framhållits, att utvecklingen är svår att bedöma, enär förtäringen av alkoholdrycker

avoimesti, mutta nykyään etupäässä salassa; kuitenkin on pidetty ilmeisenä, että miedomprien juomien kohtuullinen käyttö on tuntuvasti supistunut etenkin työväestössä näiden korkeiden hintojen ja saantivaikeuksien takia, jota vastoin väkevempien spriistä valmistettujen juomien nauttiminen on yleensä suuresti lisääntynyt.

Jotakuinkin samansuuntaiset ovat tuomarien käsitykset kysymykseen nähden, esiintyykö nykyään *päihtyneitä* enemmän vai vähemmän kuin ennen sotaa. Kaupunkituomareista katsoo 59.7 % juopuneiden luvun nousseen, mutta 23.9 % alentuneen. Vähennyistä on todettu edellisessä kohdassa mainittujen kaupunkien ohessa myös Uudessakaupungissa, Iisalmissa, Uudessakaarlepyyssä ja Pietarsaareissa. Turusta ja Kuopiosta saadut vastaukset ovat keskenään siksi vastakkaisia, että olot niissä näyttävät pikemminkin entisiltä, samoin kuin esim. Tampereella. Maaseudulla osoittaa 65.0 % lausunnoista humalaisia esiintyvän enemmän ja 20.0 % vähemmän kuin ennen sotaa. Jälkimmäisiin kuuluvat yllä lueteltujen lisäksi tiedot Janakkalan, Heinolan, Mikkelin ja Leppävirran tuomiokunnista. Sitäpaitsi on päihtyneiden luku arvioitu entiseksi myös Loimaan, Pielaveden, Rautalammin ja Lapinmaan tuomiokunnissa, vaikka niissä alkoholijuomien nauttiminen onkin enentynyt. Tämä viittaa siihen, kuten on erikoisesti huomautettukin, että poliisiviranomaisten ankarampi suhtautuminen juopuneisiin on ollut omansa rajoittamaan näiden esiintymistä julkisesti. Toisaalta on kumminkin painostettu sitä seikkaa, että vaikka juopumuksesta pidätettyjen luku nykyään olisikin alempi kuin ennen sotaa, päihtyneitä todellisuudessa sittenkin on enemmän, koska kotosalla juopottelu on lisääntynyt ja nuorisoina, samoin kuin naisetkin varsinkin kaupungeissa, ovat alkaneet entistä yleisemmin nauttia alkoholia. Tässä yhteydessä on toisaalta myös todettu, että nykyiset juomat vähemmänkin nautittuina juovuttavat ja tekevät mielen rajummaksi, joten poliisiin huomio pikemmin kiintyy juopuneisiin.

2. Vielä suurempi yksimielisyys näyttää tuomarien kesken vallitsevan siitä, että alkoholijuomien käyttäminen vuosien 1920—22 kuluessa on enentynyt; 81.7 % kaupunkituomareista ja 87.5 % maaseututuomareista yhtyy tähän käsitykseen, ainoastaan 5.6 %:n ja 2.1 %:n näistä ollessa päinvastaista mieltä.

skedde öppet före kriget, men för närvarande huvudsakligen i smyg; dock har det ansetts uppenbart, att ett måttligt bruk av svagare drycker kännbart minskats främst bland arbetarbefolkningen på grund av de höga prisen och anskaffningssvårigheterna, varemot förtäringen av starkare av sprit framställda drycker i allmänhet tilltagit i hög grad.

Ungefär i samma riktning gå domarnas åsikter i fråga om, huruvida *berusade* nuförtiden förekomma i större eller mindre antal än före kriget. Av domarna i städerna anse 59.7 %, att antalet *berusade* stigit, men 23.9 %, att det nedgått. En minskning har jämt de i föregående punkt uppräknade städerna iakttagits även i Nystad, Iisalmi, Nykarleby och Jakobstad. Svaren från Åbo och Kuopio äro inbördes så motsägande, att förhållandena därstädes närmast synas vara som förut, likaså exempelvis i Tammerfors. Av svaren från landsbygden utvisa 65.0 %, att *berusade* förekomma talrikare och 20.0 %, att de förekomma i mindre antal än före kriget. Till de senare höra, utöver de ovan uppräknade, uppgifterna från Janakkala, Heinola, S:t Michels och Leppävirta domsagor. Därjämt har antalet *berusade* enligt uppskattning icke förändrats i Loimijoki, Pielavesi, Rautalampi och Lappmarkens domsagor, ehuru i dem förtäringen av alkoholdrycker ökats. Detta tyder på, såsom även särskilt framhållits, att polismyndigheternas strängare tillvägagångssätt gentemot de *berusade*, varit ägnat att inskränka dessas uppträdande offentligt. Å andra sidan har emellertid framhållits, att om även antalet för fylleri anhållna nu vore lägre än före kriget, är antalet *berusade* i verkligheten dock större, när dryckenskapen i hemmen ökats och ungdomen likasom kvinnorna, i synnerhet i städerna, begynt mer än tidigare förtära alkohol. I detta sammanhang har man å andra sidan även iakttagit, att de nutida dryckerna, förtärda även i mindre mängder, *berusa* mer och göra folk oregerligare, varigenom de *berusade* lättare ådraga sig polisens uppmärksamhet.

2. En än större enighet synes råda bland domarna därom, att förtäringen av alkoholdrycker ökats under åren 1920—22; 81.7 % av domarna i städerna och 87.5 % av domarna på landsbygden förena sig om denna uppfattning, medan endast resp. 5.6 % och 2.1 % äro av motsatt åsikt. Endast i Kexholm, Heinola

Vain Käkisalmessa, Heinolassa ja Kemissä sekä Piippolan tuomiokunnassa on juoppouden katsottu sanottuna aikana supistuneen, samalla kuin tilanne Tammisaarissa, Uudessa-kaupungissa, Iisalmessa ja Torniossa sekä Rantasalmen, Pielisjärven, Leppävirran, Jyväskylän ja Saarijärven tuomiokunnissa on pysynyt ennallaan, mutta muualla pahentunut.

3. Juomatapoja valaisee ensinnäkin se, millaisissa tilaisuuksissa alkoholia pääasiallisesti nautitaan. Tähän nähden on yhteensä 25 lausunnossa (niistä 7 kaupungeista) tyydytty vain toteamaan, että väkijuomia nykyään käytetään yleensä kaikkiällä, niin hyvin yksityisissä kuin julkisissa tilaisuuksissa, joissa väkeä on koolla ja alkoholiaineita saatavissa. Näiden rinnalla on 29 vastauksessa (niistä 20 kaupungeista) viitattu kotosalla-juopottelun tavallisuuteen. Tämän katsovat useat tunnusmerkilliseksi viimeaikaiselle kehitykselle ja sikäli seurauksiltaan varsin turmiolliseksi, että nuoriso täten tottuu jo varhain juopotteluun ja muuhinkin kielto-lakirikoksiin. Paitsi pienemmissä suljetuissa seuroissa mainitaan alkoholia erikoisesti nautittavan suurempien yksityisluontoisten juhlien, häiden, kuuliaisten, läksiäisten, talkoiden y. m. s. yhteydessä maaseudulla m. m. eräissä Itä-Suomen ja Pohjanmaan tuomiokunnissa. Mutta paljon useammin, 26 kaupunkituomarin ja 21 maaseututuomarin vastauksissa, on kiinnitetty huomiota päihtyneiden lukuisuuteen yleisten huvijuhla- ja juhla-tilaisuuksien, kuten iltamien, tanssiaisten (myös nurkkatanssien), naamiaisten, ulkoilma- ja kansanjuhlien, joskus nimenomaan työväen järjestämien huvien aikana. Varsinkin nuorten miesten valitetaan näissä julkisesti esiintyvän humalassa. Tällaisten juhla-paikkojen lähistöllä väitetään pirtun sala-kaupittelun rehoittavan, järjestysvallan kykenemättä sitä tehokkaasti ehkäisemään. Mankkinajuopotteluun on viitattu 14:ssä kaupunkia ja 7:ssä maaseutua koskevassa lausunnossa. Lapinmaan tuomari mainitsee erikoisesti poronerotustilaisuudet. Huutokaupoista on huomauttanut 7 kihlakunnantuomaria. Joissakin kaupungeissa on todettu myös ravintoloissa ja kahviloissa nautittavan runsaasti väkijuomia. Muutamat tuomarit taas ovat sanoneet määrättyinä ajankohtina, kuten vappuna, juhannuksena, suurempina toripäivinä sekä yleensä lauantai- ja pyhäpäivinä päihtyneitä esiintyvän tavallista enemmän.

och Kemi samt i Piippola domsaga anses dryckenskapen ha avtagit under sagda tid, samtidigt som ställningen i Ekenäs, Nystad, Iisalmi och Torneå samt i Rantasalmi, Pielisjärvi, Leppävirta, Jyväskylä och Saarijärvi domsagor förblivit oförändrad, medan den annorstädes försämrats.

3. Dryckessederna belysas främst genom uppgifter, vid *hurudana tillfällen* alkoholhuvudsakligen förtäres. I detta hänseende har man i sammanlagt 25 utlåtanden (härav 7 från städer) nöjt sig blott med att konstatera, att rusdrycker nuförtiden brukas överallt, såväl vid enskilda som vid offentliga tillfällen, där folk är samlat och alkoholdrycker stå till buds. Jämsides härmed har i 29 svar (härav 20 från städer) framhållits, att superi i hemmen är vanligt. Detta anse flere som något utmärkande för utvecklingen på senare tider och som synnerligen fördärvligt till sina följder i det hänseendet, att ungdomen härigenom redan tidigt vänjer sig vid dryckenskap och andra förbudslagsbrott. Utom i mindre slutna kretsar förtäres alkohol enligt utsago särskilt vid större festligheter av enskild natur, bröllop, lysningar, avskedskalas, „talkor” o. a. dyl. på landsbygden bl. a. i en del domsagor i östra Finland och Österbotten. Men mycket oftare, i svaren från 26 domare i städerna och 21 domare på landsbygden, har fästs uppmärksamhet vid det stora antalet berusade vid allmänna nöjes- och festtillfällen, såsom soaréer, danstillställningar (även knutdanser), maskerader, friluftsoch folkfester, någon gång speciellt vid nöjen anordnade av arbetare. Det klagas över, att särskilt unga män uppträda offentligt berusade vid dessa. Det framhålles, att smyghandeln med sprit blomstrar i närheten av dylika festplatser, utan att ordningsmakten förmår förhindra den effektivt. Dryckenskapen vid marknader har påpekats i 14 utlåtanden rörande städerna och i 7 rörande landsbygden. Domaren i Lappmarken framhåller i detta sammanhang renskiften. Auktioner ha omnämnts av 7 domhavande. I en del städer har det konstaterats, att man även i värdshus och kaféer förtär rusdrycker i riklig mängd. En del domare åter ha framhållit, att vid vissa tidpunkter, såsom 1:a maj, midsommar, större torgdagar samt i allmänhet lördagar och helgdagar förekomma berusade i större antal än vanligt.

Vaikka alkoholijuomien käyttäminen salassa „neljän seinän sisällä” siten on merkitty lukuisissa tapauksissa nykyoloille ominaiseksi, ovat sittenkin verraten harvat tuomarit myöntäneet *ulkosalla juopottelun* vuosien 1920—22 kuluessa supistuneen, nimittäin kaupunkier suhteen 18.5 % ja maaseudun suhteen 17.1 % lausunnonantajista, kun sen sijaan vastavasti 46.1 % ja 68.3 % näistä katsoo tämänkin lisääntyneen. Vähennystä osoittavat tiedot Käkisalimesta, Sortavalasta, Heinolasta, Kuopiosta, Iisalimesta, Uudestakaarleppystä, Raahesta ja Kemistä sekä Janakkalan, Sortavalan, Heinolan, Mikkelin, Pielaveden, Piipolan ja Tornion tuomiokunnista, ennallaan pysymistä taas tiedot Porvoosta, Loviisasta, Naantalista, Porista, Tampereelta, Mikkelistä, Joensuusta, Vaasasta ja Kokkolasta sekä Loimaan, Hauhon, Rannan, Pielisjärven, Saarijärven ja Oulun tuomiokunnista, muiden osittain ulkosalla juopottelun kasvaneen. Ryöpyppäpaikkoina on mainittu kaupungeissa m. m. puistot ja satama-alueet, maalla metsät, iltamatalojen ympäristöt y. m.

Kysymykseen, käytetäänkö nykyään *väkeväämpää juomia* kuin aikaisemmin, ovat kaikki niin hyvin kaupunkien kuin maaseudunkin tuomarit, mikäli he ovat voineet asiaa arvoitella, vastanneet myöntävästi.

4. Erilaisista *kieltolakirikkomuksista* on alkoholijuomien luvaton *valmistus* maaseudun rikkomusten erikoisala. Muuan pääkaupungin tuomareista huomauttaa kuitenkin, että lähimpinä aikoina kieltolain voimaantulon jälkeen, jolloin väkijuomain hankinta muulla tavoin oli vaikeata, salapoltto melkoisesti kasvoi myös kaupungeissa, mutta sitten vähitellen, kun ensi sijassa salakuljetus kehittyi yleiseksi hyvin järjestetyksi elinkeinoksi ja ruvettiin sen avulla saamaan miltei rajattomasti halpaa valmista tavaraa, on kotikeitto vähentynyt, niin että sitä tuskin enää ilmenee. Näin ollen ovat useimmat tuomarit miltei kaikissa kaupungeissa (poikkeuksina Tammi- saari ja Kajaani) katsoneet luvattoman valmistuksen olevan nykyään supistumassa tai entisellään, esittäen jälkimmäisissä tapauksissa yleensä selitykseksi, että sellaiset rikokset aina ovat olleet harvinaisia tai ettei niitä tietävästi ole lainkaan sattunut. Maaseudulla asianlaita näyttää enimmäkseen olevan toinen; 56.0 % lausunnonantajista toteaa sala-

Dhuru förtäringen av alkoholdrycker i smyg „inom fyra väggar” sålunda anförts i talrika fall såsom något utmärkande för nutida förhållanden, ha dock jämförelsevis få domare medgivit, att *friluftssuperiet* minskats under åren 1920—22. Detta är nämligen för städernas vidkommande fallet med 18.5 % och för landsbygden med 17.1 % av dem som avgivit svar, medan däremot resp. 46.1 % och 68.3 % av dem anse, att även i detta hänseende en ökning skett. En minskning utvisa uppgifterna för Kexholm, Sordavala, Heinola, Kuopio, Iisalmi, Nykarleby, Brahestad och Kemi samt för Janakkala, Sordavala, Heinola, S:t Michels, Pielavesi, Piippola och Torneå domsagor, ingen förändring åter uppgifterna för Borgå, Lovisa, Nådendal, Björneborg, Tammerfors, S:t Michel, Joensuu, Vasa och Gamlakarleby samt Loimijoki, Hauho, Stranda, Pielisjärvi, Saarijärvi och Uleå domsagor, medan övriga angiva att *friluftssuperiet* tilltagit. Som stäl- len, där dryckenskap bedrives, har i städerna omnämnts bl. a. parker och hamnområden, på landet skogar, festlokalernas omgivningar o. a.

På frågan, huruvida det nuförtiden brukas *starkare drycker* än tidigare, ha alla domare såväl i städerna som på landsbygden, i den mån de kunnat bedöma sакlаgеt, svaret jakande.

4. Av de olika *förbudslagsbrotten* är den olovlige *tillverkningen* av alkoholdrycker specialområdet för de på landsbygden förekommande brotten. En av domarna i huvudstaden framhåller dock, att den närmaste tiden efter det förbudslagen trätt i kraft, och då anskaffningen av rusdrycker på annat sätt ställde sig svår, ökades lönnbränningen avsevärt även i städerna, men har hembränningen sedan småningom avtagit, då i främsta rummet smugglingen utvecklats till ett allmänt, väl ordnat näringsfång och man härigenom begynt erhålla i nära nog obegränsade mängder billig, färdig vara, varför hembränning numera förekommer knappt alls. Sålunda ha de flesta domare i nära nog alla städer (undantag bilda Ekenäs och Kajana) ansett, att den olovlige tillverkningen för närvarande är stadd i avtagande eller försiggår i lika stor utsträckning som tidigare, och förklara de i allmänhet i det senare fallet, att dylika brott alltid varit sällsynta eller att sådana veterligen alls icke förekommit. På landsbygden

polton lisääntyneen, 36.0 % vähentyneen ja 8.0 % olevan ennallaan. Näistä tiedoista päättäen se on pienentynyt Mäntsälän, Porvoon, Vehmaan, Piikkiön, Loimaan, Euran, Janakkalan, Hollolan, Äyräpään, Käkisalmen, Sortavalan, Heinolan, Mikkelin, Rautalammin, Korsholman, Kokkolan, Jyväskylän ja Piippolan tuomiokunnissa sekä säilynyt entisellään Hauhon, Jämsän, Lappeen ja Ilmajoen tuomiokunnissa, mutta muualla kasvanut. Tilanne on siten tässä suhteessa pahin sisämaassa, varsinkin Kuopion ja Oulun lääneissä, kun sen sijaan rannikolla ulkomaan juomat näyttävät paremman laatunsa ja halpuutensa perusteella poistaneen käytännöstä „pontikan” myös maaseudulla.

Mitä alkoholiaineiden luvattomaan maahan-tuontiin tulee, ovat kaikki sekä kaupunkien että tuomiokuntain tuomarit, mikäli heidän virka-alueensa ulottuu meren rannalle tai maan rajalle, katsoneet sen lisääntyneen, lukuun ottamatta Tornion pormestaria ja Tornion tuomiokunnan tuomaria, jotka sanovat sen siellä säilyneen ennallaan.

Kuljetus- ja myyntirikokset ovat tuomarien mielestä niinikään melkein kaikkialla enentyneet. Kaupungeissa on edellisten lukua pidetty entisenä vain Uudessakaupungissa, Heinolassa ja Torniossa, mutta muualla suurempana, jälkimmäisten lukua pienempänä ainoastaan Uudessakaupungissa ja Käkisalmissa, entisenä Tammisaaressa, Heinolassa, Uudessakaarlepyyssä ja Torniossa, sen sijaan muualla korkeampana. Maaseudulla on sekä kuljetuksen että myynnin väitetty vähentyneen ainoastaan Piippolan tuomiokunnassa, jota vastoin molempien rikosmuotojen mainitaan muualla lisääntyneen, paitsi osittain Korsholman ja Kokkolan tuomiokunnissa, joissa kuljetuksen kasvaessa myynti on jäänyt entiselleen.

Apteekeista saadun alkoholin käyttämisen juovutustarkoituksiin on kaupunkien osalta 39.4 % tuomareista katsonut lisääntyneen, 45.5 % supistuneen ja 15.1 % pysyneen ennallaan. Enentymiseen viittaavat tiedot Loviisasta, Tammisaaresta, Raumalta, Hämeenlinnasta, Lahdesta, Viipurista, Mikkelistä, Heinolasta, Iisalmeista, Kristiinasta, Udestakaarlepyystä, Torniossa, Kemistä ja Kajaanista, ennallaan säilymiseen taas tiedot Porvoosta, Udestakaupungista, Haminasta, Kuopiosta,

synes förhållandet huvudsakligen vara ett annat; 56.0 % av sagesmännen konstatera, att lönnbränningen ökats, 36.0 %, att den minskats och 8.0 %, att den bedrivs lika mycket som förut. Att döma av dessa uppgifter har den minskats i Mäntsälä, Borgå, Vehmo, Piikkis, Loimijoki, Eura, Janakkala, Hollola, Äyräpää, Kexholms, Sordavala, Heinola, S:t Michels, Rautalampi, Korsholms, Gamlakarleby, Jyväskylä och Piippola domsagor samt förblivit oförändrad i Hauho, Jämsä, Lappvesi och Ilmola domsagor, medan den på övriga orter tilltagit. Ställningen är sålunda sämst i detta hänseende i det inre av landet, isynnerhet i Kuopio och Uleåborgs län, medan däremot vid kusten drycker från utlandet på grund av sin bättre kvalitet och sin billighet synas ha undanträngt bruket av „pontikka” även på landsbygden.

Vad den olovliga *införseln* till landet av alkohol vidkommer, äro samtliga domare såväl i städer som i domsagor, i den mån deras ämbetsdistrikt ligga vid kusten eller vid riksgrensens, av den åsikten, att den ökats, med undantag av borgmästaren i Torneå och domhavanden i Torneå domsaga, vilka uppgiva, att den därstädes är som förut.

Forslings- och försäljningsbrotten ha likaså enligt domarnas åsikt ökats nästan överallt. I städerna anses antalet av de förstnämnda ha förblivit oförändrat i Nystad, Heinola och Torneå, medan det annorstädes ökats; de senare anses ha avtagit endast i Nystad och Kexholm, förblivit oförändrade i Ekenäs, Heinola, Nykarleby och Torneå, medan de annorstädes enligt uppgift ökats. På landsbygden påstås forslingen och försäljningen ha minskats endast i Piippola domsaga, varmot bägge dessa former av brott ökats annorstädes, utom delvis i Korsholms och Gamlakarleby domsagor, i vilka försäljningen förblivit oförändrad, medan forslingen ökats.

Bruket av *alkohol, som erhållits från apotek*, som berusningsmedel, anse 39.4 % av domarna ha ökats för städernas vidkommande, 45.5 % uppgiva, att det minskats och 15.1 %, att det förblivit oförändrat. På en ökning tyda uppgifterna för Lovisa, Ekenäs, Raumo, Tavastehus, Lahti, Viborg, S:t Michel, Heinola, Iisalmi, Kristinestad, Nykarleby, Torneå, Kemi och Kajana; uppgifterna för Borgå, Nystad, Fredrikshamn, Kuopio, Joensuu, Kaskö och Brahestad ange däremot in-

Joensuusta, Kaskisista ja Raahesta. Muissa kaupungeissa tämä väärinkäyttö on vähentynyt. Näistä mainitaan esim. Helsingissä näiden rikosten aluksi kieltolain voimaantultua olleen varsin yleisiä, mutta sittemmin käyneen harvinaisiksi etenkin työvään keskuudessa, kun salakuljetuspirtua on ollut yllin kyllin ja alhaisin hinnoin tarjolla. Maaseudun vastauksista osoittaa 51.4 % apteekkialkoholin nauttimisen kasvaneen, 32.4 % supistuneen ja 16.2 % jääneen entiselleen. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat Helsingin, Euran, Ruoveden, Janakkalan, Jämsän, Hollolan, Salmin, kaikki Mikkelin läänin, Kuopion, Leppävirran, Viitasaaren, Oulun, Piippolan, Tornion ja Lapinmaan tuomiokunnat, jälkimmäiseen Mäntsälän, Rannan, Sortavalan, Pielisjärven, Liperin ja Saarijärven tuomiokunnat.

Denaturoidun alkoholin käyttäminen juovustarkoituksiin on harvinaisempaa. Kaupunkituomareista katsoo 22.2 % sen enentyneen, 42.9 % vähentyneen ja 34.9 % säilyneen entisellään. Lisäystä on todettu Porissa, Tampereella, Iisalmessa, Kristiinassa, Raahessa, Kemissä ja Kajaanissa; ennallaan pysymiseen viittaavat lausunnot Tammisaaresta, Hangosta, Naantalista, Raumalta, Hämeenlinnasta, Lahdesta, Haminasta, Mikkelistä, Kuopiosta, Uudestakaarleppystä, Oulusta ja Tornion, muut sitävastoin supistumiseen. Maaseututiedoista osoittaa 33.3 % denaturoidun alkoholin nauttimisen kasvaneen, 25.0 % pienentyneen ja 41.7 % jääneen entiselleen. Se näyttää lisääntyneen Helsingin, Ulvilan, Janakkalan, Salmin, Mäntyharjun, Juvan, Kuopion, Pielaveden, Jyväskylän, Viitasaaren, Oulun ja Tornion tuomiokunnissa sekä vähentyneen Vehmaan, Euran, Tammelan, Äyräpään, Mikkelin, Rautalammin, Ilmajoen, Piippolan ja Kemin tuomiokunnissa. Lukuisilla paikkakunnilla ei tätä väärinkäyttöä tiedetä koskaan, ainakaan sanottavasti, ilmenneen, ja niinmuodoin on tilanteen useimmiten katsottu pysyneen ennallaan. Sisämaan ja Oulun lääneissä on kehitys tässä suhteessa käynyt enimmäkseen huonoon suuntaan. Paitsi denaturoitua polttoalkoholia mainitaan nautittavan myös alkoholipitoisia tippalääkkeitä. Etelärannikolla tämä on pääasiallisesti supistunut, kun siellä on ollut puhdistakin alkoholia helposti hankittavissa.

5. Kysymykseen, onko *kieltolain kunnioitus* vähempi kuin entisten väkijuomalakien,

gen förändring. I övriga städer har detta missbruk avtagit. Härnämnes exempelvis för Helsingfors, att dessa brott i början, då förbudslagen trädde i kraft, voro mycket allmänna, men att de sedan blivit sällsyntare, isynnerhet bland arbetarna, då insmugglad sprit stått till buds i överflöd och till låga pris. Av svaren från landsbygden utvisa 51.4 %, att bruket av apoteksalkohol ökats, 32.4 % att det minskats och ange 16.2 % ingen förändring. Till den första gruppen höra Helsinge, Eura, Ruovesi, Janakkala, Jämsä, Hollola, Salmis, alla S:t Michels läns, Kuopio, Leppävirta, Viitasaari, Uleå, Piippola, Torneå och Lappmarkens domsagor, till den sistnämnda Mäntsälä, Stranda, Sordavala, Pielisjärvi, Libelits och Saarijärvi domsagor.

Bruket av *denaturerad alkohol* som berusningsmedel är sällsyntare. Av domarna i städerna anse 22.2 %, att det ökats, 42.9 % att det avtagit och 34.9 %, att det förblivit oförändrat. En ökning har konstaterats i Björneborg, Tammerfors, Iisalmi, Kristinestad, Brahestad, Kemi och Kajana; utlåtandena från Ekenäs, Hangö, Nådendal, Raumo, Tavastehus, Lahti, Fredrikshamn, S:t Michel, Kuopio, Nykarleby, Uleåborg och Torneå ange ingen förändring, de övriga däremot en minskning. Av uppgifterna från landsbygden utvisa 33.3 %, att förtäringen av denaturerad alkohol ökats, 25.0 %, att det minskats och 41.7 %, att det förblivit oförändrad. Den synes ha ökats i Helsinge, Ulfsby, Janakkala, Salmis, Mäntyharju, Jokkas, Kuopio, Pielavesi, Jyväskylä, Viitasaari, Uleå och Torneå domsagor samt minskats i Vehmo, Eura, Tammela, Äyräpää, S:t Michels, Rautalampi, Ilmola, Piippola och Kemi domsagor. På talrika orter har man icke sig bekant, att dylikt missbruk någonsin förekommit, åtminstone i nämnvärd mån, och har det sålunda oftast ansetts, att ställningen icke förändrats. I länen i det inre av landet och i Uleåborgs län har utvecklingen i detta hänseende i allmänhet gått i ogynnsam riktning. Utom denaturerad brännalkohol omnämnes även förtäring av alkoholhaltiga mediciner och droppar. På sydkusten kan en minskning i detta avseende främst konstateras, då det där är lätt att erhålla även ren alkohol.

5. Frågan, om *aktningen för förbudslagen* är mindre än för tidigare rusdryckslagar, ha

ovat kaikki tuomarit, jotka siihen nähden ovat esittäneet kantansa, vastanneet myöntävästi, lukuunottamatta Tornion pormestaria, joka on virka-alueensa hyväksi antanut kielteisen lausunnon.

6. *Pääilmionä*, josta tämä puuttuva kunnioitus kieltolakia kohtaan on ollut havaittavissa, on 39 kaupunki- ja 26 maaseututuomaria maininnut kieltolakirikosten yleisyyden aikaisempaan väkijuoma-asetusten rikkomuksiin verraten. „Yleisesti hankitaan ja varastossa pidetään väkijuomia yli lain salliman määrän. Kieltolain rikkominen on tullut jonkinmoiseksi urheiluksi. Usein tapaa yleisissä ravintoloissakin aivan julkisesti, toisinaan reseptin varjolla, nautittavan väkijuomia. Tuntematomat henkilöt kiertävät talosta toiseen myymässä niitä.” Tämän ohessa on 30 kaupunki- ja 17 maaseututuomaria lausunut käsityksensä, ettei yleinen mielipide edes tuomitse kieltolakirikoksia, vaan itse laista saattaa monasti kuulla puhuttavan suorastaan ivallisesti. „Jos entisten väkijuoma-asetusten aikana joku rikkoi niitä, niin koetti hän mitä tarkimmin pitää sen salassa ja häpesikin, mutta nyt sen sijaan sangen usein ja vielä erittäin sivistyneiden kuulee kehuskelevan urotöistään kieltolain rikkomisen alalla ja kenenkään päänäkään ei pälkähä, että olisi paha pitää kotonaan väkijuomia j. n. e.” „Entisten lakien mukaan kiellettiin erikoisesti salapoltto, salakapakointi ja huvaton kuljetus, joista kahta ensiksi mainittua rikosta kylläkin aina on pidetty haipamaisina. Sitä vastoin näyttää kieltolain alkoholin hallussapitoa ja esim. mietojen viinien nauttimista julkisilla paikoilla koskeva kielto täydellisesti olevan vailla tukeaa yleisön varsin suuren osan oikeustajunnassa.” Eräiltä tahoilta on tässä yhteydessä huomautettu, että entisten lakien määräyksiä rikkoivat etupäässä vain yhteiskunnan huonoimmat ainekset, irtolaiset, mutta kieltolakia rikkoivat ilman omantunnonvaivoja ja häikäilemättä „kaikissa yhteiskunta-asemissa olevat, korkeimmista lainvalvojista vähimpään järjestyksimieheen” (esim. rautatiekonduktöörit esiintyvät „trokareina”), ja että juopunut henkilö ennen maailmansotaa herätti yleistä mielihäpä, mutta nykyään korkeintaan naurua. „Raittiitkaan ihmiset eivät lausu paheksumistaan, vaikka kieltolakia heidän läsnäollessaan rikotaan” ja antavat siten toisten rikoksille „hiljaisen hyväksymisensä”. Samaan suuntaan käyvät myös eräät muut lausunnot, joissa pai-

santliga domare, vilka framlagt sin ståndpunkt i denna sak, besvarat jakande, utom borgmästaren i Torneå, som till förmån för sitt ämbetsdistrikt avgivit ett nekande utlåtande.

6. Som den *företeelse* framom andra, av vilken man kunnat sluta sig till en bristande aktning för förbudslagen, ha 39 domare i städerna och 26 på landsbygden framhållit den allmänna förekomsten av förbudslagsbrott i jämförelse med brott mot tidigare rusdrycksförordningar. „Man anskaffar och innehar allmänt rusdrycker i större mängd än vad lagen tillåter. Det har blivit ett slags sport att bryta mot förbudslagen. Ofta påträffar man även i offentliga värds hus folk, som helt öppet, emellanåt under skydd av recept, förtära rusdrycker. Okända människor gå från gård till gård och sälja sådana.” I samband härmed ha 30 domare i städerna och 17 domare på landsbygden uttalat som sin åsikt, att den allmänna opinionen icke ens fördömer förbudslagsbrott, utan får man ofta höra talas rent av gäckande om själva lagen. „Om någon förut, då de tidigare rusdrycksförordningarna gällde, bröt mot dem, sökte han så mycket som möjligt hemlighålla det och blygdes även häröver, men nu hör man däremot rätt ofta t. o. m. mycket bildade skryta över sina hjältedåd i form av brott mot förbudslagen och det faller icke någon in, att det vore illa att uppbevara rusdrycker hemma o. s. v.” „Enligt tidigare lagar förbjöds särskilt lönnbränning, lönnkrögeri och olaga försling, av vilka de två förstnämnda brotten väl alltid ansetts nesliga. Däremot synes förbudslagens förbud mot innehav av alkohol samt förtäring av t. ex. svaga viner på offentliga ställen fullkomligt sakna stöd i rättsuppfattningen hos en synnerligt stor del av allmänheten.” Från en del håll har man i detta sammanhang påpekat, att brott mot de tidigare lagarnas stadganden begingos främst av de sämsta elementen i samhället, lösdrivarna, men mot förbudslagen bryter utan samvetsbetänkligheter och ohöljt „folk i alla samhällsställningar, från de högsta övervakarna av lag till de lägsta ordningsmännen” (sälunda uppträda exempelvis järnvägs-konduktörer som spritlangare), och att en berusad person före kriget väckte allmän förargelse, men nuförtiden högst åtlöje. „Icke ens personer, som själva äro nyktra, uttala sitt ogillande, om man bryter mot förbuds-

nostetaan sitä, kuinka enimmäkseen muuten lainkuuliaiset henkilöt eivät anna kieltolaille lainpyhyttä, vaan avoimesti ja häpeää tuntematta myöntävät tätä rikkovansa. Toisaalta taas on väitetty, että vain ammattimaisesti, taloudellisen ansainnan tarkoituksessa harjoitettua kieltolain rikkomista valitetaan. Edelleen on todettu, ettei kieltolakirikoksista tuomittuja rangaistuksia pidetä häpeällisinä, vaan päinvastoin osoitetaan vähemmän kunnioitusta tuomioistuimille, mikä on voitu havaita m. m. syyppääksi tuomittujen lauseista ja koko esiintymisestä, ja varsinkin kieltolakia valvoville viranomaisille; m. m. pilkaten puhutaan „hengenhaistajista”, joita yleisö ei suinkaan avusta rikosten ilmisaamiseksi. „Kieltolakia valvovat viranomaiset eivät näi sitä arvonantoa kuin muut vastaavassa asemassa olevat virkamiehet.” Myös on käynyt selville, että todistajat kieltolakijutuissa useinkin salaavat tosiasioita. „Monet ehdottomasti raittiit, jotka ennen ovat toimineet kieltolain aikaansaamiseksi, pitävät nyt lakia epäonnistuneena ja turmiollisena.” Entisten raittiusmiesten tiedetään lukuisasti ruvenneen nyt juomaan, sitä vastoin ei juuri tunneta tapauksia, että joku kieltolain voimaantulon jälkeen olisi lakannut väkijuomia nauttimasta.

Enimmäkseen tuomarit ovat sitä mieltä, että kieltolain vähäinen kunnioitus johtuu etupäässä tästä laista itsestään. Näistä ei 18 tuomaria ole lähemmin perustellut käsitystään. Sen sijaan on 27 kaupunki- ja 20 maaseutu-tuomaria vedonnut erikoisesti siihen, ettei kieltolaki näytä vastaavan kansan oikeustajuntaa, se kun tuomitsee rikokseksi sellaista, mitä yleisen mielipiteen mukaan ei siksi katsota. Eräs oikeuspormestari esim. kirjoittaa: „Vanhempi lainsäädäntö järjesti alkoholipitoisten aineiden käytön, mutta ei kieltänyt niitä kokonaan. Ymmärrettiin, että väkijuomien nauttiminen saattaa mennä liiallisuuteen ja että sen estämiseksi olivat rajoitukset tarpeen. Kieltolaki on yrittänyt ainoastaan kiellolla poistaa väkijuoma-aineiden nauttimisen, vaikka se on muodostunut tavaksi ja tarjoaminen useimmissa tapauksissa kuuluu kestävävyyteen. Kansaan ei myöskään ole saatu koskaan käsitystä, että väkijuomien nauttiminen, kohtuullisin määrin, olisi vahingollista. Kieltolaki, omaksumalla ainoastaan kiellon ja

lagen i deras närvaro” och ge de sålunda sitt „stilla godkännande” åt de andras brott. I samma riktning gå även en del andra uttalanden, i vilka framhäves, hurusom flertalet i övrigt lagtrogna personer icke tillerkänna förbudslagen helgd av lag, utan öppet och ogenerat medge, att de bryta mot den. Å andra sidan åter har det påståtts, att endast yrkesmässigt bedriven verksamhet mot förbudslagen i förtjänstsyfte fördömes. Vidare har man iakttagit, att straff för förbudslagsbrott icke anses nesliga, utan visar man tvärtom mindre aktning för domstolarna, vilket man bl. a. kunnat iakttaga av de sakfälldas yttranden och hela uppträdande, isynnerhet gentemot myndigheter, som övervaka förbudslagen, i det man bl. a. hänfullt talar om „snusare”, vilka allmänheten icke på något vis biträder vid uppdragandet av brott. „De myndigheter, som övervaka förbudslagen, åtnjuta icke samma aktning som övriga tjänstemän i motsvarande ställning.” Det har även framgått, att vittnen i förbudslagsmål ofta hemlighålla fakta. „Många absolut nyktra, som tidigare verkat för införandet av förbudslag, anse nu lagen för misslyckad och fördärlig.” Man har sig bekant, att folk, som tidigare varit nykterhetsmän, nu i flere fall begynt dricka; däremot känner man just icke till fall, där någon, sedan förbudslagen trätt i kraft, skulle ha upphört att förtära rusdrycker.

De flesta domare äro av den åsikten, att ringaktningen för förbudslagen huvudsakligen beror av denna lag själv. Av dessa ha 18 domare icke närmare motiverat sin uppfattning. Däremot ha 27 domare i städerna och 20 domare på landsbygden hänvisat särskilt därtill, att förbudslagen icke synes motsvara folks rättsuppfattning, i det den fördömer som brott sådant, vilket enligt den allmänna opinionen icke är ett brott. En justitieborgmästare skriver sålunda bl. a.: „Den tidigare lagstiftningen reglerade bruket av alkoholhaltiga ämnen, men förbjöd det icke helt och hållet. Man insåg, att förtäringen av starka drycker kunde gå till överdrift och att inskränkningar för förhindrandet därav voro av nöden. Förbudslagen har sökt att endast genom förbud avskaffa bruket av alkoholdrycker, ehuru det blivit en plägsed och ehuru det i de flesta fall hör till gästvänskapen att bjuda på sådana. Folket har heller aldrig fått den uppfattningen, att förtäring av rusdrycker i måttliga mängder vore

sen rikkomisesta rangaistuksen, on erehdys, ja johtuu tästä, ettei kieltolakia kunnioiteta." — Lisäksi on 13 kaupunki- ja 10 maaseutu-tuomaria nimenomaan huomauttanut siitä, että kieltolaki loukkaa henkilöllistä vapautta ja panee vapaat kansalaiset holhouksen alaisiksi, eikä sen vuoksi voi olla arvossa pidetty. „Pakkokeinoilla ei kansaa, joka ammoisista ajoista on väkijuomien käyttöön totunut ja käyttää alkoholipitoisia aineita moniin muihinkin tarkoituksiin kuin väkijuomahimon tyydyttämiseksi, raitistuteta." „Juopot ja n. k. kohtuuden miehet pitävät lakia vapautensa sortajana ja sillä halveksivat sitä. Puuttuu todellinen lähimmäisen rakkaus heiltä." Edelleen on 10 tuomaria, näistä 7 maaseudulta, katsonut sen, että kieltolaki ei voida viranomaisten ponnistuksista ja kovennetuista rangaistuksista huolimatta panna täytäntöön ja se siten on osoittautunut mahdottomaksi, hävittäneen lain arvoa. Lakia, jota ei pidetä tarpeen vaatimana eikä tarkoituksenmukaisena, ei myöskään kunnioiteta.

Nämä eri näkökohdat tulevat m. m. esiin erään pääkaupunkilaisen oikeusneuvosmiehen laajemmassa lausunnossa, jossa mainitaan syiksi kieltolain vähäiseen kunnioitukseen: „että suuri osa väestöä ei pidä vaarallisena tai siveellisesti hylättävänä alkoholijuomien kohtuullista nauttimista; että lain suojassa helposti voidaan kiertää kieltolakia; ettei alkoholijuomien nauttiminen muissa läheisissä ja sivistyneemmissä maissakaan ole kielletty; että kieltolaki toteutettuna edellyttää ilmiantotarjostelmää ja sekaantumista yksityiseen perhe- ja seuraelämään, mikä vaikuttaa perin vastenmielisesti ja alentavasti; sekä että itse laki nykyisessä muodossaan niin hyvin aineellisoikeudellisessa kuin prosessuaalisessa katsannossa siksi paljon eroaa yleisistä vallitsevista oikeusperusteista, että sen noudattaminen kohtaa suuria vaikeuksia, joita aiheuttavat esim. muihin rikoksiin verraten luonnottoman ankarat rangaistusmäärät, todistusvelvollisuuden siirtäminen rikokseen nähden syrjäisille henkilöille, mahdollisuus ja halu yllyttää rikoksiin sekä määräykset syytteen nostamisesta luonnottoman lyhyessä ajassa, mikä on näyttänyt johtavan siihen, ettei henkilöitä tämän takia ole ollenkaan voitu panna syytteeseen." — Muuan toinen helsinkiläinen tuomari, joka kirjoittaa samaan tapaan kuin edel-

skadlig. Förbudslagen, som upptagit endast förbudet och straff för brott mot detsamma, är ett misstag, och är detta orsaken till, att förbudslagen icke aktas." — Ytterligare ha 13 domare i städerna och 10 domare på landsbygden uttryckligen framhållit, att förbudslagen kränker den personliga friheten och ställer fria medborgare under förmynderskap, varför den på denna grund icke kan vinna aktning. „Man kan icke få ett folk nyktert med tvångsåtgärder, vilket folk sedan urminnes tider är vant vid bruk av rusdrycker och som använder alkoholhaltiga ämnen till många andra ändamål än för att tillfredsställa begäret efter rusdrycker." „Drinkare och anhängare av måttlighet anse lagen som en hämsko på sin frihet och förakta den därför. Hos dem felas en verklig kärlek till nästan." Vidare ha 10 domare, av dem 7 på landsbygden, ansett den omständigheten, att förbudslagen icke kan genomföras trots myndigheternas ansträngningar och trots de skärpta straffen och att den sålunda visat sig vara omöjlig, ha förringat lagens värde. Åten lag, vilken varken anses av behovet påkallad eller ändamålsenlig, skänkes icke heller aktning.

Dessa olika synpunkter komma bl. a. till uttryck i ett vidlyftigare uttalande av en justitierådman i huvudstaden, vilken som orsak till ringaktningen för förbudslagen framhåller: „att stora lager av befolkningen icke inse det farliga eller moraliskt förkastliga i ett måttligt förtärande av alkoholhaltiga drycker; lättheten att under lagens täckmantel kringgå förbudslagen; att förtärande av rusdrycker i andra närliggande och högre kultiverade länder icke är förbjudet; att förbudslagen för sin efterlevnad framtvingar ett system av angiveri och ingripande i det privata familje- och sällskapslivet, som verkar högeligen motbjudande och demoraliserande; samt att själva lagen i den form den nu har såväl i materiellt-rättsligt som i processuellt avseende vitt skiljer sig från i övrigt gällande rättsprinciper, så att dess efterlevnad högeligen försvåras; såsom exempel härpå kan nämnas de i förhållande till andra brott onaturligt stränga straffsätserna; bevisskyldighetens överflyttande på för brottet främmande personer, möjligheten och lustnaden att framprovocera brott samt bestämningarna om åtals väckande inom onaturligt kort tid, vilket visat sig leda till, att personer på denna grund alls ej kunna åtalas." — En annan domare i Helsingfors, som

linenkin, sanoo lisäksi niiden huomattavien palkkioiden, joita sakko- ja takavarikko-osuuk- sina on jaettu kieltolain valvontaviranomai- sille, jotta nämä siten paremmin täyttäisivät tehtävänsä, olleen edistämässä lain halveksi- mista.

Maaseututuomareista on Mikkelin tuomio- kunnan tuomari pitemmässä lausunnossaan todistukseksi siitä, että entiset väkijuoma- lait vastasivat kansan oikeudentuntoa, mainin- nut sen, että näitä lakeja vastaan tehtyjen rikkomusten ilmiantamista alettiin jo yleisen raittiustyön vaikutuksesta pitää hyväksyttä- vänä tekona. Nykyään ei tällaista enää katsota kunnialliseksi. Kieltolain kunnioi- tusta on hänen mielestään ollut omansa vä- hentämään m. m. se, että se aivan eri tavoin ulottaa vaikutuksensa eri yhteiskuntapiirei- hin. Varakkaampi yhteiskuntaluokka, joka käyttää väkijuomia suhteellisesti ainakin yhtä paljon kuin työväenluokka, sekä ne piirit, jotka muuten ovat joko samassa tai korkeam- massa yhteiskunnallisessa asemassa kuin kieltolakia valvomaan asetetut viranomaiset, ovat miltei kokonaan kieltolain vaikutusten ulkopuolella, ammattimaisia rikoksellisia, n. s. trokareita, lukuun ottamatta. Se, että kieltolain rangaistukset etupäässä kohtaavat työ- väenluokkaa tai siihen verrattavia piirejä, johtuu m. m. a) siitä, että tämän luokan juoma- tavat ovat siksi räikeät ja julkiset, että poliisiviranomaisten huomio niihin helposti kiintyy; sekä b) siitä, että miltei yksinomaan työväenluokan keskuudesta tavataan ne yhä lukuisammiksi käyvät ilmiantajat, jotka vi- hasta, kostosta, väliin rahastakin ilmiantavat naapurinsa joutuakseen itse myöhemmin vuo- rostaan näiden ilmiannettaviksi. „Tuomarin on useinkin sängen vastenmielistä sovelluttaa lakia, joka käytännössä on muodostunut valta- kunnan ainoaksi luokkalaiksi, ja sen nojalla rangaista henkilöitä; hyvin tietäen, että suu- rin osa kieltolainrikkoojista ei koskaan joudu oikeuden eteen. Tätä ei kuitenkaan voida panna poliisi- ja syyttäjäviranomaisten viaksi. Sanottakoon julki, että mainitut viranomaiset ovat yleensä hyvästi hoita- neet tehtävänsä. Mutta heiltäkään ei voida vaatia liikoja. Ehein elävät maassa maan tavoin, joskin itse rikkomatta kiel- tolakia, niin kuitenkin tietäen, miten pal- jon sitä rikotaan. Kun kerran kansan oi- keudentunto näyttää hylkäävän kieltolaki- rikosten ilmiantamisen, niin on turhaa vaivaa

uttalar sig i samma riktning som den tidi- gare anförda, tillägger, att de avsevärda be- lopp, vilka i form av bötes- och beslagsandelar utdelats åt de myndigheter, som ha att över- vaka förbudslagen, för att dessa bättre måtte fylla sina åligganden, varit ägnade att öka föraktet för lagen.

Av domarna på landsbygden har domhavan- den i S:t Michels domsaga i sitt långa utta- talande anfört som bevis därpå, att de tidi- gare rusdryckslagarna motsvarade folkets rättsuppfattning, att angivelser mot brott, vilka begåtts mot dessa lagar, under inverkan av det allmänna nykterhetsarbetet redan be- gynte anses som handlingar värda godkän- nande. Numera anses dylikt icke längre he- derligt. Aktningen för förbudslagen har en- ligt hans åsikt minskats bl. a. därigenom, att den utövar ett helt olika inflytande på olika samhällskretsar. De burgnare samhällsklas- serna, vilka bruka rusdrycker åtminstone i samma mån som arbetarklassen, samt de kret- sar, som i övrigt äro antingen i samma eller i en högre samhällsställning än de myndig- heter, som äga övervaka förbudslagen, stå nära nog helt och hållet utanför inflytandet av förbudslagen, med undantag av de yrkes- brottsliga, de s. k. „tråkarna”. Detta, att för- budslagens straff främst träffa arbetarklassen eller därmed jämförliga kretsar, beror bl. a. a) därpå, att dryckessederna inom denna klass äro så brutala och oförtäckta, att de lätt till- draga sig polismyndigheternas uppmärksam- het; samt b) därpå, att de allt talrikare angi- varna påträffas nära nog enbart inom arbe- tarklassen, vilka angivare av hat, hämnd, emel- lanät även för pengar, angiva sina grannar för att sedan själv i sin tur bliva angivna av dem. „Det är för domaren ofta mycket mot- bjudande att tillämpa en lag, som i praktiken blivit rikets enda klasslag, och med stöd av den bestrafva personer, då han väl vet, att största delen av dem, som bryta mot förbuds- lagen, icke någonsin råkar inför rätta. Detta kan dock icke läggas polis- och åklagarmyn- digheterna till last. Må det sägas offentligt, att nämnda myndigheter i allmänhet väl skött sin uppgift. Men även av dem kan man icke fordra för mycket. Också de leva i lan- det efter landets seder, och, även om de själva icke bryta mot förbudslagen, med vetskap om, huru mycket det brytes mot den. Då nu en gång folkets rättskänsla synes fördöma an- giveri av förbudslagsbrott, är det onödigt be- svär att söka inbilla sig, att folket kunde

uskotella, että kansa voisi saada itselleen itseään paremman poliisi- ja syyttäjävirkakunnan.”

Kokkolan tuomiokunnan tuomari huomauttaa, että kieltolaki on rakennettu luonnottomiin periaatteisiin sikäli, että ostajaa, joka juuri väärinkäyttää alkoholia, ei rangaista; „osto on luvallinen, vaan ei hallussapito, ostajan on siis pakko heti juoda kaikki, t. s. laki pakottaa juoppouteen. Laillisesti saatu tavara takavarikoidaan = bolshevismi. Tämän vuoksi kommunistit ja sosialistit pitävät kovasti kieltolaista, joka edistää vallankumousta.”

Syynä kieltolain vähäiseen kunnioitukseen edellä esitettyjen, tässä laista itsestään johtuvien seikkojen ohessa on 14 kaupunki- ja 5 maaseututuomaria pitänyt osittain myös sitä yleistä tapain turmelusta, villiytymistä ja siveyskäsitteiden hölyntymistä, mikä sota- ja kapina-ajan jälkeen on päässyt kansassa vallalle. „Nautinnonhimo ja ahneus saattavat rikkomaan lakia, kun alkoholia on naapurimaista ja muutenkin helposti saatavissa.” „Kielletyn hedelmän nauttiminen on suloisempaa. Nautinnonhalu on sota-aikana ja sen jälkeen varsinkin naisten keskuudessa lisääntynyt.” Joltakin taholta on sitäpaitsi viitattu siihen, kuinka monien ihmisten käsityksen mukaan rikkomukset eräitä uudempia henkilökohtaista vapautta rajoittavia lakeja, kuten elintarve- ja huonevuokrasäännöstelyä y. m. vastaan, eivät ole varsinaisia lainrikkoksia, „vaan ainoastaan enemmän tai vähemmän viisaan lainsäätäjän, vallitsevien yhteiskunnallisten olojen parantamista tarkoittavien keuhunluontoisten määräysten rikkomuksia, mitkä lainsäädäntötoimenpiteet eivät aina ole olleet täysin harkittuja ja tarkoituksenmukaisia”.

7. Puuttuvaa kunnioitusta kieltolakia kohtaan on yhteensä 51 kaupunki- ja 33 maaseututuomarin vastauksen mukaan havaittavissa yleensä kaikissa *yhteiskuntaluokissa* samassa mitassa. „Sivistyneistö kyllä lausuu epäkunnioituksensa julki, kun taas rahvas ei puhu mitään, mutta kuitenkin rikkoo.” Sen, että tuomituiesta enimmäst tästä huolimatta kuuluvat työväestöön, selittävät muutamat näistä johtuvan, paitsi tämän luokan suurlukuisuudesta, myös siitä, että työläiset rikkovat kieltolakia useimmiten ulkosalla ja joutuvat siten helpommin syytteeseen. Kaikkiaan 20 tuomaria, niistä 11 maaseudulta,

skaffa sig en bättre polis- och åklagarkår, än vad det självt är.”

Domhavanden i Gamlakarleby domsaga framhåller, att förbudslagen fotats på onaturliga principer i det hänseendet, att köparen, som just missbrukar alkoholen, icke bestraffas; „köp är lovligt, men icke innehav, köparen är således tvungen att genast dricka upp allt, d. v. s. lagen tvingar till dryckenskap. Lagligt erhållen vara beslagtages = bolsjevism. På denna grund hålla kommunister och socialister mycket på förbudslagen, som befrämjar revolutionen.”

Som orsak till ringaktningen för förbudslagen har, jämte de tidigare berörda av denna lag själv föränledda omständigheterna, av 14 domare i städerna och 5 på landsbygden anförts även det allmänna sedefördärv, den förvildning och upplösning av sedsedegreppen, som efter krigs- och upprorstiden utbredd sig bland folket. „Njutningslystnad och begär föra till lagbrott, då alkohol lätt står att få från grannländerna och även i övrigt.” „Den förbjudna frukten är mer lockande. Njutningslystnaden har under krigstiden och därefter ökats, i synnerhet bland kvinnorna.” Från en del håll har dessutom hänvisats därtill, att enligt många människors uppfattning brott mot särskilda nyare lagar, som inskränka den personliga friheten, såsom livsmedels- och hyresregleringslagarna, icke äro egentliga lagbrott, „utan endast överträdelse av en mer eller mindre klok lagstiftares experimentliknande föreskrifter, till förbättrande av rådande samhällsförhållanden, vilka lagstiftningsåtgärder icke alltid varit väl genomtänkta och ändamålsenliga.”

7. Bristande aktning för förbudslagen har enligt svaren från 51 domare i städerna och 33 på landsbygden i allmänhet kunnat iakttagas inom alla *samhällsklasser* i samma mån. „Den bildade klassen uttalar öppet sin ringaktning, medan åter folket icke säger något, men dock bryter mot lagen.” Den omständigheten, att av de dömda de flesta oberoende härav tillhöra arbetarklassen, förklara några av dessa bero, utom på denna klass' stora numerär, även därpå, att arbetarna oftast bryta mot förbudslagen i det fria och sålunda lättare råka under åtal. Inalles 20 domare, av dem 11 från landsbygden, anse, att mot för-

katsoo työväestön keskuudessa eniten rikottavan kieltolakia. Sen sijaan on 9 tuomarin mielestä kieltolain kunnioitus vähäisin sivistyneessä yläluokassa, joidenkin mielestä varsinkin sivistyneen nuorison piirissä. Pari tuomaria on kiinnittänyt huomiota erikoisesti liikemiespiireihin. Maaseututuomareista on 3 maininnut talolliset, 3 taas pienviljelijät, eräs vihdoin työtäkammoksuivat irtolaiset, kukurit ja keinottelijat kieltolain pahimpina halveksijoina. Tässä yhteydessä on muutamissa lausunnoissa todettu myös naisten nykyään nauttivan yleisemmin väkijuomia kuin ennen kieltolakia.

8. Mitä lainkunnioitukseen ylipäänsä tulee, katsoo 58.0 % kaupunki- ja 75.6 % maaseututuomareista sen vähentyneen, kun sitävastoin 42.0 % edellisistä ja 24.4 % jälkimmäisistä ei ole voinut huomata tässä suhteessa muutosta. Viimeksi mainittuun ryhmään kuuluvat kaupunkien osalta Käkisalmen, Mikkelin, Joensuun, Kokkolan, Oulun, Raahan ja Tornion tuomarit, enimmäkseen Rauman ja Viipurin sekä puolet Helsingin ja Turun tuomareista, samoinkuin yksi Hangon, Lahden ja Kajaanin kahdesta lausunnonantajasta; maaseudun osalta taas Mäntsälän, Ulvilan, Kurkijoen, Mäntyharjun, Juvan, Pielisjärven, Ilomantsin, Pielaveden, Korsholman, Saarijärven ja Piippolan tuomiokuntain tuomarit. Kaupunkien olot näyttävät siten tässä katsannossa paremmilta kuin maaseudun (vrt. muuten loppuun liitettyä kartogrammia IV.2). Pari tuomaria, jotka eivät ole todenneet tilanteen sanottavasti huonontuneen, pitää sitä vastaisuudessa varmana. Toinen näistä kirjoittaa: „Kun kerran kymmenet tuhannet päivittäin rikkovat kieltolakia, niin seuraa tästä itsestään, että lainkunnioituksen yleensä täytyy ruveta vähentymään, joskaan ei tästä liene vielä mitään huomattavampia ilmiöitä havaittavissa. Olen sitä mieltä, että seuraamukset tulevatkin näkyviin vasta kasvavassa polvessa, jota nykyisen olotilan aikaansaamat ristiiridat eniten turmelevat.”

Muutammat niistä tuomareista, joiden mielestä yleinen lainkunnioitus on vähentynyt, lukevat sen niinikään kieltolain syyksi. Toiset sen sijaan uskovat siihen osaltaan vaikuttaneen sodan jälkeisen siveyskäsitteiden höltyneen ja

budslagen brytes mest i arbetarkretsar. Där emot är enligt 9 domares åsikt aktningen för förbudslagen minst inom den bildade överklassen, enligt någras åsikt i synnerhet bland den bildade ungdomen. Ett par domare har fäst särskild uppmärksamhet vid affärsman-nakretsarna. Av domarna på landsbygden ha 3 omnämnt de besuttna, 3 åter småbrukarna, 1 slutligen arbetsskygga lösdrivare, strykare och jobbare som de, vilka mest ringakta förbudslagen. I detta sammanhang har i en del uttalanden konstaterats, att även kvinnorna nuförtiden förtära rusdrycker allmänare än före förbudslagens tillkomst.

8. Vad aktningen för lag i allmänhet vidkommer, anse 58.0 % av domarna i städerna och 75.6 % av domarna på landsbygden att den minskats, medan däremot 42.0 % av de förra och 24.4 % av de senare icke kunnat observera någon förändring i detta hänseende. Till sistnämnda grupp höra för städernas vidkommande domarna i Kexholm, S:t Michel, Joensuu, Gamla Karleby, Uleåborg, Brahestad och Torneå, flertalet domare i Raumo och Viborg samt hälften av domarna i Helsingfors och Åbo liksom den ena av de tvenne domare i resp. Hangö, Lahti och Kajana, som avgivit utlåtande; för landsbygden åter domhavandena i Mäntsälä, Ulfsby, Kronoborgs, Mäntyharju, Jokkas, Pielisjärvi, Ilomants, Piela-vesi, Korsholms, Saarijärvi och Piippola dom-sagor. Förhållandena i städerna förefalla sålunda att i detta hänseende vara bättre än på landsbygden (jmf i övrigt det i slutet bifogade kartogrammet IV.2). Tvenne domare, vilka icke kunnat konstatera någon nämnvärd försämring av läget, anse en sådan säker i framtiden. Den ena av dem skriver: „Då en gång tiotusentals personer dagligen bryta mot förbudslagen, följer därav av sig självt, att aktningen för lag i allmänhet måste begynna att minskas, om också några anmärkningsvärdare företeelser ännu icke torde kunna iakttagas i detta hänseende. Jag är av den åsikten, att följderna framträda först för det uppväxande släktet; för vilket de av den nuvarande situationen föranledda inkonsekvenserna äro mest fördärliga.”

En del av de domare, vilka anse att den allmänna aktningen för lag minskats, skjuta liksom skulden härför på förbudslagen. Andra anse däremot, att härtill även bidragit upplösningen av sedebegreppen efter kriget och

varsinkin säännöstelylakien runsaan rikkomisen. Useat ovat rajoittaneetkin vastauksensa niin, että vanhempien lakien kunnioitus kyllä on säilynyt entisellään, mutta lukuisat uudet lait ja asetukset, joita eduskunta „tehdasmaisesti” viime aikoina on säätänyt, eivät ole samanarvoisia. Syyksi tähän selittää muuan helsinkiläinen tuomari osittain sen, etteivät nämä uudet lait ehdi juurtua yleiseen oikeustajuun, etenkin kun niitä alati muutellaan; yleisö ei näytä pitävän näiden rikkojia edes varsinaisina rikollisina. Tyypillistä oikeuskäsitykselle hänen mielestään on, että kieltolain rikkojille, paitsi milloin on kysymyksessä salapoltto tai salakapakointi, varsinkin jos rikoksena on luvaton alkoholin hăl-lussapito tai juopumus, vain valitellaan heidän huonoa onneaan joutuessaan kiinni, osoittamatta heille samaa paheksumista, mitä jonkun vanhemman lain rikkomisen herättää. Lisäksi on eräässä lausunnossa huomautettu „järjettömän ja pilventakaisten kommunistien villityksestä ja hävittävästä vaikutuksesta”.

9. *Ilmiönä*, josta lainkunnioituksen aleneminen on ollut havaittavissa, mainitsee 35 tuomaria yhä kasvavan rikollisuuden, joka on ilmennyt esim. kaikenlaisten tavarain salakuljetuksen, pahoinpitely-, poliisinvastustamis-, y. m. juttujen lisääntymisestä. „Toisen henkeä ja omaisuutta ei enää pidetä niin suuressa arvossa kuin ennen.” Liikemoraalin on todettu heikontuneen. Kieltolain väitetään sisämaassa aikaansaaneen jyvä- ja jauho-varauksien sekä salapolttoon sopivien astioiden anastamisen enenemistä. Toisaalta on kuitenkin huomautettu myös omaisuusrikosten sen johdosta vähentyneen, että niiden entisiä tekijöitä, varkaita, on paljon siirtynyt trokareiksi ja salakuljettajiksi. Tämän ohessa on 12 tuomaria viitannut valan arvon heikontumiseen, niistä 9 nimenomaan kieltolakijutuissa. „Kunnollisiksi ja rehellisiksi henkilöiksi tunnetut asianomaisetkin vastaajina ja todistajina kieltolakiasioissa katsovat, ettei heidän tarvitse puhua totta.” Lisäksi on 5 tuomaria esittänyt lainkunnioituksen vähenemisen merkinä halveksivat puheet, joilla lakeja nykyään arvostellaan, pari tuomaria taas sen, että poliisi- y. m. viranomaiset ja tuomioistuimet eivät nauti entistä kunnioitusta, mikä m. m. on ilmennyt asiallisten ja todistajain esiintymisestä oikeudessa. „Erikoista huo-

u synnerhet den omständigheten, att det i stor utsträckning bröts mot reglementeringslagarna. Flere ha begränsat sitt svar sålunda, att aktningen för äldre lagar nog förblivit oförändrad, men att de talrika nya lagar och förordningar, som riksdagen „fabriksmässigt” stiftat på senare tider, icke äga samma värde. Orsaken härtill är enligt en domares i Helsingfors förklaring delvis den, att dessa nya lagar icke hinna genomtränga det allmänna rättsmedvetandet, isynnerhet då de ständigt ändras; allmänheten synes icke anse dem, som bryta mot dessa lagar, såsom brottslingar i egentlig mening. Typiskt för rättsuppfattningen är enligt hans åsikt, att överträdare av förbudslagen, utom då fråga är om lönnbränning eller lönnkrögeri, särskilt om brottet består i olaga innehav av alkohol eller fylleri, blott beklagas för sin otur att ha blivit ertappade, utan att ådraga sig samma missaktning, som brytandet mot någon äldre lag skulle uppväcka. Ytterligare har i ett uttalande framhållits „den förvildning och den förstörande inverkan de vettlösa och fantastiska kommunisterna åstadkomma”.

9. Som sådana *företeelser*, av vilka man kunnat sluta sig till en minskning i aktningen för lag, omnämna 35 domare den tilltagande brottsligheten, som framträtt exempelvis i en ökning av mål om smuggling av alla slags varor, misshandel, motstånd mot polis o. a. „Andras liv och egendom tillmätas icke lika stort värde som förut.” Affärsmoralen anses ha försvagats. Det påstås, att förbudslagen i det inre av landet medfört en ökning i stölder av spannmål och mjöl samt av kärllämpade för lönnbränning. Å andra sidan har dock framhållits, att även brotten mot egendom avtagit därigenom, att ett stort antal av dem, som tidigare övat sådana, d. v. s. tjuvarna, blivit langare och smugglare. Härjämte ha 12 domare hänvisat till en nedgång i aktningen för edens helgd, därav 9 uttryckligen i fråga om förbudslagsmål. „Även som ordentliga och redbara personer kända parter anse i sin egenskap av svaranden och vittnen i förbudslagsmål, att de icke behöva tala sanning.” Ytterligare ha 5 domare framhållit som tecken på en minskning i aktningen för lag de föraktfulla yttranden; i vilka lagen för närvarande utsättes för kritik; ett par domare åter påpeka, att polis- o. a. myndigheter och domstolar icke åtnjuta lika stor aktning som tidigare, vilket bl. a.

miota herättää se seikka, etteivät poliisit saa yleisön puolelta kannatusta, vaan joutuvat yleisen halveksimisen alaisiksi. Järjestysvalta kärsii tuntuvasti kieltolaista.”

10. Kysymykseen, onko valankunnioituksen katsottava vähentyneen, on kaikkiaan 56.7 % kaupunki- ja 87.2 % maaseututuomareista vastannut myöntävästi, kun sen sijaan 43.3 % edellisistä ja 12.8 % jälkimmäisistä ei ole ainakaan sanottavampaa muutosta tässä suhteessa voinut todeta. Ensiksi mainituista ovat sängen monet selittäneet, että valankunnioitus ainakin kieltolakijutuissa on alentunut. Parissa tapauksessa on myönnetty n. s. „viina-valojen” olleen ennenkin tunnettuja ja lisätty, että kaikki viina-asetukset ovat edistäneet vääränvalantekoa, kun väkijuomain ostajat, jotka ovat oikeat syylliset, ovat olleet rangaistuksesta vapaat ja monen mielestä heidän ei tarvitse todistaa omia ostojaan. „Voi olla mahdollista, että ostaja pitää itsensä kanssarikollisena, kun luulee häntä voitavan syyttää ostetun juoman hallussapidosta”, minkä vuoksi hän ei todistajana tahdo tuoda ilmi koko totuutta. Jotkut tuomarit ovat käsittäneet valankunnioituksen vähenemisen johdettavan etupäässä yleisen moraalien hölymyksestä sodan seurauksena.

frångått ur parternas och vittnenas uppträdande inför rätta. „Särskild uppmärksamhet väcker den omständigheten, att poliserna icke få understöd av allmänheten, utan bliva föremål för allmänt förakt. Ordningsmakten lider kännbart av förbudslagen.”

10. Frågan, om aktningen för edens helgd anses ha minskats, ha inalles 56.7 % av domarna i städerna och 87.2 % av domarna på landsbygden besvarat jakande, medan däremot 43.3 % av de förra och 12.8 % av de senare icke kunnat iakttaga åtminstone någon nämnvärdare förändring härutinnan. Av de förstnämnda ha synnerligen många förklarat, att aktningen för edens helgd minskats åtminstone i förbudslagsmål. I ett par fall har man medgivit, att ederna i „brännvinsmål” varit illa kända redan tidigare och har man tillagt, att alla rusdrycksförordningar befordrat mened, enär köparna av rusdrycker, som äro de egentliga skyldiga, gått fria från straff och behöva de enligt mångens åsikt icke avlägga vittnesmål om sina köp. „Det är möjligt, att köparen anser sig som medbrottlig, om han tror sig kunna bliva åtalad för innehav av inköpta drycker”, på grund av vilket köp han som vittne icke vill uppenbara hela sanningen. Enligt en del domares uppfattning beror minskningen i aktningen för edens helgd huvudsakligen på upplösningsen av den allmänna moralen som en följd av kriget.

III. Kirkkoherrat. — Kyrkoherdarna.

Samoja tiedustelukaavakkeita I, joilla käännyttiin poliisiviranomaisten puoleen, lähetettiin myös maan luterilaisten seurakuntain esimiehille, kaupunkeihin 46 kirkkoherralle ja maaseudulle 476 kirkkoherralle, näihin luettuina saariseurakuntien saarnaajat. Edellisistä palautti 40 kaavakkeensa ja jälkimmäisistä 455, joten yhteensä 94.8 % kirkkoherroista on antanut lausuntonsa. Kun niistä 6 kaavakkeesta, jotka kaupunkeihin nähden on jätetty täyttämättä, osa on suuremmista kaupungeista, joissa on useampia kirkkoherroja ja näistä toiset ovat vastanneet, puuttuu tietoja kokonaan vain Naantalista, Lappeenrannasta ja Pietarsaaresta. Maaseurakuntien suhteen ei ole saatu tietoja 21 paikkakunnalta, joista 3 kuuluu Uudenmaan, 3 Hämeen, 3 Mikkelin, 7 Kuopion, 1 Vaasan ja 4 Oulun läänisiin; näiden ollessa niin muodoin sieltä täältä ympäri maata, voidaan aineistoa myös maaseudun osalta pitää kauttaaltaan täysin edustavana, joskin toisaalta on huomattava, että verraten lukuisat kirkkoherrat, jotka ovat palauttaneet kaavakkeensa, eivät ole kyenneet vastaamaan likikään kaikkiin sen kohtiin, vaan ainoastaan joihinkin niistä.

Taulukosta III sivuilla 8—11 näkyy kirkkoherrain lausuntojen ryhmittyminen useimpiin heille tehtyihin kysymyksiin nähden lääneittäin, erikseen kaupungeissa ja maaseudulla.

1. Näiden mukaan on *alkoholijuomien nauttiminen* maailmansodan edelliseen aikaan verraten, tarkasteltaessa ensinnäkin kaupunkoja, lisääntynyt vain Loviisassa, Porvoossa, Tammisaaressa, Hangossa, Viipurissa, Kotkassa ja Savonlinnassa, pysynyt ennallaan vain Maarianhaminassa ja Iisalmissa, mutta vähentynyt Helsingissä, Turussa, Porissa, Raumalla, Uudessakaupungissa, Hämeenlinnassa, Sortavalassa, Käkisalmissa, Haminassa (sotilaita lukuunottamatta), Heinolassa, Kuopiossa, Joensuussa, Vaasassa, Kristiinassa, Uudessakaarlepyyssä, Kokkolassa, Jyvä-

Samma frågeformulär I, som utsändes till polismyndigheterna, sändes även till föreståndarna för rikets lutherska församlingar, till 46 kyrkoherdar i städerna och 476 kyrkoherdar på landsbygden, häri inbegripna predikanterna i skärgårdsförsamlingarna. Av de förra ha 40 återsänt formuläret och av de senare 455, varigenom sammanlagt 94.8 % av kyrkoherdarna avgivit utlåtande. Då av de 6 formulär, vilka för städernas vidkommande icke ifyllts, en del beröra större städer, där det finnes flere kyrkoherdar och av dessa en del svarat, saknas uppgifter helt och hållet endast från Nådendal, Villmanstrand och Jakobstad. Beträffande landsförsamlingarna ha uppgifter icke erhållits för 21 orter, varav 3 i Nylands, 3 i Tavastehus, 3 i St:t Michels, 7 i Kuopio, 1 i Vasa och 4 i Uleåborgs län; då dessa sålunda äro spridda över hela landet, kan materialet även för landsbygdens vidkommande anses vara genomgående fullt representativt, om även å andra sidan bör märkas, att jämförelsevis många kyrkoherdar, som återsänt formuläret, icke förmått besvara ens närmelsevis alla punkter i detsamma, utan endast en del av dem.

Ur tabel III å sid. 8—11 framgår, huru de utlåtanden kyrkoherdarna avgivit på de flesta till dem ställda frågor fördela sig länsvis, särskilt för städer och landsbygd.

1. Enligt dessa har *förtäringen av alkohol-drycker* i jämförelse med tiden före världskriget för städernas vidkommande ökats endast i Lovisa, Borgå, Ekenäs, Hangö, Viborg, Kotka och Nyslott, förblivit oförändrad endast i Mariehamn och Idensalmi, men avtagit i Helsingfors, Åbo, Björneborg, Raumo, Nystad, Tavastehus, Sordavala, Kexholm, Fredrikshamn (med undantag av militären), Heinola, Kuopio, Joensuu, Vasa, Kristinestad, Nykarleby, Gamlakarleby, Jyväskylä och alla städer i Uleåborgs län. I övriga städer är utvecklingen obekant för kyrko-

kylässä ja kaikissa Oulun läänin kaupungeissa. Muissa kaupungeissa on kehitys ollut kirkkoherroille tuntematon. Mitä maaseutuun tulee, viittaa 34.2 % kaikista vastauksista juoppouden kasvamiseen, 46.3 % supistumiseen ja 19.5 % ennallaan pysymiseen. Suotuisimmalta näyttää kehitys suurin piirtein Turun-Porin, Kuopion ja Vaasan lääneissä, suhteellisesti huonoimmalta Ahvenanmaalla, Uudenmaan ja Mikkelin lääneissä. Kun maalaiskirkkoherrain lausuntoja käsitellään samaan tapaan kuin poliisiviranomaisienkin vastauksia kihlakunnittain, on todettavissa, että raittiusolot heidän mielestään ovat pääasiallisesti parantuneet Helsingin, Vehmaan, Piikkiön, Ulvilan, Ikaalisten, Maskun, Hollolan, Käkisalmen, Sortavalan, Heinolan, Ilomantsin, Iisalmen, Korsholman, Pietersaaren, Viitasaamen, Haapajärven ja Kemin kihlakunnissa, mutta huonontuneet varsinkin Lohjan, Pernajan, Ahvenanmaan, Rannan, Kymin, Juvan, Rantasalmen, Pielisjärven ja Rautalammin kihlakunnissa; muissa kihlakunnissa ne ovat jotenkin yhtä laajassa mitassa parantuneet kuin huonontuneetkin, niin että yleistilanne näissä on pikemminkin merkittävä samaksi kuin ennen sotaa.

Kysymykseen, esiintyykö *päihtyneitä* sodan edelliseen aikaan nähden nykyään enemmän vai vähemmän, ovat useimmat kaupunkien kirkkoherroista vastanneet samoin kuin ensimmäiseen kohtaan. Päihtyneiden luvun on katsottu nousseen kuitenkin ainoastaan Loviisassa ja Hangossa, jota vastoin sen on edellälueteltujen kaupunkien lisäksi mainittu alentuneen myös Porvoossa, Kotkassa ja Savonlinnassa sekä pysyneen yhtä suurena Viipurissa, vaikka näissä juoppous onkin kasvanut. Tämä viittaa siihen, että alkoholia nautitaan entistä yleisemmin salassa ja päihtyneet pyrkivät josain määrin välttämään julkista esiintymistä. Sama ilmiö on ollut todettavissa myös maaseudulla. Kaikista sitä koskevista lausunnoista osoittaa 29.2 % humalaisten lisääntyneen, mutta 55.0 % vähentyneen ja 15.8 % jääneen yhtä lukuisiksi. Yleensä on päihtyneiden myönnetty useammassa tapauksissa vähentyneen kuin itse juopottelun kaikissa lääneissä, lukuunottamatta Ahvenanmaata* ja Hämeen läänin, joissa, samoin kuin Uudellamaalla, olot näyttävät melkoisesti huonomilta kuin muualla Suomessa.

2. Vuosien 1920—22 kuluessa on tilanne kirkkoherrainkin mielestä suurimmalta osal-

herdarna. Vad landsbygden vidkommer, tyda 34.2 % av samtliga svar på att dryckenskapen ökats, 46.3 % på att den minskats och 19.5 % icke någon förändring. Förmanligast synes utvecklingen, i stora drag, ha gestaltat sig i Åbo-Björneborgs, Kuopio och Vasa län, relativt taget sämst på Åland samt i Nylands och St Michels län. Om kyrkoherdarnas på landsbygden uttalanden behandlas på samma sätt som polismyndigheternas svar eller häradsvis, kan man iakttaga, att nykterhetsförhållandena enligt deras åsikt huvudsakligen förbättrats i Helsinge, Vehmo, Piikkis, Ulfby, Ikaalis, Masku, Hollola, Kexholm, Sordavala, Heinola, Ilomants, Idensalmi, Korsholms, Pedersöre, Viitasaari, Haapajärvi och Kemi härad, men försämrats isynnerhet i Lojo, Pernå, Ålands, Stranda, Kymmene, Jokkas, Rantasalmi, Pielisjärvi och Rautalampi härad; i övriga härad uppväges förbättringen i en del kommuner av en försämring i ungefär lika många, varför det allmänna läget i dem närmast kan betecknas som oförändrat jämfört med före kriget.

Frågan, om det förekommer flere eller färre *berusade* nuförtiden i jämförelse med före kriget, ha de flesta av kyrkoherdarna i städerna besvarat på samma sätt som den första punkten. Antalet *berusade* anses dock ha stigit endast i Lovisa och Hangö, varemot det utom i de nyss uppräknade städerna anges ha nedgått även i Borgå, Kotka och Nyslott samt ha förblivit oförändrat i Viborg, ehuru dryckenskapen ökats därstädes. Detta tyder på, att alkoholförtäringen sker mer i smyg än tidigare, och att de *berusade* söka i någon mån undvika att uppträda offentligt. Samma företeelse har kunnat iakttagas även på landsbygden. Av alla uttalanden i denna sak utvisa 29.2 %, att antalet *berusade* ökats, men 55.0 %, att det minskats och 15.8 %, att det förblivit oförändrat. I allmänhet har man medgivit, att antalet *berusade* minskats i flere fall än själva dryckenskapen i alla län med undantag av Åland och Tavastehus län, där, liksom i Nyland, förhållandena synas vara avsevärt sämre än annorstädes i Finland.

2. Under åren 1920—22 har läget även enligt kyrkoherdarnas åsikt till största delen

taan pahentunut. Kaupungeista ovat poikkeusasemassa Uusikaupunki, Sortavala, Käkisalmi (mikäli kysymyksessä on vanhempi väestö), Kuopio, Vaasa ja Uusikaarlepyy, joissa alkoholinkäytön on ilmoitettu jatkuvasti vähentyneen, sekä Maarianhamina, Iisalmi, Oulu, Raahel ja Tornio, joissa sen on katsottu pysyneen näinä vuosina ennallaan. Maaseudun tiedoista viittaa 60.9 % alkoholi-juomien nauttimisen lisääntymiseen tänä aikana, 17.8 % vähentymiseen ja 21.3 % ennallaan pysymiseen. Suhteellisesti lievimpänä on kehitys ensiksi mainittuun suuntaan ilmennyt Vaasan ja Oulun lääneissä, voimakkaimpaa taas eteläisissä lääneissä. Eri kihlakunnista osoittavat vain Sortavalan ja Salmis kihlakunnat kirkkoherrain käsityksen mukaan raitistumista sekä Jämsän, Heinolan, Ilomantsin, Iisalmen, Kuopion, Ilmajoen, Korpoholman, Pietarsaaren, Laukaan, Viitasaaren, Saloisten, Kemin ja Lapin kihlakunnat muutumatonta asiointilaa, jota vastoin muissa 38 kihlakunnassa juoppous on suuremmassa tai pienemmässä mitassa vuosien 1920—22 kuudessa enentynyt.

3. Tarkasteltaessa sitten kysymystä alkoholin nauttimisen vaihteluista eri väestöryhmien keskuudessa maailmansodan edelliseen aikaan verraten on ensinnäkin *työläisiin* nähden havaittavissa, että näiden alkoholin käytön on väitetty lisääntyneen Loviisassa, Hangossa, Viipurissa ja Iisalmessa, mutta vähentyneen Helsingissä, kaikissa Turun-Porin, Vaasan ja Oulun läänien kaupungeissa sekä Hämeenlinnassa, Sortavalassa, Käkisalmissa, Haminassa, Heinolassa, Kuopiossa ja Joensuuassa. Muissa kaupungeissa, mikäli tietoja niistä on saatu, se on merkitty entiseksi. Enimmässä kaupungeissa on työläisten näin ollen myönnetty raitistuneen. Maaseudun lausunnoista käy 47.8 % tähän suuntaan, kun sen sijaan 32.4 % osoittaa päinvastaista ja 19.8 % olojen ennallaan pysymistä. Valoisin on kehitys ollut kolmessa pohjoisimmassa sekä Turun-Porin läänissä. Yksityisten kihlakuntain, ja samalla myös kaupunkien, oloja kuvastaa kartogrammi I. 2. Sen mukaan on juoppous työläisten keskuudessa maaseudulla enentynyt Lohjan, Pernajan, Ahvenanmaan, Rannan, Kymin, Juvan, Rantasalmen, Rautalammin ja Ilmajoen kihlakunnissa, mutta vähentynyt Vehmaan, Piikkiön, Ulvilan, Ikaalisten, Tyrvään, Maskun, Pirkkalan, Tammelan, Lappeen,

försämrats. Av städerna befinna sig i en undantagsställning Nystad, Sordavala, Kexholm (i fråga om den äldre befolkningen), Kuopio, Vasa och Nykarleby, där bruket av alkohol uppgives ha undergått en fortgående minskning, samt Mariehamn, Iisalmi, Uleåborg, Brahestad och Torneå, där det anses ha förblivit som förut under dessa år. Av uppgifterna från landsbygden angiva 60.9 % en ökning i förtäringen av alkohol-drycker under denna tid, 17.8 % en minskning och 21.3 % ett oförändrat läge. Utvecklingen i förstnämnda riktning har varit relativt taget svagast i Vasa och Uleåborgs län, starkast åter i de sydliga länen. Av de olika häraden utvisa enligt kyrkoherdarnas uppfattning endast Sordavala och Salmis härad en förbättring samt Jämsä, Heinola, Ilomants, Idensalmi, Kuopio, Ilmola, Korpoholms, Pedersöre, Laukas, Viitasaari, Salo, Kemi och Lappmarkens härad ett oförändrat läge, medan däremot dryckenskapen i övriga 38 härad ökats i större eller mindre grad under åren 1920—22.

3. Om man sedan granskar svaren på frågan om växlingarna i bruket av alkohol inom olika befolkningsgrupper jämfört med tiden före världskriget, bör först och främst beträffande arbetarna märkas, att bruket av alkohol bland dem påstås ha ökats i Lovisa, Hangö, Viborg och Iisalmi, men minskats i Helsingfors, i alla städer i Åbo-Björneborgs, Vasa och Uleåborgs län samt i Tavastehus, Sordavala, Kexholm, Fredrikshamn, Heinola, Kuopio och Joensuu. I övriga städer anges det som oförändrat, i den mån uppgifter erhållits från dem. I de flesta städer uppgives sålunda, att arbetarna blivit nyktrare. Av utlåtandena från landsbygden gå 47.8 % i denna riktning, medan däremot 32.4 % gå i motsatt riktning och 19.8 % ange ett oförändrat läge. Gynnsammast har utvecklingen gestaltat sig i de tre nordligaste länen samt i Åbo-Björneborgs län. Förhållandena i de enskilda häraden, ävensom i städerna, belysas i kartogram I.2. Enligt detta har dryckenskapen bland arbetarna på landsbygden ökats i Lojo, Pernå, Ålands, Stranda, Kymmene, Jockas, Rantasalmi, Rautalampi och Ilmola härad, men minskats i Vehmo, Piikkis, Ulfsby, Ikaalis, Tyrvis, Masku, Birkkala, Tammela, Lappvesi, Äyräpää, Kexholms, Sordavala, Salmis, Heinola,

Äyräpään, Käkisalmen, Sortavalan, Salmin, Heinolan, Mikkelin, Ilomantsin, Iisalmen, Korsholman, Lapuan, Pietarsaaren, Laukaan, Viitasaaren, Saloisten, Haapajärven ja Kemir kihlakunnissa sekä muissa 19 kihlakunnassa jäänyt entiselleen.

Mitä tulee alkoholin nauttimiseen *talollisten* piirissä, ei sen väheneminen kirkkoherrain lausunnoista päättäen ole ollut yhtä yleistä kuin työläisten juoppouden. Useat kaupunkien kirkkoherroista eivät tähän kohtaan ole vastanneet, käsittäen sen tarkoittavan vain maalaistalollisia. Saatujen tietojen perusteella on talollisten alkoholin käyttö kasvanut Loviisassa, Hangossa, Raumalla, Lahdessa ja Kristiinassa, mutta sitä vastoin supistunut Helsingissä, Porvoossa, Turussa, Porissa, Uudessakaupungissa, Sortavalassa, Käkisalmissa, Uudessakaarlepyyessä ja Kokkolassa sekä kaikissa Kuopion ja Oulun läänien kaupungeissa; säilyen samana kuin ennen sotaa Tammisaaressa, Tampereella, Kotkassa ja Savonlinnassa. Maaseudun vastauksista viittaa 29.4 % tässä suhteessa lisääntymiseen, 41.2 % vähentymiseen ja 29.4 % ennallaan pysymiseen. Oloja maan eri osissa valaisee liitteenä oleva kartogrammi II.2. Verrattaessa sitä edelliseen työläisiä koskevaan karttaan huomataan kehityksen kummassakin käyvän useimmiten samaan suuntaan. Poikkeuksina ovat toisaalta Helsingin, Mynämäen, Ruoveden, Jämsän ja Oulun kihlakunnat, joissa talollisten alkoholin käytön katsotaan vähentyneen, mutta työläisten pysyneen ennallaan, sekä Rännan, Kymmin ja Rantasalmen kihlakunnat, joissa työläisten alkoholin käytön enentyessä talollisten näyttää jääneen entiselleen, toisaalta Raaseporin, Halikon, Hauhon, Jämsän ja Kurkijoen kihlakunnat, joissa työläisten juoppouden ollessa ennallaan talollisten on lisääntynyt, Pirkkalan ja Tammelan kihlakunnat, joissa työläisten juoppouden vähentyessä talollisten on kasvanut, sekä Ulvilan, Laukaan ja Kajaanin kihlakunnat, joissa työläisten juoppouden vähentyessä talollisten on pysynyt ennallaan.

Virkamiehistön ja muiden säätyläisten keskuudessa on alkoholijuomien nauttiminen kirkkoherrain käsityksen mukaan yleisimmin joko vähentynyt tai ollut yhtä tavallista kuin ennen sotaa. Kaupungeissa sen on ilmoitettu lisääntyneen vain Loviisassa, Hangossa, Tampereella, Lahdessa, Viipurissa, Vaasassa ja Kemissä, mutta vähentyneen Helsingissä,

S:t Michels, Ilomants, Idensalmi, Korsholms, Lappo, Pedersöre, Laukas, Viitasaari, Salo, Haapajärvi och Kemi härad, medan den förblivit som förut i de återstående 19 häraden.

Vad förtäringen av alkohol bland *besuttna* angår, har minskningen i detta hänseende enligt kyrkoherdarnas uttalanden icke varit lika allmän som beträffande superiet bland arbetarna. Flere kyrkoherdar i städerna ha icke besvarat denna punkt, då den endast besuttna på landsbygden. På grund av de erhållna uppgifterna har bruket av alkohol bland de besuttna ökats i Lovisa, Hangö, Raumo, Lahti och Kristinestad, men däremot minskats i Helsingfors, Borgå, Åbo, Björneborg, Nystad, Sordavala, Kexholm, Nykarleby och Gamlakarleby samt i alla städer i Kuopio och Uleåborgs län, medan den förblivit som före kriget i Ekenäs, Tammerfors, Kotka och Nyslott. Av svaren från landsbygden tyda 29.4 % på en ökning i detta hänseende, 41.2 % på en minskning, och ange 29.4 % ingen förändring. Förhållandena i de olika delarna av landet belysas av kartogram II.2 i bilagan. Om man jämför detta med det föregående, som berör arbetarna, kan man observera att utvecklingen i bägge i de flesta fall går i samma riktning. Undantag bilda å ena sidan Helsinge, Virmo, Ruovesi, Jääskis och Uleå härad, där bruket av alkohol bland de besuttna anses ha minskats, medan det bland arbetarna icke förändrats, samt Strända, Kymmene och Rantasalmi härad, där bruket av alkohol bland de besuttna synes ha förblivit oförändrat, medan det ökats bland arbetarna, å andra sidan Raseborgs, Halikko, Hauho, Jämsä och Kronoborgs härad, där dryckenskapen ökats bland de besuttna, medan den icke förändrats bland arbetarna, Birkkala och Tammela härad, där dryckenskapen bland de besuttna ökats under det den avtagit bland arbetarna, samt Ulfsby, Laukas och Kajana härad, varest dryckenskapen bland de besuttna icke undergått någon förändring, medan den minskats bland arbetarna.

Bland *tjänstemän och övriga ståndspersoner* har förtäringen av alkoholdrycker enligt kyrkoherdarnas uppfattning i de flesta fall antingen minskats eller har den samma utsträckning som före kriget. Den uppgives ha ökats endast i städerna Lovisa, Hangö, Tammerfors, Lahti, Viborg, Vasa och Kemi, medan den avtagit i Helsingfors, Borgå, Åbo,

Pörvoossa, Turussa, Porissa, Uudessakaupungissa, Kuopiossa, Joensuussa, Kristiinassa, Uudessakaarlepyyssä, Kokkolassa, Jyväskylässä, Oulussa, Torniossa ja Kajaanissa sekä muualla pysyneen ennallaan. Maaseudun tiedoista osoittaa vain 10.8 % lisääntymistä, 38.4 % vähentymistä ja 50.8 % ennallaan pysymistä. Viimeksi mainittu ryhmä on kaikissa lääneissä huomattavin, joskin erittäinkin kolmessa pohjoisimmassa läänissä vähennykseen viittaavat lausunnot ovat lähes yhtä lukuisia. Kehitys on käynyt huonoon suuntaan m. m. eräissä Lohjan, Helsingin, Ulvilan, Loimaan, Ahvenanmaan, Pirkkalan, Hauhon, Rannan, Lappeen, Juvan, Rautalammin ja Laukaan kihlakuntiin kuuluvissa seurakunnissa. Varsin monet maalaiskirkkoherrat ovat jättäneet tämän kysymyksen vastaamatta selittäen, ettei paikkakunnalla ole säätyläisiä. Toisaalta on useissa tapauksissa huomautettu, että puheena olevat piirit ovat yleensä olleet raittiita, joten alkoholin nauttiminen niissä on ollut pysyvästi harvinaista.

Nuorison keskuudessa on kehitys kauttaaltaan merkitty suhteellisesti huonoimmaksi. Kaupunkien kirkkoherrojen mielestä on kuitenkin myös nuoriso raitistunut Uudessakaupungissa, Hämeenlinnassa, Kuopiossa, Joensuussa, Uudessakaarlepyyssä, Jyväskylässä ja Torniossa, jotapaitsi sen juopottelu Heinolassa ja Iisalmissa on ennallaan. Helsingissä eroavat kolmen kirkkoherran käsitykset tässä suhteessa kokonaan toisistaan, niin että yhteistuloksena näyttää ennallaan pysyminen lähinnä oikealta. Muissa kaupungeissa nuorison juoppouden on katsottu kasvaneen. Maaseudulla sanoo 60.7 % kaikista lausunnonantajista sen niinkään enentyneen, 24.9 % vähentyneen ja 14.4 % jääneen entiselleen. Vaasan ja Oulun lääneissä näyttävät olot tuntuvasti paremmilta kuin muualla Suomessa. Kihlakunnittain, niinkuin edellä esitetyn mukaisesti kaupunkienkin osalta, valaisee kehitystä kartogrammi III.2. Kuten siitä näkyy, on alkoholinkäyttö nuorison keskuudessa kirkkoherrain mukaan vähentynyt Heinolan, Lapuan, Laukaan, Viitasaaren ja Kemin kihlakunnissa, pysynyt ennallaan Ikaalisten, Maskun, Hauhon, Lappeen, Käkisalmen, Mikkelin, Ilomantsin, Närpiön, Korsholman, Saloisten ja Haapajärven kihlakunnissa, mutta muissa 37 kihlakunnassa, m. m. koko Uudellamaalla ja Ahvenanmaalla, ainakin jossain määrin kasvanut.

Björneborg, Nystad, Kuopio, Joensuu, Kristinestad, Nykarleby, Gamlakarleby, Jyväskylä, Uleåborg, Torneå och Kajana och förblivit oförändrad i övriga städer. Av uppgifterna från landsbygden utvisa endast 10.8 % en ökning, 38.4 % en minskning och 50.8 % ingen förändring. Den sistnämnda gruppen är i alla län den viktigaste, om också i synnerhet i de tre nordligaste länen de uttalanden, som tyda på en minskning, äro nära nog lika talrika. Utvecklingen har gått i en ogynnsam riktning bl. a. i en del församlingar tillhörande Lojo, Helsinge, Ulfby, Loimijoki, Åland, Birkkala, Hauho, Stranda, Lappvesi, Jokkas, Rautalampi och Laukas härad. Rätt många kyrkoherdar på landsbygden ha lämnat denna fråga obesvarad med förklaring, att på orten icke finnes ståndspersoner. Å andra sidan har i flere fall framhållits, att de ifrågavarande kretsarna i allmänhet varit nyktra, varför bruket av alkohol bland dem konstant varit sällsynt.

Utvecklingen bland *ungdomen* har genomgående betecknats som den relativt taget ogynnsammaste. Enligt kyrkoherdarnas i städerna åsikt har dock även ungdomen i Nystad, Tavastehus, Kuopio, Joensuu, Nykarleby, Jyväskylä och Torneå blivit nyktrare, varförutom dryckenskapen bland ungdomen är som förut i Heinola och Iisalmi. I Helsingfors avvika de tre kyrkoherdarnas åsikter i detta hänseende fullständigt inbördes, varför ett oförändrat läge närmast synes motsvara det riktiga slutresultatet. I övriga städer anses dryckenskapen bland ungdomen ha ökats. För landsbygdens vidkommande uppgiva 60.7 % av alla, som avgivit svar, att den likaså ökats, 24.9 %, att den minskats och 14.4 %, att läget är som förut. I Vasa och Uleåborgs län synas förhållandena vara kännbart bättre än i det övriga Finland. Utvecklingen häradsvis, ävensom, i enlighet med det ovan anförda, för städernas vidkommande, belyses i kartogram III.2. Säsom ur det samma framgår, har bruket av alkohol bland ungdomen enligt kyrkoherdarna avtagit i Heinola, Lappo, Laukas, Viitasaari och Kemi härad, förblivit som förut i Ikaalis, Masku, Hauho, Lappvesi, Kexholms, S:t Michels, Ilomants, Närpes, Korsholms, Salo och Haapajärvi härad, medan den i övriga 37 härad, bl. a. i hela Nylands län och på Åland, ökats åtminstone i någon mån.

Mikäli kysymys vihdoin koskee alkoholin nauttimista naisten piirissä, on kaupungeissa lisäystä todettu Helsingissä, Loviisassa, Porvoossa, Tammisaarella, Porissa, Maarianhaminassa, Tampereella, Lahdessa, Viipurissa, Kotkassa ja Vaasassa, vähennystä Sortavalassa, Kuopiossa, Joensuussa, Kristiinassa, Raahessa, Torniossa ja Kajaamissa, olojen ollessa muissa kaupungeissa ennallaan. Maa-seudulla osoittaa yli puolet, 61.7 %, vastauksista naisten alkoholin käytön jääneen entiselleen, 25.2 % supistuneen ja 13.1 % enentyneen. Sängen monissa ensiksi mainittuun ryhmään kuuluvissa lausunnoissa on selitykseksi lisätty, etteivät naiset paikkakunnalla ole koskaan sanottavasti juoneet. Pääasiallisesti samasta syystä nähtävästi johtuu myös, että lukuisille kirkkoherroille kehitys tässä suhteessa on ollut tuntematon. Pahimmat ovat olot naisiinkin nähden eteläisissä lääneissä, parhaat Vaasan ja Oulun lääneissä. Naisten väitetään nauttivan entistä runsaammin alkoholia m. m. useilla seuduilla Lohjan, Helsingin, Halikon, Ulvilan, Ahvenanmaan, Pirkkalan, Rannan, Kymin, Mikkelin, Rautalammin, Kuortaneen ja Saloisten kihlakunnissa, joissa tilanne kuitenkin myös suurimmaksi osaksi on sama kuin ennen sotaa.

4. Kirkkoherrain käsitykset siitä, millä tavoin hankittua alkoholia nykyään etupäässä nautitaan, jakaantuvat lääneittäin seuraavasti.

Vad slutligen frågan om alkoholförtäringen bland kvinnorna beträffar, har i städerna en ökning iakttagits i Helsingfors, Lovisa, Borgå, Ekenäs, Björneborg, Mariehamn, Tammerfors, Lahti, Viborg, Kotka och Vasa, en minskning i Sordavala, Kuopio, Joensuu, Kristinestad, Brahestad, Torneå och Kajana, medan förhållandena i övriga städer varit som förut. På landsbygden ange över hälften, 61.7 %, av svaren, att bruket av alkohol bland kvinnorna förblivit som förut, 25.2 %, att det minskats och 13.1 %, att det tilltagit. Till rätt många uttalanden hörande till den förstnämnda gruppen har som en förklaring fogats, att det aldrig druckits nämnvärt bland kvinnorna på orten. Huvudsakligen av samma skäl beror det synbarligen även, att utvecklingen i detta hänseende varit obekant för ett stort antal kyrkoherdar. Förhållandena ha varit sämst även för kvinnornas vidkommande i de sydligaste länen, bäst åter i Vasa och Uleåborgs län. Kvinnorna påstås förtära mer alkohol än tidigare bl. a. i flere trakter i Lojo, Helsinge, Halikko, Ufsby, Ålands, Birkkala, Stranda, Kymmene, S:t Michels, Rautalampi, Kuortane och Salo härad, i vilka läget dock i alla fall till största delen är oförändrat jämfört med före kriget.

4. Kyrkoherdarnas åsikter därom, på vilket sätt anskaffad alkohol som nuförtiden främst förtäres, fördela sig länsvis på följande sätt.

Lääni — Län	Luvattomasti valmistettua Olovihtä tilverkad	Luvattomasti maahan- tuotua Olovihtä införd	Luvattom. valmistettua, maahan tuotua y. m. Olovihtä tilverkad, införd o. a.	Olovihtä tilverkad och spokeksvara	Luvattom. valmistettua ja spokeksista saatua Olovihtä tilverkad ja spokeksvara	Luvattom. maahan tuotua ja spokeksista saatua Olovihtä införd o. spokeksvara	Munkilaisia vastauksia Andra svar	Vastaus ruoktu Svar saknas	Yhteensä Summa
Uudenmaan — Nylands	—	33	5	—	1	—	—	3	42
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	11	40	24	5	10	8	—	7	105
Ahvenanmaa — Åland	—	9	1	—	2	—	—	1	13
Hämeen — Tavastehus	4	22	11	1	11	1	—	3	53
Viipurin — Viborgs	5	35	12	—	6	2	—	1	61
Mikkelin — S:t Michels	5	5	10	1	2	1	—	1	25
Kuopion — Kuopio	17	6	11	5	—	—	—	1	40
Vaasan — Vasa	22	20	16	5	7	12	—	6	88
Oulun — Uleåborgs	19	10	16	8	5	6	—	4	68
Koko maa — Hela landet	83	180	106	25	44	30	—	27	495
Siitä kaupungit — Därav städer	—	20	6	—	8	3	—	3	40

Kotikeittoista paloviinaa ei näin ollen kaupungeissa enää nykyään juuri käytetä. Sen sijaan ovat miltei kaikissa kaupungeissa yleisesti vallalla ulkomaan juomat, joiden rinnalla Hämeenlinnassa, Tampereella, Lahdessa, Viipurissa, Sortavalassa, Heinolassa, Savonlinnassa, Kuopiossa, Joensuussa, Iisalmessa, Vaasassa, Uudessakaarlepyyssä ja Torniossa mainitaan myös apteekkeista saatu alkoholi, sekä Porissa, Raumalla, Savonlinnassa, Kuopiossa, Joensuussa, Iisalmessa ja Vaasassa lisäksi denaturoitu alkoholi. Maa-seudulla näyttää salapolttoviinaa nautittavan verraten runsaasti Mikkelin, Kuopion ja Oulun lääneissä, Vaasan läänin sisäosissa, samoinkuin monissa Ulvilan, Ikaalisten, Tyrvään, Loimaan, Maskun, Ruoveden, Jämsän, Jääskin, Sortavalan ja Salmin kihlakunta-in seurakunnissa, mutta pitkin merenrannikkoa melko kauas sisämaahan, Hämeen lääniin asti, ulottuu salakuljetetun spriiin valta-alue. Yleensä kuten etäämmälle säännöllisistä liikenneyhteyksistä joudutaan, sitä tavallisemmaksi tulee omatekoisen ja osittain myös apteekkialkoholien käyttö. Jälkimmäistä käytetään etenkin muutamilla seuduilla Halikon, Ikaalisten, Maskun, Pirkkalan, Hauhon, Lappeen, Äyräpään, Mikkelin, Iisalmen, Kuopion, Ilmajoen, Pietarsaaren, Viitasaaren, Haapajärven, Kemian ja Lapin kihlakunnissa. Denaturoitua tiedetään nautittavan m. m. osissa Ulvilan, Mikkelin, Korsholman ja Saloisten kihlakuntia.

5. Pääasiallisista juopottelutilaisuuksista ja paikoista on esitetty hyvin vaihtelevia lausuntoja. Allaolevassa yhdistelmässä nämä ovat ryhmiteltyinä tärkeimpien näkökohtien perusteella.

Lääni — Län

Uudenmaan — Nylands	8	3	23	8	3	6
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	16	10	76	41	16	3
Ahvenanmaa — Åland	2	6	9	3	—	—
Hämeen — Tavastehus	9	9	38	15	13	—
Viipurin — Viborgs	5	32	40	5	18	4
Mikkelin — S:t Michels	7	10	16	5	5	4
Kuopion — Kuopio	14	8	24	5	7	2
Vaasan — Vasa	11	19	45	12	14	7
Oulun — Uleåborgs	14	14	40	11	11	4
Koko maa — Hela landet	86	111	311	85	87	30
Siitä kaupungit — Därav städer	11	8	12	—	7	5

Hembränt brännvin användes sålunda just icke mera i städerna. Däremot äro drycker från utlandet i allmänhet i öfverikt i nära nog alla städer, och nämnes jämsides med dessa även apoteksalkohol i Tavastehus, Tamerfors, Lahti, Viborg, Sordavala, Heinola, Nyslott, Kuopio, Joensuu, Iisalmi, Vasa, Nykarleby och Torneå, samt ytterligare denaturerad alkohol i Björneborg, Raumo, Nyslott, Kuopio, Joensuu, Iisalmi och Vasa. På landsbygden synes man förtära lönnbränt brännvin i jämförelsevis stor utsträckning i S:t Michels, Kuopio och Uleåborgs län, i de inre delarna av Vasa län, likasom i flere församlingar i Ulfsby, Ikalis, Tyrvis, Loimijoki, Masku, Ruovesi, Jämsä, Jääskis, Sordavala och Salmis härad, men sträcker sig området för smuggelspritens längs havskusten rätt långt in i landet, ända till Tavastehus län. Ju längre avståndet är från reguliära kommunikationsförbindelser, desto allmänare blir i allmänhet bruket av alkohol av egen tillverkning och delvis även av apoteksalkohol. Det senare användes i synnerhet i en del trakter i Halikko, Ikalis, Masku, Birkkala, Hauho, Lappvesi, Äyräpää, S:t Michels, Idensalmi, Kuopio, Ilmola, Pedersöre, Viitasaari, Haapajärvi, Kemi och Lappmarkens härad. Denaturerad vara förtäres enligt uppgift bl. a. i delar av Ulfsby, S:t Michels, Korsholms och Salo härad.

5. Om de tillfällen och platser, där dryckenskap företrädesvis idkas, ha mycket växlande uttalanden avgivits. I nedanföljande sammanställning äro dessa grupperade efter de viktigaste synpunkterna.

Yleensä kaikissa tilaisuuksissa Överhuvud vid alla tillf.	Lautarit- ja pyhäpäivinä På lördagar, sönd. och helgdagar	Markkinoilla På marknader	Huutokansissa Vid auktioner	Ilamissa y. m. julkisissa huveissa Vid soireer m. d. offent- liga nöjen	Perhe- y. m. yksityisissä Vid juhlija- m. fl. privata festar	Kotona ja asunnossa I hem och bostäder
6	15	3	8	23	3	8
3	9	16	41	76	10	16
—	—	—	3	9	6	2
—	—	—	15	38	9	9
4	5	18	5	40	32	5
4	1	5	5	16	10	7
2	—	7	5	24	8	14
7	5	14	12	45	19	11
4	7	11	11	40	14	14
30	32	87	85	311	111	86
5	—	7	—	12	8	11

Kaupungeissa näyttää sisällä asunnoissa ja pienemmissä suljetuissa seuroissa tapahtuva juopottelu olevan suhteellisesti tavallisempaa kuin maaseudulla. Kuitenkin nautitaan maallakin, etenkin Viipurin läänissä ja Pohjanmaalla, verraten yleisesti alkoholia erilaisten perhe- y. m. yksityisluontoisten juhlien, kuten häiden, kihlajaisten, talkoiden, jopa hautajaistenkin yhteydessä, varsinkin kuokkavieraiden kesken. Mutta useimmiten ovat kirkkoherrat kiinnittäneet huomiota juopotteluun, jota nykyään paljon harjoitetaan yleisissä huvi- ja juhlatilaisuuksissa, esim. iltamissa, naamiaisissa, tanssiaisissa (maaseudulla myös nurkkatansseissa), arpajaisissa, kansanjuhlissa, joissa varsinkin muorten miesten valitetaan esiintyvän humalaisina. Alkoholia nautitaan etupäässä salassa tällaisten huvipaikkojen lähistöllä, missä monasti salakaupustelijat sitä tarjoilevat. Melko runsaasti näkyy viinaa viljeltävän myös huutokauppatilaisuuksissa m. m. Turun Porin läänissä, samoin useilla seuduilla markkinain yhteydessä. Joillakin tahoilla on viitattu erikoisesti hevospäiviin ja ravikilpailuihin, toisaalla taas toripäiviin ja rannikolla purjehduskilpailuihin. Muutamissa kaupungeissa on mainittu ravintolat ja kahvilat juopottelupaikkoina. Maaseudulla on eräissä tapauksissa viitattu kaupunkimatkoihin, nurkkakyltiin, metsiin, salakapakoihin, Kuopion ja Oulun lääneissä tukkityömaihin ja Lapissa poronerotustilaisuuksiin. Lisäksi on esitetty eri ajankohtia, niinkuin lauantai- ja sunnuntaipäivät, suuremmat pyhät, tilipäivät, pyhäinmiestenviikko (n. s. kihupyhät), jolloin tavallista enemmän esiintyy päihtyneitä. Vihdoin on useissa lausunnoissa todettu alkoholia käytettävän yleensä kaikkialla, missä väkeä on koolla, paitsi hengellisissä kokouksissa. Esiintyyppä käräjilläkin juopuneita, kuten parissa tapauksessa on huomautettu.

Juopottelu ulkosalla on vuosien 1920—22 kuluessa kaupunkikirkkoherrain mielestä enentynyt Loviisassa, Tammisaaressa, Hangossa, Raumalla, Maarianhaminassa, Tampereella, Lahdessa, Viipurissa, Jyväskylässä ja Kajaanissa, mutta vähentynyt Porvoossa, Turussa, Porissa, Uudessakaupungissa, Sortavalassa, Hammassa, Kotkassa, Kuopiossa, Joensuussa ja Vaasassa, pysyen enallaan muissa kaupungeissa. Maaseudulla viittaa 43.6 % vastauksista ulkosalla juopottelun kasvamiseen, 29.5 % supistumiseen ja 26.9 %

I städerna synes superi inomhus i bostäder och i smärre slutna sällskap vara jämförelsevis vanligare än på landsbygden. Dock förtäres på landsbygden, i synnerhet i Viborgs län och i Österbotten, relativt allmänt alkohol vid olika familje- o. a. fester av enskild natur, såsom bröllop, förlovningskalas, „talkor”, t. o. m. vid begravningar, i synnerhet av snyltgäster. Oftast ha kyrkoherdarna dock fäst uppmärksamheten vid den dryckenskap, som för närvarande i stor utsträckning idkas vid allmänna nöjestillställningar och fester, såsom soaréer, maskerade, danser (på landsbygden även vid knutdanser), vid lotterier, folkfester, vid vilka i synnerhet unga män uppges uppträda berusade. Alkohol förtäres främst i smyg i närheten av dylika festplatser, där smyghandlare icke sällan bjuda ut sådan. Rätt mycket synes man även förtära sprit vid auktionstillfällen bl. a. i Åbo-Björneborgs län, likasom mångenstädes i samband med marknader. På en del håll har särskilt påpekats hästdagar och travtävlingar, å andra sidan åter torgdagar och vid kusterna kappseglingar. I en del städer ha som ställen, där dryckenskap idkas, omnämnts värdshus och kaféer. För landsbygdens vidkommande ha i en del fall angivits stadsfärder, utkanter av byar, skogar, lönnkrogar, i Kuopio och Uleåborgs län stockavverkningsplatser och i Lappland renskiften. Ytterligare har framhållits olika tidpunkter, såsom lördagar och söndagar, större helgdagar, avräkningsdagar, allhelgonaveckan (s. k. kihupyhät), då det förekommer berusade i större mängd än vanligt. Slutligen har det i flere uttalanden konstaterats, att alkohol brukas i allmänhet allestädes, där folk är samlat, utom vid andliga möten. Det förekommer druckna även vid ting, vilket framhållits i ett par fall.

Friluftssuperiet har enligt kyrkoherdarnas i städerna uppfattning ökat under åren 1920—22 i Lovisa, Ekenäs, Hangö, Raumo, Mariehamn, Tammerfors, Lahti, Viborg, Jyväskylä och Kajana, men minskats i Borgå, Åbo, Björneborg, Nystad, Sordavala, Fredrikshamn, Kotka, Kuopio, Joensuu och Vasa och förblivit som förut i övriga städer. Av svaren från landsbygden tyda 43.6 % på en ökning av friluftssuperiet, 29.5 % på en minskning och 26.9 % på ett oförändrat läge. Till förstnämnda grupp hör hela Ny-

ennallaan, pysymiseen. Ensiksi mainittuun ryhmään kuuluu koko Uudenmaan lääni sekä Mynämäen, Halikon, Tyrvään, Loimaan, Maskun, Pirkkalan, Tammelan, Rannan, Kymän, Käkisalmen, Mikkelin, Juvan, Pielisjärven, Rautalammin ja Haapajärven kihlakunnat. Vähennyistä on todettu Ikaalisten, Äyräpään, Sortavalan, Heinolan, Ilomantsin, Iisalmen, Närpiön, Lapuan ja Pietarsaaren kihlakunnissa. Muualla olot ovat pääasiallisesti entisellään. Suhteellisesti suotuisimmassa asemassa ovat tässä katsannossa niin muodoin Kuopion ja Vaasan läänit.

Kaikkissa lääneissä ovat useimmat kirkkoherrat myöntäneet, että nykyään käytetään väkevämpiä juomia kuin ennen. Kaupunkeihin nähden edustaa päinvastaista käsitystä ainoastaan Iisalmen kirkkoherra, mutta maaseutuun nähden sitä edustaa 18.6 % lausunnonantajista, näistä suurin osa Vaasan ja Oulun lääneistä, joissa salapolttoviinaa jo aikaisemminkin on melkoisen paljon käytetty. Etelä-Suomessa on saksalainen ja virolainen sprii nykyään työntänyt syrjään entiset miedommat väkijuomat, ja tätä pitävät monet yhtenä kehityksen pahimmista puolista. Kihlakuntia, joissa verraten monet kirkkoherrat eivät myönnä juomien muuttuneen entistä väkevämmiksi, ovat Ikaalisten, Ruoveden, Äyräpään, Käkisalmen, Kurkijoen, Heinolan, Iisalmen, Pietarsaaren, Kuortaneen, Laukaan, Viitasaaren, Oulun, Saloisten, Haapajärven ja Kemin kihlakunnat.

6. Mitä erilaisista *kieltolakirikkomuksista* ensinnäkin *luvattomaan valmistukseen* tulee, on tämä vielä Porvoon, Rauman, Käkisalmen, Kotkan, Kuopion, Iisalmen ja Vaasan kirkkoherrain mielestä lisääntymässä, jota paitsi kaksi Helsingin ja yksi Viipurin kirkkoherroista viittaa samaan, yhden kummassakin ollessa kuitenkin vastakkaisista mieltä. Hangon, Lahden, Uudenkaarlepyyn, Kokkolan ja Tornion kirkkoherrat katsovat sen pysyneen ennallaan, mutta muut sanovat sen vähentyneen. Maaseudulla osoittaa 32.9 % lausunnoista salapolton enentyneen, 42.8 % supistuneen ja 24.3 % säilyneen ennallaan. Huonoimmilta näyttävät olot Kuopion ja Oulun lääneissä, varsinkin Pielisjärven, Iisalmen, Rautalammin, Haapajärven, Kemin ja Lapin kihlakunnissa sekä useilla seuduilla myös muissa kihlakunnissa. Muualla valmistusrikokset ovat pääasiallisesti jääneet entiselleen Piikkiön, Ulvilan, Ikaalisten, Loi-

lands län samt Virmo, Halikko, Tyrvis, Loimijoki, Masku, Birkkala, Tammela, Stranda, Kymmene, Kexholms, St Michels, Jokkas, Pielisjärvi, Rautalampi och Haapajärvi härad. En minskning har iakttagits i Ikalis, Äyräpää, Sordavala, Heinola, Ilomants, Idensalmi, Närpes, Lappo och Pedersöre härad. Annorstädes ha förhållandena i allmänhet förblivit som förut. I den relativt förmånligaste ställningen befinna sig sålunda i detta hänseende Kuopio och Vasa län.

I alla län har flertalet av kyrkoherdarna medgivit, att det nuförtiden användes *starkare drycker* än tidigare. Beträffande städerna företrädes en motsatt uppfattning endast av kyrkoherden i Idensalmi, men för landsbygdens vidkommande företräda 18.6 % av sagesmännen denna uppfattning, av dessa största delen från Vasa och Uleåborgs län, där lönnbränt brännvin redan tidigare brukats rätt mycket. I södra Finland har den tyska och estniska spriten numera undanträngt de tidigare, svagare rusdryckerna, och detta anse många som en av utvecklingens mörkaste sidor. Sådana härad, där jämförelsevis många kyrkoherdar icke medgiva, att det brukas starkare drycker än förut, äro Ikalis, Ruovesi, Äyräpää, Kexholms, Kronoborgs, Heinola, Idensalmi, Pedersöre, Kuortane, Laukas, Viitasaari, Uleå, Salo, Haapajärvi och Kemi härad.

6. Av de olika *förbudslagsbrotten* uppgives först och främst om den olovliga *tillverkningen*, att denna allt ännu är stadd i ökning enligt kyrkoherdarna i Borgå, Raumo, Kexholm, Kotka, Kuopio, Iisalmi och Vasa, varjämte 2 av kyrkoherdarna i Helsingfors och 1 i Viborg uttalar sig i samma riktning, medan 1 kyrkoherde i bägge städerna dock är av motsatt åsikt. Kyrkoherdarna i Hangö, Lahti, Nykarleby, Gamlakarleby och Torneå anse, att den förblivit som förut, men uppgiva de övriga, att den avtagit. Av svaren från landsbygden utvisa 32.9 %, att lönnbränningen ökats, 42.8 %, att den minskats och ange 24.3 % ett oförändrat läge. Förhållandena synas vara sämst i Kuopio och Uleåborgs län, i synnerhet i Pielisjärvi, Idensalmi, Rautalampi, Haapajärvi, Kemi och Lappmarkens härad samt i ett flertal trakter i övriga härad. Tillverkningsbrotten ha huvudsakligen förblivit oförändrade i Piikkis,

maan, Ruoveden, Pirkkalan, Tammelan, Hollolan, Rannan, Kurkijoen, Salmin, kaikissa Mikkelin läänin, Ilmajoen, Kuortaneen ja Laukaan kihlakunnissa, mutta toisissa kihlakunnissa vähentyneet. Rannikkoseurakuntain kirkkoherroista on 27 nimenomaan huomauttanut, ettei salapoltto ole niissä enää tarpeen, sen jälkeen kuin ulkomaista spritiä on ollut runsaasti saatavissa.

Luvattoman *maahantuonnin* myönnetään yleisesti olevan lisääntymässä. Kaupunkien osalta katsovat vain Maarianhaminan ja Tornion kirkkoherrat sen pysyneen ennallaan, mutta muut kasvaneen. Samoin ovat maaseudulla melkein kaikki kirkkoherrat, joiden seurakunnat ovat meren rannalla tai maan rajalla ja joiden näin ollen voidaan olettaa vastauksessaan tarkoittaneen omaa virka-aluettaan, väittäneet salakuljetuksen olevan enentymässä, varsinkin etelärannikolla huolestuttavassa mitassa.

Niinikään *kuljetus- ja myyntirikokset* ovat osoittaneet huomattavaa kasvua. Tämä on todettu kaikissa kaupungeissa, lukuunottamatta Maarianhaminaa ja Uuttakaarlepyytä sekä jälkimmäisten suhteen lisäksi Poria ja Iisalmea, joissa näiden rikosten mainitaan jääneer entiselleen, jopa Porissa myyntirikosten vähentyneen. Maaseudun tiedoista viittaa 78.7 % luvattoman kuljetuksen ja 71.5 % luvattoman myynnin lisääntymiseen, vain 7.4 % edellisen ja 11.3 % jälkimmäisen supistumiseen. Parhailta näyttävät olot tässä suhteessa Vaasan ja Oulun lääneissä, vaikka sielläkin näitten rikosten luku miltei kaikissa kihlakunnissa (poikkeuksina osittain Närpiön, Viitasaaren ja Lapin kihlakunnat) on suurimmalta osaltaan nousemassa.

Apteekeista saadun alkoholin käyttö juovutustarkoituksiin on kirkkoherrain mielestä enentynyt Hämeenlinnassa, Käkisalmissa, Heinolassa, Savonlinnassa ja Kuopiossa, pysynyt ennallaan Raumalla, Kotkassa, Kristiinassa, Kokkolassa ja Torniossa, mutta muissa kaupungeissa vähentynyt. Maaseudulla katsoo 24.7 % lausunnonantajista sen lisääntyneen, 40.7 % supistuneen ja 34.6 % säilyneen entisellään. Suhteellisesti yleisimmin on kasvua ollut havaittavissa sisämaassa, Hämeen, Mikkelin ja Kuopion lääneissä, sekä muualla m. m. Mynämäen, Äyräpään, Pietarsaaren, Viitasaaren ja Haapajärven kihlakunnissa.

Ulfby, Ikalis, Loimijoki, Ruovesi, Birkkala, Tammela, Hollola, Stranda, Kronoborgs, Salms, samtliga S:t Michels läns, Ilmola, Kuortane och Laukas härad, medan den minskats i de andra häraden. Av kyrkoherdarna i kustförsamlingarna ha 27 uttryckligen framhållit, att lönnbränning icke mer är av nöden därstädes, sedan utländsk sprit står att få i riklig mängd.

Den olovlige *införseln* till landet medgives allmänt vara stadd i tilltagande. För städernas vidkommande anse endast kyrkoherdarna i Mariehamn och Torneå, att den icke förändrats, medan de övriga anse, att den ökats. Likaså ha nästan alla kyrkoherdar på landsbygden, vilkas församlingar ligga vid kusten eller vid riksgränsen och vilka sålunda antagas ha i sitt svar åsyftat sitt eget ämbetsområde, påstått, att smugglingen är stadd i ökning, i bekymmersam mån i synnerhet på sydkusten.

Likaså ha *forslings- och försäljningsbrotten* uppvisat en avsevärd ökning. Detta har konstaterats i alla städer, med undantag av Mariehamn och Nykarleby samt för de sistnämnda brotten ytterligare i Björneborg och Iisalmi, där dessa brott icke uppges ha undergått någon förändring; för Björneborg uppges t. o. m. en minskning av antalet försäljningsbrott. Av uppgifterna för landsbygden tyda 78.7 % på en ökning av olovlige forsling och 71.5 % på en ökning av olovlige försäljning, medan endast 7.4 % tyda på en minskning av den förra och 11.3 % på en minskning av den senare. Förhållandena synas vara bäst i detta avseende i Vasa och Uleåborgs län, ehuru även där antalet dylika brott är statt i tydlig tillväxt i nästan alla härad (med undantag av delar av Närpes, Viitasaari och Lappmarkens härad).

Bruket av *från apotek erhållen alkohol* som berusningsmedel har enligt kyrkoherdarnas uppfattning ökats i Tavastehus, Kexholm, Heinola, Nyslott och Kuopio, medan det blivit som förut i Raumo, Kotka, Kristinestad, Gamlakarleby och Torneå samt minskats i övriga städer. På landsbygden anse 24.7 %, av dem, som avgivit svar, att det ökats, 40.7 % ange en minskning och 34.6 % ingen förändring. En ökning har relativt taget allmänast kunnat iakttagas i det inre av landet, i Tavastehus, S:t Michels och Kuopio län, samt på övriga orter bl. a. i Virmo, Äyräpää, Pedersöre, Viitasaari och Haapajärvi

Pienimmäksi näyttää apteekkialkoholin väärinkäyttö jääneen etelärannikolla, jossa useat kirkkoherrat eivät tiedä sitä nykyään sanottavastikaan esiintyvän.

Samoin on laita *denaturoidun alkoholin* nauttimisen juovutustarkoituksessa. Kaupungeissa sen väitetään lisääntyneen Maarianhaminassa, Hämeenlinnassa, Lahdessa, Savonlinnassa, Kuopiossa ja Vaasassa, pysyneen ennallaan Raumalla, Viipurissa, Käkösalmissä, Kotkassa, Uudessakaarlepyyssä (ei käytettäne) ja Torniossa, mutta muualla supistuneen. Maaseudun vastauksista osoittaa vain 11.1 % tämän enentyneen, 42.9 % vähentyneen ja 46.0 % jääneen entiselleen. Viimeksi mainituissa on monasti huomautettu, että tätä on tuskin ollenkaan ilmennyt paikkakunnalla. Tavallisinta on denaturoidun juonti tiedoista päättäen kahdessa pohjoisimmassa läänissä. Yksityisistä seuduista, joissa sen käyttö on osittain kasvamassa, on mainittava Ulvilan, Tammelan, Iisalmen, Korsholman, Laukaan, Haapajärven ja Kajaanin kihlakunnat.

7. Muissa kaupungeissa on myönnetty *kieltolain kunnioitus* vähemmäksi kuin entisten väkijuomalakien, paitsi Heinolassa ja Torniossa, joiden kirkkoherrain lisäksi myös yksi sekä Helsingin että Turun kirkkoherroista on vastannut tähän kysymykseen kieltävästi, kahden muun ollessa näissä molemmissa kuitenkin päinvastaista mieltä. Maaseudulla pitää 15.9 % lausunnonantajista kieltolain kunnioitusta yhtä suurena kuin aikaisempien viina-asetusten, näistä useimmat Vaasan ja Oulun lääneistä sekä melkoinen osa Viipurin läänistäkin, etenkin Jääsken, Kurkijoen ja Sortavalan, Nämpiön, Pietarsaaren ja Viitasaaren, Oulun, Saloisten, Kajaanin, Kemin ja Lapin kihlakunnista.

Niistä 72 kirkkoherrasta, jotka eivät usko kieltolain kunnioituksen olevan pienemmän kuin entisten väkijuomalakien, ovat monet myös perustelleet tätä käsitystään. Niinpä on huomautettu, että ne, jotka rikkovat kieltolakia, koettavat tehdä sitä salassa, ja että usein kuullaan vedottavan kieltolain olemassaoloon. Kun sen rikkomisesta uusiintuvia tapauksissa rangaistus suurenee, se saa aikaan julkisen juopottelun pidättyväisyyttä ja näin ollen kasvattaa lapset sitä kunnioittamaan. „Samoin kuin lakia vastaan, joka kieltää mur-

härad. Missbruket av apoteksalkohol synes ha förblivit minst allmänt på sydkusten, där flere kyrkoherdar icke ha sig bekant, att sådant nuförtiden skulle förekomma i nämnevärde män.

Detsamma är fallet med bruket av *denaturerad alkohol* som berusningsmedel. Beträffande städerna uppges, att det ökas i Mariehamn, Tavastehus, Lahti, Nyslott, Kuopio och Vasa, ingen förändring anges för Raumo, Viborg, Kexholm, Kotka, Nykarleby (torde icke brukas) och Torneå, medan det annorstädes minskats. Av svaren från landsbygden utvisa endast 11.1 % en ökning, 42.9 % en minskning och 46.0 % uppge läget vara som förut. I de sistnämnda svaren har ofta framhållits, att dylikt föga nog alls förekommit på orten. Bruket av denaturerad sprit synes att döma av uppgifterna vara vanligast i de tvenne nordligaste länen. Av enskilda trakter, där bruket av detsamma delvis är statt i tillväxt, bör nämnas Ulfsby, Tammela, Idensalmi, Korsholms, Laukas, Haapajärvi och Kajana härad.

7. I alla övriga städer utom i Heinola och Torneå har medgivits, att *aktningen för förbudslagen* är mindre än för tidigare rusdryckslagar, och ha utom dessa städers kyrkoherdar även en av kyrkoherdarna i Helsingfors och en i Åbo besvarat denna fråga nekande, medan de två övriga kyrkoherdarna i dessa städer dock varit av motsatt åsikt. På landsbygden anse 15.9 % av dem, som avgivit utlåtande, att aktningen för förbudslagen är lika stor som för tidigare rusdryckslagar, och härröra de flesta av dessa från Vasa och Uleåborgs län samt en avsevärd del även från Viborgs län, särskilt från Jääskis, Kronoborgs och Sordavala, Närpes, Pedersöre och Viitasaari, Uleå, Salo, Kajana, Kemi och Lappmarkens härad.

Av de 72 kyrkoherdar, vilka icke tro, att aktningen för förbudslagen är mindre än för tidigare rusdryckslagar, ha många även motiverat denna sin uppfattning. Sälunda har framhållits, att de, som bryta mot förbudslagen, söka göra det i smyg, och att man ofta hör folk hänvisa till förefintligheten av förbudslagen. Enär vid förnyat brott mot densamma straffet ökas, åstadkommer den återhållsamhet i fråga om oförtäckt dryckenskap och uppfostrar sälunda barnen att hysa aktning för densamma. „Likasom det alltid

han, varkauden, siveettömyyden y. m., aina on rikkojia, niin kieltolakia vastaankin. Silti se lakina suojaa niitä, jotka haluavat sen suo-
jaa." „Entisiä väkijuomalakeja vastaan rikottiin paljon useammin kuin nykyään, vaikka silloisia lainriikkoja ei saatettu syytteeseen, koska väkijuomakauppa silloin oli luvallista. Mutta jos nyt kieltolaki kumottaisiin ja väkijuomain kauppa jossain muodossa tehtäisiin luvalliseksi, niin kyllä yhteiselämä muuttuisi sietämättömäksi." „Kieltolakia pidetään lakina, niinkuin muitakin lakeja. Ainoastaan alkoholinnauttijat koettavat tulkita lakia epäoikeutetuksi, mutta eivät silti saa puolelleen suurta yleisöä, joka heitä pitää lainrikkoina, vaikkakin vastahakoisesti heitä käy syytteeseen saattamaan, kun vanhastaan on totuttu näkemään juomien käyttäjiä." „Kieltolakia täytyy kunnioittaa sen takia, että suurissa kansalaiskokouksissa, näyttelypaikoilla, arpa-
jaisissa y. m. juhlissa ei ole juopuneita epää paljon näkyvissä", kirjoittaa eräs sisämaan kirkkoherra.

8. Toiselta puolen on tavallisimmin huomautettu seuraavista *ilmiöistä*, jotka osoittavat puuttuvaa kunnioitusta kieltolakia kohtaan.

Lääni — Län

Uudenmaan — Nylands	18	8	10	1	—
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	32	19	33	3	3
Ahvenanmaa — Åland	7	4	3	—	1
Hämeen — Tavastehus	14	10	11	1	3
Viipurin — Viborgs	10	14	18	1	2
Mikkelin — St Michels	10	5	3	—	1
Kuopion — Kuopio	14	6	9	—	1
Vaasan — Vasa	10	7	3	2	—
Oulun — Uleåborgs	19	7	7	3	7
Koko maa — Hela landet	134	80	97	11	18
Siitä kaupungit — Därav städer	14	2	6	—	1

Kieltolain vähäinen kunnioitus on siten myös kirkkoherrain mielestä ensi sijassa ilmennyt tämän lain yleisestä rikkomisesta. Salakuljetus-, myynti- y. m. rikokset rehoittavat laajoilla aloilla arveluttavassa mää-

finnes sådana, som bryta mot lagar, vilka förbjuda mord, stöld, osedlighet o. a., finnes det även sådana, som bryta mot förbudslagen. Det oakttat skyddar den som lag dem, vilka önska dess skydd." „Mot tidigare rusdryckslagar bröts mycket oftare än nuförtiden, ehuru de dåtida lagbrytarna icke ställes under åtal, enär handeln med rusdrycker då var lovlig. Men om förbudslagen nu skulle upphävas och handeln med rusdrycker i någon form skulle göras lovlig, skulle samlivet nog bliva outhärdligt." „Förbudslagen anses som lag, likasom andra lagar. Endast brukarna av alkohol söka förklara, att lagen är oberättigad, men få de icke på sin sida den stora allmänheten, som anser dem som lagbrytare, ehuru den motvilligt skrider till att ställa dem under åtal, då man av gammalt är van att se brukare av starka drycker." „Förbudslagen bör aktas därför, att det just icke mera förekommer berusade vid stora folkmöten, utställningsplatser, lotterier och andra fester", skriver en kyrkoherde i det inre av landet.

8. Å andra sidan ha vanligtvis framhävts följande *företeelser*, vilka ådagalägga ringaktning för förbudslagen.

Ringaktande tal m. m. om förbudslagen	Hevadehavt påbeet y. m. kieltolaisia	Todisajan esiintyminen kieltolaksissa	Yhteinen mielipide ei tuomise kieltolaksista	Yhteinen mielipide ei tuomise kieltolaksista	Yhteinen mielipide ei tuomise kieltolaksista
10	1	1	1	1	1
33	3	3	3	3	3
3	—	—	—	—	—
11	1	1	1	1	1
18	1	1	1	1	1
3	—	—	—	—	—
9	—	—	—	—	—
3	2	2	2	2	2
7	3	3	3	3	3
97	11	11	11	11	11
6	—	—	—	—	—

Ringaktningen för förbudslagen har sålunda även enligt kyrkoherdarnas åsikt i främsta rummet tagit sig uttryck däri, att det allmänt brytes mot denna lag. Smugglings-, försäljnings- o. a. brott förekomma på

rässä. Kuljettajat ja myyjät ovat toiminnas-
saan häikäilemättömiä. Väkijuomia käyte-
tään, missä vaan tilaisuutta siihen on. Mo-
net entiset raittiusmiehetkin niitä nyt naut-
tivat, ja esim. mitä lainkuuliaisimmat ja sää-
dyllisimmät henkilöt ja perheet eivät epäröi
tarjotessaan perhejuhliissa ja kutsuissa alko-
holiaineita, mikä sellaisissa tilaisuuksissa on
vanhastaan tavallista. Ei hävetä eikä pelätä
päihtyneenä esiintymistä, päinvastoin ikään-
kuin uhmaille ja urheilun kannalta juopo-
tellaan. Kieltolaille ei tunnusteta varsinaisen
lain arvoa, eikä sen rikkomuksia pidetä mi-
nään rikoksina tai ainakin niitä tuomitaan
lievemmin. Yleisö suosii sprikauppaa; „lu-
vattomien väkijuomien välittäjiä monet pitä-
vät aikamme suurimpina sankareina”. Lakia
itseään pilkataan aivan julkisesti. „Kun pu-
huu kieltolaista, niin saa havaita sen otet-
tavan ivallisilla huomautuksilla vastaan.”
Puhutaan halveksien hengenhaijastajista, ilmi-
annosta j. n. e. „Herrasväki, virkamiehet ja
isännät, rouvat, neidit ja emännät ivaavat
kieltolakia, halventavat sitä, juurruttavat
mielipiteitään joka tilaisuudessa.” Se leima-
taan toisten tyrkyttämäksi pakkotoimen-
piteeksi, johon nähden ei voida vaatia ehdot-
tomuutta. Kieltolaki tuomitaan voimatto-
maksi ja vahingolliseksi. Sitä vastaan väite-
tään, että sen takia menee paljon rahaa ulko-
maille, „maksetaan Viron sotavelat kieltolai-
lailla”, ja että se opettaa kansaa halveksi-
maan muitakin lakeja. Kerskaillaan lain
rikkomuksilla. Herättää paheksumista suu-
ressa osassa kirkkokansaa, jos pappi saarnas-
saan vetoaa kieltolakiin, kinjoittaa eräs
Mikkelin läänin kirkkoherroista. Myös jul-
kisessa sanassa, sanomalehdissä, on paljon
kieltolain halveksimista todistavia lausuntoja.
Yleisen mielipiteen heikkous ja epäselvyys
ilmenee edelleen siitä, että viranomaisten on
vaikea saada siitä tukea lainrikkokijia ran-
gaistaessa. Kieltolakirikoksia ei ilmianneta,
todistajia näihin juttuihin on monasti mah-
dotonta saada, ja todistajat niissä usein valeh-
televat. Toisaalta valitetaan, ettei myöskään
järjestysvalta osoita samaa tarmoa ja intoa
kieltolakirikosten syytteeseen saattamiseksi
kuin muiden rikosten, vaan „katsoo läpi
sormien”. Kieltolain valvoja useilla tahoilla
vihataan. Ei kukaan tahdo ruveta raittius-
lautakunnan jäseneksi, eikä mitään tehdä
tämän lain hyväksi, toteavat monet.

vidsträckt område i betänkligt antal. Fors-
lare och försäljare äro hänsynslösa i sin
verksamhet. Starka drycker brukas, varest
det blott är tillfälle därtill. Även många ti-
digare nykterister förtära sådana nuförtiden,
och exempelvis de laglydigaste och oklander-
ligaste människor och familjer tveka icke att
bjuda alkoholhaltiga ämnen vid familjefester
och bjudningar, vilket av ålder är vanligt vid
dylika tillfällen. Man blygs icke och räds
icke heller att uppträda berusad, tvärtom
dricker man likasom på trots och tager det
som en sport. Förbudslagen tillerkännes icke
värdighet av verklig lag, och anses brott
mot densamma icke som riktiga brott eller
också bedömas de mildare. Allmänheten gyn-
nar sprithandeln; „smyghandlare med rus-
drycker anse många som vår tids största hjäl-
tar”. Lagen själv förhånas alldeles öppet.
„Då man talar om förbudslagen, kan man
iakttaga, att den göres till föremål för gäc-
kande anmärkningar.” Man talar föraktfullt
om snusare, angiveri o. s. v. „Herrskap,
tjänstemän och husbönder, fruar, fröknar
och värdinnor förhåna förbudslagen, tala
nedsättande om den, inpränta sina åsikter
vid alla tillfällen.” Den stämplas som en av
andra påtrugad tvångsåtgärd, för vilken ab-
solut giltighet icke kan fordras. Förbuds-
lagen betecknas som maktlös och skadlig.
Mot densamma invändes, att för dess skull
mycket pengar går till utlandet, „att Est-
lands krigsskulder betalas med förbudslagen”,
och att den lär folket att förakta även övriga
lagar. Man skryter med brott mot lagen. Det
väcker förargelse hos en stor del av kyrkfol-
ket, om prästen i sin predikan vädjar till för-
budslagen, skriver en av kyrkoherdarna i S:t
Michels län. Även det offentliga ordet, tid-
ningspressen, innehåller många uttalanden, i
vilka förbudslagen nedsättes. Svagheten och
oklarheten hos den allmänna opinionen fram-
går vidare därav, att myndigheterna ha svårt
att få stöd av densamma vid bestraffandet av
lagbrytare. Förbudslagsbrott angivas icke,
det är ofta omöjligt att få vittnen till dessa
mål, och vittnenä i dem tala ofta osanning.
Å andra sidan klagas över, att ej heller ord-
ningsmakten ådagalägger samma energi och
driftighet vid beivrandet av förbudslagsbrott
som av andra brott, utan „ser igenom fing-
rarna”. Övervakarna av förbudslagen äro
föremål för hat på flere håll. Ingen vill ge
sig till medlem i nykterhetsnämnden, och in-
genting göres till förmån för denna lag, kon-
statera många.

Missä määrin puuttuva kunnioitus kielto-
lakia kohtaan kirkkoherrain mielestä aiheutuu
tästä itsestään ja missä määrin muista asian-
haaroista, selviää allaolevasta yhdistelmästä.

I vilken mån ringaktningen för förbuds-
lagen enligt kyrkoherdarnas åsikt beror
denna lag själv och i vilken utsträckning av
andra omständigheter, framgår av följande
sammanställning.

	Syy itse kielto-laissa Orsaken i själva förbuds- lagen				Syy muissa seikoissa Orsaken i andra omstän- digheter			
	Se ei vastaa kansan oikeus- taajuntaa tai mielipidettä Den motsvarar ej folkets rättsuppfattning i åsikt	Se loukkaa henkilöittä Den inkriktar på den per- sonliga friheten	Se on nimitetty epäkonkretti Den är annars missfördad	Läheempi perustelu puuttuu Närmare motivering saknas	Yleinen uskonnollisiveellii- nen rappentuminen Allmänt rädfjösstsedligt förfall	Människornas njutnings- o. vinstbegär	Ihmisten nautinnon- ja voitonhimo	Sanonalehtien y. m. saha- kieltoaktin Pressens o. a. förhållande till förbuds-lagen
Lääni — Län								
Uudenmaan — Nylands	2	2	1	6	7	6	6	5
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	11	13	7	1	27	11	8	10
Ahvenanmaa — Åland	—	1	2	—	—	2	3	—
Hämeen — Tavastehus	6	2	8	2	16	5	1	1
Viipurin — Viborgs	3	3	7	4	14	2	5	4
Mikkelin — S:t Michels	1	—	1	2	7	4	—	4
Kuopion — Kuopio	6	—	4	1	6	5	2	2
Vaasan — Vasa	3	2	8	4	16	9	12	2
Oulun — Uleåborgs	3	3	4	2	13	4	—	7
Koko maa — Hela landet	35	26	42	22	106	48	37	35
Siitä kaupungit — Därav städer	3	3	1	2	7	4	3	—

Varsin lukuisain kirkkoherrain mielestä johtuu siten kielto-lain alhainen arvo tästä laista itsestään. Monet ovat huomauttaneet, ettei se ole yleisen mielipiteen mukainen eikä vastaa kansan oikeuskäsitystä. „On mahdotonta muuttaa rahvaan mielen oikeudentuntoa niin, että pidettäisiin rikoksena ottaa esim. ruokaryppy.” Kansa on ollut siveel-
sesti kypsymätön ottamaan vastaan kielto-
lakia. Osaksi uskoo kansa vielä sananlaskuun:
„ellei sauna ja viina auta, niin . . .”. Viina
on sille luonnollista, „droppi droppien jou-
kossa”. Kun sitä ei laillisesti saada hankkia
ihmisten ja eläinten mahdollisten äkillisten
sairauksien varalta, turvaututaan salakaup-
piin, ilman että myönnetään sitä rikolli-
seksi. Kielto-lain katsotaan näin ollen louk-
kaavan yksilöllistä vapautta; syömistä ja juo-
mistä pidetään kunkin yksityisasiana. Kielto-
lain väitetään tehneen maamme vankilaksi,
jossa „hyvät kansalaiset” eivät nauti perso-
onallista vapautta toimintansa suhteen. „Kiel-
to-lain tuottama vakoilu- ja valvomisjärjes-
telmä kansalaisiin nähden häiskahtaa san-
tamilaisuudelta.” Koko lain sanotaan syn-

Enligt rätt många kyrkoherdars åsikt beror
alltså ringaktningen för förbudslagen av
denna lag själv. Många hava framhållit, att
den icke är överensstämmande med den all-
männa opinionen och att den icke motsvarar
folkets rättsuppfattning. „Det är omöjligt
att omsvarva menige mans rättskänsla så, att
man skulle hålla det för ett brott att taga t. ex.
en sup till maten.” Folket har varit omöget i
sedligt avseende att taga emot förbudslagen.
Delvis tror folket ännu på ordstävets: „Om
badstu' och brännvin icke hjälpa, så..”
Brännvinet är naturligt för detsamma, „ett
slags droppar bland andra droppar”. Då
man icke får det på laglig väg för eventuella
häftiga sjukdomsfall hos människor och
djur, vänder man sig till smyghandlare, utan
att medgiva, att det är brottsligt. Förbuds-
lagen anses sålunda kränka den individuella
friheten; att äta och dricka anses vara en-
vars privatsak. Förbudslagen påstås ha gjort
vårt land till ett fängelse, där „goda med-
borgare” icke åtnjuta personlig frihet vid sin
verksamhet. „Det spioneri- och övervaknings-
system, som förbudslagen givit upphov till

tyneen puolueiden vaalisyöttirä, jonka takana eivät edes suurimmatkaan intoilijat aina seisoo ja joka nyky muodossaan mahdottomuutensa takia ei saavuta lain pyhyyttä. „Lakitehtailu on tarkoituserä; kansan kasvatus raittiuteen ja vakamuksellinen raittiustyö on unoitettu, kun kieltolaki on saatu.” Kun kieltolaista on tehty puoluekysymys, niin sen vastustajat jo puhtaasti poliittisista syistä sitä halveksivat. Sitäpaitsi useat tuomitsevat itse lain muutenkin epäonnistuneeksi. Se on keho ja sekava, väitetään. Valtio on liian heikko estämään salakuljetusta ja pitämään järjestystä maassa tässä kohden. Toiset katsovat sen rangaistukset liian lieviksi, toiset liian koviksi. Eräiden mielestä eivät esim. sakot ole tarkoituksenmukaisia, sillä rahaa kyllä on, vaan ruumiillinen kuritus olisi parempi. Toiset pitävät luonnottomana esim. sitä, että väkijoumoin hallussapidosta rangaistaan ankarammin kuin monesta pahemmasta rikoksesta. Kun kieltolakia kuitenkin voidaan helposti ja julkisestikin kiertää, vaikuttaa näiden rikkojain esimerkki siveellisesti turmiollisesti muihinkin, ja varsinkin kun se tarjoaa hyviä ansiomahdollisuuksia ilman ruumiillista työtä, se välillisesti yllyttää rikoksiin. Monet katsovatkin nykyisen spritiulvan osoitukseksi kieltolain mahdottomuudesta ja vahingollisuudesta, samoin kuin jotkut syyttävät kieltolakia siitä, että alkoholimyrkytyksiä tapahtuu runsaasti salakauppaspiiriin myrkyllisyyden takia, myyjät kun ovat saattaneet siihen sekoittaa esim. lipeäkiveä. „Kieltolaki ei edistä raittiutta, pikemmin sitä hävittää.” „Kielletty hedelmä maistuu makeammalta.”

Yli useammat kinkkoherrat eivät ole katsooneet kieltolakia itseään pääsyylliseksi sen puuttuvaan kunnioitukseen, vaan muita asianhaaroja. Ensi sijassa on pantu huomiota yleiseen siveellisyyskäsitteiden rappentumiseen ja villiintymiseen, joka sodan jälkeiselle ajalle on ominaista. „Ajanhenki kuljettee ihmistä vain pinnalla; sisäelämään ei haluta syventyä ja pinnallinen elämä panee kulkemaan vain joukkovaistojen vanavedessä. Ihmiset ovat joukkosuggestion vallassa. Ajanhenki uhmaa yleensä kaikkia siveellisiä arvoja. Se ei kärsi raja-aitoja, sen on saatava vapaasti temmeltää. Materialismin vaikutus ulottuu kansaankin. Rajaton aistillinen nau-

beتراففاندة medborgarna har en bismak av gendarmeri.” Hela lagen säges ha tillkommit som bete vid partiernas valfiske, och stå icke ens de största ivrarna alltid bakom den och kan lagen i sin nuvarande form på grund av sin omöjlighet icke vinna helgd av lag. „Lagfabrikationen är målet; folkets uppfostran till nykterhet och nykterhetsarbetet på övertygelsens väg har bortglömts, då förbudslagen fätts till stånd.” Då man gjort en parti-fråga av förbudslagen, så förakta dess motståndare densamma redan av rent politiska skäl. Dessutom förkasta många själva lagen som även i övrigt misslyckad. Den är dålig och oredig, påstås det. Staten är för svag att förhindra smuggling och upprätthålla ordning i landet i detta hänseende. En del anse straffen för milda, en del åter som alltför stränga. Enligt någras åsikt äro exempelvis böterna icke ändamålsenliga, ty pengar finnas det nog, utan vore en kroppslig åga bättre. Andra anse exempelvis som något onaturligt, att innehav av rusdrycker bestraffas strängare än månget värre brott. Enär förbudslagen dock kan kringgås lätt och t. o. m. öppet, inverkar det exempel dessa personer giva moraliskt fördärligt även på andra, och, i synnerhet emedan den erbjuder goda förtjänstanöjligheter utan fysiskt arbete, lockar den medelbart till brott. Många anse även den nutida spritfloden som ett bevis på förbudslagens omöjlighet och skadlighet, likasom även några beskylla förbudslagen därför, att alkoholförgiftningar ofta inträffa på grund av smyghandelssprittens giftighet, då det t. o. m. hänt, att säljarna blandat däri exempelvis lutsten. „Förbudslagen befrämjar icke nykterhet, utan motarbetar denna snarare.” „Den förbudna frukten har en sötare smak.”

Ännu flere kyrkoherdar ha icke ansett förbudslagen i sig själv, utan andra omständigheter, bära huvudskulden till ringaktningen för förbudslagen. I främsta rummet har framhävt upplösningen av de allmänna sedebegreppen och den förvildning, som är kännetecknande för tiden efter kriget. „Tidsandan är ytlig; man önskar icke fördjupa det inre livet och det ytliga livet driver människorna endast i massinstinkternas kölvatten. Människorna äro gripna av massuggestion. Tidsandan utmanar i allmänhet alla sedliga värden. Den tål icke inskränkningar, den måste få tumla fritt omkring. Materialismens inflytande sträcker sig ända till folket.

tinto ja luonnollisten vaistojen luvalliseksi julistaminen kuuluu asiaan." Muidenkin lakien kunnioitus on samalla höltynyt. Elin-tarvelaki ja muut sota-ajan säännöstelyt antoivat tälle alkusysäyksen. Pitkän paaston jälkeen juodaan nyt enemmän kuin ennen. Kansan nautinnonhalu (vrt. tanssi- y. m. huvittelukuumetta) on nyt voimakkaampi kuin kunnioitus lakia ja hyviä tapoja kohtaan. Samoin kasvanut omanvoitonpyynti on ajanut ihmisiä salakuljetuksen ja sprriikaupan huvattomille teille. Omantunnon ääntä ei kuulla, jumalanpelko on kadonnut laajoista piireistä ja kurittomuus päässyt valtaan. Ajatellaan, että „tasavallassa saa kukin tehdä, kuten itse tahtoo". Lakeihin suhtaudutaan itsekkäästi. Lait, jotka vastustavat ihmisten pyyteitä, ovat halveksittuja; ne, jotka niitä edistävät, arvossa pidettyjä. Tämä on todettu muistakin laeista, esim. torppien itsenäistyt-tämislaita, samoin myös kieltolaista. Monien mielestä käivätaankin lähinnä sielun ja mie-len muutosta juomahimon hävittämiseksi, sillä paljaalla lakipykälällä ei näytä mahdol-liselta saada sitä aikaan. Niinikään on vii-tattu puheissa ja kirjoituksissa harjoitettuun kieltolain vastaiseen kiihoitukseen. Jos esim. eräät sanomalehdet olisivat käyttäneet kaiken sen tarmon, mikä nyt on uhrattu kieltolain kumoamiseksi, sen arvossapitämiseen, niin luullaan, että olot varmaan olisivat toisin. „Nyt ne joka päivä pilkkaavat, ivaavat ja hä-väisevät voimassa olevaa lakia — onko ihme, jos joitakin hedelmiäkin siitä kylvöstä nä-kyy." Useilla paikkakunnilla valitetaan myös yläluokan, sivistyneistön, esimerkin vaikutta-neen. turmiollisesti kansaan. „Mitä isot edellä, sitä pienet perässä." Samalla on to-dellinen raittiustyö miltei kokonaan lamassa. Melko lukuisat kirkkoherrat ovat ilmaisseet tyytymättömyytensä kieltolakia valvovien vi-ranomaisten toimintaan. Kun ne, joiden teh-tävänä olisi lähinnä lakien pyhyiden valvo-minen, osoittavat suurta velttoutta ja juon-teenpuutetta suhteessaan kieltolakiin, jopa itse juoppoina eläen häpäisevät koko lakia, on selvää, että se vaikuttaa haitallisesti moniin epäitsenäisiin luontaisiin. Syyttäjän, joka sii-hen pakotettuna syyttää toista rikkomuksesta, minikä hän itsekin on tehnyt, ei voi edellyttää olevan tehtävänsä tasalla. „Kansa on sitä mieltä, ettei kieltolailla tankoitakaan totta, koska valtio itse valmistaa väkijuomia, koska lääkärit ja eläinlääkärit sitä antavat melkein jokaiselle ja koska apteekkeista sitä myydään

Den ohejdade sinnliga njutningen och pro-klamerandet av de naturliga drifternas rätt hör till saken." Även aktningen för andra lagar har samtidigt minskats. Livsmedels-lagen och övriga krigstidsreglementeringar gjorde början härvidlag. Efter den långa fastan drickes nu mer än tidigare. Folks njutningslystnad (jmf. dans- och nöjesfe-bern) är nuförtiden större än aktningen för lag och goda seder. Likaså har den ökade vinningslystnaden fört folk på smugglingens och sprithandels olovliga vägar. Samvetets röst avlyssnas icke mera, gudsfruktan har försvunnit ur vida kretsar och tygellösheten har tagit överhand. Man tycker, att „i en republik får var och en göra, som den själv lyster". Till lagarna förhåller man sig själ-viskt. Sådana lagar, som motsätta sig folks begär, äro föraktade, de som gynna dem, hål-las i aktning. Detta har konstaterats även för övriga lagars vidkommande, exempelvis lagen om torpens frigörelse, likaså beträf-fande förbudslagen. Enligt mångens me-ning saknar man närmast en sinnesändring i riktning mot utrotandet av dryckesbegäret, ty ensamt med en lagparagraf synes det icke möjligt att få det till stånd. Likaså har man hänvisat till den i. tal och skrift bedrivna agitationen mot förbudslagen. Om exempelvis en del tidningar hade använt all den energi, som nu offrats på att få förbudslagen upp-hävd, på dess hållande i helgd, så tror man, att förhållandena säkerligen vore annor-lunda. „Nu förhåna och nedsätta de varje dag gällande lag — är det sedan att undra på, om det uppstår frukter av en sådan säd." Mångenstädes klagas det även över, att över-klassens, de bildades, exempel verkar för-därvligt på folket. „Som de gamla sjunga, så kvittra de unga." Samtidigt ligger det egent-liga nykterhetsarbetet nästan helt och hållet nere. Rätt många kyrkoherdar ha uttalat sitt missnöje med de myndigheters verksam-het, som övervaka förbudslagen. Då de, vil-kas uppgift det vore att närmast vaka över lagens helgd, själva i sitt förhållande till för-budslagen visa stor slapphet och karaktärs-löshet, om de icke rentav själva genom sitt leverne i dryckenskap förlöjliga hela lagen, är det klart, att det inverkar skadligt på många osjälvständiga naturer. En åklagare, som tvungen därtill anklagar en annan för en förseelse, som han även själv begått, kan icke förutsättas stå på höjden av sin uppgift. „Folket anser, att man icke menar allvar med

lääkkeenä ja koska viranomaiset eivät sen mielestä pyrikään panemaan kieltolakia voimaan." „Nimismiesten, poliisien ja kunnan viranomaisten jyrkkä kieltolain puolella oleminen puheissa ja käytännössä olisi alun pitäen kasvattanut kieltolaille suopeaa mieltä.”

9. Kirkkoherrain käsitykset siitä, missä yhteiskuntaluokissa ja kansalaispiireissä puuttuvaa kunnioitusta kieltolakia kohtaan on enimmäen huomattavissa, ryhmittivät seuraavasti.

	Kokaisissa piireissä I alla kretsar	Työläisissä Bland arbetare	Trialisissa Bland basutna	Varakkaisa, keski- luokassa Bland förmögna, i medelklassen	Sivistyneistössä, sittiväkeissä, Bland bildade, ständs- personer	Nuorisosa y. m. Bland ungdom o. a
Lätni — Län						
Uudenmaan — Nylands	19	4	2	1	6	2
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	14	14	13	20	20	9
Ahvenanmaa — Åland	7	2	1	—	1	1
Hämeen — Tavastehus	26	3	1	5	9	3
Viipurin — Viborgs	21	11	1	5	8	5
Mikkelin — S:t Michels	6	4	5	4	4	—
Kuopion — Kuopio	12	8	3	6	3	4
Vaasan — Vasa	27	9	9	5	11	5
Oulun — Uleåborgs	7	9	6	2	3	6
Koko maa — Hela landet	139	64	41	48	65	35
Siitä kaupungit — Därav städer	15	1	—	2	11	4

Suurimpana ryhmänä ovat näin ollen ne vastaukset, joissa kieltolain vähäinen kunnioitus on merkitty jotenkin yhtä tavalliseksi kaikissa kansankerroksissa. Poikkeuksina on esitetty eräillä tahoilla uskonnolliset piirit, lahkolaiset ja vapaakirkolliset, toisaalla osa henkisen työn tekijöistä, virkamiehistä y. m. Monet ovat kuitenkin myös todenneet, että erikoisesti työväki ei pidä arvossa tätä lakia, osittain tehdas- ja käsityöntekijät, osittain liikkuva työväki, tukkityöläiset y. m. Toiset ovat viitanneet yleensä alaluokkaan, köyhälistöön, sosialisteihin ja kommunisteihin, toiset nimenomaan työläisnuorisoon. Mutta miltei sama määrä on niitäkin, jotka ovat kiinnittäneet huomiota yläluokkaan, säätyläisiin ja sivistyneistöön, niiden joukossa myös virkamiehiin, tuomareihin, poliisiviranomaisiin ja kunnan virkailijoihin. Lukuisissa

förbudslagen, enär staten själv fabricerar rusedrycker, enär läkare och djurläkare giva därav nästan åt envar, enär det i apoteken säljes som medicin, och då myndigheterna enligt folkets åsikt icke ens söka bringa förbudslagen i kraft.” „Om länsmännen, poliserna och de kommunala myndigheterna obehörigt varit på förbudslagens sida i tal och i praktiken, skulle det från början skapat en gynnsam jordmån för förbudslagen.”

9. Kyrkoherdarnas åsikter därom, inom vilka samhällsklasser och medborgarkretsar ringaktningen för förbudslagen gör sig mest märkbar, fördela sig på följande sätt.

Den största gruppen bilda sålunda de svar, enligt vilka ringaktningen för förbudslagen uppgivits vara ungefär lika vanlig inom alla samhällsskikt. Som undantag ha på en del håll anförts religiösa kretsar, sekterister och frikyrkliga, på andra håll åter utförare av intellektuellt arbete, tjänstemän m. fl. Många ha dock konstaterat, att särskilt arbetarna icke hålla denna lag i helgd, bland dessa delvis fabriks- och hanterkeriarbetare, delvis löst arbetsfolk, stockarbetare m. fl. Andra ha i allmänhet framhållit underklassen, proletariatet, socialister och kommunister, eller speciellt arbetarungdomen. Det finnes dock ett nära nog lika stort antal sådana, som fäst uppmärksamheten vid överklassen, ståndspersonerna och den bildade klassen, bland dem även tjänstemän, domare, polismyndigheter och kommunala tjänstemän. I talrika

tapauksissa on edelleen kieltolain kunnioitus katsottu pienemmäksi puolisivistyneessä keski- luokassa, varakkaisessa liikemies- y. m. piireissä, toisissa taas tilallisten keskuudessa. Muuntamat lausunnonantajat ovat vielä viitanneet kalastajiin, loisiin, sotilashenkilöihin, lääkäreihin, salakuljettajiin j. n. e. Nuorisoon nähden ilmenee tässäkin yhteydessä huolestumista. „Vanhemmat voimattomina valittavat tilanteen surkeutta nähdessään omien lastensa juovan. Ennen tuotiin viinat kaupungista, nyt sitä saa maaseudulta. Ennen annettiin sitä aikuisille, nyt saa lapsikin, kun vaan on rahaa.”

10. Mitä lainkunnioitukseen ylipäänsä tulee, ei se kaupunkikirkkoherrain käsityksen mukaan ole vähentynyt Uudessakaupungissa, Käikisalmessa, Haminassa, Joensuussa, Kristiinassa, Jyväskylässä ja Torniossa, minkä ohessa myös yksi Viipurin kirkkoherroista edustaa samaa ajatusta, toisen ollessa kumminkin päinvastaista mieltä, samoin kuin muidenkin kaupunkien kirkkoherrat, mikäli nämä ovat tähän kysymykseen vastanneet. Maaseudulla on 70.3 % kaäkista lausunnonantajista katsonut lainkunnioituksen yleensä alentuneen ja 29.7 % sen säilyneen entisellään. Suhteellisesti parhaita näyttävät olot Uudenmaan ja Oulun lääneissä. Yksityisistä kihlakunnista, joiden, kuten kaupunkienkin, oloja valaisee kartogrammi IV.3, ovat suotuisimmassa asemassa Sortavalan ja Kemin kihlakunnat sekä näiden jälkeen Raaseporin, Helsingin, Pernajan, Mynämäen, Ikaalisten, Tyrvään, Kymin, Lappeen, Kurkijoen, Mikkelin, Ilomantsin, Ilmajoen, Pietarsaaren, Laukaan, Viitasaaren, Oulun, Safoisten, Kajaanin ja Lapin kihlakunnat. Jotkut niistä 128 kirkkoherrasta, jotka eivät ole huomanneet lakién arvon heikontuneen, ovat erikoisesti viitanneet siihen, kuinka rikoksen tehneillä yhä edelleen on rangaistuksen pelkoa, kuinka vetoomuksia lain sanaan kuulee hyvin usein ja laista puhutaan yleensä kunnioituksella.

11. Useimmissa tapauksissa ovat ne kirkkoherrat, jotka ovat myöntäneet lainkunnioituksen yleensä vähentyneen, kiinnittäneet huomiota siihen, että rikollisuus nykyään on suuri ja yhä kasvamassa. Esimerkkeinä on kieltolakirikosten ohella mainittu m. m. mur-

fall har vidare aktningen för förbudslagen ansetts vara minst inom den halvbildade medelklassen, bland förmögna affärsman- o. a. kretsar, i andra åter bland de besuttna jordbrukarna. En del av dem, som uttalat sig, ha ytterligare hänvisat till fiskare, inhysingar, militärpersoner, läkare, smugglare, o. s. v. Beträffande ungdomen framföras även i detta sammanhang bekymmer. „Föräldrar klaga maktlösa över det bekymmersamma läget, då de se sina egna barn dricka Förut hämtades spriten från staden, nu får man den från landsbygden. Tidigare gavs därav endast åt vuxna, nu även åt barn, om det blott finns pengar.”

10. Vad aktningen för lag i allmänhet vidkommer, har den icke enligt kyrkoherdarnas i städerna uppfattning minskats i Nystad, Kexholm, Fredrikshamn, Joensuu, Kristinestad, Jyväskylä och Torneå, varjämte även den ena av kyrkoherdarna i Viborg företräder samma åsikt, medan den andra dock är av motsatt uppfattning, i likhet med kyrkoherdarna i de övriga städerna, i den mån dessa besvarat denna fråga. På landsbygden ha 70.3 % av alla dem, som avgivit svar, ansett, att aktningen för lag i allmänhet nedgått och 29.7 %, att den förblivit som förut. Förhållandena synas vara relativt bäst i Nylands och Uleåborgs län. Förhållandena i de enskilda häraden ävensom i städerna belysas i kartogram IV.3; av de förstnämnda befinna sig i den förmånligaste ställningen Sordavala och Kemi härad samt näst efter dessa Raseborgs, Helsinge, Pernå, Virmo, Ikaalis, Tyrvis, Kymmene, Lappvesi, Kronoborgs, S:t Michels, Ilomants, Ilmola, Pedersöre, Laukas, Viitasaari, Uleå, Salo, Kajana och Lappmarkens härad. En del av de 128 kyrkoherdar, vilka icke observerat, att aktningen för lagarna minskats, har speciellt hänvisat därtill, att de, som begått brott, allt fortfarande hysa fruktan för straff, huru man mycket ofta hör vädjanden till lagens ord och att det i allmänhet talas med aktning om lagen.

11. I de flesta fall ha de kyrkoherdar, vilka medgivit, att aktningen för lag i allmänhet minskats, fäst uppmärksamheten därvid, att brottsligheten för närvarande är stor och stadd i tillväxt. Som exempel har jämsides med förbudslagsbrotten framhållits bl. a. det

hien, kavallusten, näpietelyjen, tullirikosten, metsästys- ja kalastusasetusten rikkomusten lukuisuus, samoin tie-, kirkko- ja kunnallislakien alianvioiminen. Niinkään valitetaan, että laki irtolaisuudesta on mitätön ja ettei määräyksiä kuokkavieraista pidoissa, rokotuksesta ja henkikinjoituksesta nykyään noudateta. Edelleen on monasti viitattu tapojen yleiseen huononemiseen ja sen seurauksina oleviin kurittomuutta ja siveellisten käsitteiden alentumista osoittaviin ilmiöihin, kuten sukupuolimoraalin hölymiseen, siveellisyysrikosten enenemiseen, perhesuhteiden rikkinaisyyteen, velvollisuuden- ja kunniantunnon heikontumiseen, uhkapelin yleisyyteen, rehellisyyden puutteeseen, petosten, keinottelun, tottelemattomuuden, itsekkyyden, nautinnonhimon ja valheen yhä lisääntyvään valtaan. Lepopäivää ei pyhitetä, omistusoikeutta ei pidetä arvossa, niinkuin aikaisemmin, verolakeja kierretään, kommunismi ja muut kumousliikkeet leviävät, entistä suurempaa häikäilemättömyyttä ilmenee lakien polkemisessa. Valan kunnioituksen on todettu vähentyneen, väärää valoja tehdään useammin kuin ennen, todistajia on vaikea saada eikä ilmiantoja esiinny. Nuorisio on willintynyttä, se ei kärsi mitään viranomaisia yläpuoleltaan, lapsetkin ovat oppineet kiertämään lakeja ja salaamaan rikoksia. Yleinen mielipide suhtautuu entistä välinpitämättömämmin rikoksiin. Lakeja kohtaan on tavattavissa arvostelevaa mieltä enemmän kuin niitä kunnioittavaa. Usein sanotaan, ettei lakeja muka tarvitse ehdottomasti ja omantunnon tarkasti noudattaa. Laeista ei enää puhuta sellaisella pieteetillä ja pyhyyden tunteella kuin ennen. Aikaisemmin pidettiin niitä „yhteiskunnan rauhan, omaisuuden ja henkilön koskemattomuuden, järjestyksen ja hyvien tapojen takaajina, mutta nykyään usko niiden voimaan on horjutettu”. Niitä arvostellaan luokkalakeina; toiset väittävät, että „se laki on porvarien laatima, ei sitä sen vuoksi tarvitse totella, toiset taas sanovat: se on sosialistien laatima laki, mitäs siitä!” Kevytmielisesti puhutaan varsinkin kielto- lakirikoksista ja niiden yhteydessä olevista seikoista. „Niissä asioissa näyttää kaikki olevan luvallista ja omistuneille kepposille nautetaan.” Poliittisen vastapuolueen läpiajamaa lainsäädäntöä ei tahdota noudattaa. Oma etu otetaan toiminnan ojennusnuoraksi. „Rahan himo, ei edes persoonallinen heikkous, vie huomatuissa asemassa olevia henkilöitä osantajiksi lainrikkomiseen. Ja mikä ikävintä,

stora antalet mord, försnällningar, snatterier, tullförbrytelser, överträdelsor av jakt- och fiskeristadganden ävensom underskattandet av väg-, kyrko- och kommunala lagar. Likaså klagas det över, att lagen om lösdriveri saknar betydelse och att bestämmelserna om snyltgäster vid kalas, vaccinerings och mantalsskrivning icke efterföljas nuförtiden. Vidare har man i flere fall hänvisat till att sederna i allmänhet försämrats och till sådana därav följande företeelser, som utvisa tygelöshet och upplösning av sedebegreppen, såsom nedgången i könsmoralen, ökningen i sedlighetsbrotten, upplösningen av familjebanden, försvagandet av plikt- och hederskänslan, den allmänna spridning af hasardspel erhållit, bristen på ärlighet, samt den ständiga ökningen av bedrägerier, jobberi, olydnad, själviskhet, njutningsbegär och lögnar. Valodagen helgas icke, äganderätten aktas icke mera som tidigare, skattelagarna kringgås, kommunismen och andra samhällsomstörtande rörelser vinna utbredning, en allt större fräckhet framträder vid förtrampandet av lagarna. Aktningen för edens helgd uppges ha minskats, mened begås oftare än förut, det är svårt att anskaffa vittnen och angivelser förekomma icke. Ungdomen är förvildad, den tål inga myndigheter över sig, t. o. m. barnen ha lärt sig att kringgå lagar och hemlighålla brott. Den allmänna opinionen förhåller sig likgiltigare än tidigare till brott. Man påträffar mer kritik av lagarna än aktning för dem. Det säges ofta, att man icke behöver följa lagarna ovillkorligen och samvetsgrant. Man talar icke mer med samma pietetskänsla om lagarna som förr. Tidigare ansågos de som „en borg för samhällsfriden, för egendomens och personens okränkbarhet, för ordning och god sed, men nu har tron på deras kraft rubbats”. De bedömas som klasslagar; en del påstå, att „den lagen har stiftats av borgarna, därför behöver man icke lyda den, andra åter säga: den lagen är stiftad av socialisterna, vad bryr vi oss om den!” Man talar lättsinnigt i synnerhet om förbudslagsbrotten och i samband därmed stående omständigheter. „I dylika frågor synes allting vara lovligt, och man skrattar åt lyckade sprätt”. En av det politiska motpartiet genomdriven lagstiftning vill man icke följa. Den egna fördelen tages till rättesnöre för ens verksamhet. „Penningbegäret, icke ens personlig svaghet, gör personer i bemärkt ställning delaktiga i

lahjominen ja voitosta osalliseksi tuleminen yhdistää laveita kansalaispiirejä rikkomäsi-tresseihin." Pieniin rangaistuksiin suhtaudutaan yliolkaisesti, oikeudenkäynneissä syylliset harvoin osoittavat katumusta, eivätkä rangaistukset näytä aikaansaavan parannusta tuomituissa.

Selityksinä siihen, mistä tällainen lainkunnioituksen heikontuminen on aiheutunut, on pääasiallisesti esitetty samoja seikkoja, joista myös kieltoain vähäisen arvon on katsottu johtuvan. Siten on ensi sijassa kiinnitetty huomiota sota- ja pula-ajan tuottamaan yleiseen siveelliseen rappeutumiseen. „Kansaamme on pitemmän aikaa kasvatettu lain halveksimiseen, yllyttämällä kaikin tavoin järjestyksen ja hyvien tapojen polkemiseen." Ensin sortovuosien laittomuuden aika, sitten elintarve- ja vuokrasäännöstely sekä sen jälkeinen „lakitehtailu" ovat jatkuvasti olleet omansa horjuttamaan lakien pyhyyttä. Niinpä viitataan m. m. siihen, kuinka tuhannet juoksuhaudain kaivamisessa kävivät venäläistä koulua laiskuuteen, vetelehtimiseen ja pettämiseen ja kuinka punakapinan aika kylvi oppia: „laki on kuin sakkii sanoo" ja „Suomen laki on brovningissa". (Sitäpaitsi valitetaan, että lakeja mykyään laaditaan liian paljon ja että ne sisältävät „arveluttavaa heikkoutta ja sekavuutta ja entisten periaatteiden vastaista, niin että kansan on mahdotonta edes tietää, mitä ne sisältävät, sitä vähemmän noudattaa niitä". Tämä hätiköintiä ja liiallista uudistusintoa sekä eräiden mielestä tarpeettomia myönnytyksiä sosialismin vaatimuksille todistava „lakienleivonta ja paikkaleminen" on hävittänyt luottamuksen lakien arvoon. „Snellman sanoo, että harvoja, hyviä lakeja kunnioitetaan, liian monet lait vievät kunnioituksen. Eduskunnan työteho on suhteellisen suuri muuten alentuneeseen työtehoon maassa. Elintarvelaki oli ensimmäinen, torpparilait y. m. edelleen pahennuksen syynä." Toiset pitävät kaiken turmion aiheuttajana sitä, että „elävä Jumala ja hänen pyhä sanansa ovat hyljätyt. Juureton puu huojuu tuulien mukaan".

12. Mitä vihdoin *valankunnioitukseen* erikoisesti tulee, on se kirkkoherrain käsityksen mukaan vähentynyt muissa kaupungeissa, paitsi Uudessakaupungissa, Viipurissa, Sortavalassa, Haminassa, Kristiinassa, Uudessa-

brott mot lag. Och vad som är värst, mutor och möjligheten till delaktighet i vinsten föräna vidsträckta medborgarkretsars intressen i fråga om brott mot lag." Man förhåller sig nonchalant till mindre straff, de skyldiga ådagalägga sällan ånger vid rättegångar, och synas straffen icke medföra förbättring hos de dömda. Som förklaring därpå, varav denna minskning i aktning för lagen förorsakats, har huvudsakligen framhävts samma omständigheter, varav ringaktningen för förbudslagen ansetts bero. Sålunda har man i främsta rummet fäst uppmärksamhet vid den allmänna nedgång i moralen som krigs- och kristiden medfört. „Vårt folk har en längre tid uppfostrats att förakta lagen och uppeggats på allt sätt att förtrampa ordning och god sed." Först laglösheten under ofärdsåren, sedan livsmedels- och hyresreglementeringen samt den därpå följande „lagfabrikationen" ha alla varit ägnade att rubba lagens helgd. Sålunda framhåller bl. a., huru tusenden vid vallarbetena av ryssarna lärde sig lättja, dagdriveri och bedräglighet, och huru den röda tiden utsådde den läran: „att lagen är, som gänget säger" och „Finlands lag är i brovningen". Dessutom klagar man över att man nuförtiden stiftar för mycket lagar, och att de innehålla „betänkliga svagheter och sakna reda samt innehålla sådant, som strider mot tidigare principer, varför det för folket är t. o. m. omöjligt att veta, vad de innehålla, än mindre då att efterfölja dem." Detta fjask och denna överdrivna reformiver samt den „lagfabrikation och hopplappning", som enligt många åsikt innebär onödiga eftergifter för socialismens fordringar, har bragt tilliten till lagarnas helgd att försvinna. „Snellman säger, att få, men goda lagar hållas i aktning; med allt för många lagar försvinner aktningen. Riksdagens arbets-effektivitet är proportionsvis stor i jämförelse med den annars sjunkna arbetseffektiviteten i landet. Livsmedelslagen var den första, torparlagarna o. a. ytterligare orsaker till försämringen." En del anse, att allt fördärv förorsakats därav, att „levande Gud och hans heliga ord äro övergivna. Ett rotlöst träd sviktar för vindarna."

12. Vad slutligen särskilt *aktningen för edens helgd* angår, har den enligt kyrkoherrarnas uppfattning minskats i övriga städer utom i Nystad, Viborg, Sordavala, Fredrikshamn, Kristinestad, Nykarleby och

kaarlepyyssä ja Torniossa. Maaseudulla osoittaa 62.4 % vastauksista sen heikontuneen ja 37.6 % pysyneen entisellään, jälkimmäisten edustaessa verraten huomattavaa osaa Turun-Porin, Mikkelin, Vaasan ja Oulun lääneissä, etupäässä samoilla seuduilla, missä lainkunnioituksen ylipäänsä on katsottu säilyneen ennallaan. Edellisistä ovat useat tässä yhteydessä viittaneet siihen, miten vaikeaa nykyään on saada todistajia oikeuteen, minkä lisäksi ei ole varmuutta, mitä ne puhuvat.

Torneå. På landsbygden utvisa 62.4 % av svaren, att den avtagit och 37.6 %, att den förblivit oförändrad, och företräda de senare jämförelsevis betydande delar av Åbo-Björneborgs, S:t Michels, Vasa och Uleåborgs län, främst samma trakter, där aktningen för lag i allmänhet anses ha förblivit oförändrad. Av de förra ha flere i detta sammanhang hänvisat därtill, huru svårt det för närvarande är att anskaffa vittnen till rättegångar, varförutom man icke kan vara säker på, vad de säga.

IV. Kunnallislautakuntain ja Kauppalahallitusten esimiehet. — Ordförändena i Kommunalnämnderna och Köpingsstyrelserna.

Tiedustelukaavakkeita III (vrt. liitettä siv. 36—38), jotka eroavat kaavakkeista I ainoastaan sikäli, että niistä puuttuu valankunnioitusta koskeva kysymys, lähetettiin kaikkiaan 515:lle kunnallislautakuntain ja 13:lle kauppalahallitusten esimiehelle. Näistä on yhteensä 488 eli 92.4 % palauttanut kaavakkeensa. Niistä 40 maalaiskunnasta, joista tietoja ei ole saatu, kuuluu 5 Uudenmaan, 9 Turun-Porin, 7 Hämeen, 3 Viipurin, 1 Mikkelin, 4 Kuopion, 6 Vaasan ja 5 Oulun lääneihin. Vähälukuisuutensa takia ne eivät pääse tuottamaan tuntuvampaa häirtä kokonaistulosta tarkasteltaessa.

Taulukko IV sivuilla 12—13 osoittaa, miten annetut vastaukset, jotka tietysti tarkoittavat vain maaseutua, kaavakkeen enimpiin kysymyksiin nähden jakaantuvat lääneittäin.

1. Kuten siitä on havaittavissa, on ensinnäkin 28.2 % lausunnonantajista katsout *alkoholijuomien nauttimisen* paikkakunnallaan maailmansodan edelliseen aikaan verraten lisääntyneen, 47.2 % vähentyneen ja 24.6 % pysyneen ennallaan. Suotuisimmalta kehitys näyttää Vaasan ja Oulun lääneissä sekä näiden jälkeen Mikkelin ja Kuopion lääneissä, joissa kaikissa yli puolet tiedoista viittaa alkoholinkäytön supistumiseen. Yksityisten kihlakuntain keskimääräisiä oloja silmällä pitäen näyttää juoppous kasvaneen koko Uudellamaalla ja Ahvenanmaalla, mutta pienentyneen Vehmaan, Piikkiön, Ulvilan, Ikaalisten, Ruoveden, Pirkkalan, Jämsän, Lappeen, Jääskén, Äyräpään, Sortavalan, kaikissa Mikkelin läänin sekä muissa Kuopion, Vaasan ja Oulun läänien kihlakunnissa, paitsi Pielisjärven, Rautalammin, Lapuan, Haapajärven ja Lapin, joissa, samoin kuin toisten läänien edellä luettelemattomissa kihlakunnissa, se on säilynyt osapuulleen ennal-

Frågeformulär III (jmf. bilagan å sid. 36—38), som skiljer sig från formulär I endast däri, att i detsamma saknas frågan rörande aktningen för edens helgd, utsändes till ordförändena i inalles 515 kommunalnämnder och 13 köpingsstyrelser. Av dessa ha sammanlagt 488 eller 92.4 % återsänt formuläret. Av de 40 landskommuner, varifrån uppgifter icke erhållits, äro 5 belägna i Nylands, 9 i Åbo-Björneborgs, 7 i Tavastehus, 3 i Viborgs, 1 i S:t Michels, 4 i Kuopio, 6 i Vasa och 5 i Uleåborgs län. På grund av sitt ringa antal kunna de icke medföra någon kännbarare olägenhet vid granskningen av resultatet i dess helhet.

Tabell IV å sid. 12—12 utvisar, huru de avgivna svaren, vilka naturligtvis åsyfta endast landsbygden, fördela sig länsvis med avseende å de flesta av frågorna i formuläret.

1. Såsom därav framgår, ha först och främst 28.2 % av dem, som avgivit utlåtande, ansett, att *förtäringen av alkoholdrycker* på orten ökats i jämförelse med tiden före världskriget, 47.2 %, att den minskats och 24.6 %, att den förblivit som förut. Utvecklingen förefaller att vara gynnsammast i Vasa och Uleåborgs län samt därefter i S:t Michels och Kuopio län, för vilka alla över hälften av uppgifterna angiva en nedgång i bruket av alkohol. Beträffande genomsnittsförhållandena inom enskilda härad synes dryckeskäskapen ha ökats i hela Nyland och på Åland, men minskats i Vehmo, Piikkis, Ulfsby, Ikaalis, Ruovesi, Birkkala, Jämsä, Lappvesi, Jääskis, Äyräpää, Sordavala, alla S:t Michels läns samt i övriga av Kuopio, Vasa och Uleåborgs läns härad med undantag av Pielisjärvi, Rautalampi, Lappo, Haapajärvi och Lappmarkens härad, varest den likasom i de härad i de övriga länen, vilka icke uppräknats i det föregående, förblivit

laan. Kauppaloissa olot ovat suhteellisesti huonommat kuin yleensä maaseudulla.

Kaikista kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehistä on 22.4 % todennut, että nykyään esiintyy *päihtyneitä* enemmän kuin ennen sotaa, kun sen sijaan 56.1 % on päinvastaista mieltä ja 21.5 % väittää juopuneiden luvun jäänneen yhtä suureksi. Päihtyneiden on siten myönnetty useammassa tapauksissa vähentyneen kuin itse alkoholin nauttimisen, mikä osoittaa sitä, että juopuneet ainakin jonkun verran yleisemmin koettavat karttaa julkista esiintymistä. Eri lääneissä ja kihlakunnissa on kehityksessä katkannossa ollut pääasiallisesti samansuuntaisen kuin ensimmäiseen kohtaan nähden. Olot ovat siten maan eteläosissa melkoista pahemmat kuin pohjoisosissa.

2. Vuosien 1920—22 kuluessa on alkoholi-juomien käytön katsottu enimmäkseen kasvaneen; 55.8 % vastauksista viittaa tähän, mutta 20.5 % supistumiseen ja 23.7 % ennallaan pysymiseen. Suhteellisesti parhaita näyttävät olot tässäkin Kuopion, Vaasan ja Oulun lääneissä. Eri kihlakunnista osoittavat jatkuvaa raitistumista vain Sortavalan, Pietarsaaren, Kuortaneen ja Laukaan kihlakunnat. Jotenkin muuttumattomana on tilanne säilynyt Ruoveden, Jääsken, Kurkijoen, Salmin, Heinolan, Juvan, kaikissa Kuopion läänin, Ilmajoen ja Viitasaaren sekä muissa Oulun läänin kihlakunnissa, paitsi Lapin, jossa, samoin kuin yllä mainitsemattomissa kihlakunnissa, juoppous on puheena olevina vuocina lisääntynyt. Kauppaloissa olot ovat miltei kauttaaltaan huomontuneet.

3. Siirryttäessä sitten kysymykseen alkoholin nauttimisen vaihteluista eri väestöryhmien keskuudessa sodan edelliseen aikaan verraten, huomataan ensinnäkin, että tämä *työläisten* piirissä kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehien käsityksen mukaan on pikemminkin vähenemässä; 48.9 % heidän lausunnoistaan käy tähän suuntaan, kun sen sijaan 24.6 % niistä osoittaa päinvastaista ja 26.5 % entistä asiaintilaa. Valoisin on kehitys ollut Hämeen, Kuopion ja Vaasan lääneissä, joissa runsaasti puolet kunnista on työläisten osalta raitistunut. Oloja kihlakunnittain selvittää hitteenä oleva kartogrammi I.3. Niinkuin siitä näkyy, on

någorlunda oförändrad. I köpingarna äro förhållandena relativt taget sämre än på landsbygden i allmänhet.

Av samtliga ordförande i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna ha 22.4 % konstaterat, att det för närvarande förekommer mer *berusade* än före kriget, medan däremot 56.1 % äro av motsatt åsikt och 21.5 % göra gällande, att antalet berusade förblivit oförändrat. Antalet berusade uppges sålunda ha minskats i flere fall än själva förtäringen av alkohol, vilket tyder på, att de berusade åtminstone något mer än förut söka undvika att uppträda offentligt. I olika län och härad har utvecklingen i detta hänseende gått i huvudsakligen samma riktning som i förstnämnda hänseende. Förhållandena äro sålunda avsevärt sämre i landets sydligare än i de nordliga delarna.

2. Under åren 1920—22 uppges förtäringen av alkoholdrycker mestadels ha ökats; 55.8 % av svaren tyda härpå, 20.5 % åter på en minskning och ange 23.7 % ingen förändring. Proportionsvis bäst synas förhållandena vara även i detta hänseende i Kuopio, Vasa och Uleåborgs län. Av de olika häraden utvisa endast Sordavala, Pedersöre, Kuortane och Laukas härad en fortgående förbättring av nykterhetstillståndet. Läget har förblivit någorlunda oförändrat i Ruovesi, Jääskis, Kronoborgs, Salmis, Heinola, Jokkas, alla Kuopio län, Ilmola och Viitasaari härad samt i övriga härad i Uleåborgs län utom i Lappmarkens härad, varefter, liksom i de härad, vilka icke uppräknats här ovan, dryckenskapen ökats under ifrågasvarande år. I köpingarna ha förhållandena nära nog genomgående försämrats.

3. Om man sedan ägnar uppmärksamhet åt frågan om växlingarna i förtäringen av alkohol *bland olika befolkningsgrupper* jämfört med tiden före kriget, observerar man främst, att denna enligt ordförandenas i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna uppfattning närmast är stadd i avtagande bland *arbetarna*; 48.9 % av deras uttalanden gå i denna riktning, medan däremot 24.6 % av dem ådagalägga motsatsen och 26.5 % ange ett oförändrat läge. Utvecklingen har varit gynnsammast i Tavastehus, Kuopio och Vasa län, där drygt hälften av kommunerna blivit nyktrare i fråga om arbetarna. Förhållandena häradsviis belysas i kartogrambilagan I.3.

juoppouden työvään keskuudessa arvioitu enentyneen vain Raaseporin, Lohjan, Pernajan, Maskun, Lapuan ja Lapin kihlakunnissa sekä säilyneen entisellään Helsingin, Piikkiön, Ikaalisten, Tyrvään, Ahvenanmaan, Hollolan, Salmin, Ilomantsin, Liperin, Oulun ja Haapajärven kihlakunnissa, mutta muissa 36 kihlakunnassa suuremmassa tai pienemässä mitassa supistuneen. Kauppaloissa kehitys työläisiin, kuten toisiinkin väestöryhmiin nähden, on epädullisempi kuin yleensä maaseudulla.

Mitä tulee alkoholijuomien nauttimiseen talollisten piirissä, ei sen väheneminen näytä olleen yhtä tavallista kuin työvään alkoholinkäyttö; 45.1 % vastauksista viittaa kuitenkin myös tässä kohdin parannukseen, 22.0 % huononemiseen ja 32.9 % ennallaan pysymiseen. Oloja maan eri osissa valaisee kihlakunnittain kartogrammi II.3. Verrattaessa tätä edelliseen työläisiä koskevaan karttaan nähdään kehityksen kummassakin olevan useimmiten samansuuntaisen. Sen mukaan on talollisten katsottu käyttävän entistä runsaammin alkoholia Raaseporin, Helsingin, Pernajan, Ikaalisten, Maskun, Tammelan, Heinolan ja Lapuan kihlakunnissa sekä samassa laajuudessa Lohjan, Piikkiön, Ulvilan, Tyrvään, Loimaan, Ahvenanmaan, Ruoveden, Hauhon, Hollolan, Kymmin, Käkisalmen, Kurkijoen, Salmin, Juuan, Pielisjärven ja Lapin kihlakunnissa, mutta muissa 29 kihlakunnassa ainakin jossain määrin vähemmän.

Virkamiehistön ja muiden säätyläisten keskuudessa alkoholinkäyttö on kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehien mielestä pääasiallisesti sama kuin ennen maailmansotaa; 48.8 % näistä tiedonantajista yhtyy tähän, kun sen sijaan 10.5 % toteaa sen lisääntyneen ja 40.7 % supistuneen, joten myös vähenne on merkitty varsin yleiseksi. Viimeksi mainittu ryhmä on huomattavin Hämeen, Vaasan ja Oulun lääneissä, mutta ensiksi mainittu muissa lääneissä. Lisääntymistä on havaittu suhteellisesti enimmäkseen Uudenmaan ja Viipurin lääneissä, lähinnä Helsingin, Pernajan, Rannan, Kymmin ja Äyräpään kihlakunnissa, sekä näiden ohessa m. m. Halikon, Maskun, Tammelan, Hollolan, Iisalmen, Rautalammin, Ilmajoen, Närpiön ja Lapuan kihlakuntain eräissä osissa.

Epädullisimman kuvan tarjoaa kehitys nuorison keskuudessa. Kaikista kunnallis-

Såsom av detta framgår, uppgives drycken skapen bland arbetarna ha ökat blott i Raseborgs, Lojo, Pernå, Masku, Lappo och Lappmarkens härad samt förblivit oförändrad i Helsinge, Piikkis, Ikalis, Tyrvis, Ålands, Hollola, Salmis, Ilomants, Libelits, Uleå och Haapajärvi härad, medan den i övriga 36 härad minskats i större eller mindre mån. I köpingarna har utvecklingen för arbetarnas vidkommande, likasom beträffande andra befolkningsgrupper, i allmänhet gestaltat sig ogynnsammare än på landsbygden.

Vad förtäringen av alkoholdrycker bland de *besuttna* jordbrukarna beträffar, synes minskningen i densamma icke vara lika vanlig som bland arbetarna; 45.1 % av svaren tyda dock på en förbättring även i detta hänseende, 22.0 % på en försämring och 32.9 % på ett oförändrat läge. Förhållandena i de olika delarna av riket belysas häradsvis i kartogrambilagan II.3. Vid en jämförelse med det föregående kartogrammet rörande arbetarna kan man iakttaga, att utvecklingen i bägge fallen oftast går i samma riktning. Sålunda har bruket av alkohol bland de *besuttna* enligt uppgift ökat i Raseborgs, Helsinge, Pernå, Ikalis, Masku, Tammela, Heinola och Lappo härad samt förblivit oförändrat i Lojo, Piikkis, Ulfsby, Tyrvis, Loimijoki, Ålands, Ruovesi, Hauho, Hollola, Kymmene, Kexholms, Kronoborgs, Saluis, Jokkas, Pielisjärvi och Lappmarkens härad, medan övriga 29 härad uppvisa åtminstone någon minskning.

Bland *tjänstemän* och *övriga ståndspersoner* har bruket av alkohol enligt ordförändras i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna åsikt i huvudsak förblivit oförändrat jämfört med före världskriget; 48.8 % av dem, som lämnat uppgifter, uttala sig i denna riktning, medan däremot 10.5 % konstatera en ökning och 40.7 % en minskning, varför alltså även en nedgång ansetts vara mycket allmän. Sistnämnda grupp är mest betydande i Tavastehus, Vasa och Uleåborgs län, den förstnämnda däremot i de övriga länen. En ökning har i de relativt taget flesta fallen iakttagits i Nylands och Viborgs län, närmast i Helsinge, Pernå, Stranda, Kymmene och Äyräpää härad, samt jämte dessa bl. a. i vissa delar av Halikko, Masku, Tammela, Hollola, Idensalmi, Rautalampi, Ilmola, Närpes och Lappo härad.

Den oförmånligaste bilden erbjuder utvecklingen bland *ungdomen*. Av samtliga

lautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehistä katsoo 55.0 % juoppouden tässä piirissä kasvaneen, varsin monet näistä erikoisen huolestuttavassa mitassa; jota vastoin 25.5 % myöntää myös nuorison raitistuneen ja 19.5 % olojen eärlyneen entisellään. Vaasan ja Oulun, samoin kuin vielä Mikkelin ja Kuopion lääneissäkin tilanne näyttää tuntuvasti paremmalta kuin muualla Suomessa. Vaihdelut eri kihlakunnissa ilmenevät yleispiirtein kartogrammista III.3. Kuten tästä käy selville, on alkoholin nauttimisen maalaisnuorison osalta todettu vähentyneen Sortavalan, Juvan, Ilmajoen, Kuortaneen, Laukaan, Saloisten ja Kemian kihlakunnissa sekä pysyneen ennallaan Pirkkalan, Rannan, Mikkelin, Ilomantsin, Liperin, Kuopion, Rautalammin, Korsholman, Pietarsaaren, Viitasaaren, Oulun, Haapajärven ja Kajaanin kihlakunnissa, mutta enentyneen muissa 33 kihlakunnassa, joihin kuuluvat m. m. kaikki Uudenmaan ja Turun-Porin läänien kihlakunnat sekä Ahvenanmaa.

Mikäli kysymys vihdoin koskee alkoholi-juomien käyttöä naisten keskuudessa, osoittaa yli puolet, 54.2 %, lausunnoista sen jääneen entiselleen, vain 14.1 % lisääntyneen ja 31.7 % supistuneen. Varsin lukuisissa ensimmäiseen ryhmään sisältyvissä kaavakkeissa on huomautettu, etteivät naiset paikkakunnalla ole tietävästi koskaan juopotelleet. Mikkelin, Kuopion, Vaasan ja Oulun lääneissä olot ovat tässäkin katsannossa valoisammat kuin maan eteläosissa. Huolestuttavimmilta ne näyttävät Uudellamaalla, etenkin Raaseporin ja Helsingin kihlakunnissa. Muista seuduista, joissa naisten juoppous on kasvanut, on mainittava useimmat kauppalat sekä melkoiset alueet Halikon, Ulvilan, Tyrvään, Tammelan, Hauhon, Hollolan, Rannan, Kymmin, Viitasaaren, Oulun ja Lapin kihlakunnista.

4. Kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehien käsitykset siitä, *minkälaisia alkoholijuomia* nykyään etupäässä nautitaan, on ryhmitetty lääneittäin seuraavalla sivulla olevassa yhdistelmässä.

Salapolttoviinaa käytetään sen mukaan verraten runsaasti vielä Mikkelin, Kuopion, Vaasan (sisäosissa) ja Oulun lääneissä sekä muualla m. m. Tyrvään, Loimaan, Ruoveden, Sortavalan ja Salmien kihlakunnissa. Ulkomailta luvattomasti maahantuotu spriti taas on levinnyt

ordförende i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna anse 55.0 %, att dryckenskapen ökats inom dessa kretsar, synnerligen många av dem i mycket bekymmersam utsträckning, varemot 25.5 % medgiva, att även ungdomen blivit nyktrare och 19.5 %, att förhållandena icke förändrats. Läget i Vasa och Uleåborgs likasom ytterligare i S:t Michels och Kuopio län synes vara kännbart bättre än i det övriga Finland. Växlingarna i de olika häraden framgå i allmänna drag av kartogram III.3. Såsom härav synes, har förändringen av alkohol bland ungdomen å landsbygden enligt uppgift minskats i Sordavala, Jokkas, Ilmola, Kuortane, Laukas, Salo och Kemi härad samt förblivit oförändrad i Birkkala, Stranda, S:t Michels, Ilomants, Libelits, Kuopio, Rautalampi, Korsholms, Pedersöre, Viitasaari, Uleå, Haapajärvi och Kajana härad, medan den ökats i de återstående 33 häraden, till vilka höra bl. a. samtliga härad i Nylands och Åbo-Björneborgs län samt Åland.

Vad slutligen frågan om bruket av alkoholdrycker bland *kvinnorna* vidkommer, ange över hälften, 54.2 % av utlåtandena, att det förblivit som förut, endast 14.1 % ange en ökning och 31.7 % en minskning. I synnerligen talrika formulär hörande till den förstnämnda gruppen har framhållits, att kvinnorna å osten veterligen aldrig idkat dryckenskap. I S:t Michels, Kuopio, Vasa och Uleåborgs län äro förhållandena även i detta hänseende förmånligare än i landets sydliga delar. De förefalla att vara bekymmersammast i Nyland, speciellt i Raseborgs och Helsinge härad. Bland övriga trakter, där dryckenskapen bland kvinnorna ökats, bör nämnas de flesta köpingar samt avsevärda delar av Halikko, Ulfsby, Tyrvis, Tammela, Hauho, Hollola, Stranda, Kymmene, Viitasaari, Uleå och Lappmarkens härad.

4. Ordföranden i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna åsikter därom, *hurudana alkoholdrycker*, som nuförtiden främst förbrukas ha i tabellen å följande sida fördelats länsvis.

Lönbränd vara användes sålunda ännu jämförelsevis rikligt i S:t Michels, Kuopio, Vasa (de inre delarna) och Uleåborgs län samt annorstädes bl. a. i Tyrvis, Loimijoki, Ruovesi, Sordavala och Salmis härad. Den från utlandet olovligt införda spriten åter

Lääni — Län

	Yhteensä — Summa	Vastaus puuttua Svar saknas	Muunlaisia vastauksia Andra svar	Luvaton, maahan tuotua ja apteekista saatua Oloviigt införd o. apoteks- vara	Luvaton, valmistetua ja apotekista saatua Oloviigt tillverkad o. apoteksvara	Luvaton, valmistetua, maahan tuotua y. m. Oloviigt tillverkad, införd o. a.	Luvaton, maahan tuotua Oloviigt införd	Luvaton, valmistetua Oloviigt tillverkad	Yhteensä maaseutu — Summa för landsbygden Siitä kauppalat — Därav köpingar
Uudenmaan — Nylands	40	—	—	2	—	8	30	—	61
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	104	1	7	12	3	33	40	8	161
Ahvenanmaa — Åland	15	1	1	3	—	1	9	—	154
Hämeen — Tavastehus	51	1	4	11	1	12	20	2	33
Viipurin — Viborgs	64	1	2	6	2	18	29	6	50
Mikkelin — S:t Michels	26	—	1	3	2	9	8	3	33
Kuopion — Kuopio	39	—	1	3	4	21	3	7	50
Vaasan — Vasa	81	2	5	2	11	28	16	17	33
Oulun — Uleåborgs	68	—	2	8	10	24	6	18	50
Yhteensä maaseutu — Summa för landsbygden	488	6	23	50	33	154	161	61	488
Siitä kauppalat — Därav köpingar	13	—	2	1	—	2	8	—	13

pitkin Suomen- ja Pohjanlahden rannikko melko syvälle maahan ulottuvalla vyöhykkeellä, niin että Hämeen läänikin pääasiallisesti kuuluu sen piiriin ilmeisestä hyvien rauta- ja maantiekuljetusmahdollisuuksien johdosta. Apteekista saatua alkoholia väärinkäytetään omatekoisen ja maahan tuodun palo- viinan ohella m. m. lukuisissa kunnissa Myrämäen, Halikon, Loimaan, Ahvenanmaan, Hauhon, Jämsän, Hollolan, Äyräpään, Käki- salmen, Mikkelin, Juvan, Ilomantsin, Liperin, Rautalammin, Lapuan, Pietarsaaren, Kuortaneen, Viitasaaren, Saloisten, Haapajärven, Kemän ja Lapin kihlakunnissa. Denaturoitua spriiä mainitaan nautittavan m. m. Ulvilan, Korsholman, Lapuan, Oulun ja Haapajärven kihlakuntain eräillä seuduilla sekä Valkeakosken kauppalassa.

5. Pääasiallisista juopottelutilaisuuksista ja -paikoista esitettyjen lausuntojen ryhmittyminen selviää viereisellä sivulla olevasta yhdistelmästä.

Varsin monet kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehet ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että kieltolain voimaantultua juopottelu on siirtynyt etupäässä koteihin ja yksityisasuntoihin. „Tässä on suuri vaara väijymässä kotejamme, sillä on havaittavissa, että kodissa, jossa ennen ryyppiskelyä vierottiin, mutta nyt sitä salaisesti harjoitetaan, ei sitä kukaan pidä vikana, onpa näh-

har utbrett sig längs Finska- och Bottniska viken i ett bälte, som sträcker sig rätt långt in i landet, så att Tavastehus län huvudsakligen hör till detta område uppenbarligen på grund av sina goda transportmöjligheter per järnväg och landsväg. Den från apoteken erhållna alkoholen missbrukas jämte hembränd och insmugglad sprit bl. a. i talrika kommuner i Virmo, Halikko, Loimijoki, Ålands, Hauho, Jämsä, Hollola, Äyräpää, Kexholms, S:t Michels, Jokkas, Ilomants, Libelits, Rautalampi, Lappo, Pedersöre, Kuortane, Viitasaari, Salo, Haapajärvi, Kemi och Lappmarkens härad. Denaturerad sprit uppgives vara i bruk bl. a. i en del trakter av Ulfsby, Korsholms, Lappo, Uleå och Haapajärvi härad samt i Valkeakoski köping.

5. Grupperingen av utlåtandena rörande de tillfällen och ställen, där dryckenskap främst förekommer, framgår ur sammanställningen å vidstående sida.

Synnerligen många av ordförandena i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna ha fäst uppmärksamheten därvid, att dryckenskapen, sedan förbudslagen trätt i kraft, huvudsakligen förlagts till hemmen och till enskilda bostäder. „Häri ligger en stor fara för våra hem, ty det är att märka, att i hem, där dryckenskap icke tidigare förekom, men där sådan nu idkas i smyg, anser ingen det

matkoihin, metsästys- ja kalastusretkiin. Juopottelupaikkoihin nähden on mainittu metsiä, (kesäisin), nurkkakylviä, matkustajakoteja, kahviloita ja salaisia kokoontumispaikkoja. Juopotteluajan suhteen on huomautettu lauantai- ja sunnuntai- sekä suuremmista juhlapäivistä, palkanmaksupäivistä (esim. sahatyöväen päirissä). Vihdoin on 70 lausunnossa todettu alkoholia nautittavan yleensä kaikilla, missä ihmisiä on koolla, jollei poliisi ole valvomassa järjestystä (paitsi uskonnollisissa seuroissa).

Juopottelun ulkosalla on 44.8 % kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehistä ilmoittanut vuosien 1920—22 kuluessa lisääntyneen, 30.5 % vähentyneen ja 24.7 % pysyneen ennallaan. Suotuisin on kehitys tässä katsannossa ollut Mikkelin, Kuopion ja Vaasan lääneissä, huonoin Uudellamaalla ja Ahvenanmaalla. Supistumiseen viittaavat etupäässä lausunnot Ikaalisten, Ruoveden, Jämsän, Jääsken, Äyräpään, Sortavalan, Salmien, Rantasalmien, Liperin, Kuopion, Närpiön ja Kuortaneen kihlakunnista, enentymiseen taas vastaukset kaikista Uudenmaan läänin, muista Turun-Porin läänin, paitsi Ulvilan ja Ikaalisten kihlakunnista, samoin kuin Ahvenanmaan, Tammelan, Hauhon, Rannan, Kymän, Lappeen, Rautalammin, Oulun ja Lapin kihlakunnista. Muualla olot ovat pääasiallisesti entisellään.

Kaikista puheenaolevista tiedonantajista on 82.7 % myöntänyt, että nykyään käytetään väkevämpiä juomia kuin ennen, kun sen sijaan 17.3 % näistä ei ole todennut muutosta tässä suhteessa. Jokaisessa läänissä ovat edelliset huomattavana enemmistönä. Kihlakuntia, joissa lukuisat kunnat kuuluvat jälkimmäiseen ryhmään, ovat Ikaalisten, Lappeen, Sortavalan, Ilomantsin, Kuopion, Kuortaneen, Laukaan, Saloisten ja Kajaanin kihlakunnat, joissa, kuten yllä on esitetty, osittain apteekkeista saatu ja osittain luvattomasti valmistettu alkoholi nykyään, niinkuin aikaisemminkin, on ollut yleisimmin käytännössä.

6. Mitä erilaisista *kieltolakirikkomuksista* ensinnäkin *salapoltttoon* tulee, osoittaa 25.7 % kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehien lausunnoista sen nykyään olevan lisääntyneessä, 50.4 % vähenemässä ja 23.9 % säilyneen entisellään. Huonoimmalta tilanne tässä suhteessa näyttää Kuopion ja Oulun lää-

likasä under marknaderna. På en del håll har man särskilt framhållit travtävlingar, stadsfärder, jakt- och fiskefärder. Som ställen, där det drickes, omnämnes skogar (om sommaren), utkanter av byar, resandehem, kaféer och hemliga samlingsställen. Såsom sådana tidpunkter, då det särskilt drickes, framhållas lördagar och söndagar samt större festdagar, löneutbetalningsdagar (bl. a. i sågarbetarkretsar). Slutligen har i 70 uttalanden konstaterats, att alkohol förtäres i allmänhet överallt, där folk är församlat, om polisen icke är tillstädes för att övervaka ordningen (utom i religiösa föreningar).

Friluftssuperiet har enligt 44.8 % av ordföränderna i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna tilltagit under åren 1920—22, 30.5 % uppge, att den minskats och 24.7 %, att den förblivit oförändrad. Utvecklingen i detta hänseende har varit förmånligast i St Michels, Kuopio och Vasa län, sämst i Nylands län och på Åland. På en minskning tyda främst utlåtandena från Ikalis, Ruovesi, Jämsä, Jääskis, Äyräpää, Sordavala, Salmis, Rantasalmi, Läbeläts, Kuopio, Närpes och Kuortane härad, på en ökning åter svaren från alla härad i Nylands län, från övriga härad i Åbo-Björneborgs län utom Ulfesby och Ikalis, likasom från Ålands, Tammela, Hauho, Stranda, Kymmene, Lappvesi, Rautalampi, Uleå och Lappmarkens härad. På övriga orter äro förhållandena i huvudsak som förut.

Av alla ifrågavarande personer, som avgivit svar, ha 82.7 % medgivit, att för närvarande användes *starkare drycker* än förut, medan åter 17.3 % av dem icke iakttagit någon förändring i detta hänseende. I varje län bilda de förra en betydlig majoritet. Sådana härad, där flere kommuner tillhöra den senare gruppen, äro Ikalis, Lappvesi, Sordavala, Ilomants, Kuopio, Kuortane, Laukas, Salo och Kajana härad, där, såsom ovan framhållits, dels från apoteken erhållen och dels olovligt tillverkad alkohol ruförtiden, likasom tidigare, varit allmänast i bruk.

6. Om av de olika *förbudslagsbrotten* först och främst *lönbränningen* ägnas uppmärksamhet, utvisa 25.7 % av de uttalanden ordföränderna i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna gjort, att den för närvarande är stadd i tilltagande, 50.4 %, att den håller på att avtaga och 23.9 %, att den icke för-

neissä, parhaalta etelärannikolla. Luvattoman valmistuksen on katsottu kasvaneen ensi sijassa Ruoveden, Salmis, Heinolan, Iisalmen, Rautalammin, Saloisten, Haapajärven, Kemin ja Lapin kihlakunnissa sekä jääneen ennalleen Ulvilan, Ikaalisten, Tyrvään, Hollolan, Jääsken, Äyräpään, Käkisalmen, Kurkijoen, Pielisjärven, Ilomantsin, Liperin, Viitasaaren ja Kajaanin kihlakunnissa, mutta muualla supistuneen. Useiden rannikkokuntain suhteen on selitetty, ettei salapolittoa niissä enää esiinny, kun ulkomaista pirtua on ollut yllin kyllin tarjolla.

Kun luvattonta *maahanvientiä* koskevista lausunnoista otetaan huomioon vain ne kunnat, jotka ovat meren rannalla tai maan rajalla ja joista annettujen vastausten miin muodoin voidaan katsoa valaisevan asiaintilaa varsinaisen salakuljetuksen välittömässä kosketuspierissä, saadaan tulokset, että nämä rikokset nykyään miltei poikkeuksetta ovat olleet enentymässä, laajoilla etelärannikon seuduilla suorastaan pelottavassa mitassa.

Niinikään *kuljetus- ja myyntirikoksiin* nähden on ollut havaittavissa tuntuva nousua. Kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehien lausunnoista viittaa 71.6 % luvattoman kuljetuksen ja 64.9 % luvattoman myynnin lisääntymiseen, vain 8.2 % ensiksi mainitun ja 12.8 % jälkimmäisen supistumiseen sekä vastaavasti 20.2 % ja 22.3 % näiden ennallaan pysymiseen. Suotuisimmalta näyttää asema kolmessa pohjoisimmassa läänissä, joskin myös niissä kasvua osoittava ryhmä on muita melkoisesti suurempi, paitsi Kuopion, Ilmajoen, Kuortaneen, Laukaan ja osittain Kajaanin kihlakunnissa, joissa nämä rikokset näyttävät säilyneen pääasiallisesti entisellään.

Aptekeista saadun alkoholin käytön juovutustarkoituksiin on 20.0 %:ssa kaikista vastauksista ilmoitettu enentyneen, 41.8 %:ssa vähentyneen ja 38.2 %:ssa säilyneen entisellään. Verraten paljon on tätä väärinkäyttöä tiedoista päättäen ilmennyt sisämaassa, Hämeen, Mikkelin ja Kuopion lääneissä, sekä Ahvenanmaallakin. Se on lisääntymässä m. m. Jämsän, Hollolan, Äyräpään, Heinolan, Ilomantsin, Iisalmen, Kuopion ja Viitasaaren kihlakunnissa sekä ollut yhtä yleinen kuin aikaisemminkin m. m. Ikaalisten, Maskun, Pirkalan, Hauhon, Mikkelin, Rantasalmen, Pielisjärven, Rautalammin, Ilmajoen, Pietarsaaren,

ändrats. Läget synes vara sämst i detta hänseende i Kuopio och Uleåborgs län, bäst på sydkusten. Den olovliga tillverkningen anses ha vuxit i främsta rummet i Ruovesi, Salmis, Heinola, Idensalmi, Rautalampi, Salo, Haapajärvi, Kemi och Lappmarkens härad samt förblivit som förut i Ulfsby, Ikalis, Tyrvis, Hollola, Jääskis, Äyräpää, Kexholm, Kronoborgs, Pielisjärvi, Ilomants, Libelits, Viitasaari och Kajana härad, medan den annorstädes minskats. Beträffande flere kommuner vid kusten har förklarats, att lönnbränning icke längre förekommer i dem, enär utländsk sprit står att få i överflöd.

Då man bland utlåtandena rörande den olovliga *införseln* beaktar endast de kommuner, vilka äro belägna vid havskusten eller vid riksgränsen och från vilka svaren sålunda kunna anses belysa läget i de trakter, som omedelbart beröras av den egentliga smugglingen, erhålles som resultat, att dessa brott för närvarande nästan utan undantag hålla på att ökas, i vida trakter på sydkusten i rent av skrämmande grad.

Likaså kan beträffande *forslings- och försäljningsbrotten* iakttagas en kännbar stegring. Av ordföranden och kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna uttalanden tyda 71.6 % på en ökning av olovlig försäljning och 64.9 % på en ökning av olovlig försäljning; endast 8.2 % ange en minskning av den förra och 12.8 % av den senare, medan resp. 20.2 % och 22.3 % ange ett oförändrat läge i detta avseende. Ställningen synes vara förmånligast i de tre nordliga länen, om även för dem den grupp uttalanden, som ange en stegring, är avsevärt större än de övriga, utom i Kuopio, Ilmola, Kuortane, Laukas och delvis Kajana härad, där dessa brott icke synas förekomma mer talrikt än tidigare.

Bruket av *från apotek erhållen alkohol* som berusningsmedel har enligt 20.0 % av alla svar ökats, enligt 41.8 % minskats och enligt 38.2 % icke förändrats. Detta missbruk synes enligt uppgift ha förekommit jämförelsevis mycket i det inre av landet, i Tavastehus, S:t Michels och Kuopio län samt även på Åland. Det håller på att ökas bl. a. i Jämsä, Hollola, Äyräpää, Heinola, Ilomants, Idensalmi, Kuopio och Viitasaari härad samt är lika allmänt som tidigare bl. a. i Ikalis, Masku, Birkkala, Hauho, S:t Michels, Rantasalmi, Pielisjärvi, Rautalampi, Ilmola, Pedersöre, Kuortane, Laukas, Salo, Haapajärvi,

Kuortaneen, Laukaan, Saloisten, Haapajärven, Kajaanin ja Lapin kihlakunnissa. Eräillä Etelä-Suomen senduilla sitä ei tällä haavaa esiinny nimeksikään.

Vielä laajemmilla alueilla ei tiedetä käytettävän *denaturoitua alkoholia* juovutustarkoituksiin. Vain 6.4 % lausunnoista osoittaa näiden kieltolakirikkomusten olevan kasvassa, mutta 55.8 % vähenemässä ja 37.8 % entisellään, useain viimeksi mainituista edustaessa paikkakuntia, joissa niitä ei ole lainkaan tapahtunut. Denaturoidun spritin väärinkäytön on katsottu lisääntyneen m. m. yksityisissä Ulvilan, Ikaalisten, Tammelan, Iisalmen, Korsholman, Lapuan, Oulun, Saloisten ja Lapin kihlakuntiin kuuluvissa kunnissa sekä Valkeakosken kauppalassa.

7. Kysymykseen, onko *kieltolain kunnioitus* vähempi kuin entisten väkijuomalakien, on 76.2 % kunnallislautakuntain ja kauppalahalitusten esimiehistä vastannut myöntävästi ja 23.8 % kieltävästi. Huomattava on, että jälkimmäisen ryhmän osuus kohoaa säännöllisesti etelästä pohjoiseen, joten se Vaasan ja Oulun lääneissä muodostaa noin $\frac{1}{3}$:n kaikista, mutta Uudellamaalla ainoastaan $\frac{1}{13}$:n. Seutuja, joissa näiden tietojen mukaan kieltolakia suhteellisen yleisesti kunnioitetaan, ovat m. m. Vehmaan, Ulvilan, Loimaan, Ruoveden, Jämsän, Jääsklen, Sortavalan, Heinolan, Ilomantsin, Liperin, Kuopion, Närpiön, Lapuan, Pietarsaaren, Kuortaneen, Oulun, Saloisten, Kajaanin, Kemian ja Lapin kihlakunnat. Näistä 114 lausunnonantajasta, jotka uskovat kieltolakia pidettävän arvossa, ovat muutamat todenneet, että myös tämän lain rikkomista halveksitaan ja että paikkakunnilla, joissa väkijuomien käyttö ennen on ollut suuri, nykyään yleisemmin kartetaan julkisuutta „osaksi rangaistuksen pelosta, osaksi lain kunnioituksesta, siveellisyydestä”.

8. Toiselta puolen on tavallisimmin kiinnitetty huomiota seuraavassa yhdistelmässä mainittuihin *ilmiöihin*, joista puuttuva kunnioitus kieltolakia kohtaan on ollut havaittavissa.

Kieltolain vähäinen kunnioitus on näin ollen puheenaolevain tiedonantajainkin mielestä ennen kaikkea ollut todettavissa siitä, ettei tätä lakia yleisesti noudateta. Kotipolitto on sisämaassa monin paikoin yhä lisääntymässä, luvaton viinakauppa rehoittaa, samoin kuljetus ja maahantuonti entistä laajemmassa

Kajana och Lappmarkens härad. I en del trakter i Syd-Finland förekommer det för närvarande alls icke.

På ännu större områden är bruket av *denaturerad alkohol* som berusningsmedel enligt uppgift ökant. Endast 6.4 % av uttalandena ange en ökning av dessa förbudslagsbrott, 55.8 % en minskning och 37.8 % ett oförändrat läge, och företräder den sistnämnda gruppen flere orter, där dylikt alls icke inträffat. Missbruket av denaturerad sprit anses ha ökats bl. a. i en del kommuner i Ulfsby, Ikaalis, Tammela, Idensalmi, Korsholms, Lappo, Uleå, Salo och Lappmarkens härad samt i Valkeakoski köping.

7. Frågan, om *aktningen för förbudslagen* är mindre än för tidigare rusdryckslagar, ha 76.2 % av ordförandena i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna besvarat jakande och 23.8 % nekande. Det är att märka, att den senare gruppens andel stiger regelmässigt från söder till norr, så att den i Vasa och Uleåborgs län bildar ungefär $\frac{1}{3}$ av samtliga mot endast $\frac{1}{13}$ i Nyland. Bland trakter, där enligt dessa uppgifter förbudslagen aktas relativt allmänt, äro bl. a. Virmo, Ulfsby, Loimijoki, Ruovesi, Jämsä, Jääskis, Sordavala, Heinola, Ilomants, Libelits, Kuopio, Närpes, Lappo, Pedersöre, Kuortane, Uleå, Salo, Kajana, Kemi och Lappmarkens härad. Av de 114 sagesmän, vilka tro att förbudslagen hålles i aktning, ha en del konstaterat, att även brott mot denna lag föraktas och att man på orter, där bruket av rusdrycker varit stort, för närvarande allmänare undviker offentlighet „delvis av fruktan för straff, delvis av aktning för lag, av moraliska skäl”.

8. Å andra sidan har man vanligtvis fäst uppmärksamheten vid på följande sida angivna *företeelser*, av vilka en ringaktning för förbudslagen kunnat iakttagas.

Ringaktningen för förbudslagen har sålunda enligt de ifrågavarande uttalandena framförallt kunnat konstateras därigenom, att denna lag icke åtlödes allmänt. Hembränningen är mångenstädes i det inre av landet stadd i tillväxt, olovlig handel med sprit blomstrar, likaså forsling och införsel i större utsträckning än tidigare, t. o. m.

Lääni — Län

	Yleinen mielipide ei tuomitse mitk rikokse Den allmänna meningens fördomer i öke dessa brott	Kieltolakiirkoston ja juoppouden yleisyys Förbudslagsbrottens o. fyrlertfallens tärikhet	Balveksivat puheet y. m. Kieltoalasta Ringokande tal. m. m. om förbudslagen	Yleistajain esiintyminen Kieltoalastasiissa Vittneenas uppträdande i förbudslagsmål	Viranomaisia ei avustetia rikosten selvulle saanniseksi Myndigheterna bistås ej vid upptagandet av brotten
Uudenmaan — Nylands	17	12	3	2	6
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	22	25	10	1	3
Ahvenanmaa — Åland	2	3	1	—	1
Hämeen — Tavastehus	15	16	4	—	2
Viipurin — Viborgs	15	12	6	1	4
Mikkelin — St Michels	6	5	1	2	—
Kuopion — Kuopio	12	8	2	—	1
Vaasan — Vasa	16	12	5	4	6
Oulun — Uleåborgs	15	8	3	—	2
Yhteensä maaseutu — Summa för landsbygden	120	101	35	10	25
Siitä kauppalat — Därav köpingar	4	7	—	—	2

mitassa, vieläpä lapsiakin tavataan näihin rikkomuksiin osallisina, mikä aikaisemmin oli tuntematonta. Juoppous on kasvanut arveuttavassa määrässä etenkin nuorison keskuudessa, päihtyneinä esiintyään paljon julkiesti, uhmaten, ikäänkuin kieltolakia ei olisi olemassakaan. Entisten raittiusmiesten tiedetään muuttuneen alkoholin ystäviksi. Muuten kunnialliset kansalaiset rikkovat yleisesti lakia, näkemättä siinä edes mitään pahaa. Koko laille ei annetakaan varsinaisen lain arvoa, johon nähden olisi ehdotonta noudattamisvelvollisuutta. Ei niinmuodoin nähdä myöskään sen rikkomisessa mitään häpeällistä. „Ennen suhtauduttiin viinanpolttajaan halveksivasti, nykyään leikillä ja välinpitämättömyydellä. Polttoja ja luvaton kauppa pidettiin rikoksena, nykyään ammattimaista kauppa pidetään korkeintaan halveksittavana, pientä tilapäistä myyntiä luvallisena ja kohtuutta juomisessa luonnollisena asiana.” Toiset tätä lakia suorastaan vihaavat, toiset kerskailevat sen rikkomisesta kuin urheilusta, „toiset pitävät täysin oikeutettuna rikkoa lakia, jota he itse eivät hyväksy”. Kiinnijoutuneihin ja rangaistuihin saatetaan suhtautua ikäänkuin vääräryttä kärsineihin. Yleisö suosii heitä. Ilmiantajaa pidetään huonompana ihmisenä kuin laiprikkojaa. Samalla itse laista puhutaan pilkallisesti ja kevytmielisesti. „Raittiitkin katsovat velvollisuudekseen salata kieltolakirikoksia, nuoriso ottaa asian urheilun kanalta, viranomaisia, jotka koettavat valvoa

barn befinnas vara inblandade i dylika förseelser, vilket tidigare var okänt. Drycken skapen har ökats i betänklig mån främst bland ungdomen, berusade uppträda ofta offentligt, på trots, alldeles som om någon förbudslag icke funnes till. Man har sig bekant om tidigare nykterister, att de blivit vänner av alkohol. I övrigt hedervärda medborgare bryta allmänt mot lagen utan att däri se ens något ont. Ät hela lagen gives icke värde av en egentlig lag, vilken man ovillkorligen vore skyldig att följa. Man ser sålunda icke heller något nesligt i att bryta mot densamma. „Tidigare bemötte man lönnbrännare föraktligt, nu däremot skämsamt och ligkiltigt. Bränning och olovlig handel ansågos som brott, för närvarande anses yrkesmässig handel högst såsom något föraktligt, tillfällig försäljning i mindre skala som något lovligt och ett måttligt drickande som en naturlig sak.” En del hata rentav denna lag, en del skryta över brott mot densamma som med en sport, „andra åter anse det fullt berättigat att bryta mot en lag, som de själva icke godkänna”. Det förekommer, att man förhåller sig till sådana som råkat fast och som straffats, alldeles som till personer, vilka lidit en oförrätt. Allmänheten gynnär dem. En angivare anses för en sämre människa än en lagbrytare. Samtidigt talas om själva lagen på ett hänfullt och lätt sinnigt sätt. „Även nyktra anse det som sin plikt att hemlighålla förbudslagsbrott, ung-

lain noudattamista, pidetään puolihupsuina. Trokaria ennen jossain määrin halveksittiin, nyt ylistetään hänen rohkeuttaan ja kekseliäisyyttään." Ilmiäntoja tehdään enää harvoin, eikä viranomaisia muutenkaan avusteta kielto lakirikosten syytteesen saattamiseksi, päinvastoin voidaan heitä olla eksyttämässä. Todistajia on vaikea saada, ja nämä valehtelevat usein juuri kielto lakijutuissa. Vanhemmat eivät monastikaan paheksu erikoisemmin sitä, että lapset esiintyvät humalaisina tai muuten rikkovat kielto lakia, eivätkä edes lain valvontaviranomaiset aina pidä tätä lakia pyhänä.

Missä määrin puuttuva kunnioitus kielto lakia kohtaan kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehien mielestä johtuu tästä itsestään ja missä määrin muista asianhaaroista, käy selville alempana olevasta yhdistelmästä. Huomattava on, että varsin lukuisat lausunnonantajat eivät ole katsooneet voivansa vastata tähän, samoin kuin osittain edelliseenkin kysymyskohtaan.

Lääni — Län

Uudenmaan — Nylands	4	8	3	1	8	—	3
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	15	7	7	2	19	6	6
Ahvenanmaa — Åland	2	1	—	—	1	—	1
Hämeen — Tavastehus	4	3	7	—	8	—	1
Viipurin — Viborgs	11	3	6	4	10	2	5
Mikkelin — S:t Michels	5	11	11	2	5	1	1
Kuopion — Kuopio	3	4	9	4	8	2	3
Vaasan — Vasa	11	10	12	5	16	6	8
Oulun — Uleåborgs	4	5	16	2	14	3	6
Yhteensä maaseutu — Summa för landsbygden	59	42	61	20	89	20	33
Siitä kauppalat — Därav köpingar	3	2	1	2	3	—	—

Hyvin useissa tapauksissa on näin ollen luettu tilanteen huomous kielto lain itsensä syyksi. Tällöin on ensi sijassa pantu huomiota siihen, että tämä laki on ristiriidassa kansan oikeuskäsityksen ja yleisen mielipiteen kanssa. „Alkoholijuomien käyttö (ei väärin-

domen tager saken från sportsmässig synpunkt, sådana myndigheter, vilka söka övervaka iakttagandet av lagen, anses som halvtokiga. Tidigare var en langare i någon mån utsatt för förakt, nu prisar man hans djärighet och uppfinningsrikedom." Angivelser göras numera sällan, och erhålla myndigheterna ej ens i övrigt bistånd vid beivrandet av förbudslagsbrott, tvärtom händer det, att man söker vilseleda dem. Det är svårt att få vittnen, och dessa tala ofta osanning just i förbudslagsmål. Föräldrar ogilla ofta icke i särskild grad, att barnen uppträda berusade eller i övrigt bryta mot förbudslagen, och hålla icke ens alltid de myndigheter, som äga övervaka lagen, densamma i helgd.

I vilken mån den bristande aktningen för förbudslagen enligt ordförandenas i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna åsikt beror av denna lag själv och i vilken mån av andra omständigheter, frångår ur sammanställningen här nedan. Härvid bör märkas, att synnerligen många av dem, som avgivit utlåtande, icke ansett sig kunna besvara denna punkt lika litet som delvis även den närmast föregående.

Syy itse kielto laissa Orsaken i själva förbudslagen	Syy muissa seikoissa Orsaken i andra omständigheter	Kielto lain huono valvonta Dålig övervakning av förbudslagen
Se ei vastaa kansan oikeus- tajuutta tai mielipidettä Den motsvarar ej folkets rättsuppfattning i åsikt	Se on muuten epäonnistunut Den är annars misslyckad	Saonmalehden y. m. suhde Kielto lakiin — Frelsens o. a. förhållande till förbudslagen
Se loukkaa henkilöittä vapautta — Den inkrikkar på den personliga friheten	Lähempi perustelu puuttuu Närmare motivering saknas	Itäisen nahtinon- ja voionhimo — Människorans njutnings- o. vinnöbegär
		Yleinen siveellinen rappen- taminen Allmän demokratisaation

I mycket talrika fall har sålunda det dåliga läget ansetts bero av förbudslagen själv. Härvid har i främsta rummet framhävt, att denna lag strider mot folks rättsuppfattning och mot den allmänna opinionen. „Bruket av alkoholhaltiga drycker (icke missbruket)

käyttö) on vanha luvallinen tapa, jossa kansa ei koskaan ole voinut nähdä mitään rikollista, ja kun kieltolaki tuomitsee myös kaikki yhteiskunnan ansioituneetkin kansalaiset yksinkertaisiksi lainrikkokijiksi, jos he pysyvät entisissä tottumuksissaan tässä suhteessa, täytyy tämän jäädä onnettomaksi laiksi paperille." Lisäksi kansan usko viinan parantavaan voimaan on vielä sangen voimakas ja valitetaan kieltolain lopettavan tämän „hyvän kotilääkkeen" saannin. Ei myöskään haluta luopua tilapäisen unhoituksen ja virkistuksen tuojasta. Kun ihmiset eivät siten ole olleet kypsät kieltolain toteuttamiseen, on tämä muodostunut heille pakkolaiksi, joka asettaa heidät vastenmielisen hoituksen alaisiksi. „Kieltolaki kuuluu siihen lakiryhmään (elintarvelaki, kalastus- ja metsästyslait y. m.), joita kansan tajunnan mukaan ei tarvitse noudattaa. Ne ovat herrojen metkuja, jotka aiheettomasti sitovat yksilön vapautta. Maamies kasvattaa viljansa, siis hän tahtoo käyttää tuloksen siitä vapaasti, viinat hän ostaa rahalla ja tahtoo maattia ne j. n. e." Eikä pidetä rikoksena, kun keittää omistaan „puuroa tai viinaa". Sitäpaitsi kielletty hedelmä on makeampi. Kieltolaki katsotaan muissakin suhteissa epäonnistuneeksi ja mahdottomaksi. Se on vahingollinen maan raha-asioille ja lisää verorasitusta, samalla kuin salakuljettajat ja trokarit korjaavat suuria voittoja. Siinä nähdään vain hyödytön politiikan väline. Osa vanhempaa väkeä pitää kieltolakia raamatun vastaisena, sillä „missä on viinaa, on viljaakin". Toiset katsovat sen rangaistukset aivan suhteettoman ankariksi, toiset päinvastoin liian lieviksi ja puutteellisiksi. Näinpä huomautetaan siitä, että „se sallii julkeimmankin juopumuksen kodissa ja ei-julkisilla paikoilla, jollei juopuneelta vain tavata ainetta, mutta tuomitsee, jos täysin raittiin kodissa sattuisi olemaan vaikka puoli kahvikupillista alkoholia; tuollaista ristimoraalia ei voi saada kunnioittamaan". Kieltolaki on edelleen osoittautunut voimattomaksi ehkäisemään lääkäreitä ja apteekkeja tavattomista väärinkäytöksistä. Se on tuottanut myös turmiota sikäli, että nykyään käytetään nuoria lapsia apureina kieltolakirikoksissa, jotteivät nämä herättäisi epäilyksiä ja jottei aikuisia rangaistaisi.

är en gammal lovlig vana, som i folkets medvetande aldrig kunnat framstå som något brottsligt, och emedan förbudslagen dömer alla även om samhällets framåtskridande förtjänta personer som simpla lagbrytare, ifall de hålla fast vid sina gamla vanor i detta hänseende, måste denna lag förbliva en olycklig lag på papperet." Vidare är folkets tro på brännvinets läkande kraft allt ännu mycket utbredd, och klagas det över, att förbudslagen gjort slut på möjligheten att få denna „goda hemmedicin". Man önskar icke heller avstå från brännvinet, som bringar tillfällig glömska och vederkvickelse. Då människorna sålunda icke varit mogna för genomförandet av förbudslagen, har denna för dem blivit en tvångslag, som ställer dem under ett motbjudande förmynderskap. „Förbudslagen hör till den grupp av lagar (livsmedelslagen, fiskeri- och jaktlagen o. a.), som man enligt folkets uppfattning icke behöver lyda. De höra till herrarnas uppfinningar, som utan skäl binda den personliga friheten. Lantmannen odlar sin säd, och vill han även använda resultatet fritt, brännvin köper han med pengar och vill förtära det o. s. v." Det anses icke som brott, om man av egen spännmål kokar „gröt eller brännvin". Dessutom är den förbjudna frukten sötare. Förbudslagen anses även i andra hänseenden vara misslyckad och omöjlig. Den är skadlig för landets finanser och ökar skattetungan, samtidigt som smugglarna och langarna inhösta stora vinster. Däri ser man blott ett medel för en onyttig politik. En del gammalt folk anser förbudslagen stå i strid med bibeln, ty „där det finnes brännvin, finnes det även spännmål". En del åter anse de straff den föreskriver för oproportionerligt stränga, andra åter för alltför lindriga och bristfälliga. Sålunda framhåller det, att „den tillåter den mest oförtäckta dryckenskap i hemmen och på icke offentliga platser, om man blott icke påträffar alkoholhaltiga ämnen hos den druckna, men sakfäller, om i en fullständigt nykters hem råkar finnas blott även en halv kaffekopp alkohol; dylik inkonsekvent moral kan icke vinna aktning." Förbudslagen har vidare befunnits vara maktlös, då det gällt att hindra oerhörda missbruk från läkares och apoteks sida. Den har även bringat fördärv i det hänseendet, att det för närvarande användes barn som medhjälpare vid förbudslagsbrott, i syfte att dessa icke skola väcka misstankar och för att de vuxna icke må straffas.

Sangen monet kunnallislautakuntain esimiehet ovat esittäneet syyksi kieltolain puuttuvaan kunnioitukseen ainakin osittain tästä laista riippumattomia asianhaaroja. Ennen muuta on viitattu sodan jälkeiseen yleiseen siveellisen tason alenemiseen, mikä ilmenee muidenkin lakien kunnioituksen vähenemisessä, samoin kuin uskonnon halveksimisessa sekä nauttimon- ja voitonhalun kasvamisessa. Tämän taas on katsottu aiheutuneen m. m. maailmansodan patteritöiden ja vapaussodan raaistavasta vaikutuksesta, pulakauden säännöstelyjen yleisestä rikkomisesta ja epäonnistuneiden lakien tehdasmaisesta tuotannosta viime vuosina. „Vaikka söi 10 grammaa enemmän leipää kuin laki salli, ei tuskin kukaan tuntenut rikosta tehneensä, samoin viinan nauttijat.” Huono taloudellinen aika on viety useat kieltolakirikkomusten tarjoamaan helppoon ansioon; toimeentuloa pidetään tärkeämpänä kuin kieltolain noudattamista. Niinkään on kiinnitetty huomiota sanomalehtien kiihoitukseen kieltolakia vastaan sekä yläluokan huonoon esimerkkiin, joka on saanut muutkin tätä lakia rikkomaan. Myös lain valvontaviranomaiset ovat lukuisilla seuduilla tehneet itsensä syyppäiksi laiminlyönteihin ja rikkomuksiin tässä suhteessa. „Koska vielä järjestyksenvalvojat ja käräjäpaikoilla poliisit, asianajajat ja osaksi lautamiehet nauttivat väkijuomia, joiden etupäässä pitäisi lakia noudattaa, niin tämä vaikuttaa hyvin epäterveellisesti kansan oikeuskäsitteisiin.” Samalla väitetään yläluokan ja säätyläisten yleensä saavan rankaisematta rikkoa lakia ja vain murto-osan keski- ja alaluokkaan kuuluvista lainrikkajista joutuvan rangaistukseen. Tunnetuimpia tapauksia, jolloin oikeuden jäsenet ovat moittineet poliisia liiallisesta virkainnosta saatessaan joitakin henkilöitä syytteeseen juopumuksesta, tai päinvastoin, että poliisi on varoittanut spriikauppiaita etsivien saapuessa paikkakunnalle tai käyttänyt itse takavarikoimiaan alkoholijuomia.

9. Kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehien käsitykset siitä, missä *ylteiskuntaluokissa* ja kansalaispiireissä puuttuva kunnioitusta kieltolakia kohtaan on enimmänsä havaittavissa, ryhmittyyvät seuraavasti.

Rätt många av ordförandena i kommunalnämnderna ha som orsak till den bristande aktningen för förbudslagen framhållit en del omständigheter, som åtminstone delvis äro oberoende av denna lag. Framför allt har hänvisats till den allmänna nedgången i moralen efter kriget, som tagit sig uttryck i en minskning av aktningen även för andra lagar, likasom i förakt för religionen samt i ökningen av njutnings- och vinningslystnaden. Detta åter anses ha berott bl. a. på det förråande inflytandet av vällarbetena under världskriget samt av frihetskriget, att man allmänt brutit mot reglementeringarna under kristiden och av den fabriksmässiga produktionen av misslyckade lagar under senare år. „Även om man åt 10 gram mer bröd än vad lagen tillät, tyckte sig dock knappt någon ha begått ett brott lika litet som de, vilka förtära brännvin.” De dåliga tiderna ha lockat många att förskaffa sig den lätta förtjänst förbudslagsbrotten erbjuda; man anser utkomsten viktigare än följandet av förbudslagen. Likaså har man fäst uppmärksamhet vid tidningarnas agitation mot förbudslagen samt överklassens dåliga exempel, som fått även de övriga att bryta mot denna lag. Även de myndigheter, som äga övervaka lagen, ha i många trakter gjort sig skyldiga till uraktlåtenhet och förseelser i detta hänseende. „Då t. o. m. ordningens upprätthållare och vid tingsplatserna poliser, advokater och delvis nämndemän förtära rusdrycker, vilka personer främst borde följa lagen, inverkar detta mycket osunt på folkets rättsbegrepp.” Samtidigt påstås, att överklassen, och ståndspersoner i allmänhet ostraffat få bryta mot lagen, och att endast en bråkdel av de till medel- och underklassen hörande lagbrytarna bliva straffade. Man känner t. o. m. fall, då rättens medlemmar klandrat polisen för överdrivet tjänstenit, då det gällt att ställa vissa personer under åtal för fylleri, eller tvärtom, att polisen varskott sprithandlare vid detektivens ankomst till orten eller själv brukat av densamma beslagtagna alkoholdrycker.

9. Ordförandenas i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna åsikter därom, inom vilka *samhällsklasser* och medborgarkretsar ringaktningen för förbudslagen mest gör sig gällande, fördela sig på följande sätt.

Lääni — Län

	Kaikkiaan yhteisesti I alla kretsar	Työläisissä Bland arbetare	Tilallisissa Bland besuttna	Varakkaisissa, keski- luokassa Bland förnögna, i medelklassen	Sivistyneisissä, säätyläisissä Bland bildade, ståndspersoner	Nuorisosaessa y. m. Bland ungdomen o. a.
Uudenmaan — Nylands	25	7	3	—	2	3
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	57	13	4	3	10	10
Ahvenanmaa — Åland	7	2	1	—	—	4
Hämeen — Tavastehus	20	8	6	1	13	3
Viipurin — Viborgs	32	7	4	4	11	8
Mikkelin — S:t Michels	11	5	3	2	3	2
Kuopion — Kuopio	21	3	—	1	9	2
Vaasan — Vasa	31	10	8	2	17	6
Oulun — Uleåborgs	18	21	7	2	10	8
Yhteensä maaseutu — Summa för landsbygden	222	76	36	15	75	46
Siitä kauppalat — Därav köpingar	7	1	—	1	—	1

Suurimpana ryhmänä ovat niinmuodoin ne lausunnot, joissa ei myönnetä kieltoain vähäisen kunnioituksen keskittyvän mihinkään erityiseen luokkaan tai piiriin, vaan pidetään kaikkia yhtä syyllisinä. „Vaikka moni, etenkin puoluekantansa vuoksi on kannattavinaan kieltoakia, ylenkatsoo hän sitä ja rikkoo lakia aina, kun siihen on tilaisuus. Yläluokassa kunnioituksen puute ilmenee julkisemmin sanassa kuin alemmissa kansankerroksissa, joissa puoluekuri on ankarampi ja lain halveksiminen siten enemmän ilmenee töissä.” „Jos joku yhteiskuntaluokka kokonaisuudessaan kunnioittaisi kieltoakia, saataisiin paljon suotuisimmat tulokset rikkomuksien ilmisaantiin nähden.” Raja kunnioittavien ja halveksivien välillä on näin ollen yksilöllinen eikä luokittainen. Useat ovat kuitenkin todenneet, ettei erikoisesti työväki pidä arvossa kieltoakia, vaan juuri työläisten keskuudessa tämän lain rikkomukset ovat yleisiä, ja he esiintyvät muuta julkeammin päihtyneinä. Toiset ovat viitanneet yleensä alaluokkaan, sosialisteihin ja kommunisteihin, toiset työläisnuoriin. Jotenkin yhtä usein on kiinnitetty huomiota päinvastoin myös yläluokkaan, sivistyneistöön, säätyläisiin, niiden joukossa yli 20 tapauksessa virkamiehistöön. Monasti on näin ikään viitattu keskiluokkaan, varakkaisiin liikemies- y. m. piireihin, toisaalta taas tilallisiin tai yleensä nuorisoon, edelleen merimiehiin, salakauppiaihin j. n. e.

10. Mitä lainkunnioitukseen ylipäänsä tulee, on 58.1 % kunnallislautakuntain ja kauppala-

Den största gruppen bildade sålunda de uttalanden, enligt vilka ringaktningen för förbudslagen icke är utmärkande för någon särskild klass eller krets, utan anses alldeles skyldiga. „Ehuru mången, i synnerhet på grund av sin partiståndpunkt, låtsas understöda förbudslagen, överser han därmed och bryter mot lagen, då blott tillfälle gives därtill. Inom överklassen framträder bristen på aktning öppnare i ord än bland de lägre befolkningsskikten, där partidisciplinen är strängare och föraktet för lagen sålunda mer tager sig uttryck i handling.” „Om någon samhällsklass i dess helhet skulle akta förbudslagen, skulle man erhålla mycket gynnsammare resultat i fråga om uppdragandet av brotten.” Gränsen mellan dem, som akta lagen och dem, som ringakta den, är sålunda individuell och icke beroende av klasser. Många ha dock konstaterat, att särskilt arbetarna icke hålla förbudslagen i helgd, utan äro förseelserna mot denna lag allmänna just bland arbetarna, och uppträda de mer oförtäckt druckna än andra. En del ha i allmänhet framhåvt underklassen, socialister och kommunister, andra åter arbetarungdomen. Ungefär lika ofta har man tvärtom fäst uppmärksamheten även vid överklassen, de bildade, ståndspersonerna, bl. a. i över 20 fall vid tjänstemannakåren. Ofta har man likaså framhåvt medelklassen, burgna affärsmanna- m. fl. kretsar, vidare besuttna jordbrukare eller i allmänhet ungdomen, sjömän, smyghandlare o. s. v.

10. Vad aktningen för lag i allmänhet vidkommer, ha 58.1 % av ordförandena i kom-

hallitusten esimiehistä todennut sen viime aikoina vähentyneen, mutta 41.9 % säilyneen ennallaan. Suhteellisesti parhaita näyttävät olot tässä katsannossa kolmessa pohjoisimmassa läänissä, joissa puolet lausunnonantajista kuuluu jälkimmäiseen ryhmään. Kehitystä eri kihlakunnissa valaisee osaltaan kartogrammi IV.4. Sen mukaan ei lakien arvo ole alentunut Ikaalisten, Kymin, Sortavalan, Juvan, Kuopion, Pietarsaaren ja Saloisten kihlakunnissa, jota vastoin asema on huono etenkin Lohjan, Pernajan, Vehmaan, Mynämäen, Ulvilan, Tyrvään, Maskun, Ahvenanmaan, Pirkkalan, Tammelan, Hollolan, Rannan, Jääskén, Äyräpään, Käkisalmen, Heinolan, Mikkelin, Rantasalmen, Iisalmen, Närpiön, Laukaan, Viitasaaren, Haapajärven ja Lapin kihlakunnissa. Muutamat niistä 192 lausunnonantajasta, jotka eivät ole havainneet lainkunnioituksen yleensä heikontuneen, ovat erikoisesti huomauttaneet siitä, että yleinen mielipide kyllä edelleenkin paheksuu rikoksia muita lakeja, paitsi kieltolakia, vastaan ja että sellaisten juttujen selvittämiseksi aina saadaan todistajia, kun sen sijaan asianlaita kieltolakirikosten suhteen tavallisesti on toisin.

11. Enimmät niistä kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehistä, jotka ovat myöntäneet lakien arvon alentuneen, ovat viitanneet siihen, että rikollisuus on lisääntynyt tai ainakin hyvin suuri. Kieltolakirikosten rinnalla ovat kasvaneet m. m. kaikenlaiset salakuljetusrikokset, murhat, tappelut, puukotukset, petokset, epäsiiveellisyys, väkivallanteot, kalastus- ja metsästysetusten rikkomukset, samoin hemgen ja omaisuuden suojelemiseksi annettujen asetusten rikkomiset, verolakien kiertäminen (veroilmoitusten epäluotettavuus), työaikalain, koululain, rokotuksesta annettujen määräysten j. n. e. rikkominen. Edelleen mainitaan keinottelun enentyneen, uhkapelin muuttuneen tavallisemmaksi ja riitelynhallun lisääntyneen. Ilmiantoja ei enää esiinny kuten aikaisemmin. Todistajia on usein vaikea saada, ja he puhuvat oikeudessa monasti vastoin parempaa tietoaan, erittäinkin kieltolakijutuissa; tässä yhteydessä ovat jotkut todenneet myös valan kunnioituksen vähentyneen. Lepopäivää ei myöskään pyhätetä ja jumalanpelko on poissa, valitetaan. Lapset eivät tottele vanhempiaan, vaan uhmailevat lakia vastaan, varastavatpa kotoa viljaa salapolttimoihin. Lakien halveksiminen ilmenee, paitsi yhä yleisemmässä välinpitämättömyydessä nii-

munalämnderna och köpingsstyrelserna konstaterat, att den avtagit på senare tider, men 41.9 %, att den förblivit oförändrad. Förhållandena synas vara bäst i detta hänseende i de tre nordligaste länen, där hälften av dem, som avgivit utlåtande, tillhör den senare gruppen. Utvecklingen i de olika häraden belyses för sin del i kartogram IV.4. Enligt detta har aktningen för lagarna icke minskats i Ikaalis, Kymmene, Sordavala, Jokkas, Kuopio, Pedersöre och Salo härad, varemot läget är dåligt i synnerhet i Lojo, Pernå, Virmo, Vehmo, Ulfsby, Tyrvis, Masku, Ålands, Birkkala, Tammela, Hollola, Stranda, Jääskis, Äyräpää, Kexholms, Heinola, S:t Michels, Rantasalmi, Idensalmi, Närpes, Laukas, Viitasaari, Haapajärvi och Lappmarkens härad. En del av de 192 deltagarna i enquäten, vilka icke observerat, att aktningen för lag i allmänhet avtagit, ha särskilt framhållit, att den allmänna opinionen nog fortfarande fördömer brott mot andra lagar, utom mot förbudslagen, och att man vid utredandet av dylika mål alltid får vittnen, medan däremot förhållandet vid förbudslagsbrott vanligen är ett annat.

11. De flesta av de ordförande i kommunalämnderna och köpingsstyrelserna, som medgivit, att aktningen för lagarna nedgätt, ha hänvisat därtill, att brottsligheten ökats eller åtminstone är mycket stor. Jämsides med förbudslagsbrotten kan en ökning förmärkas bl. a. för alla slags smuglingsbrott, mord, slagsmål, knivningar, bedrägerier, osedlighet, våldshandlingar, brott mot fiskeri- och jaktstadganden, liksom mot förordningar för skydd av liv och egendom, kringgående av skattelagar (skattedeklarationernas otillförlitlighet), förseelser mot arbetstidslagen, skollagen, bestämmelserna om vaccinerings o. s. v. Vidare framhålls, att jobberiet vunnit större spridning, hasardspel blivit vanligare och att lusten för tvistigheter och slagsmål ökats. Angivelser förekomma icke mer som förut. Det är ofta svårt att anskaffa vittnen, och dessa tala ofta mot bättre vetande inför rätta, särskilt i förbudslagsmål; i detta sammanhang ha en del även iakttagit, att aktningen för edens helgd minskats. Man helgar icke heller vilodagen och det klagas över, att gudsfuktan är försvunnen. Barn lyda icke sina föräldrar, utan trotsa lagen, och stjåla t. o. m. hemifrån spannmål till lönnbrännerier. Ringaktningen för lagarna tager sig uttryck,

den suhteen, myös puheissa ja kirjoituksissa, niiden arvostelamisessa ja moittimisessa, samalla kuin yleinen mielipide ei tuomitse niiden rikkojia. Koetetaanpa suorastaan ehkäistä rikollista joutumasta oikeuteen. „Laista keskusteltaessa on havaittavissa, että niitä kunnioitetaan vain sikäli, kuin niistä on kullekin hyötyä muiden kustannuksella. Jokainen osaa selittää, miten sen ja sen lainkohdan tulisi olla ja olisi valmis astumaan lainlaatiijaksi, silti omaamatta sisäistä pakkoa toimia oikein (edes omien lakisuunnitelmiansa puitteissa), milloin se kääntyy hänen etuansa vastaan. Vain rangaistuksen pelko pitää enää yllä lainkunnioitusta.” Toiset leimaavat kieltolain syyksi nykyisen tilanteen huonouden. „Kun yhdessä kohdassa lakia rikotaan, niin se vaikuttaa höllentävästi muihinkin lakeihin. Ei pitäisi säätää lakeja, jotka ovat mahdottomia noudattaa.” Toiset syyttävät itse lainlaati-joita, eduskuntaa, joka „tekeytyy syylliseksi jarrutuksiin, hutiloivaan ja kaikkea entistä halvaksuvaan lainlaadintaan ja alinomaiseen lainmuutteluun”, mikä kaikki on ollut omansa heikontamaan lainkunnioitusta. Samaan suuntaan on myönnetty vaikuttaneen myös sota-aikaa seuranneen yleisen raaiutumisen ja si-veällisen tason alenemisen, niinkuin senkin, että elintarve- y. m. yksilön vapautta rajoitta- via lakeja pulakautena totuttiin ylenmäärin rikkomaan ja kiertämään.

utom i en allt allmännare liggiltighet beträffande dem, även i tal och skrift, i kritik och klander av dem, samtidigt som den allmänna opinionen icke fördömer dem, som bryta mot lagarna. Man söker t. o. m. direkt förhindra, att brottsliga ställas inför rätta. „Vid diskussioner om lagarna kan man iakttaga, att de aktas endast i den mån, som de medföra nytta åt envar på andras bekostnad. Var och en kan förklara, hur det och det lagstadgandet borde vara och vore beredd att giva sig till lagstiftare utan att dock känna ett inre tvång att handla rätt (ej ens inom gränserna för sina egna lagprojekt), då detta strider emot hans fördel. Endast fruktan för straff uppehåller ännu aktningen för lag.” En del stämpla förbudslagen som orsaken till det dåliga läget för närvarande. „Då man i en punkt bryter mot lagen, inverkar det förslappande i fråga om andra lagar. Man borde icke stifta lagar, som äro omöjliga att efterfölja.” Andra skjuta skulden på själva lagstiftarna, på riksdagen, som „gör sig skyldig till bromsning, till en slarvig lagstiftning, vilken underkänner allting tidigare gällande, samt till ständiga lagändringar”, vilket allt varit ägnat att försvaga aktningen för lag. Likaså har man medgivit, att i samma riktning verkat även den råhet och nedgång i den sedliga nivån, som krigstiden medfört, liksom ytterligare, att man vant sig vid att under kristiden i stor utsträckning bryta mot och kringgå livsmedelslagen o. a. lagar, vilka begränsa den individuella friheten.

V. Kansakoulunopettajat. — Folkskollärarna.

Kansakoulunopettajia varten laadittuja tiedustelukaavakkeita IV¹ (vrt. liitettä siv. 38—40) ei komitean päätöksen mukaan lähetetty maan kaikille opettajille, vaan, kuten johdannossa jo on esitetty, jokaisen kaupungin kansakoulujen johtajille ja johtajattarille sekä erikoista tasapuolista menettelytapaa noudattaen valittujen 120 maalaiskunnan kansakoulujen opettajille. Nämä maalaiskunnat olivat lääneittäin kihlakuntajärjestyksessä seuraavat:

Uudenmaan lääni: Degerby, Sammatti, Snappertuna, Kirkkonummi, Lohja, Pusula, Vihti, Hyvinkää, Mäntsälä, Pornainen, Askola, Elimäki, Jaala ja Orimattila;

Turun-Porin lääni: Uudenkaupungin mlk., Karjala, Perniö, Kuusjoki, Kiukainen, Luvia, Parkano, Hongonjoki, Hämeenkyrö, Viljakkala, Karkku, Suoniemi, Kokemäki, Harjavalta, Marttila, Yläne, Paattinen, Rusko ja Vahto;

Ahvenanmaa: Geta;

Hämeen lääni: Orivesi, Sahalahti, Ylöjärvi, Lempäälä, Somero, Hauho, Tuulos, Hämeenlinnan mlk., Loppi, Korpilahti ja Koski;

Viiipurin lääni: Nuijamaa, Koivisto, Virolahti, Valkeala, Lappee, Lemi, Taipalsaari, Savitaipale, Suomenniemi, Ilmeä, Ruokolahdi, Vuoksenranta, Terijoki, Kaukola, Kurkijoki, Parikkala, Simpele, Sortavalan mlk. ja Suojärvi;

Mikkelin lääni: Luhanka, Haukivuori, Joroinen, Puumala, Kangaslampi, Sulkava ja Savonranta;

Kuopion lääni: Pielisjärvi, Juuka, Värtsilä, Kaavi, Liperi, Kuusjärvi, Rääkkylä, Pielavesi, Kuopion mlk., Karttula, Maaninka, Rautalampi, Vesanto ja Suonenjoki;

Vaasan lääni: Jalasjärvi, Peräseinäjoki, Sideby, Övermark, Koivulahti, Laihia, Ylihärmä, Jepua, Munsala, Kronoby, Teerijärvi, Kälviä, Toholampi, Lappajärvi, Vierrat, Pihlajavesi, Keuruu, Äänekoski, Kinnula ja Sumiainen;

Frågeformulär IV (jfr bilagan å sid. 38—40), som hade uppgjorts för folkskollärarnas räkning, utsändes enligt kommitténs beslut icke till samtliga lärare i riket, utan, såsom i inledningen redan framhållits, till föreståndarna och föreståndarinnorna för folkskolorna i alla städer samt till folkskollärarna i 120 landskommuner, vilka utvalts enligt ett särskilt opartiskt förfaringssätt. Dessa landskommuner voro länsvis, i den ordning de följa efter härad, följande:

Nylands län: Degerby, Sammatti, Snappertuna, Kyrkslätt, Lojo, Pusula, Vichtis, Hyvinge, Mäntsälä, Borgnäs, Askola, Elimä, Jaala och Orimattila;

Abo-Björneborgs län: Nystads lk., Karjala, Bjärnä, Kuusjoki, Kiukais, Luvia, Parkano, Hongonjoki, Tavastkyrö, Viljakkala, Karkku, Suoniemi, Kumo, Harjavalta, S:t Mårtens, Yläne, Paattis, Rusko och Vahto;

Aland: Geta;

Tavastehus län: Orivesi, Sahalaks, Ylöjärvi, Lempäälä, Somero, Hauho, Tuulos, Tavastehus lk., Loppis, Korpilaks och Koskis;

Viborgs län: Nuijamaa, Björkö, Vederlaks, Valkeala, Lappvesi, Klemis, Taipalsaari, Savitaipale, Suomenniemi, Ilmes, Ruokolaks, Vuoksenranta, Terijoki, Kaukola, Kronoborg, Parikkala, Simpele, Sordavala lk. och Suojärvi;

S:t Michels län: Luhango, Haukivuori, Jorais, Puumala, Kangaslampi, Sulkava och Savonranta;

Kuopio län: Pielisjärvi, Juga, Värtsilä, Kaavi, Libelits, Kuusjärvi, Bräkylä, Pielavesi, Kuopio lk., Karttula, Maaninka, Rautalampi, Vesanto och Suonenjoki;

Vasa län: Jalasjärvi, Peräseinäjoki, Sideby, Övermark, Kvevlaks, Laihela, Ylihärmä, Jippo, Munsala, Kronoby, Teerijärvi, Kelviä, Toholampi, Lappajärvi, Virdois, Pihlajavesi, Keuru, Äänekoski, Kinnula, Sumiais;

Oulun lääni: Liminka, Oulujoki, Utajärvi, Kiiminki, Rautio, Siikajoki, Kärsämäki, Nivala, Pulkkila, Kajaanin mlk., Vuolijoki, Puolanka, Ylitornio, Rovaniemi ja Utsjoki.

Tarkasteltaessa näiden kuntien maantieteellistä asemaa voidaan todeta, että ne yleensä edustavat melko monipuolisesti eri läänejä; niiden joukossa on toisaalta huomattavia asutus- ja liikekeskuksia, rannikko- ja rajapitäjiä, toisaalta taas tyyppillisiä sisämaan seutuja. Suurin piirtein osoittaa niiden tasaista jakaantumista jo se, että kaikista muista, paitsi Piikkiön, Mikkelin ja Iisalmen kihlakunnista, on ainakin yksi kunta edustettuna. Niin olen voidaan otaksua, että ylläluetelluista kunnista saadut lausunnot pääasiallisesti kuvastavat miuitä käsityksiä, joita koko kansakoulunopettajistolla on kussakin läänissä vallitsevista oloista.

Tiedustelu osoitettiin täten 180:lle kaupunkien ja 1 041:lle maaseudun eli yhteensä 1 221 kansakoulunopettajalle (ja -opettajattarelle). Edellisistä vastasi 114 ja jälkimmäisistä 688 opettajaa, joten 65.7 % kaikista on antanut lausuntonsa. Kaupunkien osalta puuttuvat tiedot kokonaan Lahdesta, Lappeenrannasta, Heinolasta ja Uudestakaarlepyystä, yllä mainittujen maalaiskuntain osalta sen sijaan ainoastaan Kinnulasta. Huomattavaa on, että varsin monet niistäkin opettajista, jotka ovat palauttaneet kaavakkeensa, ovat täyttäneet sen vain muutamia, etupäässä koulujen oppilaso-oloja koskeviin kohtiin nähden, selittäen, että heiltä puuttuu tarpeellista asiantuntemusta toisten kysymysten suhteen.

Taulukosta V sivuilla 14—19 käy selville, miten kansakoulunopettajain vastaukset useimpiin kysymyksiin katsoen ryhmittyvät lääneittäin, erikseen kaupungeissa ja maaseudulla.

1. Näiden mukaan näyttää *alkoholijuomien nauttiminen* maailmansodan edelliseen aikaan verraten ensinnäkin kaupungeissa suurelta osalta vähentyneen; 53.6 % lausunnoista viittaa tähän, 28.6 % lisääntymiseen ja 17.8 % ennallaan pysymiseen. Juoppouden enentymistä on todettu pääasiallisesti Helsingissä, Loviisassa, Tammisaarissa, Hangossa, Maarianhammassa, Joensuussa ja Vaasassa, mutta supistumista sitävästoin Porvoossa, Turussa, Porissa, Uudessakaupungissa, Naantalissa, Tampereella, Sortavalassa, Kotkassa, Mikkelissä, Kuopiossa, Iisalmissa, Kristiinassa, Pietarsaareissa, Kokkolassa ja kaikissa Oulun läänin kaupungeissa, kun taas tilanne

Uleåborgs län: Limingo, Oulujoki, Utajärvi, Kiiminge, Rautio, Siikajoki, Kärsämäki, Nivala, Pulkkila, Kajana lk., Vuolijoki, Puolango, Övertorneå, Rovaniemi och Utsjoki.

Vid en granskning av dessa kommuners geografiska läge kan man fastslå, att de i allmänhet rätt mångsidigt företråda olika län; bland dem finnas å ena sidan betydande bostättnings- och affärscentra, kust- och gränssocknar; å andra sidan åter typiska trakter i det inre av landet. I stora drag framgår deras jämna fördelning redan därav, att alla övriga härad, utom Piikkis, S:t Michels och Idensalmi härad, äro företrådda med åtminstone en kommun. Sålunda kan man antaga, att de uttalanden, som erhållits från ovan uppräknade kommuner, i huvuddrag avspegla de åsikter, som hela folkskollärarkåren hyser om förhållandena i resp. län.

Enquëten utsträcktes sålunda till 180 folkskollärare (och -lärarinnor) i städerna och 1 041 på landsbygden eller sammanlagt 1 221 personer. Av de förra besvarade 114 och av de senare 688 lärare formuläret, varigenom sålunda 65.7 % av samtliga avgivit uttalande. För städerna saknas uppgifter helt och hållet för Lahti, Villmanstrand, Heinola och Nykarleby, för de ovannämnda landskommunernas vidkommande däremot endast för Kinnula. Det är att märka, att rätt många av de lärare, vilka återsänt formuläret, ifyllt detsamma endast i en del punkter, främst sådana gällande elevförhållandena vid skolorna, med förklaring, att de sakna nödig sakkännedom beträffande de övriga frågorna.

Ur tabell V å sid. 14—19 framgår, huru folkskollärarnas svar på flertalet frågor fördela sig länsvis, särskilt för städer och landsbygd.

1. Enligt dessa synes *förtäringen av alkoholdrycker* i jämförelse med tiden före världskriget först och främst beträffande städerna till en stor del minskats; 53.6 % av uttalandena tyda härpå, 28.6 % på en ökning och 17.8 % på ett oförändrat läge. En ökning i dryckenskapen har konstaterats huvudsakligen i Helsingfors, Lovisa, Ekenäs, Hangö, Mariehamn, Joensuu och Vasa, en minskning däremot i Borgå, Åbo, Björneborg, Nystad, Nådendal, Tammerfors, Sordavala, Kotka, S:t Michel, Kuopio, Iisalmi, Kristinestad, Jakobstad, Gamlakarleby samt alla städer i Uleåborgs län, medan åter läget i Raumo, Tavastehus, Viborg, Kexholm, Kaskö och Jy-

Raumalla, Hämeenlinnassa, Viipurissa, Käkisalmissa, Kaskisissa ja Jyväskylässä näyttää jääneen entiselleen; muista kaupungeista ei tietoja tähän nähden ole saatu. Maaseudun vastauksista osoittaa 35.2 % alkoholinkäytön kasvaneen, 43.9 % vähentyneen ja 20.9 % säilyneen ennallaan. Suhteellisesti parhaaksi on asema merkitty Kuopion, Vaasan ja Oulun lääneissä, huonoimmaksi Ahvenanmaalla sekä Uudenmaan ja Mikkelin lääneissä. Tarkasteltaessa näiden lausuntojen valossa puheena olevien kuntien oloja erikseen, havaitaan niissä tuntuvia vaihteluja. Siten on Uudellamaalla juoppouden katsottu supistuneen Saimaalla, Pusulassa, Vihdissä, Pornaisissa ja Jaalassa sekä jääneen entiselleen Orimattilassa, mutta muissa 8 kunnassa enentyneen. Turun-Porin läänissä taas on lisääntymistä todettu Kuusjoella, Parkanossa, Hämeenkyrössä, Karkussa ja Paattisissa, vähennystä sitävastoin Perniössä, Kiukaisissa, Luvialla, Viljakalassa, Kokemäellä ja Ruskossa, tilanteen ollessa 8 muussa kunnassa sama kuin ennen sotaa. Getassa Ahvenanmaalla olot on merkitty huonommiksi. Hämeen läänissä näyttää väkijuomien nauttiminen kasvaneen Somerolla ja Koskella, mutta pienentyneen Lempäälässä, Hauholla, Hämeenlinnan mlk:ssa ja Lopella sekä säilyneen 5 muussa kunnassa ennallaan. Viipurin läänissä ovat olot pahentuneet Koivistolla, Valkealassa ja Kaukolassa sekä pysyneet entisellään Lappeella, Savitaipaleella, Ruokolahdella, Kurkijoella, Parikkalassa ja Simpeleessä, mutta muissa 10 kunnassa parantuneet. Mikkelin läänissä on tilannetta pidetty vain Haukivuorella ja Puumalassa osittain parempana, mutta 5 muussa kunnassa huonompana. Kuopion läänissä sen sijaan on juoppouden enimmäkseen katsottu supistuneen muissa 9 kunnassa, paitsi Kaavilla, Rääkylässä, Karttussa, Vesannolla ja Suonenjoella, joissa se on osapuilleen ennallaan. Vaasan läänissä on niinkään pääasiallisesti todettu vähennystä 14 muussa kunnassa, paitsi Kronobyssä, Toholammilla, Keuruulla, Äänekoskella ja Sumiaisissa, joissa asema on liikiptäen sama kuin ennen sotaa. Vihdoin Oulun läänissä on alkoholin käytön ilmoitettu lisääntyneen Rovaniemellä ja osittain Nivalassa, sekä säilyneen entisellään Limingassa, Pulkkilassa, Kajaanin mlk:ssa ja Utsjoella, mutta 9 muussa kunnassa pienentyneen.

Kysymykseen, esiintyykö nykyään *päihtyneitä* enemmän vai vähemmän kuin ennen

väskylä synes ha förblivit oförändrat; för övriga städer ha uppgifter i detta hänseende icke erhållits. Av svaren från landsbygden utvisa 35.2 %, att bruket av alkohol ökats, 43.9 %, att det minskats och 20.9 %, att det förblivit som förut. Läget har betecknats såsom relativt taget bäst i Kuopio, Vasa och Uleåborgs län, som sämst på Åland samt i Nylands och S:t Michels län. Vid en granskning av läget i ifrågavarande kommuner var för sig i den belysning dessa uttalanden giva, kan man iakttaga kännbara växlingar i dem. Sålunda anses dryckenskapen i Nyland ha minskats i Sammatti, Pusula, Vichtis, Borgnäs och Jaala samt förblivit oförändrad i Orimattila, medan den ökats i de 8 övriga kommunerna. I Åbo-Björneborgs län åter har en ökning konstaterats i Kuusjoki, Parkano, Tavastkyrö, Karkku och Paattis, en minskning däremot i Björnä, Kiukais, Luvia, Viljakkala, Kumo och Rusko, medan läget i de 8 övriga kommunerna var detsamma som före kriget. I Geta på Åland uppges förhållandena ha försämrats. I Tavastehus län synes förtäringen av rusedrycker ha tilltagit i Somero och Koskis, medan den minskats i Lempäälä, Hauho, Tavastehus lk. och Loppis samt förblivit som förut i de 5 övriga kommunerna. I Viborgs län ha förhållandena försämrats i Björkö, Valkeala och Kaukola samt förblivit som förut i Lappvesi, Savitaipale, Ruokolaks, Kronoborg, Parikkala och Simpele, medan de i de 10 övriga kommunerna förbättrats. I S:t Michels län anses läget ha delvis förbättrats endast i Haukivuori och Puumala, men försämrats i de 5 övriga kommunerna. I Kuopio län anses dryckenskapen däremot mestadels ha minskats i de 9 övriga kommunerna utom Kaavi, Bräkylä, Karttula, Vesanto och Suonenjoki, där den är ungefär som förut. I Vasa län har man likaså huvudsakligen konstaterat en minskning i samtliga 14 övriga kommuner utom i Kronoby, Toholampi, Keuru, Äänekoski och Sumiais, där läget är något så när detsamma som före kriget. I Uleåborgs län slutligen uppges bruket av alkohol ha ökats i Rovaniemi och delvis i Nivala samt förblivit oförändrat i Limingo, Pulkkila, Kajana lk. och Utsjoki, medan det avtagit i de 9 övriga kommunerna.

Frågan, om det nuförtiden förekommer *berusade* i större eller mindre antal än före

maailmansotaa, ovat useimmat kansakoulunopettajat vastanneet samoim kuin ensimmäisenkin kohtaan. Kokonaiskuva on kuitenkin melkoisesti suotuisampi. Niinpä on kaupunkien osalta vain 11.5 % tiedonantajista sanonut juopuneiden luvun kohonneen, mutta 71.3 % pienentyneen ja 17.2 % pysyneen ennallaan. Lisäystä on todettu etupäässä Loviisassa, Tammisaaressa ja Hangossa, jota paitsi olot ovat entisellään Helsingissä, Raumalla, Maarianhaminassa, Hämeenlinnassa, Joensuuissa ja Jyväskylässä, kun ne sen sijaan muissa kaupungeissa ovat parantuneet. Maaseudun lausunnoista osoittaa 31.3 % päihtyneiden enentyneen, 50.5 % vähentyneen ja 18.2 % jääneen yhtä lukuisiksi kuin ennen sotaa. Verrattaessa tätä suhdetta edelliseen huomataan, ettei erotus, vaikkakin se voidaan todeta yleensä kaikissa lääneissä, ole maaseudulla läheskään yhtä ilmeinen kuin kaupungeissa. Suurin piirtein pitää niin muodoim päihtyneiden lukuisuuteen nähden paikkansa sama, mikä yllä on eri kunnista mainittu alkoholijuomien nauttimiseen nähden.

2. Vuosien 1920—22 kuluessa raittiustilanne myös kansakoulunopettajain mielestä on enimmäkseen huonontunut. Kaupunkien opettajista viittaa 71.9 % tähän, vain 17.1 % parantumiseen ja 11.0 % ennallaan pysymiseen. Väkijuomien käyttö näyttää supistuneen tänäkin aikana Naantalissa, Mikkelissä, Kuopiossa, Torniossa ja Kajaanissa sekä säilyneen entisellään Hangossa, Uudessa kaupungissa, Kaskisissa, samoin kuin ristiriitaisista tiedoista päätäten Oulussa ja Raahessa, mutta muissa kaupungeissa kasvaneen. Maaseudun vastauksista osoittaa 52.5 % juoppouden näinä vuosina lisääntyneen, 23.6 % vähentyneen ja 23.9 % jääneen ennalleen. Etelä-Suomessa on kehitys ollut epäedullisempi kuin maan pohjoisosissa. Uudellamaalla on olot merkitty entisiksi vain Saimmattissa ja Pornaisissa, mutta muualla ensisijassa huonommiksi. Turun-Porin läänissä on alkoholin nauttiminen säilynyt ennallaan Uudenkaupungin mlk:ssa, Karjalassa, Kuusjoella, Luviaalla, Hongonjoella, Viljakkalassa, Harjavallassa ja Marttilassa, muissa 11 kunnassa sen sijaan ainakin jossain määrin enentynyt, samoin Getassa Ahvenanmaalla. Hämeen läänissä ei tilanne ole muuttunut Lempäälässä, Hauholla, Hämeenlinnan mlk:ssa ja Korpilahdella, muissa 7 kunnassa pahentunut. Viipurin lää-

världskriget, ha de flesta folkskollärare besvarat på samma sätt som den tidigare punkten. Totalbilden är dock betydligt gynnsammare. Sålunda ha för städernas vidkommande endast 11.5 % av dem, som givit uppgifter, angivit, att antalet berusade ökats, medan 71.3 % konstaterat en minskning och 17.2 %, att det förblivit som förut. En ökning har konstaterats främst i Lovisa, Ekenäs och Hangö, varjämte förhållandena äro som förut i Helsingfors, Raumo, Mariehamn, Tavastehus, Joensuu och Jyväskylä, medan de däremot förbättrats i övriga städer. Av uttalandena från landsbygden utvisa 31.3 %, att antalet berusade ökats, 50.5 %, att det minskats och 18.2 %, att det förblivit lika stort som före kriget. Vid en jämförelse av dessa relationstal med de föregående kan man iakttaga, att skillnaden, ehuru den är märkbar i allmänhet i alla län, icke är närmelsevis lika uppenbar på landsbygden som i städerna. I stora drag gäller sålunda för antalet berusade detsamma, som ovan framhållits för de olika kommunerna i fråga om förtäringen av alkoholrycker.

2. Under åren 1920—22 har nykterhetsläget även enligt folkskollärarnas åsikt mestadels försämrats. Av lärarna i städerna uttala sig 71.9 % i denna riktning, endast 17.1 % antyda en förbättring och 11.0 % ett oförändrat läge. Bruket av rusdrycker synes ha minskats även under denna tid i Nådendal, S:t Michel, Kuopio, Torneå och Kajana samt förblivit oförändrat i Hangö, Nystad, Kaskö, likasom att döma av de motsägande uppgifterna i Uleåborg och Brahestad, medan det ökats i övriga städer. Av svaren från landsbygden utvisa 52.5 %, att dryckenskapen ökats under dessa år, 23.6 % att den minskats och 23.9 %, att den förblivit som förut. I södra Finland har utvecklingen varit ogynnsammare än i rikets nordliga delar. I Nyland ha förhållandena angivits vara oförändrade endast i Saimmatti och Borgnäs, medan den arnorstades huvudsakligen försämrats. I Åbo-Björneborgs län har förtäringen av alkohol förblivit oförändrad i Nystads lk., Karjala, Kuusjoki, Luvia, Hongonjoki, Viljakkala, Harjavalta och S:t Märten, medan den däremot ökats åtminstone i någon mån i de 11 övriga kommunerna, likasom i Geta på Åland. I Tavastehus län har läget icke förändrats i Lempäälä, Hauho, Tavastehus lk. och Korpilaks, medan det försämrats i de 7 övriga kom-

nissä on parannusta todettu etupäässä Sortavalan mlk:ssa, jota paitsi olot näyttäivät säilyneen ennallaan Taipalsaarella, Suomenniemellä, Simpeleessä ja Suojärvellä, mutta muissa 14 kunnassa huonontuneen. Mikkelin läänin kaikkissa puheena olevissa kunnissa juoppouden on ilmoitettu lisääntyneen. Sitä vastoin Kuopion läänissä on enentymistä havaittu pääasiallisesti vain Kaavilla ja Suomenjoella, vähennystä taas Juuassa ja Rautalammilla, samalla kuin erilaiset lausunnot 10 muusta kunnasta viittaavat lähinnä ennallaan pysymiseen. Vaasan läänissä on väkijuomien käytön sanottu kasvaneen m. m. Sidebyssä, Koivulahdella, Jepualla, Munsalassa, Kälvillä, Äänekoskella ja Sumiaisissa, mutta supistuneen Jalasjärvellä, Teerijärvellä, Lappajärvellä, Virroilla ja Pihlajavedellä sekä jääneen muuttumattomaksi 7 muussa kunnassa. Oulun läänissä lopuksi on tilanteen vuosina 1920—22 katsottu huonontuneen Kii-mingissä, Pulkkilassa, Kajaanin mlk:ssa ja Rovaniemellä, mutta parantuneen Oulujoella, Utajärvellä, Rautiossa, Kärsämäellä, Nivalassa ja Ylitorniossa sekä säilyneen entisellään 5 muussa kunnassa.

3. Siirryttäessä seuraamaan alkoholijuomien nauttimisen vaihteluja eri väestöryhmien keskuudessa, vertauskohtana maailmansodan edellinen aika, on ensinnäkin *työllisiin* nähden todettavissa, että enimmäkseen kaupunkien kansakoulunopettajista myöntävät heidän raitistuneen; 61.9 % näistä tiedonantajista yhtyy tähän, kun sen sijaan 21.4 % on vastakkaista mieltä ja 16.7 % ei ole havainnut muutosta suuntaan tai toiseen. Näiden mukaan ovat työlläiset tulleet juoppommiksi Loviisassa, Tammissaarella, Hangossa, Maarianhaminassa ja Hämeenlinnassa sekä pysyneet yhtä juoppoina Helsingissä, Raumalla, Joensuussa, Vaasassa, Kaskisissa ja Jyväskylässä, mutta raitistuneet muissa 22 kaupungissa, joista lausuntoja on saatu. Maaseudun vastauksista osoittaa 30.8 % alkoholin käytön vastaavissa piireissä lisääntyneen, 49.0 % supistuneen ja 20.2 % pysyneen ennallaan. Suotuisimmassa asemassa ovat tässäkin suhteessa Kuopion, Vaasan ja Oulun läänit, epäedullisimmassa Ahvenanmaa sekä Uudenmaan ja Mikkelin läänit. Havainnollisen kuvan yksityisten paikkakuntain oloista tarjoaa loppuun liitetty kartogrammi XI.1. Kuten siitä näkyy, on työläisten katsottu Uudellamaalla raitistuneen Sammatissa, Pusulassa, Vihdissä, Pornaisissa, Jaalassa ja

munerna. I Viborgs län har en förbättring iakttagits främst i Sordavala lk., varförutom läget synes ha förblivit som förut i Taipalsaari, Suomenniemi, Simpele och Suojärvi, medan det försämrats i de 14 övriga kommunerna. Av samtliga kommuner i S:t Michels län, som i detta fall äro i fråga, uppges dryckenskapen ha ökats. Däremot har i Kuopio län en ökning iakttagits huvudsakligast blott i Kaavi och Suomenjoki, en minskning åter i Juga och Rautalampi, under det de olikartade utlåtandena från de 10 övriga kommunerna närmast tyda på ett oförändrat läge. I Vasa län anges bruket av rusdrycker ha ökats bl. a. i Sideby, Kvevlaks, Jeppo, Munsala, Kelviä, Äänekoski och Suimais, medan det avtagit i Jalasjärvi, Terijärvi, Lappajärvi, Virdois och Pihlajavesi samt förblivit oförändrat i de 7 övriga kommunerna. I Uleåborgs län anges slutligen läget under åren 1920—22 ha försämrats i Kii-minge, Pulkmila, Kajana lk. och Rovaniemi, men förbättrats i Oulujoki, Utajärvi, Rautio, Kärsämäki, Nivala och Övertorneå samt förblivit som förut i de 5 övriga kommunerna.

3. Om man sedan övergår till en undersökning av de växlingar bruket av alkohol-drycker *bland olika befolkningsgrupper* undergått i jämförelse med tiden före världskriget, kan man först och främst beträffande *arbetarna* konstatera, att flertalet av folkskollärarna i städerna medgiva, att de blivit nyktrare; 61.9 % av lärarna förena sig härom, medan däremot 21.4 % äro av motsatt mening och 16.7 % icke iakttagit förändringar i någondera riktningen. Enligt dessa har dryckenskapen bland arbetarna blivit allmännare i Lovisa, Ekenäs, Hangö, Mariehamn och Tavastehus samt förblivit oförändrad i Helsingfors, Raumo, Joensuu, Vasa, Kaskö och Jyväskylä, men ha arbetarna blivit nyktrare i de 22 övriga städer, från vilka uttalanden erhållits. Av svaren från landsbygden utvisa 30.8 %, att bruket av alkohol i motsvarande kretsar ökats, 49.0 %, att det minskats och 20.2 %, att det förblivit som förut. Gynnsammast är ställningen även i detta hänseende i Kuopio, Vasa och Uleåborgs län, ogynnsammast åter på Åland samt i Nylands och S:t Michels län. En åskådlig bild av förhållandena på de enskilda orterna giver det i slutet bifogade kartogrammet XI.1. Säsom därav framgår, anses i Nyland arbetarna ha blivit

Orimattilassa, mutta muualla juovan entistä runsaammin. Turun-Porin läänissä sen sijaan on kehitys käynyt huonoon suuntaan vain Kuusjoella, Parkanossa, Hämeenkyrössä, Karkussa ja Harjavallassa, mutta hyvään suuntaan Perniössä, Kiukaisissa, Luviolla, Viljakkalassa, Kokemäellä, Yläneellä ja Ruskossa, olojen ollessa muualla ennallaan. Hämeen läänissä näyttää työläisten juoppous kasvaneen ainoastaan Koskella, sekä säilyneen entisellään Orivedellä, Ylöjärvellä, Somerolla ja Tuuloksessa, muualla taas supistuneen. Viipurin läänissä on lisääntymistä todettu Koivistolla, Valkealassa ja Simpeleessä, jota paitsi tilanne on ennallaan Ruokolahdella ja Parikkalassa, mutta muissa kunnissa parempi. Mikkelin läänissä viittaavat tiedot Luhangalta, Joroisista, Sulkavalta ja Savonrannasta tässä suhteessa alkoholikäytön enentymiseen, Haukivuorelta vähentymiseen ja muualta ennallaan pysymiseen. Kuopion läänissä ovat olot samat kuin ennen sotaa Liperissä, Karttulassa ja Suonenjoella, mutta muissa kunnissa paremmat. Vaasan läänissä on työväen katsottu juovan runsaammin vain Sumiaisissa, sekä entisessä määrässä Kronobyssä, Toholammilla, Keuruulla ja Äänekoskella, muualla sitävastoin vähemmän kuin ennen sotaa. Oulun läänissä vihdoin on parannusta ollut havaittavissa muissa kunnissa, paitsi Nivalassa, Pulkkilassa ja Rovaniemellä, joissa olot ovat entisellään.

Mikäli kysymys koskee alkoholijuomien nauttimista talollisten keskuudessa, on kehitys useimmille kaupunkien kansakoulunopettajille ollut tuntematon; 32.7 % vastanneista katsoo sen enentyneen; 38.2 % vähentyneen ja 29.1 % pysyneen ennallaan. Lisääntymistä osoittavat tiedot Helsingistä, Loviisasta, Uudestakaupungista, Hämeenlinnasta, Viipurista, Käkisalmesta, Iisalimesta, Vaasasta ja Jyväskylältä, supistumista taas tiedot Porvoosta, Porista, Naantalista, Tampereelta, Sortavalasta, Kuopiosta, Kristiinasta, Pietarsaaresta, Oulusta, Raahesta, Kemistä ja Torniossa. Maaseudun lausunnonantajista viittää 34.9 % talollisten juoppouden kasvaneen, 37.3 % näiden raitistuneen ja 27.8 %, ettei muutosta näiden piirissä ole tapahtunut. Enimmällä paikkakunnilla, joiden oloja tässä suhteessa valaisee liitteenä oleva kartogrammi XI.2, on kehitys merkitty samansuuntaiseksi

nyktrare i Sammatti, Pusula, Vichtis, Borgnäs, Jaala och Orimattila, medan de annorstädes anses dricka mer än förut. I Åbo-Björneborgs län har utvecklingen däremot gått i en oförmånlig riktning endast i Kuusjoki, Parkano, Tavastkyro, Karkku och Harjavalta, i en gynnsam riktning däremot i Bjärnä, Kiukais, Luvia, Viljakkala, Kumo, Yläne och Rusko, medan förhållandena på övriga orter förblivit oförändrade. I Tavastehus län synes drycken skapen bland arbetarna ha ökats endast i Koskis samt förblivit oförändrad i Orivesi, Ylöjärvi, Somero och Tuulos, medan den annorstädes åter avtagit. I Viborgs län har en ökning konstaterats i Björkö, Valkeala, Savitaipale, Suomenniemi, Kaukola och Simpele, varförutom läget är som förut i Ruokolaks och Parikkala, medan det i övriga kommuner är bättre. I St Michels län tyda uppgifterna från Luhango, Jorois, Sulkava och Savonranta på en ökning av bruket av alkohol i detta hänseende, uppgifterna för Haukivuori på en minskning och för övriga orter på ett oförändrat läge. I Kuopio län äro förhållandena oförändrade i jämförelse med före kriget i Libelits, Karttula och Suonenjoki, medan de i övriga kommuner äro bättre. I Vasa län anses arbetarna dricka mer än förut blott i Sumiais, samt i samma utsträckning som förut i Kronoby, Toholampi, Keuru och Äänekoski, annorstädes däremot mindre än före kriget. I Uleåborgs län slutligen har en förbättring kunnat iakttagas i övriga kommuner utom Nivala, Pulkila och Rovaniemi, där förhållandena äro som förut.

I fråga om förtäringen av alkoholdrycker bland de *besuttna* jordbrukarna har utvecklingen för de flesta folkskollärare i städerna varit obekant; 32.7 % av dem som svarat anse, att den ökats, 38.2 %, att den minskats och 29.1 %, att den förblivit som förut. På en ökning tyda uppgifterna från Helsingfors, Lovisa, Nystad, Tavastehus, Viborg, Kexholm, Iisalmi, Vasa och Jyväskylä, på en minskning åter uppgifterna från Borgå, Björneborg, Nådendal, Tammerfors, Sordavala, Kuopio, Kristinestad, Jakobstad, Uleåborg, Brahestad, Kemi och Torneå. Av uttalandena från landsbygden angiva 34.9 %, att drycken skapen bland de *besuttna* ökats, 37.3 %, att de blivit nyktrare och 27.8 %, att någon förändring icke gjort sig gällande bland dem. På de flesta orter, för vilka förhållandena i detta hänseende belysas i kartogrambilagan XI.2, har utvecklingen enligt upp-

kuin työläisiinkin nähden. Poikkeuksina ovat yhtäältä Pornainen, Orimattila, Perniö, Loppi, Korpilahti, Ilmee, Vuoksenranta, Maaninka, Peräseinäjoki ja Liminka, joissa työläisten alkoholinkäytön vähentyessä talollisten on lisääntynyt, edelleen Viljakkala, Yläne, Rusko, Sahalahti, Lempäälä, Hauho, Lappee, Kurkijoki, Haukivuori, Värtsilä, Rääkkylä, Rautalampi, Vesanto, Jalasjärvi, Övermark, Koivulahti, Kälviä ja Siikajoki, joissa työläisten juoppouden supistuessa talollisten on säilynyt entisellään, sekä Paattinen, Orivesi, Ylöjärvi, Somero, Tuulos, Kangaslampi ja Suonenjoki, joissa työläisten juoppouden ollessa ennallaan talollisten on kasvanut. Päinvastaisia poikkeuksia, joissa kehitys talollisten osalta näyttää paremmalta kuin työläisten osalta, ovat Suoniemi, Liperi, Pulkki ja Rovaniemi, joissa työläisten alkoholinkäytön pysyessä ennallaan talollisten on vähentynyt, sekä Mäntsälä, Hämeenkyrö, Simpele ja Sumiainen, joissa edellisten juoppouden lisääntyessä jälkimmäisten on jäänyt entiselleen.

Virkamiehistön ja muiden säätyläisten keskuudessa on 21.6 % kansakoulunopettajista kaupungeissa ilmoittanut alkoholijuomien nauttimisen enentyneen, 35.1 % supistuneen ja 43.3 % pysyneen ennallaan. Lisäystä on todettu Helsingissä, Loviisassa, Porissa, Hämeenlinnassa, Sortavalassa ja Jyväskylässä, jota paitsi olot ovat samat kuin ennen sotaa Turussa, Raumalla, Tampereella, Viipurissa, Käkisalmissa, Kuopiossa, Joensuussa, Iisalmissa, Vaasassa, Kaskisissa, Kokkolassa ja Raahessa, mutta muualla ainakin jossain määrin paremmat. Maaseudun tiedoista viittaa 18.7 % juoppouden kasvamiseen näissä piireissä, 33.6 % vähentymiseen ja 47.7 % ennallaan pysymiseen. Viimeksi mainittu ryhmä on kaikissa lääneissä huomattavin, samalla kuin ensiksi mainittu on Uudenmaan, Viipurin ja Mikkelin lääneissä suhteellisesti suurempi kuin muualla. Kuntia, joissa melkoinen osa opettajista katsoo tilanteen puheena olevissa väestönkerroksissa huonontuneen, ovat Kirkkonummi, Lohja, Hyvinkää, Mäntsälä, Kiukainen, Karkku, Somero, Loppi, Koski, Koivisto, Valkeala, Lappee, Savitaipale, Ruokolampi, Terijoki, Parikkala, Joroinen, Puumala, Sulkaava, Värtsilä, Rautalampi, Suonenjoki, Jalasjärvi, Virrat, Keuruu ja Pulkki,

gift gått i samma riktning som beträffande arbetarna. Undantag bilda å ena sidan Borgnäs, Orimattila, Bjärnä, Loppis, Korpilaks, Ilmes, Vuoksenranta, Maaninka, Peräseinäjoki och Limingo, varest bruket av alkohol bland de besuttna ökats, medan det minskats bland arbetarna, vidare Viljakkala, Yläne, Rusko, Sahalaks, Lempäälä, Hauho, Lappvesi, Kronoborg, Haukivuori, Värtsilä, Bräkylä, Rautalampi, Vesanto, Jalasjärvi, Övermark, Kvevlaks, Kelviä och Siikajoki, där dryckenskapen bland de besuttna förblivit oförändrad, medan den minskats bland arbetarna, samt Pattis, Orivesi, Ylöjärvi, Somero, Tuulos, Kangaslampi och Suonenjoki, där dryckenskapen bland de besuttna ökats, medan den förblivit oförändrad bland arbetarna. Avvikelser i motsatt riktning, i det att utvecklingen för de besuttnas vidkommande synes vara gynnsammare än för arbetarna, uppvisa Suoniemi, Libelits, Pulkki och Rovaniemi, där bruket av alkohol bland de besuttna avtagit medan det förblivit som förut bland arbetarna, samt Mäntsälä, Tavastkyrö, Simpele och Sumiais, där dryckenskapen bland de besuttna förblivit oförändrad, medan den ökats bland arbetarna.

Bland tjänstemännen och övriga ståndspersoner har förtäringen av alkoholdrycker ökats enligt uppgift av 21.6 % av folkskollärarna i städerna, enligt 35.1 % har den minskats och enligt 43.3 % förblivit oförändrad. En ökning har konstaterats i Helsingfors, Lovisa, Björneborg, Tavastehus, Sordavala och Jyväskylä, varförutom förhållandena äro oförändrade i jämförelse med före kriget i Åbo, Raumo, Tammerfors, Viborg, Kexholm, Kuopio, Joensuu, Iisalmi, Vasa, Kaskö, Gamlakarleby och Brahestad, medan de annorstädes äro åtminstone i någon mån bättre. Av uppgifterna från landsbygden tyda 18.7 % på en ökning av dryckenskapen i dessa kretsar, 33.6 % på en minskning och 47.7 % på ett oförändrat läge. Den sistnämnda gruppen är i samtliga län den mest betydande, samtidigt som den förstnämnda är relativt taget större i Nylands, Viborgs och St Michels län än annorstädes. Sådana kommuner, där en avsevärd del av lärarna hålla före, att läget försämrats beträffande ifrågavarande befolkningsskikt, äro Kyrkslätt, Lojo, Hyvinge, Mäntsälä, Kiukais, Karkku, Somero, Loppis, Koskis, Björkö, Valkeala, Lappvesi, Savitaipale, Ruokolaks, Terijoki, Parikkala, Jorois, Puumala, Sul-

mutta näissäkin olot enimmäkseen on merkitty entisiksi.

Nuorison keskuudessa ovat myös useimmat kansakoulunopettajat havainneet alkoholin käytön muuttuneen yleisemmäksi kuin ennen sotaa. Kaupunkivastauksista osoittaa 63.4 % tätä, 20.7 % päinvastoin supistumista ja 15.9 % ennalleen jäämistä. Vähennystä on todettu Naantalissa, Mikkelissä, Kuopiossa, Kristiinassa, Piebarsaassa, Kemissä ja Torniossa, minkä ohessa olot näyttävät entisiltä Porvoossa, Maarianhaminassa, Viipurissa, Sortavalassa, Kotkassa ja Kajaanissa, mutta muissa kaupungeissa huonommilla. Maaseutulausunnoista viittaa 58.4 % nuorison juoppouden lisääntymiseen, 26.3 % pienentymiseen ja 15.3 % ennalleen säilymiseen. Verraten suotuisassa asemassa ovat Vaasan ja Oulun läänit, pahimassa etelärannikko ja Mikkelin lääni. Kehitys eri seuduilla käy yksityiskohtaisemmin selville kartogrammiliitteestä XI.3. Kuntia, joissa nuorison ilmoitetaan raitistuneen, ovat Viljakkala, Kokemäki, Lempäälä, Lemi, Taipalsaari, Juuka, Liperi, Kuusjärvi, Jalasjärvi, Sideby, Övermark, Ylihärmä, Jepua, Teerijärvi, Utajärvi, Kiiminki ja Kärämäki. Sanoittavaa muutosta ei ole tapahtunut Pornaisissa, Jaalassa, Uudenkaupungin mlk:ssa, Kiukaisissa, Luviaalla, Hongonjoella, Marttilassa, Vahdolla, Hauholla, Lopella, Nuijamaalla, Terijoella, Parikkalassa, Sortavalan mlk:ssa, Suojärvellä, Haukivuorella, Pielisjärvellä, Kaavilla, Rääkkylässä, Pielavedellä, Kuopion mlk:ssa, Maaningalla, Rautalammillä, Vesannolla, Peräseinäjoella, Koivulahdessa, Laihiaalla, Munsalassa, Toholammilla, Oulujoella, Nivalassa, Kajaanin mlk:ssa, Ylitorniossa ja Utsjoella. Muissa 66 kunnassa, joista tietoja on saatu, tilanne nuorison osalta on huonontunut.

Mitä tulee alkoholiuomien nauttimiseen naisten keskuudessa, osoittaa 38.6 % kaupunkilausunnoista sen kasvaneen, 20.0 % supistuneen ja 41.4 % pysyneen ennallaan. Lisäystä on havaittu Helsingissä, Loviisassa, Tammissaassa, Turussa, Porissa, Hämeenlinnassa, Tampereella, Käkisalmassa, Haminassa, Joensuussa, Vaasassa, Kaskisissa ja Jyväskylässä, vähennystä sitävastoin Naantalissa, Kuopiossa, Kristiinassa, Pietarsaassa, Kokkolassa, Oulussa, Raahessa, Torniossa ja Kajaanissa, olojen ollessa muissa kaupungeissa entisellään. Maaseudun tiedoista viittaa 12.8 % naisten

kava, Värtsilä, Rautalampi, Suonenjoki, Jalasjärvi, Virdois, Keuru ja Pulkila, men ha förhållandena även därstädes för det mesta uppgivits vara oförändrade.

Bland ungdomen har likaså, enligt iakttagelser av de flesta av folkskollärarna, bruket av alkohol blivit allmänare än före kriget. Av svaren från städerna gå 63.4 % i denna riktning, 20.7 % tyda tvärtom på en minskning och 15.9 % på ett oförändrat läge. En minskning har konstaterats i Nådendal, S:t Michel, Kuopio, Kristinestad, Jakobstad, Kemi och Torneå, varjämte förhållandena synas vara som förut i Borgå, Mariehamn, Viborg, Sordavala, Kotka och Kajana, medan de försämrats i övriga städer. Av uttalandena från landsbygden tyda 58.4 % på en ökning av dryckenskapen bland ungdomen, 26.3 % på en minskning och 15.3 % på ett oförändrat läge. I en jämförelsevis gynnsam ställning befinna sig Vasa och Uleåborgs län, medan läget är sämst på sydkusten och i S:t Michels län. Utvecklingen på olika orter framgår mer i detalj ur kartogrambilagan XI.3. Sådana kommuner, där ungdomen enligt uppgift blivit nyktrare, äro Viljakkala, Kumo, Lempäälä, Klemis, Taipalsaari, Juga, Libelits, Kuusjärvi, Jalasjärvi, Sideby, Övermark, Ylihärmä, Jeppo, Terijärvi, Utajärvi, Kiiminge och Kärämäki. Någon nämnvärd förändring har icke inträffat i Borgnäs, Jaala, Nystads lk., Kiukais, Luvia, Hongonjoki, S:t Märten, Vahto, Hauho, Loppis, Nuijamaa, Terijoki, Parikkala, Sordavala lk., Suojärvi, Haukivuori, Pielisjärvi, Kaavi, Bräkylä, Pielavesi, Kuopio lk., Maaninga, Rautalampi, Vesanto, Peräseinäjoki, Kvevlaks, Laihela, Munsala, Toholampi, Oulujoki, Nivala, Kajana lk., Övertorneå och Utsjoki. I de 66 återstående kommunerna, från vilka uppgifter erhållits, har läget för ungdomens vidkommande försämrats.

Beträffande förtäringen av alkoholdrycker bland kvinnorna, utvisa 38.6 % av uttalandena från städerna, att den ökats, 20.0 %, att den minskats och 41.4 %, att den förblivit oförändrad. En ökning har iakttagits i Helsingfors, Lovisa, Ekenäs, Åbo, Björneborg, Tavastehus, Tammerfors, Kexholm, Fredrikhamn, Joensuu, Vasa, Kaskö och Jyväskylä, en minskning däremot i Nådendal, Kuopio, Kristinestad, Jakobstad, Gamlakarleby, Uleåborg, Brahestad, Torneå och Kajana, medan förhållandena i övriga städer äro som förut. Av uppgifterna från landsbygden tyda 12.8 %

juoppouden enenemiseen, 23.2 % pienentymiseen ja 64.0 % ennallaan säilymiseen. Viimeksi mainittuun ryhmään kuuluviissa vastauksissa on sängen usein nimenomaan huomautettu, etteivät paikkakunnan naiset ole tietävästi juuri koskaan juopotelleet. Kuntia, joissa verratten monet kansakoulunopettajat ovat todenneet alkoholin käytön naisten piirissä tulleen yleisemmäksi, ovat Sammatti, Snapper-tuna, Kirkkonummi, Lohja, Vihti, Hyvinkää, Mäntsälä, Perniö, Karkku, Koivisto, Lappee, Terijoki, Kaukola, Sulkava, Suomenjoki ja Nivala, mutta yleensä näissäkin, kuten pääasiallisesti myös muissa kunnissa, enimmäkseen opettajat eivät ole tässä suhteessa huomanneet sanottavampaa muutosta. Vähennystä osoittavat vastaukset ovat melko lukuisia Viipurin, Kuopion ja Vaasan lääneissä. Joillakin tahoilla on supistumisen selitetty johtuvan siitä, että naiset ennen nauttivat viiniä, mutta nykyään eivät enää sitäkään saantivaikeuksien takia.

4. Kuinka kansakoulunopettajain käsitykset siitä, *minkälaisia alkoholijuomia* nykyään etupäässä nautitaan, jakaantuvat lääneittäin, ilmenee allaolevasta yhdistelmästä.

Lääni - Län

	Luvattomasti valmistettu — Olovligt tillverkad	Luvattomasti maahantuottu Olovligt införd	Luvattomasti maahantuottu, ja apteekissa, — Olovl. inf. och apoteksvärn	Luvattomasti maahantuottu, ja apteekissa, — Olovl. inf. och apoteksvärn	Luvattomasti maahantuottu, ja apteekissa, — Olovl. inf. och apoteksvärn	Luvattomasti maahantuottu, ja apteekissa, — Olovl. inf. och apoteksvärn	Muunneltua vast. Andra svar	Vastaus puuttuu Svar saknas	Yhteensä Summa
Uudenmaan — Nylands	2	87	14	—	12	—	1	11	127
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	15	17	16	4	11	—	2	22	87
Ahvenanmaa — Åland	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Hämeen — Tavastehus	3	18	20	2	8	—	8	12	71
Viipurin — Viborgs	21	69	40	9	9	—	1	11	160
Mikkelin — St. Michels	1	10	14	2	2	—	1	4	34
Kuopion — Kuopio	26	18	53	13	8	—	4	11	133
Vaasan — Vasa	27	24	45	9	9	—	7	8	129
Oulun — Uleåborgs	17	10	15	6	5	—	3	2	58
Koko maa — Hela landet	112	256	217	45	64	—	27	81	802
Siitä kaupungit — Därav städer	1	54	15	—	12	—	2	30	114

Myös kansakoulunopettajain tietojen mukaan näyttää salapolttoviina nykyään olevan kaupungeissa jotenkin harvinaista, kun sen sijaan luvattomasti maahantuottua spritiä on kaikissa kaupungeissa pidetty ainakin yhtenä tavallisimmalla käytettynä juomana. Tämän rinnalla on m. m. Naantalissa, Hämeenlinnassa, Käkisalmissa, Joensuussa, Vaasassa,

på en ökning av dryckenskapen bland kvinnorna, 23.2 % på en minskning och 64.0 % på ett oförändrat läge. I de till sist nämnda grupp hörande svaren har rätt ofta uttryckligen framhåvts, att det veterligen just aldrig druckits bland kvinnorna på orten. Sådana kommuner, där jämförelsevis många folkskollärare iakttagit, att bruket av alkohol bland kvinnorna blivit allmänare, äro Sammatti, Snappertuna, Kyrkslätt, Lojo, Vichtis, Hyvinge, Mäntsälä, Bjärnä, Karkku, Björkö, Lappvesi, Terijoki, Kaukola, Sulkava, Suomenjoki och Nivala; i allmänhet har dock flertalet lärare även i dessa, liksom huvudsakligen även i övriga kommuner, icke iakttagit någon nämnvärd förändring i detta hänseende. De svar, som utvisa en minskning, äro rätt talrika i Viborgs, Kuopio och Vasa län. På en del håll har nedgången förklarats bero därpå, att kvinnorna tidigare drucko vin, men att de nuförtiden icke ens dricka sådant på grund av svårigheterna att komma åt det.

4. Fördelningen av folkskollärarnas åsikter därom, *hurudana alkoholdrycker* som nuförtiden främst förtäras, framgår länsvis av följande sammanställning.

	Luvattomasti valmistettu — Olovligt tillverkad	Luvattomasti maahantuottu Olovligt införd	Luvattomasti maahantuottu, ja apteekissa, — Olovl. inf. och apoteksvärn	Luvattomasti maahantuottu, ja apteekissa, — Olovl. inf. och apoteksvärn	Luvattomasti maahantuottu, ja apteekissa, — Olovl. inf. och apoteksvärn	Luvattomasti maahantuottu, ja apteekissa, — Olovl. inf. och apoteksvärn	Muunneltua vast. Andra svar	Vastaus puuttuu Svar saknas	Yhteensä Summa
Uudenmaan — Nylands	2	87	14	—	12	—	1	11	127
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	15	17	16	4	11	—	2	22	87
Ahvenanmaa — Åland	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Hämeen — Tavastehus	3	18	20	2	8	—	8	12	71
Viipurin — Viborgs	21	69	40	9	9	—	1	11	160
Mikkelin — St. Michels	1	10	14	2	2	—	1	4	34
Kuopion — Kuopio	26	18	53	13	8	—	4	11	133
Vaasan — Vasa	27	24	45	9	9	—	7	8	129
Oulun — Uleåborgs	17	10	15	6	5	—	3	2	58
Koko maa — Hela landet	112	256	217	45	64	—	27	81	802
Siitä kaupungit — Därav städer	1	54	15	—	12	—	2	30	114

Även enligt folkskollärarnas uppgifter synes lönnbränd vara nuförtiden vara ganska sällsynt i städerna, medan däremot olovligt införd sprit i samtliga städer ansetts åtminstone såsom en av de allmänast brukade dryckerna. Jämsides härmed har bruket av från apotek erhållen alkohol omnämnts bl. a. i Nådendal, Tavastehus, Kexholm, Joensuu,

Pietarsaassa, Kokkolassa, Jyväskylässä, Raahessa ja Torniossa mainittu apteekkeista saadun alkoholin käyttäminen sekä eräissä Helsingistä, Turusta, Uudestakaupungista, Viipurista ja Vaasasta saaduissa lausunnoissa lisäksi vielä denaturoidunkin alkoholin nauttiminen tunnetuksi. Maaseudulla on kotikeittöinen „pönttikka” verraten yleistä Mikkelin, Kuopion, Vaasan ja Oulun lääneissä sekä muualla m. m. Ilkaalisten kihlakuntaa edustavissa kunnissa, samoin kuin Karkussa, Yläneellä, Orivedellä, Somerolla, Korpilahdella, Lappeella, Ruokolahdella, Parikkalassa, Simpeleessä, Sortavalan mlk:ssa ja Suojärvellä. Sallakuljetettu pirtu näyttää levinneen kuitenkin myös näille seuduille, samalla kuin se on miltei ainoana juomana vallalla rannikkolaikella olevilla paikkakunnilla. Sen ja myös salapolttoviinan rinnalla mainitaan etenkin sisämaassa lukuisilla tahoilla apteekkeista saatu alkoholi, jonka ohessa m. m. Hyvinkäällä, Orimattilassa, Parkanossa, Suoniemellä, Lappeella, Suomenniemellä, Juuassa, Jalasjärvellä, Koivulahdessa, Laihialla, Ylihärmässä, Keuruulla ja Kajaanin mlk:ssa tiedetään nautittavan denaturoituakin alkoholia.

5. Pääasiallisista juopottelutilaisuuksista ja paikoista esitettyjen lausuntojen huomattavimmat näkökohdat ilmenevät allaolevasta yhdistelmästä ryhmitettyinä lääneittäin.

Vasa, Jakobstad, Gamlakarleby, Jyväskylä, Brahestad och Torneå samt. därutöver ytterligare i en del uttalanden från Helsingfors, Åbo, Nystad, Viborg och Vasa, att förtäringen av denaturerad alkohol förekommer därstädes. På landsbygden är hembränd „pönttikka” jämförelsevis allmänt i bruk i S:t Michels, Kuopio, Vasa och Uleåborgs län samt annorstädes bl. a. i de kommuner som företräda Ikalis härad, likaså i Karkku, Yläne, Orivesi, Somero, Korpilaks, Lappvesi, Ruokolaks, Parikkala, Simpele, Sordavala lk. och Suojärvi. Smuggelspriten synes dock ha brett ut sig även till dessa trakter, samtidigt som den är den nära nog allenahärskande drycken på orter i närheten av kusten. Jämsides med denna och även med lönnbränt brännvin omnämnes i synnerhet i talrika trakter i det inre av landet från apoteken erhållen alkohol, varjämte man dessutom uppger sig ha bekant, att denaturerad alkohol förtäres bl. a. i Hyvinge, Orimattila, Parkano, Suoniemi, Lappvesi, Suomenniemi, Juga, Jalasjärvi, Kvevlaks, Laihela, Ylihärma, Keuru och Kajana lk.

5. De viktigaste av de synpunkter, som beaktats i uttalandena rörande de tillfällen och ställen, där dryckenskap huvudsakligen förekommer, framgå ur nedanstående sammanställning grupperade länsvis.

L ä ä n i — L ä n	Kotona ja asun- noissa — I hem- men och bodstäder	Perhe- y. m. yksit- tyisissä juhlissa Vid familje- m. d. privata fester	Ilmanissa y. m. julkisshuveissa Vid sover m. d. offentliga nöjen	Huutoaupoissa Vid auktionen	Markkinoilla På marknader	Lauantai- ja pyhä- päivinä — På löf- dagari sönd- och helgdagar	Yleensä kaikissa tilaisuuksissa Överhuvud vid alla tillfällen
Uudenmaan — Nylands	24	8	68	30	21	5	5
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	17	7	37	22	18	5	6
Ahvenanmaa — Åland	1	—	1	1	1	—	—
Hämeen — Tavastehus	10	5	45	23	11	5	4
Viipurin — Viborgs	22	41	91	9	53	11	5
Mikkelin — S:t Mikels	7	11	22	7	6	2	1
Kuopion — Kuopio	32	12	72	21	24	8	2
Vaasan — Vasa	22	14	53	25	23	6	5
Oulun — Uleåborgs	24	3	29	9	13	3	3
Koko maa — Hela landet	159	101	418	147	170	45	31
Siitä kaupungit — Därav städer	23	2	24	3	23	4	9

Kaupunkien kansakoulunopettajat ovat si-
fen yleisimmin panneet merkille kolme juopot-
telutapaa, nimittäin kotona ja suljetuissa seu-
roissa, iltamien y. m. julkisten huvitilaisuuks-

Folkskollärarna i städerna ha sålunda all-
männast lagt märke till tre grupper av till-
fällen, där dryckenskap förekommer, näml. i
hemmen och i slutna sällskap, i samband med

sien yhteydessä sekä markkina-aikoina harjoitetun juopottelun. Sitäpaitsi on verraten usein viitattu kahviloissa, ravintoloissa ja klubeissa esiintyvään, joissakin tapauksissa lisäksi autoissa, puistoissa, saunoissa y. m. havaittuun alkoholin nauttimiseen. Maaseudulla ovat monet opettajat niinkään kiinnittäneet huomiota siihen, että nykyään käytetään paljon väkijuomia kodeissa, yksityisten luona pienemmissä tuttavapiireissä. Vähäisempien perhekutsujen, nimi- ja syntymäpäivien vieton ohessa mainitaan etenkin Viipurin läänissä suuremmat yksityisluontoiset juhlat, kuten kuuliaisat, häät, talkoot j. n. e., erikoisina juopottelutilaisuuksina. Niissä kerrotaan nauttivan väkijuomia vanhan tavan mukaan sellaistainkin, jotka muuten eivät sitä tee. Muuan opettaja Mäkelin läänistä sanoo kuuliaisissa myytävän viinaa ja näin hankittavan morsiamelle rahaa. Samantapaisia ovat Pohjanmaalla „hoijakka- ja pennihäiden” nimellä tunnetut ja lausunnoista päättäen melko tavalliset juhlat. Toiset huomauttavat yleensä n. k. kuokkimietilaisuuksista. Talkoot näyttävät myös muodostuneen käytetyiksi juomaseuroiksi. Useimmat kansakoulunopettajat ovat kuitenkin erikoisesti korostaneet sitä, että viime aikoina on entistä runsaammin ruvettu ryypiskelemään iltamien, tanssiaisten y. m. yleisten huvien ja juhlien yhteydessä, joissa yksinpä toimihenkilöidenkin valitetaan esiintyvän päihtyneinä. Jotkut mainitsevat nimenomaan nuorisoseura- ja suojeluskuntajuhlat, toiset taas työväen järjestämät hovit tällaisina humalaisten kokoontumispaikkoina; onpa heiltä nähty raittiusseurataloilla ja lastenjuhliissakin, vieläpä hengellisissä kokouksissa, raamatunselityksissä y. m. Varsin lukuisilla maalaispaikkakunnilla näyttää alkoholin nauttiminen myös huutokauppojen samoin kuin markkinain yhteydessä olevan tavallista. Monilla tahoilla on viitattu erittäin hevospäiviin ja ravikilpailuihin. Toisaalta on huomautettu, että juopottelu on eräissä piireissä muuttunut säännöllisemmäksi „jokaisen pyhäpäivän viettoon kuuluvaksi tavaksi”. Juopotteluaikoina on esitetty lauantai- ja sunnuntaipäivät, toripäivät sekä tilipäivät, palkanmaksu- ja meijeritilipäivät. Varsinkin kesällä tiedetään nuorten kerääntyvän metsiin ja mäkiin juomaseuroiksi. Muina ryypiskelypaikkoina on vielä mainittu majatalot, kahvilat, ladot, riihet, maanteiden varret, työmaat, asemien seudut sekä ylipäänsä syrjäiset ja salaiset paikat. Usein on edelleen viitattu korttiseuroihin, kaupunkimatkoihin, metsästy- ja

soaréer o. a. offentliga nöjestillställningar samt under marknader. Dessutom har jämförelsevis ofta framhållits den förtäring av alkohol som iakttagits i kaféer, restauranger och klubbar, i en del fall ytterligare i automobiler, parker, badstugor m. m. På landsbygden ha många lärare likaså fäst uppmärksamheten därvid, att det nuförtiden brukas mycket starka drycker i hemmen, hos enskilda i smärre kretsar av bekanta. Jämsides med mindre familjetillställningar, namns- och födelsedagar omnämnes särskilt i Viborgs län större fester av enskild natur, såsom lysningar, bröllop, „talkor” o. s. v., som tillfällen, där dryckenskap särskilt förekommer. Det berättas, att vid dem enligt gammal sed även sådana förtära starka drycker, vilka annars icke göra det. En lärare i S:t Michels län meddelar, att vid lysningar försäljes brännvin och att åt bruden på detta sätt hopsamlas penningar. Likartade äro i Österbotten de under namn av „hoijakka- och pennihäät” kända festerna, vilka att döma av uttalandena synas vara rätt vanliga. En del framhäva i allmänhet tillfällen, då s. k. snyltgästning förekommer. Arbetsfester, „talkor” synas även ha förvandlats till supgillen. De flesta av folkskollärarna ha dock särskilt betonat, att man på senare tider begynt mer än tidigare supa vid soaréer, danstillställningar o. a. allmänna nöjen och fester, vid vilka t. o. m. funktionärerna uppgivas uppträda druckna. Några framhålla uttryckligen ungdomsförenings- och skyddskårsfester, andra åter av arbetarna anordnade nöjestillställningar som dylika samlingsplatser för berusade; sådana ha setts t. o. m. i nykterhetsföreningshus och vid barnfester, vidare vid andliga möten, bibelförklaringar m. fl. På rätt talrika orter på landsbygden synes förtäringen av alkohol vara vanlig även i samband med auktioner och marknader. På många håll har särskilt hänvisats till hästdagar och travtävlingar. Från en del håll har påpekats, att dryckenskapen i en del kretsar blivit en regelbundet återkommande „sed, hörande till firandet av varje helgdag”. Som tider, då dryckenskap idkas, ha omnämnts lördagar och söndagar, torgdagar samt redovisningsdagar, löneutbetalningsdagar och mejeriernas redovisningsdagar. I synnerhet på sommaren har man sig bekant, att ungdomen samlas i skogar och backar till supgillen. Bland sådana ställen, där det supes, ha ytterligare omnämnts gästgiverier, kaféer, lador, rior, landsvägskanter,

kalastusretkiin, jopa muutamissa tapauksissa kirkkomatkoihin ja käräjäpaikkoihinkin. Vihdoin on monissa lausunnoissa todettu väkijuomia käytettävän yleensä kaikissa tilaisuuksissa, missä ja milloin tahansa, „kussa kaksi tai kolme kokoontuu”, jokapäiväisessä elämässäkin.

Ulkosalla juopottelun on 34.1 % kansakoulunopettajista kaupungeissa katsonut vuosien 1920—22 kuluessa lisääntyneen, 45.9 % vähentyneen ja 20.0 % pysyneen ennallaan. Sen on todettu enentyneen Loviisassa, Porvoossa, Tammisaarella, Porissa Vaasassa, Pietarsaarella, Kokkolassa, Jyväskylässä ja Kemissä; entisellään se näyttää säilyneen Helsingissä, Hangossa, Maarianhaminassa, Kiikisalmessa, Joensuussa ja Raahessa, mutta muissa kaupungeissa supistuneen. Maaseudun tiedoista osoittaa 45.0 % ulkosalla juopottelun sanottuina vuosina kasvaneen, 34.4 % pienentyneen ja 20.6 % jääneen ennalleen. Huomioimaksi on kehitys merkitty Ahvenanmaalla, Uudenmaan ja Mikkelin lääneissä, suhteellisesti parhaaksi kolmessa pohjoisimmassa läänissä. Suurin osa lausunnonantajista on havainnut lisäystä toisissa Uudenmaan läänin kunnissa, paitsi Jaalassa, sekä muualla Perniössä, Kuusjoella, Luvialla, Karkussa, Yläneellä, Paattisissa, Getassa, Tuuloksessa, Hämeenlinnan mlk:ssa, Lopella, Koskella, Nuijamaalla, Koivistolla, Virolahdessa, Valkealassa, Lappeella, Lemissä, Savitaipaleella, Suomenniemellä, Ilmeellä, Terijoella, Kaukolassa, Luhangalla, Puumalassa, Kangaslamminalla, Sulkkavalla, Savonrannassa, Vesannolla, Laihiällä, Pihlajavedellä, Äänekoskella, Limingassa, Utajärvellä, Kiimingissä ja Pulkkilassa. Sitävastoin ovat enimmäkseen opettajat ilmoittaneet tilanteen tässä katsannossa parantuneen Kiukaisissa, Viljakkalassa, Suoniemellä, Lempäälässä, Sortavallan mlk:ssa, Suojärvellä, Pielisjärvellä, Juuassa, Rääkkylässä, Kuopion mlk:ssa, Rautalammillä, Jalasjärvellä, Peräseinäjoella, Övermarkussa, Teerijärvellä, Toholammilla, Virroilla, Oulujoella, Kärsämäellä, Puolangalla, Rovaniemellä ja Utsjoella. Muissa kunnissa asema näyttää pääasiallisesti muuttumattomalta.

Kaupunkien kansakoulunopettajista on 84.9 % sitä mieltä, että nykyään käytetään *väkevempiä juomia* kuin ennen. Tämä on enemmistön käsitys muualla, paitsi Raumalla,

arbetsplatser, trakterna kring stationer samt i allmänhet avsides belägna och hemliga ställen. Ofta har man vidare hänvisat till kortpartier, stadsfärder, jakt- och fiskefärder, i en del fall t. o. m. kyrkfärder och tingsställen. Slutligen har man i flere uttalanden konstaterat, att starka drycker brukas i allmänhet vid alla tillfällen, var och när som helst, „där blott två eller tre samlas”, även i det dagliga livet.

Friluftssuperiet har enligt 34.1 % av folkskollärarna i städerna ökats under åren 1920—22, minskats enligt 45.9 % och förblivit oförändrat enligt 20.0 %. Man har konstaterat en ökning i Lovisa, Borgå, Ekenäs, Björneborg, Vasa, Jakobstad, Gamlakarleby, Jyväskylä och Kemi; det synes ha förblivit som förut i Helsingfors, Hangö, Mariehamn, Kexholm, Joensuu och Brahestad, medan det avtagit i övriga städer. Av uppgifterna från landsbygden utvisa 45.0 %, att friluftssuperiet ökats under nämnda år, 34.4 %, att det minskats och 20.6 %, att det förblivit som förut. Utvecklingen synes vara ogynnsammast på Åland, i Nylands och St Michels län, relativt taget förmånligast i de tre nordligaste länen. Största delen av dem, som avgivit utlåtande, ha iakttagit en ökning i alla kommuner i Nylands län utom i Jaala samt annorstädes i Bjärnä, Kuusjoki, Luvia, Karkku, Yläne, Paattis, Geta, Tuulos, Tavastehus lk., Loppis, Koskis, Nuijamaa, Björkö, Vederlaks, Valkeala, Lappvesi, Klemis, Savitaipale, Suomenniemi, Ilmes, Terijoki, Kaukola, Luhango, Puumala, Kangaslampi, Sulkava, Savonranta, Vesanto, Laihela, Pihlajavesi, Äänekoski, Limingo, Utajärvi, Kiiminge och Pulkila. Däremot har flertalet lärare uppgivit, att läget i detta avseende förbättrats i Kiukais, Viljakkala, Suoniemi, Lempäälä, Sordavala lk., Suojärvi, Pielisjärvi, Juga, Bräkylä, Kuopio lk., Rautalampi, Jalasjärvi, Peräseinäjoki, Övermark, Terijärvi, Toholampi, Virdois, Oulujoki, Kärsämäki, Puolango, Rovaniemi och Utsjoki. I övriga kommuner förefaller läget i huvudsak att vara oförändrat.

Av folkskollärarna i städerna äro 84.9 % av den åsikten, att det för närvarande brukas *starkare drycker* än förut. Detta är majoritetens uppfattning annorstädes utom i

Naantalissa ja Kajaanissa, joiden opettajat eivät myönnä asianlaidan olevan näin. Maaseudulla pitää 77.5 % vastauksenantajista nykyisiä juomia niinikään väkevämpinä, kun taas 22.5 % ei ole tässä suhteessa todennut muutosta. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat melko useat opettajat Ikaalisten kihlakuntaa edustavista kunnista, Viipurin läänin itäosista, Kuopion läänistä, Vaasan läänin sisäseuduilta sekä Oulun läänin sisä- ja pohjoisosista, siis yleensä samoilta paikkakunnilta, joissa edellä esitetyn mukaan on käytetty nykyään, kuten aikaisemminkin, etupäässä luvattomasti valmistettua tai apteekkeista saatua alkoholia. Muualla sen sijaan on saksalainen tai virolainen pirtu tullut vallitsevaksi, samalla kuin entiset miedommat juovutusaineet ovat hävinneet kaupasta.

6. Mitä erilaisista *kieltolakirikkomuksista* ensinmäkin *salapoltoon* tulee, osoittaa 35.8 % kaupunkien kansakoulunopettajain lausunnoista sen lisääntyneen, 40.3 % vähentyneen ja 23.9 % pysyneen ennallaan. Enentymiseen viittaavat eräät vastaukset Helsingistä, Tammissaaresta, Turusta, Hämeenlinnasta, Tampereelta, Viipurista, Kotkasta, Vaasasta, Kaskisista ja Raahesta, toisten opettajain ollessa kuitenkin myös näissä, niinkuin useimmissa muissakin kaupungeissa, päinvastaista mieltä. Maaseudun tiedonantajista katsoo 30.5 % valmistusrikosten luvun kasvaneen, 45.0 % pienentyneen ja 24.5 % jääneen entiselleen. Suotuisimmalta näyttää kehitys tähän nähden rannikkoseuduilla, epäedullisimmalta Mikkelin, Kuopion ja Oulun jääneissä. Salapolton on mainittu lisääntyneen m. m. Karjalassa, Parkanossa, Hämeenkyrössä, Karkussa, Ilmeellä, Kaukolassa, Kangaslammilla, Savonrannassa, Pielisjärvellä, Juuassa, Värtsilässä, Kaavilla, Teerijärvellä, Sumiaisissa, Utajärvellä, Kiimingissä, Rautiossa, Kärämäellä, Pulkkilassa, Kajaanin mlk:ssa, Yditoniossa ja Rovaniemellä. Pääasiallisesti ennallaan on tilanne säilynyt, lukuun ottamatta rannikkoseutuja, joissa valmistus aikaisemminkin on ollut harvinaista, m. m. Mäntsälässä, Kiukaisissa, Suoniemellä, Kokemäellä, Orivedellä, Ylöjärvellä, Hauholla, Korpilahdella, Ruokolahdella, Parikkalassa, Simpeleessä, Sortavalan mlk:ssa, Joroisissa, Puumalassa, Sulkavallalla, Liperissä, Kuusjärvellä, Rääkkylässä, Pielavedellä, Kuopion mlk:ssa, Karttulassa, Suonenjoella, Jepualla, Vir-

Raumo, Nådendal och Kajana, där lärarna icke medgiva, att det förhåller sig så. På landsbygden anse 77.5 % av dem, som avgivit svar likaså, att de nuförtiden använda dryckerna äro starkare, medan åter 22.5 % icke konstaterat någon förändring i detta hänseende. Till den senare gruppen höra rätt talrika lärare i de kommuner, som företräda Ikaalis härad, i Viborgs län's östra delar, i Kuopio län, i de inre trakterna av Vasa län samt de inre och nordliga trakterna av Uleåborgs län, alltså i allmänhet å samma orter, där det, enligt det ovan anförda, nuförtiden, såsom tidigare, brukas främst olovligt tillverkad eller från apotek erhållen alkohol. Annorstädes har däremot den tyska eller estniska spriten blivit den förhärskande, samtidigt som de tidigare svagare dryckerna försvunnit ur handeln.

6. Vad de olika *förbudslagsbrotten* angår, gäller främst för *lönbränningen*, att 35.8 % av de uttalanden folkskollärarna i städerna avgivit utvisa en ökning av densamma, 40.3 % en minskning och 23.9 % ingen förändring. På en ökning tyda en del svar från Helsingfors, Ekenäs, Åbo, Tavastehus, Tammerfors, Viborg, Kotka, Vasa, Kaskö och Brahestad, ehuru en del andra lärare i dessa, likasom i de flesta övriga städer, äro av motsatt åsikt. Av de personer på landsbygden, som avgivit uppgifter, anse 30.5 %, att antalet tillverkningsbrott ökats, 45.0 %, att det minskats och 24.5 %, att det förblivit som förut. Utvecklingen i detta hänseende förefaller att vara gynnsammast i kusttrakterna, ogynnsammast åter i S:t Michels, Kuopio och Uleåborgs län. Lönbränningen har enligt uppgift ökat bl. a. i Karjala, Parkano, Tavastkyrö, Karkku, Ilmes, Kaukola, Kangaslampi, Savonranta, Pielisjärvi, Juga, Värtsilä, Kaavi, Terijärvi, Sumiais, Utajärvi, Kiiminge, Rautio, Kärämäki, Pulkmila, Kajana lk., Overtorneå och Rovaniemi. Läget har, med undantag av kusttrakterna, där tillverkningen även tidigare varit sällsynt, förblivit i huvudsak oförändrat bl. a. i Mäntsälä, Kiukais, Suoniemi, Kumo, Orivesi, Ylöjärvi, Hauho, Korpilaks, Ruokolaks, Parikkala, Simpele, Sordavala lk., Jorois, Puumala, Sulkava, Libelits, Kuusjärvi, Bräkylä, Pielavesi, Kuopio lk., Karttula, Suomenjoki, Jeppo, Virtdois, Pihlajavesi, Keuru, Äänekoski, Nivala och Utsjoki. Annorstädes har hembränningen, enligt vad man konstaterat, minskats,

roilla, Pihlajavedellä, Keuruulla, Äänekoskella, Nirvalassa ja Utsjoella. Muualla kotikeiton on todettu supistuneen, sen jälkeen kuin ulkomaan pintua on ruvettu helposti ja halvalla saamaan salakauppiailta.

Luvattoman maahantuonnin on kaupunkien osalta myönnetty kasvaneen muualla, paitsi Naantalissa ja Torniossa, joissa kummassakin yksi vastauksenantaja väittää sen vähentyneen, sekä Maarianhaminassa, jonka kansakoulun johtaja, samoin kuin toinen tiedonantaja Torniossa, katsoo sen pysyneen entisellään. Niinikään ovat enimmäkseen opettajat miltei kaikissa maalaiskunnissa, jotka ovat meren rannalla tai maan rajalla, havainneet salakuljetuksen lisääntyneen; poikkeuksina ovat Siikajoki, Ylitornio ja Utsjoki, joissa se lausunnoista päättään on supistunut.

Myös *kuljetus- ja myyntirikokset* ovat osoittaneet ilmeistä kasvua. Kaupungeissa on 90.4 % kansakoulunopettajista todennut edellisten ja 86.5 % jälkimmäisten enentyneen. Toisin näyttää olevan asianlaita ainoastaan Naantalissa, Maarianhaminassa ja Torniossa, joissa mielihiteet tässä suhteessa ovat muuten samansuuntaiset kuin maahantuontiinkin nähden, paitsi että ensiksi mainitussa kaupungissa myyntirikosten luvun on katsottu jääneen entiseksi. Maaseututiedoista viittaa 76.3 % luvattoman kuljetuksen ja 69.9 % luvattoman myynnin lisääntymiseen, vain 8.2 % edellisen ja 12.1 % jälkimmäisen supistumiseen. Parhaaksi on asema merkitty Vaasan ja Oulun lääneissä, vaikka näissäkin useimpain vastauksenantajain mielestä puheena olevat rikokset ovat tulleet yleisemmiksi. Vähennystä ja ennallaan pysymistä osoittavat etupäässä lausunnot muutamilta sisämaan paikkakunnilta.

Aptekeista saadun alkoholin käyttäminen juovutustarkoituksiin on kansakoulunopettajain käsityksen mukaan kaupungeissa yleensä supistunut; tähän viittaa 69.8 % tiedoista ja vain 13.2 % päinvastaiseen. Lisäystä on havaittu Mikkelissä ja Joensuussa, jota paitsi olot näyttävät entisiltä Vaasassa, Pietarsaareissa, Jyväskylässä ja Kajaanissa, mutta muualla nämä väärinkäytökset ovat muuttuneet harvinaisemmiksi. Maaseudulla ei kehitys ole ollut yhtä suotuisa; 25.9 % sitä koskevista vastauksista osoittaa apteekki-alkoholin nauttimisen enentyneen, 39.0 % vähentyneen ja 35.1 % säilyneen entisellään. Suhteellisesti huonoimmaksi on asema merkitty Mik-

etter det man begynt erhålla utländsk sprit utan svårighet och till låga pris av smyg-handlare.

Den olovlige *införseln* uppgives för städernas vidkommande ha ökats annorstädes utom i Nådendal och Torneå, i vilka bägge städer den ena av dem, som avgivit svar, påstår att den minskats, samt i Mariehamn, där föreståndaren för folkskolan i likhet med den andra sagesmannen i Torneå anser, att den förblivit oförändrad. Likaså ha de flesta lärare i nära nog alla landskommuner, vilka äro belägna vid kusten eller riksgränsen, iakttagit, att smugglingen ökats; ett undantag bilda Siikajoki, Övertorneå och Utsjoki, där den att döma av uttalandena minskats.

Även *forslings- och försäljningsbrotten* förte en tydlig ökning. I städerna ha 90.4 % av folkskollärarna konstaterat en ökning av de förra och 86.5 % en ökning av de senare. Förhållandena i detta hänseende synas avvika från de nyssnämnda endast i Nådendal, Mariehamn och Torneå, där åsikterna i detta hänseende i övrigt gå i samma riktning som beträffande införseln, utom att i förstnämnda stad antalet försäljningsbrott anses ha förblivit som förut. Av uppgifterna från landsbygden tyda 76.3 % på en ökning av den olovlige forslingen och 69.9 % på en ökning av den olovlige försäljningen, medan en minskning konstaterats enligt blott 8.2 % av uppgifterna för den förra och enligt 12.1 % för den senare. Läget har uppgivits vara gynnsammast i Vasa och Uleåborgs län, ehuru även därstädes de ifrågavarande brotten enligt flertalet av dem, som avgivit svar, blivit allännare. En minskning och ett oförändrat läge angiva främst uttalandena från en del orter i det inre av landet.

Bruket av *från apotek erhållen alkohol* som berusningsmedel har enligt folkskollärarnas uppfattning i allmänhet minskats i städerna; härpå tyda 69.8 % av uppgifterna medan endast 13.2 % tyda på motsatsen. En ökning har iakttagits i St Michel och Joensuu, varjämte förhållandena synas vara som förut i Vasa, Jakobstad, Jyväskylä och Kajana, medan dessa missbruk annorstädes blivit sällsyntare. På landsbygden har utvecklingen icke varit lika gynnsam; 25.9 % av svaren i detta hänseende utvisa, att förtäringen av apoteksalkohol ökats, 39.0 %, att den minskats och 35.1 %, att den är som förut. Relativt taget sämst har läget uppgivits vara i

kelin ja Kuopion lääneissä, parhaaksi rannikoilla. Kysymyksessä olevan väärinkäytön on ilmoitettu kasvaneen m. m. Karjalassa, Tuuloksessa, Korpilahdella, Ilmeellä, Parikkalassa, Simpeleessä, Sortavalan mlk:ssa, Luhangalla, Haukivuorella, Joroisissa, Puumalassa, Sulkavalla, Pielisjärvellä, Juuassa, Värtsilässä, Pielavedellä, Suonenjoella, Peräseinäjoella, Munsalassa, Kronobyssä, Teerijärvellä, Keuruulla, Utajärvellä, Kiimingissä, Rautiossa ja Utsjoella. Sen on todettu jääneen pääasiallisesti entiselleen, paitsi eräillä rannikkoseuduilla, joissa sitä ei aikaisemminkaan ole sanottavasti esiintynyt, m. m. Hyvinkäällä, Perniössä, Kiukaisissa, Hongonjoella, Karkussa, Harjavallassa, Vahdolla, Sahalahdessa, Ylöjärvellä, Lempäälässä, Hauholla, Lopella, Valkealassa, Lemissä, Suomeniemellä, Ruokolahdella, Kaukolassa, Suojärvellä, Savonrannassa, Liperissä, Kuusjärvellä, Rääkkylässä, Kuopion mlk:ssa, Karttulassa, Maaningalla, Rautalammiella, Virroilla, Pihlajavedellä, Äänekoskella, Sumiaisissa, Oulujoenla, Siikajoella, Pulkkilassa ja Kajaamin mlk:ssa. Muualla se näyttää etupäässä supistuneen.

Denaturoidun alkoholin käyttäminen juovutustarkoituksiin väestön keskuudessa on varsin lukuisille kansakoulunopettajille tuntematon. Mikäli tietoja siitä on saatu, osoittaa 20.0 % näistä sen kaupungeissa enentyneen, 51.1 % vähentyneen ja 28.9 % säilyneen ennallaan. Lisäykseen viittaavat lausunnot Viipurista, Mikkelistä, Joensuusta ja Vaasasta, ennallaan pysymiseen taas vastaukset Helsingistä, Porvoosta, Sortavalasta, Kläksalmesta, Kaskisista, Pietarsaaresta ja Oulusta. Maaseudulla on 8.8 % tiedonantajista todennut denaturoidun spritin väärinkäytön kasvaneen, 45.0 % supistuneen ja 46.2 % jääneen entiselleen. Viimeksi mainituista ovat monet huomauttaneet, että tämä on ollut aina harvinaista paikkakunnalla. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat m. m. eräät opettajat Perniöstä, Kiukaisista, Parkanosta, Lempäälästä, Lopelta, Koivistolta, Suomeniemeltä, Ruokolahdella, Sortavalan mlk:sta, Puumalasta, Pielisjärvellä, Juuasta, Kuopion mlk:sta, Jepualta, Keuruulta, Oulujoenla, Utajärvellä, Kiimingistä, Kajaamin mlk:sta, Ylitorniossa ja Rovaniemeltä, vaikka myös näissä kunnissa useimmat muut opettajat eivät ole voineet nähdä muutosta tässä suhteessa, vieläpä osittain ovat viitanneet päinvastoin vähentymiseen.

S:t Michels och Kuopio län, bäst vid kusten. Det ifrågakvarande missbruket uppgives ha ökats bl. a. i Karjala, Tuulos, Korpilaks, Ilmes, Parikkala, Simpele, Sordavala l. k., Luhango, Haukivuori, Jorois, Puumala, Sulkava, Pielisjärvi, Juga, Värtsilä, Pielavesi, Suonenjoki, Peräseinäjoki, Munsala, Kronoby, Terijärvi, Keuru, Utajärvi, Kiiminge, Rautio och Utsjoki. Det har konstaterats, att detta missbruk, utom i en del kusttrakter, där det icke heller tidigare förekommit i nämnvärd utsträckning, förblivit i huvudsak oförändrat bl. a. i Hyvinge, Bjärnä, Kiukais, Hongonjoki, Karkku, Harjavalta, Vahto, Sahalaks, Ylöjärvi, Lempäälä, Hauho, Loppis, Valkeala, Klemis, Suomenniemi, Ruokolaks, Kaukola, Suojärvi, Savonranta, Libelits, Kuusjärvi, Bräkylä, Kuopio l. k., Karttula, Maaninga, Rautalampi, Virdois, Pihlajavesi, Äänekoski, Sumiais, Oulujoki, Siikajoki, Pulkkila och Kajana l. k. Annorstades synes det huvudsakligen ha minskats.

Bruket av *denaturerad alkohol* som berusningsmedel bland befolkningen är obekant för rätt många folkskollärare. I den mån uppgifter därom erhållits, utvisa 20.0 % av dessa, att det ökats i städerna, 51.1 %, att det minskats och 28.9 %, att det förblivit som förut. På en ökning tyda uttalandena från Vibörg, S:t Michel, Joensuu och Vasa, på ett oförändrat läge åter svaren från Helsingfors, Borgå, Sordavala, Kexholm, Kaskö, Jakobstad och Uleåborg. På landsbygden ha 8.8 % av dem, som meddelat uppgifter, konstaterat, att missbruket av denaturerad sprit ökats, 45.0 %, att det minskats och 46.2 %, att det förblivit oförändrat. Av de sistnämnda ha många framhållit, att detta alltid varit sällsynt på orten. Till den första gruppen höra bl. a. en del lärare i Bjärnä, Kiukais, Parkano, Lempäälä, Loppis, Björkö, Suomenniemi, Ruokolaks, Sordavala l. k., Puumala, Pielisjärvi, Juga, Kuopio l. k., Jeppo, Keuru, Oulujoki, Utajärvi, Kiiminge, Kajana l. k., Övertorneå och Rovaniemi, ehuru även i dessa kommuner de flesta övriga av lärarna icke kunnat observera någon förändring i detta hänseende, och ha de t. o. m. delvis tvärtom antytt en minskning häruti.

7. Erikoisesti *kansakouluoppilaita* koskevien kysymysten joukkoon sisältyy ensinnäkin se, onko *koulunkäynnin säännöllisyydessä* ollut nykyään havaittavissa edistymistä vaiko taantumista. Maailmansodan edelliseen aikaan verraten on 38.9 % kaupunkien opettajista huomannut tässä katsannossa parannusta ja, ainoastaan 1.8 % huonontumista, 59.3 %:n pitäessä oloja muuttumattomina. Enimmissä kaupungeissa osoittavat ainakin jotkut lausunnot edistymistä. Porvoossa, Tammisaaressa, Hangossa, Maarianhaminassa, Käkisalmissa, Mikkelissä, Savonlinnassa, Joensuussa, Iisalmissa, Kaskisissa, Kristiinassa, Jyväskylässä, Raahessa ja Kemissä on tilanne kaikkien vastauksenantajain mielestä pysynyt ennallaan. Maaseudun kansakoulunopettajista on 44.6 % katsonut koulunkäynnin nykyään säännöllisemmäksi kuin ennen sotaa, vain 4.4 %:n edustaessa vastakaista käsitystä ja 51.0 %:n ilmoittaessa olojen säilyneen entisellään. Suhteellisesti yleisimmäksi on edistys merkitty Oulun läänissä, jossa tuntuvasti yli puolet opettajista on osoittanut tättä. Myös Viipurin, Kuopion ja Vaasan lääneissä on parannukseen viitattu melkoisesti runsaammin kuin muualla. Useimmissa kunnissa, joihin tiedustelu ulotettiin, on suurempi tai pienempi osa lausunnonantajista myöntänyt edistystä tapahtuneen, enimpään muiden pitäessä tilannetta entisenä ja mitättömän murto-osan harvoilla seuduilla väittäessä sen huonontuneen.

Vuosien 1920—22 kuluessa on koulunkäynnin säännöllisyyteen nähden ollut todettavissa jossain määrin vähemmän muutoksia. Kaupunkiopettajista on 29.1 % maininnut kehityksen näinä vuosina menneen eteenpäin, ainoastaan 0.9 % taantuneen ja 70.0 olojen jääneen ennalleen; vastaavat suhdeluvut maalaisopettajain tiedoista ovat 40.9 %, 3.9 % ja 55.2 %. Kun vastauksista verrattomasti lukuisimmat ovat samansuuntaisia kuin edellisessä kohdassa, pitää tässä yksityisistä kaupungeista, lääneistä ja kunnistakin yleispiirtein paikkansa se, mitä yllä on esitetty.

8. *Kansakouluoppilaiden käytös ja ahkeruus* ei yleensä näytä huomattavammoin parantuneen. Sodan edelliseen aikaan verraten osoittaa 21.8 % kaupunkiopettajain lausunnoista näiden edistyneen, 20.0 % taantuneen ja 58.2 % pysyneen entisellään. Parantumiseen viittaavat eräät opettajat Helsingistä,

7. Bland de frågor, som särskilt beröra *folkskoleleverna*, ingår först och främst frågan, om i *regelbundenheten vid skolgången* nuförtiden kunnat iakttagas framsteg eller tillbakagång. Av lärarna i städerna ha 38.9 % iakttagit en förbättring i detta hänseende i jämförelse med tiden före kriget och endast 1.8 % en försämring, medan 59.3 % ansett förhållandena vara oförändrade. I de flesta städer förete åtminstone en del utlåtanden framsteg. I Borgå, Ekenäs, Hangö, Mariehamn, Kexholm, S:t Michel, Nyslott, Joensuu, Iisalmi, Kaskö, Kristinestad, Jyväskylä, Brahestad och Kemi har läget enligt alla de personers åsikt, som avgivit svar, förblivit som förut. Av folkskollärarna på landsbygden ha 44.6 % ansett, att skolgången nuförtiden är regelmässigare än före kriget, medan blott 4.4 % företräda en motsatt åsikt och 51.0 % meddela, att förhållandena förblivit som förut. Framstegen uppgivas vara relativt taget allmännast i Uleåborgs län, där betydligt mer än hälften av lärarna uttalar sig i denna riktning. Även i Viborgs, Kuopio och Vasa län har man påpekat en förbättring i betydligt större utsträckning än annorstädes. I de flesta kommuner, till vilka enquëten utsträckts, har en större eller mindre del av dem, som avgivit utlåtanden, medgivit, att det skett framsteg häruti, medan de flesta övriga anse läget vara oförändrat och en obetydlig bråkdel på ett fåtal orter påstå, att det försämrats.

Under åren 1920—22 har beträffande regelmässigheten i skolgången kunnat iakttagas en del smärre förändringar. Av lärarna i städerna ha 29.1 % omnämmt, att utvecklingen under dessa år gått framåt, endast 0.9 %, att den varit ogynnsam och 70.0 %, att förhållandena icke förändrats; motsvarande relationstal för de av lärarna på landsbygden meddelade uppgifterna äro 40.9 %, 3.9 % och 55.2 %. Då av svaren de ojämförligt talrikaste gå i samma riktning som i föregående punkt, gäller härutinnan för de enskilda städerna, länen och kommunerna i stora drag det, som här ovan anförts.

8. *Folkskolelevernas uppförande och flit* synes i allmänhet icke ha förbättrats i nämnvärdare grad. Jämfört med tiden före kriget utvisa 21.8 % av lärarnas i städerna uttalanden, att framsteg häri förmärks, 20.0 % utvisa en tillbakagång och 58.2 % ett oförändrat läge. En förbättring angiva en del

Turusta, Naantalista, Tampereelta, Viipurista, Sortavalasta, Hamimasta, Kuopiosta, Iisalimesta, Vaasasta, Oulusta, Torniossa ja Kajaanista, huonontumiseen taas jotkut muut opettajat Helsingistä, Porvoosta, Tammisaaresta, Turusta, Porista, Uudestakaupungista, Hälmeendinnasta, Viipurista, Vaasasta, Kokkolasta ja Oulusta. Toisten kaupunkien samoin kuin myös Helsingin, Turun, Tampereen, Viipurin, Vaasan ja Oulun enimmäkseen opettajat eivät ole parneet merkille mitään muutosta tässä suhteessa. Maaseudun tiedonantajista katsoo 25.0 % oppilaiden käytöksen ja ahkeruuden paremmaksi, 16.7 % huomomaksi ja 58.3 % samaksi kuin ennen sotaa. Viimeksi mainittuun ryhmään kuuluvat useimmat opettajat muualla paitsi Oulun läänissä. Viipurin, Kuopion ja Vaasan läänissä ovat edistystä osoittavat vastaukset tuntuvasti lukuisimmat kuin taantumisista osoittavat. Ainoastaan Mikkelin läänissä näyttää huonominen jonkun verran yleisemmältä kuin paraneminen, mutta sielläkin olot ovat pääasiassa säilyneet entisellään. Myös Oulun läänissä viittaa eriävien mielipiteiden jakaantumisen lähinnä ennallaan pysymiseen.

Pidettäessä silmällä kehitystä vuosien 1920—22 kuluessa on 16.4 % kaupunkiopehtajista todennut oppilaiden käytöksen ja ahkeruuden edistyneen, 12.7 % taantuneen ja 70.9 % jääneen entiselleen; maaseutuopettajain vastaavat suhdeluvut ovat 22.6 %, 12.4 % ja 65.0 %. Lausunnoista, jotka suurimmalta osaltaan tässäkin käyvät samaan suuntaan kuin nykyoloja sodan edellisiin oloihin verrattaessa, selviää, ettei näinä vuosina ole yleensä sanottavampia muutoksia puheena olevassa katsannossa voitu havaita. Sikäli saattaa kuitenkin merkitä kehityksen tämä aikana hieman edullisemmaksi, että huonontumisista osoittavat vastaukset ovat tässä suhteellisesti vielä harvinaisemmat kuin edellisessä kohdassa.

9. *Oppilaiden siisteys* näyttää yleensä huomattavalla osalta parantuneen. Maailmansodan edelliseen aikaan verraten on 56.9 % kaupunkien opettajista myöntänyt asianlaidan olevan näin, ainoastaan 0.9 %:n väittäessä päinvastaista ja 42.2 %:n pitäessä oloja entisinä. Useimmissa kaupungeissa ovat ainakin jotkut opettajat havainneet edistystä; vain Porvoossa, Tammisaarissa, Hangossa, Uudestakaupungissa, Maarianhaminassa, Sa-

lärare i Helsingfors, Åbo, Nådendal, Tammerfors, Viborg, Sordavala, Fredrikshamn, Kuopio, Iisalmi, Vasa, Uleåborg, Torneå och Kajana, en försämring åter en del andra lärare i Helsingfors, Borgå, Ekenäs, Åbo, Björneborg, Nystad, Tavastehus, Viborg, Vasa, Gamlakarleby och Uleåborg. Lärarna i andra städer likasom de flesta lärare i Helsingfors, Åbo, Tammerfors, Viborg, Vasa och Uleåborg ha icke lagt märke till någon förändring i detta hänseende. Av de lärare på landsbygden, som meddelat uppgifter, anse 25.0 %, att elevernas uppförande och flit förbättrats, 16.7 %, att de försämrats och 58.3 %, att de äro som före kriget. Till den sistnämnda gruppen höra de flesta av lärarna annorstädes utom i Uleåborgs län. I Viborgs, Kuopio och Vasa län äro de svar, som utvisa framsteg, kännbart talrikare än de, som tyda på en tillbakagång. Endast i S:t Michels län synes försämringen vara något allmänare än förbättringen, men även där ha förhållandena i huvudsak förblivit oförändrade. I Uleåborgs län tyder fördelningen av de särgående åsikterna närmast på ett oförändrat läge.

Om man beaktar utvecklingen under åren 1920—22, ha 16.4 % av lärarna i städerna konstaterat, att elevernas uppförande och flit förbättrats, 12.7 %, ha iakttagit en försämring och 70.9 % ingen förändring; motsvarande relationstal för lärarna på landsbygden äro 22.6 %, 12.4 % och 65.0 %. Ur uttalandena, vilka till största delen även i detta hänseende gå i samma riktning som vid en jämförelse av förhållandena för närvarande med de före kriget rådande, framgår, att man i allmänhet icke kunnat iakttaga några nämnvärdare förändringar i ifrågavarande avseende. I det hänseendet kan man dock anse utvecklingen under denna tid för något gynnsammare, att de svar, som ge vid handen en försämring, härvidlag äro relativt taget ännu sällsyntare än för den föregående punkten.

9. *Elevernas snygghet* synes i allmänhet ha förbättrats i anmärkningsvärd grad. I jämförelse med tiden före världskriget har utvecklingen enligt 56.9 % av lärarna i städerna gått i denna riktning, medan endast 0.9 % anföra motsatsen och 42.2 % anse, att förhållandena äro som förut. I de flesta städer ha åtminstone några lärare iakttagit framsteg; endast i Borgå, Ekenäs, Hangö, Nystad, Mariehamn, Nyslott, Joensuu och

vonlinnassa, Joensuussa ja Jyväskylässä ovat olot kaikkien vastauksenantajain käsityksen mukaan pysyneet ennallaan. Maaseudulla arvioi 45.5 % opettajista oppilaiden siisteyden paremmaksi, 1.8 % huonommaksi ja 52.7 % samaksi kuin ennen sotaa. Uudenmaan, Turun-Porin ja Mikkelin lääneissä ei edistystiedoista päättäne ole ilmennyt yhtä laajassa mitassa kuin muualla. Kuitenkin myös näissä lääneissä ovat taantumista osoittavat lausunnot jääneet yksityisiksi poikkeustapauksiksi.

Pääasiallisesti samansuuntaiseksi on kehitys oppilaiden siisteyteen nähden merkitty vuosien 1920—22 kuluessa. Parannus ei tosin näytä aivan yhtä yleiseltä. Kaupunkiopettajista on 43.6 % viittänyt edistykseen sanottuina vuosina, 0.9 % huonontumiseen ja 55.5 % ennallaan pysymiseen; maaseutuopettajain vastaavat prosenttiluvut ovat 40.3 %, 2.3 % ja 57.4 %. Suhteet kaupungeissa ja maaseudulla ovat niin muodoin jotakuinkin yhdenmukaiset.

10. Mitä vihdoin tulee *kansakouluoppilaiden ravitsemistilaan ja työkykyyn*, on 38.0 % kaupunkien opettajista todennut sen paremmaksi, 15.7 % huonommaksi ja 46.3 % samaksi kuin ennen sotaa. Taantumista osoittavat muutamit lausunnot Helsingistä, Tammissaaresta, Hangosta, Turusta, Porista, Uudestakaupungista, Hämeenlinnasta, Viipurista, Joensuusta ja Oulusta, päinvastoin edistymistä eräät toiset vastaukset Helsingistä, Porvoosta, Turusta, Naantalista, Hämeenlinnasta, Viipurin läänin kaupungeista, Mikkelistä, Kuopiosta, Iisalmeista, Vaasasta, Kivikkolasta, Oulusta, Raahesta ja Torniossa. Maaseutum tiedoista viittaa 31.4 % oppilaiden ravitsemistilan ja työkyvyn parantumiseen, 7.8 % huonontumiseen ja 60.8 % ennallaan säilymiseen. Kaikissa lääneissä kuuluvat enimmäkseen opettajat viimeksi mainittuun ryhmään, samalla kuin edistystä on kauttaaltaan havaittu melkoisesti lukuisammassa tapauksissa kuin taantumista. Suhteellisesti vähäisimmältä näyttää parannus, lukuun ottamatta Ahvenanmaata, Uudenmaan, Turun-Porin ja Vaasan lääneissä.

Vuosien 1920—22 kuluessa on kehitys oppilaiden ravitsemistilaan ja työkykyyn nähden kaupungeissa yleensä merkitty yhtäläiseksi kuin sodan edelliseen aikaan verraten; 34.6 % kaupunkien opettajista on katsonut sen näinä vuosina muuttuneen paremmaksi,

Jyväskylä ha förhållandena enligt alla sagesmäns uppgift förblivit oförändrade. På landsbygden ansågo 45.5 % av lärarna, att snyggheten bland eleverna förbättrats, 1.8 %, att den försämrats och 52.7 %, att den icke förändrats jämfört med före kriget. I Nylands, Åbo-Björneborgs och S:t Michels län synas framstegen att döma av uppgifterna icke gjort sig gällande i lika stor utsträckning som annorstädes. Dock ha de uttalanden, som tyda på en tillbakagång, även i dessa län utgjort enskilda undantagsfall.

Utvecklingen beträffande snyggheten bland eleverna angives ha gått i huvudsak i samma riktning under åren 1920—22. Förbättringen synes emellertid icke vara lika allmän. Av lärarna i städerna ha 43.6 % iakttagit framsteg under nämnda år, 0.9 % en försämring och 55.5 % ett oförändrat läge; motsvarande procentsiffror för lärarna på landsbygden äro 40.3 %, 2.3 % och 57.4 %. Förhållandena i städerna och på landsbygden äro sålunda något så när likartade.

10. Vad slutligen *folkskoleelevernas näringstillstånd och arbetsförmåga* vidkommer, ha 38.0 % av lärarna i städerna konstaterat en förbättring häri, 15.7 % en försämring och 46.3 % ingen förändring i jämförelse med före kriget. På en tillbakagång tyda en del uttalanden från Helsingfors, Ekenäs, Hangö, Åbo, Björneborg, Nystad, Tavastehus, Viborg, Joensuu och Uleåborg, på framsteg däremot en del andra svar från Helsingfors, Borgå, Åbo, Nådendal, Tavastehus, städerna i Viborgs län, S:t Michel, Kuopio, Iisalmi, Vasa, Gamlakarleby, Uleåborg, Brahestad och Torneå. Av uppgifterna från landsbygden tyda 31.4 % på en förbättring av elevernas näringstillstånd och arbetsförmåga, 7.8 % på en försämring och 60.8 % på ett oförändrat tillstånd. I alla län höra de flesta lärare till den sistnämnda gruppen, samtidigt som en förbättring genomgående gjort sig gällande i avsevärt talrikare fall än en tillbakagång. Förbättringen synes vara relativt taget obetydligast, med undantag av Åland, i Nylands, Åbo-Björneborgs och Vasa län.

Under åren 1920—22 har utvecklingen i fråga om elevernas näringstillstånd och arbetsförmåga i städerna i allmänhet betecknats som överensstämmande med den, som iakttagits i jämförelse med tiden före kriget; 34.6 % av lärarna i städerna ha ansett, att

12.1 % huonommaksi ja 53.3 % jääneen entiselleen. Maaseudun suhteen tarjoavat lausunnot tässä kohdin jossain määrin suotuisamman kuvan kuin edellisessä; 33.3 % sitä koskevista tiedoista viittaa edistymiseen, 5.1 % taantumiseen ja 61.6 % ennallaan pysymiseen. Erotus on huomattavampi Uudenmaan ja Viipurin lääneissä.

Tarkemman ja havainmollisemman kokonaiskäsityksen saavuttamiseksi siitä, mihin suuntaan kansakoulujen oppilasolot opettajain mielestä eri paikkakunnilla ovat kehittyneet vuosien 1920—22 kuluessa, on johdannossa esitettyjä periaatteita noudattaen laadittu lopussa oleva kartogrammi XI.4 niiden neljän kysymyksen (7—10) jälkimmäisten kohtien mukaan, jotka selvittävät näitä seikkoja. Milloin kaikissa suhteissa on yksimielisesti todettu edistymistä tai taantumista, on tulos kuvattu vastaavalla neljän pisteen värasteella. Kuten kartogrammista ilmenee, on tilanne verrattomasti enimmillään paikkakunnilla ainakin osittain parantunut. Kaupungeista ovat huonoimmassa asemassa Porvoo, Hanko ja Joensuu, mutta niissäkin on keskimäärin vain yhdessä kohdin havaittu taantumista. Muutumattona ovat olot säilyneet Loviisassa, Tammisaarassa, Porissa, Maarianhaminassa, Tampereella, Viipurissa, Käkisalmissa, Savonlinnassa, ja Raahessa. Muissa kaupungeissa, joista tietoja on saatu, tilanne on parantunut, huomattavimmin Naantalissa, Sortavalassa, Haminaassa, Mikkeliissä, Kuopiossa, Iisalmissa, Torniossa ja Kajanaissa sekä näiden jälkeen Raumalla, Kotkassa, Kokkolassa, Jyväskylässä, Oulussa ja Kemissä. Maaseudulla osoittavat vähäistä huonontumista lausunnot Karkusta ja Utsjoelta, jotapaitsi olot on merkitty entisiksi Degerbyssä, Snappertunassa, Kirkkonummella, Jaalassa, Uudenkaupungin mill:ssa, Karjalassa, Luviaalla, Hongonjoella, Kokkemäellä, Marttilassa, Paattisissa, Koiristolla, Lemissä, Kaukolassa, Luhangalla, Kangaslammilla, Sulkevalla, Savonrannassa, Suonenjoella, Teerijärvellä, Kälviällä, Keuruulla, Limingassa ja Kärämäellä. Muissa tiedustellun käsittämässä maalaiskunnissa on mainittu ainakin jossakin kysymyksessä olevassa katsamossa parannusta, useimmiten kuitenkin vain yhdessä kohdin. Suotuisimmassa asemassa näyttäivät olevan Peräseinäjoki, Nuijamaa, Utajärvi ja Puolanka

utvecklingen under dessa år gått mot en förbättring, 12.1 % mot en försämring och 53.3 %, att ingen förändring iakttagits. Beträffande landsbygden erbjuda uttalandena i detta hänseende en något gynnsammare bild än i föregående hänseende; 33.3 % av uppgifterna härom tyda på framsteg, 5.1 % på en tillbakagång och 61.6 % på ett oförändrat läge. Skillnaden är märkbare i Nylands och Viborgs län.

För erhållandet av en noggrannare och åskådligare helhetsbild därav, vilken riktning förhållandena bland folkskolornas elever enligt lärarnas åsikt utvecklats på olika orter under åren 1920—22, har, i överensstämmelse med de principer, som anförts i inledningen, utarbetats det i slutet bifogade kartogrammet XI.4 över de senare punkterna i de fyra frågor (7—10), i vilka en utredning gives av dessa förhållanden. I de fall, då i alla punkter framsteg eller tillbakagång enhälligt konstaterats, har resultatet återgivits med motsvarande färgskala för 4 poäng. Som av kartogrammet framgår, har läget på de avgjort flesta orter förbättrats åtminstone i någon mån. Av städerna befinna sig i den ofördelaktigaste ställningen Borgå, Hangö och Joensuu, men har även för dem i genomsnitt endast i en punkt iakttagits en tillbakagång. Förhållandena ha förblivit oförändrade i Lovisa, Ekenäs, Björneborg, Mariehamn, Tammerfors, Viborg, Kexholm, Nyslott och Brahestad. Av övriga städer, för vilka uppgifter erhållits, har läget förbättrats märkbarest i Nändedal, Sordavala, Fredrikshamn, St. Michel, Kuopio; Iisalmi; Torneå och Kajana samt efter dessa i Raumo, Kotka, Gamlakarleby, Jyväskylä, Uleåborg och Kemi. På landsbygden utvisa uttalandena från Karkku och Utsjoki en obetydlig försämring, varförutom förhållandena angivits vara oförändrade i Degerby, Snappertuna, Kyrkslätt, Jaala, Nystads län, Karjala, Luvia, Hongonjoki, Kumo, St. Märten, Paattis, Björkö, Klemis, Kaukola, Luhango, Kangaslampi, Sulkava, Savonranta, Suonenjoki, Terijärvi, Keltiä, Keuru, Limingo och Kärämäki. I återstoden av de landskommuner, som berörts av enqueten, har enligt uppgift en förbättring förmärkts åtminstone i något av ifrågavarande avseenden, oftast dock blott i en punkt. Läget förefaller att vara förmånligast i Peräseinäjoki, Nuijamaa, Utajärvi och Puolango samt efter dessa i Pusula, Hyvinge, Borgnäs, Askola, Kuus-

sekä mäiden jälkeen Pusula, Hyvinkää, Pornainen, Askula, Kuusjoki, Viljakkala, Orivesi, Lappee, Suomensalmi, Ilme, Ruokolahti, Sortavalan mlk., Suojärvi, Puumala, Kuusjärvi, Rääkkylä, Pielavesi, Rautalamppi, Koivulahti, Lappajärvi, Sumiainen, Oulujoki, Siikajoki, Nivala, Kajaanin mlk. ja Rovaniemi.

10. Miten kansakoulunopettajain lausunnot siitä, onko *kieltolailla* ollut vaikutusta oppilasoloissa tapahtuneeseen kehitykseen, ja kaantuvat lääneittäin, käy selville allaolevasta taulukosta.

joki, Viljakkala, Orivesi, Lappvesi, Suomensalmi, Ilmes, Ruokolaks, Sordavala lk., Suojärvi, Puumala, Kuusjärvi, Bräkylä, Pielavesi, Rautalamppi, Kvevlaks, Lappajärvi, Sumiainen, Oulujoki, Siikajoki, Nivala, Kajana lk. och Rovaniemi.

11. Folkskollärarnas uttalanden därom, huruvida *förbudslagen* inverkat på den utveckling förhållandena bland eleverna undergått, fördela sig länsvis, såsom framgår ur följande tabell.

Lääni — Län	Kieltolailla ollut vaikutusta — Förbudslagen medfört		Kieltolailla ei ole ollut vaikutusta — Förbudslagen varit utan inverkan				Vastaans pultuu Svar saknas	Yhteensä — Summa
	parannuksen en förbättring	huonontumisen — en försämring	Muita syitä Andra orsaker till					
			parannuksen förbättringen	huonontumisen — försämringen	psyrniseen oförändr förhållandena	annalaan valittuun verkään		
Uudenmaan — Nylands	25	10	7	1	9	40	35	127
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	22	3	7	3	4	28	20	87
Ahvenanmaa — Åland	—	—	—	—	—	3	—	3
Hämeen — Tavastehus	19	—	2	6	5	21	18	71
Viipurin — Viborgs	52	9	10	5	10	31	43	160
Mikkelin — St Michels	9	—	2	3	5	7	8	34
Kuopion — Kuopio	44	6	3	2	22	28	28	133
Vaasan — Vasa	32	1	14	7	14	41	20	129
Oulun — Uleåborgs	20	1	4	1	8	13	11	58
Koko maa — Hela landet	223	30	49	28	77	212	183	802
Siitä kaupungit — Därav städer	43	6	10	2	3	17	33	114

Tämän mukaan on niistä opettajista, jotka ovat ilmaisseet mielipiteensä asiasta, 36.0 % todennut kieltolain vaikuttaneen oppilasoloihin parantavasti ja 4.9 % huonontavasti, kun sen sijaan 59.1 % ei ole myöntänyt kieltolailla olleen ainakaan samottavaa merkitystä tässä suhteessa. Jälkimmäisistä ovat useat viittaneet muihin seikkoihin, joista on aiheutunut muutoksia suuntaan tai toiseen, samoin kuin monet ensiksi mainituistakin tunnustavat kieltolain ohessa myös muiden tekijöiden olleen omansa edistämään kehitystä. Siten on lukuisissa tapauksissa huomautettu, että työläisten palkkatason kohoaminen ja osittain maata viljelevän väestönkin vanallisuuden kasvaminen, torppien itsenäistyminen y. m. taloudellista hyvinvointia lisääneet ilmiöt ovat etenkin vähävaraisemmissa pii-

I enlighet härmed ha av de lärare, som meddelat sin åsikt i frågan, 36.0 % konstaterat, att förbudslagen inverkat gynnsamt på elevförhållandena och 4.9 %, att den haft en försämrande inverkan, medan däremot 59.1 % icke medgivit, att förbudslagen haft åtminstone någon nämnvärd betydelse i detta hänseende. Av de senare ha flere hänvisat till andra omständigheter, vilka föranlett förändringar i en eller annan riktning, och erkänna även flere av de förstnämnda, att jämsides med förbudslagen också andra faktorer varit ägnade att befördra utvecklingen. Sålunda har i talrika fall framhållits, att stegringen i arbetarnas lönenivå och delvis även ökningen av den jordbrukande befolkningens borgenhet, torpens frigörelse m. fl. företeelser, vilka ökat det ekonomiska välståndet,

reissä helpottameet lasten koulunkäyntiä. Sitäpäitsi ovat useammat lausunnonantajat katsonheet koulupalkon aikaansaameen koulunkäynnin entistä suuremman säännöllisyyden. Vieläpä uskotaan sen oppivelvollisuuslain säännöksen, että „kansakoululasten koulunkäynti on oleva maksuton, tuntuvasti edistämeeen työläiskotien taloudellisen aseman parantumista”. Lisäksi koululääkärien toiminta, koulukeittolat, yhteiskunnan yhä yleisemmät huoltotoimenpiteet, valtion ja kuntain vaate- y. m. avustukset, itse koulun levittäjä valistus sekä „yleisen käsityskannan selviytyminen opin ja koulun tarpeellisuudesta” ovat osaltaan huomioon otettavat suotuisaa kehitystä arvosteltaessa. Eräiltä tahoilta on edelleen todettu myös kotikasvatussyhdistyksen ja punakapinain „puhdistuksen” vaikutus, samoin uskonmollisen virtauksen merkitys kysymyksessä olevassa suhteessa. Päinvastoin niistä opettajista, jotka ovat havainneet taantumista oppilasololoissa, ovat monet katsonheet tämän johtuvan ennen kaikkea yleisestä ajanhengestä, mikä ilmenee lisääntyväna kurittomuutena ja tapojen turmeltumisena. Toiset pitävät tätä kieltolain syyinä, toiset sen sijaan muista seikoista johtuneena. Jälkimmäisistä lausuu eräs m. m.: „Kieltolaki on syytön, mutta sen julkea yleinen rikkominen kasvatata lapsissa vanhempain ylenkatsetta ja tottelemattomuutta sekä kaikkien hyvien tapojen ja määräysten halveksimista. Siten jatkuu kansassamme jo elintarvesäännöstelyn ja kapinain aikana valtaan päässyt laittomuus ja kurittomuus. Ja kun poliisi oppivelvollisuuslain nojalla alkaa talutella lapsia kouluun, lisää se vain tuota uhmaillon henkeä lapsiin.” Toisaalta valitetaan, että „muutamat vanhemmat eivät hurjassa luokkavihassaan kunnioita koulua, kuten ennen”. Joillakin seuduilla sanotaan kommunistisen mielialain nykyään haitanneen koulunkäyntiä. Edelleen mainitaan eräissä piireissä täysi-ikäisten pahan esimerkin, vanhempain säännöttömän elämän ja kasvaneen juoppouden vaikuttaneen turmiollisesti lasten käyttöseen. Sitäpäitsi on sotavuosien todettu myös sikäli huonontaneen oppilasoloja, että pulakauden niukka ruuansaaanti on heikontanut lasten ravitsemistilaa ja työkykyä. Oppivelvollisuuslain on väitetty aiheuttaneen taantumista siten, että kaikki heikommatkin aiinekset nyt käyvät koulua ja oppilaat joutuvat kouluun entistä nuorem-pina. „Kotiopetus ja kasvatatus laiminlyödään yhä useammissa perheissä ja jätetään koulu-

underlättat barnens skolgång särskilt bland de mindrebemedlade kretsarna. Dessutom ha de flesta av dem, som avgivit utlåtande, ansett, att skoltvånget åstadkommit en större regelmässighet än tidigare i skolgången. Ytterligare tror man, att stadgandet i läropliktslagen om att „folkskolbarnens skolgång bör vara avgiftsfri, kännbart bidragit till förbättringen av arbetarhennens ekonomiska ställning”. Skolläkarnas verksamhet, skolköken, de allt allmänare skyddsåtgärdena från samhällets sida, statens och kommunernas beklädnads- m. fl. understöd, den av själva skolan spridda upplysningen samt „en allt klarare uppfattning om nyttan av lärdom och skola” böra vidare för sin del beaktas vid bedömandet av den gynnsamma utvecklingen. Från en del håll har vidare konstaterats en inverkan av Föreningen för hemuppföstran och av den „rensning” det röda upproret medförde, likaså de religiösa strömningarnas betydelse i ifrågavarande hänseende. I motsats härtill ha av de lärare, vilka iakttagit en försämring i elevförhållandena, många ansett, att detta framför allt beror av den allmänna tidsandan, vilken tager sig uttryck i en ökning av tygellösheten och sedefördärvet. En del anse förbudslagen vara orsaken härtill, andra däremot hänvisa till andra omständigheter. Av de senare yttrar en bl. a.: „Förbudslagen är utan skuld, men det, att det byttes så öppet och allmänt mot densamma, föstrar hos barnen ringaktning och olydnad mot föräldrarna samt förakt för alla goda seder och stadganden. Sålunda fortgår den laglöshet och tygellöshet, som kommit till väldet hos vårt folk redan under livsmedelsreglementeringen och upproret. Och då polisen med stöd av läropliktslagen begynner leda barnen till skolan, ökar det blott denna anda av trots även hos barnen”. Å andra sidan klagar man över, att „en del föräldrar i sitt vilda klasshat icke skänka aktning åt skolan, såsom förut”. I en del trakter uppgives, att den kommunistiska sinnesstämningen nuförtiden utövat en oförmånlig inverkan på skolgången. Vidare omnämnas, att i en del kretsar de vuxnas dåliga exempel, föräldrarnas oregelbundna liv och ökade dryckenskap inverkat fördärligt på barnens uppförande. Dessutom har man iakttagit, att krigsåren även i det hänseendet försämrat elevförhållandena, att den knappa tillgången på mat under kristiden försvagat barnens näringstillstånd och arbetsförmåga. Läropliktslagen på-

jen varaan. Lapset tulevat kouluun yhä vähemmän kehittyneinä, ja kum on olemassa vitsankäytön 'kieltolaki', niin pahantapaiset tulevat yhä röyhkeämmiksi." Jotkut näkevät taantumisessa myös perinnöllisyyden vaikutusta, toiset taas viittaavat huomioihin työansioihin seurauksineen. Muutamissa tapauksissa ovat nekin opettajat, jotka eivät ole huomanneet puheena olevissa kohdissa muutosta suuntaan tai toiseen, esittäneet selityksiä tähän asiaintilaan. Niinpä on viitattu siihen, että koulussa käy enimmäkseen säätyläis- ja virkamiesperheiden tai keskiluokan ja maaseudulla yleensä varakkaimman väestön lapsia, eikä alkoholin käyttö näissä piireissä enenkään ole vaikuttanut lasten kouluoloihin. Lukuisat opettajat sisämaan kunnista ovat todenneet, että niissä varsinkin perheellisten keskuudessa raottius on ollut yleinen ja juoppouden viimeaikainen lisääntyminen, mikäli sitä on ilmennyt, koskee pääasiallisesti nuorisoa ja perheettömiä, joten kieltolaki ei ole tuntuvammin päässyt tilannetta parantamaan. „Jos perheenhuoltaja joskus käyttääkin väkijuomia, tekee hän sen vähemmässä määrässä eikä ilmaannu kotiinsa väkijuomien huomattavasti liikuttamana." Lisäksi on mainittu se, että paikkakunta on rauhallinen syrjäseutu ja kaukana liikekeskuksista, selityksenä olojen ennallaan pysymiseen. Toisaalta on väitetty esim. „sotaorpojen ja oppivelvollisuuden kouluun tuoman aineksen" ehkäiseen kehitystä siten, ettei voida juuri edistymisestä puhua.

12. Kansakoulunopettajat, joiden käsityksen mukaan kieltolailla on ollut vaikutusta kouluolojen parantumiseen, ovat tätä osoittavana *ilmionä* useimmiten esittäneet sen, että oppilaiden kodeissa, erittäinkin työläisten ja ylipäänsä köyhempiä väestönkerroksia edustavissa perheissä, alkoholin juomien nauttiminen kieltolain aikana on ollut entistä vähäisempi

stäs ha förorsakat en tillbakagång i det hänseendet, att nu alla även svagare element gå i skola och att eleverna sätts i skola vid en lägre ålder än tidigare. „Undervisningen och uppfostran i hemmet försummas i allt flere familjer och överlämnas helt och hållet åt skolorna. Barnen komma till skolan allt mindre utvecklade, och då det finnes en „förbudslag" mot användande av ris, bliva de vanartiga allt fräckare." En del skönja i tillbakagången även en inverkan av ärftlighet, medan andra åter hänvisa till den dåliga arbetsförtjänsten och följderna därav. I en del fall ha även de lärare, vilka icke iakttagit förändringar i någondera riktningen i ifrågavarande hänseende, framlagt förklaringar till detta läge. Sälunda har man hänvisat därtill, att i skolan gå mest barn tillhörande ståndspersons- och tjänstemannafamiljer eller sådana tillhörande medelklassen och på landsbygden i allmänhet barn tillhörande den burgnare befolkningen, och har bruket av alkohol i dessa kretsar icke ens tidigare inverkat på barnens skolförhållanden. Många lärare i kommuner i det inre av landet ha konstaterat, att därstädes nykterheten varit allmän, i synnerhet bland personer med familj, och att den på senare tider iakttagna öknigen i dryckenskapen, i den mån en sådan gjort sig gällande, huvudsakligen berör ungdomen och personer utan familj, varför förbudslagen icke kunnat medföra en kännbarare förbättring av läget. „Om en familjeförsörjare även någongång brukar rusdrycker, gör han det i mindre utsträckning och visar sig icke i sitt hem i ett märkbart dryckesfört tillstånd." Ytterligare har man framhållit den omständigheten, att orten är en fredlig, avsidens belägen trakt och avlägsen från trafikcentra, som en förklaring på att förhållandena förblivit oförändrade. På en del håll har man påstått, att exempelvis „de krigsvärnlösa och det element läroplikten fört med sig till skolan" verkat hindrande på utvecklingen så, att man just icke kan tala om ett framåtskridande.

12. De folkskollärare, enligt vilkas uppfattning förbudslagen haft inflytande på förbättringen i skolförhållandena, ha som en *företeelse*, vilken ådagalägger detta, oftast framhållit den omständigheten, att i elevernas hem, särskilt bland arbetarfamiljer och i allmänhet bland familjer, som företräda fattigare befolkningsskikt, förtäringen av alko-

ja tästä on osaltaan ollut seurauksena perheiden taloudellisen tilan kohoaminen, mikä vihdoin on merkinnyt lasten aseman suotuisaa kehitystä monessakin muodossa. Tästä kirjoitetaan ensinnäkin kaupunkeihin nähden seuraavaan tapaan: „Kun rahat eivät mene kapakkaan, riittävät ne paremmin lasten ruokaan ja vaatteisiin.” „Kun kodit ovat varakkaammat, ei lapsia enää käytetä niin paljon ansiotyöhön eikä äidin apuna, vaan he joutuvat säännöllisesti kouluun, saavat paremman ravinnon ja puhtauden. Onnellisissa kodissa ovat lapset saaneet paremman esi-
menkin ja kasvatuksen. Lasten kunniantunto on kohonnut, kannustaan heitä hyvään käytökseen ja ahkeruuteen. Kaduilla ei lasten enää tarvitse kuulla juopuneiden kirouksia ja rivouksia. Lapsen sielu, on kieltoain aikana säästynyt monelta saastutukselta. Monesta juomariperheestä, joiden lapsia on ollut koulussa, on tullut ahkeria, siistejä, varakkaita kelpo perheitä.” Kieltoain siunauksellinen vaikutus on ilmeinyt siinä, että nykyään on „vähemmän kärsimyksiä ja kyyneleitä äideillä ja lapsilla”. „Ei enää väliteta, kuten niin usein ennen sotaa, ettei ole voitu nukkua eikä lukea läksyä, kun isä on juopuneena reuhannut. Ravitsemistilla ja etenkin vaatetus sekä siisteys ovat huomattavasti parantuneet, joskin sota-ajan ravinnon niukkuus on häiritsevästi vaikuttanut sekä ruumiinvoimien että henkisten kykyjen kehittymiseen.” Lasten säästöt ovat kasvaneet ja henkivalkuutuksia tiedetään heille otetun runsaammoin. „Perhehuoltajat käyttävät enemmän aikaansa ja varojansa lastensakin hyvinvoinnin ja koulutehtävien valvomiseen. Heikkolahjaistenkouluun ei myöskään ole tarvinnut siirtää oppilaita viime vuosina suuremmassa määrässä.” „Erotus on tuntuva: lapset ovat terveempiä, puhtaampia, reippaampia, levollisempia, iloisempia, käytöksen alennusta ei ole kelläkään, vaatteet ehjiä, työskentely säännöllisempää ja kodit onnellisempia.” „Työväestössä ei nykyisin enää näe niin risaisesti puettuja kuin ennen kieltoalkia.” — Maaseudun suhteen kuvastavat kieltoain edullisia vaikutuksia m. m. seuraavat lausunnot: „Isät ovat säännöllisesti työssä ja ansio käytetään kodin ja lasten hyväksi. Äideiltä riittää enemmän aikaa lasten huoltoon; huonoa elämää näkevät lapset vähemmän. Vaatetuksessa näkee useammin uutta ja vanhat pestään ja korjataan säännöllisesti. Huonosti ravituista lapsista näkee harvoin. Raittiuskäsitys selvenee.” „Oppi-

holdrycker under den tid förbudslagen varit i kraft varit ringare än förut, och har detta för sin del medfört en förbättring i familjernas ekonomiska läge, vilket återigen betytt en gynnsam gestaltning av barnens ställning i flere avseenden. Här om skrives först och främst beträffande städerna följande: „Då pengarna icke gå till krogen, förslå de bättre till barnens mat och kläder”. „Då hemmen äro burgnare, användas barnen icke mera så mycket till förvärvsarbete och till hjälp åt modern, utan sättas de regelbundet i skola, få en bättre föda och hållas snyggare. I ett lyckligt hem ha barnen fått bättre exempel och uppfostran. Barnens hederskänsla har stigit, och sporrar dem till ett gott uppförande och till flit. På gatorna behöva barnen icke mer höra de drucknas svordomar och grovheter. Barnens själ har under förbudslagstiden bevarats från mycken besmutning. Av många drinkarfamiljer, vilkas barn gått i skola, har det blivit flitiga, hyggliga, välmående, dugliga familjer.” Förbudslagens välsignelserika inflytande har tagit sig uttryck däri, att nuförtiden „mödrar och barn besparas lidanden och tårar”. „Man klagar icke mera över, såsom så ofta före kriget, att man icke kunnat sova eller läsa läxor, då far varit drucken och väsnats. Naringstillståndet och i synnerhet klädseln och snyggheten ha kännbart förbättrats, om även knappheten i födan under krigstiden inverkat störande såväl på utvecklingen av kroppskrafterna som på den andliga utvecklingen.” Barnens besparingar ha ökats och man har sig bekant, att för dem tagas mer livförsäkringar än tidigare. „Familjeförsörjarna använda mer sin tid och sina tillgångar i syfte att övervaka sina barns hälsa och skoluppgifter. Till skolor för efterblivna barn har man icke heller behövt överföra elever i större utsträckning på de senare åren.” „Skillnaden är kännbar: barnen äro friskare, renligare, hurtigare, lugnare, gladare, ingen har fått sänkt i uppförande, kläderna äro hela, arbetet regelbundnare och hemmen lyckligare.” „Inom arbetarbefolkningen ser man nuförtiden icke mer så trasigt klädda som före kriget.” — Beträffande landsbygden avspeglas förbudslagens gynnsamma verkningar bl. a. i följande uttalanden: „Fäderna äro regelbundet i arbete och förtjänsten användes till förmån för hemmet och barnen. Mödrarna få mer tid för vården av barnen; barnen bli mer sällan vittnen till ett dåligt liv. I klädseln förekom-

laiden ravitseminen kotona ja evästys kouluun on huomattavasti parempi. Näiden aiheuttama lasten ruumiillinen kuntoisuus ilmenee m. m. voimakkaana urheiluharrastuksena nykyisin." „Esim. koulukeittola on nyttemmin useista kouluista lopetettu, sillä eivät lapset eivätkä vanhemmat pidä sitä enää tarpeellisena. Vaatetusapua ei ole myöskään enää tarvinnut antaa kuin joillekulle harvoille." „Terveys on verrattain hyvä, poissaolo huomattavasti vähentynyt. Kirjallisuuden osto on enentynyt." „Kieltolailta on ehdottomasti suuri merkitys äitien ja lasten turvana. Siitä silis hyötyy kasvatus. Perheelliset miehet juovat vain harvoin ja silloinkin salaa, kotirauha säilyy ja rahat tuodaan kotiin." „Kieltolaki on koulun raittiusopetuksen kichottanut arvoon. Äidit saavat raittiusopetuksesta, oppillaista ja kieltolaista tukea puhtaalle elämälle, rahat säästävät." „Koulunkäynnin säännöllisyyteen laki on kieltämättä vaikuttanut hyvää. Kun elämme tämmöistä murrosaikaa, niin kieltolain vaikutukset eivät ole yhtä tuntuvat kuin säännöllisempinä aikoina. Uskon varmaan, että muutaman vuoden perästä voi huomata sen eittämättömän edullisen vaikutuksen kouluelämään." „Sielulliset kyvyt ovat terävämmät, puhtaus ja järjestäisyys parempi ja kurinpito koulussa helpompaa." „Vaikka kieltolakia nykyisin äärettömästi rikotaankin, ovat olot nykyään niin paljon paremmat, ettei voi verratakaan aikaa siihen aikaan, kun alkoholi vuoti virtanaan." „Repalaista ja ravinnon puutteesta kituvaa koululasta nyt tuskin tavamme, ja tämä asiantila olisi tuskin mahdollinen, jollei kieltolain vaikutuksesta väkijuomain saanti olisi entistä vaikeampaa ja perhehuoltaja siten ikäänkuin pakotettu käyttämään ansionsa perheensä hyväksi." „Kieltolain ansioksi lienee luettava, että täällä (Terijokella), huolimatta taloudellisesta ahdingosta, vanhemmat sittenkin jaksavat lapsensa kouluttaa ei ainoastaan kansakoulussa, vaan myös monet köyhätkin yhteiskoulussa." „Repalleinen vaatetus ehenee. Elämänilo kasvaa. Kauhun ilme luisuu pois pienten kasvoilta, sydämistä." „Lapsilla on kotona rauha valmistaa tehtäväänsä. Ennen lapsille joulu- ja pääsiäis- y. m. juhlahuivat olivat levottomuuksien aikoja. Isät olivat silloin usein remuavia ja kodeissa vieraili juopottelusakkeja." „Moni isä tuo nyt lapselleen pukukankaan niillä rahoilla, jotka hän ennen käytti viinan ostamiseen. Oppilaitten harnastus raittiusasiaan on huo-

mer oftare nya plagg och de gamla tvättas och repareras regelbundet. Illa närda barn ser man sällan. Nykterhetsuppfattningen blir klarare." „Elevernas mat hemma och deras vägkost till skolan ha kännbart förbättrats. Härigenom ha barnen bragts upp till en god fysisk form och tager denna sig uttryck nuförtiden bl. a. i ett starkt idrottsintresse." „Sälunda ha t. ex. skolköken numera indragits vid flere skolor, ty varken barnen eller föräldrarna anse dem längre för nödvändiga. Beklädnadshjälp har man icke heller mer behövt giva annat än åt några få." „Hälsotillståndet är jämförelsevis gott, skolan försummas i märkbart mindre utsträckning än förut. Inköpen av litteratur ha ökats." „Förbudslagen har otvivelaktigt en stor betydelse som skydd för mödrar och barn. Uppfostran drager sälunda nytta av den. Män med familj dricka endast sällan och även då i smyg, hemfriden bevaras och pengarna hämtas hem." „Förbudslagen har bragt nykterhetsundervisningen i skolan till heders. Mödrarna få av nykterhetsundervisningen, eleverna och förbudslagen stöd för en moralisk livsföring, pengarna sparas in." „På regelbundenheten i skolgången har lagen ogensägligt haft en förmånlig inverkan. Då vi leva i en sådan brytningstid, äro förbudslagens verkningar icke lika kännbara som under normala tider. Jag är säker på, att man efter några år kan iakttaga den oemotsägligt förmånliga inverkan den har på skollivet." „Intelligensen är skarpare, renligheten och ordningssinnet bättre samt disciplinen i skolan lättare att upprätthålla." „Ehuru man nuförtiden bryter oerhört mycket mot förbudslagen, äro förhållandena så mycket bättre, att man icke ens kan jämföra dem med den tid, då alkoholen flöt i strömmar." „Trasiga och av undernäring lidande skolbarn torde nuförtiden knappast påträffas och detta vore föga möjligt, om det icke på grund av förbudslagen vore svårare att erhålla rusdrycker än förut och familjeförsörjaren sälunda vore likasom tvungen att använda sin förtjänst till förmån för sin familj." „Det torde kunna räknas förbudslagen till förtjänst, att föräldrarna här (i Terijoki), oaktat de dåliga tiderna dock orka skola barnen icke endast i folkskola, utan många även fattiga i samskola." „De trasiga kläderna utbyttas mot hela. Livsglädjen växer. Skräcken försvinner från de smås anleten och hjärtan." „Barnen ha i hemmet ro att förbereda sina läxor.

mattavasti kohonnut." „Perheet ovat yleensä raitistuneet. Kun juoppouden poistussa kodista tavallisesti poistuu myös epäjärjestys, huono käytös, nälkä, alastomuus y. m. s., niin täytyy sen nälkyä myös perheen lapsissa koulussakin." „Kieltolaki on lisännyt yritteliäisyyttä, siveyttä y. m. hyvää vanhempiin, he taas ovat samaa vaikuttaneet lapsiin." „Sen johdosta, että lapset harvemmin näkevät päihtyneitä eivätkä myöskään ole tilaisuudessa maistamaan alkoholijuomia, he tuntevat vastenmielisyyttä juomareita ja väkijuomien nauttimista kohtaan. Käytöksessä on havaittavissa parannusta, koska silloin kun juovuusjuomia oli saatavana sattui, vaikkakin harvoin, että kansakouluoppilaat hää- y. m. tilaisuuksissa voivat nauttia väkijuomia ja esiintyä humalassa." Kieltolaki on opettajalle merkinnyt myös raittiusopetuksen tehokkuuden lisäämistä, koska „on helpompi saada oppilaat vakaumukseen väkijuomien vaarallisuudesta, kun voidaan rinnastaa kieltolaki rikosy. m. lakien kanssa." „Seudun asukkaat ovat tulleet hyvinvoiviksi, rauhallisuus on enemmän vallinnut kodeissa, lasten kasvatukseen ovat vanhemmat voineet paremmalla ponnella käydä käsiksi ja heidän paremman esimerkkinsä voima on vaikuttanut lapsiin edullisesti." Ja lopuksi: „Kieltolaki on vanhempien auttaja kasvatuksessa, nuorten tuki ja toveri, lasten pelastaja ja ystävä ja koko kansamme turva ja korottaja."

Näiden kieltolakia ylistävien lausuntojen vastapainona ovat ne verraten vähälukuiset vastaukset, joissa tämän lain katsotaan vaikuttaneen kansakoulujen oppilasoloja huonontavasti. Sellaisia ovat antaneet lähinnä yksityiset opettajat Helsingistä, Loviisasta, Tammissaaresta ja Turusta sekä maaseudun osalta Kirkkonummelta, Lohjalta, Vihdistä, Elimäeltä, Perniöstä, Kankusta, Virolahdesta, Valkealasta, Taipalsaaresta, Parikkalasta, Kaukolasta, Koivistolta, Pielisjärveltä, Värtsilästä, Pielavedeltä, Kuopion mlk:sta, Rautalammilta, Suonenjoelta, Sumiaisista ja Rovaniemeltä. Huomattava on, että samoilta seuduilta on saatu myös päinvastaisia tietoja.

Förut voro jul-, påsk- o. a. helgdagslov för barnen oroliga tider. Fäderna förde då ofta oväsen och i hemmen gästade suplag." „Mången far hämtar nu åt barnen tyg till kläder för de pengar, som han förut använde till att köpa brännvin. Elevernas intressen för nykterhetssaken har märkbart stigit." „Familjerna ha i allmänhet blivit nyktrare. Då samtidigt med dryckenskapen vanligen även oordning, dåligt uppförande, hunger, nakenhet och/dylikt försvinnerifrån hemmet, måste detta även komma till synes i fråga om vederbörande familjs barn i skolan." „Förbudslagen har ökat företagsamheten, sedligheten och andra goda egenskaper hos föräldrarna, dessa åter ha utövat ett liknande inflytande på barnen." „På grund av att barnen mera sällan se druckna och icke heller äro i tillfälle att smaka alkoholdrycker, känna de motvilja mot drinkare och mot förtäringen av rusdrycker. I uppförandet kan förmärkas en förbättring, enär det då, när rusdrycker stod att få, kunde inträffa, ehuru mera sällan, att folkskoleelever vid bröllop och andra tillfällen kunde få förtära rusdrycker och uppträda druckna." Förbudslagen har för läraren även betydelse i ökning i effektiviteten av nykterhetsundervisningen, enär „det är lättare att få eleverna övertygade om rusdryckernas skadlighet, då man kan jämföra förbudslagen med straff- o. a. lagar." „Invånarna på orten ha blivit välmående, i hemmen har rätt större fredlighet än förut, föräldrarna ha med större kraft kunnat gripa sig an med barnens uppföstran och deras goda exempel har verkat gynnsamt på barnen." Och slutligen: „Förbudslagen är föräldrarnas medhjälpare vid uppföstran, de ungas stöd och kamrat, barnens räddare och vän och värnar den hela vårt folk och höjer detsamma."

En motvikt till dessa uttalanden, i vilka förbudslagen prisas, bilda de jämförelsevis fåtaliga svar, enligt vilka denna lag anses ha inverkat oförmånligt på folkskolornas elevförhållanden. Dylika ha avgivits främst av enskilda lärare i Helsingfors, Lovisa, Ekenäs och Åbo samt för landsbygden från Kyrkslätt, Lojo, Vichtis, Elimä, Bjärnä, Karkku, Vederlaks, Valkeala, Taipalsaari, Parikkala, Kaukola, Björkö, Pielisjärvi, Värtsilä, Pielavesi, Kuopio lk., Rautalampi, Suonenjoki, Sumiais och Rovaniemi. Det bör märkas, att från samma trakter erhållits även uppgifter i motsatt riktning. Som en gemensam tanke i de uttalanden, vilka äro ofördelaktiga för för-

Yhteisenä ajatuksena kieltolaille epäedullisissa lausunnoissa on todettavissa, että näillä paikkakunnilla, joissa toisaalta salakuljetus ja toisaalta salapolitto y. m. kieltolakirikokset ovat yleisiä, juuri kieltolain julkea rikkominen ja halvaksiminen näyttää erittäinkin siveellisessä suhteessa vaikuttaneen tunniollisesti lapsiinkin. Muutamat otteet näistä valaisevat parhaiten kehitystä tältä näkökannalta. „Sen johdosta, ettei kieltolain noudattamisesta välitetä vanhempain keskuudessa, on laillisen järjestyksen kunnioitus vähentynyt, mikä ilmenee joissakin oppilaisissa huonona käytöksenä.” „Nyt on useampia sellaisia tapauksia kuin ennen, että perhehuoltajat ovat jättäneet tai laiminlyöneet ikotinsa.” „Alkoholia nautitaan ja myydään nykyään kodeissa enemmän kuin ennen, ja vanhempain välinpitämättömyys ilmenee usein.” „Juopous synnyttää köyhyyttä. Köyhyys kodeissa vaikuttaa, että lapset ovat heikosti ravittuja, mikä aiheuttaa tylysyttä ja siveellistä rappeutumista.” „Koska on koulussa havaittu, että käskyjen ja määräysten tottelemista ja huomioimattamista yhä enemmän halvaksitaan, niin on luultavaa, että oppilaat, jotka näkevät, miten kieltolakia rikotaan, saavat siitä vaikutteita ja menettelevät samoin niiden määräysten suhteeseen, joita heidän tulee noudattaa. Tämä surullinen tilanne on huomattavissa varsinkin niissä lapsissa, joista tiedetään, että heidän vanhempansa alati käyttävät väkijuomia. Näissä oppilaisissa ilmenee sitäpaitsi eräänlaista tylysyttä, velttoutta ja tarkkaamattomuutta.” „Osaan oppilaisista isän juopotteleva elämä ja siitä johtuva köyhyys on vaikuttanut haitallisesti ja painanut heihin alakuloisen leiman.” „Lapsissa on ilmennyt raakoja sanoja, ja he käyttäytyvät huonosti koulun ulkopuolella. Eräskin puukotti juovuspäissään koulutoveriaan nurkkatansseissa.” „Alaikäisillekin tarjotaan nyt väkijuomia, mitä ei ennen tapahtunut. Kaksi kertaa on oppilas tullut juovuksissa kouluun.” „Oppilaisista ovat useat parin viime vuoden aikana esiintyneet sekä koulussa että kotona juopuneina, myös viinan keittäjinä ja myyjinä ja sitä tietä joutuneet rikosten teille.” „Kieltolain avulla saadaan halvalla väkijuomia. Sen vaikutus ilmenee kotiloissa juoppouden lisääntymisenä, oppilaiden laiskuutena ja edesvastuuttomuutena ja kaiken hyvän ja kauniin halvaksimisena.” „Koululapsiin vaikuttaa pahentavasti se jumalaton ja laiton kotielämä, joka on väkijuomien käy-

budslagen, kan iakttagas, att på dessa orter, där å ena sidan smuggling och å andra sidan lönnbränning m. fl. förbudslagsbrott förekomma allmänt, just den öppenhet, med vilken man bryter mot förbudslagen, och ringaktningen för densamma synes ha särskilt i moraliskt avseende verkat fördärvligt på barnen. En del utdrag ur dessa belysa bäst utvecklingen från denna synpunkt. „På grund av att man bland föräldrarna icke bryr sig om att följa förbudslagen, har aktningen för den lagliga ordningen minskats, vilket tager sig uttryck i ett dåligt uppförande hos en del elever.” „Nuförtiden förekommer det flere sådana fall än förut, att familjeförsörjare övergivit eller försummat hemmet.” „Det förtäres och försäljes alkohol i hemmen mer än förut, och föräldrarnas likgiltighet kommer ofta till synes.” „Dryckenskapen för med sig fattigdom. Fattigdomen i hemmen förorsakar, att barnen äro undernärda, vilket ger upphov till slöhet och moraliskt förfall.” „Enär man i skolorna observerat, att man i allt mindre grad lyder och iakttager befallningar och bestämmelser, är det troligt, att elever, vilka se, huru det brytes mot förbudslagen, röna inflytande härav och handla på samma sätt beträffande de bestämmelser, som de böra efterfölja. Detta sorgliga tillstånd kan iakttagas särskilt för sådana barn, om vilka man vet, att deras föräldrar ständigt bruka rusdrycker. Hos dessa elever kan dessutom observeras ett slags slöhet, slapphet och vårdslöshet.” „På en del av eleverna ha fäderns dryckenskap och den därav följande fattigdomen inverkat oförmånligt och givit dem en prägel av betryck.” „Barnen använda råa ord och de uppföra sig illa utom skolan. Sålunda knivade en i dryckesrört tillstånd sin skolkamrat vid en knutdans.” „Även åt minderåriga bjudes nuförtiden rusdrycker, vilket icke förekommit tidigare. Tvenne gånger ha elever kommit druckna till skolan.” „Av eleverna ha flere under de par senaste åren uppträtt druckna såväl i skolan som hemma, vidare även som brännvinsbrännare och -försäljare och på detta sätt råkat på brottets väg.” „Genom förbudslagen erhåller man till billigt pris rusdrycker. Dess inflytande tager sig uttryck i hemförhållandena i en ökning av dryckenskapen, i lättja och brist på ambition hos eleverna och i en ringaktning för allt gott och vackert.” „På skolbarnen inverkar fördärvligt det ogudaktiga och laglösa hemliv, som är en följd av bruket

tön seurauksena." „Viinan kotikeitto on lisääntynyt, ja on se niin yleistä, että lapsetkin osaavat sitä jo valmistaa. Se on sanomattoman turmiollisesti vaikuttanut kansakoulussa käyvien lasten luonteeseen, tehden heidät raaoiksi ja töykeiksi sekä vastahakoisiksi.” „Kun kodeista on muodostunut viinatehtaita ja salakuljetuksen etappipaikkoja; on tämä vaikuttanut kodin hengen taantumiseen. Esim. harrastus siivoon käyttöön ja tupakoitsemattomuuteen nuorisoin keskuudessa on hävinnyt. Huomaa villiintymistä yksin koulu-lapsissakin. Kaikkialla on uhmua ja ylimielistä käytöstä.” „Toiset ovat varmaan olleet keittohommissa osallisina ja sieltä saaneet itselleen ja tarjonneet sitä tovereilleen. On täytyntä antaa pojille enemmän alennettuja käytös- ja huolellisuusnumeroita; kurinpito on myös käynyt vaikeammaksi kuin ennen.” „Kieltolakiirikkomukset lasten kuullen ja nähden ovat omiaan viemään lapsia alaspäin sekä johtamaan heitäkin rikollisiin tekoihin, tottelemattomuuteen ja yleensä lain ja kaiken hyvän halveksimiseen.” „Melkein joka poika osaa viinaa keittää, jopa maistaakin, kun usein vanhempien apuna täytyy olla 'tehtaalla'; vähitellen kieltolaki on vain lasten 'mönkö', jollei lain noudattamista voida jollain tavalla.” „Enimmät oppilaat ovat S:n kylästä, jossa vanhemmat valmistavat väkijuomia y. m. paheita harjoittavat. Tietäähän sen, minkälainen veri siitä lapsiin kasvaa.” Yhtä synkää käsitys tulevaisuudesta kuvastuu viihdoin myös eräillä muilla tahoilla, vaikkei kieltoain vielä olekaan havaittu sanottavassa määrässä vahingoittaneen lapsia. „Sillä tämä laki vaikuttaa kansaan kokonaisuudessaan, niin että siitä tulee moraaliton, vallheellinen, laiska, jumalaton ja villiintynyt; mitä tästä on seurauksena, on jokaisen helppo huomata.”

av rusdrycker.” „Hembränningen av brännvin har ökats, och är den så allmän, att även barnen redan kunna tillverka sådant. Den har inverkat utsägligt fördärligt på sinnet hos de barn, som besöka folkskola, i det den gjort dem råa, buttra och motvilliga.” „När av hemmen gjorts brännvinsfabriker och etappställen för smuggling, har detta inverkat fördärligt på andan i hemmet. Exempelvis intresset för ett hyggligt uppförande och motvilja mot rökning har försvunnit bland ungdomen. Man kan spåra förvildning t. o. m. hos skolbarnen. Överallt finner man trots och ett övermodigt uppträdande.” „En del ha helt säkert varit delaktiga vid bränningen och därvid fått själva av varan och bjudit därav åt kamraterna. Man har fått lov att giva åt gossarna mer sänkta vitsord i uppförande och ordning; upprätthållandet av disciplinen har även blivit svårare än förut.” „Begäendet av förbudslagsbrott så att barnen höra och se det har verkat fördärligt på barnen och lett även dem till brottsliga handlingar, olydnad och i allmänhet till ringaktning för lag och allt gott.” „Nästan varje gosse kan bränna brännvin, och t. o. m. smaka därav, då de ofta måste vara i 'bränneriet' som hjälp åt föräldrarna; småningom är förbudslagen endast en 'buse' för barnen, om icke efterföljandet av lagen övervakas på något sätt.” „De flesta av eleverna äro från byn S., där föräldrarna tillverka rusdrycker och utöva annat cnt. Nog vet man, hurudant sinne barnen få därav.” En lika dyster uppfattning av framtiden avspeglar sig slutligen även på en del andra håll, ehuru det icke ännu observerats, att förbudslagen skadat särskilt barnen i nämnvärd grad. „Ty denna lag verkar på folket i dess helhet, så att det blir omoraliskt, lögnaktigt, lättjefullt, gudlöst och förvildat; vad därav följer, är lätt för var och en att inse.”

VI. Helsingin yliopiston rehtori sekä ylioppilasosakuntien inspektorit ja kuraattorit. — Rektorn för Helsingfors universitet samt studentavdelningarnas inspektorer och kuratorer.

Eriköisesti ylioppilasnuorison piirissä valitsevien raittiusolojen selvittämiseksi lähetettiin tiedustelukaavakkeita V (vrt. liitettä siv. 41) Helsingin yliopiston rehtorille sekä 12 osakunnan inspektoreille ja kuraattoreille. Lausuntoja saatiin rehtorilta, 7 inspektorilta ja 10 kuraattorilta eli yhteensä 18, joten 72.0 % kaikista 25 kaavakkeesta palautettiin. Kun jokaisen osakunnan puolesta on annettu ainakin yksi vastaus, voidaan tulosta pitää täysin edustavana. Saadut tiedot ovat kuitenkin osittain jääneet puutteellisiksi ja epävarmoiksi, minkä esim. yliopiston rehtori ja eräät inspektorit ovat selittäneet johtuvan siitä, etteivät he ole saattaneet seurata ylioppilaselämää kyllin läheltä, sekä jotkut muut siitä, että he ovat vasta suhteellisen vähän aikaa olleet nykyisessä toimessaan eivätkä siten ole tehneet pitempiäaikaisia havaintoja kysymyksessä olevista seikoista.

1. Melko eriäviä mielipiteitä on esitetty *alkoholijuomien nauttimisen* vaihteluista ylioppilaiden keskuudessa. Verrattuna aikaan ennen maailmansotaa on 4 lausunnonantajaa katsonut sen lisääntyneen, 3 päinvastoin vähentyneen ja 5 pysyneen jotenkin muuttumattomana; muissa kaavakkeissa on tämä kohta jätetty avoimeksi. Vuosien 1920—22 kuluessa osoittaa 7 vastausta ylioppilaiden juoppouden kasvaneen, ainoastaan 1 supistuneen ja 8 säilyneen entisellään. Viime aikoina näyttää kehitys näin ollen pikemmin käyneen huonoon suuntaan. Asiaa valaisevina tilastotietoina on yliopiston rehtori maininnut, että juopumusrikoksista syytettseen asetettujen ylioppilaiden luku vuonna 1920 oli 17, vuonna 1921 49, vuonna 1922 34 ja vuonna 1923 80 sekä vuoden 1924 lokakuun

I syfte att särskilt utreda nykterhetsförhållandena bland den studerande ungdomen, utvändes frågeformulär V (jmf. bilagan å sid. 41) till rektorn för Helsingfors universitet samt till inspektorerna och kuratorerna för de 12 studentavdelningarna. Utlåtanden erhöles av rektor, 7 inspektorer och 10 kuratorer eller till ett antal av sammanlagt 18, och återsändes sålunda 72.0 % av samtliga 25 formulär. Enär för varje avdelning avgivits åtminstone ett svar, kan resultatet anses för fullt representativt. De erhållna uppgifterna ha dock delvis varit bristfälliga och osäkra, vilket exempelvis universitetets rektor och en del inspektorer förklarat bero därpå, att de icke kunnat följa med studentlivet på tillräckligt nära håll, samt en del andra därpå, att de innehåft sin nuvarande befattning först en jämförelsevis kort tid och att de sålunda icke kunnat göra iakttagelser för en längre tid rörande ifrågavarande förhållanden.

1. Rätt varierande åsikter ha framförts om växlingarna i bruket av *alkoholdrycker* bland studenterna. I jämförelse med tiden före världskriget anse 4 sagesmän, att den ökats; 3, att den tvärtom minskats och 5, att den förblivit tämligen oförändrad; i övriga formulär har denna punkt lämnats öppen. Under åren 1920—22 angives dryckenskapen bland studenterna ha ökats enligt 7 svar, endast enligt ett svar har den minskats och enligt 8 förblivit oförändrad. På senare tider synes utvecklingen sålunda närmast ha gått i en oförmånlig riktning. Såsom statistiska uppgifter, vilka belysa frågan, har rektor anfört, att antalet studenter, som åtalats för fylleriförselser år 1920 uppgick till 17, år 1921 till 49, år 1922 utgjorde det 34 och år 1923 80 samt år 1924 till utgången av oktober

loppuun mennessä 44, samalla lisäten: „Kuu-
lustellessani niitä 124 ylioppilasta, jotka mi-
nun rehtorikautenani ovat tehneet itsensä
syypäiksi juopumusrikkokseen, olen tehnyt sen
havainnon, että he yleensä ovat juoneet hyvin
väkeviä alkoholijuomia (usein spriitä).”
Muuan kuraattori kirjoittaa tässä yh-
teydessä: „Kaiken todennäköisyyden mu-
kaan alkoholijuomien nauttiminen ennen
maailmansotaa oli ylioppilasnuorison kes-
kuudessa yleisempää kuin nykyään, mutta
mitä tulee alkoholijuomien väärinkäyt-
töön, jolla tässä tarkoitan niiden juo-
mista päihtymiseen asti, täytyy pikemminkin
olla sitä mieltä, että väärinkäyttö on ehkä
enentynyt. Tosin saattaa asianlaita olla niin-
kin, että ennen muinoin ei 'pieneen huma-
laan' juuri huomiota kiinnitetty, ainakaan se
ei pistänyt silmään niinkuin nykyisin, aikojen
muututtua ja kieltolain astuttua voimaan.
Jotka aikaisemmin käyttivät alkoholijuomia
siinä määrin, että olivat niihin kiintyneet,
ne ovat jatkaneet samaan tapaan, ja aiemmin
raittiit ovat tietääkseni edelleen raittiina py-
syneet. Kieltolain aikana ylioppilaksi tul-
leet ovat myöskin hankkineet itselleen juovu-
tusjuomia, ja erikoisesti heidän keskuudes-
saan on ollut huomattavissa, että raa'an vii-
nan käyttö on — olojen pakosta luultavastikin
— tullut tavaksi silloin, kun nämä nuoret
ylioppilaat ovat syystä tai toisesta tahtoneet
alkoholijuomiin puuttua.” Eräs toinen ku-
raattori viittaa siihen, kuinka alkoholiju-
omien nauttimisessa oli vuosina 1917—19 ha-
vaittavissa voimakas vähennys niiden saanti-
vaikeuksien ja kalleuden tähden, mutta vuo-
desta 1920 lähtien on tapahtunut vähitellen
kulutuksen kasvu, niin että hän arvioi sen
nykyään likipitään samaksi kuin ennen sotaa.
Toisaalta on taas väitetty, että ehdottomasti
raittiita on nykyään vähemmän kuin ennen
sotaa.

2. (Siihen katsoen, onko ja missä määrin
kieltolaki vaikuttanut yllä kuvattuun kehi-
tykseen, jakaantuvat vastauksenantajain käsi-
tykset siten, että heistä 3 on todennut kieltolain
ainakin osittain vaikuttaneen edullisesti
ja 11 epäedullisesti, samalla kuin 2 ei myönnä
tällä lailla olleen mitään merkitystä. Ensiksi
mainituista on eräs inspehtori selittänyt kiel-
tolain sikäli vaikuttaneen „väkijuomien käy-
tön vähenemiseen, että nykyisin on vaikeata
ja usein mahdotonta niitä saada, mutta sam-
malla on myös lainrikkomus lisääntynyt ja

44, och tillägger han samtidigt: „Vid förhör
med de 124 studenter, som under min rektors-
period gjort sig skyldiga till fylleriförseelser,
har jag gjort den iakttagelsen, att de i all-
mänhet druckit mycket starka alkoholdrycker
(ofta sprit).” En kurator skriver i detta sam-
manhang: „Efter all sannolikhet var förtä-
ringen av alkoholdrycker bland den stude-
rande ungdomen före världskriget allmänare
än nuförtiden, men beträffande missbruket
av alkoholdrycker, varmed jag härvid avser
förtäring av sådana ända till berusning, bör
man närmast anse, att missbruket måhända
ökats. Visserligen kan saken även förhålla
sig sålunda, att man förut icke just fäste upp-
märksamhet vid en 'mindre florshuva', åtmin-
stone stack den ej i ögonen såsom nu, då ti-
derna förändrats och förbudslagen trätt i
kraft. De, vilka tidigare brukade alkohol-
drycker i sådana mängder, att det var en vana
hos dem, ha fortsatt på samma sätt och de,
som tidigare voro nyktra, ha veterligen fort-
farande förblivit nyktra. De, som blivit stu-
denter under förbudslagstiden, ha även för-
skaffat sig rusdrycker och särskilt bland dem
har man kunnat iakttaga, att bruket av rå
sprit — troligen genom förhållandenas tvång
— blivit en plägsed då, när dessa unga stu-
denter av en eller annan orsak velat förskaffa
sig alkoholdrycker.” En annan kurator hän-
visar därtill, huru som i förtäningen av alko-
holdrycker under åren 1917—19 kunnat iakt-
tagas en stark minskning på grund av svårig-
heten att erhålla sådana och på grund av de-
ras dyrhet, men har från år 1920 småningom
en ökning i förbrukningen ägt rum, så att
han för närvarande anser den vara ungefär
lika hög som före kriget. Å andra sidan åter
har man påstått, att det för närvarande är
färre absolutister än före kriget.

2. I fråga om och i vilken mån *förbuds-
lagen inverkat* på ovamberörda utveckling,
fördela sig sagesmännens åsikter sålunda, att
3 av dem konstaterat, att förbudslagen åtmin-
stone delvis haft en förmånlig inverkan och
11 en ogynnsam sådan, samtidigt som 2 icke
medgiva, att denna lag haft någon som helst
betydelse. Av de förstnämnda har en inspek-
tor förklarar, att förbudslagen i det hänse-
det haft inflytande „på minskningen i bruket
av alkoholdrycker, att det för närvarande är
svårt och nästan omöjligt att erhålla sådana,

lainkuuliaisuus vähentynyt, koska jotenkin yleisesti pidetään kieltolain määräämiä rangaistuksia kohtuuttomina ja liian ankaroina". Muuan toinen inspehtori kirjoittaa kieltolain puolesta seuraavaan tapaan: „Kuinka suuressa määrin sodan sekä aktiivinen että passiivinen puolipakko surmata ja vaara joutua surmatuksi on ollut omansa lisäämään huomaavien aineitten tarvetta hermojen tyynnyttämiseksi, on voitu nähdä niissä maissa, joissa ei ole ollut kieltolakia, myös niissä maissa oleskelevien suomalaisten suhteen. Kieltolaki on epäilemättä vaikuttanut alkoholijuomien nautinnon lisääntymistä ehkäisevästi. Toiselta puolen on vielä aikaista vaatia kieltolailta, että se olisi huomattavassa määrin vähentänyt väkijuomien nauttimista ylioppilaspireissä. Omassa talossaan oli ylioppilaskunta ja huoneistoissaan useimmat osakunnat jo ennen maailmansotaa panneet toimeen täydellisen juomakiellon, jonka vaikutukset ovat tuntuvasti edistäneet raittiutta niissä piireissä. Mutta ulkona kaupungilla on ylioppilailla yhä edelleen ollut tilaisuus saada väkijuomia. Eivätkä luvattomain kaupustelijain tarjoukset ole olleet ainoana houkutusena. Sen sijaan, että nuorten mieliin olisi teroitettu Suomen lain pyhyyttä, on se saanut lukea ja kuulla kieltolain halveksimista ja nähdä esimerkkejä sen rikkomisesta yhteiskunnallisesti mitä arvovaltaisimmalla taholla. Onpa vedottu nuorison alati herkkään vapautuntoon, joten sitä on saatu taivutetuksi väkijuomiin toisinaan enemmän uhmailunhalusta kuin nautinnonhimosta. Vieläpä on sille uskoteltu itse kieltolakia syyppääksi siihen, mitä lain kiertäminen ja rikkominen on yhteiskunnallemme vahinkoa ja vaaraa tuottanut." Samanluontoisiin näkökohtiin nykyistä tilannetta arvostellessaan on viitannut myös eräs kuraattori lausuessaan m. m.: „Että kieltolain syy olisi se tottelemattomuus yleistä lakia kohtaan, jota on ilmennyt paljonkin, on vaikea sanoa. Aikojen suurilla muutoksilla, sodalla ja sen aiheuttamalla ahdingolla, elintarve- ja verolaeilla y. m. on tässä ymmärtääkseni peräti huomattava osana. Se tapojen turmelus tässä kohdin, jota ei voi kieltää, ei juonnu alkoholijuomien nauttimisessakaan yksin kieltolaista, vaan lain kunnioituksen väheneminen on niin moninaisten syitten yhdistelmä, että kieltolain rikkominen ylioppilaspireissäkin on vain yksi puoli siitä kriisistä, jota eletään. Samalla on kieltämätön tosiasia, että kieltolaki kuuluu — vaikkakaan

men samtidigt ha brotten mot lag ökat och laglydnaden minskats, enär man rätt allmänt anser, att de straff, som förbudslagen föreskriver, äro oskälige och alltför stränga". En annan inspektor skriver till förmån för förbudslagen på följande sätt: „I huru stor utsträckning det såväl aktiva som passiva tvånget att döda, som kriget medfört, och risken att bliva dödad, varit ägnad att öka behovet av berusande ämnen för dömandet av nerverna, har man kunnat iakttaga i de länder, i vilka icke funnits förbudslag, även beträffande de finländare, som vistas i dessa länder. Förbudslagen har otvivelaktigt motverkat ökningen i förtäringen av alkoholdrycker. Å andra sidan är det ännu för tidigt att fordra av förbudslagen, att den skulle i märkbare utsträckning ha medfört en minskning i bruket av rusdrycker bland studentkretsarna. I sitt eget hus hade studentkåren och i sina lokaler de flesta avdelningar redan före världskriget genomfört ett fullständigt förbud mot förtäring av alkoholdrycker, och ha verkningarna härav kännbart befrämjat nykterheten i dessa kretsar. Men ute i staden ha studenterna allt fortfarande haft tillfälle att erhålla rusdrycker. Ej heller ha smyghandlarnas anbud utgjort den enda frestelsen. I stället för att man i de ungas sinne hade inpräntat aktning för finländsk lag, har den fått läsa och höra, huru förbudslagen göres till föremål för förakt och skåda exempel på brott mot densamma på det mest auktoritativa håll i samhället. Man har t. o. m. värdjat till den alltid levande frihetskänslan hos ungdomen, varigenom man fått dem att bruka rusdrycker, dock mer av lust att trotsa än av njutningsbegär. Ytterligare har man inbillat dem, att själva förbudslagen bär skulden till det, som kringgåendet av lagen och brotten mot densamma medfört för vårt samhälle i form av skada och föror." Liknande synpunkter vid bedömandet av det nuvarande läget har även en kurator framfört, i det han yttrar bl. a.: „Att förbudslagen bäre skulden till den olydnad mot lag, som gjort sig gällande i stor utsträckning, är svårt att säga. De stora omvälvningarna under dessa tider, kriget och den kris den förorsakat, livsmedels- och skattelagarna o. a. ha enligt min uppfattning en mycket avsevärd andel häri. Detta sedefördärv, vilket icke kan förnekas, beror icke ens i fråga om förtäringen av alkoholdrycker enbart av förbudslagen, utan är nedgången i aktningen för lag beroende av en komplex av så många-

ei ainoana — niihin lakeihin, joita eniten ja häikäilemättömimmin rikotaan.”

Niistä tiedonantajista, joiden mielestä kieltolaki on vaikuttanut huonoon suuntaan, ovat muuttamat esittäneet tämän lain aiheuttamaksi sen, että „nautittujen aineiden alkoholiprosentti on nykyään korkeampi kuin ennen ja siitä johtuen juopumisen seuraukset epämiellyttävämmät ja rumemmat kuin ennen. „Kieltolaki on pakottanut käyttämään arvostelukykyä nopeasti alentavia juomia”. Juomatavat ovat samalla raaistuneet ja päihdyttään nopeammin. — Yleensä suhtaudutaan entistä välinpitämättömämmin juopuneisiin. Kieltoain sanotaan myös vieneen siihen, että „nykyisin ylioppilaiden keskuudessa nautitaan väkijuomia yleisesti sellaisissa tilaisuuksissa, joissa se aikaisemmin ei tullut kysymykseenkään” ja että „väkijuomien nauttaminen on muuttunut julkisesta salaiseksi taskumattijuopotteluksi”. Kun juomat lisäksi ovat entistä huonompia, puhtaat miedommat juomat kun ovat miltei kokonaan hävinneet ja niiden asemasta käytetään spriiitä, on juopottelu tullut terveydelle paljon vaarallisemmaksi. „Kieltoain aiheuttama salakauppa on tehnyt alkoholijuomien saannin helpommaksi kuin ennen; verrattuna rahanarvoon ennen ja nykyään ovat alkoholijuomat halvempia kuin aikaisemmin”. „Mainitun lain säätämisen jälkeen on raittiusagitatsioni miltei täydellisesti loppunut” ja „yleinen mielipide on muuttunut ehdotonta raittiutta vastustavaksi”, väittävät jotkut kuraattorit. Eräs inspektori kirjoittaa m. m., että „kieltolaki on tappanut raittiusharrastuksen opiskelevassa nuorisossa”. Muuan toinen inspektori arvelee erikoisesti „kieltoain seuralaisena esiintyvän ammattivälittäjien väkijuomain tyrkyttämisen lisänneen väkijuomain nautintoa ja samoin sen oppositsionin- ja uhmantunteen, jonka synnyttävät kaikki pakko määräykset ja etenkin sellaiset, joiden seuraamista on mahdoton tehokkaasti valvoa ja jotka eivät ole sopusoinnussa yksilön oman käsityksen kanssa”.

thanda skäl, att brytandet mot förbudslagen i studentkretsar utgör blott en del av den kris, vilken vi uppleva. Samtidigt är det ett obestridligt faktum, att förbudslagen hör till de lagar — ehuru den icke är den enda — mot vilken man bryter mest och hänsynslösa.”

Av de sagesmän, enligt vilkas åsikt förbudslagen utövar inflytande i ogynnsam riktning, ha en del framhållit, att på grund av denna lag „alkoholhalten för de ämnen, som nuförtiden förtäras, är högre än tidigare och att på grund härav följderna av dryckenskapen äro obehagligare och fulare än förut”. „Förbudslagen har tvingat folk att bruka drycker, som snabbt nedsätta omdömesförmågan.” Dryckessederna ha samtidigt förråats och man blir snabbare berusad. I allmänhet förhåller man sig likgiltigare än förut till druckna. Man framhåller även som en följd av förbudslagen, att „bland studenterna nuförtiden allmänt förtäres rusdrycker vid sådana tillfällen, vid vilka, det tidigare icke ens kom ifråga” och att „förtäringen av rusdrycker förbyts från offentlig sådan i ett hemligt superi ur fickflaskor”. Enär dryckerna dessutom äro sämre än förut, i det rena, svagare drycker nästan helt och hållet försvunnit och man i deras ställe brukar sprit, har drickandet blivit mycket farligare för hälsan. „Den smygghandel, som förbudslagen givit upphov till, har gjort erhållandet av rusdrycker lättare än förut; i jämförelse med penningvärdet förr och nu äro alkoholdryckerna billigare än tidigare.” „Efter det denna lag stiftats, har nykterhetsagitationen upphört nästan helt och hållet” och „den allmänna opinionen har förändrats därhän, att man motsätter sig absolut nykterhet”, påstå en del kuratorer. En inspektor skriver bl. a., att „förbudslagen dödat intresset för nykterhet hos den studerande ungdomen”. En annan inspektor framhåller särskilt, „att den langning av spritdrycker genom yrkesförmedlare, som följer med förbudslagen, ökat bruket av rusdrycker och samtidigt den oppositionslust och det trots, som alla tvångsbestämmelser frammana, i synnerhet sådana, vilkas efterlevnad det är omöjligt att övervaka effektivt och vilka icke stå i överensstämmelse med individens egen uppfattning”.

VII. Teollisuuslaitosten johtajat, työnjohtajat ja työhuonekuntain luottamusmiehet. — Chefer och arbetsledare vid industriella inrättningar och förtroendemän för verkstadslag.

Saadakseen selvitystä kysymykseen, mitä kieltolaki on vaikuttanut teollisuustyöväen taloudelliseen asemaan ja muihin olosuhteisiin, oli alkoholikomitea laatinut tiedustelu-kaavakkeet VI ja VII (vrt. liitteitä sivuilla 41—44), joista edellinen oli tarkoitettu valittujen teollisuuslaitosten johtajain ja työnjohtajain, jälkimmäinen taas samoissa teollisuuslaitoksissa olevien työhuonekuntain luottamusmiesten vastattavaksi. Ne toiminimet ja näiden edustamat teollisuudenhaarat, joihin tiedustelu kohdistettiin, olivat seuraavat:

Helsingin kaupungin Kaasulaitos, Helsinki;
Osuusliike Elanto r. l., Helsinki, leipomo ja meijeri;

Karl Fazer Osakeyhtiö, Helsinki, karamellitehtaat;

Valtionrautateiden Konepaja, Fredriksberg;

Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo, kirjapaino;

Suomalais-Englantilainen Biskuittehdas Osakeyhtiö, Hanko, keksi- y. m. tehtaat;

Högforsin Tehdas Osakeyhtiö, Högfors, rautatehtaat ja puuhiomo;

Fiskars Osakeyhtiö, Fiskars, konepaja ja rautatehtaat;

Crichton Osakeyhtiö, Turku, konepaja y. m. tehtaat;

Suomen Sokeri Osakeyhtiö, Auran Tehdas, Turku, sokeritehdas;

John Barker Osakeyhtiö, Turku, kutomaja kehruutehtaat;

Turun Kaakelitehdas Osakeyhtiö, Turku;

W. Rosenlew & C:o Aktiebolag, Pori, konepaja, paperi- y. m. tehtaat;

Reposaaren Höyrysaha Osakeyhtiö, Pori, sahat;

Tampereen Pellava- ja Rauta-Teollisuus Osake-Yhtiö, Tampere, kehruu- ja kutomatehtaat, konepajat y. m.;

För att erhålla en belysning av frågan, vilket inflytande förbudslagen haft på industriarbetarnas ekonomiska ställning och övriga levnadsvillkor, hade alkoholkommittén utarbetat frågeformulären VI och VII (jmf. bilagorna å sid. 41—44), av vilka det föregående är avsett för cheferna och arbetsledarna vid en del härför utsedda industriella inrättningar, det senare åter avsett att besvaras av förtroendemännen för verkstadslagen vid samma industriella inrättningar. De firmor och de av dem företrädda industrigrenar, till vilka enquëten utsträcktes, voro följande:

Helsingfors stads Gasverk, Helsingfors;

Andelsaffären Elanto m. b. t., Helsingfors, bageri och mejeri;

Aktiebolaget Karl Fazer, Helsingfors, karamellfabrik;

Statsjärnvägarnas mekaniska verkstad, Fredriksberg;

Werner Söderström Osakeyhtiö, Borgå, boktryckeri;

Finsk-Engelska Biscuitfabriks Aktiebolag, Hangö, kexfabrik o. a.;

Högfors Bruk Aktiebolag, Högfors, järnbruk och träsliperi;

Fiskars Aktiebolag, Fiskars, mekanisk verkstad och järnbruk;

Aktiebolaget Crichton, Åbo, mekanisk verkstad m. m.;

Finska Socker Aktiebolaget, Aura Bruk, Åbo, sockerbruk;

Aktiebolaget John Barker, Åbo, väveri och spinneri;

Åbo Kakelfabriks Aktiebolag, Åbo;

W. Rosenlew & C:o Aktiebolag, Björneborg, mekanisk verkstad, pappersbruk m. m.;

Reposaaren Höyrysaha Osakeyhtiö, Björneborg, sågar;

Tammerfors Linne- och Jern-Manufaktur Aktie-Bolag, Tammerfors, spinneri och väveri, mekanisk verkstad m. m.;

Finlayson & C:o Osakeyhtiö, Tampere, puuvillatehdas;

J. N. Salminen Osakeyhtiö, Tampere, nahkatehdas;

Hyppösen Kenkätehdas Osakeyhtiö, Tampere, kenkätehdas;

Lahten Rautateollisuus Osakeyhtiö, Lahti, konepaja;

Osakeyhtiö Riihimäki, Riihimäki, lasitehdas;

Forssan Osakeyhtiö, Forssa, kehruu- ja kutomatehtaat;

Yhtyneet Paperitehtaat Osakeyhtiö, Jämsänkoski, paperi- y. m. tehtaat;

F. Sergejeffin Tupakkatehdas Osakeyhtiö, Viipuri, tupakkatehdas;

Havin Osakeyhtiö, Viipuri, saippua-, glyseriini- ja luujauhotehtaat;

Kymin Osakeyhtiö, Kuusankoski, paperi- ja selluloosatehtaat;

Karhula Osakeyhtiö, Karhula, puuhiomo, lasitehdas, konepaja ja saha;

Aktiebolaget Kaukas Fabrik, Lappeenranta, selluloosa- ja rullatehtaat;

Enso Osakeyhtiö, Enso, pahvitehdas, puuhiomo, selluloosa- ja paperitehtaat;

Osakeyhtiö Tornator, Imatra, paperi- ja selluloosatehtaat, puuhiomo ja rullatehdas;

Läskelä Bruks Aktiebolag, Läskelä, paperitehdas ja saha;

Diesen Wood Company Aktiebolag, Pitkäranta, selluloosatehdas, puuhiomo ja saha;

Värtsilä Osakeyhtiö, Värtsilä, puuhiomo ja rautatehdas;

A. Ahlström Osakeyhtiö, Varkaus, Varkauden tehtaat;

Pankakoski Osakeyhtiö, Lieksa, puuhiomo;

Penttilän Saha (omist. Ab. Kaukas Fabrik), Kontiolampi;

Vaasan Puuvillatehdas Osakeyhtiö, Vaasa, kehruu- ja kutomatehtaat;

Vaasan Höyrymylly Osakeyhtiö, Vaasa, mylly;

Ph. U. Strengberg & C:o Osakeyhtiö, Pietarsaari, tupakkatehdas;

Osakeyhtiö J. Hoth Limited, Kokkola, köysitehdas;

Äänekoski Aktiebolag, Äänekoski, paperitehdas;

Veljekset Åström Osakeyhtiö, Oulu, nahkatehtaat;

Uleå Osakeyhtiö, Oulu, Varjakan saha;

Kemi Osakeyhtiö, Kemi, selluloosatehdas ja saha;

Finlayson & C:o Aktiebolag, Tammerfors, bomullsspinneri och väveri;

J. N. Salminen Osakeyhtiö, Tammerfors, läderfabrik;

Hyppösen Kenkätehdas Osakeyhtiö, Tammerfors, skofabrik;

Lahten Rautateollisuus Osakeyhtiö, Lahti, mekanisk verkstad;

Osakeyhtiö Riihimäki, Riihimäki, glasbruk;

Forssa Aktiebolag, Forssa, spinneri och väveri;

Yhtyneet Paperitehtaat Osakeyhtiö, Jämsänkoski, pappersbruk m. m.;

F. Sergejeffin Tupakkatehdas Osakeyhtiö, Viborg, tobaksfabrik;

Havis Aktiebolag, Viborg, tvål-, glycerin- och benmjölsfabrik;

Kymmene Aktiebolag, Kuusankoski, pappersbruk och cellulosafabrik;

Karhula Aktiebolag, Karhula, träsliperi, glasfabrik, mekanisk verkstad och såg;

Aktiebolaget Kaukas Fabrik, Villmanstrand, cellulosa- och rullfabrik;

Enso Aktiebolag, Enso, pappfabrik, träsliperi, cellulosafabrik och pappersbruk;

Aktiebolaget Tornator, Imatra, pappersbruk, cellulosafabrik, träsliperi och rullfabrik;

Läskelä Bruks Aktiebolag, Läskelä, pappersbruk och såg;

Diesen Wood Company Aktiebolag, Pitkäranta, cellulosafabrik, träsliperi och såg;

Aktiebolaget Värtsilä, Värtsilä, träsliperi och järnbruk;

A. Ahlström Osakeyhtiö, Varkaus, Varkaus fabriker;

Pankakoski Aktiebolag, Lieksa, träsliperi;

Penttilä Säg (ägarer Ab. Kaukas Fabrik), Kontiolampi;

Vasa Bomullsmanufaktur Aktiebolag, Vasa, spinneri och väveri;

Vasa Ångkvarns Aktiebolag, Vasa, kvarn;

Ph. U. Strengberg & C:o Aktiebolag, Jakobstad, tobaksfabrik;

Osakeyhtiö J. Hoth Limited, Gamlakarleby, repfabrik;

Äänekoski Aktiebolag, Äänekoski, pappersbruk;

Bröder Åström Aktiebolag, Uleåborg, läderfabrik;

Uleå Aktiebolag, Uleåborg, Varjaka såg;

Kemi Aktiebolag, Kemi, cellulosafabrik och såg;

Kajaanin Puutavara Osakeyhtiö, Kajaani, selluloosa- ja paperitehtaat.

Edellä luetuille 44 toiminimelle lähetettiin, runsaan arvion perusteella ja niiden eri suuruusuhteita silmällä pitäen, kaikkiaan 745 kaavaketta VI ja sama määrä kaavakkeita VII, jaettaviksi asianomaisille johtajille ja työnjohtajille sekä työhuonekuntain luottamusmiehille. Ensiksi mainituista palautettiin 237 eli 31.8 % ja viimeksi mainituista vain 193 eli 25.9 %. Tietoja ei ole ollenkaan saatu Karl Fazer Oy:n, Suomen Sokeri Oy:n, John Barker Oy:n, Karhula Oy:n, A. Ahlström Oy:n, Vaasan Puuvillatehdas Oy:n, Aänekoski Ab:n ja Veljekset Åström Oy:n tehtaista. Muutamien näiden taholta on kirjellisesti selitetty, ettei niistä ole voitu antaa tovuudenmukaisia vastauksia esitettyihin kysymyksiin esim., kun sitä varten ei ole mitään tilastollista aineistoa edellisiltä vuosilta käytävissä taikka tehtaat on pääasiallisesti rakennettu vasta maailmansodan aikana tai työväki on melkoisesti vaihdellut, mikä on ehkäissyt yhtäjaksoisten havaintojen teon kehitykseen nähden. Teollisuuslaitosten joukossa, joista lausuntoja on saatu, on lisäksi 11 sellaista, joiden puolesta ei ole täytetty yhtään kaavaketta VII, minkä on ainakin osittain ilmoitettu johtuvan siitä, ettei näissä ole mitään varsinaisia työhuonekuntia. Parista tehtaasta on päinvastoin palautettu ainoastaan kaavakkeita VII. Tämän ohessa on merkille pantava, että niin hyvin johtajain ja työnjohtajain kuin työhuonekuntain luottamusmiestenkin vastauksista yli 50 eli noin neljännes tulee yksistään Kymen tehtaiden osalle, jota paitsi myös Oy. Tornatorin ja Enso Oy:n teollisuuslaitoksista annetut tiedot ovat tuntuvasti lukuisimmat kuin muualta saadut. Näin ollen näyttävät nämä toiminimet, niin edustavia kuin ne ovatkin, vaikuttavan jonkun verran liian ratkaisevasti kokonaistulokseen, mutta sellaisenaikin se tarjoaa moninaista valaistusta asiaan.

Taulukosta VI sivuilla 20—21 käy selville eri teollisuuslaitosten johtajain ja työnjohtajain vastausten ryhmittäminen heille osoitetun kaavakkeen ensimmäisen, toisen ja neljännen kysymyksen eri kohtien suhteen, samalla kuin taulukosta VII sivuilla 22—23 ilmenee, miten työhuonekuntain luottamusmiesten mielipiteet jakaantuvat heidän kaavakkeensa ensimmäiseen, toiseen ja viidenteen kysymykseen katsoen. Seuraavassa käsitellään näiden tiedonantajain lausuntoja erikseen.

Kajaanin Puutavara Osakeyhtiö, Kajaani, cellulosa- ja paperitehtaat.

Tiil ovanuppräkade 44 firmor utsändes, enligt rundlig uppskattning och med avseende fäst vid deras olika storlek, inalles 745 exemplar av formulär VI och samma antal av formulär VII, för att utdelas åt vederbörande chefskap och arbetsledare samt förtroendemän för verkstadslag. Av de förstnämnda åter-sändes 237 eller 31.8 % och av de sistnämnda endast 193 eller 25.9 %. Inga uppgifter ha erhållits från Karl Fazer Ab., Finska Socker Ab., John Barker Ab., Karhula Ab., A. Ahlström Oy., Vasa Bomullsmanufaktur Ab., Aänekoski Ab. och Bröder Åström Ab. För en del av dessa har förklarats i brev, att de icke kunnat giva sanningsenliga svar på de uppställda frågorna t. ex., emedan härför icke förefanns statistiskt material för de föregående åren eller att fabrikerne huvudsakligen uppförts först under världskriget eller att arbetarstammen varierat avsevärt, vilket omöjliggjort oavbrutna iakttagelser rörande utvecklingen. Bland de industriella inrättningar, från vilka utlätande erhållits, finnes ytterligare 11 sådana, för vilka icke ifyllts något formulär VII, vilket åtminstone delvis uppgivits bero därpå, att vid dessa icke finnes några egentliga verkstadslag. Från ett par fabriker har däremot återsänts endast formulär VII. Härjämte bör märkas, att såväl av chefskapets och arbetsledarnas som av förtroendemännens för verkstadslagen svar över 50 eller cirka en fjärdedel kommer enbart på Kymmene fabriker, varjämte även uppgifterna för Ab. Tornator och Enso Ab:s industriella inrättningar äro märkbart talrikare än de från andra håll erhållna. Sålunda synas dessa firmor, så representativa de än äro, ha inverkat i någon mån alltför starkt på slutresultatet, men även såsom sådant erbjuder det en mångsidig belysning av frågan.

Ur tabell VI å sid. 20—21 framgår grupperingen av de svar, som avgivits av cheferna och arbetsledarna vid de olika industriella inrättningarna på de olika punkterna i första, andra och fjärde frågan i det till dem riktade formuläret, samtidigt som ur tabell VII å sid. 22—23 framgår, huru förtroendemännens för verkstadslagen åsikter fördela sig enligt första, andra och femte frågan i det för dem avsedda formuläret. I det följande behandlas dessa sagesmäns uttalande skilt för sig.

A. Johtajat ja työnjohtajat.

1. Mitä ensinnäkin tulee palkan etukäteen ottamiseen, osoittaa 22.4 % puheena olevien teollisuuslaitosten johtajien ja työnjohtajien vastauksista sen, verrattuna aikaan ennen maailmansotaa, lisääntyneen, 18.4 % päinvastoin vähentyneen ja 59.2 % pysyneen entisellään. Vuosien 1920—22 kuluessa on kehitys suurimmaksi osaksi merkitty samansuuntaiseksi; vastaavat tätä aikaa koskevat suhdeluvut ovat 21.7 %, 14.0 % ja 64.3 %. Enimmässä tapauksissa ei näin ollen ole muutoksia tässä suhteessa voitu havaita. Useiden liikkeiden taholta on selitykseksi huomautettu, ettei niissä ole ennen, yhtä vähän kuin nykyäänkään, palkkoja etukäteen suoritettu, vaan on se säännönmukaisesti kielletty. Etumaksujen enentymiseen viittaavat tiedot ovat pääasiallisesti eräistä Etelä-Suomen tehtaista. Muuan näistä lausunnonantajista on maininnut, ettei tämä „johdu yksinomaan kielloista, vaan myös verojen maksusta ja kohtuuttomista vuokrista”. Etumaksujen supistumisen on taas jossakin tapauksessa sanottu riippuvan uusista tiukemmista säännöksistä.

2. Kysymyksessä olevista johtajista ja työnjohtajista on kaikkiaan 36.3 % todennut työväen taloudellisen aseman nykyään sodan edelliseen aikaan nähden paremmaksi, 26.4 % huonommaksi ja 37.3 % entiseksi. Vuosina 1920—22 on 36.7 % heistä pannut merkille vaurastumista ja 15.4 % köyhtymistä, kumman sijaan 47.9 % katsoo olojen säilyneen muuttumattomina. Parannus näyttää melko yleiseltä muualla, paitsi muutamien Viipurin läänin kuuluvien suurien teollisuuslaitosten piirissä, missä tuntuva osa tiedoista viittaa päinvastoin huonontumiseen. Vaurastumisen on väitetty aiheutuneen etupäässä siitä, että palkat ovat kohonneet suhteellisesti enemmän kuin elinkustannukset, mutta toisaalta on joku myös köyhtymisen lukenut „hintatason aiheuttaman tilanteen, ei väkijuomien”, syyksi. Eräs vastauksenantaja on havainnut köyhtymistä vain nuorisossa.

3. Kohta, jossa pyydetään selvitystä siitä, kuinka monta tehtaiden työntekijöistä on ehdottomasti raittiita, kohtuullisesti alkoi.

A. Chefer och arbetsledare.

1. Vad först och främst uttagning av avlöningen i förskott beträffar, utvisa 22.4 % av de svar, som ifrågavarande chefer och arbetsledare vid de industriella inrättningarna avgivit, att en ökning härvidlag inträffat i jämförelse med tiden före världskriget, 18.4 % tvärtom en minskning och 59.2 % ett oförändrat läge. Under åren 1920—22 uppgives utvecklingen till största delen ha gått i samma riktning; motsvarande relationstal för denna period äro 21.7 %, 14.0 % och 64.3 %. I de flesta fall ha förändringar sålunda icke kunnat iakttagas. Från flere firmor har som en förklaring uppgivits, att hos dem icke tidigare lika litet som nuförtiden utbetalats avlöningar i förskott, utan är sådant förbjudet enligt reglementet. De uppgifter, som tyda på en ökning i utbetalningen av förskott härröra huvudsakligen från en del fabriker i södra Finland. En av sagesmännen därstädes har omnämmt, att detta beror „icke enbart av förbudslagen utan även av skatterna och de oskäligen hyrorna”. Minskningen i förskotten åter uppgives i en del fall bero av nya strängare stadganden.

2. Av de ifrågavarande cheferna och arbetsledarna ha inalles 36.3 % konstaterat, att arbetarklassens ekonomiska ställning för närvarande är bättre i jämförelse med tiden före kriget, 26.4 %, att den försämrats och 37.3 %, att den är som förut. Under åren 1920—22 ha 36.7 % av dem iakttagit en förbättring i arbetarnas ekonomi och 15.4 % en försämring, medan däremot 47.9 % anse, att förhållandena förblivit oförändrade. Förbättringen synes vara rätt allmän överallt utom i en del stora industriella inrättningar i Viborgs län, där en märkbar del av uppgifterna tvärtom tyda på en försämring. Förbättringen i utkomstvillkoren påstås främst bero därpå, att lönerna stigit proportionsvis mer än levnadskostnaderna, men å andra sidan har någon fört även försämringen på „den av prisnivån framkallade situationens, icke på rusdryckernas” konto. En av dem, som avgivit svar, har observerat en försämring av ekonomin endast bland ungdomen.

3. Den punkt, där upplysning anhålles om huru många av fabrikenas arbetare, som äro: absolutister, måttliga och begivna på rus-

holijuomia käytettäviä ja väkijuomiin meneviä, on lukuisissa kaavakkeissa jätetty avoimeksi ja samalla huomautettu, että työväen täsmällinen luokittaminen tässä katsannossa on asianomaiselle mahdoton tai tuottaa suuria vaikeuksia. Yhteensä 20 teollisuuslaitoksesta on kuitenkin tässäkin suhteessa tietoja annettu, eräistä koko työväkeen nähden, toisista ainoastaan joidenkin työnjohtajain alaisilta osastoilta. Nämä tulokset selviävät alla olevasta taulukosta, jossa on esitetty niiden mies- ja naistyöntekijäin absoluuttinen luku, joiden suhde alkoholijuomiin on ilmoitettu tunnetuksi, sekä tästä prosentteina näiden jakaantuminen mainittuihin kolmeen ryhmään.

drycker, har i tabrikka formulär lämnats öppen och har man samtidigt påpekat, att en noggrann klassificering av arbetarna i detta hänseende är omöjlig att utföra för vederbörande eller att den medför stora svårigheter. Inalles 20 industriella inrättningar ha dock meddelat uppgifter även i detta hänseende, en del för hela arbetarpersonalen, andra endast för en del arbetsledares avdelningar. Dessa resultat framgå av nedanstående tabell, i vilken meddelats det absoluta antalet sådana manliga och kvinnliga arbetare, vilkas ställning till alkoholdryckerna uppgives vara känd samt den procentuella fördelningen av dem på nämnda trenne grupper.

Toiminimi Firma	Kaikkiaan ilmoitettu Inalles uppgivna		Miehistä % Av män i %				Naisista % Av kvinnor i %			
	miehiä män	naisia kvinnor	ehdottomasti raittiita absolutister	kohtuullisia mättiä	begiäva p ^a rusdrycker	väkijuomiin meneviä begiäva p ^a rusdrycker	absolutister	ehdottomasti raittiita absolutister	kohtuullisia mättiä	begiäva p ^a rusdrycker
Helsingin kaup. Kaasalaitos — Helsingfors stads Gasverk	99	3	70.7	29.3	—	—	100.0	—	—	—
Osuusliike Elanto r. l. — Andelsaffären Elanto m. b. t.	280	96	36.4	48.9	14.7	—	75.0	25.0	—	—
Valtionrautateiden konepaja — Statsjärnvägarnas mek. verkstad	822	46	29.4	68.4	2.2	—	71.7	28.3	—	—
Werner Söderström Oy.....	107	115	75.7	24.3	—	—	100.0	—	—	—
Högforsin Tehdas Oy. — Högfors Bruk Ab.	221	14	0.9	89.1	10.0	—	21.4	78.6	—	—
Fiskars Oy. — Fiskars Ab.	830	204	3.3	70.2	26.5	—	11.3	87.7	—	1.0
W. Rosenlew & Co Ab.....	1 050	365	9.9	71.0	19.1	—	31.2	68.8	—	—
Reposaaren Höyrysaha Oy.	325	280	6.2	55.7	38.1	—	13.2	76.1	—	10.7
Hyppösen Kenkätehdas Oy.	64	106	1.6	56.2	42.2	—	97.2	2.8	—	—
Oy. Riihimäki.....	350	150	4.0	86.0	10.0	—	96.0	4.0	—	—
Yhtyneet Paperitehtaat Oy.	70	46	1.4	98.6	—	—	76.1	23.9	—	—
Kymin Oy. — Kymmene Ab.	2 377	955	10.1	75.3	14.6	—	70.5	27.7	—	1.8
Ab. Kaukas Fabrik	80	32	11.2	76.3	12.5	—	93.8	6.2	—	—
Enso Oy. — Enso Ab.....	1 459	473	2.2	91.4	6.4	—	97.9	1.9	—	0.2
Ab. Tornator Oy.	684	94	4.7	74.4	20.9	—	74.5	25.5	—	—
Läskelä Bruks Ab.	1 013	220	12.5	53.4	34.1	—	29.5	70.5	—	—
Diesen Wood Company Ab.....	1 178	217	0.9	81.3	17.8	—	90.8	6.9	—	2.3
Oy. J. Hoth Limited	14	50	—	100.0	—	—	100.0	—	—	—
Ab. Kemi Oy.....	443	12	24.6	51.2	24.2	—	91.7	8.3	—	—
Kajaanin Puutavara Oy.....	172	39	29.7	68.0	2.3	—	76.9	23.1	—	—
Yhteensä — Summa	11 638	3 517	11.0	72.3	16.7	—	64.6	33.9	—	1.5

Niistä 15 155 teollisuustyöntekijästä, joista tietoja tämän mukaan kaikkiaan on saatu, on 23.4 % merkitty ehdottomasti raitiksi, 63.4 % kohtuullisesti alkoholijuomia käyttäviksi ja 13.2 % väkijuomiin meneviksi. Kuten ylläolevasta näkyy ja luonnollista onkin, ovat suhdeluvut naistyöläisten osalta huomattavasti edullisemmat kuin miestyöläi-

Av de 15 155 industriarbetare, för vilka uppgifter i enlighet härmed erhållits, ha 23.4 % uppgivits vara absolutister, 63.4 % mättliga och 13.2 % begiäva p^a rusdrycker. Såsom av ovanstående framgår och vilket ju även är naturligt, äro relationstalen för de kvinnliga arbetarna märkbart gynnsammare än beträffande de manliga arbetarna; sam-

siin nähden; samalla kuin edellisistä yhteensä lähes $\frac{2}{3}$ on ilmoitettu täysin raittiaksi ja $\frac{1}{3}$ kohtuullisiksi, kuuluu jälkimmäisistä vain $\frac{1}{9}$ raittiiden, mutta melkein $\frac{3}{4}$ kohtuullisten ja loput väkijuomiin menevien juokkoon. Muuten osoittavat eri teollisuuslaitoksista annetut tiedot melkoisia vaihteluja, mikä nähtävästi jossain määrin johtuu tällaisen luokituksen epävarmuudesta, mutta suurin piirtein kuvastanee myös olojen erilaisuutta.

4. Puheena olevien tehtaiden *henkilökunnan raittiudessa, säännöllisyydessä ja työteliäisyydessä* on 11.6 % vastauksenantajista havainnut maailmansodan edelliseen aikaan verraten edistymistä ja 14.4 % taantumista, 74.0 %:n viitatessa ennallaan pysymiseen. Kehitystä vuosien 1920—22 kuluessa valaisevat vastaavat suhdeluvut 5.0 %, 21.0 % ja 74.0 %. Enimmissä tapauksissa ei näin ollen ole saattavia muutoksia pantu merkille. Mikäli sellaisia on todettu, on kehityksen viime vuosina katsottu yleensä käyneen huonoon suuntaan, etupäässä joissakin teollisuuslaitoksissa maan eteläosissa.

Tuntuvasti epäsuotuisammoin on arvosteltu *työväen raittiutta, säännöllisyyttä ja työteliäisyyttä*. Verrattuna aikaan ennen sotaa on 11.1 % johtajista ja työnjohtajista ilmoittanut työväen piirissä tapahtuneen edistymistä, 49.5 % sitä vastoin taantumista, 39.4 %:n pitäessä oloja entisinä. Vuosien 1920—22 kuluessa on 7.2 % lausunnonantajista todennut parannusta ja 52.3 % huonontumista, 40.5 %:n katsoessa tilanteen muuttumattomaksi. Useimmissa tehtaissa on ollut ainakin osittaista taantumista huomattavissa. Muutamilla tahoilla on nimittäin vain raittius merkitty entistä huonommaksi, mutta säännöllisyys ja työteliäisyys muuttumattomaksi. Toisaalta on taas juoppouden mainittu lisääntyneen ainoastaan nuoremman työväestön keskuudessa, kun se sen sijaan vanhemmissa piireissä on säilynyt ennallaan tai supistunutkin.

5. Teollisuuslaitosten johtajain ja työnjohtajain käsitykset siitä, onko ja missä määrin *kieltolailla* ollut vaikutusta henkilökunnan ja työväen raittiuteen, säännöllisyyteen, työ-

tidigt som av de föregående inalles nära $\frac{2}{3}$ uppgivits vara absolutister och $\frac{1}{3}$ måttliga, hörde av de senare endast $\frac{1}{9}$ till absolutisterna, men nära $\frac{3}{4}$ till de måttliga och resten till dem, som äro benägna för rusdrycker. För övrigt förete de uppgifter, som meddelats från de olika industriella inrättningarna, avsevärda växlingar, vilket synbarligen i någon mån beror av osäkerheten i en dylik klassificering, men som i stora drag även torde avspegla ölikformigheten i förhållandena.

4. Beträffande den vid ifrågavarande fabriker anställda *personalens nykterhet, ordentlighet och arbetsamhet* ha 11.6 % av dem, som avgivit svar, observerat en förbättring jämfört med tiden före världskriget och 14.4 % en tillbakagång, medan 74.0 % uppgivit läget vara oförändrat. De relationstal, som belysa utvecklingen under åren 1920—22 äro resp. 5.0 %, 21.0 % och 74.0 %. I de flesta fall kunna sålunda inga nämnvärda förändringar iakttagas. I den mån sådana konstaterats, har utvecklingen under de senaste åren enligt uppgift i allmänhet gått i en oförmånlig riktning, främst vid en del industriella inrättningar i landets sydliga delar.

Märkbart ogynnsammare har omdömet utfallit beträffande *arbetarnas nykterhet, ordentlighet och arbetsamhet*. Av direktörerna och arbetsledarna ha 11.1 % meddelat, att bland arbetarna observerats framsteg i jämförelse med tiden före kriget, 49.5 % däremot en tillbakagång, medan 39.4 % anse, att förhållandena äro som förut. Under åren 1920—22 har en förbättring iakttagits av 7.2 % av dem, som avgivit utlåtande, 52.3 % ha observerat en försämring, medan 40.5 % hålla före, att läget icke förändrats. I de flesta fabriker kan åtminstone en partiell tillbakagång iakttagas. På en del håll uppgives uttryckligen, att endast nykterheten undergått en försämring i jämförelse med tidigare, medan däremot ordentligheten och arbetsamheten icke förändrats. Å andra sidan åter uppgives, att dryckenskapen ökat endast bland de yngre arbetarna, medan den däremot bland de äldre förblivit som förut eller t. o. m. minskats.

5. De åsikter cheferna och arbetsledarna vid de industriella inrättningarna hysa därom, huruvida och i vilken mån *förbudslagen inverkat* på personalens och arbetarnas nyk-

tehoon ja talouteen sekä yleiseen järjestykseen tehtaassa, ryhmittäytyvät niiden 221 vastauksen perusteella, jotka heiltä tähän nähden on saatu, siten, että 14.0 % väittää kieltoilain vaikuttaneen edullisesti, 40.7 % epäedullisesti ja 8.2 % sekä hyvään että huonoon suuntaan, samalla kuin 37.1 % ei myönnä kieltoilain olleen merkitystä kysymyksessä olevissa suhteissa. Yleispiirtein on tulos niin muodoin pikemminkin kieltoilaille negatiivinen. Yksityiskohteisemman kuvan siitä, minkälaiseksi kieltoilain osuus tapahtuneeseen kehitykseen on katsottu, tarjoavat muutamat otteet näistä lausunnoista.

Parannusta osoittavista vastauksista on ensimmäikkin eräässä pääkaupungin osalta ilmoitettu, että „kieltolaki on vaikuttanut edistävasti raittiuteen, säännöllisyyteen ja yleiseen järjestykseen, mutta työteho ei ole jaksanut nousta siitä alennustilasta, mihin se n. s. valtioiden aikana joutui”. Toisaalta on sen sijaan huomautettu, etteivät „työteho ja yleinen järjestyks” ole kieltoilain ansiota, vaan lyhenne-työn työpäivän ja tarkemman työnvalvonnan. Taloudellinen hyvinvointi on parantunut sen tähden, että suuret joukot ovat pitäneet kunnianaan lakata kokonaan käyttämästä alkoholipitoisia juomia kieltoilain voimaantullessa.” „Ennen kieltoilakia ei kaikista työntekijöistä voinut olla varma, pysyvätkö he selvinä iltaan asti, sillä juopottelu oli yleinen. Mutta kieltoilain voimassa ollessa ei työpäikoilla ole väkijuomien käyttämistä juuri ollenkaan havaittu.” Jostakin Etelä-Suomen pikkukaupungista kirjoitetaan: „Sinä aikana, minkä kieltoilaki on ollut voimassa, eivät työntekijät ole viettäneet juoppouden aiheuttamia n. s. vapaapäiviä, joka ilmiö oli tavallinen aikaisemmin, eikä kukaan myöskään ole saapunut väkijuomia nauttineena työpäikalle. Vaikka nykyiset työpalkat verrattuna ennen maailmansotaa maksettuihin palkkoihin eivät ole kohonneet samassa suhteessa kuin elinkustannukset, on työntekijäin taloudellinen asema korjautunut päättäen siitä, että he ja heidän perheensä ovat nykyään paremmin puetut ja ravitut kuin aikaisemmin. Kun nyt työntekijäin elintavoissa ei näin lyhyen ajan kuluessa ole tapahtunut muutosta, on selvää, että tämä parannus on luettava kieltoilain ansioksi. Mitä tulee työtehon alenemiseen, jonka saattoi huomata heti maailmansodan puhjettua, johtui tämä siitä levotto-

terhet, ordentlighet, arbetsintensitet och ekonomi samt den allmänna ordningen i fabriken, gruppera sig på grundvalen av de 221 svar, som erhållits av dem i detta hänseende sålunda, att 14.0 % påstå, att förbudslagen haft en förmånlig inverkan, 40.7 % en oförmånlig och 8.2 %, att den utövat inflytande såväl i gynnsam som ogynnsam riktning, samtidigt som 37.1 % icke medgiva, att förbudslagen haft någon betydelse i ifrågasvarande hänseenden. I allmänna drag är resultatet sålunda närmare bestämt negativt för förbudslagen. En mer detaljerad bild däraf, hurudan andel förbudslagen ansetts ha i den försiggångna utvecklingen, erbjuda en del utdrag ur dessa utlåtanden.

Av de svar, som utvisa en förbättring, ha först och främst från en firma i huvudstaden meddelats, „att förbudslagen verkat befämjande på nykterheten, ordentligheten och den allmänna ordningen, men att arbetseffektiviteten icke förmått höja sig från den låga nivån, till vilken den sjönk under tiden för de s. k. vallarbetena”. Å andra sidan har från ett annat håll påpekats, att „arbetseffektiviteten och den allmänna ordningen icke äro förbudslagens förtjänst, utan resultatet av den förkortade arbetsdagen och en noggrannare kontroll av arbetet. Det ekonomiska väståndet har förbättrats därigenom, att stora massor ansett det som en heder sak att fullständigt upphöra att bruka alkoholhaltiga drycker, sedan förbudslagen trätt i kraft.” „Före förbudslagen kunde man icke vara säker på samtliga arbetare, om de höllo sig nyktra ända till kvällen, ty dryckenskapen var allmän. Men sedan förbudslagen trätt i kraft har man icke kunnat iakttaga knappt någon förtäring av alkoholdrycker på arbetsplatserna.” Från en småstad i södra Finland skrives: „Under den tid, då förbudslagen varit i kraft, ha arbetarna icke firat s. k. fridagar på grund av dryckenskap, vilken företeelse var vanlig tidigare, och har ingen heller kommit till arbetsplatsen i dryckesrört tillstånd. Ehuru de nuvarande arbetslönerna i förhållande till de löner, som betalades före kriget, icke stigit i samma proportion som levnadskostnaderna, har arbetarnas ekonomiska ställning förbättrats att döma däraf, att de och deras familjer nuförtiden äro bättre klädda och närda än tidigare. Då i arbetarnas levnadsvanor under en så kort tid icke inträffat några förändringar, är det klart, att denna förbättring bör räknas

muudesta, joka siitä lähtien valtasi mielet ja myöhemmin kehittyi valtiolliseksi ja yhteiskunnalliseksi kumousliikkeeksi. Mutta nykyään on tässäkin suhteessa havaittavissa muutos ja työteho kohoaa verkalleen." Hämeessä mainitaan kieltolain vaikuttaneen „terveellisesti kansan elämään, joskin näyttää siltä, että nuoret miehet, etupäässä naimattomat, ovat pahimmin alttiita kieltolain rikkomuksiin, mikä myös johtaa muihin epäsiivellisyksiin ja vaikuttaa haitallisesti säännöllisyyteen ja työtehoon. Kaikesta huolimatta tuntuu, kuin olisi raittius edistymään päin." Eräästä Itä-Suomen tehtaasta ilmoitetaan, että „kieltolain johdosta on juomarien luku suuresti vähentynyt ja monen kodin murhe ja kurjuus hävinnyt. Työteho ja yleinen järjestyksensä on tyydyttävä." Samoin parissa muussakin sikkäläisessä teollisuuslaitoksessa on tunnustettu kieltolain vaikuttaneen „työväen säännöllisyyteen ja työtehoon y. m. hyvää." Pohjois-Suomessa sanotaan kieltolain vaikuttaneen siihen, että „työväen taloudellinen asema on parantunut. Työteho ja säännöllisyys työssä on sitävastoin mennyt taaksepäin, mikä suurimmalta osalta on tunnetun kommunistisen työväen hedelmiä. Raittius työläispiireissä on parantunut kieltolain vaikutuksesta, kun väkijuomien hankkiminen on hankalampaa kuin ennen."

Näille vastakkaisissa, kieltolain huonoihin vaikutuksiin viittaavissa lausunnoissa on esim. Uudenmaan läänin maaseudun osalta kehitystä kuvattu seuraavaan tapaan: „Ensin vaikutti kieltolaki sen, että työläiset joiivat denaturoitua spriitä ja kotikeittoviinää, mistä he tulivat sairaksi; toiset kadottivat näkönsä ja pari kuoli. Nyt on virolaista spriitä saatavana missä määrin tahansa paljon helpommin kuin ennen kieltolakia, sillä silloin täytyi jokaisen matkustaa kaupunkiin saadakseen litransa, monkä moni jätti tekemättä, koska hän muuten olisi menettänyt päiväpalkkansa. Yleiseen järjestykseen tehtaassa kieltolaki ei ole vaikuttanut, sillä siellä on ankarasti vaadittu raittiutta työaikana." „Kieltolain vaikutuksesta on spriikauppa siirtynyt koteihin ja juoppous sentähden lisääntynyt. Tästä on

förbudslagen till förtjänst. Vad betröffar nedgången i arbetseffektiviteten, vilken kunde observeras genast efter världskrigets utbrott, berodde detta på den oro, som från och med då bemäktigade sig sinnera och senare utvecklade sig till en statlig och samhällelig omstörtning rörelse. Men nuförtiden kan i detta hänseende iakttagas en förändring och arbetseffektiviteten stiger långsamt." I Tavastland uppgives förbudslagen ha inverkat „hälsosamt på folkets liv, även om det förefaller som om unga män, främst ogifta, vore mest mottagliga för brott mot förbudslagen, vilket även leder till annan osedlighet och inverkar skadligt på ordentligheten och arbetseffektiviteten. Oaktat allt detta synes det, som om nykterheten skulle göra framsteg." Från en fabrik i östra Finland meddelas, att „på grund av förbudslagen antalet drinkare minskats avsevärt och att bekymmer och elände försvunnit från mångt hem. Arbetseffektiviteten och den allmänna ordningen i fabriken är tillfredsställande." Likaså erkännes även av ett par andra industriella inrättningar därstädes, att förbudslagen inverkat fördelaktigt „på arbetarnas ordentlighet och arbetseffektivitet m. m." I norra Finland uppgives förbudslagen ha inverkat i sådan riktning, att „arbetarnas ekonomiska ställning förbättrats. Arbetsintensiteten och ordentligheten i arbetet har däremot gått tillbaka, vilket till största delen är frukter av den kända kommunistiska rörelsen bland arbetarna. Nykterheten i arbetarkretsarna har förbättrats genom förbudslagens inflytande, enär anskaffningen av rusdrycker ställer sig svårare än förut."

I de utlåtanden, vilka gå i motsatt riktning till dessa och i vilka förbudslagens ogynnsamma inverkan framhävts, har utvecklingen exempelvis beträffande Nylands läns landsbygd skildrats på följande sätt: „Först medförde förbudslagen, att arbetarna drucko denaturerad sprit och hembränd vara, varav de insjuknade; en del förlorade synförmågan och ett par avled. Nuförtiden kan estländsk sprit erhållas i huru stora mängder som helst mycket lättare än före förbudslagen, ty då måste var och en resa till staden för att få sin liter, vilket mången avstod från, enär han annars skulle ha förlorat sin dagslön. På den allmänna ordningen i fabriken har förbudslagen icke inverkat, ty där har man strängt krävt nykterhet under arbetstiden." „Genom förbudslagens inverkan

ollut seurauksena, että työmiehet ovat tulleet päihtyneinä työpaikalle. Ennen joivat työmiehet olutta ja nukkuivat, nyt he juovat spritiä ja tulevat melkein hulluiksi." „Kunnioitus lakeja ja määräyksiä kohtaan häviää ja kansa turmeltu. On itsestään selvää, että tällainen vaikuttaa huonontavasti työväen huolellisuuteen, työtehoon, talouteen ja yleiseen järjestykseen." „Vanhemmissa perhe-elättäjissä on havaittavissa eräänlaista hyvinvointia, johtuen tavattomasta palkannoususta, mutta nuoret, naimattomat, ovat samoine palkkoineen useimmiten rahapulassa, koska he uhraavat suuria summia spriihin." Myös Turun-Porin läänin edustavissa teollisuuslaitoksissa on valitettu järjestyksen ja tehtaansääntöjen halveksimista ja työtehon alenemista. „Kieltolaki on vaikuttanut siinä määrin epäedullisesti, että viime aikoina on ollut yhä useammin pakko erottaa työläisiä sen takia, että he esiintyvät päihtyneinä työaikana. Tämä ilmiö johtuu siitä, että väkijuomia ostetaan aina, milloin tilaisuutta on, ja nautitaan heti, jotteivät ne joutuisi poliisiviranomaisten huostaan." Muutamilta taholta Hämeen läänistä on niinkään huomautettu väkijuomien käytön viimeaikaisesta enentymisestä, niin että työstä on oltu poissa juopumuksen vuoksi runsaammin kuin ennen, jopa on jouduttu erottamaan työmaalta päihtyneitä naisiakin. Useimmat Kymen tehtailta annetuista suurilukuisista vastauksista, jotka yksinään muodostavat noin puolet tämän ryhmän tiedoista, osoittavat olojen näissä teollisuuskeskuksissa ilmeisesti pahentuneen. Siten kirjoittaa muuan insinööri siellä kieltoain seurauksina syntyneistä epäkohdista: „1) Sen johdosta, että spritiä on runsaasti ja verraten halpaan hintaan saatavissa, esiintyy suuri osa työläisistä ja työnjohtajista päihtyneinä, vieläpä työpaikoillakin, mitä ilmiötä ei ennen voitu todeta. 2) Työläiset osoittavat kasvavaa taipumusta jäädä ajoittain pois säännöllisestä työstään, käyttäen tätä itse ottamaansa vapaa-aikaa juopotteluun, tätä vähentäen elin- ja ansiomahdollisuuksiaan. 3) Terveydelle vahingollisten spriisekotusten mauttimisen takia on työnjohtajieni ja työläisteni keskuudessa sattunut monta tapausta, joissa nämä ovat parantumattomasti turmelleet terveytensä, vieläpä menettäneet henkensäkin. 4) Työteho on huomattavasti alentunut, huolimatta työajan lyhentämisestä. 5) Tehdasseudulla oleskelee suuri joukko nuoria miehiä, joilla ei ole mitään säännöllistä tointa, mutta jotka siitä

har sprithandeln flyttat till hemmen och har dryckenskapen därför ökats. Detta har haft till följd, att arbetarna kommit druckna till arbetsplatsen. Förut drucko arbetarna öl, varav de somnade, nu dricka de sprit och bliva nästan galna." „Aktningen för lagar och förordningar försvinner och folket förärfvas. Det är utan vidare klart, att detta inverkar försämrande på arbetarnas ordentlighet, arbetsintensitet, ekonomi och på den allmänna ordningen." „Bland de äldre familjeförsörjarna kan man iakttaga ett vässt välstånd, vilket beror på den enorma stegringen i lönen, men de unga och ogifta, som ha samma löner, befinna sig ofta i penningknipa, enär de offra stora summor på sprit." Även från de industriella inrättningar, som företräda Åbo-Björneborgs län, har klagats över att ordning och fabriksreglementen ringaktas och att arbetsintensiteten nedgår. „Förbudslagen har inverkat till den grad ogynnsamt, att man på sista tiderna allt oftare varit tvungen att avskeda arbetare på den grund, att de uppträda druckna under arbetstiden. Denna företeelse beror därför, att rusdrycker uppköpas alltid, då man har tillfälle därtill, och förtäras genast, för att de icke skola beslagtagas av polismyndigheterna." Från en del håll i Tavastehus län har man likaså iakttagit en ökning i bruket av rusdrycker på senare tider, så att antalet arbetare, som försummat arbetet på grund av dryckenskap, varit större än förut; t. o. m. har man fått lov att avskeda från arbetsplatsen kvinnor, som varit druckna. De flesta av de talrika svar, som inkommit från Kymmene fabriker, vilka svar ensamma utgöra omkring hälften av uppgifterna inom denna grupp, utvisa, att förhållandena i dessa industriella inrättningar uppenbart försämrats. Sälunda skriver en ingenjör om de missförhållanden, som uppstått på grund av förbudslagen: „1) Till följd av den rika tillgången på sprit till relativt billigt pris uppträda en stor del arbetare och förmän druckna till och med på arbetsplatserna; en företeelse, som förr icke kunde konstateras. 2) Arbetarna visa ökad benägenhet att tidtals utebli från sitt regelbundna arbete, användande denna självtagna fritid till superi, härigenom minskande sina existens- och förtjänstmöjligheter. 3) Genom förtärandet av hälsovådliga spritblandningar har det bland mina förmän och arbetare inträffat många fall, där dessa obotligt förstört sin hälsa, till och med med dödlig följd. 4)

huolimatta elelevät leveästi ja luultavasti hankkivat elatuksensa tuottavalla spriin salakuljetuksella ja myynnillä. Tähän ryhmään kuuluu myös suuri määrä nuoria, 12—16-vuotiaita poikia. Nämä tavallisesti ennen hakivat oppilaspaiikkoja tehtailta, mutta nyt se ei enää tunnu miellyttävän. 6) Työläisen talous on kasvavan juopottelun tähden tuntuvasa mitassa huonontunut. Ennen saattoi työläinen rakentaa itselleen omat asunnot ja koota säästöjä, nykyään on sellainen harvinaista. Palkanmaksun jälkeisinä päivinä hävitetään yleensä ansio, ja sitten tahdotaan heti saada etumaksua tai lainaa. Myös valitellaan raskaita veroja, mitkä usein työläisten välisissä keskusteluissa pannaan kieltolain syyksi. Työläisvaimot esittävät monasti esimiehille valituksia miestensä säännöttömästä elämästä sekä pyytävät apua perheriitoihin, osuutta palkkaan j. n. e. 7) Yleinen järjestys tehtaissa on enentyneen alkoholin käytön johdosta huonontunut. Tapaturmat sekä raaka-aineiden, tuotteiden, työkalujen ja koneiden turmeleminen ovat juoppouden seurauksina jokapäiväisiä ilmiöitä. 8) Siitä huolimatta, että järjestysvalta paikkakunnalla tekee varsin voimaperäistä työtä väärinkäytösten poistamiseksi, on täällä pantu merkille sängen lukuisia vankauksia, tappeluja, ilkivaltaisuuksia, puukotuksia, vieläpä useita murhiakin, mitkä rikokset ovat olleet spriin kohtuuttoman nauttimisen seurauksia ja jotka ennen kieltolain voimaantuloa olivat tehdasseudulla iharvinaisia." Myös Itä-Suomen teollisuuslaitoksista on esitetty esimerkkejä siitä, kuinka kieltolain halveksiminen ja julkinen rikkominen on käynyt yhä yleisemmäksi, samalla kuin siveellisyys väestön keskuudessa löyhtyy, työväki köyhtyy ja velvollisuuden tunne katoaa. Kun ennen saatiin väkijuomia vain kaupungeista, ei niitä maaseudulle niin helposti joka mielitekoon hankittu, mutta nykyään salakauppiat tuovat spriitä ostajien kettiin. Sen vuoksi on myös selitetty entistä runsaammin sattuneen häiriöitä työssä. Vihdoin Pohjanmaallakin on kieltolain väitetty vaikuttaneen turmiollisesti „heikompiin ja nuorempiin aineksiin työväestössä sekä synnyttäneen m. m. „tyytymättömyyttä, joka ilmenee ainaisissa paikanmuutoissa."

Arbetsintensiteten har avsevärt sjunkit, trots att arbetstiden förkortats. 5) Å fabriksorten uppehåller sig ett stort antal unga män, vilka icke äga regelbunden sysselsättning, men det ökat levat ett högt liv, och vilka troligen livnära sig med en inbringande sprit-smuggling och försäljning. Till denna grupp hör även en stor mängd unga pojkar i ålder 12—16 år. Dessa brukade förr söka sig elevplatser vid fabrikena; numera tyckes detta icke konvenera. 6) Arbetarens ekonomi har genom det tilltagande superiet i märkbar grad försämrats. Förr kunde arbetarna bygga sig egna bostäder och samla besparingar. Numera är sådant en sällsynthet. Dagarna efter likvidens utbetalning spolieras i regel förtjänsten, och så vill man genast ha förskott eller lån. Även klagas det över tunga skatter, vilka ofta i samtal arbetare emellan lägges förbudslagen till last. Arbetarehustrur framföra ofta klagomål inför förmännen över sina mäns regelbundna liv, samt anhålla om bistånd i familjevister, del i likvid o. s. v. 7) Den allmänna ordningen har å fabrikena till följd av den ökade alkoholförtäringen försämrats. Olycksfall samt förstörandet av material, fabrikat, redskap och maskiner som en följd av onykterhet är en alldaglig företeelse. 8) Trots att ordningsmakten å orten utför ett synnerligen intensivt arbete för missbrukens avhjälpande, har ett stort antal stölder, slagsmål, ofog, knivningar ja till och med många mord härstädes inregistrerats, vilka brott varit en följd av omätlig spritförtäring, och vilka före förbudslagens ikraftträdande å fabriksorten voro en sällsynthet." Även från de industriella inrättningarna i östra Finland har meddelats exempel därpå, huru ringaktningen för förbudslagen och öppet begångna förseelser mot densamma blivit allt allmänare, samtidigt som moralen bland befolkningen försämrats, arbetarna utarmas och plikt känslan försvinner. Emedan man tidigare erhöi rusdrycker endast i städerna, förskaffade man sig icke sådana på landsbygden när det blott föll en in, men muförtiden hämta smyg-handlarna spriten hem till köparna. Förden-skull har man även förklarar, att störingar i arbetet inträffat oftare än förut. Slutligen påstår man även i Österbotten, att förbudslagen inverkat fördärvligt „på de svagare och yngre elementen av arbetarbefolkningen samt givit upphov bl. a. till missnöje, vilket tar sig uttryck i ständiga ombyten av plats".

Lausunnoissa, joissa kieltolain on mainittu vaikuttaneen sekä hyvään että huonoon suuntaan, on osittain kiinnitetty huomiota siihen, että kieltolain aikana on havaittu vain iäkäämmän ja yleensä perheellisen työväen piirissä raitistumista, kun sen sijaan nuorempi polvi on vajonnut yhä enenevään juopotteluun; toisaalta on taas viitattu siihen, että kieltolaki on kyennyt vain voimassaolonsa ensi vuosina tuntuvammin ehkäisemään alkoholijuomien käyttämistä, mutta sittemmin, etenkin luvattoman maahantuonnin ja sala-kaupan päästäessä rehoittamaan, se on johtanut päinvastaisiin tuloksiin. — Niistä vastauksenantajista, jotka eivät ole myöntäneet kieltolaille olleen merkitystä kysymyksessä olevissa suhteissa, ovat useat huomauttaneet, että juoppous on kieltolaista huolimatta säilynyt ainakin entisessä laajuudessaan; jotkut ovat selittäneet, että tehtaassa on pääasiallisesti valittua, vakavaa työväkeä tai etupäässä naisia, joiden säännöllisyyteen, työtehoon ja talouteen katsoen ei väkijuomien nauttimisella yleensäkään ole sanottavaa merkitystä. Erikoisesti henkilökunnan osalta on muutamilta tahoilta väitetty, ettei kieltolaki ole siihen vaikuttanut, koska se, ollen korkeammalla sivistysasteella, on pysyvästi osoittanut suurempaa itsensähillitsemiskykyä ja kohtuutta alkoholinkäytössä kuin työväki.

B. Työhuonekuntain luottamusmiehet.

1. Työhuonekuntain luottamusmiehille osoitetun kysymyksen ensimmäisenä kysymyksenä on, onko ja missä määrin *alkoholijuomien nauttiminen* lisääntynyt vai vähentynyt perheellisten ja perheettömien työläisten sekä työläisnuorisoin keskuudessa. Mitä aluksi tulee *perheellisiin*, on juoppous heidän piirissään 28.7 %:ssa saapuneista vastauksista merkitty suuremmaksi, mutta 42.7 %:ssa vähäisemmäksi ja 29.2 %:ssa samaksi kuin ennen maailmansotaa. Kuten taulukosta VII lähemmin käy ilmi, vaihtelevat eri teollisuuslaitoksista saadut tiedot tuntuvasti. Useimmissa tehtaissa käyvät kuitenkin enimmäkseen lausunnot hyvään suuntaan. Huonoimmilta näyttävät olot Kymin tehtaissa, joiden lukuun yksinään tulee yli puolet kaikista alkoholinkäytön lisääntymiseen viittaavista vastauksista. Myös eräissä muissa Etelä- ja Itä-Suomen maaseutua edustavissa teollisuuslaitoksissa tilannetta on osittain pidetty en-

I de utlåtanden, i vilka förbudslagen uppgives ha inverkat såväl i god som i dålig riktning, har man delvis fäst uppmärksamheten därvid, att under förbudslagstiden iakttagits en tillnyktring endast bland den äldre och i allmänhet bland den gifta arbetarbefolkningen, medan däremot den yngre generationen hängivit sig åt en allt mer ökad, dryckenskap; å andra sidan åter har man hänvisat därtill, att förbudslagen endast under de första åren av sin existens förmått i kännbarare grad förhindra bruket av alkoholdrycker, men att den sedermera, i synnerhet sedan smuglingen och smyghandeln tagit uppsving, lett till rakt motsatta resultat. — Av de sagesmän, som icke medgivit, att förbudslagen haft någon inverkan i ifrågasvarande hänseende, ha flere påpekat, att dryckenskapen oberoende av förbudslagen bibehållit sig åtminstone i samma omfattning som tidigare; en del ha förklarat, att i fabriken finnes huvudsakligen utvalt, ordentligt arbetsfolk eller främst kvinnor, för vilkas ordentlighet, arbetsintensitet och ekonomi förtäringen av rusdrycker i allmänhet icke är av nämnvärd betydelse. Särskilt beträffande personalen har på en del håll påståtts, att förbudslagen icke inverkat på den, enär densamma på grund av sin höga bildningsnivå ådagalagt större självbehärskningsförmåga och måttlighet i bruket av alkohol än arbetarna.

B. Förtroendemännen för verkstadslag.

1. Den första frågan i det formulär, som adresserades till förtroendemännen för verkstadslagen, berörde frågan, om och i vilken mån *förtäringen av alkoholdrycker* ökats eller minskats bland gifta och ofgifta arbetare samt bland arbetarungdomen. Vad först och främst de *gifta* vidkommer, har dryckenskapen bland dem enligt 28.7 % av de erhållna svaren uppgivits vara större, men enligt 42.7 % mindre och enligt 29.2 % oförändrad i jämförelse med tiden före världskriget. Såsom ur tabell VII närmare framgår, växla uppgifterna från de olika industriinrättningarna märkbart. Vid de flesta fabriker går flertalet utlåtanden dock i gynnsam riktning. Samst synas förhållandena vara vid Kymmene fabriker, på vilka fabriker ensamt kommer över hälften av alla de svar, som angiva en ökning i bruket av alkohol. Även vid en del andra industriella inrättningar på landsbygden i södra och östra Finland anses läget

tistä pahempana. Vuosien 1920—22 kuluessa kehitys on osoittautunut yleensä epäedullisemmaksi; 51.9 % tiedonantajista katsoo perheellisten työlläisten juoppouden tänä aikana kasvaneen, vain 18.0 % supistuneen ja 30.1 % pysyneen muuttumattomana. Erotus on miltei kauttaaltaan huomattavissa.

Jonkun verran epäsuotuisammin on arvoiteltu oloja *perheettömien* työlläisten keskuudessa. Työhuonekuntain luottamusmiehistä on 41.0 % ilmoittanut alkoholijuomien nauttimisen näiden piirissä, verrattuna aikaan ennen sotaa, enentyneen, 28.9 % pienentyneen ja 30.1 % jääneen entiselleen. Kehitystä vuosien 1920—22 kuluessa kuvaavat vastaavat suhdeluvut 64.9 %, 11.5 % ja 23.6 %. Useimmissa tehtaissa on tähän nähden pantu merkille huonontumista, runsaimmin lähinnä samoilla tahoilla, missä tilanne perheellistenkin osalta on esitetty pahimmaksi.

Vielä synkemmäksi on väitetty kehitystä *nuorison* keskuudessa. Sodan edelliseen aikaan verraten viittaa 55.9 % puheena olevista lausunnoista sen juoppouden lisääntymiseen, 22.9 % vähentymiseen ja 21.2 % ennallaan pysymiseen. Vuosina 1920—22 taas on 70.3 % vastauksenantajista todennut olojen tässä katsannossa huonontuneen, vain 8.8 % parantuneen ja 20.9 % säilyneen muuttumattomina. Enimmissä teollisuuslaitoksissa on ainakin osittaista alkoholinkäytön kasvua työlläisnuorisossa ollut havaittavissa.

2. Työväestön *taloudellisen aseman* on 18.8 % työhuonekuntain luottamusmiehistä katsonut paremmaksi, 47.5 % heikommaksi ja 33.7 % samaksi kuin ennen maailmansotaa. Vuosien 1920—22 kuluessa on 30.3 % heistä todennut vaurastumista ja 21.4 % köyhtymistä, 48.3 % on pitäessä oloja entisinä. Viime vuosina on siis kehityksen myönnetty olleen melkoisesti edullisemman kuin sodan edelliseen aikaan nähden. Verrattaessa näitä tietoja vastaaviin tehtaanjohtajilta ja työnjohtajilta saatuihin huomataan, että työhuonekuntain luottamusmiehet ovat yleensä tässä suhteessa antaneet jossain määrin epäsuotuisamman kuvan kuin edelliset. Lausun-

delvis ha försämrats jämfört med tidigare. Under åren 1920—22 synes utvecklingen i allmänhet ha gestaltat sig oförmånligare; 51.9 % av dem, som meddelat uppgifter, anse, att dryckenskapen bland de gifta arbetarna ökat under denna tid, endast 18.0 %, att den minskats och 30.1 %, att den förblivit oförändrad. Skillnaden är nära nog genomgående märkbar.

I någon mån ogynnsammare ha förhållandena bland *ogifta* arbetare bedömts. Av förtroendemännen för verkstadslagen ha 41.0 % meddelat, att förtäringen av alkoholdrycker bland dessa jämfört med tiden före kriget undergått en ökning, 28.9 %, att den minskats och 30.1 %, att den förblivit som förut. Utvecklingen under åren 1920—22 illustreras av de motsvarande relationstalen 64.9 %, 11.5 % och 23.6 %. I de flesta fabriker har man i detta hänseende observerat en försämring, och har denna varit störst närmast på samma håll, där läget även för de gifta framställts såsom sämst.

Ännu oförmånligare påstås utvecklingen ha varit bland *ungdomen*. Enligt 55.9 % av de ifrågavarande utlåtandena har dryckenskapen bland densamma ökat i jämförelse med tiden före kriget, enligt 22.9 % har den minskats och enligt 21.2 % förblivit som förut. Under åren 1920—22 åter har 70.3 % av dem, som avgivit svar, konstaterat, att förhållandena i detta avseende försämrats, endast 8.8 %, att de förbättrats och 20.9 %, att ingen förändring ägt rum. I de flesta industriinrättningar har kunnat iakttagas åtminstone en partiell stegring i bruket av alkohol bland arbetarungdomen.

2. Arbetarnas *ekonomiska ställning* anses ha förbättrats enligt de åsikter, som hysas av 18.8 % av förtroendemännen för verkstadslagen, 47.5 % anse, att den försvagats och 33.7 %, att den är likadan som före världskriget. Under åren 1920—22 har 30.3 % av dem konstaterat en förbättring och 21.4 % en försämring, medan 48.3 % anse förhållandena vara som förut. Under de senaste åren uppger utvecklingen sålunda ha varit avsevärt gynnsammare än i jämförelse med tiden före kriget. Om man jämför dessa uppgifter med motsvarande sådana, som erhållits av chefer för fabriker och arbetsledare, kan man iaktaga, att förtroendemännen för verkstads-

not. Kymän tehtailta käyvät tältäkin osalta pääasiallisesti huonoon suuntaan.

3. Siihen nähden, onko ja missä määrin *kieltolaki vaikuttanut* yllä esitetyissä kohdissa mainittuun kehitykseen, on kaikkiaan 147 työhuonekuntain luottamusmiestä ilmaissut käsityksensä. Näistä on 32.6 % väittänyt kieltolain vaikuttaneen edullisesti, 31.3 % epäedullisesti ja 1.4 % sekä parantavasti että huonontavasti, samalla kuin 34.7 % ei ole tunnustanut kieltolain olleen merkittävää kysymyksessä olevissa suhteissa. Yleispiirtein on tulos näin ollen jonkun verran suotuisampi kuin johtajain ja työnjohtajain mielipiteiden mukaan. Seikkaperäisemmän selvityksen siirtä, minkälaiseksi kieltolain vaikutusta on arvoiteltu, tarjoavat valitut otteet yksityisistä vastauksista.

Parannusta todistavissa lausunnoissa on ensinnäkin pääkaupungin osalta mainittu „kieltolain useassa tapauksessa vaikuttaneen väkijuomien käytön vähentymiseen aivan ratkaisevasti. Ilman kieltolakia olisi monen työläisen taloudellinen asema vielä paljon huonompi”. „Juoppo nauttii nykyään pienemmän määrän alkoholia kuin ennen. Samoin kohtuullisesti väkijuomia nauttiva harjoitti sitä ennen joka päivä”. Luomais-Suomessa ilmoitetaan „kieltolain parantaneen taloudellista hyvinvointia sen vuoksi, että kun on vuodenaikojia, jolloin väkijuomia ei ole niin helposti saatavissa, silloin laitetaan purvut y. m. vaatetustarpeet”. Lisäksi on huomautettu perheriitojen vähentymisestä. Hämeessä sanotaan kieltolain vaikuttaneen siihen, että „työväestön taloudellinen asema, asunto- ja kulutustarpeiden kalleudesta huolimatta, on pysynyt ennallaan”. Eräissä Kymän tehtailtakin tulleissa vastauksissa väitetään kieltolain „yleisesti vähentäneen alkoholin käyttöä etenkin perheellisten keskuudessa”. „Kieltolain olemassaolon aikana on työväen taloudellinen asema kohonnut, kun salakaupan suurien hintojen takia ei voida sijoittaa rahoja väkijuomiin, vaan muihin taloustarpeisiin”. Itä-Suomesta on m. m. ilmoitettu, ettei „työpäiviä nykyään menetetä juopottelun takia siinä määrin kuin ennen”. Pohjois-Suomessa selitetään kieltolain olleen „yhtenä suurena syynä aiheuttamassa työväen

lagen i allmänhet i detta hänseende givit en något ogynnsammare skildring än de förstnämnda. Utlåtandena från Kymmene fabriker gå även i detta avseende huvudsakligen i en oförmånlig riktning.

3. I frågan huruvida och i vilken mån *förbudslagen inverkat* på den här ovan berörda utvecklingen, ha ialles 147 förtroendemän för verkstadslag uttalat sig. Av dessa ha 32.6 % hållit före, att förbudslagen inverkat förmånligt, 31.3 % oförmånligt och 1.4 % i bägge riktningarna, medan åter 34.7 % icke medgivit, att förbudslagen haft någon betydelse i ifrågavarande hänseenden. I det hela taget är resultatet sålunda något gynnsammare än enligt chefernas och arbetsledarnas uppfattning. En mer ingående utredning därom, huru förbudslagens inverkan bedömts, erbjuda valda utdrag ur enskilda svar.

I de utlåtanden, som tyda på en förbättring, har först och främst för huvudstadens vidkommande omnämnts, „att förbudslagen i talrika fall utövat ett alldeles avgörande inflytande på minskningen i bruket av rusdrycker. Utan förbudslagen vore mängden arbetares ekonomiska ställning ännu vida sämre.” „Drinkaren förtär nuförtiden en mindre mängd alkohol än tidigare. Likaså brukade en måttlig person tidigare alkohol varje dag.” Från sydvästra Finland meddelas „att förbudslagen bidragit till en förbättring av det ekonomiska väståndet därigenom, att enär det finns årstider, då det icke är så lätt att erhålla rusdrycker, förfärdigas dessa tider dräkter o. a. klädespersedlar”. Ytterligare har man framhållit, att familjetvisterna avtagit. I Tavastland säges förbudslagen ha inverkat därhän, att „arbetarnas ekonomiska ställning, oberoende av bostädernas och konsumtionsvarornas dyrhet förblivit som förut”. Även i en del svar från Kymmene fabriker påstås förbudslagen ha „medfört en allmän minskning i bruket av alkohol, speciellt bland gifva”. „Under den tid förbudslagen existerat, har arbetarnas ekonomiska ställning förbättrats, enär man på grund av de höga priserna i smyghandeln icke kunnat ödsla pengar på rusdrycker, utan använt dem för hushållsbehov.” Från östra Finland har bl. a. uppgivits, att „arbetsdagar nuförtiden icke gå förlorade på grund av dryckenskap i

taloudellisen aseman parantumista", erittäinkin perheellisten keskuudessa.

(Päinvastoin on Uudenmaan läänin maaseudulla väitetty kieltoain „suuresta määrin vaikuttaneen kehityksen huonontumiseen, koska spriikauppiaita on kaikkialla ja spriitä saadaan milloin tahansa". Hämeen läänissä on joillakin tahoilla niinikään kieltoain mainittu „lisänneen alkoholin tuottamaa kurjuutta, kun viinaan menee huomattava osa palkoista". Tilanteen turmiollisuus on ilmennyt erikoisesti nuorison keskuudessa. Enimmät tämänsuuntaisista lausunnoista ovat Kymmin teollisuuslaitoksista. Eräässä näistä kirjoitetaan m. m.: „Ennen kieltoain voimaantuloa sai väkijoumia ainoastaan kaupungista, mihin on matkaa 60—70 km., mutta nyt niitä saa tältä paikkakunnalta kaikkina vuorokauden aikoina. Virolainen pirtu on nykyään niin vallalla, ettei ole mikään harvinaisuus nähdä aivan nuoria, keskenkasvuisia poikia hoiperrellen kävellevän täydessä humalassa. Monet nuorukaiset ovat antautuneet tämän aineen levittäjiksi, ja useimmissa tapauksissa he ovat kaikkein alhaisimmalla sivistystasolla ja huonoimmista kodeista olevia henkilöitä. Jos nämä saavat edelleen jatkaa tätä julkista lainrikkomista ja yleisen oikeuskäsityksen halveksumista, niin voi selaiselta kansanainekselta odottaa minkälaisia tekoja tahansa". Toisaalta on huomautettu salakaupan valtaan päästyä monen juopon perhe-elämän muuttuneen huonommaksi sekä kieltoain vaikuttaneen „rasittavasti työväestöön verotaakkojen muodossa". Maan pohjoisosista ei ole annettu kieltolakiin nähden epäsuotuisia tietoja.

Pari lausunnonantajaa on esittänyt, että „kieltolaki on nuorison keskuudessa vaikuttanut turmiollisesti, mutta sen sijaan vanhempien kesken hyödyllisesti". Niistä, jotka eivät ole myöntäneet kieltoilla olleen sanottavaa vaikutusta, ovat muutamit nimenomaan viittanneet siihen, että alkoholijuomien nauttiminen tästä huolimatta on pysynyt entisessä mitassaan, jopa osittain lisääntyntäkin. Toiset taas ovat katsooneet kehityksen riippuvan kokonaan muista seikoista. Siten on muutokset työväen taloudellisen aseman suhteen merkitty joillakin tahoilla erilaisista palkka- ja työoloista, eikä kieltoista, johtuviksi.

samma utsträckning som tidigare". I norra Finland har förbudslagen enligt uppgift „varit en viktig orsak, som bidragit till förbättrandet av arbetarnas ekonomiska ställning", särskilt bland gifta.

I motsats härtill har från Nylands läns landsbygd framhållits, att förbudslagen „i hög grad bidragit till den ogynnsamma utvecklingen, när det finnes sprithandlare överallt och sprit erhålles när som helst". I Tavastehus län har likaså på en del håll uppgivits, att förbudslagen „ökat det elände alkoholen för med sig, då en avsevärd del av lönerna går till brännvinet". Det fördärliga i läget har särskilt gjort sig gällande bland ungdomen. De flesta uttalanden i denna riktning härröra från Kymmene fabriker. I ett av dem skrives bl. a.: „Förrän förbudslagen trädde i kraft, erhöil man rusdrycker endast från staden, till vilken det var 60—70 km, men nu får man dem här på orten alla tider på dygnet. Estspriten är nu så allmän, att det icke är någon sällsynthet att få se helt unga, halv vuxna pojkar ragla omkring fullständigt berusade. Många ynglingar ha givit sig till langare av denna vara och i de flesta fall äro de personer på den allra lägsta bildningsnivå och från de sämsta hem. Om dessa fortfarande få fortsätta att på detta sätt öppet bryta mot lagen och ringakta den allmänna rättsuppfattningen, så kan man av ett sådant folkelement vänta vilka dåd som helst." Å andra sidan har man påpekat, att sedan smygghandeln tagit överhand, har mången drinkares familjeliv blivit sämre och har förbudslagen inverkat „betungande på arbetarna i form av skattebördor". Från landets nordliga delar har man icke meddelat några ofördelaktiga uppgifter rörande förbudslagen.

Ett par av dem, som avgivit utlåtanden, ha framhåvt, att „förbudslagen inverkat fördärligt på ungdomen, men däremot nyttigt på de äldre". Av dem, som icke medgivit, att förbudslagen haft något nämnvärt inflytande, ha en del uttryckligen hänvisat därtill, att förtäringen av alkoholdrycker hållit sig lika stor som förut oberoende av denna lag, t. o. m. har den delvis ökat. Andra åter ha ansett, att utvecklingen helt och hållet beror av andra omständigheter. Sålunda har förändringen i arbetarnas ekonomiska ställning på en del håll tillskrivits de olikartade löne- och arbetsförhållandena, och icke förbudslagens inverkan.

4. Kysymykseen, kuinka monta työhuonekuntain työntekijöistä kuuluu ehdottomasti raittiiden, kohtuullisesti alkoholijuomia käyttävien ja väkijuomiin menevien joukkoon, on saatu vastauksia yhteensä 20 teollisuuslaitoksesta. Tulokset selviävät allaolevasta taulukosta, joka on laadittu samaan tapaan kuin edellä tehtaanjohtajilta ja työnjohtajilta hankittujen tietojen perustuksella esitetty.

4. På frågan, huru många av verkstadslagens arbetare, som äro absolutister, måttliga eller benägna för rusdrycker, har erhållits svar från inalles 20 industriella inrättningar. Resultaten framgå ur nedstående tabell, vilken uppgjorts enligt samma principer som den tidigare meddelade, vilken byggde på uppgifter av cheferna och arbetsledarna vid fabrikena.

Toiminimi Firma	Kaikkiaan ilmoitettu Inalles uppgivna		Miehistä % Av män i %				Naisista % Av kvinnor i %			
	miehiä män	naisia kvinnor	ehdottomasti raitteita absolutister	kohtuullisia mättliga	väkijuomiin meneviä begivna på rusdrycker	absolutister	ehdottomasti raitteita	kohtuullisia mättliga	begivna på rusdrycker	väkijuomiin meneviä begivna på rusdrycker
Helsingin kaup. Kaasulaitos — Helsingfors stads Gasverk	137	3	59.9	40.1	—	100.0	—	—	—	
Osuusliike Elanto r. l. — Andelsaffären Elanto m. b. t.	178	10	36.0	61.2	2.8	100.0	—	—	—	
Werner Söderström Oy.	44	75	54.5	45.5	—	100.0	—	—	—	
Fiskars Oy. — Fiskars Ab.	575	58	4.7	67.0	28.3	8.6	91.4	—	—	
Turun Kaakelitehdas Oy. — Åbo Kakelfabriks Ab.	15	1	26.7	73.3	—	100.0	—	—	—	
Reposaaren Höyrysaha Oy.	434	175	28.8	47.5	23.7	82.3	8.6	9.1	—	
Finlayson & C:o Oy. — Finlayson & C:o Ab.	32	1	78.1	21.9	—	100.0	—	—	—	
Hyppösen Kenkätehdas Oy.	20	19	100.0	—	—	100.0	—	—	—	
Oy. Riihimäki	275	77	3.6	84.0	12.4	97.4	2.6	—	—	
Forssan Oy. — Forssa Ab.	652	679	3.4	86.8	9.8	11.6	88.4	—	—	
F. Sergejeffin Tupakkatehdas Oy. ...	8	40	—	100.0	—	5.0	95.0	—	—	
Kymin Oy. — Kymmene Ab.	1 534	520	10.8	57.9	31.3	87.5	11.9	0.6	—	
Ab. Kaukas Fabrik	274	31	5.5	86.5	8.0	100.0	—	—	—	
Enso Oy. — Enso Ab.	1 293	469	25.0	62.5	12.5	49.0	51.0	—	—	
Ab. Tornator Oy.	319	18	9.7	89.7	0.6	100.0	—	—	—	
Läskelä Bruks Ab.	525	140	24.2	25.3	50.5	50.0	32.1	17.9	—	
Diesen Wood Company Ab	374	20	0.8	11.5	87.7	25.0	15.0	60.0	—	
Ab. Värtsilä Oy.	50	15	30.0	70.0	—	100.0	—	—	—	
Oy. J. Hoth Limited	14	50	—	100.0	—	100.0	—	—	—	
Ab. Kemi Oy.	800	300	50.0	25.0	25.0	95.0	5.0	—	—	
Yhteensä — Summa	7 553	2 701	19.6	56.2	24.2	58.2	39.7	2.1	—	

Niistä 10 254 teollisuustyöntekijästä, joiden kanta alkoholijuomien suhteen tämän mukaan on ollut lausunnonantajille tunnettu, on kaikkiaan 29.8 % merkitty ehdottomasti raittiiksi, 51.8 % kohtuullisiksi ja 18.4 % väkijuomiin mereviksi. Miestyöläisistä on lähes $\frac{1}{5}$ luettu täysin raittiiksi ja $\frac{4}{5}$ enemmän tai vähemmän alkoholijuomia käyttäviksi; naisyöläisistä sen sijaan on melkein $\frac{3}{5}$ katsottu raittiiksi ja $\frac{2}{5}$ kohtuullisiksi. Nämä tiedot ovat miesten osalta jonkun verran suotuisammat kuin johtajain ja työnjohtajain antamat, mutta päinvastoin epäedullisemmat naisten osalta. Erotukset johtuvat m. m. siitä, että puheena olevat ilmoitukset koskevat osittain

Av de 10 254 industriarbetare, vilkas ställning till alkoholdryckerna i enlighet härmed varit känd för sagesmännen, ha inalles 29.8 % uppgivits vara absolutister, 51.8 % måttliga och 18.4 % benägna för rusdrycker. Av de manliga arbetarna ha inemot $\frac{1}{5}$ uppgivits vara absolutister och $\frac{4}{5}$ mer eller mindre benägna för rusdrycker; av de kvinnliga arbetarna ha däremot $\frac{3}{5}$ ansetts vara nyktra och $\frac{2}{5}$ måttliga. Dessa uppgifter äro för männens vidkommande något gynnsammare än de, som meddelats av cheferna och arbetsledarna, men tvärtom ogynnsammare beträffande kvinnorna. Skiljaktigheterna bero bl. a. därpå, att ifrågavarande uppgifter delvis be-

eri teollisuuslaitoksia, mutta myös siitä, että eräistä samoistakin tehtaista annetut tiedot melkoisesti poikkeavat toisistaan, muutamien ollessa kuitenkin varsin yhdenmukaisiakin.

5. Työväen järjestämissä *iltama- y. m. tilaisuuksissa* on myönnetty ilmenneen *juopotelua* miltei kaikilla paikkakunnilla, joilta lausuntoja on saatu; 91.0 % työhuonekuntain luottamusmiehistä on todennut tämän, 9.0 % m. sitä vastoin antaessa tässä kohdin kielteisen vastauksen. On huomautettu samalla, että tämä esim. maaseudulla todistaa „selvästi hyvin järjestettyä salakauppaa ympärillä olevien laajojen metsien suojassa.”

6. Kysymykseen, ovatko työväenjärjestöt ryhtyneet joihinkin *toimenpiteisiin juopotelun ehkäisemiseksi* ja millä menestyksellä, on 22.9 % niistä 153 työhuonekuntain luottamusmiehestä, joilta tähän määrän on tietoja saatu, vastannut, että sellaisia toimenpiteitä on hyvällä menestyksellä käytetty, samalla kuin 37.3 % on väittänyt, että niistä on ollut huonoja tuloksia; 7.8 % heistä on niinkään viittannut tällaisiin toimenpiteisiin, kuitenkaan selvittämättä niiden tehokkuutta, mutta muut, 32.0 %, eivät ole panneet merkille mitään tätä tarkoittavia yrityksiäkään. Eteläisissä teollisuuskeskuksissa maaseudulla näytävät olot tässäkin katsannossa huonoimmilta. Erilaisista keinoista, joita juopotelun vastustamiseksi on käytetty, on useimmiten mainittu järjestö- ja toverikuri. Siten on henkilöitä, jotka ovat esiintyneet päihtyneinä työväenjärjestön juhla-, kokous- tai iltamatilaisuuksissa, kielletty pääsy näihin eri pitkiksi määrääjiksi, esim. puoleksi tai koko vuodeksi, taikka he ovat joutuneet suorittamaan sakkorangaistuksia. Heidän nimensä on pantu tauluun yleisön nähtäväksi tai muuten ilmoitettu. Pahimpia juoppoja kerrotaan joksikin ajaksi tai kokonaan erotetunkin yhdistysten jäsenyydestä. Tunnettuja viinakauppiaita on myös kielletty laskemasta huvi- ja juhlapaikoille. Useita kieltolain rikkojia on edelleen järjestöjen toimesta saatettu syytteeeseen. Eräillä tahoilla ovat työväenjärjestöt myöntäneet palkkiotakin jokaisesta alkoholijuomien 'kauppaajasta', joka voidaan panna syytteeeseen. Lisäksi on asetettu erikoisia raittiuden- ja järjestyksenvalvoja juopotelun ehkäisemiseksi. Kurinpidollisilla toimenpi-

röra olika industriella inrättningar, men även därpå, att uppgifterna från en och samma fabrik i en del fall avsevärt avvika inbördes, medan de för några dock stämma rätt väl överens.

5. Vid av arbetarna anordnade *soaré- o. a. nöjen* har *dryckenskap* enligt uppgift förekommit på nära nog alla orter, från vilka uttalanden erhållits; 91.0 % av förtroendemännen för verkstadslagen ha konstaterat detta, medan 9.0 % däremot givit ett nekande svar i denna punkt. Man har samtidigt framhållit, att detta exempelvis på landsbygden „tydligt bevisar förefintligheten av en väl ordnad smygghandel i skydd av de omkringliggande vidsträckta skogarna”.

6. På frågan, om arbetarorganisationerna vidtagit några *åtgärder för motarbetandet av dryckenskapen* och med vilken framgång, ha 22.9 % av de 153 förtroendemän för verkstadslag, av vilka uppgifter erhållits i detta avseende, svarat, att sådana åtgärder tillämpats med god framgång, samtidigt som 37.3 % påstått, att resultatet av dem varit dåligt; 7.8 % av dem ha likaså uppgivit, att dylika åtgärder företagits, utan att dock redogöra för deras effektivitet, men ha de återstående 32.0 % icke lagt märke till några åsatser i denna riktning. I de sydligare belägna industricentra på landsbygden synes förhållandena vara sämst även i detta hänseende. Av de olika medel, vilka använts för motarbetandet av dryckenskapen, ha oftast omnämnts disciplinära åtgärder från organisationers och kamraters sida. Sålunda ha personer, vilka uppträtt berusade vid av arbetarorganisationer anordnade fest- och mötestillfällen eller soaréer, förvägrats tillträde till sådana för olika långa perioder, exempelvis för ett halft eller ett år, eller ha de fått lov att erlægga böter. Deras namn har anslagits offentligen eller annars kungjorts. De värsta drinkarna ha enligt uppgift utstötts från föreningen för någon tid eller definitivt. Man har även gett order om att förvägra kända brännvinshandlare tillträde till festplatserna. Tdrika förbudslagsbrytare ha vidare på åtgärd av organisationerna ställts under åtal. På en del håll ha arbetarorganisationerna beviljat premier för varje sprithandlare, som kunnat ställas under åtal. Ytterligare har tillsatts särskilda övervakare av nykterhet och ordning för motarbetandet av dryckenskapen.

teillä väitetään monilla paikkakunnilla todella saavutetun huomattavia tuloksia, niin että järjestöjen jäseniä yleensä voidaan pitää raittiimpina kuin järjestymättömiä työläisiä. Mutta toisaalta on väitetty, että niistä huolimatta „juopuneita on joka iltama- ja kokoon-tumistilaisuudessa ja puukotuksia ja mies-tappoja tapahtuu tukkatieheään.” „Viinan-keitto rehoittaa tässä ja myös naapurikylässä. Kunnan ihmisten on sunnuntai-iltoina pysyt-tävä kotona, ettei saisi paikkakunnan räyhää-jiltä luotia ruumiiseen”, kirjoitetaan esim. Itä-Suomesta. — Tämän ohessa on eräillä seu-duilla pidetty yleisiä keskustelukokouksia ti-lanteen johdosta, järjestetty kieltolakijuhlia ja raittiysluentoja työväen raittiusyhdistysten aloitteesta sekä harjoitettu muutakin valis-tustoimintaa kirjallisuutta levittämällä j. n. e. Myös näillä „hengen aeeilla” on mainittu ol-leen osittaista menestystä. — Ne lausunnon-antajat, joiden mielestä ei mitään ole tehty asian auttamiseksi, ovat m. m. huomautta-neet, ettei kieltolakeja yleensä näytä pidettävän minään lakina eikä sen rikkomista rikoksena. „Jokainen ottaa ryypyn, kenellä vain on tilai-suutta.” Rappiota todistaa esim. se, että työ-väki on asettunut iltamissaan sattuneiden juopottelujen aikana järjestystä valvovia po-liisiviranomaisia kohtaan vastustavalle kan-nalle ja että itse järjestysmiehetkin ovat esiin-tyneet liikutettuina. Raittius työn sanotaan myös muutamilla tahoilla olevan lamassa. Valoisempi käsitys asiain tilasta kuvastuu vil-hdoin eräästä vastauksesta, jonka mukaan ei tosin ole ryhdytty erikoisempiin toimiin väki-juomien käytön ehkäisemiseksi, mutta „jokai-sen tietoisuudessa on kuin itsessään, että hän halveksii sellaista toveria, joka esiintyy päih-tyneenä julkisilla paikoilla. On tyydytyksellä merkittävä, että kieltolaki on ollut suureksi hyödyksi ja ohjaamassa nuorempaa polvea raitistumista kohden.”

De disciplinära åtgärderna påstås på många orter faktiskt ha medfört rätt anmärknings-värda resultat, så att medlemmarna i orga-nisationerna allmänt kunna anses för nyktrare än oorganiserade arbetare. Men från andra håll har man klagat över, att det oberoende härav „förekommer druckna vid alla soaréer och möten samt synnerligen ofta knivningar och dråp”. „Brännvinsbränningen blomstrar här och även i grannbyarna. Hyggligt folk bör om söndagskvällarna hålla sig hemma, så att de icke skola få en kula i kroppen på sig av orostiftarna på orten”, skrives exempelvis från östra Finland. — Härjämte har på en del trakter hållits allmänna diskussionsmöten med anledning av läget, varjämte förbudslags-fester och nykterhetsföredrag anordnats på initiativ av arbetarnas nykterhetsföreningar samt har annan upplysningsverksamhet ut-övats genom spridning av litteratur o. s. v. Det uppgives, att man haft partiell framgång även med dessa „andliga vapen”. — De sages-män, enligt vilkas åsikt ingenting gjorts för avhjälpan det av saken, ha bl. a. påpekat, att man i allmänhet icke synes betrakta förbuds-lagen som någon lag samt ej heller förseelse mot densamma som brott. „Var och en tager en sup, om den blott har tillfälle därtill.” På förfall tyder bl. a. den omständigheten, att arbetarna vid dryckeslag, som inträffat vid soaréerna, förhållit sig fientligt mot de polismyndigheter, som övervaka ordningen, och att själva ordningsmännen uppträtt dryc-kesrörda. Nykterhetsarbetet uppgives även ligga nere på en del håll. En gynnsammare uppfattning av läget avspeglas slutligen i ett svar, enligt vilket man visserligen icke vid-tagit särskilda åtgärder för förhindrandet av bruket av rusdrycker, men „att var och en är medveten om, att han ringaktar sådana kam-rater, som uppträda berusade å offentliga ställen. Man bör med tillfredsställelse an-teckna, att förbudslagen varit till stor nytta vid ledandet av det växande släktet mot nyk-terhet.”

VIII. Työnantajaliitot ja työväen ammattiyhdistykset. — Arbetsgivarförbunden och arbetarfackföreningarna.

Mitä erittäin tulee ammatillisesti järjestyneen työväen olosuhteisiin, oli komitea niiden selvittämiseksi valmistanut tiedustelukaavakkeen VII b (vrt. liitettä siv. 44—45), joka on pääasiallisesti samanlainen kuin teollisuuslaitosten työhuonekuntain luottamusmiehiä varten laadittu kaavake VII. Näitä kaavakeita lähetettiin Suomen Ammattijärjestön alaisille työväen ammattiliitoille ja näiden välityksellä ammattiosastoille, runsaan laskelman pohjalla, yhteensä 1 000 kpl. sekä lisäksi Suomen Työnantajain Keskusliiton välityksellä tähän kuuluville työnantajain 16 ammatti- ja paikallisliitolle. Edellisistä palautettiin ainoastaan 264 eli 26.4 % kaikista. Eri ammattiliitoista ovat näissä kuitenkin muut 20 liittoa, paitsi Merimies- ja lämmitäjännio sekä Valtionrautateiden konepajojen työntekijäin liitto, edustettuina, runsaimmin Saha-, kuljetus- ja sekatyöväen, Metalliteollisuustyöntekijäin, Paperiteollisuustyöväen, Puutyöntekijäin ja Kivityöntekijäin liitot, joilla yleensä onkin suurin määrä osastoja. Kun tietoja sitäpaitsi on saapunut suhteellisen tasaisesti eri puolilta maata, niin että ne käsittävät kaikkien läänien, lukuun ottamatta Ahvenanmaata, kaupungit ja maaseudunkin ainakin osittain, näyttää tulos siitä huolimatta, että vastauksia paljon puuttuu, suurin piirtein tyydyttävältä ja kokonaisuutta edustavalta. Työnantajain taholta saatiin lausuntoja 9 liitolta, nimittäin Suomen Panimo- ja virvoitusjuomateollisuuden, Rakennusteollisuuden, Rakennusaineteollisuuden, Lasiteollisuuden, Metalliteollisuuden, Putkijohdotyönantajain, Jalkinehtaitten ja Sahateollisuuden työnantajaliitoilta sekä Puuteollisuusliitolta. Näiden ohessa on Tupakkateollisuuden työnantajaliitto, jättäen kaavakkeensa täyttämättä, kirjeellisesti vedonnut siihen, että kun liitto ei sellaisenaan ole missään kosketuksissa teollisuudessa toimivien työntekijäin kanssa ja varsinkin kun olot eri tehtäissä, jotka sijaitsevat aivan eri osissa maata, eivät ole samanlaisia, on tämä tehnyt yhte-

För utrönandet av de fackligt organiserade arbetarnas förhållanden, hade kommittén utarbetat frågeformuläret VII b (jmf. bilagan å sid. 44—45), som i huvudsak överensstämmer med formulär VII, vilket var avsett för förtroendemännen för verkstadslagen vid industriella inrättningar. Dessa formulär utsändes till de arbetarfackförbund, som underlyda Finska Landsorganisationen, och genom dessas förmedling till fackavdelningarna, enligt rundlig beräkning i inalles 1 000 ex., samt ytterligare genom förmedling av Finska Arbetsgivarnas Centralförbund till 16 till densamma hörande arbetsgivarförbund för olika industrier och lokala sådana. Av de förra återsändes endast 264 eller 26.4 % av samtliga. Av de olika fackförbunden äro bland dessa dock samtliga övriga 20 förbund utom Sjömans- och eldarunionen samt Statsjärnvägarnas verkstadsarbetares förbund företrädda, talrikast Säg-, transport- och utarbetarnas, Metallindustriarbetarnas, Pappersindustriarbetarnas, Träarbetarnas och Stenarbetarnas förbund, vilka i allmänhet ha det största antalet avdelningar. Då uppgifter dessutom erhållits relativt jämnt från olika delar av landet, så att de i samtliga län utom på Åland omfatta städerna och även landsbygden åtminstone delvis, synes resultatet, oaktat så många svar saknas, vara i stora drag tillfredsställande och representativt. Från arbetsgivarhåll ha erhållits utlåtanden från 9 förbund, nämligen Finska Bryggeri- och läskdrycksindustrins, Byggnadsindustrins, Byggnadsämnesindustrins, Glasindustrins, Metallindustrins, Rörledningsarbetsgivarnas, Skofabrikernas och Sägindustrins arbetsgivarförbund samt Träindustriförbundet. Jämte dessa har Tobaksindustrins arbetsgivarförbund, som lämnat sitt formulär ofyllt, i en skrivelse hänvisat därtill, att då förbundet såsom sådant icke har någon beröring med arbetarna inom denna industri och enär förhållandena vid de olika fabriker, belägna i vitt skilda delar av landet, icke äro likartade, har detta

näisen omantunnontarkan vastauksen antamisen mahdolltomaksi. Viimeksi mainittuun seikkaan on syytä kiinnittää yleensäkin huomiota tällaisten laajaa toimipiiriä edustavien järjestöjen lausuntoja arvosteltaessa.

Taulukosta VIII sivuilla 24—25 ilmenee, miten toisaalta työnantajain ammattiliittojen ja toisaalta työväen ammattiyhdistysten lähetämät tiedot jakaantuvat useimpiin kaavakkeen kohtiin nähden, jälkimmäiset ryhmitettyinä lääneittäin, erikseen kaupungeissa ja maaseudulla. Seuraavassa tarkastellaan aluksi, missä valossa työnantajaliittojen harvalukuisemmat lausunnot oloja kuvaavat.

A. Työnantajaliitot.

1. *Alkoholijuomien nauttaminen* työväen keskuudessa osoittaa näiden mukaan miltei kauttaaltaan lisääntymistä sekä maailmansodan edelliseen aikaan verraten että vuosien 1920—22 kuluessa. Panimo- ja virvoitusjuomateollisuuden sekä Sahateollisuuden liittojen tiedot rajoittuvat kuitenkin yksinomaan viime vuosiin. Ainoastaan Jalkinehtaitten työnantajaliitto ilmoittaa juoppouden perheellisten työläisten piirissä pysyneen samana kuin ennen sotaa, mutta muissa katsannoissa on sekin pannut merkille kasvua. Puuteollisuusliitto on tyytynyt pelkästään toteamaan, että tilanne eri paikkakunnilla on erilainen. Kehityksestä kirjoitetaan esim.: „Väkijuoman viljely rakenmus- (ja putkijohto-) työläisten keskuudessa on erittäin runsasta. Ennen oli harvinaista, että työläiset esiintyivät humaltuneina työpaikoilla; nyt se sitävastoin on jokapäiväinen ilmiö. Tämä johtuu siitä, että väkiviinan saanti nyt on helpompaa kuin ennen; vanhaan aikaan oli viina noudettava jostakin määrätystä paikasta, mutta nyt sitä tyrkytetään ostettavaksi työpaikoilla, kotona, kaduilla ja yleensä kaikkialla. Suuri epäkohta vallitsee vielä siinä, ettei huonoon spriihin, jota yleisemmin nautitaan, osata tai haluta sekoittaa riittävästi vettä, mistä johtuu suuri terveysvaara. Ennen näitä aikoja olivat väkijuomat puhtaita ja nautittavaksi korkeimman sallitun määrän alkoholia sisältäviä.” Samoin metallityöntekijäin piirissä mainitaan juoppouden useammassa tehtaissa „pelottavassa mitassa enentyneen. On paljon tavallisempaa kuin ennen, ettei työläisiä voida päästää työpaikoille, koska he ovat päihtyneitä, että työläiset tehtaissa esiintyvät enemmän tai

omöjliggjort avgivande av ett enhetligt samvetsgrant svar. Sistnämnda omständighet är det skäl att i allmänhet beakta vid bedömandet av de utlåtanden, som avgivits av organisationer, vilka företräda dylika vidsträckt verksamhetsområden.

Ur tabell VIII å sid. 24—25 framgår, huru å ena sidan de av arbetsgivarförbunden och å andra sidan de av arbetarfackföreningarna insända uppgifterna fördela sig på flertalet av punkterna i formuläret, de senare fördelade länsvis särskilt på städer och landsbygd. I det följande granskas till en början, huru förhållandena skildrats i de av arbetsgivarförbunden avgivna fåtaligare utlåtandena.

A. Arbetsgivarförbunden.

1. *Förtäringen av alkoholdrycker* bland arbetarna utvisar enligt dessa utlåtanden nästan genomgående en ökning såväl i jämförelse med tiden före världskriget som under åren 1920—22. De av Bryggeri- och läskdrycksindustriernas samt Sägindustriernas förbund meddelade uppgifterna inskränka sig dock enbart till de senaste åren. Endast skofabrikernas arbetsgivarförbund uppgiver, att dryckenskapen bland de gifta arbetarna förblivit oförändrad jämfört med före kriget, men i övriga avseenden har även detta förbund iakttagit en ökning. Träindustriförbundet har nöjt sig med att konstatera, att läget är olika på olika orter. Angående utvecklingen skrives t. ex.: „Bruket av rusdrycker bland byggnads- (och rörelnings-)arbetarna är synnerligen rikligt. Tidigare var det sällsynt, att arbetarna uppträdde druckna på arbetsplatserna; nu är det däremot en alldaglig företeelse. Detta beror därpå, att det nu är lättare än förut att erhålla rusdrycker; tidigare var man tvungen att köpa brännvinet på något bestämt ställe, men nu bjuds det till salu på arbetsplatser, i hemmen, på gatorna och i allmänhet överallt. En stor olägenhet består ytterligare däri, att man icke kan eller vill uppblanda den dåliga sprit, som i allmänhet förtäres, med tillräckligt vatten, varav följer stora vådor för hälsan. Tidigare voro rusdryckerna rena och var deras alkoholhalt den högsta, för förtäring tillätta.” Likaså uppgives, att dryckenskapen bland metallarbetarna i de flesta fabriker „ökats i skrämmande grad. Det händer vida oftare än förr, att arbetare icke kunna insläppas på arbetsplatserna, emedan de äro druckna, att arbetare i fabriken uppträda mer eller

vähemmän liikutettuina, että alkoholijuomia sisältäviä pulloja otetaan pois työläisiltä tehtaissa ja että työläisiä täytyy erottaa juopouden takia. Toisista tehtaista taas ilmoitetaan, ettei alkoholijuomien nauttimisen lisääntymistä voida työläisten keskuudessa havaita."

2. Työväestön *taloudellinen asema* on niin hyvin verrattuna aikaan ennen sotaa kuin vuosien 1920—22 kuluessa työnantajaliittojen käsityksen mukaan, mikäli tietoja on saatu, yleensä parantunut. Vain lasiteollisuuden alalla sanotaan tämän pysyneen samalla tasolla kuin ennen sotaa, vaikka sinäkin viime vuosina on todettu vaurastumista.

3. Kysymykseen, onko ja missä määrin *kieltolaki vaikuttanut* edellisissä kohdissa mainittuun kehitykseen, on saatu vastauksia 7 liitolta. Näistä 5 katsoo kieltolain vaikuttaneen huomontavasti lisäämällä juoppoutta etenkin nuorison keskuudessa, mutta ei suinkaan taloudellista asemaa parantavasti, mikä on yksinoman kohonneiden palkkaetujujen ansiota. Kieltolailla väitetään olevan surulliseen asiointilaan „vielä se osuus, että kun alkoholin nauttiminen lain kautta on julistettu rikolliseksi, tahtovat työläiset ikäänkuin ylpeillä sillä, kuinka pitkälle he puolestaan kieltolain rikkomisessa voivat mennä. Lisäytyneen juopottelun syynä on luonnollisesti myös yleinen demoralisoituminen ja tapojen turmelus sekä varsinaisen raättiustyön lakkaaminen. Työntekijäin hyvä taloudellinen asema ja spriiin suhteellisesti huokeampi hinta verrattuna ennen vuotta 1914 vallinneisiin oloihin vaikuttaa sekini syntyneeseen tilanteeseen." Eräs liitto on huomauttanut, että „työväen taloudellinen asema ei ole parantunut kieltolain vaikutuksesta muuta kuin ehkä osittain perheellisten keskuudessa", mutta „alkoholipitoisten aineiden saanti on helpottunut, niitä kun saa 'fob' missä tahansa ja aineen hinnat kilpailun takia ovat laskeneet". Vihdoin on muuan työnantajaliitto selittänyt, ettei „kieltolaki, vaan herännyt tietoisuus siitä, että alkoholin väärinkäyttö on ehkäisemässä työläisten taloudellisia ja ammatillisia harrastuksia, on saattanut järjestöt voimakasta painostusta harjoittaen vastustamaan alkoholin väärinkäyttöä."

4. Kaikkien työnantajaliittojen mielestä, jotka asiaan nähden ovat esittäneet kantansa,

mindre dryckesrörda, att flaskor innehållande alkoholhaltiga drycker fräntagas arbetarna i fabrikena och att arbetare måste avskedas på grund av dryckenskap. Från andra fabriker återigen meddelas, att en ökning i förtäringen av alkoholhaltiga drycker icke kan förmärkas bland arbetarna."

2. Arbetarklassens *ekonomiska ställning* har såväl i jämförelse med tiden före kriget som under åren 1920—22 i allmänhet, i den mån uppgifter erhållits förbättrats enligt den uppfattning arbetsgivarförbunden hysa. Endast inom glasindustrin uppgives den ha bibehållit sig på samma nivå som före kriget, ehuru även inom denna iakttagits en förbättring under de senare åren.

3. På frågan, huruvida och i vilken mån *förbudslagen inverkat* på den i föregående punkter berörda utvecklingen, ha svar erhållits från 7 förbund. Av dessa anse 5, att förbudslagen inverkat oförmånligt, i det den ökat dryckenskapen särskilt bland ungdomen, men visst icke så, att den förbättrat den ekonomiska ställningen, vilken är enbart de förbättrade löneförmånernas förtjänst. Förbudslagen uppgives „ha sin andel i det sorgliga förhållandet, att då förtäring av alkoholhaltiga drycker genom lag är förklarad som brott, vilja arbetarna liksom visa, huru långt de för sin del kunna gå i kränkandet av förbudslagen. Den ökade dryckenskapen har naturligtvis också sin orsak i den allmänna demoraliseringen och i sedefördärvet samt i att det egentliga nykterhetsarbetet upphört. Arbetarnas goda ekonomiska ställning och spritens relativt billigare pris i jämförelse med förhållandena före år 1914 inverka liksom på det nuvarande läget." Ett förbund har framhållit, att „arbetarnas ekonomiska ställning icke förbättrats genom förbudslagen annat än måhända delvis bland de gifta", men „har erhållandet av alkoholhaltiga ämnen blivit lättare, i det man får dem 'fob' var som helst och ha prisen på dem genom konkurrensen gått nedåt". Slutligen har ett arbetsgivarförbund förklarat, att icke „förbudslagen, utan vetskapen därom, att missbruket av alkohol utgör ett hinder för arbetarnas ekonomiska och fackliga intressen, bidragit till att organisationerna utövat ett starkt tryck för motarbejande v alkoholmissbruk".

4. Enligt alla de arbetsgivarförbunds åsikt, vilka meddelat sin ståndpunkt i frågan,

on *kieltolain kunnioitus* työväestön keskuudessa vähempi kuin entisten väkijumalakien.

5. Tämän puuttuvan kunnioituksen on todettu *ilmenevän* siitä, että kieltolakia yleisesti rikotaan ja pilkataan. „Rikokset kieltolakia vastaan eivät vähimmässäkään mitassa alenna syyllisen arvontoa.” „Ennen halveksivat lainkuuliaiset työläiset salakuljettajia ja spriikauppiaita, nyt ei kieltolakirikosta pidetä mitenkään alentavana.” „Kansan oikeustajunta ei pidä rikoksena hankkia ainetta ainakin lääkkeeksi, joista parhaana yleislääkkeenä pidetään ja tultaheen aina pitämään alkoholi-pitoisia aineita.” „Kieltolakirikosten ilmi-antoja ei tiettävästi koskaan esiinny, ja myös monet täysin raittiit ja kaikki puolin huolelliset työläiset pitävät hallussaan lääketarpeiksi pieniä spriimääriä, jotka he miltei aina ovat hankkineet laittomalla tavalla.” — Tämän on myös katsottu *johtuvan* kieltolaista itsestään, se kun vie „muissa suhteissa täysin kunniallisia ja raittiita työläisiä tekoihin, joita käsitellään rikoksina”. „On vaarassa, että sellaista lakia halveksitaan, jota kansantajunta ei ole ylläpitämässä.”

6. Siihen nähden, ovatko työväenjärjestöt ryhtyneet joihinkin *toimenpiteisiin juopottelun ehkäisemiseksi* ja millä menestyksellä, kirjoittaa Puuteollisuusliitto: „Ammattityöväenjärjestöt valvovat jäsentensä elämää ja puuttuvat siihen, jos se on sellaista, että järjestön arvo voi siitä kärsiä haittaa. Mitä rankaisutapoja ne käyttävät, on tuntematonta. Eräillä paikkakunnilla ja eritoten maaseudulla on käynnissä yhteistyö ammattityöväen ja työnantajain kesken alkoholin väärinkäytön vastustamiseksi. Jos työnantajalla on sellainen asema, että hän voi häikäilemättä erottaa kaikki työläiset, jotka ovat esiintyneet työpaikalla, yleisellä paikalla tai työläisille luovutetuissa asunnoissa päihtyneinä tai myyneet alkoholijuomia, on saavutettu huomattavia positiivisia tuloksia raittiuden edistämiseksi.” Sen sijaan on kolmen rakennusteollisuutta edustavan liiton puolesta ilmoitettu, että puheena oleviin toimenpiteisiin tosin on ryhdytty, mutta huonolla menestyksellä. Parin muun liiton tietojen mukaan ei sellaista työväenjärjestöjen taholta ole edes yritetty. „Sitä vastoin ovat työnantajat olleet pakotettuja ryhtymään erittäin ankariin toi-

är *aktningen för förbudslagen* bland arbetarna mindre än för tidigare rusdryckslagar.

5. Denna ringaktning konstateras ha *tagit sig uttryck* däri, att det allmänt brytes mot förbudslagen och att den förhånas. „Brott mot förbudslagen minska icke i ringaste mån den skyldiges anseende.” „Tidigare föraktade lagtrogna arbetare smugglare och sprit-handlare, nu anses ett förbudslagsbrott icke på något vis nedsättande.” „Enligt folkets rättsuppfattning anses det icke för något brott att förskaffa sig alkohol åtminstone till medicin; alkoholhaltiga ämnen anses och torde alltid komma att anses som den bästa allmänna medicinen.” „Angivelser av förbudslagsbrott torde vederligen aldrig förekomma, och även många fullständigt nyktra och på allt sätt ordentliga arbetare uppehålla hos sig för medicinskt ändamål smärre mängder sprit, som de nästan alltid förskaffat sig på olagligt sätt.” — Detta anses även vara en *följd* av förbudslagen, i det den förleder „i övriga avseenden fullt hedervärda och nyktra arbetare till handlingar, vilka behandlas som brott.” „Det är fara för, att en sådan lag ringaktas, åt vilken folkets rättsuppfattning icke giver stöd.”

6. I frågan om arbetarorganisationerna vidtagit några *åtgärder för stävjan* av *dryckenskapen* och med vilken framgång, skriver Träindustriförbundet: „Fackarbetarorganisationerna kontrollera sina medlemmars vandel och ingripa, om denna är sådan, att organisationens anseende därav kan lida men. Vilka straffmetoder de använda hava vi oss ej bekant. Å en del orter och särskilt å landsorten försiggår ett samarbete mellan fackarbetarna och arbetsgivarna för stävjan av alkoholmissbruket. Om arbetsgivaren innehar en sådan position, att han hänsynlöst kan avskeda alla arbetare, som å arbetsplatsen, å allmän plats eller i åt arbetarna upplåtna bostäder uppträtt berusade eller försält alkoholdrycker, ha avsevärda positiva resultat för nykterhetens befrämjande uppnåtts.” Däremot har å tre förbunds vägnar, vilka företräda byggnadsindustrin, meddelats, att man visserligen vidtagit ifrågavarande åtgärder, men med dålig framgång. Enligt uppgifter från ett par andra förbund har något dyligt icke ens försökts från arbetarorganisationernas sida. „Däremot ha arbetsgivarna varit tvungna att tillgripa rätt

miin yhä kasvavan juopottelun ehkäisemiseksi."

B. Työväen ammattiyhdistykset.

1. Siirryttäessä tarkastelemaan työväen ammattiliittojen ja -osastojen antamien lausuntojen pohjalla ensinnäkin *alkoholijuomien nauttimisen* vaihtelua niiden itsensä edustaman työväen eri ryhmässä, kiintyy huomio alunperin siihen tuntuvaan käsitysten eroavaisuuteen, mikä näistä seikoista näyttää olevan vallalla työnantajaliittojen ja työväenyhdistysten välillä. Edellisten tarjoamaa synkää kuvaa vastaamassa ovat jälkimmäisten melko suotuisat tiedot. Siten on niistä työväen ammattiyhdistyksistä, jotka ovat tiedusteluun vastanneet, kaikkiaan 87.9 % merkinnyt juoppouden *perheellisten* työläisten keskuudessa vähäisemmäksi, vain 5.9 % suuremmaksi ja 6.2 % samaksi kuin ennen maailmansotaa. Harvat lisääntymistä osoittavat lausunnot ovat melkein yksinomaan maan eteläisistä lääneistä. Tilanne maaseudulla on katsottu ylimalkaan jonkun verran huonommaksi kuin kaupungeissa, joskin erotus on mitätön. — Vuosien 1920—22 kuluessa on kehitys ollut epäedullisempi; 25.6 % tiedoista viittaa *perheellisten* alkoholinkäytön kasvamiseen tänä aikana, 44.6 % supistumiseen ja 29.8 % ennallaan pysymiseen. Pahimmilta olot näytävät tässä suhteessa Uudenmaan ja Turun-Porin lääneissä, parhailta Mikkelin ja Kuopion lääneissä. Yleensä on tulos maaseudun osalta hieman suotuisampi kuin kaupunkien osalta.

Alkoholijuomien nauttimisen *perheettömien* työläisten keskuudessa on 11.9 % työväen ammattiyhdistyksistä ilmoittanut yleisemmäksi, 70.3 % pienemmäksi ja 17.8 % samaksi kuin ennen sotaa. Lisäys on niin muodoin ollut jossain määrin suurempi kuin *perheellisten* piirissä. Maaseudulla on kehitys merkitty epäedullisemmaksi kuin kaupungeissa. — Vuosina 1920—22 on 38.5 % vastauksenantajista todennut *perheettömien* juoppouden enentyneen, 33.8 % vähentyneen ja 27.7 % säilyneen entisellään. Suhteellisesti huonommilla olot näytävät tänä aikana Uudenmaan, Turun-Porin ja Oulun lääneissä, parhailta taas Vaasan ja Kuopion lääneissä.

Vielä pahemmaksi on asema yleensä osoittautunut *nuorison* suhteen. Verrattuna sodan edelliseen aikaan on kuitenkin yli puolet,

stränga åtgärder för stävjandet av den allt mer ökade dryckenskapen."

B. Arbetarfackföreningarna.

1. Om man övergår att först och främst granska växlingarna i *förtäringen av alkohol-drycker* på basen av de utlåtanden, som avgivits av arbetarnas fackförbund och fackavdelningar bland de olika grupper av arbetare, som dessa företräda, fästes uppmärksamheten främst vid den märkbara skiljaktighet i uppfattningen, som i fråga om dessa förhållanden synes råda mellan arbetsgivarförbunden och arbetarföreningarna. Den av de förra meddelade i mörka färger hållna skildringen motsvaras hos de senare av rätt gynnsamma uppgifter. Sålunda ha av de arbetarfackföreningar, som besvarat enquéten, inalles 87.9 % argivit, att dryckenskapen bland *gifta* arbetare är mindre, endast 5.9 % större och 6.2 % lika stor som före världskriget. De få utlåtanden, som ådagalägga en ökning, härröra nästan uteslutande från landets sydliga län. Läget på landsbygden anses i allmänhet vara något sämre än i städerna, ehuru skillnaden är obetydlig. — Under åren 1920—22 har utvecklingen varit ogynnsammare, 25.6 % av uppgifterna tyda på, att bruket av alkohol bland *gifta* ökats under denna tid, 44.6 %, att det minskats och 29.8 % på ett oförändrat läge. Sämst synas förhållandena vara i detta hänseende i Nylands och Åbo-Björneborgs län, bäst i S:t Michels och Kuopio län. I allmänhet är resultatet för landsbygden något gynnsammare än för städerna.

Förtäringen av alkoholdrycker bland *ogifta* arbetare har enligt uppgift av 11.9 % av arbetarfackföreningarna blivit allmänare, enligt 70.3 % har den minskats och enligt 17.8 % förblivit oförändrad jämfört med före kriget. Ökningen har sålunda varit något större än bland de *gifta*. På landsbygden angives utvecklingen ha varit ogynnsammare än i städerna. — Under åren 1920—22 ha 38.5 % av dem, som avgivit svar, konstaterat, att dryckenskapen bland de *ogifta* ökats, 33.8 %, att den minskats och 27.7 %, att den förblivit som förut. Förhållandena förefalla att ha varit relativt taget sämst under denna tid i Nylands, Åbo-Björneborgs och Uleåborgs län, bäst åter i Vasa och Kuopio län.

Ännu sämre har läget i allmänhet visat sig vara beträffande *ungdomen*. I jämförelse med tiden före kriget tyda dock över

57.2 %, saaduista tiedoista viittanut alkoholinkäytön supistumiseen myös työläisnuorison piirissä, samalla kuin 27.2 % viittaa sen kasvamiseen ja 15.6 % muuttumattomuuteen. Maaseudun oloja, varsinkin Etelä-Suomessa, on arvosteltu epäsuotuisammin kuin kaupunkien. — Vuosien 1920—22 kuluessa on 46.5 % lausunnonantajista katsonut kehityksen nuorison osalta käyneen huonoon suuntaan ja 27.8 % päinvastoin hyvään suuntaan, 25.7 %:n pitäessä oloja entisinä. Suhteellisesti valoisimmaksi on tilanne merkitty Mikkelin ja Kuopion lääneissä, synkimmäksi sitävastoin Uudenmaan ja Turun-Porin lääneissä. Kaupunkien ja maaseudun välillä on eri lääneissä melkoisia vaihteluja, jotka koko maahan nähden likipitäen tasoittavat toisensa.

Koetettaessa näiden tietojen perustuksella muodostaa summittaista käsitystä siitä, millä ammattialoilla alkoholijuomien nauttiminen on erikoisen yleistä, voidaan todeta, että juopouden lisääntymistä on viime vuosina varsinkin perheettömien ja nuorten työntekijäin keskuudessa havaittu verraten lukuisilla seuduilla metalliteollisuutta sekä myös puu-, paperi-, saha-, kuljetus- ja sekatyöväkeä edustavien ammattiosastojen piirissä, samoin kuin vielä maalarin-, lasiteollisuus- ja jalometallityöntekijäin ryhmissäkin.

2. Mitä tulee työväestön *taloudelliseen asemaan*, on 39.1 % ammattiyhdistyksistä ilmoittanut sen paremmaksi, 43.7 % huonommaksi ja 17.2 % samaksi kuin ennen maailmansotaa. Kehitys, joka kauttaaltaan on kaupungeissa ollut jossain määrin suotuisampi kuin maaseudulla, näyttää parhaalta Vaasan ja Hämeen lääneissä, mutta huonoimmalta Uudenmaan ja Turun-Porin lääneissä. — Vuosien 1920—22 kuluessa on 33.3 % vastausenantajista todennut vaurastumista ja 28.3 % köyhtymistä, kun taas 38.4 % ei ole pannut merkille muutoksia tässä suhteessa. Olot ovat siten näinä vuosina yleensä olleet hieman edullisemmat kuin verrattuna aikaan ennen sotaa; poikkeuksena on tiedoista päättäen Oulun lääni. Teollisuusoloja, joilta on saatu melko paljon vaurastumista osoittavia lausuntoja, edustavat m. m. puutyöntekijäin, muurarien, rapparien ja uunintekijäin, maalarin-, kivi- ja vaatetus-työntekijäin ammattiosastot.

häälften, 57.2 % av de erhållna uppgifterna på en minskning i bruket av alkohol även bland arbetarungdomen, samtidigt som 27.2 % tyda på att det ökas och 15.6 % på ett oförändrat läge. Förhållandena på landsbygden, i synnerhet i södra Finland ha ansetts vara oförmånligare än i städerna. — Av dem som avgivit utlåtande, uppges 46.5 % att utvecklingen under åren 1920—22 beträffande ungdomen tagit en oförmånlig riktning och 27.8 % tvärtom en gynnsam riktning; medan 25.7 % anse förhållandena vara som förut. Läget uppges vara förhållandevis bäst i S:t Michels och Kuopio län; sämst åter i Nylands och Åbo-Björneborgs län. Mellan städerna och landsbygden förefinnas i de olika länen avsevärda skiljaktigheter, vilka beträffande hela landet något så när utjämna varandra.

Om man på grundvalen av dessa uppgifter söker bilda sig en summarisk uppfattning därom, inom vilka yrkesgrenar förtäringen av alkohol är speciellt allmän, kan man konstatera, att en ökning i dryckenskapen under de senaste åren iakttagits särskilt bland ogifta och unga arbetare i jämförelsevis många trakter inom områdena för de fackavdelningar, vilka representera metallindustrin samt även trä-, pappers-, såg-, transport- och utarbetarna, likaså ytterligare bland grupperna måleri- och glasindustriarbetare samt guldsmedsarbetare.

2. Beträffande arbetarnas *ekonomiska ställning* ha 39.1 % av fackföreningarna uppgivit att den är bättre, 43.7 % sämre och 17.2 % oförändrad jämfört med före världskriget. Utvecklingen, som genomgående varit i någon mån gynnsammare i städerna än på landsbygden, synes vara förmånligast i Vasa och Tavastehus län, sämst däremot i Nylands och Åbo-Björneborgs län. — Under åren 1920—22 ha 33.3 % av dem, som avgivit svar, iakttagit en förbättring och 28.3 % en försämring, medan åter 38.4 % icke lagt märke till några förändringar i detta hänseende. Förhållandena ha sålunda under dessa år i allmänhet varit något gynnsammare än i jämförelse med tiden före kriget; ett undantag bildar Uleåborgs län att döma av de erhållna uppgifterna. Sådana industrigrenar, för vilka erhållits rätt talrika utlåtanden, som tyda på en förbättring, representeras bl. a. av träarbetarnas, murarnas, rapparnas och ugnsmakarnas, mälarnas, sténarbetarnas och skrädderiarbetarnas fackavdelningar.

3. Niistä 249 vastauksesta, jotka on annettu kysymykseen, onko ja missä määrin *kieltolaki vaikuttanut* edellisissä kohdissa mainittuun kehitykseen, osoittaa 67.9 % kieltolain vaikuttaneen parantavasti, ainoastaan 4.4 % huonontavasti ja 2.0 % sekä hyvään että huonoon suuntaan, kun sen sijaan 25.7 % :ssa ei myönnetä kieltolaille olleen merkitystä puheenolevissa katsannoissa. Muutamat otteet näistä erilaisista lausunnoista selvittävät lähemmin, miltä näkökannoilta asiaa on tarkasteltu.

Kieltolain suotuisista vaikutuksista kirjoitetaan esim. seuraavaan tapaan: „Ottaen huomioon, ettei nykyinen palkkataso vastaa elintasoa läheskään samassa suhteessa kuin ennen maailmansotaa, on väkijoumakiellolla täytynyt olla huomattavin osa hyvinvoinnin lisääntymisessä, edellyttäen, että juuri alkoholiuomat ovat työväestön taloudellisessa elämässä aikaisemmin, samoin kuin osittain vielä mytkin, olleet yhtenä huomattavimpana tekijänä siihen alennustilaan, mikä on kaikkina aikoina vallinnut varsinkin teollisuustyöväestön keskuudessa.” „Kieltolaki on vaikuttanut, että juopous on työväestön keskuudessa tuntuvasti vähentynyt, järjestyneiden piirissä melkein tyystin loppunut ja ettei työväen taloudellinen asema ole niin kurja kuin se väkijoumain vapaan kaupan vallitessa olisi. Vaikka kulutustarpeiden hinnat entisestään ovatkin jonkun verran alentuneet, ovat vuokra ja verot tuntuvasti kohonneet, mikä seikka on pysyttänyt työväen taloudellisen aseman huonona.” „Ennen maailmansotaa puusepänerveistä vallinnut tapa, että melkein joka perjantai ostettiin viinaa, on kieltolain voimaantulua loppunut.” „Kieltolaki on vaikuttanut siksi, että päihtyneen nähdessään nykyään voi arvostella hänet lainrikkokijaksi ja etujensa polkijaksi työväen keskuudessa, mitä ei ennen otettu huomioon.” „Kieltolaki on ollut vaikuttavana tekijänä työläisten sivistyneisyyden ja myöskin talouselämän kohottamisessa. Työläisten talouselämä on sitten vuoden 1914 jälkeen, mutta se ei ole kieltolain syy, vaan jää se teollisuuskapitalistien suunnattoman voitonhimon ansioksi. Talouselämän kohoaminen on siis ymmärrettävä siten, että ellei kieltolakia olisi olemassa, olisivat työläiset vielä kurjemmassa taloudellisessa asemassa, sillä kieltolakia kunnioittavat ja etenkin perheelliset työläiset tahtovat lain kunnioittamisen saada juurtumaan perheensäkin keskuudessa.” „Aineellisesti kiello-

3. Av de 249 svar, som avgivits på frågan, huruvida och i vilken mån *förbudslagen inverkat* på den i föregående punkter berörda utvecklingen, utvisa 67.9 %, att förbudslagen haft en förbättrande inverkan, endast 4.4 % en försämrande sådan och 2.0 % en inverkan både i gynnsam och ogynnsam riktning, medan däremot i 25.7 % av svaren icke medges, att förbudslagen haft någon betydelse i ifrågavarande hänseenden. En del utdrag ur dessa olikartade utlåtanden klargöra närmare, från vilka synpunkter frågan granskats.

Om förbudslagens gynnsamma inflytande skrives bl. a. på följande sätt: „Då man beaktar, att den nuvarande lönenivån icke ens närmelsevis motsvarar levnadskostnaderna i samma mån som före världskriget, bör rusdrycksförbudet ha haft den viktigaste andelen i ökningen av välförståndet, under förutsättning, att just alkoholdryckerna i arbetarnas ekonomiska liv tidigare varit, liksom det delvis allt ännu är, en av de viktigaste orsakerna till det förnedringstillstånd, som under alla tider rätt särskilt bland industriarbetarna.” „Förbudslagen har medfört, att dryckenskapen bland arbetarna minskats märkbart, bland de organiserade har den nästan helt och hållet försvunnit och att arbetarnas ekonomiska ställning icke är så dålig, som den skulle vara, ifall fri handel med rusdrycker skulle råda. Ehuru prisen på förnödenhetsartiklar något minskats i jämförelse med förut, ha hyran och skatterna stigit kännbart, varigenom arbetarnas ekonomiska ställning hållit sig på en oförmånlig nivå.” „Den före världskriget rådande plägseden i snickeriverkstäderna, att man nästan varje fredag uppköpte brännvin, har försvunnit, sedan förbudslagen trätt i kraft.” „Förbudslagen har verkat, enär man nu, då man ser en drucken, kan anse honom för en lagbrytare och såsom en, vilken förtrampar sina fördelar bland arbetarna, vilket tidigare icke beaktades.” „Förbudslagen har varit en verksam faktor vid höjandet av arbetarnas bildning och även av deras ekonomiska ställning. Denna har försämrats sedan år 1914, men är detta icke förbudslagens fel utan en följd av industrikapitalisternas gränslösa vinningslystnad. Förbättringen av ekonomin bör därför uppfattas sålunda, att, om förbudslagen icke existerade, vore arbetarna ännu uslare ställda i ekonomiskt avseende, ty de arbetare, som akta förbudslagen, särskilt de gifta arbetarna, önska, att aktningen för

lain ylentävää vaikutusta on vaikea määrittellä, kun kieltolaki on ollut käytännössä vasta muutamia vuosia ja sen lisäksi on olemassa muitakin köyhyyden syitä kuin juopous. On tietysti tapauksia ja hyvinkin lukuisia, että jo nytkin voidaan kirjaimellisestikin osoittaa, mitä kieltolaki on hyödyttänyt jotakin yksilöä, mutta nämä eivät suuresti vaikuta yleiseen työväestön asemaan. Jos kieltolaki olisi vaikuttanut päinvastoin, alentavasti, niin se voitaisiin tarkemmin arvioida, mutta sitä se ei kuitenkaan ole tehnyt, mikäli nyt on kysymys ammatillisesti järjestyneestä työväestöstä. Moraalisesti kieltolaki on vaikuttavat ylentävästi siihen osaan työväestöstä, joka alkujaankin on ollut vaatimassa kieltolakia. Nähdessään monien vuosien työnsä kantaneen vihdoin hedelmän, joskaan ei täydellisen, on se heissä synnyttänyt väsymätöntä tarmoa taistelussa kieltolain säilyttämisen puolesta.” „Kun alkoholijuomia ei kieltolain aikana ole paikkakunnan perheellisten keskuudessa lainkaan käytetty, on siitä ollut seurauksena huomattava taloudellinen parannus. Monet, jotka ennen käyttivät väkijuomia, ovat kieltolain aikana tulleet täysin raittiiksi, ja he tuntevat kieltolaissa siveellisen ja aineellisen kohottajansa.” Erästä Pohjanmaan pikkukaupungista ilmoitetaan, että „juodaan 90 % vähemmän, ja jos järjestysvalta valvoisi paremmin, olisi asianlaita vielä parempi.” „Kieltolaki on saanut paljon aikaa tapettehtaalaisten keskuudessa siitä päättäen, ettei enää ole havaittavissa maanantaisin ja lauantaisin poissaoloa työstä, kuten ennen.” „Aika ja varat, jotka ennen ovat menneet juominkeihin, on nyt käytetty hyödyllisempään.” „Monen kivityöntekijän elämä ja samalla taloudellinen toimeentulo on kieltolain aikana suuresti parantunut. Tämä on ollut mahdollinen siitäkin huolimatta, vaikka kivityöntekijäin yleinen elintaso aleni sota-aikana huolestuttavan alhaiseksi eikä ole vielä nytkään jaksanut kohota ennen sotaa olleelle tasolle.” Myös „monen metallityöläisen tunnustuksen mukaan on kieltolaki hyväksi ja huomaa tämän entisten juomarien parantuneessa vaatetuksessa ja ruuassa.” Vaatetustyöntekijäin taholta on esim. mainittu, että „kieltolaki on selvittänyt työläisille alkoholinkäytön turmiollisuuden ja antanut kokemusta raittiin elämän eduista taloudellisella alalla”. Joissakin lausunnoissa on edelleen viitattu perheosuvon parantumiseen kieltolain avulla.

lagen skall implantas även i deras familjer.” „I materiellt avseende är förbudslagens gynnsamma inverkan svår att definiera, i det förbudslagen varit i kraft blott några år och enär det ytterligare finnas även andra orsaker till fattigdomen än dryckenskapen. Det finnes naturligtvis fall och rätt många sådana, så att man redan nu kan bokstavligen påpeka, hurusom förbudslagen varit till nytta för någon enskild individ, men detta inverkar icke i större mån på arbetarnas allmänna ställning. Om förbudslagen hade inverkat i motsatt riktning, oförmånligt, skulle detta kunna uppskattas noggrannare, men det har den dock icke gjort, i den mån det nu är fråga om de fackligt organiserade arbetarna. Moraliskt har förbudslagen inverkat höjande på den del av arbetarna, som även ursprungligen krävt införandet av förbudslagen. Då de se, att många års arbete slutligen burit frukt, om också icke fullständigt, har detta bland dem väckt en outtröttlig energi i kampen för bibehållandet av förbudslagen.” „Enär under förbudslagstiden någon förtäring av alkoholdrycker alls icke förekommit bland de gifta på orten, har härav följt ett anmärkningsvärt ekonomiskt uppsving. Många, som tidigare brukade rusdrycker, ha under förbudslagstiden blivit fullt nyktra, och anse de, att förbudslagen höjer dem i sedligt och materiellt avseende.” Från en av småstäderna i Österbotten meddelas, att „det drickes 90 % mindre, och om ordningsmakten skulle handha övervakningen bättre, vore läget ännu gynnsammare.” „Förbudslagen har åstadkommit mycket bland tapetfabriksarbetarna att döma därav, att man icke mera kan observeras bortävaro från arbetet måndagar och lördagar, såsom tidigare.” „Tid och pengar, som tidigare brukades till dryckeslag, ha nu använts till nyttigare ändamål.” „Mången stenarbetares levnadsätt och samtidigt hans ekonomiska utkomst har mycket förbättrats under förbudslagstiden. Detta har varit möjligt, oaktat stenarbetarnas allmänna levnadsstandard nedgått i betydelsamer mån under krigstiden och har den icke ens ännu stigit till nivån före kriget.” Även „enligt mången metallarbetares medgivande är förbudslagen av godo och observerar man detta i den förbättrade klädelsen och maten hos sådana personer, som tidigare varit drinkare.” Från skrädderi- arbetarhåll har exempelvis uppgivits, att „förbudslagen klarlagt fördärligheten i bruket av alkohol för arbetarna och givit erfarenhet om fördelarna med ett nyktert liv på det ekonomiska området.” I en del utlåtanden har vidare hänvisats till förbättringen av familjefriden genom förbudslagen.

Harvalukuiset kieltolain epäedullisuutta todistavat tiedot ovat miltei yksinomaan eräistä Etelä-Suomen teollisuuskeskuksista. Näissä lausutaan m. m.: „Koska väkijuomain saanti yläluokan niitä intohimoisesti suosieissa ja uskollisten kätyriensä salaa kuljettaessa on helpompi kuin ennen kieltolakia, jolloin väkijuomia myytiin vain kaupungeissa, on niiden käyttö lisääntynyt nuorison ja perheettömien keskuudessa ja vaikuttaa olojen huononemista.” „Ennen maailmansotaa oli väkijuomakauppa lailla rajoitettu ikärajalta. Sen jälkeen on kauppa lisääntynyt syystä, että ensin viranomaiset eivät katsoneet kieltolain valvonnan kuuluvan itselleen ja salamyyrjät pääsivät täten vapaasti harjoittamaan toimiaan katsomatta siihen, onko asiakas alaikäinen vai ei. Kieltolaki laadittiin ensin tarkoitustaan vastaamattomaksi, niin että salamyynti pääsi juurtumaan syvälle, eikä sitä ole enää voitu poistaa kovennetulla lailla.” „Kieltolaki on vaikuttanut turmiollisesti siinä suhteessa, että nyt on saatavissa ainoastaan pirtua, joka riivaa ihmisen pahemmin kuin muut väkijuomat.” „Kieltolaki on kasvattanut salakauppiaita, joten juoppous on lisääntynyt.” — Muutamissa vastauksissa, joiden mukaan kieltolaki on vaikuttanut sekä hyvään että huonoon suuntaan, on huomautettu, että sen vaikutus oli parantava vuoden 1920 tienoilla, mutta salakuljetuksen yhä kasvaessa on se huonontunut. Toisaalta on väitetty, että „kunnioitus kieltolakia kohtaan on aiheuttanut parannusta perheellisten keskuudessa, vaikka palkkataso onkin laskenut ja elintaso noussut. Perheettömiin on kieltolaki vaikuttanut päinvastoin. Perheettömät ovat kovia kieltolain vastustajia. Heihin on vaikuttanut se, että virolainen sprii on kallista ja palkat ovat pienet.” — Monet niistä, jotka eivät ole todenneet kieltolailla olleen merkitystä kysymyksessä olevissa suhteissa, ovat esittäneet muita syitä kehitykseen. Siten on väkijuomien käytön kasvamisen selitetty johtuneen puutteellisesta kieltolain valvonnasta, lainkäytön leväperäisyydestä, yleisestä kansakunnan raaistumisesta maailmansodan seurauksena, „kieltolain vastustajain hillittömästä kiihoituksesta ja mahdollisimman runsaasta juomien tyrkytyksestä”, huonoista työpalkkoista, jotka „lisäävät viinatrokarien lukua, mikä taas houkuttelee käyttämään alkoholia”, tai „nykyisestä epätoivoisesta ajasta, jolloin omistava luokkaa kalistelee aseitaan työläisten päiden päällä, mikä

De få uppgifter, som vittna om förbudslagens ogynnsamma verkningar, härröra nästan uteslutande från en del industricentra i södra Finland. I dessa säges bl. a.: „Enär erhållandet av rusdrycker genom att överklassen fasthåller vid dem med liv och själ och dess trogna hantlangare insmuggla dem, är lättare än före förbudslagen, då rusdrycker såldes endast i städerna, har bruket av dem ökats bland ungdomen och de ogifta och inverkar det ogynnsamt på förhållandena.” „Före världskriget var handeln med rusdrycker begränsad genom lag till en viss åldersgräns. Sedan dess har handeln ökats av den orsaken, att myndigheterna i början ansågo att övervakningen av förbudslagen icke ankno på dem och fingo smyghandlarna därför tillfälle att fritt utöva sin verksamhet oberoende därav, om vederbörande part var minderårig eller ej. Förbudslagen uppgjordes först i en sådan form, att den icke motsvarade sitt ändamål, och fick smyghandeln tillfälle att rota sig så djupt, att den icke kunnat utrotas genom skärpta lagar.” „Förbudslagen har inverkat fördärligt i det hänseendet, att man nu kan erhålla endast sprit, som berusar folk värre än andra rusdrycker.” „Förbudslagen har föstrat smyghandlare, varigenom dryckenskapen ökats.” — I en del svar, enligt vilka förbudslagen haft såväl gott som dåligt inflytande, har framhållits, att dess inverkan var i färd att förbättras omkring år 1920, men att den sedan försämrats på grund av att smugglingen allt fortfarande ökats. Å andra sidan har det påståtts, att „aktningen för förbudslagen medfört en förbättring bland de gifta, ehuru lönenivån nedgått och levnadskostnaderna stigit. På de ogifta har förbudslagen inverkat i motsatt riktning. De ogifta äro avgjorda motståndare till förbudslagen. De ha påverkats av att estspriten är dyr och lönerna små.” — Många av dem, som icke kunnat konstatera, att förbudslagen haft någon betydelse i ifrågavarande hänseende, ha framlagt andra skäl för utvecklingen. Sålunda förklaras ökningen i bruket av rusdrycker bero på bristfällig övervakning av förbudslagen, slapphet i rättskipningen, att folk i allmänhet förråats som en följd av världskriget, „den oehjdate agitationen från förbudslagsmotståndarnas sida och en oerhört omfattande längning av rusdrycker”, av de dåliga arbetslönerna, vilka „öka antalet brännvinslangare, vilket åter frestar till bruk

aiheuttaa, että valistumattomat työläiset rohkaisevat itseään väkijuomilla, kun on niiden tyrkyttäjiä." Työväen taloudellisen aseman huononemisen on ennen kaikkea katsottu riippuvan, kuten jo edellisestä on käynyt selville, „palkkojen pienyydestä verrattuina menoihin, joita jäsenten jokapäiväisessä taloudessa ilmenee, huolimatta siitä, että vaimot ja lapset ovat pakoitettut ansaitsemaan lisätuloja, mikä oli ennen sotaa yleensä harvinaista." Mikäli vaurastumista viime vuosina on havaittu, on sen joskus myönnetty aiheutuneen suotuisammista työoloista.

4. Mitä tulee *kieltolain kunnioitukseen* työväestön keskuudessa, on 22.7 % työväen ammattiyhdistyksistä pitänyt sitä vähempänä kuin entisten väkijuomalakien, jotavastoin 77.3 % näistä ei usko asianlaidan olevan näin. Parhaalta näyttää tilanne tähän nähden Kuopion ja Vaasan lääneissä, huonoimmalta Viipurin läänissä.

5. Useimmissa niistä suhteellisen vähälukuisista lausunnoista, joiden mukaan ei työväkikään ylimalkaan anna arvoa kieltoilalle, on tämän mainittu *ilmenevän* juopotelun ja kieltolakirikosten leviämistä viime vuosina. Varsin monet ovat kuitenkin nimenomaan huomauttaneet, että tämä pitää etupäässä paikkansa vain järjestyttömiin työläisiin nähden. „Sellaisetkin henkilöt, jotka aikaisemmin ovat kannattaneet kielto lakia, eivät sitä enää tee, vaan hankkivat ja nauttivat väkijuomia, jos niitä sattuvat jostain saamaan." „Toiset ovat tarttuneet heitettyyn ansaan ja ryhtyneet lakia halveksien työskentelemään väkijuomien kuljetuksessa, kauppaamisessa ja tehtyjen lainrikosten salaamisessa hyötyen tästä enemmän kuin tavallisesta ansiotyöstä." Näihin rikollisiin tiedetään suhtauduttavan entistä välinpitämättömämmin, jopa eräillä tahoilla erikoisesti suositavankin lehitä. Sitävastoin pidetään kielto lakia ja sen todellisia kannattajia pilkan esineinä. „Kielto laista eivät ne, jotka vähänkin sitä rikkovat, puhu koskaan niinkuin laista, vaan koettavat saattaa sen sekä sen noudattajat naurun alaisiksi." Osassa työväkeäkin on ilmennyt kielto lain kumoamis ajatuksia.

av alkohol", eller „de nurådande hopplösa tiderna, då den ägande klassen skramlar med sina vapen över arbetarnas huvuden, vilket förorsakar, att de oupplysta arbetarna försöka inge sig mod förmedelst rusdrycker, då det finnes sådana som truga dem på folk." Försämringen av arbetarnas ekonomiska ställning har framför allt ansetts bero därpå, såsom redan tidigare framgått, „att lönerna äro så små jämförda med utgifterna, vilka förekomma i medlemmarnas hushåll varje dag, oberoende därav, att hustrur och barn äro tvungna att söka biförtjänst, vilket före kriget i allmänhet var ovanligt." I de fall, då en förbättring i ekonomin iakttagits på de senare åren, har den någongång medgivits vara en följd av de gynnsammare arbetsförhållandena.

4. Beträffande *aktningen för förbudslagen* bland arbetarna ha 22.7 % av arbetarnas fackföreningar ansett, att den är mindre än för tidigare rusdryckslagar, varemot 77.3 % av dem icke tro, att så är förhållandet. Läget synes vara bäst i detta hänseende i Kuopio och Vasa län, sämst i Viborgs län.

5. I de flesta av de relativt fåtaliga uttalanden, enligt vilka icke ens arbetarna i allmänhet hysa aktning för förbudslagen, uppgives missaktningen *taga sig uttryck* i en ökning av dryckenskapen och av förbudslagsbrotten under de senaste åren. Rätt många ha dock uttryckligen framhållit, att detta främst gäller endast oorganiserade arbetare. „Sådana personer, som tidigare understött förbudslagen, göra det icke mera, utan förskaffa sig och förtära rusdrycker, om de blott få av dem något." „Andra ha fastnat i den utlagda snaran och ha de, ringaktande lagen, begynt syssla med försling och försäljning av rusdrycker samt hemlighållande av de begångna lagbrotten, och draga de mera nytta härav än av vanligt arbete." Gentemot dessa brottsliga förhåller man sig enligt uppgift likgiltigare än tidigare, t. o. m. lär man på en del håll gynna dem i synnerlig mån. Däremot göres förbudslagen och dess verkliga anhängare till föremål för hån. „Om förbudslagen tala de, som bryta mot densamma blott något, aldrig som om en lag, utan söka de förlöjliga såväl den som dem, vilka följa den." Även bland en del av arbetarna ha planer på upphävandet av förbudslagen gjort sig gällande.

Vain aiharvat vastauksenantajat ovat katsooneet tämän kunnioituksen puutteen johtuvan kieltolaista itsestään, lähinnä sen liiallisesta lievydestä alkumuodossaan. „Kieltolaki ei vastaa tarkoitustaan, vaikka sen takia on kansalla lisäveroja rasituksenaan.” Sen sijaan on ennen muuta valitettu sen valvonnan huonoutta ja täytäntöönpanon leväperäisyyttä. „Virkakunta ei ole tarpeeksi valppaana ajanut kieltolakirikoksia, enemmän kuin raittiuslautakunnatkaan, jotka eivät asian eteen ole panneet rikkaa ristiin.” Edelleen on viitattu viranomaisten puoleellisuuteen, sanomalehdistön ja yläluokan esimerkin vaikutukseen. „Työväestö sanoo: koska herrat juovat, juomme me myös.” „Ne, jotka tässä maassa loistavat sivistyneisyyden ja oppineisuuden suojassa, eivät halua kunnioittaa kieltolakia, vaan katselevat asiaa läpi sormien. Työnantaja ei työpaikoilla tapahtuneita juomisia rankaise, vaan kääntää hymyillen pois päänsä.” Useat ovat lisäksi panneet huomiota kansan moraaliseen turmeltumiseen ja lainkunnioituksen herpaantumiseen yleensä, mikä johtuu „maailmansodan aikaisten poikkeuslakien yleisestä rikkomisesta sekä kansalaissodan kauhuista”. Myös „huono taloudellinen asema on vaikuttanut rappeuttavasti oikeuskäsitteihin ja tehnyt osan työväestöstä vastustuskyvyttömäksi salakauppiaiden y. m. kieltolainvastustajien kuiskutuksille”. „Lainrikkominen johtuu suurelta osalta huonosta taloudellisesta asemasta. Toisia houkuttelee ansiomahdollisuus, toiset pyrkivät unohtamaan kurjuutensa juomisella.”

Enimpäin lausunnonantajain mielestä ei kieltolain kunnioitus kuitenkaan ole työväen piirissä vähempi kuin entisten väkijuomalakien, ja myös he puolestaan ovat tässä yhteydessä esittäneet tätä todistavia ilmiöitä ja siihen vaikuttavia syitä. Niinpä väitetään, että ainakin järjestynyt työväki aivan yleisesti näyttää kannattavan kieltolakia. Tätä osoittaa ensi sijassa se, että työläiset nykyään entistä pienemmässä mitassa esiintyvät päihtyneinä julkisesti, yleisillä paikoilla, huvi- ja juhlatilaisuuksissa, samoin kuin työmaillakin. Ehdottomasti raittiiden luvun mainitaan kieltolain aikana lisääntyneen. Toisaalta selitetään „juopottelua työväen itsensä vaatiman lain rikkomisenä pidettävän niin häpeällisenä, että sitä harjoitetaan salaa.” „Järjestynyt työläinen kammoo kieltolain rikkomista.” „Häirähtäneet koettavat välttää julkisuutta ja sadattelevat trokareita.” „Rappeu-

Endast helt få av dem, som avgivit svar, ha ansett, att denna ringaktning berott av förbudslagen själv, närmast av den alltför lindriga form den hade i början. „Förbudslagen motsvarar icke sitt ändamål, ehuru folket fördenskull betungas med ökade skatter.” Däremot har man framför allt klagat över, huru illa den övervakas och huru slappt den tillämpas. „Tjänstemannakåren har icke beivrat förbudslagsbrott tillräckligt energiskt, lika litet som nykterhetsnämnderna, vilka icke satt ett strå i kors för saken.” Vidare har hänvisats till myndigheternas partiskhet samt inflytandet av tidningspressens och överklassens exempel. „Arbetarna säga: eftersom herrarna dricka, dricka vi även.” „De, som i detta land lysa med sin bildning och lärdom, önska icke skänka förbudslagen aktning, utan se de genom fingrarna härvidlag. Arbetsgivaren straffar icke fylleri, som inträffat på arbetsplatsen, utan vänder smäleende ryggen till.” Ett flertal har ytterligare lagt märke till folkets moraliska fördärv och nedgången i aktningen för lag i allmänhet, vilket beror av „att det allmänt brutits mot undantagslagarna under krigstiden samt av medborgarkrigets färor.” Även „det dåliga ekonomiska läget har inverkat upplösande på rättsbegreppet och gjort en del av arbetarna mottagliga för smyghandlars o. a. förbudslagsmotståndares lockelser.” „Brytandet mot lag har till en stor del sin grund i dålig ekonomi. En del frestas av möjligheten till förtjänst, andra söka glömma sitt elände genom att dricka.”

Enligt den åsikt de flesta av dem, som avgivit utlåtande, hysa, är aktningen för förbudslagen bland arbetarna dock icke mindre än för tidigare rusdryckslagar, och det ha de även i detta sammanhang hänvisat till företeelser, som bevisa detta, och till skäl, som inverka därpå. Sålunda framhålls, att åtminstone de organiserade arbetarna alldeles allmänt synas vara anhängare av förbudslagen. Detta framgår främst därav, att arbetarna nuförtiden uppträda betydligt mer sällan än förut offentligt druckna, på allmänna platser, vid nöjes- och festtillfällen, liksom å arbetsplatserna. Antalet absolutister uppgives ha ökat under förbudslagstiden. Å andra sidan förklaras, „att dryckenskap, som utgör ett brott mot en lag, som arbetarna själva fordrat, anses så nesligt, att den bedrives i smyg.” „En organiserad arbetare fästar för att bryta mot förbudslagen.” „De, som felat,

tuneinkin juoppo kunnioittaa raitista, joten huomaa hänen häpevän sitä pahetta, johon on langennut." „Kieltolain rikkoja saa nyt osakseen voimakkaampaa ojennusta ja yleenkatsetta." „Jos juopumisia sattuu, ovat toiset työtoverit valmiit nuhtelemaan." „Jokapäiväisessä puheessa kuullaan puhuttavan ankaramman lainkäytön ja valvonnan tarpeellisuudesta." „Keskusteluissa kieltolaki ehdottomasti tunnustetaan paremmaksi kuin entiset väkijuomia koskevat asetukset." „Kieltolaki on suorastaan poistanut ne raaquudet ja kurjuudet, jotka olivat vallalla entisten väkijuomalakien aikana työväen keskuudessa. Myös henkiset arvot ovat huomattavasti kohonneet." Työväki itse on „ottanut tarmolla ja kieltäytyksellä saattaakseen asiaa eteenpäin". Entistä ankarampi sisäinen järjestö- ja toverikuri on todistuksena sen omasta kannatuksesta ja vakavasta pyrkimyksestä lain tehokkaaseen toteuttamiseen. Myös valistustyötä on tehty raittiusasian hyväksi. „Työväestö on kautta aikojen vaatinut kieltolakia ja kun se nyt on lakina jo saavutettu, on työväestön vaatimus tällä kertaa kieltolain tinkimättömän noudattamisen kannalla."

Tämä järjestyneen työväen keskuudessa ilmenevä kieltolain kunnioitus on merkitty pääasiallisesti kieltolain itsensä ansioksi. Jo korkeat rangaistusmääräykset osaltaan taivuttavat siihen, mutta sen ohessa „työväki näkee kieltolaissa yhden koko kansan yhteistä parasta tarkoitettavan lain ja siksi se sitä puoltaa." „Se on välttämätön työläisille taloudellisen ja henkisen hyvinvoinnin saavuttamiseksi", samalla kuin „se antaa kaiken siiveellisen ja oikeudellisen tuen työväen raittiusvalistustyölle." Näin ollen on työväki oivaltanut tämän lain suuren merkityksen ja alkoholinkäytön turmiollisuuden. „Juoppo pitää juomista paheena ja rikoksena, kun sen sijaan ennen kieltolakia hän ei käsittänyt sitä rikokseksi eikä toisella työläisellä ollut juridista oikeutta vaikuttaa toiseen." „Kieltolaki jo sinänsä kannustaa työväestöä itsehillintään, itseopiskeluun, samoin kuin se kohottaa työväen sivistystasoa kodissa ja toveripiirissä." „Kun väkijuomia ei vapaassa kaupassa ole saatavana, säilyvät monet viettelykseltä viedä palkansa kapakkaan; joten rahat tulevat käytettyiksi ruokaan ja vaatteisiin sekä kirjallisuuteen, joka avartaa työläisten maailmankatsomusta." „Yhtenä suurimmista tekijöistä var-

söka undvika offentligheten och förbanna langarna." „Även den djupast sjunkna drinkare aktar den nyktre, varigenom framgår, att han blyges för den last, i vilken han sjunkit." „Förbudslagsbrytaren blir nu föremål för kraftigare tillrättavisningar och för ringaktning." „Om någon gör sig skyldig till fylleri, äro de andra arbetskamraterna färdiga att klandra." „I alldagligt tal hör man talas om nödvändigheten av en strängare rättskipning och övervakning." „I samtal erkännes, att förbudslagen är avgjort bättre än de tidigare rusdrycksförordningarna." „Förbudslagen har direkt avlägsnat den råhet och det elände, som under de tidigare rusdryckslagarnas tid rådde bland arbetarna. Även de andliga värdena ha stigit märkbart." Arbetarna själva ha „tagit itu med energi och försakelse för att få saken framåt". Den inre disciplinen inom organisationerna och bland kamraterna, som är strängare än förut, är ett bevis på det understöd den har och på den allvarliga strävan att förverkliga effektiviteten av lagen. Även upplysningsarbete har utförts till förmån för nykterheten. „Arbetarna ha i långa tider fordrat förbudslag och då den nu redan är lag, fordra arbetarna denna gång att förbudslagen ovillkorligen bör följas."

Denna aktning för förbudslagen, som råder bland de organiserade arbetarna, angives huvudsakligen vara förbudslagens egen förtjänst. Redan de höga straffbestämmelserna bidraga för sin del därtill, men därjämte „se arbetarna i förbudslagen en lag, som avser hela folkets gemensamma bästa och stöda de därför densamma." „Den är oundgänglig för arbetarna för ernäendet av ekonomiskt och andligt välförstånd", samtidigt som „den giver allt moraliskt och rättsligt stöd åt arbetarnas nykterhetsupplysningsarbete." Sälunda ha arbetarna insett denna lags stora betydelse och alkoholbrukets fördärlighet. „Drinkaren anser dryckenskapen som ett ont och ett brott, medan han däremot före förbudslagen icke uppfattade den som ett brott och hade en arbetare icke juridisk rätt att inverka på en annan." „Redan förbudslagen såsom sådan sporrar arbetarna till självbehärskning, självstudium, samtidigt som den höjer arbetarnas bildningsnivå i hemmet och i kamratkretsen." „Då rusdrycker icke stå att erhålla i den fria handel, bevaras många för frestelsen att föra sin lön till krogen, varigenom pengarna användas till mat och kläder samt till litteratur, som vidgar arbetarnas världsåskådning."

sinkin järjestyneen työväen keskuudessa on se, että juuri kieltolaki on sen ohjelmassa ollut kaikkein ensimmäisiä reformivaatimuksia ja että työväki on sen eteen tehnyt työtä vuosikymmeniä." Siten kannatetaan kieltolakia puhtaasti periaatteenkin vuoksi. Työväki tuntee tämän takia itsensä „velvolliseksi kunnioittamaan sitä". Lisäksi on samaan suuntaan vaikuttanut järjestöjen harjoittama kasvatuksellinen raittiustyö ja toverikuri.

6. Viimeksi mainittua seikkaa on tarkemmin selvitetty sen kysymyksen yhteydessä, ovatko työväen järjestöt ryhtyneet joihinkin toimenpiteisiin juopottelun ehkäisemiseksi ja millä menestyksellä. Niistä 247 vastauksesta, jotka ammattiyhdistyksiltä tähän nähden on saatu, osoittaa 55.5 % sellaisia toimenpiteitä käytetyn hyvällä menestyksellä ja 20.2 % huonolla menestyksellä, kun taas 14.6 %:sta ei käy ilmi niiden tehokkuutta; muut, 9.7 %, edustavat osastoja, jotka eivät ole ryhtyneet erikoiniin toimenpiteisiin, minkä on osaksi selitetty johtuvan siitä, ettei niiden ole tarvinnut niihin turvautua m. m., koska jäsenet ovat naisia tai kieltolakia muutenkin noudatetaan ammattiryhmässä. Yleisimpänä menettelynä näyttää olleen, että yhdistysten tekemien päätösten nojalla jäsenet, jotka esiintyvät julkisesti päihtyneinä, aluksi saavat varoituksen, mutta jätkeivät he sittenkään paranna tapojaan, erotetaan heidät joksikin määrääjäksi (esim. 3 kuukaudeksi), pahimmissa tapauksissa ainaseksikin jäsenyydestä. Joskus on käytetty myös sakkorangaistuksia. Sitäpaitsi on uhattu, että julkaistaan juoppojen nimet sanomalehdessä. Yleisesti on kielletty humalaisilta henkilöiltä pääsy järjestöjen kokous-, iltama- ja juhlatilaisuuksiin. On asetettu järjestysmiehiä ja raittiudenvalvoja tai perustettu erikoinen järjestysrenkas juopottelun ehkäisemiseksi. Eräillä tahoilla on voimassa „päättös, joka lupaa 50 markan palkkion sille, joka antaa ilmi väkijuomien myyjän." Myös juopuneita on ilmoitettu viranomaisille syytteen saatettaviksi. Onpa asetettu urkkijoitakin kieltolakerikosten selvillä saamiseksi ja ilmoitettu järjestysvallalle salakapakoispaikkoja. Järjestöjen luottamusmiehiltä ja toimihenkilöiltä on vaadittu ehdotonta raittiutta ja he ovat menettäneet toimensa, jos he ovat tehneet itsensä syyväksi tällaisiin rikkomuksiin. Vielä mainitaan harjoitetun painostusta työnantajien suhteen, että nämä erottaisivat juopottelevat

„En av de mest betydande faktorerna särskilt bland de organiserade arbetarna är, att just förbudslagen utgjort en av de allra främsta reformkraven på deras program och att arbetarna arbetat för densamma under årtionden." Därför understödes förbudslagen även av rent principiella skäl. Arbetarna känna sig fördenskull „skyldiga att akta densamma". Ytterligare har i samma riktning inverkat det av organisationerna utförda arbetet för uppfostran till nykterhet samt kamratdisciplinen.

6. Sistnämnda omständighet har närmare klarlagts i samband med frågan, om arbetarorganisationerna vidtagit några åtgärder för stävjandet av dryckenskapen och med vilken framgång. Av de 247 svar, som erhållits av fackföreningarna i denna punkt, utvisa 55.5 %, att dylika åtgärder använts med gott resultat och 20.2 % med dåligt resultat, medan åter 14.6 % icke giva upplysning om deras effektivitet; återstoden 9.7 %, representerar avdelningar, vilka icke vidtagit några speciella åtgärder, vilket delvis förklarats bero därpå, att de icke behövt tillgripa sådana bl. a. därför, att medlemmarna äro kvinnor eller att förbudslagen även annars följes inom fackavdelningen. Det allmänna förfaringsättet tyckes ha varit, att på grund av föreningsbeslut de medlemmar, som uppträda berusade offentligt, först få en varning, men om de icke ändå förbättra sina seder, gå de förlustiga sitt medlemskap för en viss bestämd tid (exempelvis 3 månader) i värsta fall för alltid. Någon gång ha även bötesstraff tillämpats. Dessutom har man hotat med att fylleristernas namn skola publiceras i tidningen. Man har allmänt förvägrat druckna personer tillträde till av organisationerna anordnade möten, soaréer och festligheter. Man har tillsatt ordningsmän och nykterhetsövervakare eller grundat en särskild ordningsring för stävjandet av dryckenskapen. På en del håll gäller „ett beslut, enligt vilket en belöning på 50 mark utlovas åt den, som angiver försäljare av rusdrycker." Även druckna ha anmälts till myndigheterna i och för åtal. Man har t. o. m. utsett spioner för uppdagandet av förbudslagsbrott och för ordningsmakten angivit ställen, där lönnkrögeri bedrivs. Av organisationernas förtroendemän och funktionärer har krävts absolut nykterhet och ha de förlorat sin post, om de gjort sig skyldiga till förseelser av detta slag. Ytterligare uppgives, att man utövat påtryckning på ar-

työläiset työmaalta. Sentapaisilla ankarilla kurinpidollisilla toimenpiteillä väitetään päästyn yarsin edullisiin tuloksiin hyvin lukuisilla paikkakunnilla, niin että järjestynyt työväki osoittaa „ensiluokkaista käytöstä työväentalolla ja ylimalkaan on tietojen mukaan raittiimpaa kuin järjestymättömät työläiset. Tämän ohessa ovat järjestöt toimeenpanneet raittiusiltoja, puhe- ja keskustelutilaisuuksia, levittäneet raittiuskirjallisuutta ja „kaikissa sopivissa valistustilaisuuksissa kiinnittäneet huomiota väkijuomien turmiollisuuteen.” Tälläkin on lausunnoista päättäen ollut suuri merkitys. Kaikkialla ei kuitenkaan tilanne ole yhtä valoisa. Varsinkin monista Etelä-Suomen kaupungeista ja maaseudun teollisuuskeskuksista on ilmoitettu, että edellä kuvatu toimenpiteet eivät ole johtaneet toivottuihin tuloksiin, vaan on juoppous melko tavallista. Muutamat ovat huomauttaneet niiden tehostomuudesta, kun „toimihenkilötkin usein itse hairahtuvat”. Toisaalta on selitetty toverikurin jääneen moraalittomuuden ja yleisen kurittomuuden yhä kasvaessa vaille merkitystä, koska „työmailla sallitaan juopottelua työnantajan edustajain koettamattakaan estää sitä”. On väitetty, että työnantajat ennen ovat olleet ankarampia tässä suhteessa kuin kieltolain aikana. Kun jäseniä on rangaistu juopumuksen takia, valitetaan sen johtaneen osaston „jäsenten menettämiseen ja persoonalliseen vihaan johtohenkilöiden keskuudessa.” Yhdistyksen kieltäessä humalaisilta pääsyn illanviettoihinsa sanotaan tästä seuranneen, että niissä harvoin käydään, mistä järjestötoiminta kärsii.

betsgivarna i syfte att dessa skulle avskeda från arbetsplatsen arbetare, som dricka. Genom dylika stränga disciplinära åtgärder har enligt påstående synnerligen gynnsamma resultat ernåtts på mycket talrika orter, så att de organiserade arbetarna ådagalägga „ett förstklassigt uppförande” på arbetarföreningens hus och i allmänhet enligt uppgift äro nyktrare än de oorganiserade arbetarna. Härjämte ha organisationerna anordnat nykterhetsaftnar, tal och diskussioner, givit spridning åt nykterhetslitteratur och „vid alla lämpliga upplysningstillfällen fäst uppmärksamheten vid rusdryckernas fördärlighet.” Även detta har att döma av uttalandena varit av stor betydelse. Överallt är läget icke lika gynnsamt. Från rätt många städer och industricentra på landsbygden i södra Finland har meddelats, att de tidigare skildrade åtgärderna icke lett till önskat resultat, utan att dryckenskapen är synnerligen utbredd. En del ha framhållit deras ineffektivitet, då „även funktionärer, själva ofta felat”. Å andra sidan har man förklarat, att kamratdisciplinen förblivit utan betydelse under det att osedligheten och den allmänna tygellösheten tilltagit, när „dryckenskap tillåtes på arbetsplatsen utan att arbetsgivarens representanter försöka hindra det”. Det har påståtts, att arbetsgivarna tidigare varit strängare i detta hänseende än under förbudslagstiden. Då medlemmar bestraffats för dryckenskap, klagas det över att det lett till att avdelningen „förlorat medlemmar och till personlig fiendskap bland de ledande funktionärerna”. Då föreningen förvägrat druckna tillträde till soaréerna, säges härav ha följt, att dessa besökas sällan, varav organisationens verksamhet lider.

IX. Kauppaliikkeiden johtajat ja liikeapulaisyhdistysten puheenjohtajat. Chefer för handelsfirmor och ordförande i affärsbiträdesföreningar.

Tiedustelukaavakkeita VIII (vrt. liitettä siv. 46), jotka alkoholikomitea oli laatinut saadakseen erikoisvalaistusta kysymykseen, mitä kieltolaki mahdollisesti on vaikuttanut liikehenkilökunnan oloihin, lähetettiin valittujen 138 kauppaliikkeen johtajille sekä Suomen Liikeapulaisten Liittoon kuuluville 28 liikeapulaisyhdistykselle. Kaavakkeet osoitettiin allamainituille paikkakunnille seuraaville toimiminimille:

Helsinki — Helsingfors:

Ab. Agros, Ab. Akademiska Bokhandeln, Ab. J. E. Cronvall, Ab. De Förenade Drogerierna Oy., Ab. Victor Ek Oy., Ab. Fazer's Musikhandel, Ab. Finlands Industrikontor, Ab. Herman Lindell Oy., Ab. Mercantile, Ab. Th. Neovius, Ab. S. Nikolajeff J:or Oy., Ab. K. H. Renlund Oy., Ab. Schildt & Hallberg Oy., Ab. Stockmann Oy., Ab. Vesijohtoliike-Huber Oy., Allmänna Lagret Ab., Sören Berner & C:o, Centralandelslaget Labor m. b. t., H. A. Elfving & C:o, Finska Ab. Kreuger & Toll, Finska Ångfartygs Ab., Helsingin Rakennusainekauppa Oy., Osk. Huttunen Oy., Jordbrukarens Mjölcentral Ab., Kangas-Keskus Oy., Keskusosuusliike Hankkija r. l., Konekauppa Oy. Aatra, Korpivaara & Halla Oy., Lång & Lep-päaho Oy., Maalarien Tapetti-, Matto- ja Väri-liike Oy., John Nurminen Oy., Osuusliike Elanto r. l., Oy. O. J. Dahlberg Ab., Oy. Hansa Ab., Oy. Nikander Ab., Oy. A. Parviainen & C:o, Oy. Suomen Vähittäiskauppiainden Tukku-liike Ab., Oy. Systema, Oy. Urheilutarpeita, Suomen Osuus-kauppojen Keskuskunta r. l., Julius Tallberg C:o, Talous-Osakekauppa, Vainvienti-Osuusliike Valio r. l.;

Lovisa — Lovisa:

Lovisa Järn Ab., Söderström & Sandell Ab.;

Porvoo — Borgå:

Porvoon Kansalliskauppa Oy., Gustaf Söderström;

Hanko — Hangö:

J. Aug. Berglund, Karl Boström, Hangö Handelslag m. b. t.;

Turku — Åbo:

Ab. Viktor Forselius Oy., Ab. Fredr. Förss Oy., Ab. Axel Viklund, Rudolf Gardberg Ab., Maa-miesten Kauppa Oy., Maskin-Ab. E. Grönblom;

Frågeformulär VIII (jmf. bilagan å sid. 46), som alkoholkommittén uppgjort i syfte att speciellt belysa frågan, vilken inverkan förbudslagen eventuellt haft på förhållandena bland personalen vid affärsföretag, utsändes till cheferna för 138 handelsfirmor, som särskilt utvalts, samt till 28 affärsbiträdesföreningar tillhörande Finlands Affärsbiträdesförbund. Formulären adresserades till följande firmor å nedannämnda orter:

Pori — Björneborg:

K. A. Harjunmaa, Kauppiattien Tukku-liike Oy., Aug. Lipsänen, Oksanen & Virtanen Oy., Oy. D. W. Widbom Ab., G. E. Ramberg Oy., Janne Rosen-gren, Isak Saha;

Kauma — Raumo:

Ab. Grundström & Heinrichs Oy., Lehtinen & Sofronoff Oy.;

Uusikaupunki — Nystad:

Knut Vallin;

Hämeenlinna — Tavastehus:

A. Gust. Skogster;

Tampere — Tammerfors:

Kivinen & K:ni, Oy. Tampereen Rakennuskonttori Ab., J. & W. Pahlman Oy., K. P. Ruuskanen Oy., W:m Sandberg Oy., Tammerkosken Tukku-kauppa Oy., Tampereen Tukku-liike Oy., J. Tirkonen;

Lahti:

Lahden Rautakauppa Oy., Lahden Talousliike Oy.;

Viiipuri — Viborg:

Ab. Fr. Richardt, Hackman & C:o, Häkli, Lallukka & Kumpp. Oy., Itä-Suomen Rautakauppa Oy., Kauppa-Osakeyhtiö J. Hallenberg, William Otsakorpi, Oy. Savo-Karjalan Tukku-liike, Oy. Seth Sohlberg Ab., Oy. Starckjohann & C:o Ab., Oy. Sofia Zweygberg Ab., P. J. Pesonen, F. Sergejefin Pojat ja Kumpp., Veljekset Peusa & Kumpp. Oy.;

Sortavala — Sordavala:

Karjalan Rauta Oy., Oy. Härkönen & Pirhonen, P. Saikkonen Oy., Sortavalan Tukku-kauppa Oy., Veljekset Kivinen Oy.;

Hamina — Fredrikshamn:

Haminan Rautakauppa Oy., William Sipari & Kumpp;

Kotka:

Ab. F. A. Collin Oy., Kotkan Tukkukauppa Oy.;

Terijoki:

Oy. Aatti Paavolainen;

Mikkeli — S:t Michel:

Oy. Omapohja, David Pulkkinen Oy.;

Heinola:

Niilo Helanderin Seuraajat;

Savonlinna — Nyslott:

And. Auvinen Oy., A. Häyrinen Oy., Savonlinnan Rauta Oy.;

Kuopio:

Oy. Minna Canthin Perilliset, Oy. Birger Hallman, Oy. Gust. Ranin, H. Saastamoinen ja Pojat Oy.;

Joensuu:

Oy. J. Hakkarainen, M. G. Piipponen;

Iisalmi:

Kärkkäinen & Putkonen Oy.;

Näistä toiminimistä antoi 88 eli 63.8 % lausuntonsa. Muilta 21 paikkakunnalta, paitsi Lahdesta, Hamina, Kotkasta, Mikkelistä, Heinolasta, Pietarsaaresta, Kokkolasta ja Kemistä, on saatu ainakin joitakin tietoja. Liikeapulaisyhdistyksistä vastasi kyselyyn, 17 eli 60.7 %. Nämä tiedot koskevat Helsinkiä, Turku, Pori, Rauma, Salo, Lahti, Jämsä, Lappeenranta, Käkisalmea, Sortavalaa, Kotkaa, Savonlinna, Joensuu, Iisalmi, Jyväskylä, Oulu ja Kajana; sen sijaan ei kaavakkeita ole palautettu Hämeenlinnasta, Tampereelta, Viipurista, Hamina, Mikkelistä, Heinolasta, Kuopiosta, Vaasasta, Raahesta, Kemistä ja Rovaniemeltä. Seuraavassa käsitellään erikseen molempien tiedonantajaryhmien lausuntoja.

A. Kauppaliikkeiden johtajat.

1. Liikkeenkilökuunnan raittudessa, säännöllisyydessä ja työteliäisyydessä on 15.4 %:ssa niistä toiminimistä, joista tähän nähden on tietoja saatu, maailmansodan edelliseen aikaan verraten huomattu edistymistä, 34.6 %:ssa taantumista ja 50.0 %:ssa ennallaan pysymistä. Parannukseen viittaavat eräät liikkeenjohtajat Helsingistä, Porista, Viipurista, Sortavalasta ja Vaasasta, mutta näissä, kuten useimmissa muissakin kaupungeissa, on joissakin toisissa liikkeissä todettu huonontumista. Mitään selviä paikallisia eroavaisuuksia ei vastauksista näin ollen ilmene.

Vaasa — Vasa:

Ab. Aino Lindeman Oy., Carl Finnilä Ab., C. J. Hartman, Kansalliskauppa Oy. Sampo, Kauppiaitten Oy., Lassila & Tikanoja Oy., E. J. Ollonqvist, Gustav Svanljung;

Pietarsaari — Jakobstad:

Ab. Eliel Ervast Oy.;

Kokkola — Gamlakarleby:

Ab. Alfr. Björklund, Ab. Hud- och Skinn-companiet Oy., Ab. Aug. Kyntzell Oy., Keski-Pohjanmaan Osuuskauppa;

Jyväskylä:

Jyväskylän Höyryleipomo, Keski-Suomen Tukku-kauppa Oy., Oy. Juho Rosenberg;

Oulu — Uleåborg:

Ensio & Lagerbohm, I. A. Karhi, Lundberg & K:ni Oy., Pohjanmaan Kauppiain Oy., F. A. Riecki;

Kemi:

O. W. Lehto;

Kajani — Kajana:

Kajaanin Rautakauppa Oy., Nieminen, Kärnä & C:o Oy.

Av dessa firmor avgåvo 88 eller 63.8 % utlåtanden. Från övriga 21 orter, utom från Lahti, Fredrikshamn, Kotka, S:t Michel, Heinola, Jakobstad, Gamlakarleby och Kemi ha åtminstone någon del uppgifter erhållits. Av affärsbiträdesföreningarna besvarade 17 eller 60.7 % enquêten. Dessa uppgifter beröra Helsingfors, Åbo, Björneborg, Raumo, Salo, Lahti, Jämsä, Villmanstrand, Kexholm, Sordavala, Kotka, Nyslott, Joensuu, Iisalmi, Jyväskylä, Uleåborg och Kajana; däremot ha formulär icke återsänts från Tavastehus, Tammerfors, Viborg, Fredrikshamn, S:t Michel, Heinola, Kuopio, Vasa, Brahestad, Kemi och Rovaniemi. I det följande behandlas skilt för sig de utlåtanden ifrågasvarande bägge grupper avgivit.

A. Cheferna för handelsfirmorna.

1. Beträffande affärspersonalens nykterhet, ordentlighet och arbetsamhet har vid 15.4 % av de firmor, av vilka uppgifter erhållits i detta hänseende, iakttagits framsteg sedan tiden före världskriget, vid 34.6 % en tillbakagång och har vid 50.0 % ingen förändring konstaterats. På en förbättring tyda uttalandena av en del affärschefer i Helsingfors, Björneborg, Viborg, Sordavala och Vasa, men i dessa, likasom i flertalet övriga städer, ha i en del andra affärer iakttagits en tillbakagång. Några tydliga lokala skiljaktigheter framgå sålunda icke ur svaren. Under åren 1920—22

Vuosien 1920—22 kuluessa on 9.5 % lausunnonantajista puheenaolevassa katsannossa pannut merkille edistymistä ja 45.2 % taantumista, samalla kuin 45.3 % heistä ei ole havainnut mitään sanottavia muutoksia. Kehitys on yleispiirtein niinmuodoin ollut viime vuosina jossain määrin epäedullisempi kuin verrattuna aikaan ennen sotaa. Harvalukuiset parannusta osoittavat tiedot ovat Helsingistä, Hangosta, Porista, Sortavalasta ja Jyväskylältä.

2. Mitä tulee kysymykseen, onko ja missä määrin *kieltolaille* ollut vaikutusta tähän kehitykseen, jakaantuvat liikkeenjohtajain mielipiteet siten, että 7.9 % heistä katsoo kieltolain johtaneen suotuisiin tuloksiin, mutta 48.7 % päinvastoin huonoihin seurauksiin; muut 43.4 % eivät ole myöntäneet tällä lailla olleen mitään merkitystä tässä kohdin. Yleiskäsitys on siis varsin negatiivinen. Ainoastaan yksityiset lausunnot kaupungeista, joissa viime vuosina edellä esitetyn mukaan on todettu osittaista parannusta, käyvät hyvään suuntaan. Niinpä kirjoitetaan Jyväskylältä: „Kun ottaa huomioon, minkälaisiksi sotaa lähinnä seuraavat vuodet olisivat muodostuneet ilman kieltolakia, on mielipiteeni mukaan kieltolain ansio, ettei sodan tuottamasta huonosta moraalista huolimatta ole syvemmälle vajottu.” Samaan viittaa myös muuan pääkaupunkilainen liikkeenjohtaja. Hangossa on erään liikkeen taholta selitetty kieltolain aikana tapahtuneen edistyksen johtuvan siitä, että „henkilökunta on suurimmaksi osaksi naisia, jotka osittain suosivat kieltoa ja pitivät kieltolakia arvossa”. Sortavalasta on niinkään jokin vastauksenantaja viitannut siihen, että henkilökunnassa „kaikki ovat ehdottoman raittiuden ja kieltolain kannattajia omaksi ja liike-elämän hyödyksi”. Porista ilmoitetaan m. m.: „Ennen kieltolakia oli hyvin yleinen tapa antaa n. s. kaupanpäällisryppyjä ostajille. Ryyppyjen antaminen oli uskottu apulaisille, jotka hyvin monet tässä tehtävässä tulivat saamaan juopottelun alkeet, ostaja kun huomautti, että 'eikös puukhollari itse kanssa ota'. Kunniointu kieltolakia kohtaan on tällaisilla kauppiailinkin sentään sellainen, että tämä tapa on jäänyt pois käytännöstä. Tapa oli ennen kieltolakiakin laitton, mutta pidettiin sitä melkein pä laillisena. Apulaisten palkkojen otot vuosiakin eteenpäin ovat myös loppuneet jälkeen kieltolain, vaikkakin heillä olisi siihen sama mahdollisuus.”

ha 9.5 % av sagesmännen iakttagit framsteg i ifrågavarande hänseende och 45.2 % en tillbakagång, samtidigt som 45.3 % av dem icke konstaterat några nämnvärda förändringar. Utvecklingen har sålunda i allmänhet de senaste åren varit i någon mån ogynnsammare än i jämförelse med tiden före kriget. De fåtaliga uppgifter, som angiva en förbättring, äro ifrån Helsingfors, Hangö, Björneborg, Sordavala och Jyväskylä.

2. Rörande frågan, huruvida och i vilken mån *förbudslagen medverkat* till denna utveckling, fördela sig affärschefernas åsikter sålunda, att 7.9 % av dem anse, att förbudslagen medfört gynnsamma resultat, men 48.7 % däremot dåliga resultat; de återstående 43.4 % ha icke medgivit, att denna lag haft någon betydelse i detta hänseende. Den allmänna uppfattningen är sålunda rätt negativ. Endast enskilda uttalanden från städer, i vilka under de senare åren enligt det ovan anförda en partiell förbättring konstaterats, gå i gynnsam riktning. Sålunda skrives från Jyväskylä: „Då man beaktar, på vilket sätt de närmast efter kriget följande åren skulle ha gestaltat sig utan förbudslagen, är det enligt min åsikt förbudslagens förtjänst, att man icke sjunkit dess djupare, oaktat den dåliga moral kriget medfört.” I samma riktning uttalar sig även en affärsföreståndare i huvudstaden. I Hangö har från en firmas sida förklarats, att den under förbudslagstiden inträffade förbättringen beror därpå, att „personalen till största delen utgöres av fruntimmer, vilka till en del gynna förbudet och hålla förbudslagen i vördnad”. Från Sordavala har likaså en sagesman hänvisat därtill, att inom personalen „alla äro absolutister och anhängare av förbudslagen till sin egen och till affärslivets nytta”. Från Björneborg meddelas bl. a.: „Före förbudslagen var det en mycket allmän sed att giva supar på köpet åt kunder. Bjudandet av suparna var anfortrott åt biträdena, av vilka rätt många härigenom började att dricka, i det köparn invände, att 'skall icke bokhållaren själv taga en också'. Aktningen för förbudslagen är dock även bland dylika handlande sådan, att denna plägsed numera övergivits. Denna sed var olaglig även före förbudslagen, men ansågs den nära nog laglig. Uttagning av löner i förskott av biträdena t. o. m. för år framåt har även upphört efter förbudslagen, ehuru de skulle ha samma möjlighet därtill.”

Suhteellisen runsaslukuisista taantumista osoittavista lausunnoista tulee yli puolet yksinään pääkaupungin osalle. Oloja siellä on kuvattu esim. seuraavaan tapaan: „Väkijuomien käyttö henkilökuntamme keskuudessa ennen sotaa oli samanlaista kuin kaikissa muissakin liikkeissä. Niitä nautittiin yleensä kohtuudella. Käytettävät väkijuomat olivat oikeita ja suhteellisen mietoja. Niitä ei myöskään nautittu paljaaltaan, vaan tavallisesti miedonnettuina sekä ruuan kanssa. Ken siihen aikaan halusi nauttia väkijuomia, hän meni lähimpään ravintolaan tilaten pienen annoksen haluamaansa juomaa, ja tähän yhteen annokseen oltiin useimmiten täysin tyytyväisiä. Asianomainen henkilö palasi työhönsä, ilman että hänen työtehonsa olisi saattavasti heikentynyt. Oli tietysti sellaisiaakin tapauksia, että joku hairahtui juopottelemaan pitemmäksi aikaa. Asianomainen pysytteli kuitenkin tällaisessa tapauksessa poissa työpaikaltaan. Harvinaista oli, että ketään erotettiin toimestaan juopumuksesta aiheutuvien laiminlyöntien takia. Kun myöhempiä oloja verrataan aikaisemmin vallinneihin, on tavallista, että 'vanha hyvä aika' esiintyy edullisemmassa valossa kuin nykyinen. Ottamalla huomioon tämänkin väärin arvioimisen meistä tuntuu, että olosuhteet vuosien 1920—22 kuluessa eivät ainakaan ole parantuneet. Nykyään ei pidetä suurta väliä, missä väkijuomat nautitaan. Ei ole epätavallista, että niitä on nautittu salaa työpaikassa ja että siellä esiinnyttäen kaikkea muuta kuin raittiassa tilassa. Toimesta poissa-oloja juopumuksen takia lienee sattunut useammin kuin ennen sotaa. Kun väkijuomia ostetaan sala-kaupasta, ollaan pakotettuja ostamaan niitä suurempi määrä kuin tarve sillä hetkellä vaatisi. Kun yleisimmän tarjolla olevat alkoholijuomat ovat absoluuttista 96 %:sta alkoholia, eivät alkoholinkäyttäjät tiedä eivätkä välitäkään siitä, miten väkevänä se nautitaan. Tästä on seurauksena, että päihtyminen tapahtuu nopeasti ja juontia jatketaan, kunnes koko käsillä oleva varasto on lopussa. Väkijuomien tarjonta on melkein tehokkaampaa kuin ennen sotaa. Väkijuoma-asiamiehet käyvät sekä persoonallisesti että puhelimitse tarjoamassa tavaroitaan konttoreissa ja myymälöissä. Varsinkin matkustaville myyjille aiheuttaa alkoholin yleinen käyttö nykyään suurta haittaa. Monasti on alkoholi ainoa väline, millä ostajan kanssa päästään liikehteyteen.” Muuan toinen helsinkiläinen

Av de relativt taget talrika utlåtanden, som utvisa en tillbakagång, kommer över hälften enbart på huvudstadens andel. Förhållandena därstädes ha exempelvis skildrats på följande sätt: „Bruket av rusdrycker bland vår personal före kriget var lika stort som inom alla övriga affärer. De förtärdes i allmänhet med måtta. Rusdryckerna voro äkta och jämförelsevis svaga. De förtärdes ej heller oblandade utan vanligtvis utspädda samt jämte mat. Den som på den tiden önskade förtära rusdrycker, gick till närmaste restaurang och beställde en liten kvantitet av den dryck han önskade, och med denna ena portion var man oftast fullt tillfredsställd. Vederbörande person återvände till sitt arbete, utan att hans arbetsförmåga försvagats nämnvärt. Det fanns naturligtvis även sådana fall, att någon förföll till dryckenskap för en längre tid. Vederbörande höll sig dock i sådant fall borta från arbetsplatsen. Det var sällsynt, att någon avskedades från sin tjänst på grund av försummelser, vilka föranletts av dryckenskap. Då senare förhållanden jämföras med de tidigare rådande, är det vanligt, att 'den gamla goda tiden' framträder i en gynnsammare belysning än nutiden. Då man tar i betraktande även denna oriktiga uppskattning synes det oss, att förhållandena åtminstone icke förbättrats under åren 1920—22. Nuförtiden är det icke så noga med, var rusdrycker förtäras. Det är icke ovanligt, att sådana förtäras i smyg på arbetsplatsen och att man på densamma uppträder i allt annat än nyktert tillstånd. Försummelser av tjänsten på grund av dryckenskap torde inträffa oftare än före kriget. Då rusdrycker uppköpas i smyghandeln, är man tvungen att köpa större mängder av dem än vad man behöver därav vid detta tillfälle. Då de allmänna tillsalubjudna alkoholdryckerna äro absolut 96-procentig alkohol, veta brukarna av alkohol icke och bry sig ej heller därom, huru stark den förtäres. Härav följer, att berusningen sker snabbt och fortsättes drickandet därefter, tills hela det disponibla förrådet tagit slut. Utbudet av alkoholdrycker är närapå effektivare än före kriget. Rusdrycksägenterna gå omkring och bjuda ut sina varor i kontoren och butikerna såväl personligen som per telefon. Speciellt för resande försäljare bereder det allmänna bruket av alkohol för närvarande stort besvär. Ofta är alkoholen det enda medlet, varigenom man kommer i affärskontakt. En annan firma-

liikkeenjohtaja huomauttaa, että „liikealalla on alkoholin käyttö jo yleisen sivistyneen tavan mukaan sangen luonnollinen, varsinkin missä tulee kysymykseen seurustelu ulkomaalaisten kanssa, jota ei voi ajatella ilman alkoholia. Kun alkoholijuomien saannin täytyy tapahtua sangen vastenmielisellä tavalla ja on pakko käyttää väkevämpiä juomia, on väkijuomien käyttö kieltolain aikana liikealalla saanut erittäin epämieluisan ja vähemmän sivistyneen muodon. Sitäpaitsi on tietysti kunnioitus lain arvoa kohtaan myös vähentynyt. Taloudellisesti on kieltolaki niinkään ollut turmiollinen, sillä juomien hankintaan tarvitaan melkoisia summia, jotka järkyttävät henkilökunnan taloudellista asemaa. Kieltolain aikana ei alkoholin käyttö liikehenkilökunnan keskuudessa, ole laisinkaan vähentynyt, vaan päinvastoin lisääntynyt.” Edelleen on viitattu siihen, että nykyään „väkijuomia hankitaan kotiin, mistä seuraa, että väkijuomien nauttiminen muuttuu päivittäiseksi ja terveys heikkenee sekä työkyky vähenee huomattavasti. Aivan nuoretkin henkilöt joutuvat kiusaukseen käyttäen kiellettyjä aineita.” „Juoppouden ja siihen liittyvien paheiden vastustaminen on eräissä henkilökuntaryhmissä tuntuvasti vaikeutunut kieltolain voimaantumisen jälkeen. Spräivirta on samalla kuin säännöstelty kauppa on lakautettu, niin sanoaksemme tulvinut itse liikkeeseen porttien ja ovien kautta kaikenlaisten asiamiesten, salakuljettajien ja trokarien välityksellä. Toimesta erottaminen juopumuksen takia on sen vuoksi viime vuosina ollut tavallisempaa kuin ennen.” Varsinkin alemman palveluskunnan, työnjohtajain, varasto- ja y. m. miesten keskuudessa valitetaan juopottelun monilla tahoilla päässeen huolestuttavaan valtaan, jopa siinä määrin, että eräeseen liikkeeseen väitetään parannuksen aikaansaamiseksi kiinnitetyn saksalaisen henkilökuntaa. „Tässä ei liene niinkään vähäisenä tekijänä suomalaisen työmiehen luonteenomainen uhma ja itsepäisyys. Väki-vallalla ei hänelle voida mitään, mutta jos häneen kohdistutaan inhimillisesti ja hänelle annetaan se ihmisarvo, joka hänellä on oikeus vaatia, sekä vedotaan hänen vakaumukseensa, on hän maailman paras työmies. Tätä ihmisarvoa ei ainakaan kieltolaki anna Suomen työtätekeväille kansalle, ja lopputulos on sen takia negatiivinen.” — Samanlaisia näkökohtia, kuin mitä yllä on Helsingin osalta esitetty, on kieltolain huonojen vaikutusten

chef i Helsingfors framhåller, att „på affärsområdet är bruket av alkohol redan enligt allmänt bildat bruk mycket naturligt, i synnerhet då det är fråga om sällskapande med utlänningar, vilket icke kan tänkas utan alkohol. Då anskaffandet av alkoholdrycker måste ske på ett mycket mobbjudande sätt och då man är tvungen att bruka starkare drycker, har bruket av rusdrycker under förbudslagstiden inom affärsbranschen erhållit en synnerligen oangenäm och mindre kultiverad form. Dessutom har naturligtvis aktningen för lagens helgd minskats. Ekonomiskt har förbudslagen likaså varit fördärlig, ty för anskaffning av dryckerna erfordras avsevärda summor, vilka rubba personalens ekonomi. Under förbudslagstiden har bruket av alkohol bland affärspersonalen alls icke minskats, utan tvärtom ökats.” Vidare har man hänvisat därtill, att nuförtiden „rusdrycker anskaffas till hemmen, varav följer, att förtäringen av rusdrycker förbytes till daglig och försvagas hälsan därav, varjämte arbetsförmågan avsevärt minskas. Även helt unga personer råka i frestelse att bruka förbjudna ämnen.” „Bekämpandet av dryckenskapen och därmed förknippade laster inom en del grupper av personalen har blivit betydligt försvårad, efter förbudslagets tillkomst. Spritfloden har i och med den reglementerade handelns upphörande s. a. s. strömmat in i själva affären genom portar och dörrar genom förmedling av varjehanda agenter, smugglare och langare. Avskedande på grund av fylleri har fördenskull under de senaste åren varit vanligare än förut.” I synnerhet bland den lägre personalen, bland arbetsledare, lager-, körkarlar m. fl. klagar man över att dryckenskapen på flere håll fått en bekymmersam omfattning, t. o. m. i den grad, att i en firma påstås ha anställts tysk personal för att få en förbättring till stånd. „Härtill torde en icke ringa orsak vara det för den finska arbetarn utmärkande trotset och egensinnet. Med våld kommer man ingen vart med honom, men om han bemötes mänskligt och om man åt honom giver det människovärde, som han har rätt att fordra, samt vädjar till hans övertygelse, är han världens bästa arbetare. Detta människovärde ger åtminstone icke förbudslagen åt Finlands arbetande folk och slutresultatet är därför negativt.” — Liknande synpunkter, som här ovan framhållits för Helsingfors vidkommande, har beträffande förbudslagens dåliga verk-

suhteen lausuttu useista muista rannikko-kaupungeista Vaasaa myöten ja sisämaastakin Kuopion läänin kaupungeista. Ne perustuvat siihen käsitykseen, että kieltolain aikana rehoittava väkijuomien salakauppa on aiheuttanut alkoholinkäytön kasvua, josta on ollut sekä fyysillisesti että moraalisesti turmiollisia seurauksia. Niinpä on Loviisasta ilmoitettu, että halu rehelliseen työhön etenkin nuorisossa näyttää katoavan ja antaudutaan yhä enemmän salakuljetukseen, joka on jännittävää ja tuottavaa. Vaasasta kirjoitetaan esim.: „Kieltolaki ja laki työajasta liikkeissä lienevät kumpikin syynä taantumiseen. Nuoret kauppa-apulaiset kuluttavat pitkät loma- ja joutoaikansa kahviloissa, elävissä kuvissa ja jos jossain, jolloin he tulevat väkijuomien viettelyksien alaisiksi. Ennen, kun nuoret kauppa-apulaiset olivat enemmän isäntävään silmälläpidon alaisina, väkijuomien nauttimista pidettiin hylättävänä, ja anniskeluyhtiöt pitivät myymälänsä avoinna ainoastaan 3—4 tuntia päivässä, mutta nyt anniskeluja löytyy ehkä satoja jokaisessa kaupungissa, joissa yötä päivää on saatavissa rajattomia määriä väkijuomia, joita sitaipaitsi tyrkyttämällä tarjotaan heille. Kun monikin heikkoluontoinen näin joutuu kiusaukseen eivätkä varat aina riitä, sattuu, että rahat hankitaan epärehelliselläkin tavalla liikkeestä, jossa se käy mahdolliseksi.” Lisäksi on säännöllisyyden ja työtehon merkitty joillakin tahoilla huonontuneen.

Liikkeenjohtajista, joiden mielestä kieltolaki ei ole vaikuttanut todettuun edistykseen, ovat muuttamat viittanneet toisiin seikkoihin tämän kehityksen selittämiseksi. Siten mainitaan, että erottamalla palveluksesta kaikki henkilöt, jotka ovat esiintyneet toimipaikallaan tai -ajallaan humalassa tai juopotteluhommissa tai joiden yksityisen elämän omalla ajallaan on huomattu vaikuttavan heikontavasti heidän työtarmoonsa, on saatu kunnollinen ja luotettava henkilökunta. „Nykyaikainen liike-elämä ankarine kilpailuineen asettaa niin suuret vaatimukset henkilöille työtarmolle, tarkkuudelle ja säännöllisyydelle, että toimihenkilöt, apulaiset ja työntekijät, jotka alkoholipitoisten juomien käytössä eivät ole hyvin kohtuullisia, pian joutuvat pois eliminoituiksi, oli kieltolaki olemassa tai ei.” Muuan liikkeenjohtaja myöntää säännöllisyyden korjaantuneen, mutta „johtune se lyhemmästä työajasta, työvoiman runsaasta tarjonnasta, siitä johtuvasta itsekurista ja li-

ningar framhävts i flere andra kuststäder ända upp till Vasa och även i det inre av landet i städerna i Kuopio län. De grunda sig på den åsikten, att den under förbudslagstiden blomstrande smyghandeln med rusdrycker föranlett en ökning i bruket av alkohol, vilken haft såväl fysiskt som moraliskt fördärliga följder. Sålunda har man meddelat från Lovisa, att lusten till ärligt arbete synes försvinna särskilt bland ungdomen och giver man sig allt mer till smuggling, vilket är spännande och lönande. Från Vasa skrives exempelvis: „Förbudslagen och lagen om arbetstiden i affärer torde bägge två ha förorsakat tillbakagången. Unga handelsbiträden förnöta sina långa fritider på kaféer och biografier samt på alla möjliga håll, där de bli utsatta för rusdryckernas frestelser. Förut, då de unga handelsbiträdena stodo mer under husbondfolkets uppsikt, ansågs förtäringen av rusdrycker förkastlig och höllo utskänkingsbolagen sin försäljning öppen endast 3—4 timmar dagligen, men nu finnes det utskänkingsställen måhända i hundratal i varje stad, där man dag och natt kan erhålla obegränsade mängder rusdrycker, vilka dessutom påtrugas dem. Då mången, som har svag karaktär, härigenom råkar i frestelse och pengarna icke alltid förslå därtill, händer det, att pengarna anskaffas t. o. m. på ett oärligt sätt av affären, om detta är möjligt.” Vidare uppgives, att ordentligheten och arbetsamheten nedgått på en del håll.

Av de affärschefer, enligt vilkas åsikt förbudslagen icke inverkat på de framsteg, som konstaterats, ha en del hänvisat till andra omständigheter som förklaring på denna utveckling. Sålunda omnämnes, att man genom att ur tjänsten avskeda alla de personer, vilka uppträtt druckna eller sysslat med dryckenskap på arbetsplatsen eller under arbetstiden, eller vilkas enskilda liv under fritiden observeras ha inverkat försvagande på deras arbetsenergi, erhållit en duglig och tillförlitlig personal. „Det mutida affärslivet med dess skarpa konkurrens ställer så stora fordringar på personlig arbetsenergi, noggrannhet och ordentlighet, att de funktionärer, biträden och arbetare, vilka vid bruket av alkoholdrycker icke äro mycket mätliga, snart bliva borteliminerade, oberoende av om förbudslagen är i kraft eller ej.” En affärschef medgiver, att ordentligheten förbättrats, men „torde det bero av den kortare arbetstiden, den rikliga tillgången på arbetskraft, den därav följande

sääntyneistä vaatimuksista". Hän ei myöskään luule kieltolain vaikuttaneen väkijuomien käytön enentymiseen vieläpä naispuolisenkin henkilökuntansa piirissä, vaan „yleiseurooppalaisen kehityksen virtauksien". Useissa liikkeissä ei ole mitään muutoksia henkilökunnan oloissa havaittu ja on kieltolain näin ollen katsottu jääneen merkityksettömäksi. Lukuisissa tapauksissa on tässä yhteydessä selitetty, että toimihenkilöt aina ovat, harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta, osoittautuneet raittiiksi ja säännöllisiksi, osittain myös, että apulaiset ovat etupäässä olleet naisia, joiden keskuudessa ei alkoholijuomien nauttimisella yleensä ole sanottavaa merkitystä. Kieltolain tehottomuutta kuvaavat esim. seuraavat lausunnot: „Sekä raittiita että epäraittiita apulaisia on aina ollut ja jokseenkin samassa suhteessa. Epäraitit ovat aina osoittautuneet epäsäännöllisemmiksi ja veltommiksi työskentelyssään, tuottaen usein häiriöitä ahkerampienkin työskentelylle, kun liikkeessä useiden henkilöiden työt ovat toistensa töistä riippuvaisia. Kiusaus väkijuomien käyttämiseen näyttää olevan yhtä suuri nyt kuin ennen kieltolakia. Nyt on suurimpana kiusauksena väkijuomien salainen, tehokas tarjonta henkilökohtaisesti, jota monet eivät voi vastustaa, vaan joutuvat nekin lankeemukseen, jotka eivät ennen olleet väkijuomia käyttäneet." „Suurin piirtein emme katso kieltolailla olleen mitään vaikutusta. Parempipalkkaisen ja huomattavamassa asemassa olevan konttorihenkilökunnan keskuudessa ei kieltolain vaikutusta ole missään suhteessa havaittu, kun raittius ja huolellisuus ovat luonnollisia edellytyksiä sellaisen paikan saamiseen. Nuoremman henkilökunnan keskuudessa kieltolaki näyttää osittain vaikuttaneen epäsuotuisasti, johtuen kai lähinnä vastustushalusta. Alempien palkanauttajain, m. m. varastohenkilökunnan, keskuudessa näytti kieltolaki aluksi vaikuttavan edullisesti. Tuntuu kuitenkin siltä kuin tämä olisi riippunut alkoholijuomien hankinnan vaikeudesta, sillä vähitellen ovat olot jälleen huonontuneet, ollen nykyään likipitään samat kuin sodan edellisenä aikana."

B. Liikeapulaisyhdistykset.

1. Liikehenkilökunnan *raittiuudessa, säännöllisyydessä ja työteliäisyydessä* on niiden lausuntojen mukaan, jotka on saatu liikeapulaisyhdistyksiltä, ollut havaittavissa osittaista edistymistä niin hyvin maailmansodan edelli-

självdisciplinen och de ökade fordringarna." Han anser ytterligare, att det icke är förbudslagen, som medfört en ökning i bruket av rusdrycker, t. o. m. inom den kvinnliga delen av personalen, utan beror detta av „strömningarna i den allmänna utvecklingen i Europa." I flere affärer ha inga förändringar iakttagits i förhållandena bland personalen och anses förbudslagen sålunda ha förblivit utan betydelse. I talrika fall har i detta sammanhang förklarats, att de anställda alltid med få undantag visat sig vara nyktra och ordentliga, delvis även, att biträdena främst utgjorts av kvinnor, bland vilka förtäringen av alkoholdrycker ej ens i allmänhet är av nämnvärd betydelse. Förbudslagens ineffektivitet skildras exempelvis av följande uttalanden: „Det, har alltid funnits såväl nyktra som onyktra biträden och i någorlunda samma proportion. De icke nyktra ha alltid visat sig vara oregelbundnare och slappare i sitt arbete, och ha de ofta stört även de flitigare arbete, då i en affär flere personers arbete är beroende av andras. Frestelsen att bruka rusdrycker synes vara lika stor nu som före förbudslagen. Nu är den största frestelsen det i smyg skeende effektiva personliga utbudet av rusdrycker, som många icke kunna motstå, utan råka även sådana i frestelse, som tidigare icke brukat rusdrycker." „I det stora hela anse vi, att förbudslagen icke haft något inflytande. Bland den bättre avlönade och i en mer framskjuten ställning varande kontorspersonalen har inverkan av förbudslagen icke i något avseende kunnat iakttagas, enär nykterhet och ordentlighet äro naturliga förutsättningar för erhållandet av en sådan tjänst. Bland den yngre personalen synes förbudslagen delvis ha inverkat ogynnsamt, detta måhända beroende närmast på trots. På de lägre avlönade, bl. a. på lagerpersonalen, syntes förbudslagen till en början ha en gynnsam inverkan. Det förefaller dock, som om detta hade berott på svårigheten att anskaffa alkoholdrycker, ty småningom ha förhållandena åter försämrats, och äro de nuförtiden ungefärligen likadana som under tiden före världskriget."

B. Affärsbiträdesföreningarna.

1. I affärspersonalens *nykterhet, ordentlighet och arbetsamhet* kan enligt de utlåtanden, som erhållits av affärsbiträdesföreningarna, en partiell förbättring iakttagas såväl i jämförelse med tiden före världskriget som under

seen aikaan verraten kuin vuosien 1920—22 kuluessa Salossa ja Savonlinnassa sekä ensiksi mainitussa suhteessa myös Lahdessa ja Kajaanissa, joissa olot viime vuosina on katsottu muuttumattomiksi. Sen sijaan on todettu taantumista sekä sodan edelliseen aikaan nähden että vuosina 1920—22 Sortavalassa ja Joensuussa, samoin kuin jälkimmäisenä ajanjaksona vielä Turussa, Lappeenrannassa, Käkisalmissa, Kotkassa, Jyväskylässä ja Oulussa, joissa olot kuitenkin on merkitty samoiksi kuin ennen sotaa, paitsi Käkisalmissa, jossa kehitys sodan edelliseen aikaan katsoen on tuntematon. Täysin ennallaan ovat olot tiedoista päättäen pysyneet Helsingissä, Raumalla, Porissa, Jämsässä ja Iisalmissa.

2. Mikäli kysymyksessä on, onko ja missä määrin *kieltolaki vaikuttanut* tähän kehitykseen, ilmoitetaan kieltolain olleen edullisen vaikutuksen Turussa, Lahdessa, Savonlinnassa ja Kajaanissa. Lahdesta kirjoitetaan m. m.: „Ei tule kysymykseenkään, että apulaiset nykyään jäisivät esim. toimestaan pois juopottelun takia, kuten saattoi ennen usein tapahtua, sillä sitä eivät isännät sallisi. Ei myöskään näe kaduilla ja julkisissa tilaisuuksissa liikeapulaisia väkijuomia nauttineina kuin poikkeustapauksissa. Eniten alkoholia käyttävät kauppamatkustajat, pääasiallisesti hotelleissa ja ravintoloissa. Myös aivan nuoret poikaset ovat alkaneet urheilla juopottelulla pitäen sitä jonkinlaisena rohkeuden ja miehekkyyden merkinä, jommoiseen käsitykseen kieltolain vastustajat ovat antaneet aiheita. Jos hotelleista ja muutamista ravintoloista saataisiin poistetuksi väkijuomien käytön suosiminen ja niiden suoranainen tarjoilu, vähentäisi se suuresti liikemiesten ja -apulaisten lainrikontaa. Liikealalla toimivien naisapulaisten keskuudessa ei väkijuomien käyttöä harjoiteta täällä. Yleensä voipi todeta, että juopottelu kieltolain aikana on tuntuvasti (laajemmissa piireissä) vähentynyt. Ennen juopotteluun ei kiinnitetty huomiota, kuten nyt, vaikka se rehotti kaikkialla julkisesti. On itsestään selvää, että raittius edistää tuntuvasti säännöllisyyttä ja työtehoa.” Samoin Kajaanissa sanotaan kieltolain vaikuttaneen liikehenkilökunnan keskuudessa „huomattavassa määrässä sen työtehoon ja raittuteen edullisesti”. Sen sijaan ei Salossa tapahtunut pientä edistymistä ole luettu kieltolain ansioksi. — Sitä vastoin Helsingistä saadun lausunnon mukaan „kieltolaki vaikuttaa eten-

äen 1920—22 i Salo och Nyslott samt i förstnämnda hänseende även i Lahti och Kajana, där förhållandena på de senare åren ansetts vara oförändrade. Däremot har en tillbakagång konstaterats såväl i jämförelse med tiden före kriget som med åren 1920—22 i Sortavala och Joensuu, samt för den sistnämnda perioden även i Åbo, Villmanstrand, Kexholm, Kotka, Jyväskylä och Uleåborg, där förhållandena dock uppgivits vara likadana som före kriget, utom i Kexholm, där utvecklingen i jämförelse med tiden före kriget är obekant. Alldeles oförändrade ha förhållandena förblivit, att döma av uppgifterna, i Helsingfors, Raumo, Björneborg, Jämsä och Iisalmi.

2. I den mån det är fråga om, huruvida och i vad mätto, *förbudslagen inverkat* på denna utveckling, meddelas, att förbudslagen haft en gynnsam inverkan i Åbo, Lahti, Nyslott och Kajana. Från Lahti skrives bl. a.: „Det kommer ej ens i fråga, att biträdena nuförtiden skulle exempelvis försumma sin tjänst på grund av dryckenskap, vilket förut ofta kunde inträffa, ty detta skulle cheferna icke tillåta. Ej heller ser man på gator och vid offentliga tillfällen affärsbiträden, vilka förtärt alkohol, annat än i undantagsfall. Handelsresandena bruka mest alkohol, huvudsakligen på hotell och restauranger. Även helt unga pojkslynglar ha begynt sporta med sin dryckenskap och anse den som ett slags tecken på mod och mandom, till vilken uppfattning motståndarna till förbudslagen givit upphov. Om man från hotellet och en del restauranger skulle kunna avlägsna gynnandet av bruket av rusdrycker samt förhindra, att sådana direkt utskänkas, skulle detta avsevärt minska lagbrotten från affärsmännens och biträdenas sida. Bland de inom affärsbranschen sysselsatta kvinnliga biträdena brukas icke alkohol härstädes. I allmänhet kan man konstatera, att dryckenskapen kännbart minskats (i vidare kretsar) under förbudslagstiden. Förut fäste man icke avseende vid dryckenskapen, såsom nu, fastän den florerade offentligt överallt. Det är utan vidare klart, att nykterheten kännbart befördrar ordentlighet och arbetseffektivitet.” Likaså uppgives från Kajana, att förbudslagen bland affärspersonalen inverkat „i anmärkningsvärd grad gynnsamt på dess arbetsamhet och nykterhet”. Däremot har den ringa förbättring, som inträffat i Salo, icke räknats

kin nuorison keskuudessa kehitystä taantumiseen". Samoin väitetään Sortavalasta, jossa „väkijuomien käyttö etupäässä juuri nuorempien liikeapulaisten keskuudessa on huomattavasti lisääntynyt". Käkisalmen liikeapulaisyhdistyksen puolesta selitetään, että „kielletty hedelmä on aina makeampi". Lappeenrannassa mainitaan salakuljetetun ulkomaisen ala-arvoisen alkoholin johtaneen huonoihin seurauksiin. Kotkassa on ollut „ositain huomattavissa moraalien rappeutumista ja lainkunnioituksen heikkenemistä, mitkä seikat johtuvat kieltolaista". Samoihin näkökohtiin viitataan niinkään Joensuusta annetussa vastauksessa. Iisalmessa ilmoitetaan juoppouden yleisen mielipiteen mukaan nykyään olevan liikeapulaisten piirissä suuremman kuin ennen sotaa, erikoisesti nuorempien keskuudessa, vaikka lausunnonantaja katsoo olojen pikemminkin pysyneen ennallaan, lisäten kuitenkin: „Salateitse väkijuomien hankkiminen näyttää ikäänkuin kiihoittavan hankintahalua. Siihen vaikuttanee osaltaan kieltolain vastainen agitatio". Jyväskylässä kerrotaan juopottelun myös siirtyneen viime vuosina erittäin kasvavaan nuorison, joka harjoittaa sitä „uhmaillen enimmäkseen salaisesti huonoarvoisissa paikoissa". — Porissa ei katsota kieltolain vaikuttaneen mitään erikoisempaa liikeapulaisten elämään. „Ikävä ilmiö on, että useat nuoret, melkein alaikäiset liikeapulaiset ovat alkaneet harrastaa juopottelua, toisinaan hyvinkin suuressa mittakaavassa." Muutenkaan ei kieltolaista siellä tämän mukaan ole ollut odotettuja tuloksia, vaan on m. m. lainkunnioitus „huolestuttavassa määrässä vähentynyt". Oulussa vihdoinkin selitetään „vuosien 1920—22 raittiuden taantumisen aiheutuneen kapinaa seuranneesta tapain turmeluksesta ja silloisesta rahan runsaudesta", kun sen sijaan kieltolain ei katsota tähän vaikuttaneen. Raumalla ja Jämsässä ovat olot kysymyksessä olevissa suhteissa säilyneet muuttumattomina, eikä kieltolain vaikutuksista siellä näin ollen ole voitu puhua.

förbudslagen till förtjänst. — I motsats här till har förbudslagen, enligt det från Helsingfors erhållna uttalandet „särskilt bland ungdomen medfört en tillbakagång". Samma påstående göres i Sordavala, där „bruket av rusdrycker främst just bland de yngre affärsbiträdena märkbart ökats". Från affärsbiträdesföreningen i Kexholm förklaras, att „den förbjudna frukten alltid är sötare". Från Villmanstrand meddelas, att den insmuglade utländska mindervärdiga alkoholen haft dåliga följder. I Kotka har „delvis kunnat iakttagas ett moraliskt förfall och en minskning i aktningen för lag, vilket beror av förbudslagen". Samma synpunkter framhållas likaså i ett svar från Joensuu. I Iisalmi uppgives dryckenskapen enligt allmän uppfattning nuförtiden vara större bland affärsbiträdena än före kriget, i synnerhet bland de yngre, ehuru vederbörande sagesman anser, att förhållandena förblivit närmast oförändrade, men tillägger han dock: „Anskaffningen av rusdrycker på smygvägar synes likasom öka lusten att anskaffa sådana. Härtill torde delvis bidraga den mot förbudslagen riktade agitationen." Från Jyväskylä uppgives, att dryckenskapen även där „på de senare åren vunnit spridning speciellt bland den växande ungdomen, som idkar densamma „på trots, mestadels i smyg, på illaberyktade ställen". — I Björneborg anser man, att förbudslagen icke haft något särskilt inflytande på affärsbiträdenas liv. „Det är en ledsam företeelse, att flere unga personer, nästan minderåriga affärsbiträden, begynt idka dryckenskap, emellanåt i mycket stor omfattning." Även i övrigt har förbudslagen icke enligt detta uttalande medfört väntade resultat, utan har bl. a. aktningen för lag „minskats i betänklighet". I Uleåborg förklarar man slutligen, „att den under åren 1920—22 inträffade tillbakagången i nykterhet föranletts av det sedefördärv, som följde med det röda upproret och den dåtida rikliga penningtillgången", medan förbudslagen däremot icke anses ha utövat inflytande härpå. I Raumo och Jämsä ha förhållandena i ifrågavarande hänseende förblivit oförändrade, och kan man därför icke tala om förbudslagens inverkningsdärstädes.

X. Maamiesseurojen ja pienviljelijäyhdistysten puheenjohtajat. Ordförandena i lantmannagillena och småbrukarföreningarna.

Sen kysymyksen selvittämiseksi, onko kielto-laki mahdollisesti vaikuttanut erikoisesti maataloustyöväestön toimeentuloehtoihin ja muihin oloihin, lähetettiin tiedustelukaavakkeita IX (vrt. liitettä siv. 46—47) maatalouselinkeinoja edustavien seurojen, nimittäin 1 002 maamiesseuran ja 76 pienviljelijäyhdistyksen, puheenjohtajien vastattavaksi, edellyttäen, että he neuvottelevat asiasta seuran muiden jäsenten kanssa. Ensiksimmäisistä palautti 557 kaavakkeensa ja jälkimmäisistä, jotka miltei yksinomaan ovat Uudenmaan, Turun-Porin ja Hämeen lääneistä, 61, joten yhteensä 618 eli 57.3 % kaikista on antanut lausuntonsa. Kun otetaan huomioon, että yleensä samassa kunnassa on monia tällaisia seuroja ja enimmäisissä tapauksissa ainakin joku niistä on vastannut sekä että näin ollen jokaisen kihlakunnan osalle tulee useampia lausuntoja, voidaan tiedustelun tulosta myös tässä suhteessa pitää tyydyttävänä.

Taulukosta IX sivulla 26 selviää, miten kaavakkeen kahteen ensimmäiseen kysymykseen saadut vastaukset ryhmittyvät lääneittäin.

4. Tarkasteltaessa tämän mukaan ensinnäkin *raittiuden, työteliäisyyden ja elämäntapojen säännöllisyyden* vaihteluja maatalousväestön ja erittäinkin maataloustyöväestön keskuudessa, havaitaan, että 37.5 % maamiesseurain ja pienviljelijäyhdistysten puheenjohtajista on todennut tässä katsannossa maailmansodan edelliseen aikaan verraten edistystä, 28.6 % taantumista ja 33.9 % ennallaan pysymistä. Suotuisimmalta näyttää kehitys Vaasan läänissä sekä sen jälkeen Viipurin ja Oulun lääneissä, huonoimmalta taas Ahvenanmaalla, Uudenmaan ja Turun-Porin lääneissä. Arvioitaessa, minkälaiset olot ovat näiden lausuntojen perusteella keskimäärin yksityisissä kihlakunnissa huomataan, että tilanne on parantunut Piikkiön, Hollolan, Rannan,

I och för utredandet av frågan, huruvida förbudslagen möjligen särskilt haft inflytande på lantbruksarbetarnas utkomstvillkor och övriga förhållanden, sändes frågeformulär IX (jmf. bilagan å sid. 46—47) till föreningar företrädande lantbruksnäringsen, näml. 1 002 lantmannagillan och 76 småbrukarföreningar, att besvaras av ordförandena under förutsättning, att de rådplåga i frågan med de övriga medlemmarna i föreningen. Av de förnämnda återsände 557 formuläret och av de senare, vilka förekomma nästan enbart i Nylands, Åbo-Björneborgs och Tavastehus län, 61, varigenom tillsammans 618 eller 57.3 % av samtliga avgivit utlåtanden. Då man beaktar, att det i allmänhet i samma kommun finnes många dylika föreningar och i de flesta fall åtminstone någon av dessa insänt svar samt att sålunda på varje härad kommer ett flertal utlåtanden, kan resultatet av enquëten anses tillfredsställande även i detta hänseende.

Ur tabell IX å sid. 26 framgår, huru svaren på de tvenne första frågorna i formuläret fördela sig länsvis.

1. Då man enligt denna granskar först och främst växlingarna i *nykterhet, arbetsamhet och regelbundenhet i levnadssättet* bland den jordbrukande befolkningen och i synnerhet bland jordbruksarbetarna, kan man iakttaga, att 37.5 % av ordförandena i lantmannagillena och småbrukarföreningarna konstaterat ett framsteg i detta hänseende i jämförelse med tiden före världskriget, 28.6 % en tillbakagång och 33.9 % ett oförändrat läge. Utvecklingen synes vara gynnsammast i Vasa län samt därefter i Viiborgs och Uleåborgs län, oförmånligast åter på Åland, i Nylands och i Åbo-Björneborgs län. Om man söker uppskatta, hurudana förhållandena äro i genomsnitt i de enskilda häraden på grund av dessa uttalanden, observerar man, att läget

Jääskel, Äyräpään, Sortavalan, Heinolan, Rantasalmen, Iisalmen, Kuopion, Rautalammin, Ilmajoen, Korsholman, Pietarsaaren, Kuortaneen, Oulun, Saloisten, Kemin ja Lapin kihlakunnissa, mutta sen sijaan huonontunut Lohjan, Pernajan, Mynämäen, Ikaalisten, Tyrvään, Kymän, Pielisjärven, Ilomantsin ja Liperin kihlakunnissa sekä muissa 25 kihlakunnassa säilynyt osapuulleentisellään.

Vuosien 1920—22 kuluessa on 27.6 % vastauksenantajista ilmoittanut raittiuden, työteliäisyyden ja elämäntapojen säännöllisyyden puheena olevissa piireissä edistyneen, 32.3 % taantuneen ja 40.1 % jääneen muuttumatta. Kehitys on siten näinä vuosina ollut jossain määrin epäedullisempi kuin pidettäessä silmällä aikaa ennen sotaa. Parannusta osoittavat etupäässä tiedot Rannan, Äyräpään, Sortavalan, Heinolan, Iisalmen, Kuopion, Rautalammin, Ilmajoen, Närpiön, Korsholman, Pietarsaaren, Oulun, Saloisten, Kemin ja Lapin kihlakunnista, huonontumista tiedot Raaseporin, Helsingin, Pernajan, Vehmaan, Mynämäen, Halikon, Tyrvään, Maskun, Ahvenanmaan, Pirkkalan, Tammelan, Hauhon, Kymän, Käkisalmen, Mikkelin, Juvan, Pielisjärven, Ilomantsin, Liperin ja Haapajärven kihlakunnista, kun taas olot muissa 18 kihlakunnassa on pääasiallisesti merkitty entisiksi.

2. Maataloustyöväestön *toimeentuloon* nähden on suurimmaksi osaksi voitu huomata parannusta. Sodan edelliseen aikaan verraten katsoo 62.8 % maamiesseurojen ja pienviljelijäyhdistysten puheenjohtajista asianlaidan olevan näin, kun sen sijaan 10.9 % väittää päinvastaista ja 26.3 % toimeentulon pysyneen ennallaan; kehitystä vuosien 1920—22 kuluessa osoittavat vastaavat suhdeluvut 52.3 %, 11.1 % ja 36.6 %. Suhteellisesti vähäisimmältä näyttää edistys Ahvenanmaalla sekä Kuopion ja Oulun lääneissä. Sanottavia muutoksia ei lausunnoista päättäen ole tapahtunut, paitsi Ahvenanmaalla, myöskään Ilomantsin, Liperin, Haapajärven, Kajaanin ja Lapin kihlakunnissa, kun verrataan nykyoloja aikaan ennen sotaa, sekä lisäksi Raaseporin, Pernajan, Vehmaan, Mynämäen, Rannan ja Pielisjärven kihlakunnissa, kun tarkastetaan kehitystä vuosien 1920—22 kuluessa; muissa kihlakunnissa sitävastoin tiedot viittaavat ainakin osittaiseen toimeentulon helpottumiseen kysymyksessä olevissa väestökerroksissa.

förfätrats i Piiikkis, Hollola, Stranda, Jäläskis, Äyräpää, Sordavala, Heinola, Rantasalmi, Idensalmi, Kuopio, Rautalampi, Ilmola, Korsholms, Pedersöre, Kuortane, Uleå, Salo, Kemi och Lappmarkens härad, medan det däremot försämrats i Lojo, Pernå, Virmo, Ikaalis, Tyrväs, Kymmene, Pielisjärvi, Ilomants och Libelits härad samt förblivit nägorunda oförändrat i de 25 övriga häraden.

Under åren 1920—22 har, enligt uppgift av 27.6 % av dem, som avgivit svar, nykterheten, arbetsamheten och regelbundenheten i levnadssättet förbättrats i ifrågavarande kretsar, enligt 32.3 %, har en tillbakagång inträffat och enligt 40.1 % har läget förblivit oförändrat. Utvecklingen har sålunda under dessa år varit i någon mån ogynnsammare än om man beaktar tiden före kriget. En förbättring utvisa i främsta rummet uppgifterna från Stranda, Äyräpää, Sordavala, Heinola, Idensalmi, Kuopio, Rautalampi, Ilmola, Närpes, Korsholm, Pedersöre, Uleå, Salo, Kemi och Lappmarkens härad, en försämring åter uppgifterna från: Raseborgs, Helsinge, Pernå, Vehmo, Virmo, Halikko, Tyrväs, Masku, Ålands, Birkkala, Tammela, Hauho, Kymmene, Kexholms, St Michels, Jokkas, Pielisjärvi, Ilomants, Libelits och Haapajärvi härad, medan åter förhållandena i övriga 18 härad angivits vara i huvudsak som förut.

2. Beträffande jordbruksarbetarbefolkningens *utkomst* har man till största delen kunnat iakttaga en förbättring. I jämförelse med tiden före kriget har detta inträffat enligt uppgift av 62.8 % av ordförandena i lantmannagillena och småbrukarföreningarna, medan däremot 10.9 % företreda en motsatt åsikt och 26.3 % anse, att utkomsten förblivit oförändrad; utvecklingen under åren 1920—22 belyses av motsvarande procentsiffror 52.3 %, 11.1 % och 36.6 %. Framstegen synas vara relativt taget obetydligast på Åland samt i Kuopio och Uleåborgs län. Nämnvärda förändringar ha, att döma av uttalandena, utom på Åland, icke heller inträffat i Ilomants, Libelits, Haapajärvi, Kajana och Lappmarkens härad, om man jämför förhållandena nuförtiden med tiden före kriget, samt vidare i Raseborgs, Pernå, Vehmo, Virmo, Stranda och Pielisjärvi härad, om man granskar utvecklingen under åren 1920—22; för övriga härad tyda uppgifterna däremot åtminstone på en partiell lättning i utkomsten för ifrågavarande befolkningsskikt.

3. Maamiesseurojen ja pienviljelijäyhdistysten puheenjohtajain käsitykset siitä, onko *kieltolaki vaikuttanut* edellisissä kohdissa mainittuun kehitykseen, jakaantuvat lääneittäin seuraavalla tavalla.

3. Ordförandenäs i lantmannagillena och småbrukarföreningarna åsikter därom, huruvida *förbudslagen* haft någon *inverkan* på den i föregående punkter omnämnda utvecklingen, fördela sig länsvis på följande sätt.

L ä ä n i — L ä n	Kieltolaki vaikuttanut Förbudslagen medfört			Kieltolaille ei ole ollut vaikutusta — Förbudslagen utan inverkan			Vastauspunktun Svar saknas	Yhteensä — Summa
	parannukseen en förbättring	huonontamiseen en försämring	ei suuntaa Verkningsriktning i olika riktningar	Muita syitä Andra orsaker till				
				parannukseen seen förbättringen	huonontamiseen försämringen	Kl. ei muuttanut Vaikuttanut Pl. i övrigt utan verkan		
Uudenmaan — Nylands	8	20	—	5	4	5	2	44
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs....	25	28	15	7	3	18	2	98
Ahvenanmaa — Åland.....	1	3	—	—	—	1	—	5
Hämeen — Tavastehus	14	8	4	9	1	13	1	50
Viipurin — Viborgs	23	8	2	6	1	8	2	50
Mikkelin — St Michels	13	10	2	3	1	7	4	40
Kuopion — Kuopio	23	34	5	5	2	16	6	91
Vaasan — Vasa	67	10	1	9	7	24	4	122
Oulun — Uleåborgs	45	18	7	3	6	27	12	118
Yht. maaseutu — Sa för landsbygden	219	139	36	47	25	119	33	618

Kuten tästä näkyy, ovat useimmat vastauksenantajat myöntäneet kieltolaille olleen vaikutusta, nimittäin 37.4 % parannukseen, 23.8 % huonontamiseen ja 6.2 % sekä hyvään että huonoon suuntaan, samalla kuin 32.6 % ei ole todennut kieltolaille olleen merkitystä kyseellisissä suhteissa. Maan eri osien välillä on havaittavissa tuntuja eroavaisuuksia. Suotuisimman kuvan tarjoavat tiedot Vaasan, Oulun ja Viipurin lääneistä, epäedullisimman taas lausunnot Uudenmaan läänistä ja Ahvenanmaalta, jota paitsi tilanne myös Kuopion läänissä näyttää verraten huonolta. Monet niistä, joiden mielestä kieltolaki ei ole vaikuttanut kehitykseen, ovat esittäneet muita syitä siihen, samoin kuin lukuisissa tapauksissa nekin, jotka ovat tunnustaneet kieltolain merkityksen, ovat maininneet myös muiden seikkojen olleen omansa aiheuttamaneu edistymistä tai taantumista. Niinpä on ensin näkin, mikäli kysymyksessä on maatalousväestön raittius, työteliäisyys ja elämäntapojen säännöllisyys, huomautettu siitä „yleisestä tapojen turmeluksesta ja kaikkeinlaisten hyvien käsitteiden hölymisestä”, mikä on ollut seurauksena sotavuosien epänormaalista oloista, elintarvelain kiertämisestä, „yleismaailmallisista mullistuksista”, kommunismin deviämisestä y. m. „Kieltolaki ei ole syynä juoppou-

Såsom härav framgår, ha de flesta av sagesmännen medgivit, att en inverkan av förbudslagen kunnat spåras, nämligen 37.4 % en sådan i gynnsam riktning, 23.8 % i en oförmånlig riktning och 6.2 % både i förmånlig och oförmånlig riktning, medan åter 32.6 % icke iakttagit, att förbudslagen haft någon betydelse i utfrågvarande hänseende. Emellan de olika delarna av landet kunna kännbara skilljaktigheter iakttagas. Den gynnsammaste bilden giva uppgifterna från Vasa, Uleåborgs och Viborgs län, den ogymsammaste åter uttalandena från Nylands län och Åland, varförutom läget även i Kuopio län synes vara jämförelsevis dåligt. Flere av dem, enligt vilkas åsikt förbudslagen icke inverkat på utvecklingen, ha framlagt andra skäl därför, liksom i flere fall även de, vilka erkänt förbudslagens betydelse, uppgivit, att även andra omständigheter varit ägnade att förorsaka framsteg eller tillbakagång. Sålunda har först och främst framhållits, i den mån det varit fråga om nykterheten, arbetsamheten och ordentligheten bland lantbruksbefolkningen, „det allmänna sedefördärvet och upplösningen av alla slags moralbegrepp”, vilket varit en följd av de abnorma förhållandena under krigsåren, kringgåendet av livsmedelslagen, „omvälvningarna i hela värld-

teen, vaan innottomuus työhön ja keinottelu ja kansan halu urheilla lakia ja lainvalvoja vastaan." Kieltolaki- ja juopumusrikoksien kasvamisen sanotaan johtuneen myös ansionhimosta, kieltolain vastustajain houkuttelusta sekä viranomaisten leväperäisyydestä ja huonosta esimerkiksi. Työtehon laskeminen sa selityksensä yleisestä ajanvirtauksesta. Toisaalta on todettu parempien työvälineiden, työtapojen, lyhyempien työpäivien y. m. myös edistäneen työteliäisyyttä. Elämäntapojen parantuminen on joltakin taholta esitetty „nuorison itsekasvatusharrastusta herättävien seurojen ja muiden laitosten" aikaansaamaksi. Mitä maataloustyöväestön toimeentuloon tulee, on sen ilmeisen helpottumisen useimmiten katsottu ensi sijassa aiheutuneen työpalkkojen kohoamisesta eli palkka- ja hintatason välisen suhteen edullisesta kehityksestä. Samaa suuntaan on monasti mainittu vaikuttaneen lisäksi uuden torpparilain, torppien itsenäistymisen, joskus myös metsä-, saha- y. m. töiden runsauden. Niissä harvoissa vastakkaisissa tapauksissa, joissa maataloustyöväestön toimeentulon on sanottu vaikeutuneen, on viitattu m. m. paikkakunnan huonoihin työoloihin, Itä-Suomessa siihen, ettei siellä „enää virtaa ryssäin kultaa", tai toisaalla suuriin veroihin, joita esim. oppivelvollisuuslain väitetään sikäli lisänneen, että kuntien on ollut rakennettava viime vuosina joukko koulurakennuksia. Eräillä tahoilla on juuri varallisuuden kanttumisen ja työansioiden kasvamisen huomattu edistäneen huolettomuutta, tuhlausta ja juoppoutta.

Minkäläinen osuus kieltolaille on ollut näiden erilaisten tekijäin rinnalla lausunnonantajain käsityksen mukaan tapahtuneeseen kehitykseen, sitä valaisevat parhaiten muutamat otteet tätä koskevista vastauksista. Tarkasteltaessa aluksi niitä, joissa kieltolain on katsottu parantaneen oloja, kirjoitetaan esim. pohjoiselta Uudeltamaalta: „Raittius on suuresti edistynyt kieltolain johdosta, samoin on toimeentulo parantunut ja koko elintaso maataloustyöväestössä noussut, niin että se on paikoin korkeampi kuin talonpojilla vaatetukseen ja ruokaan nähden; mutta työhalu on huonontunut. Kieltolaki on dopettanut juoppottelun perin pieneksi, ja melkoiselta osalta

den", kommunismens utbredning o. a. „Förbudslagen är icke orsaken till dryckenskapen, utan står denna att söka i bristen på arbetslust, jobberiet, samt folkets benägenhet att trotsa lagen och dess övervakare." Ökningen i antalet förbudslags- och fylleribrött säges ha föranletts även av vinningslystnad, av förbudslagsmotståndarnas frestelser samt myndigheternas slapphet och dåliga exempel. Nedgången i arbetseffektiviteten får sin förklaring av den allmänna tidsandan. Å andra sidan har man konstaterat, att bättre arbetsredskap, arbetsmetoder, de kortare arbetsdagarna o. a. även befrämjat arbetsamheten. Förbättringen i levnadsättet har på en del håll framhållits såsom resultat av „förenings- och övriga inrättningars verksamhet, som väcka ungdomens intresse för självuppföstran". Vad lantbruksarbetarbefolkningens utkomst beträffar, anses oftast den uppenbara lättnad, som gjort sig gällande, i främsta rummet ha föranletts av stegringen i arbetslönerna eller i den gynnsamma utvecklingen av förhållandet mellan löne- och prisnivån. I samma riktning uppgives vidare i flere fall ha inverkat den nya torpparlagen, torpens frigörelse, någon gång även den rikliga tillgången på skogs-, sågnings- o. a. arbeten. I de få motsatta uttalanden, enligt vilka lantbruksbefolkningens utkomst säges ha försvårats, har man bl. a. hänvisat till de dåliga arbetsförhållandena på orten, i östra Finland åter till att „ryssguld det icke mer flödar där", eller på andra håll till de stora skatterna, vilka exempelvis länoplåntslagen påstås ha ökat på den grund, att kommunerna fått lov att bygga en mängd skolbyggnader på senare år. På en del håll anses just den ökade burgenheten och arbetsförtjänsten ha befordrat häglösheten, slöseriet och dryckenskapen.

Vilken andel förbudslagen haft i den enligt sagesmännens uppgift försiggångna utvecklingen jämsides med dessa olukartade faktorer, framgår bäst i belysning av en del utdrag ur svaren på dessa punkter. Om man till en början granskar de svar, enligt vilka förbudslagen anses ha medfört en förbättring av förhållandena, kan exempelvis följande uppgift anföras från norra Nyland: „Nykterheten har gjort stora framsteg på grund av förbudslagen, likaså har utkomsten förbättrats och hela levnadsstandarden bland lantbruksarbetarbefolkningen stigit, så att den på sina ställen är högre än bland bönderna i fråga om klädsel och mat; men arbetslusten

on ennen väkijuomiin käytetty raha tullut kodin hyväksi." Muuan toinen tiedonantaja samoilta seuduilta selittää kieltolain suotuisan vaikutuksen siellä johtuvan siitä, että „sala-kauppiat eivät liikuskele maataloustyöväestön keskuudessa niin paljon kuin teollisuusseuduilla ja taajaväkisissä asutuskeskuksissa”. — Eräissä Turun-Porin läänin kunnassa on „ainakin 60 % maataloustyöväestön elämäntapojen ja toimeentulon parantumisesta” luettu kieltolain ansioksi. Itse Turun naapuripitäjässä mainitaan kieltolain edullisen vaikutuksen ilmenneen „siisteydessä, vaateutuksessa, asuntojen kunnossapidossa ja uusien laittamisessa, perheriitain y. m. häviämisessä, sekä yhteiskunnallisten asiain harrastuksessa”. Jossakin Porin lähikunnassa väitetään kieltolain lisänneen „melko suuresta määrin työläisperheiden hyvinvointia etenkin siten, että heidän lapsensa ja kotinsa tulevat paremmin hoidetuiksi; on harvoja tapauksia, joissa perheenisä juo edelleenkin”. Eräällä saman läänin sisäseudulla todetaan väkijuomain saanti entistä vaikeammaksi ja kalliimmaksi: „Ei salapolttaja eikä kauppaaja uskalla myydä oman kylän asujalle, kun pelkää sen humalassa ilmaisevan liian paljon, eikä toisesta kylästä oleva myyjä tiedä, onko ostaja juoppo vai urkkija. Jos lakia valvottaisiin vähänkin paremmin, olisi sen rikkominen vieläkin arempaa.” — Viipurin läänistä taas kirjoitetaan: „Koska väkijuomia ei ole ollut työpaikalla runsaasti saatavissa, niin sellaisentekin, jotka ennen joivat melkein koko palkkansa, on täytynyt olla ilman; täten he ovat olleet pakotetut elämään säännöllisemmin ja näin ollen heidän terveytensä sekä varallisuutensa on ollut parempi kuin ennen sotaa.” „Kieltolaille on ollut huomattava osansa tässä edistyksessä, sillä vaikka sen rikkojiaakin on, niin yleensä väkijuomien käyttäminen on suuresti vähentynyt, joten ne varat, mitkä ennen menivät juomain hankkimiseen, on voitu käyttää talouden parantamiseen.” „Maataloustyöväki käyttää alkoholia vähässä määrin verrattuna kaupunkien ja liikekeskuksien asukkaisiin. Kieltolaki on vienyt maataloustyöväen kehitystä mitä suurimmalla vauhdilla eteenpäin.” — Kuopion läänistä ilmoitetaan m. m. „kieltolain paljon edistäneen maataloustyöväen elinehtoja ja -tapoja. Varsinainen maataloustyöväistö ei etsi salateitset viinaavia viinoja; ne, jotka sitä tekevät, ovat poikkeuksetta muuta irtoväkeä. Jos kieltolakia valvottaisiin tarmokkaammin, olisi siunaus vielä

har försämrats. Förbudslagen har nedbragt dryckenskapen till en obetydlighet och ha de pengar, som tidigare användes till rusdrycker, till en avsevärd del kommit hemmen till godo.” En annan sagesman från samma trakter förklarar, att förbudslagens gynn-samma inverkan därstädes beror därpå, att „snyghandlarna icke röra sig bland lantbruksarbetarbefolkningen lika mycket som i fabriks-trakter och tät befolkade bosättnings-centra”. — I en kommun i Åbo-Björneborgs län har „åtminstone 60 % av förbättringen i lantbruksarbetarnas levnadssätt och utkomst” ansetts vara förbudslagens förtjänst. I en grannsocken till själva Åbo angives, att det „gynnsamma inflytandet av förbudslagen tagit sig uttryck i „snyggheten och klädseln, i att bostäderna hållas i skick och nya uppföras, att familjetvistigheter o. dyl. försvinna samt i ett intresse för samhällliga frågor”. I en grannkommun till Björneborg påstås, att förbudslagen „i avsevärd mån ökat välståndet bland arbetarfamiljerna speciellt därigenom, att deras barn och hem få en bättre omvårdnad; det förekommer endast i ett fåtal fall, att familjefadern fortfarande dricker”. På en ort i det inre av samma län konstateras, att erhållandet av rusdrycker ställer sig svårare och dyrare än förut: „varken lönnbrännaren eller försäljaren vågar sälja åt någon, som bor i samma by, av fruktan för att denne under ruset skall uppenbära för mycket, ej heller kan en försäljare från en annan by veta, om köparen är en drinkare eller en spion. Om lagen skulle övervakas blott något bättre, droge sig folk ännu mer för att bryta mot densamma.” — Från Viborgs län åter skrives: „Enär rusdrycker icke kunnat fås i riklig mängd på arbetsplatsen, ha även sådana, som tidigare söpo upp nästan hela sin lön, fått lov att vara utan; härigenom ha de varit tvungna att leva ordentligare, och har deras hälsa och välstånd sålunda varit bättre än före kriget.” „Förbudslagen har haft en betydande andel i detta framåtskridande, ty eluru det finnes sådana, som bryta mot den, har bruket av rusdrycker dock i allmänhet nedgått mycket, så att de medel, som tidigare åtgingo för anskaffandet av drycker, kunnat användas till förbättrandet av ekonomin.” „Lantbruksarbetarbefolkningen använder alkohol i liten utsträckning i jämförelse med invånarna i städerna och affärscentra. Förbudslagen har fört utvecklingen bland jordbruksarbetarna framåt med stor fart.” Från

suurempi." — Etelä-Pohjanmaalta on saatu esim. seuraavat lausunnot: „On aivan varma, että kieltolaki on tässä tuloksessa huomattavan suuri osansa, sillä aikaisemmin juopoteltiin yleensä ja nyt se on varsinaisen perheellisen, vieläpä perheettömänkin työväestön keskuudessa harvinaisuus seuramme piirissä; joitakin hyvinvoivia isäntämiehiä on tosin ryypynkallistajina vieläkin. Maatyöläisperheet ovat kiittollisia kieltolaille ja toivovat, etteivät väkijuomat enää koskaan pääsisi valloilleen heidän taloudellista ja perheonneaan turmelemaan.” „Kieltolaki on ainakin osaltaan oloja parantanut, sillä väkijuomien käyttö on vähentynyt huomattavasti. Tähän on vaikuttanut ankara valvonta. Taloudellista edistymistä ovat todistamassa monet uudisasutukset ja vanhojen rakennusten korjaus, minkä lisäksi on perustettu puimakoneosuuskuntia, sähköyhtymiä y. m.” „Kieltolain siunaus ilmenee ensi sijassa pienviljelijäin ja maataloustyöläisten keskuudessa. Ennen maailmansotaa alemmassa väestössä vallinnut rahapula on huomattavasti vähentynyt, köyhäinavutukset tulevat yhä pienemmiksi. Juoppouden supistuminen maanomistajaluokissa edistää myös tuntuvasti yleisen hyvinvoinnin lisääntymistä, kun ne rahat, jotka ennen on pantu juovutusjuomiin, nyt käytetään useimmiten maan muokkaamiseen ja siten valmistetaan työläisille runsaammin työtilaisuuksia kuin ennen sotaa. Maatyöläisten mieli on nyt kiintynyt enemmän omaan tunpeeseen ja tätä edistävät tilattomien lainarahastot. Säilyttämällä kieltolaki voidaan Suomen kansaa viedä sekä taloudellisessa että henkisessä suhteessa eteenpäin.” „Maataloustyöväellä ei kieltolain aikana ole ollut tilaisuutta tuhata varojaan väkijuomiin, joten väkijuomien saamattomuus on tehnyt niistä — suuresta osasta — raittiita. Kun työväestön on ensin täytynyt olla ilman väkijuomia, on siitä johtunut, että päät ovat pysyneet selvempinä ja järki kirkastunut, joten työnteho ja taloudellinen vaisto on myös vähitellen virkistynyt ja suuri osa heistä nyt on jo siinä määrässä raitistunut, että tuskin koskaan haluaisivat enää väkijuomia yleiseen käytäntöön. Kieltolaista on siis ollut suurta hyötyä maataloustyöväellekin!”

Kuopio län meddelas bl. a., „att förbudslagen i stor utsträckning befrämjat jordbruksbefolkningens levnadsvillkor och levnadssätt. Den egentliga jordbruksbefolkningen söker icke få brännvin, som flödar på smygvägar; de som göra det, äro utan undantag löst folk. Om förbudslagen skulle övervakas mer energiskt, vore välsignelsen ännu större.” — Från Sydösterbotten må exempelvis följande uttalande citeras: „Det är alldeles säkert, att förbudslagen har en avsevärt stor andel i detta resultat, ty tidigare dracks det allmänt och nu är det en sällsynthet bland den egentliga, gifta arbetarbefolkningen, t. o. m. bland den ogifta inom vår förenings område; en del välmående husbönder äro emellertid allt ännu småsupare. Jordbruksarbetarfamiljerna hysa tacksamhet mot förbudslagen och hoppas, att rusdryckerna aldrig mera skola komma till makten för att förstöra deras ekonomi och familjeljelyka.” „Förbudslagen har åtminstone för sin del förbättrat förhållandena, ty bruket av rusdrycker har nedgått märkbart. Härtill har bidragit den stränga övervakningen. Om ekonomiskt framåtskridande vittna många nybyggen och reparationen av gamla byggnader, varförutom andelslag för inköp av tröskverk, elektricitetsbolag m. m. grundlagts.” „Förbudslagens välsignelse märkes främst bland småbrukare och jordbruksarbetare. Den bland den lägre befolkningen rådande penningknappheten före världskriget har märkbart minskats, fattigunderstöden bliva allt mindre. Nedgången i superiet bland de jordägande klasserna bidrager också i betydlig mån till ökningen av det allmänna välståndet, emedan de pengar, som förr nedlagts i rusdrycker, nu i de flesta fall användas till brukandet av jorden och beredes arbetarna på så sätt större tillgång till arbete än före kriget. Jordarbetarnas håg drages numera till egen torva och härtill bidrager lånefonderna för de obesuttna; genom bibehållandet av förbudslagen kan det finska folket föras framåt både i ekonomiskt och andligt avseende.” „Jordbruksarbetarna ha icke under förbudslagstiden haft tillfälle att förslösa sina medel på rusdrycker, varigenom omöjligheten att erhålla rusdrycker gjort dem — till en stor del — nyktra. Då arbetarbefolkningen först fått lov att vara utan rusdrycker, har detta medfört att man hållit huvudet klart och förståndet skarpt, varigenom arbetseffektiviteten och sinnet för ekonomi även småningom upplivats och har en stor del av dem redan blivit

Tässä on vielä syytä esittää muutamia ajatuksia eräästä Joensuun tienoilta saadusta vastauksesta, jossa voimakkaasti puolustetaan kieltolakia. Sen mukaan on „raittius jonkin verran pakostakin edistynyt, kun juomat ovat olleet kalliimpia. Julkisissa oloissa näkyy harvemmin nyt humaltuneita kuin entisaikaan. Maalaisväestö ja -työväki elää nykyään paljonkin edullisemmissa oloissa kuin ennen. Moni loinen on puuhannut torpan itselleen. Moni torppari on saanut itsenäiseksi torppansa. Kotonaan hyvin vähän kukin juopottelee. Viinakauppiat tuovat tavaraansa vain iltama-, pito- ja kokoustilaisuuksiin ja niissä on aina juopottelua. Mutta niissä ennenkin juopoteltiin, juupoilla vain oli ennen omat hankkimansa eväät, nyt he ostavat sala-kauppiailta. Kieltolaki on aikaansaanut paljon hyvää ja kohottanut suuressa mitassa, yleispiirtein arvioituna, taloudellista hyvinvointia. Juopot tätä lakia kylläkin parhaavat ja juoppoudellaan uhmaten tahtoisivat saattaa lain huonoon valoon. Voi olla, että laki heitä kehoittaa vihaan ja kiihoittaa heidän juomahimoaan. Mutta kaikkiaan joko parantaa tai paaduttaa ihmisiä. Aurinkokin kasvattaa valollaan ja lämmöllään toisia kasveja ja puita, mutta kuivia ja surkastuneita puita ja kasveja se vaan lahoittaa ja mädäntää. Samoin tekee kieltolakikin, vaikka sekin on oikea ja hyvä. Jos juoppous olisikin lisääntynyt viime vuosina, niin ei siksi voida lakia syrjäyttää. Lisääntynyt on kavaluus ja epärehellisyyskin huimaavassa määrässä — siis pois käytännöstä rikoslaki! Miten sitten laita olisi? Uskonnollinen elämä on laimentunut ja kotihartaus hävinnyt. Kirkot ovat autioina monena sunnuntaina. Kumotaan siis kirkkolaki — ja asia tietysti on autettu! Yhtä mieleton on kai juoppojen vaatimus kieltolain kumoamisesta. Mutta kieltolaki on jo lyhyellä voimassaoloajallaan poistanut kurjuuden monestakin työmieskodista, ja sekin on jo tavallaan oiva saavutus.”

Näiden kieltolain edullisuutta todistavien lausuntojen vastakohtina ovat ne melkoisesti vähälukuisemmat vastaukset, joissa kieltolain

så nyktra, att de knappt någonsin mer skulle önska, att rusdryckerna allmänt toges i bruk. Förbudslagen har sålunda länt till stor nytta även för jordbruksarbetarna!”

Här må ännu meddelas en del tankar ur ett svar från trakten av Joensuu, i vilket förbudslagen kraftigt försvaras. Enligt detta har „nykterheten i någon mån gått framåt redan av nödtvång, då dryckerna varit dyrare. Nu förtiden förekommer det färre berusade offentligt än förut. Lantbruksbefolkningen och -arbetarna leva nu i mycket gynnsammare förhållanden än tidigare. Mången inhysing har skaffat sig ett torp. Mången torpare har fått sitt torp självständigt. I hemmet super man mycket litet. Brännvinsförsäljarna hämta sin vara endast till soaréer, festligheter och möten och vid dessa förekommer det alltid dryckenskap. Vid dem dracks det emellertid även tidigare, drinkarna hade blott tidigare egen förning, nu köpa de av smyghandlarna. Förbudslagen har åstadkommit mycket godt och — i det stora hela — i hög grad befrämjat det ekonomiska välståndet. Drinkarna nedsvärta nog denna lag och skulle de önska genom den opposition de bedriva med sin dryckenskap få lagen i vanrykte. Det kan vara, att lagen uppväcker deras hat och uppeggar deras dryckesbegär. Men allting utövar antingen ett förbättrande eller ett försämrande inflytande på människorna. Även solen befrämjar ju genom sitt ljus och sin värme en del växters och trädets tillväxt, men torra och förtvinade träd och växter brungar den blott att murkna och förruttna. Samma verkan har även förbudslagen, ehuru även den är rättvis och god. Även om dryckenskapen skulle ha ökats på senare år, kan man därför icke skjuta lagen åt sidan. Även försnällning och oredlighet ha ökats i fruktansvärd utsträckning — alltså må strafflagen icke mer tillämpas! Huru vore det då? Det religiösa livet har försvagats och hemandakten försvunnit. Kyrkorna stå tomma många söndagar. Låtom oss alltså upphäva kyrkolagen — och saken är naturligtvis klarad! Liika orimlig är väl drinkarnas fondran, att förbudslagen skall upphävas. Men förbudslagen har redan under sin korta tillvaro avlägsnat eländet från månget arbetarhem, och det är redan på sätt och vis ett utmärkt resultat.”

En motsats till dessa uttalanden, vilka vittna om förbudslagens förträfflighet, bilda de betydligt fåtaligare svar, enligt vilka för-

katsotaan aiheuttaneen taantumista maatalusväestön oloihin nähden. Tilannetta Uudenmaan rannikkoseudulla kuvataan esim. seuraavaan tapaan. „Maataloustyöläiset nauttivat hyvin vähän alkoholia ennen maailmansotaa. Nyt se on usein monta kertaa viikossa uudistuva ilmiö. Kieltolaki on vaikuttanut sen, että spriikauppa kukoistaa ja kapakoita on joka 5 km:n päässä, jopa tiheämmässäkin. Nuoriso ei näytä enää voivan kokoontua muiden ihanteiden kuin spriipullon ympärille.” „Sodan syytyessä käytäntöön saatetut rajotukset eivät tuottaneet mitään muutosta elintavassa, sillä väkijuomien kysyntää ei ollut tai oli niin vähäinen, että tarve voitiin tyydyttää laillisesti. Luvaton valmistusta oli havaittavissa vain sen roskaväen keskuudessa, jota sotjilastyöt toivat paikkakunnalle. Kieltoainvoimaan tullessa teki uudestaan elpynyt meriliikenne mahdolliseksi myös salakuljetuksen käyntiin saattamisen, mikä sittemmin on yhä enemmän levinnyt seudulla. Aluksi toimi siinä vain joitakin epäiltäviä yksilöitä, mutta sitä mukaa kuin tietoisuus niistä suurista tuloista, joita tämä homma antoi harjoittajilleen, ehti levitä, lisääntyi myös näiden joukko, ja nyt kulkee spriitulva leveänä virtana päivin ja öin läpi seudun. Ainoastaan joku vuosi sitten raitis ja uutera väestö vajoaa yhä runsaammin hillittömään spriin väärinkäyttöön ja siitä johtuvaan kurjuuteen; merkille pantavaa on, kuinka tämä kohdistuu eniten erikoisesti nuorempaan polveen arvaamattomaksi vahingoksi vastaiselle kansanterveydelle.” „Ennen ostettiin paloviinaa kaupunkien puodeista, joista sitä saatiin vain määrättyinä tuntaina päivässä. Nyt näyttää spriitä, jota juodaan sekoittamattomana, saatavan halpaan hintaan mihin vuorokauden aikana tahansa kaikenlaisilta kaupustelijoilta ympäri maaseudun, käydäänpä sitä tarjoamassa kodeissakin. Voipa sattua, että työmiehes, joka on aamulla mennyt työhönsä selvänä, päivällislomalla hankkii tavalla tai toisella spriitä, niin että hän iltapäivällä on kykenemätön työhön. Lain halveksiminen on yleistä ja työmiesten vaihtaminen tuloksetonta.” — Samaan suuntaan käyvät yleensä myös Turun ja Ahvenanmaan saaristosta saadut tiedot. Monilla Turun-Porin läänin sisäseuduilla mainitaan kieltoainniinikään houkuttelleen „rahan ansionhimosta nuorukaiset ja osan varttuneemmasta väestä turmion tielle”. Salapolton ja kaupan sanotaan johtaneen siihen, että „juoppous ja huono elämä

budslagen anses ha föranlett en försämring i lantbruksbefolkningens läge. Ställningen i de nyländska kusttrakterna skildras exempelvis på följande sätt. „Bland jordbruksarbetare förtärdes mycket litet alkohol före världskriget. Nu är det en återkommande företeelse, ofta flere gånger i veckan. Förbudslagen har gjort, ett spritbanden florerar, krogar finnes på var femte kilometer och oftare. Ungdomen synes numera ej kunna samlas kring andra ideal än spritflaskan.” „De vid krigets utbrott införda inskränkningarna medförde icke någon förändring i levnadssättet, ty efterfrågan på rusdrycker förekom icke eller var den så liten, att behovet kunde tillfredsställas på lagligt sätt. Olaglig tillverkning förmärktes endast bland det slödder, som de militära arbetena bragte till orten. Vid tiden för förbudslagens ikraftträdande hade emellertid återupptagandet av sjöförbindelsen även möjliggjort smuglartraffikens igångsättande, en hantering, som allt mer sprider sig i bygden. Till en början sysselsatte sig endast en del suspekta individer därmed, men i samma mån vetskapen om de stora inkomster denna hantering bragte sina utövare hann sprida sig, ökades även skaran, och i en bred ström rinner spritfloden: nu dag och natt genom bygden. Den för endast några år sedan nyktra och ädoga befolkningen hemfaller allt mera åt ett obehjdat spritmissbruk med därav följande elände, och är det märkbart, huru särskilt det yngre släktet mest angripes, till oberäknelig skada för den framtida folkhälsan.” „Förut köpte man brännvin från butikerna i städerna, där det erhöles endast under bestämda timmar om dagen. Nu synes spriten, som förtäres oblandad, kunna erhållas till billigt pris vilken tid av dygnet som helst av alla slags försäljare runt hela landsbygden, man går t. o. m. och bjuder ut den i hemmen. Det kan t. o. m. inträffa, att en arbetare, som på morgonen gått nykter till sitt arbete, under middagsrasten förskaffar sig sprit på ett eller annat sätt, så att han på eftermiddagen är oförmögen till arbete. Lagen föraktas allmänt och är det resultatlöst att ersätta arbetarna med andra.” — I samma riktning gå i allmänhet även uppgifterna från Åbo och Ålands skärgård. I många trakter i det inre av Åbo-Björneborgs län omnämnes likaså, att förbudslagen lockat „ynglingar och en del av den vuxnare befolkningen på grund av vinningslystnad på förärvets väg”. Lönbränningen och smyghau-

on lisääntynyt peloittavassa määrässä aivan lapsissakin". Kieltolain väitetään vieroittaneen paljon maataloustyöväkeä pois työstään, samalla kuin „työkyvyttömin ja laiskin aines on viinankeitossa ansainnut helposti rahaa”. „Vanholliset ja varakkaat juovat eniten. Heidän suustaan ovat lähtöisin kieltolokia halveksivat kullkupuheet. Väkijuomain hankintaan antautuu usein köyhempiä, joille on muodostunut siitä hyvä tulolähde, mutta he eivät sentään itse juuri sanottavasti kuulu nauttivan kaupan olevia väkijuomia. Nyt on kapakka joka kylässä, toisissa useitakin, eikä viinasta tule puutetta. Maaseutu kärsii nyt eniten väkijuomista, sillä kuljetus maille oli ennen vaikeaa. Kun viina loppui, kärsittiin krapulaa ja selvitettiin.” — Hämeestä kirjoitetaan esim., että nuoret miehet ovat suurimmaksi osaksi „viinankeitto- ja myyntihommassa, joten usein on vaikeata saada tilapäistä työväkeä työhön syystä, että salapoltto on kannattavampaa. Surkeinta on, että nouseva polvi alkaa kulkea perikatoa kohti oppimalla jo lapsina suurempien tavat”. — Viipurin läänin rannikolla taas on todettu, että rehoittava salakuljetus on „pyrkinyt erittäin. suurena määrin jänkyttämään, jopa kääntämään ylösalaisin kaikki siveelliset käsitteet ja poistamaan lakien kunnioituksen”. Eräältä saman läänin sisäseudulta ilmoitetaan m. m.: „Kieltolain voimaan astuttua salapoltto alkoi laajeta kammottavassa määrässä ja varsinkin työskentelivät tässä rikollisessa hommassa pojat ja nuoret miehet. Salapolton yhteydessä tuli kotivarkaus rehoittamaan: varastettiin kotoa viljaa viinan keittoon. Lasten kunnioitus vanhempiaan ja kotiaan kohtaan on tyystin höltynyt, moraalii hävinnyt ja kaikenlainen häiriönteko ja ilkivalta ilmatatilaisuuk- sissa, toisten perhejuhlissa, maantiellä ja yksityisissä kodeissa on lisääntynyt arvelutta- vasti. Lainkunnioitus on kokonaan höltynyt. Virolaisen pirtun salakauppa ja juonti on yhä lisääntymässä. Kaikkeen tähän on syynä kiel- tolaki, joka on tullut ehkä 100 vuotta liian aikaisin käytäntöön. Kansan kehitystaso on ainakin vielä siksi alhainen, että nuoriso yl- peilee siitä, että se joutuu linnaan viinasakko- jaan istumaan!” — Mikkelin ja varsinkin Kuopion lääneistä annetuissa vastauksissa on usein viitattu erikoisesti kotikeiton turmiolli- suuteen. Oloja Pohjois-Karjalassa on kuvattu esim. seuraavaan tapaan: „Jos jossain tor- passa isä tai, kuten tavallista, molemmat van- hemmat joutuvat linnaan keitosta, niin 9—12 vuotiaat pojat osaavat jatkaa vanhempien am-

deln säges ha lett därhän, att „dryckenskap och dåligt liv vunnit en skrämmande utbredning även bland barnen”. Förbudslagen påstås ha gjort jordbruksarbetarna i stor utsträckning främmande för arbete, samtidigt som „det arbetsodugligaste och lataste elementet genom lönbränning lätt kunnat förtjäna pengar”. „De konservativa och förmögna dricka mest. Från dem utgå de gängse ned- sättande uttalandena om förbudslagen. Med anskaffning av rusdrycker sysselsätta sig ofta fattigare folk, för vilka härigenom en god in- komstkälla tillskapats, men lära de själva dock icke enligt hörsägen förtära rusdrycker i nämnevärld män. Nu finnes det en krog i var by, i en del flere, och är det ingen brist på brännvin. Landsbygden lider nu mest av rusdryckerna, ty förslingen till landet var tidigare svår. Då brännvinet tog slut, hade man sin kopparslagare och nyktrade sedan till.” Från Tavastland skrives bl. a., att unga män till största delen „syssla med brännvins- bränning och -försäljning, varför det ofta är svårt att få tillfälligt arbetsfolk, enär lönbränningen är mer inbringande. Det sorg- ligaste är, att det växande släktet begynner gå mot fördärvet genom att redan som barn lära sig de äldres seder”. — I kusttrakterna av Viborgs län åter har man konstaterat, att den blomstrande smuggligen resulterat „i att alla moraliska begrepp rubbats i stor utsträckning, eller att de t. o. m. vänts upp och ned, och att aktningen för lagarna försvunnit”. Från en trakt i det inre av samma län med- delas bl. a.: „Sedan förbudslagen trätt i kraft, har lönbränningen begynt få en skrämmande spridning och ha med denna brottsliga hante- ring sysselsatt sig i synnerhet gossar och unga män. I samband med lönbränningen ha även stölderna i hemmen ökat i antal: man stjal hemifrån spannmål till lönbränning. Barnens aktning för föräldrarna och hemmet har fullkomligt försvunnit, moralen har upplösts samt ha ohägn och illdåd av alla slag vid soaréer, vid andras familjefester, på landsvägen och i enskilda hem ökat i be- tänklig grad. Aktningen för lag har full- komligt försvunnit. Försäljningen och för- taringen av estsprit ö smyg fortfar att ökas. Orsaken till allt detta är förbudslagen, som trätt i kraft måhända 100 år för tidigt. Fol- kets utvecklingsnivå är åtminstone ännu så låg, att ungdomen yves däröver, att den råkar i fängelse för att avsitta brännvinsböter!” — I svaren från St Michels och i synnerhet från Kuopio län har man ofta hänvisat sär-

mattia ja varmasti kostonhimostakin sen tekevät. Metsätyömailla naiset kulkevat kaupalla. Juopottelu näissä töissä on hyvin suurena kiusana. Kun kotikeittoja harjoittavat eivät tee puhdasta tavaraa, vaan sekoittavat siihen väkeviä aineita, kuten suopakiveä, bentsiiniä y. m., niin arvaa, ettei tämän nauttija kestä terveenä. Salakuljetus on siinä määrin lisääntynyt, että nyt atkaa saloseuduillakin löytyä salakuljetettua spritiä. Etuna kieltolaista on seutukunnalla havaittavissa, että monet palstatilalliset, jotka eivät ikinä olisi voineet muuten maksaa lunastamiaan torppia, ovat viinankeittolla ja myynnillä ne muutamassa vuodessa maksaneet. Samaten säästöpankissa ja muissa rahalaitoksissa on ollut liikettä, usein sieltä otetaan laina sakon maksamiseen." Toisaalta on huomautettu juoppouden ulottumisesta „jopa naiseen ja alaikäisiinkin, etenkin kun tukkityöt paikkakunnalla antavat runsaasti rahaa". „Halu työhön on suurelta osalta lamaantunut, vaikuttaen tähän salapolito. Ilta- ja juhlatilaisuudet ovat muodostuneet juoppouden ja tappeluiden pesäpaikoiksi; kotijuoppous on myös yleinen. Kansan käsityksen mukaan näyttävät raittiudenvalvojat olevankin rikollisia ja viinankeittäjät olevan salassa pidettävät. Jos joku rohkenee joskus muutamankaan tehtaan hävittää, silloin tavallisesti seuraa kosto (on esim. puukotettu hevosta, varastettu patoja, ammuttu lampaita, jopa ihmisiäkin uhattu). Viinaa keitetään nimismiesten, poliisien ja raittiudenvalvojain portaiden lähettyvillä kaikessa rauhassa; estäminen maaseudulla on aivan mahdotonta, sillä oma henki näkyy olevan kaikille kallis. Lainkunnioitus ja valan pyhyys on kadonnut, kasvava nuoriso on turmeltu." „Kieltolaki on vaikuttanut turmiollisesti ja huonontanut lainkuullaisuutta. Alkoholiaineet ovat maaseudun tarpeen lääkkeitä eläimille ja ihmisillekin, ja kun ne tositarpeessakin ovat jääneet lääkäriltä saamatta, on salapolttua syntynyt." — Myös Pohjanmaan joiltakin sisäseuduilta kerrotaan kieltolain antaneen „jossain määrin enemmän tilaisuutta arvottomien elinkeinojen harjoittamiseen. Vakinaista maatyötä, renkeyttä, usein halveksitaan, ja satunnaista päiväpakkatyötä tehdään niin pienellä työteholla kuin voidaan. Mieluummin antaudutaan kortinlyöntiin, kerjuuseen, pontikan keittoon ja kauppaamiseen ja kaikenlaiseen keljuuteen, joten joutilaisuus kasvaa ja maatyö kärsii kunnollisten tekijäin puutetta. Tämä tilanne johtuu myös kommunismista". „Kieltolain voimaan astut-

skilt till lönnbränningsens fördärlighet. Förhållandena i Nordkarelen ha skildrats t. ex. på följande sätt: „Om i något torp fadern eller, vanligtvis, bägge föräldrarna råka i fängelse för lönnbränning, kunna 9—12-åriga gossar fortsätta med föräldrarnas yrke och göra de det säkerligen av hämndbegär. På skogsarbetsplatser bedrivs handeln av kvinnor. Dryckenskapen vid dessa arbeten är en mycket stor frestelse. Enär de, som idka lönnbränning, icke tillverka ren vara, utan uppblanda den med starka ämnen, såsom luten, bensin o. a., så kan man förstå, att den, som förtär sådant, tar skada till sin hälsa. Smugglingen har ökat i den grad, att man nuförtiden begynner påträffa smugglad sprit t. o. m. i ödemarkstrakter. Såsom en fördel med förbudslagen har på orten kunnat iakttagas, att många parcellägare, vilka aldrig annars hade kunnat betala de torp de inlöst, genom brännvinsbränning och försäljning avbetalat dem inom några år. Likaså ha sparbanken och övriga penninginstitut haft god rörelse; ofta upptages i dem lån för betalning av böter." Å andra sidan har man framhållit, att dryckenskapen spritt sig „t. o. m. till kvinnor och minderåriga, i synnerhet då stockarbetena på orten giva rikligt med pengar". „Arbetslusten har till en stor del förlappats under inverkan av lönnbränningen. Soaréer och festligheter ha förvandlats till platser för dryckenskap och slagsmål; superiet i hemmen är även allmänt. Enligt folkets uppfattning är det nykterhetsövervakarna, som äro brottsliga och böra brännvinsbrännarna hemlighållas. Om någon djärves förstöra något bränneri, blir följden därav vanligen en hämndakt (exempelvis blir hästen knivad, kokkärl bortstjålats, fåren skjutas, t. o. m. människor ha hotats). Brännvin brännes alldeles i närheten av länsmännens, polisernas och nykterhetsövervakarnas bostäder i frid och ro; att förhindra detta på landsbygden är alldeles omöjligt, ty ens eget liv synes vara dyrbart för envar. Aktningen för lag och för edens helgd har försvunnit, den uppväxande ungdomen har blivit fördärvad." „Förbudslagen har haft en fördärvlig inverkan och minskat lydnaden för lag. Alkoholhaltiga ämnen äro på landet nödvändiga som medicin för djur och även för människor, och då man icke fått dem av läkare t. o. m. vid verkligt behov, har lönnbränning uppstått." Även från en del trakter i det inre av Österbotten förmåles, att förbudslagen givit „i någon mån rikligare tillfälle till ut-

tua on salapoltto lisääntynyt huimaavasti. Tätä harjoittavat etupäässä pientilalliset, jotka elävät ansiotöistä, ja myös yksinäiset työläiset. Pontikkatehtaita käyvät poliisit vain nimellisesti jonkun hävittämässä. Perin pohjaista puhdistusta he eivät tahdo suorittaa, kun osa heistäkin on valmistuttanut tätä juomaa itselleen."

Niistä tiedonantajista, jotka ovat katsoneet kieltolain vaikuttaneen eri suuntiin, ovat useimmat maininneet väkijuomien käytön vähentyneen vain vanhemman ja vakavamman, pääasiallisesti perheellisen väestön keskuudessa, mutta nuorison keskuudessa sitävastoin lisääntyneen. Toiset ovat todenneet kieltolain ainoastaan alkuaikoina edistäneen raittiutta ja elämäntapojen säännöllisyyttä, mutta aivan viime vuosina yltävän salakuljetuksen ja kaupan sekä myös valvonnan heikkouden johdosta aiheuttaneen huolestuttavaa taantumista erittäinkin kasvavassa polvessa. Eräältä taholta on huomautettu, että kieltolaki on aikaansaanut parannusta varsinaisen maataloustyöväen piirissä, mutta pahennusta teollisuustyöväen ja muun irtaimen väestön keskuudessa. — Lukuisissa lausunnoissa, joissa kieltolailla ei ole myönnetty olleen merkitystä maalaisväestön oloihin nähden, on selitykseksi esitetty, ettei tämä laki ole kyennyt ehkäisemään alkoholijuomien saantia, joten juoppous edelleenkin on säilynyt yhtä yleisenä kuin ennen. Päinvastoin on muutamissa etenkin Pohjanmaalta saaduissa vastauksissa väitetty väkijuomien nauttimisen kysymyksessä olevassa väestönkerroksissa olleen jo ennen kieltolain voimaantuloa siksi vähäistä, ettei sen jälkeen sanottavaa muutosta suuntaan tai toiseen ole voitu havaita. Varsin useissa tapauksissa on syynä kieltolain vähäiseen vaikutukseen pidetty sen valvonnan kehnoutta. „Monet poliisiviranomaiset käyvät salakäähmää viinätehtaila juoppotelemassa, osoittaen muutenkin toiminnallaan, ettei kieltolaki ole mikään laki, jota tarvitsee noudattaa."

övnung av mindervärdiga näringsfång. Egentligt jordarbete, drängarbete, föraktas ofta och tillfälligt dagsverksarbete utföres med så liten arbetseffektivitet som möjligt. Man sysslar hellre med kortspel, tiggeri, bränning och försäljning av finkel och allt slags ofog, varigenom sysslolösheten ökas och jordarbetet lider brist på ordentliga arbetare. Detta läge är även en följd av kommunismen." „Sedan förbudslagen trätt i kraft, har lönnbränningen ökat ofantligt. Denna idkas främst av småbrukare, vilka leva av arbetsförtjänst, samt även av enskilda arbetare. Av lönnbrännerierna förstör polisen blott något till namnet. En grundlig rensning vilja de icke göra, då en del av dem själv låtit tillverka denna dryck åt sig."

Av de sagesmän, vilka ansett, att förbudslagen utövat inflytande i olika riktningar, ha de flesta ommämnt, att bruket av rusdrycker avtagit endast bland den äldre och mer stadgade befolkningen, huvudsakligen bland de gifta, medan det däremot ökats bland ungdomen. Andra ha konstaterat, att förbudslagen endast de första tiderna befrämjat nykterhet och regelbundenhet i levnadssättet, men att den på de allra senaste åren, genom den ökade smuglingen och smyghandeln samt även i följd av bristfälligheten i övervakningen, föranlett en betänklig tillbakagång, särskilt inom det uppväxande släktet. På en del håll har framhållits, att förbudslagen åstadkommit en förbättring bland de egentliga lantbruksarbetarna, men däremot en försämring bland fabriksarbetarna och den övriga lösa befolkningen. — I talrika uttalanden, i vilka icke medgivits, att förbudslagen varit av betydelse för förhållandena bland jordbruksbefolkningen; har som förklaring anförts, att denna lag icke förmått förhindra erhållandet av alkoholdrycker, varigenom dryckenskapen fortfarande förblivit lika allmän som förut. I motsats härtill har i en del svar, särskilt från Österbotten, påståtts, att förtäringen av rusdrycker i ifrågavarande befolkningsskikt varit så obetydlig redan innan förbudslagen trädde i kraft, att man icke kunnat iakttaga någon nämnvärdare förändring sedan dess varken i den ena eller i den andra riktningen. I synnerligen talrika fall har såsom orsak till förbudslagens ringa inverkan ansetts den dåliga övervakningen av densamma. „Många polismyndigheter besöka i hemlighet brännerierna för att dricka, och ådagalägga även i övrigt genom sin verksamhet, att förbudslagen icke är någon lag, som man behöver efterfölja."

XI. Kalastushallitus, tullilaivojen päälliköt ja kalatalousseurojen puheenjohtajat. — Fiskeristyrelsen, befälhavarna på tullfartygen och ordförandena i fiskerihushållningsföreningarna.

Tiedustelukaavakkeita X (vrt. liitettä siv. 47—48), jotka koskevat erikoisesti kalastajaväestön oloja, lähetettiin Kalastushallitukselle, tullilaitoksen vartioimishöyrylaivojen ja pursien 9 päällikölle sekä 93:lle kalatalouden alalla toimivien seurojen, Suomen Talousseuran, rannikkolääniä maanviljelysseurojen, kalastajaliittojen ja kalastajaseurojen, puheenjohtajalle. Vastauksia ei ole saatu tullilaitoksen talvihöyrylaivan päälliköltä ja 31 kalatalousseuralta; näin ollen on 68.9 % kaikista niistä, joille tämä tiedustelu osoitettiin, antanut lausuntonsa.

1. Tarkasteltaessa näiden mukaan ensinnäkin kysymystä, onko *kalastuselinkeino* harjoittaminen edistynyt vai taantunut, huomataan, että kehityksen on enimmältä osalta katsottu käyneen huonoon suuntaan. Maailmansodan edelliseen aikaan verraten osoittaa 59.1 % vastauksista kalastuksen taantuneen, vain 14.1 % edistyneen ja 26.8 % pysyneen ennallaan; kehitystä vuosien 1920—22 kuluessa kuvaavat vastaavat suhdeluvut 57.8 %, 7.0 % ja 35.2 %. Näyttää kuitenkin olevan syytä erottaa silakankalastus muusta kalastuksesta. Niinpä Kalastushallitus lausuu tähän nähden: „Maailmansodan jälkeen on varsinainen ammattikalastajaväestömme harjoittama silakankalastus vuosi vuodelta hyvin huomattavasti vähentynyt pitkin koko rannikkoamme, jota vastoin muun kalan kalastus on ainakin paikkapaikoin lisääntynyt. Mainittu kalastuksen heikkeneminen on tuntunut sitäkin suuremmalta, kun maailmansodan aikana silakankalastus oli suurimmillaan kalojen korkeiden hintojen vuoksi, mikä aiheutti sen, että kalastajien lukumääräkin silloin huomattavasti kasvoi.” Samaan tapaan kirjoitetaan myös Uudenmaan kalastajaliiton vastauksessa, jossa erotetaan toisistaan „kalastus, jota harjoitetaan kaupunkien tai muiden kulutuskeskusten läheisyydessä ja joka tarkoittaa sekä

Frågeformulär X (jmf. bilagan å sid. 47—48), som särskilt berör fiskarbefolkningens förhållanden, sändes till Fiskeristyrelsen, till 9 befälhavare å tullverkets bevakningsångfartyg och slupar samt till ordförandena i fiskerihushållningsföreningar, i Finska Hushållningssällskapet, lantbrukssällskapen i kustlänen, fiskarförbunden och fiskargillena, inalles 93 till antalet. Svar ha icke erhållits av befälhavaren å tullverkets vinterfartyg samt av 31 fiskerihushållningsföreningar; sålunda ha 68.9 % av dem, till vilka denna enquete utsträcktes, avgivit utlåtande.

1. Om man enligt dessa främst granskar frågan, om *utövandet av fiskerinäringen* gått framåt eller tillbaka, observerar man, att utvecklingen mestadels anses ha gått i ogynnsam riktning. Av svaren utvisa 59.1 %, att fisket gått tillbaka i jämförelse med tiden före världskriget, endast 14.1 % tyda på framsteg och 26.8 % på ett oförändrat läge; utvecklingen under åren 1920—22 belyses av motsvarande relationstal: 57.8 %, 7.0 % och 35.2 %. Det synes dock vara anledning att särskilja strömmingsfisket från övrigt fiske. Sålunda uttalar sig Fiskeristyrelsen härom på följande sätt: „Efter världskriget har det egentliga, av vår yrkesfiskarbefolkning idkande strömmingsfisket år för år gått mycket märkbart tillbaka utmed hela vår kust, varemot fångsten av övrig fisk åtminstone ställvis ökat. Nämnade tillbakagång ifråga om fisket har förefallit dess större, som strömmingsfisket under världskriget var störst på grund av de höga prisen på fisk, vilket föranledde, att även antalet fiskare då ökades avsevärt.” I samma riktning skrives även i det av Nylands fiskarförbund avgivna svaret, däri skiljes mellan „fiske, som utövas i närheten av städer eller andra konsumtionscentra och avser fångst av såväl fjällfisk som strömming och å andra sidan det egentliga havsfisket,

suomukalan että silakan pyyntiä, ja toisaalta varsinainen merikalastus, joka on pääasiallisesti kohdistunut silakanpyyntiin. Kun kala voidaan myydä tuoreena, maksetaan siitä hinta, joka tekee ammatin kannattavaksi tai ainakin antaa jotakuinkin tyydyttävän toimeentulon. Varsinainen merikalastus on sitä vastoin taantunut niin suuressa mitassa, että se nykyään on enemmän tai vähemmän laamassa laajoilla rannikkoalueilla". Tilanteen huonontuminen näyttää tiedoista päättäen suhteellisesti yleisemmältä maan etelä- ja lounaisrannikolla kuin Pohjanmaalla.

2. Seikkoina, joista nämä ilmiöt aiheutuvat, esitetään Kalastushallituksen lausunnossa seuraavaa: „Pääsyyinä silakankalastuksen vähenemiseen on pidettävä liikatuotantoa, pääasiallisin vientimaamme, Venäjä, kun on suljettu ja kun myöskin kaupparamme Virossa, johon ennen on viety suolasilakkaa huomattavat määrät, ei ole ollut viennille edullinen. Liikatuotannon aiheuttamat silakan, varsinkin suolasilakan, alhaiset hinnat ovat vaikuttaneet, että kalastajat ovat katsoneet olevansa pakotetut antautumaan muihin ansiotöihin. Paitsi sitä, että heitä on paljon siirtynyt rannikkopaikkoihin lastaus- ja muihin töihin sekä merimiehiksi, on heistä osa antautunut salakuljettajiksi. Näin ollen ovat olleet olot siis luoneet otollisen maaperän kalastajaväestön nykyisin harjoittamaan salakuljetukseen, mikäli sitä esiintyy. Kalastushallitus ei tahdo väittää, ettei osa kalastajaväestömme olisi silakan hintojen kannattavanakin ollessa ehkä siirtynyt salakuljetusta harjoittamaan; mutta epäilee, ettei tätä olisi tapahtunut hetkään siinä laajuudessa kuin nykyään. Niiden kalastajien sijalle, jotka olisivat, kalastuselinkeinon ollessa kannattavan, siirtyneet salakuljettajiksi, olisi todennäköisesti tullut uusia kalastajia, joten, mikäli kalastuselinkeinon harjoittamisen edistymisellä tai taantumisella tarkoitetaan itse pyynnin määrää ja saaliin runsautta, mitään sanottavaa taantumista ei sellaisissa oloissa olisi tapahtunut. Kalastushallitus ei sentähden tahdo väittää, että kielto-laki sellaisenaan olisi vaikuttanut kalastuksen vähenemiseen." Samanlaisiin, etupäässä taloudellisiin näkökohtiin on viitattu lisäksi 23 muussa vastauksessa. Siten on korostettu lähinnä kalastuksen kannattamattomuutta, kalatuotteiden huonoa menekkiä, kotimaisen kulutuksen vähentymistä ja supistunutta ulkomaille vientiä, alhaisia hintoja, kustannusten

som huvudsakligen är inriktat på strömmingsfångst. Då fisken kan säljas i färskt tillstånd, betalas för densamma pris, som göra yrket lönande eller i varje fall lämna en någorlunda tillfredsställande utkomst. Det egentliga havsfisket har däremot gått tillbaka i så hög grad, att det för närvarande ligger mer eller mindre nere på långa sträckor av kusten." Försämringen i läget synes att döma av uppgifterna vara proportionsvis allmännare i rikets sydliga och sydvästra kusttrakter än i Österbotten.

2. Såsom omständigheter, av vilka dessa företeelser förorsakas, framhållles i Fiskeristyrelsens uttalande följande: „Som huvudorsak till strömmingsfiskets minskning bör anses en överproduktion, i det vårt viktigaste exportland, Ryssland, är stängt för oss och även vår handel på Estland, dit avsevärda mängder salt strömming tidigare exporterats, äcke varit gynnsam för exporten. De av överproduktionen föranledda låga priserna på strömming, särskilt salt strömming, ha medfört, att fiskarna sett sig tvungna att söka sig annan arbetsförtjänst. Utom att många av dem övernflyttat till kustorter, till lastnings- o. a. arbeten eller blivit sjömän, har en del givit sig till smugglare. Sålunda ha de rådande förhållandena skapat en gynnsam jordmån för den av fiskarbefolkningens mafförtiden bedrivna smugglingen, i den mån sådan förekommer. Fiskeristyrelsen vill icke påstå, att icke en del av vår fiskarbefolkning skulle begynt bedriva spritsmuggling även om prisen på strömming skulle hållit sig lönande, men tvivlar på att detta närmelsevis hade skett i samma utsträckning som nu. I stället för de fiskare, som, fastän fiskerinäringen hade varit lönande, givit sig till smugglare, skulle säkerligen kommit nya fiskare, varigenom, i den mån man med fiskerinäringens framsteg eller tillbakagång avser själva fångstens storlek och riklighet, någon nämnvärd tillbakagång icke hade inträffat under dylika förhållanden. Fiskeristyrelsen vill dock icke därför påstå, att förbudslagen såsom sådan skulle ha inverkat på fiskets tillbakagång." Liknande, huvudsakligen ekonomiska synpunkter, ha ytterligare framhållits i 23 av de övriga svaren. Sålunda har man närmast framhåvt, att fisket icke är räntabelt, fiskeriprodukternas dåliga åtgång, nedgången i den inhemska konsumtionen

suuruutta, pyydysten y. m. kalleutta ja tämän elinkeimon epävarmuutta selityksinä siihen, että taantumista on ilmennyt ja kalastajia on paljon siirtynyt toisille aloille, kuten luotseiksi, veneenrakentajiksi, merimiehiksi y. m. Sellaisissa oloissa, kun monessa saaristolaiskodissa on vallinnut todellinen hätä, on houkutus salakuljetukseen ollut sitäkin voimakkaampi, kun sen tarjoamat ansiomahdollisuudet ovat olleet loistavat ja vahingonvaara verraten pieni, niinkuin eräiltä tahoilta on huomautettu. Näiden ohessa on vielä 7 lausunnossa lyhyesti todettu, ettei kieltolaki ole aiheuttanut taantumista.

Muista tiedonantajista on 20 lukenut nimenomaan kieltolain syyksi tilanteen huonontumisen kysymyksessä olevassa suhteessa. He ovat katsoneet kieltolain vaikuttaneen lamauttavasti kalastukseen, se kun näyttää aiheuttaneen suunnattoman salakuljetuksen ja -kaupan, jonka avulla voidaan hankkia suuret tulot vähällä vaivalla. Niistä harvoista vastauksista, joissa kalastuselinkeinon on väitetty edistyneen, on parissa Pohjanmaalta saadussa sanottu myös kieltolailla olleen tähän vaikutusta, „koska väkijuomia ei enää ole saatavissa niin paljon kuin ennen, joten ne rahat, jotka ennen käytettiin juomiseen, nyt käytetään kalastajain taloudelliseksi eduksi”, ja koska tämä laki on ollut osalle merikalastajia „työajan lisääjänä, mikä lisäys voi merkitä lisättyä saalista”. Kolmessa samaan ryhmään kuuluvassa lausunnossa ei sen sijaan ole myönnetty olojen parannusta kieltolain ansioksi. Niinikään ei kuudessa vastauksessa, joissa kalastuksen on merkitty pysyneen entisellään, ole katsottu kieltolailla olleen mitään vaikutusta puheena olevassa suhteessa.

3. Mitä tulee *ahkeruuteen, raittiuteen ja elämäntapojen säännöllisyyteen* kalastajaväestön keskuudessa, on siihenkin nähden suurimmaksi osaksi ollut havaittavissa taantumista. Verraten sodan edellisen ajan oloihin yhtyy 50.7 % kaikista tiedonantajista tähän käsitykseen, vain 13.4 %:n ollessa päinvastaista mieltä. Pitäen silmällä kehitystä vuosien 1920—22 kuluessa on taas 60.0 % lausunnonantajista viittannut tilanteen huonontumiseen ja ainoastaan 7.1 % parantumiseen. Huomatava on, että viimeksi mainituista miltei kaikki ovat Pohjanmaalta, jossa sitäpaitsi useimmat muut toteavat olojen säilyneen entisellään.

samt i exporten, de låga prisen, storleken av omkostnaderna, fångstredskapens o. dyl. dyrhet och denna nämings osäkerhet som förklaring därtill, att en tillbakagång inträffat och att fiskare i stor utsträckning övergått till andra områden, och blivit lotsar, båtbyggare, sjömän m. m. Under dylika förhållanden, då i mången skärgårdsbos hem rätt en verklig nöd, har frestelsen för smuggling varit dess starkare, som de förtjänstmöjligheter den erbjuder varit glänsande och risken jämförelsevis liten, såsom från en del håll framhållits. Jämte dessa har ännu i 7 utlåtanden i korthet konstaterats, att förbudslagen icke förorsakat någon tillbakagång.

Av övriga sagesmän ha 20 uttryckligen framhållit, att försämringen av ställningen i ifrågavarande hänseende förorsakats av förbudslagen. De anse, att förbudslagen inverkat förlamande på fisket, i det den synes ha givit upphov åt en oerhörd smuggling och smyghandel, med vars tillhjälp man kan förskaffa sig stora inkomster med ringa besvär. Av de få svar, enligt vilka fiskerinäringen påstås ha gjort framsteg, har i ett par svar från Österbotten anförts, att även förbudslagen bidragit härtill, „enär rusdrycker icke mer stå att få i lika stor utsträckning som förut, varför de pengar, som tidigare användes till starka drycker, nu användas till förmån för fiskarvas ekonomi”, och enär denna lag för en del av havsfiskarna medfört „en ökning av arbetstiden, vilken ökning kan betyda ökad fångst”. I tre till samma grupp hörande svar har däremot icke medgivits, att förbättringen i förhållandena varit förbudslagens förtjänst. Likaså har i sex svar, i vilka uppgivits, att fisket förblivit som förut, ansetts, att förbudslagen icke haft något inflytande i ifrågavarande hänseende.

3. I fråga om fiskarbefolkningens *flit, nykterhet och ordentlighet* har även i detta hänseende till största delen kunnat observeras en tillbakagång. En sådan har iakttagits i jämförelse med förhållandena under tiden före kriget av 50.7 % av sagesmännen, medan blott 13.4 % äro av motsatt åsikt. Om man åter beaktar utvecklingen under åren 1920—22, ha 60.0 % antytt en försämring av läget och endast 7.1 % en förbättring. Det bör märkas, att av de sistnämnda nära nog alla härröra från Österbotten, där dessutom flertalet övriga konstatera, att förhållandena förblivit oförändrade. Sydskusten företer däremot en

Etelärannikot sitä vastoin osoittavat varsin yleistä taantumista. Kalastushallituksen lausunto tässä kohdin kuuluu: „Yleisen moraalien heikontumista ja sen mukana myös väkijuumien entistä paljon suurempaa käyttämistä lienee kalastajaväestössämme huomattu. Jo antautuminen salakuljetukseen osoittaa sitä ehkä parhaiten. Salakuljetuksen lisääntyminen vuodelta yhä suuremmalla alueella todistaa moraalikäsitteiden hölymistä yhä suuremmissa piireissä.”

4. Siitä, onko ja missä määrin *kieltolain* katsottava vaikuttaneen kalastajaväestön ahkeruuteen, raittiuteen ja elämäntapojen säännöllisyyteen, kirjoitetaan edelleen Kalastushallituksen vastauksessa: „Sen kautta, että kieltolaki ennen muuta luo tilaisuuden väkijuumien salakuljetukseen houkutellen vähitellen sen harjoittamiseen sellaisiakin kalastajapiirejä, jotka aikaisemmin ovat sitä paheksuneet, ei voitane kieltää, että tämä laki on ollut omiaan heikontamaan yleistä moraalikäsitettä. Helppo tilaisuus saada väkijumia on myös suuresti vähentänyt raittiutta, varsinkin nuorena polveissa. Osanotto itse salakuljetukseen ja alinomainen seurustelu salakuljettajien kanssa onkin vaikuttanut turmiollisesti etenkin juuri kasvavaan kalastajapolveen, mistä syystä kunnollinen kalastajaväki epätoivoisena katsookin nykyistä tilannetta.” Kaikkiaan 32 muuta tiedonantajaa on tässä yhteydessä maininnut kieltolailla olleen huonoja seurauksia. Lounaisen saariston oloja esim. kuvataan seuraavasti: „Ennen maailmansotaa ja ennen kieltolain voimaantuloa pidettiin juoppoutta häpeänä, nyt pidetään sitä kunniana. Muuten ollaan sitä mieltä, että kieltolaki liiaksi sekaantuu henkilölliseen vapauteen, ja tahdotaan uhmailla kieltoa vastaan kaikkiin tavoin. Sitä paitsi katsotaan spritiä tarvittavan lääkkeeksi, sillä sekä syksyllä, talvella että keväällä saadaan olla ulkona myrskyssä ja rajuilmassa ja tullaan kylmänä, märkänä ja pahoin paleltuneina kotiin ja silloin tarvitaan ryyppy lääkkeeksi; tämän tietää vain se, joka on ollut mukana kokemassa kalastajan tai saaristolaisen elämää. Aikaisemmin voitiin apteekkeista ostaa lääkkeitä ilman lääkärinreseptiä, mutta nyt ei saada ja jos maksetaan kallis resepti lääkärille, saadaan vain mitätöntä lääkettä. Nyt otetaan sen sijasta spritiä ja juoppous lisääntyy. Naisetkin käyttävät nyt spritiä. Jos joku joutuu kiinni kieltolakirikoksesta, pide-

mycket allmän tillbakagång. Fiskeristyrelsens utlåtande i denna punkt är av följande lydelse: „En nedgång i den allmänna moralen och med denna även ett mer utbrett bruk av rusdrycker än tidigare torde ha iakttagits bland vår fiskarbefolkning. Redan det, att de givit sig till smuggling, utvisa detta måhända bäst. Utbredningen av smugglingen är för år till ett allt större område bevisar, att moralbegreppen förslappats i allt större kretsar.”

4. Därom, huruvida och i vilken mån *förbudslagen* bör anses ha inverkat på fliten, nykterheten och regellundenheten i levnadsättet hos fiskarbefolkningen, skrives vidare i Fiskeristyrelsens svar: „Därigenom, att förbudslagen framför allt skapar tillfälle till smuggling av rusdrycker och därtill frestar småningom även sådana kretsar av fiskare, som tidigare fördömt sådant, torde man icke kunna neka, att denna lag varit ägnad att försvaga de allmänna moralbegreppen. Lättheten att erhålla rusdrycker har även i hög grad minskat nykterheten, isynnerhet hos den unga generationen. Deltagandet i själva smugglingen och det ständiga umgänget med smugglare har även inverkat fördärligt särskilt på den växande generationen av fiskare, på grund varav den dugliga fiskarbefolkningen med förtvivlan åskådar det nuvarande läget.” Inalles 32 andra sagesmän ha i detta sammanhang omnämmt, att förbudslagen haft dåliga verkningar. Förhållandena i den sydvästra skärgården skildras exempelvis på följande sätt: „Före världskriget och före förbudslagens tillkomst ansågs det för en skam att supa, nu tycker man att det är en heder. Man anser i övrigt, att förbudslagen gör alltför stort intrång i den personliga friheten, och vill man trotsa förbudet på allt sätt. Dessutom anser man, att sprit behöves som medicin, ty både höst, vinter och vår får man lov att vara ute i storm och oväder och man kommer kall, våt och genomfrusen hem, och då behöver man en sup som medicin, det vet endast den, som varit med om en fiskares eller en skärribos liv. Tidigare kunde man ifrån apoteken köpa mediciner utan läkarrecept, men numera får man ej och om man betalar ett dyrt recept åt läkaren får man endast obetydligt medicin. Man tager numera sprit i stället och superiet tilltager. Även kvinnon använda numera sprit. Råkar någon illa ut för brott emot förbudet, anses han som en martyr, icke som en

tään häntä marttyyrinä eikä rikollisena. Lainvalvoja pidetään pilkkana. Spriitä tulvii, vaikka tullialus ja tulliviranomaisia on läheisyydessä. Katsotaan naurettavaksi, että harvoja tuomitaan korkeihin sakkoihin, kun kaikilla on hallussaan spriitä ja kaikki rikovat lakia. Erikoisen suuri on vaara nuorison suhteen, joka on alkanut juoda yhä enemmän." Parissa tapauksessa on kieltolain vastaisen mielipiteen levittäjänä syytetty osittain maan sanomalehdistöä. Samalla on ollut havaittavissa yleinen lain ja oikeuden kunnioituksen heikontuminen. Väkijuomain jokapäiväisen käsittelemisen mainitaan sekoittaneen käsitykset „oikeasta ja väärästä, minun ja sinun omasta". Salakaupan väitetään tehneen harjoittajansa rikkaiksi, epäluotettaviksi, ylpeiksi ja valheellisiksi. „Työnhalu lamaantuu ja tavat viilhiintyvät, seurauksinaan kaikkien lakien halveksiminen." Voitonhimon valitetaan levinneen yhä enemmän väestöön. Kieltolain katsotaan aikaansaaneen sekä siveelistä että fyysillistä turmiota laajoissa saaristolaispiireissä.

Vain kuudessa vastauksessa (niistä 4 Pohjanmaalta) on todettu kieltolain vaikuttaneen edistävasti kalastajaväestön raittiuteen ja elämäntapoihin, jopa eräässä tapauksessa „siinä määrin, että toiset samassa yhdyskunnassa pitävät heitä ihanteellisena esimerkkinä". Perä-Pohjolassa myönnetään kieltolain yhdessä kohonneen valistuksen ja työtarmon kanssa johtaneen parannukseen merikalastajain keskuudessa. Kaikkiaan 15 lausunnossa on vihdoin huomautettu, ettei kieltoilla ole ollut tuntuvampaa vaikutusta suuntaan tai toiseen, ja 17 kaavakkeessa on tämä kysymys jätetty avoimeksi.

5. *Alkoholijuomien salakuljetukseen* nähdään kalastajaväestön keskuudessa osoittavat vastaukset enimmäkseen lisäästä. Maailmansodan edelliseen aikaan verraten on 64.8 % :ssa vastauksista mainittu asianlaidan olevan näin, samalla kuin 35.2 % :ssa ei ole myönnetty enentymistä tapahtuneen. Vuosien 1920—22 kuluessa on kehitys käynyt vielä ilmeisemmin huonoon suuntaan; 75.7 % tiedonantajista yhtyy tähän käsitykseen, 24.3 % :n ollessa kieltteisellä kannalla. Kalastushallitus lausuu tästä: „Ennen sotaa ei väkijuomien samoin kuin muittenkaan tavaroiden salakuljetuksesta kalastajaväestön välityksellä tiedetty mitään. Viimeisten vuosien aikana on väkijuomien salakuljetus kalastajien kesken kasvamistaan

brottsling. Lagens övervakare gör man narr utav. Sprit flödar, ehuru tullbåt och tulltjänstemän befinna sig i närheten. Man tycker det är löjligt, att ett fåtal dömas till höga böter, då alla inneha sprit och då alla bryta mot lagen. (Särskilt stor är faran för ungdomen, som bönjat dricka mer och mer." I ett par fall har delvis även landets tidsningspress beskyllts för att sprida mot förbudslagen stridande åsikter. Samtidigt har man kunnat iakttaga en nedgång i aktningen för lag och rätt. Den dagliga hanteringen av rusdrycker uppgives ha hopblandat begreppen om „rätt och orätt, mitt och ditt". Smyghandeln uppgives göra dem, som utöva sådan, rika, opålitliga, övermodiga och lögnaktiga. „Arbetslusten slappnar och sederna fönvildas, med förakt för alla lagbud som följd." Man klagar över att vinningslystnaden utbrett sig allt mer bland befolkningen. Förbudslagen anses ha åstadkommit såväl moraliskt som fysiskt fördärv i vidsträckt lager av skärgårdsbefolkningen.

I endast 6 svar (av dessa 4 från Österbotten) har man konstaterat, att förbudslagen inverkat gynnsamt på fiskarbefolkningens nykterhet och levnadssätt, t. o. m. i ett fall „i den grad, att andra inom samma samhälle anse dem som idealiska exempel". Det medges vidare, att i Nordösterbotten jämte förbudslagen den höjda bildningsnivån och arbetsenergin medfört en förbättring bland havsfiskarna. I inalles 15 utlåtanden ha slutligen framhållits, att förbudslagen icke haft något kännbarare ändflytande varken i en eller annan riktning, och i 17 formulär har denna fråga lämnats öppen.

5. *Beträffande smugglingen av alkohol-drycker* bland fiskarbefolkningen utvisa svaren mestadels en ökning. I 64.8 % av svaren uppgives, att läget är sådant i jämförelse med tiden före världskriget, medan i 35.2 % av dem icke medgivits, att någon ökning gjort sig gällande. Under åren 1920—22 har utvecklingen ännu tydligare gått i en ogynnsam riktning; 75.7 % av dem, som meddelat uppgifter, biträda denna uppfattning, medan 24.3 % äro av motsatt åsikt. Fiskeristyrelsen uttalar sig härom på följande sätt: „Före kriget visste man intet om smuggling av rusdrycker lika litet som av andra varor genom förmedling av fiskarbefolkningen. Under de senaste åren har smugglingen av rusdrycker

kasvanut, leviten vuosi vuodelta seutuihin ja kyliin, joissa sitä ei aikaisemmin ole harjoitettu." Pohjanmaalla näyttävät olot tältäkin kannalta tietojen perusteella melkoisesti paremmilta kuin etelärannikolla.

6. *Muiden tavarain salakuljetus* ei kalastajaväestön piirissä ole likikään samassa mitassa kasvanut. Sodan edelliseen aikaan veraten osoittaa 38.6 % vastauksista myös sen lisääntyneen, mutta 61.4 % jääneen ainakin entiselleen. Vuosien 1920—22 kuluessa on 30.9 % tiedonantajista merkinnyt sen enentyneen, mutta 69.1 % ei ole myöntänyt näin tapahtuneen. M. m. kaikki Uudenmaan läänin kalastajaseuroilta saadut lausunnot kuuluvat jälkimmäiseen ryhmään: „Sen käsityksen mukaan, jonka Kalastushallituksen jäsenet ovat rannikolla ja saaristossa liikkueensa saaneet, on viime vuosien aikana muun tavaran salakuljetus ainakin paikkapaikoin vähentynyt väkijoumien salakuljetuksen kustannuksella.”

7. Mitä vihdoin tulee kysymykseen, onko huomattu kalastajaväestön *siirtymistä salakuljetuksen ammattimaiseen harjoittamiseen*, on 55.1 % tiedonantajista vastannut siihen myöntävästi ja 44.9 % kieltävästi. Viimeksi mainittuihin kuuluvat enimmäkseen Viipurin, Vaasan ja Oulun läänestä koskevista lausunnoista, edellisim m. m. Kalastushallitus ja kaikki tullilainvojen päälliköt. Siitä päättäen, että eräät kalastajaseurojen puheenjohtajat ovat nimenomaan väittäneet, ettei paikkakunnan oma väestö harjoita tätä ammattia, mutta kyllä muilta seuduilta tunnetaan sellaisia tapauksia, näyttää heidän taholtaan tähän kysymykseen vastattaessa osaksi pidetyn silmällä vain oman kunnian puhdistamista. Kalastushallitus kirjoittaa asiasta: „Ei voitane kieltää, ettei salakuljettajista osa harjoittaisi salakuljetusta ammattinaan, joskin he muodon vuoksi käyvät silloin tällöin kalassa tai kalastavat sellaisena vuoden aikana, jolloin salakuljetusta ei voida harjoittaa.”

Salakuljetusolojen valaisemiseksi esitetään seuraavassa vielä otteet parista laajemmasta niistä koskevasta lausunnot. Houtskarinn kalastajaseuran puheenjohtaja sanoo m. m.: „Salakuljetus on lisääntynyt. Spritä voidaan ostaa milloin halutaan. Sitä tulvii ja tarjotaan kaikkialla. Ei kukaan ajattele kieltä olevankaan eikä kukaan pelkää tarjota, niin

bland fiskarna ständigt tilltagit, och har den utbredd sig år för år till trakter och byar, där sådant tidigare icke förekommit.” I Österbotten synas förhållandena även från denna synpunkt enligt de erhållna uppgifterna vara avsevärt bättre än på sydkusten.

6. *Smugglingen av andra varor* bland fiskarbefolkningen har icke ökat ens närmelsevis i samma mån. 38.6 % av svaren utvisa en ökning i jämförelse med tiden före kriget även i detta hänseende, medan 61.4 % ange, att den förblivit åtminstone som förut. Under åren 1920—22 har den ökat enligt uppgift av 30.9 % av sagesmännen, men 69.1 % medgiva icke, att så varit fallet. Bl. a. höra alla de utlåtanden, som erhållits av fiskargillena i Nylands län, till den senare gruppen. „Enligt den uppfattning, som medlemmarna i Fiskeristyrelsen erhållit, då de rört sig vid kusten och i skärgården, har under de senaste åren smugglingen av övriga varor åtminstone ställvis minskats på bekostnad av smugglingen av rusdrycker.”

7. Beträffande frågan, huruvida man observerat, att fiskarbefolkningen *övergått till en yrkesmässig utövning av smuggling*, ha 55.1 % av sagesmännen besvarat denna fråga jakande och 44.9 % nekande. Till de sistnämnda höra flertalet av de utlåtanden, som beröra Viborgs, Vasa och Uleåborgs län, till de förra bl. a. Fiskeristyrelsen och alla befälhavare på tullbåtarna. Att döma därav, att en del av ordförandena i fiskargillena uttryckligen påstått, att ortens egen befolkning icke utövar detta yrke, men att man nog har sig bekant dylika händelser från andra trakter, synes från deras håll vid besvarandet av denna fråga delvis ha beaktats endast rentväendet av den egna hedern. Fiskeristyrelsen skriver i frågan: „Man torde icke kunna bestrida, att en del av smugglarna bedriver smuggling yrkesmässigt, om de även för formens skull då och då bege sig ut på fiske eller fiska under sådan årstid, då man icke kan bedriva smuggling.”

I och för belysandet av smugglingsförhållandena meddelas i det följande ännu utdrag ur ett par utförligare uttalanden härom. Ordföranden i Houtskär fiskargille skriver bl. a.: „Smugglingen har tilltagit. Man köper sprit när man vill. Spriten flödar, den bjuds överallt. Ingen tänker på att det är förbud och ingen är rädd att bjuda, så snart icke krono-

pian kuin kruununpalvelija ei ole saapuvilla. Ei kukaan tahdo eikä uskalla saattaa syytteen. On tuskin ainoatakaan taloa, jossa ei ole spriiä, mutta se on piilotettu. Koko saaristoväki avustaa spriiinsalakuljettajia. Jos nähdaän tullialus tai tulliviranomaisia, ilmoitetaan heti salakuljettajille, missä se tai ne ovat, ja salakuljetus kulkee toista tietä ohi." Uudenmaan kalastajaliiton puheenjohtaja taas kirjoittaa m. m.: „Pitkiä rannikkojamme peninkulmia laajoine saaristoinen ei voida mitenkään tyydyttävästi vartioida. Sekä purjehduskaudella että talvella jääaikaan on mahdollonta tehokkaasti valvoa liikennettä. Ponnistukset salakuljetuksen vastustamiseksi muodostuvat sitäpaitsi sitäkin toivottomammiksi, kun yleinen mielipide ei tuomitse spriiinsalakuljetusta varsinaisessa mielessä rikokseksi ja viranomaiset siten eivät voi odottaa mitään tukea yleisön puolelta koettaessaan ehkäistä laitonta liikennettä."

betjäning är tillstädes. Ingen vill och ingen vågar anklaga. Det finnes knappast ett enda hem, där det icke finnes sprit, men den är gömd. Hela skärgårdsbefolkningen understöder spritsmugglarna. Ser man en tullbåt eller tullbetjante, underrättas genast smugglarna, var den eller de finnas och smuglingen går en annan väg förbi." Ordföranden i Nylands fiskarförbund åter skriver bl. a.: „Våra långa kuster med deras milsvida skärgård kunna icke på ett någorlunda tillfredsställande sätt bevakas. Både under seglations-tiden och om vintern, då isen ligger, är det omöjligt att effektivt kontrollera trafiken. Ansträngningarna att bekämpa smuglingen gestalta sig dessutom så mycket mer hopplösa, som opinionen icke dömer spritsmuglingen som ett brott i egentlig mening och myndigheterna alltså icke kunna påräkna något stöd från allmänhetens sida under försöken att hindra den illegala trafiken."

XII. Lääkärit. — Läkarna.

Tiedustelukaavakkeita XI (vrt. liitettä siv. 48—49), jotka oli laadittu erikoisesti sen seikan selvittämiseksi, mitä kieltolaki mahdollisesti on vaikuttanut maan terveysoloihin, lähetettiin kaikkiaan 377 lääkärille. Näihin sisältyy ensinnäkin 68 kaupunginlääkäriä, niihin luettuina suurempien kaupunkien aluelääkärit, terveystoimistojen johtajat y. m.; sitäpaitsi 47 sairaalalääkäriä, nimittäin yleisten ja lääninsairaalan sekä mielisairaskeskustalosten samoin kuin kunnallissairaalan ylilääkärit ja niiden eri osastojen esimiehet. Pelkästään maaseutua edustaa 53 piirilääkäriä sekä 209 kunnanlääkäriä, viimeksi mainittuihin lukien myös maan pohjoisimpien osien aluelääkärit. Kaavakkeensa palautti 56 kaupunginlääkäriä, 40 sairaalalääkäriä, 50 piirilääkäriä ja 169 kunnanlääkäriä; näin ollen on yhteensä 315 eli 83.6 % kaikista lääkäreistä antanut lausuntonsa. Se, että vastauksia melko paljon puuttuu, johtuu osittain siitä, että monet etenkin kunnanlääkäriinvirat olivat tiedustelun toimeenpanoaikana avoimina, osittain todennäköisesti myös siitä, että useat asianomaiset lääkärit vasta verraten vähän aikaa ovat hoitaneet virkaansa. Jälkimmäiseen näkökohtaan on niinkään viitattu varsin lukuisissa palautetuissa kaavakkeissa, joissa erittäinkin kolme ensimmäistä kysymystä tämän perusteella monastikin on jätetty täyttämättä tai niihin vastattu vain epä määräisessä muodossa. Lisäksi on huomautettu, että kieltolain voimassaoloaika on vielä liian lyhyt, jotta tämän lain vaikutuksia puheena olevissa suhteissa voitaisiin selvästi havaita ja pätevästi arvostella. Tämän ohessa näyttää kaavakkeen toisen ja kolmannen kohdan sanamuoto osoittautuneen jossain määrin hämäräksi, päättäen sitä vastaan tehdyistä muistutuksista ja niistä erilaisista tulkinnoista, joihin se vastauksenantajain taholta on antanut aihetta. Tulos on siten jäänyt osittain puutteelliseksi, mutta sellaisena-

Frågeformulär XI (jmf bilagan å sid. 48—49), som uppgjorts speciellt i syfte att utreda, huru förbudslagen möjligen inverkat på de sanitära förhållandena i landet, utsändes till inalles 377 läkare. Bland dessa ingå först och främst 68 stadsläkare, inklusive distriktsläkarna i de större städerna, föreståndarna för sanitära byråer m. fl.; dessutom 47 sjukhusläkare, näml. överläkarna och avdelningsföreståndarna vid allmänna och länesjukhus samt centralanstalter för sinnessjuka ävensom kommunala sjukhus. Enbart landsbygden företrädes av 53 provinsialläkare samt 209 kommunalläkare, och ingå bland de sistnämnda även distriktsläkarna i rikets nordligaste delar. Formuläret återsändes av 56 stadsläkare, 40 sjukhusläkare, 50 provinsialläkare och 169 kommunalläkare; sålunda ha inalles 315 eller 83.6 % av samtliga läkare avgivit utlåtande. Att rätt många svar saknas beror delvis därpå, att många befattningar, speciellt kommunalläkartjänster, voro obesatta vid tidpunkten för enquäten, samt delvis synbarligen även därpå, att flere av vederbörande läkare omhänderhaft sin befattning blott en jämförelsevis kort tid. Sistnämnda synpunkt har även framhållits i rätt många av de återställda formulären, i vilka särskilt de tre första frågorna på denna grund icke ifyllts eller ha svaren på dem erhållit en obestämd formulering. Ytterligare har framhållits, att förbudslagen ännu varit en alltför kort tid i kraft, för att inflytandet av denna lag i ifrågavarande hänseenden skulle kunna iakttagas tydligt och erhålla en riktig uppskattning. Därjämte synes ordalydelsen av punkterna 2 och 3 i formuläret ha visat sig i någon mån otydlig att döma av de anmärkningar, som gjorts mot densamma och de olikartade tolkningar, vartill den givit upphov hos dem, som avgivit svar. Resultatet har sålunda delvis blivit bristfälligt, men även såsom sådant be-

kin se tarjoaa valaistusta terveystalojen viimeaikaiseen kehitykseen. Arvokkailta näyttävät varsinkin muutamien specialistilääkärien lausunnot tilastaselvityksineen, jotka pääkohdittain on esitetty myöhempien liitteiden yhteydessä.

Taulukosta XI sivulla 27 ilmenee, miten lääkärin vastaukset kaavakkeen kolmeen ensimmäiseen kysymykseen jakaantuvat lääneittäin. Eri lääkäreitä silmälläpitäen on siinä näyttänyt sopivalta merkitä kaupungin- ja sairaalalääkärit yhteen, kun sen sijaan sekä piiri- että kunnanlääkärit muodostavat kummatkin oman ryhmänsä niiden laajempaa maaseutua käsittävän toimialueen tähden.

1. Mitä aluksi tulee kysymykseen siitä, onko kroonillisen alkoholismin esiintyminen ja juoppohulluustapausten luku huomattavasti muuttunut, ovat useat lääkärit vastanneet erikseen näiden molempien sairauksien suhteen. Tämän johdosta ja kun juoppohulluus on koko maassa siksi harvinainen tauti, että tilannetta arvosteltaessa sen esiintymisellä on ilmeisesti pienempi todistusvoima kuin kroonillisen alkoholismin esiintymisellä, on nämä myös taulukossa käsitelty erillisinä. Kroonilliseen alkoholismiin nähden annetuista lausunnoista osoittaa tämän mukaan 29.9 % sen lisääntyneen ja 11.9 % vähentyneen, samalla kuin 58.2 %:ssa ei ole todettu ainakaan sanottavia muutoksia tapahtuneen. Kaupungin- ja sairaalalääkärit viittaavat yleensä jonkun verran epäedullisempaan kehitykseen kuin piiri- ja kunnanlääkärit. Huonoimmilta näyttävät olot tältä kannalta Ahvenanmaalla ja Uudenmaan läänissä, parhailta Oulun läänissä sekä sen jälkeen Mikkelin ja Kuopion lääneissä. Niistä tuntuvasti vähälukuisemmista tiedoista, jotka koskevat erikoisesti juoppohulluustapauksia, osoittaa 65.2 % näiden luvun kasvaneen, ainoastaan 8.7 % supistuneen ja 26.1 % jääneen entiselleen. Tähän tulokseen vaikuttaa melko paljon jo se seikka, että pelkästään Uudenmaan läänistä saadut vastaukset, joissa miltei yksimielisesti on sanottu juoppohulluuden enentyneen, muodostavat tässä kohdin noin kolmanneksen kaikista.

Tätä kysymystä käsittelevistä yksityisistä selvityksistä on ensinnäkin mainittava Lapinlahden keskuslaitokselta esitetyt luvut (vrt. lausuntoa siv. 133). Kaikista tähän melisai-

lyser det utvecklingen av de sanitära förhållandena på senare tider. I synnerhet förefalla en del utlåtanden jämte statistiska utredningar uppgjorda av läkarspecialister att vara värdefulla, vilka utlåtanden i huvuddrag refererats i samband med senare upptagna bilagor.

Av tabell XII å sid. 27 framgår, huru de av läkarna avgivna svaren på de tre första frågorna fördela sig länsvis. Med beaktande av de olika kategorierna av läkare har man därvid ansett det lämpligt att sammanföra stads- och sjukhusläkarna, varemot såväl provinsial- som kommunalläkarna bilda var sin grupp, på grund av att deras verksamhetsområden omfatta vidsträcktare områden av landsbygd.

1. Beträffande främst frågan, om förekomsten av kronisk alkoholism och antalet fall av delirium undergått en märkbar förändring, ha flere läkare besvarat den särskilt för dessa bägge sjukdomars vidkommande. På denna grund och enär fyllerigalenskap i hela landet är en så sällsynt sjukdom, att vid bedömandet av läget dess frekvens otvivelaktigt har mindre beviskraft än förekomsten av kronisk alkoholism, ha dessa även i tabellen behandlats särskilt. Av de avgivna utlåtandena rörande den kroniska alkoholismen utvisa i enlighet härmed 29.9 % en ökning och 11.9 % en minskning, samtidigt som i 58.2 % av dem åtminstone några nämnvärda förändringar icke anses ha inträffat. Stads- och sjukhusläkarna angiva i allmänhet en något ogynnsammare utveckling än provinsial- och kommunalläkarna. Förhållandena synas vara sämst i detta avseende på Åland och i Nylands län, bäst i Uleåborgs län samt därefter i St Michels och Kuopio län. Av de märkbart fåtaligare uppgifterna, speciellt rörande fall av fyllerigalenskap, utvisa 65.2 %, att antalet av sådana ökats, endast 8.7 % en nedgång och 26.1 % ett oförändrat läge. Till detta resultat inverkar rätt mycket redan den omständigheten, att de enbart från Nylands län erhållna svaren, i vilka en ökning av fyllerigalenskapen nära nog enstämigt angivits, bilda omkring en tredjedel av samtliga svar på denna punkt.

Av de enskilda utredningarna rörande denna fråga böra först och främst omnämnas de siffror, som framlagts av Lappvikens centralanstalt (jmf utlåtandet å sid. 133). Av

raalaan otetuista miespotilaista on vuonna 1922 otettu 59 eli 27.4 % erilaisten kroonillisen alkoholismien pohjalla kehittyneiden sielullisten häiriöiden vuoksi; naisalkoholisteja on samaan aikaan ollut 3 eli 1.3 % kaikista naispotilaista; koko potilasmäärästä on yhteensä 13.7 % ollut alkoholisteja. Vuoden 1923 alkupuoliskolla on sairaalaan otettu 30 miesalkoholista (28.5 % miespotilaista) ja 3 naisalkoholista (2.9 % naispotilaista) eli yhteensä 15.1 % kaikista potilaista. „Ylläolevat, luvut osoittavat, että alkoholistiprosentti sairaalaanotettujen potilaiden joukossa on huomattavan korkea ja hyvin verrattavissa lukuihin maissa, missä alkoholinsaanti on vapaa.” Niistä päättäen olisi tällaisten mielisairautapausten luku myös lisääntymässä. Mielenkiintoinen on edelleen se havainto, että alkoholisteja on otettu sairaalaan runsaimmin kesän ja syksyn kuluessa, jolloin alkoholinsaanti on helppointa. Helsingin kaupungin mielisairalaan Sipoossa ei vuonna 1920 ole otettu yhtään alkoholista, mutta vuonna 1921 2, vuonna 1922 3 ja vuonna 1923 4 alkoholista. Liitteenä sivulla 138 olevasta diagrammista voidaan todeta ne kroonilliset alkoholismitapaukset, jotka Helsingin aluelääkärit ovat vuosina 1911—22 ilmoittaneet vuosikertomuksissaan terveydenhoitolautakunnalle. Sen mukaan näiden tapausten luku kohosi vuonna 1912 yli 40:n, laskien sen jälkeen niin, että se vuosina 1916—18 oli vain 2—3, mutta on sittemmin jälleen noussut sivuuttaen vuonna 1922 30:n. Uudenmaan läänin maaseudulta kirjoittaa eräs kunnanlääkäri: „Näimityksellä 'kroonillinen alkoholismi' käsitän yksilössä ilmenevää henkistä ja ruumiillista rappiota, jonka päivittäinen ja runsas alkoholin nauttiminen on aiheuttanut, ilman että tämä tila johtaa selvään mielisairauteen. Sellaisten yksilöiden luku on koko väkilukuun katsoen pieni ja on pysynyt jotenkin muuttumattomana. Sitävastoin ovat ne kroonilliset alkoholismitapaukset, jotka esiintyvät 'juoppohulluuden' (delirium tremens, Korssakowin psykosin j. n. e.) muodossa, varmasti lisääntyneet. Vuosilta 1915—18 en voi muistaa enempää kuin yhden juoppohulluudeksi luettavan tapauksen, vuosilta 1922 ja 1923 sen sijaan kolme delirium tremens-tapausta.” Muuan toinen kunnanlääkäri samasta läänistä lausuu taas: „Ne, jotka olivat kroonillisia alkoholisteja ennen kieltolakia, ovat sitä vieläkin. Aika on liian lyhyt, jotta voisin varmaan sanoa, onko uusia tapauksia kroonillista alko-

samtliga på detta sinnessjukhus intagna manliga patienter intogs år 1922 59 eller 27.4 % på grund av olika slags psykiska störningar, som utbildats på grundvalen av kronisk alkoholism; antalet kvinnliga alkoholister har för samma tidsperiod uppgått till 3 eller 1.3 % av samtliga kvinnliga patienter; av hela antalet patienter ha inalles 13.7 % utgjorts av alkoholister. Under förra hälften av år 1923 har på sjukhuset intagits 30 manliga alkoholister (28.5 % av de manliga patienterna) och 3 kvinnliga alkoholister (2.9 % av de kvinnliga patienterna) eller sammanlagt 15.1 % av alla patienter. „Ovanstående siffror utvisa, att procentstämman alkoholister av de på sjukhuset intagna patienterna är anmärkningsvärt hög och väl jämförbar med siffrorna i länder, där alkohol erhålles fritt.” Att döma av dem skulle även antalet dylika fall av sinnessjukdom vara stort i tillväxt. Vidare är den iakttagelsen av intresse, att på sjukhuset intagits mer alkoholister under sommaren och hösten, då det är lättare att erhålla alkohol. På Helsingfors stads sinnessjukhus i Sibbo intogs icke år 1920 någon alkoholist, men år 1921 2, år 1922 3 och år 1923 4 alkoholister. Av det som bilaga å sid. 138 meddelade diagrammet erhåller man uppgift om de fall av kronisk alkoholism, som distriktsläkarna i Helsingfors under åren 1911—22 anmält i sina årsberättelser till hälsovårdsnämnden. Enligt detta diagram översteg antalet dylika fall år 1912 40, sjönk därefter så; att det åren 1916—18 var endast 2—3, men har sedermera åter ökat och nådde år 1922 över 30. En kommunalläkare skriver från Nylands läns landsbygd: „Med uttrycket 'kronisk alkoholism' förstår jag andligt och kroppsligt förfall hos en individ förorsakat av daglig och riklig förtäring av alkohol, utan att detta tillstånd leder till utpräglad sinnessjukdom. Sådana individers antal är i förhållande till hela befolkningens antal litet och har hållit sig tämligen konstant. Däremot hava de fall av kronisk alkoholism, som yttra sig i form av 'fyllerigalenskap' (delirium tremens, Korssakows psykos o. s. v.) säkert tilltagit. Under åren 1915—18 kan jag icke erinra mig mera än ett fall hörande under rubriken fyllerigalenskap, under åren 1922 och 1923 däremot 3 fall av delirium tremens.” En annan kommunalläkare i samma län yttrar åter: „De, som voro kroniska alkoholister före förbudslagen, äro det allt ännu. Tiden är alltför kort, för att jag säkert skulle kunna

holismia runsaammin ilmestynyt. Sen huomion olen kuitenkin tehnyt, että aivan nuoret miehet, jotka vielä ennen kieltolakia eivät juopotelleet, nyt sitä tekevät ehkä enemmän kuin ennen. Juoppohulluustapaukset ovat toimintapiirissäni aina olleet perin harvinaisia." — Turun kunnallissairaalan mielisairasosastossa on tällaisia tauteja hoidettu aikana 1914—20 vuosittain ainoastaan 11—13 (vuonna 1915 ei yhtään), mutta vuonna 1921 6 ja vuonna 1922 4 tapausta. Eräs Turun-Porin läänin piirilääkäri puolestaan katsoo käytännössään sattuneisiin tapauksiin nähden, että näiden „luku on vähentynyt, mutta on aika kieltolain voimaantumisen liian lyhyt". Kieltolain aikana ei hän ole joutunut tekemisiin minkään juoppohulluustapauksen kanssa. „Kroonillinen alkoholismi on ehkä vähemmän lukuisa kuin ennen. Vaikeus hankkia väkijuomia vaikuttaa kai monessa tapauksessa, että juomarin täytyy ajoittain olla ilman niitä, sillä tilaisuus jatkettuun juopotteluun on paikkakunnalla lisääntynyt vasta kahtena viime vuonna, sittenkuin salakuljetus on alkanut siinä määrin, jossa sitä nyt harjoitetaan." — Pitkäniemen keskuslaitoksessa Tampereen lähellä „saavutetun kokemuksen mukaan on ainakin vuonna 1923 hoidettavaksi otettu suhteellisesti enemmän kuin ennen henkilöitä, jotka runsaissa määrissä ovat väärinkäyttäneet väkijuomia. Varsinaisia alkoholipsykoseja sairastavien lukumäärä on aina ollut vähäinen keskuslaitoksella, akuuttialkoholipsykoseja on tuskin ensinkään täällä hoidettu, sairaalaan pääsy kun yleensä tapahtuu vasta noin 6—18 kuukauden kuluksena hakemusten jättämisestä." Tampereen kaupungin mielisairaalaan Hatanpäällä ilmoitetaan (vrt. lausuntoa siv. 149—150) aikana 1916—20 otetun kroonillista alkoholismia tai alkoholimielisairauksia sairastaneita vuosittain vain 1—2 potilasta, mutta molempina vuosina 1921 ja 1922 9 uutta potilasta. Eräs Hämeen läänin kunnanlääkäri on maininnut, että „kroonillista alkoholismia sairastavien henkilöiden, juoppojen, luku ei ole vähentynyt. He ovat nähtävästi kyenneet hankkimaan tarvitsemansa alkoholin yhtä hyvin kieltolain aikana kuin sitä ennen, paitsi ensimmäisinä sotavuosina. Että tällöin joutui näkemään jonkun rappiolle joutuneen kuolevan denaturoidun spriin tai lakan nauttimisesta, ei järkytä vakaumusta, että siihen aikaan alkoholin käyttö oli vähimmäillään. Meni vähän aikaa, ennenkuin kotipoltto ja spriin

säga, om nya fall av kronisk alkoholism förekommit i större antal. Den iakttagelsen har jag dock gjort, att helt unga män, vilka ännu före förbudslagen icke drucko, nu göra det mähända mer än förut. Fall av fyllerigalenskap ha alltid varit mycket sällsynta i mitt distrikt." — På avdelningen för sinnessjuka vid kommunalsjukhuset i Åbo ha av dylika sjukdomar under tiden 1914—20 årligen vårdats endast 1—3 fall (år 1915 icke ett enda), men år 1921 6 och år 1922 4 fall. En provinsialläkare i Åbo-Björneborgs län anser för sin del beträffande de fall, som inträffat i praktiken, att deras „antal minskats, men är tiden sedan förbudslagen trätt i kraft alltför kort." Under den tid förbudslagen varit gällande har han icke haft att göra med något fall av fyllerigalenskap. „Kronisk alkoholism förekommer mähända mindre talrikt än förut. Svårigheten att anskaffa rusdrycker förorsakar mähända i många fall, att drinkaren tidvis måste vara utan dem, ty möjligheten för fortsatt superi på orten har ökats först under de tvenne senaste åren, sedan smuglingen börjat taga den omfattning, i vilken den nu bedrivs." — Enligt den vid Pitkäniemi centralanstalt invid Tammerfors „vunna erfarenheten har åtminstone under år 1923 intagits proportionsvis mer än tidigare sådana patienter, som starkt missbrukat rusdrycker. Antalet patienter lidande av egentliga alkoholpsykoser har alltid varit ringa i centralanstalten, akuta alkoholpsykoser ha knappt alls vårdats här, när intagning på sjukhuset i allmänhet sker först efter förloppet av omkring 6—18 månader efter det ansökningarna inlämnats." Till Tammerfors stads sinnessjukhus å Hatanpää uppgives (jmf. utlåtandet å sid. 149—150) under tiden 1916—20 ha intagits endast 1—2 patienter per år lidande av kronisk alkoholism eller alkoholpsykoser, men under bägge åren 1921 och 1922 9 nya patienter. En kommunalläkare i Tavastehus län har uppgivit, att „antalet personer lidande av kronisk alkoholism, drinkare, icke minskats. De ha synbarligen kunnat förskaffa sig den alkohol de behöva likväl under den tid förbudslagen är i kraft som därförinnan, utom under de första krigsåren. Att man då råkade vara vittne till att någon förfallen individ avled på grund av förtäring av denaturerad sprit eller lack, förändrar icke den övertygelsen, att bruket av alkohol den tiden var minimalast. Det förgick någon tid, förrän hembränningen och smuglingen av sprit

kuljetus ulkomailta tuli hyvin järjestetyksi. Kroonillista alkoholismia lähentelevää juopottelua on nähty viime vuosina harjoittavan nuorison, joka ennen kieltolain voimaan astumista vielä oli lasten kirjoissa. Täytyy siis todeta, että kieltolaki ei kykene pitämään edes kasvavaa nuorisoa raittiudessa ja siten estämään uusia kroonillisia alkoholisteja kehittymästä." Juoppohulluutta ei hän ole praktiikassaan maaseudulla koskaan tavannut. — Viipurin kunnallismielisairaalan lääkäri katsoo kroonillisten alkoholistien lukumäärän viime aikoina lisääntyneen „päättäen siitä, että senlaatuista sairaita on käynyt hänen luonaan entistä useampia joko suoranaisesti alkoholisin vuoksi tahi sen aiheuttaman unettomuuden ja hermostuneisuuden vuoksi. Ajoittais- (periodiset) alkoholistit ovat valittaneet, että he nykyisin lankeavat juopotteluun useammin kuin ennen siitä syystä, että 'nykyisin joka mökissä tyrkytetään väkijuomia maistettavaksi ja ostettavaksi,' joten viettelys väkijuomien ostamiseen on nykyisin pahempi, kuin mitä se ennen kieltolakia oli. Mielisairaalassa hoidettaviksi joutuneiden juoppohulluustapausten lukumäärä on pysynyt entisellään". — Suotuisamman käsityksen kehityksestä on saanut Savonlinnan yleisen sairaalan lääkäri, jonka vastauksen mukaan on „kieltämättä hyvin paljon aikaisempia kroonillisia alkoholisteja, jotka ovat kokonaan jättäneet juomatavan, mikä on vaikuttanut siunausta tuottavasti heidän perheoloihinsa". — Niuvanniemen keskuslaitoksessa Kuopion lähellä „on ylimalkaan, yhtä hyvin aikaisemmin kuin kieltolain aikanaikin ollut hoidettava ainoastaan muutamia alkoholipsykoseja, jonka takia kieltolain vaikutuksiin nähden ei voida vetää mitään johtopäätöksiä". — Vaasan lääninsairaalassa Mustasaaressa mainitaan parina viime vuotena esiintyneen 4 juoppohulluustapausta, Jyväskylän yleisessä sairaalassa samoin 4 tällaista tapausta kolmen viime vuoden aikana. — Edellä lueteltujen tapausten lisäksi ovat myös jotkut muut lääkäriltä sieltä täältä ympäri maata esittäneet esimerkkejä muutamista kroonillisista alkoholisteista tai juoppohulluustapauksista eripituisien ajanjaksojen kuluessa. Päinvastoin ei useilla paikkakunnilla tiedetä sellaisia lainkaan esiintyneen. Ovatpa eräät lääkärit voineet panna merkille, että nämä tapaukset juuri viime vuosina ovat siinä määrin vähentyneet, ettei niitä seudulla enää nykyään ole ilmennyt.

från utlandet blev väl ordnad. Man har på de senare åren sett ungdomen idka dryckenskap i den grad; att den närmar sig kronisk alkoholism, vilken ungdom ännu var barn, förrän förbudslagen trädde i kraft. Man måste således konstatera, att förbudslagen icke ens förmår bevara den växande ungdomen nykter och sålunda förhindra utvecklingen av nya kroniska alkoholister." Fyllerigalenskap har han icke någonsin påträffat under sin praktik på landsbygden. — Läkaren vid Viborgs kommunala sinnessjukhus anser, att antalet kroniska alkoholister ökats på senare tider „att döma därav, att dylika sjuka besökt honom i större antal än tidigare antingen direkt för alkoholism eller för därigenom förorsakad sömnlöshet och nervositet. Periodiska alkoholister ha klagat över, att de nuförtiden återfalla i dryckenskap oftare än förut av det skälet, att man 'nuförtiden i varje koja trugas att smaka och köpa rusdrycker', varför frestelsen för köp av rusdrycker nu är värre, än vad den var före förbudslagen. Antalet fall av fyllerigalenskap, som varit under behandling i sinnessjukhuset, har förblivit oförändrat." — En gynnsammare uppfattning om utvecklingen har läkaren vid allmänna sjukhuset i Nyslott erhållit, enligt vilkens svar det „ogensägligen finnes ett mycket stort antal f. d. kroniska alkoholister, som helt och hållet upphört att dricka, vilket inverkat välsignelsebringande på deras familjeförhållanden." — I Fagnäs centralanstalt invid Kuopio „har i allmänhet såväl tidigare, som under tiden för förbudslagen, vårdats endast ett fåtal alkoholpsykosor, varför beträffande förbudslagens inverknings inga slutsatser kunna dragas." — Vid Vasa läns sjukhus i Mustasaari uppgives under de par senaste åren ha förekommit 4 fall av fyllerigalenskap, vid allmänna sjukhuset i Jyväskylä likaså 4 dylika fall under de tre senaste åren. — Utöver de i det föregående uppräknade fallen ha även en del andra läkare i olika trakter av landet framlagt exempel på en del kroniska alkoholister eller fall av fyllerigalenskap under olika långa tidsperioder. I motsats härtill har man på flere orter sig icke bekant, att några som helst dylika fall inträffat. T. o. m. ha en del läkare kunnat lägga märke till, att dessa fall speciellt på de senaste åren minskats så, att de alls icke mera förekommit i trakten.

2. Vertailukelpoisen aineiston saamiseksi toiseen kysymykseen, miten nykyinen tilanne on vaikuttanut sellaisten *tautien lukuisuuteen, jotka ovat yhteydessä alkoholijuomien väärinkäytön kanssa*, on lääkärinen vastauksista taulukkoon merkitty ainoastaan ne, joissa tällä kohdalla on pidetty silmällä varsinaisia sairauksia, kun sen sijaan useiden lääkärinen esittämät tiedot pahoinpitelyistä, tapaturmista, tapoista y. m. s. on jätetty huomioon ottamatta. Näin ollen osoittaa 44.7 % kaikista näistä lausunnoista kysymyksessä olevien tautien lisääntyneen, vain 5.3 % vähentyneen sekä 50.0 % pysyneen luvultaan jotenkin muuttumattomina. Kunnanlääkärinen vastaukset tarjoavat tässä katsannossa yleensä melkoisesti edullisemman kuvan kuin piiri- ja maiden lääkärinen vastaukset. Eri läänien osalta näyttää kehitys huonoimmalta Uudenmaan, Hämeen ja Viipurin lääneissä, suhteellisesti parhaalta taas Mikkelin, Vaasan ja Oulun lääneissä.

(Seikkaperäisemmän käsityksen muodostamiseksi asiasta on tässä paikallaan viitata muutamiin erikoislausuntoihin. Helsingin yleisen sairaalan silmätautien osaston esimies (vrt. siv. 131) on ensinnäkin maininnut kaksi silmätautia, jotka ovat yhteydessä alkoholijuomien väärinkäytön kanssa, nimittäin kroonillisen ja akuuttisen silmähermotulehduksen. Edellinen, joka saa alkunsa pitkäaikaisesta etyylialkoholinkäytöstä, on jatkuvasti ollut perin harvinaisen eikä sillä sen vuoksi ole merkitystä sosiaaliselta näkökannalta. Sen sijaan akuuttisia tulehduksia, jotka aiheutuvat puuspriin y. m. alkoholisurrogaattien nauttimisesta, on varsinkin sota-aikana esiintynyt yleisemmin. Sanotussa silmäklinikassa on vuosina 1914—23 käsitelty 62 tällaista tapausta, joista 43 % on johtanut täydelliseen sokeuteen, 38 % korkea-asteiseen ja pysyvään näön huonontumiseen, näön jäädessä vain 19 %:ssa käyttökelpoiseksi. Eniten on näitä sattunut 1917—20, vuosittain 10—14 tapausta, siis aikana, jolloin puhtaiden alkoholijuomien saanti oli vaikeimmillaan. Sen jälkeen näyttää, salakaupan päästessä nykyiseen laajuuteen, näiden tapausten luku jälleen supistuneen mitättömäksi. Samansuuntaisia vaihteluja on todettu myös saman sairaalan kirurgisessa osastossa (vrt. siv. 132) denaturoitujen väkijuomavastikkeiden aiheuttamiin myrkytystapauksiin katsoen vuosina 1915—22; vuosina 1919—20 on näiden luku ollut korkeimmillaan (57—70 tapausta), alentuen

2. I och för erhållandet av ett jämförbart material för den andra frågan, huru det nuvarande läget inverkat på *frekvensen av sådana sjukdomar, som stå i samband med missbruket av alkoholdrycker*, ha av läkarnas svar i tabellen införts endast de, vilka i denna punkt beaktat egentliga sjukdomar, medan däremot de av flere läkare meddelade uppgifterna om misshandel, olycksfall, dråp m. m. dyl. icke tagits i betraktande. Av alla dessa uttalanden utvisa 44.7 %, att de ifrågavarande sjukdomarna tilltagit, endast 5.3 %, att de avtagit och 50.0 %, att deras frekvens förblivit någorlunda oförändrad. Kommunal-läkarnas svar erbjuda i detta hänseende i allmänhet en avsevärt gynnsammare bild än de svar, som provinsial- och de övriga läkarna avgivit. Beträffande de olika länen synes utvecklingen vara ogynnsammast i Nylands, Tavastehus och Viborgs län, proportionsvis bäst åter i S:t Michels, Vasa och Uleåborgs län.

I och för erhållandet av en noggrannare uppfattning i frågan är det här på sin plats att hänvisa till en del specialutlåtanden. Förestandaren för oftalmologiska avdelningen vid allmänna sjukhuset i Helsingfors (jmf. sid. 131) har först och främst omnämmt tvenne slags ögonsjukdomar, som stå i sammanhang med missbruk av alkoholhaltiga drycker, nämligen den kroniska och den akuta synnervsinflammationen. Den förra, som uppstår vid långvarigt etylalkoholbruk, har genomgående varit mycket sällsynt och saknar därför betydelse ur social synpunkt. Däremot ha akuta inflammationer, som uppstå vid förtäring av träsprit o. a. alkoholsurrogat, förekommit allmänna särskilt under krigstiden. I nämnda ögonklinik ha under åren 1914—23 behandlats 62 dylika fall, av vilka 43 % lett till fullständig blindhet, 38 % till en höggradig bestående försämring av synen, medan blott i 19 % av fallen synen förblivit brukbar. Dessa fall ha förekommit talrikast 1917—20, 10 till 14 fall årligen, alltså under en tid, då det var som svårast att erhålla rena alkoholdrycker. Därefter synes, sedan smyghandeln erhållit sin nuvarande omfattning, antalet sådana fall åter ha nedsjunkit till en obetydlighet. Liknande växlingar ha konstaterats även på den kirurgiska avdelningen vid samma sjukhus (jmf. sid. 132) beträffande de förgiftningsfall, som åren 1915—22 förorsakats genom denaturerade rusdryckssurrogat; åren 1919—20 var deras antal högst (57—70 fall), men

yrkästi kahtena seuraavana vuonna (14:ään ja 1 tapaukseen). Sitävastoin ovat muut vaikeat alkoholimyrkytykset olleet kirurgisessa sairaalassa huomattavan lukuisat juuri viime aikoina (1921 kaikkiaan 107 ja 1922 82 tapausta), mikä samalla osoittaa alkoholin väärinkäytön nykyistä yleisyyttä. Marian sairaalan sisätautien osastossa Helsingissä ilmoitetaan (vrt. siv. 133) esiintyneen alkoholimyrkytyksestä johtuneita sairaustapauksia vuosina 1909—13 55, 1914—18 50 ja 1919—¹⁵/₈ 1923 66 tapausta; akuuttisia alkoholimyrkytyksiä on siellä näinä ajanjaksoina hoidettu 22, 39 ja 51 tapausta sekä harvinaista alkoholiepilepsiaa 2, 3 ja 7 tapausta. Äkilliset myrkytykset, jotka ennen ovat aiheutuneet etupäässä denaturoidusta spriistä, metyylialkoholista, hiusvesistä y. m. s., ovat viimeksi yleensä johtuneet virolaisesta spriistä. Epäsuotuisan kuvan viimeaikaisesta kehityksestä antaa myös Helsingin toinen kaupunginlääkäri (vrt. erikoisesti diagrammeja siv. 136) esittäessään tilastoa niistä mielisairausten oireita osoittaneista henkilöistä, joiden mielen tilaa hän on poliisilaitoksen siveysoastolla tutkinut vuosina 1912—13 ja 1920—23. Alkoholien väärinkäyttöä on näistä tapauksista, joiden kokonaisluku on vuosittain vaihdellut 102—233, edustanut vuonna 1912 26.1 %, 1913 25.4 %, 1920 7.8 %, 1921 17.9 %, 1922 24.5 % sekä vuoden 1923 alkupuolella 32.4 %. Näistä luvuista päätetään on alkoholin väärinkäyttö kieltolain aikana vuosi vuodelta kasvanut, sivuuttaen lopuksi sodan edellisenkin ajan määrät. Pääkaupungin osalta on vielä mainittava yleisen sairaalan iho- ja veneeristen tautien osaston esimiehen lausunto (vrt. siv. 132), jossa huomautetaan sellaisten veneeristen tautien lukuisuudesta, joiden tartunta on saatu juovuksissa. Hän arvelee humalan nykyään olevan paljon petollisemman kuin ennen, jolloin viimejä ja vääräntämättömiä väkijuomia oli saatavissa. „Päihtyminen on nyt pikaisempi ja saattaa henkilöt nopeasti sellaiseen tilaan, etteivät he tiedä, mitä tekevät, eivätkä jälkepäim muista mitään niistä seikkailuista, joihin he ovat antautuneet.” Eräät muutkin lääkärit Uudenmaan läänistä ovat viittanneet sukupuolitautteihin ja äkillisiin alkoholimyrkytyksiin. — Turun terveystoimiston johtaja on todennut veneeristen tautien sodan päättymisestä lähtien paikkakunnalla vähentyneen, niin että niiden luku nyt on tuntuvasti alempi kuin sodan edellä ja aikana, mutta hän ei katso nykyisen tilanteen tähän vaikuttaneen, koska

nedgick starkt de tvenne följande åren (till 14 och 1 fall). Däremot ha övriga svårartade alkoholförgiftningar på kirurgiska sjukhuset varit anmärkningsvärt talrika, speciellt på sista tiden (1921 inalles 107 och 1922 82 fall), vilket samtidigt ådagalägger, huru allmänt missbruket av alkohol är för närvarande. På medicinska avdelningen vid Maria sjukhus i Helsingfors uppgives (jmf. sid. 133) av alkoholförgiftning framkallade sjukdomsfall ha förekommit till ett antal av: åren 1909—13 55, 1914—18 50 och 1919—¹⁵/₈ 1923 66 fall, av akut alkoholförgiftning har dör under dessa perioder vårdats resp. 22, 39 och 51 fall samt av den sällsynta alkoholepilepsin 2, 3 och 7 fall. Häftiga förgiftningar, som tidigare förorsakats främst av denaturerad sprit, metylalkohol, hårvatten o. dyl., ha senare i regeln vållats av estsprit. En ogynnsam bild av utvecklingen på senare tider giver även andre stadsläkaren i Helsingfors (jmf. särskilt diagrammen å sid. 136), i det han framlägger statistik över de personer, som visa tecken till sinnessjukdom och vilkas sinnesförfattning han undersökt å polisinskränningens sedlighetsavdelning åren 1912—13 och 1920—23. Av dessa fall, vilkas totalantal årligen växlat från 102—233, representerade fallen av alkoholmissbruk år 1912 26.1 %, 1913 25.4 %, 1920 7.8 %, 1921 17.9 %, 1922 24.5 % samt förra hälften av 1923 32.4 %. Att döma av dessa siffror har missbruket av alkohol under förbudslagstiden ökat år för år och har det slutligen överträffat siffrorna även för tiden före kriget. För huvudstadens vidkommande kan ännu nämnas, det utlåtande föreståndaren för allmänna sjukhusets syfilodermatologiska avdelning (jmf. sid. 132) avgivit om frekvensen av sådana veneriska sjukdomar, som ådragits under rusets inflytande. Han anser, att ruset är långt mer förrädiskt än tidigare, då vin och oförfalskad spirituosa stod att få. „Ruset är nu hastigare påkommande kan ännu nämnas det utlåtande förestånd, att de ej veta, vad de göra och efteråt ej minnas någonting av de äventyr de utsatt sig för.” Även en del andra läkare från Nylands län ha framhållit könssjukdomar och akuta fall av alkoholförgiftning. — Föreståndaren för sanitetsbyrån i Åbo har konstaterat, att de veneriska sjukdomarnas frekvens efter krigets slut avtagit, så att deras antal nu är väsentligt lägre än under tiden före och under kriget, men han anser icke, att det nuvarande läget bidragit härtill, enär dryckenskap

juopottelua esiintyy ainakin yhtä paljon kuin ennen kieltolakia. Päinvastoin ovat jotkut maaseutulääkärit samassa läänissä väittäneet sukupuolitautien enentyneen. Muuan kaupunginlääkäri taas ilmoittaa „muutamia ohimeneviä sydänheikkoukskohtauksia salakuljettutietä tuodun alkoholin nauttimisen jälkeen, samoin pari akuuttista, helposti ohimenevää munuaistautiä”. Eräs piirilääkäri, joka 40 vuoden aikana on toimittanut lääketieteellisiä ruumiinavauksia, sanoo 2 viime vuonna olleen useampia ruumiinavauksia alkoholimyrkytysten johdosta, kuin kaikkina edellisinä 38 vuotena yhteensä; ne ovat aiheutuneet korpirojusta ja virolaisesta spriistä. Näiden ohessa on eri seuduilla esiintynyt hermotauteja, verenkiertoelinten tauteja, ruuansulatuseelinten häiriöitä, vatsakatarreja, mahalaukkuvaivoja, joiden m. m. on katsottu johtuneen päihdyttävän, happaman sahdin juonnista (Parkanossa). — Pitkänien keskuslaitoksen yllääkäri toteaa „sellaisen mielisairaustapausten lukumäärässä, joissa alkoholin väärinkäyttäminen on myötävaikuttanut mielisairauden puhkeamiseen, olleen viime kuukausina lisääntymistä havaittavissa”. Muuten on Hämeen läänistäkin esitetty esimerkkejä metyylialkoholimyrkytyksistä, jotka ovat johtaneet kuolemaan tai sokeuteen, sekä Tampereelta ja parista maalaiskunnasta myös veneeristen tautien esiintymisestä jopa perheellistenkin keskuudessa. Eräs kunnallislääkäri pitää mahdottomana kysymyksessä olevien tautien vähentämistä kieltolain aikana, koska „väkijoumin menevät henkilöt myös näinä vuosina ovat helposti, joskin salateitse, voineet niitä hankkia ja koska etupäässä huono vironsprii, korpiroju ja muut vahingolliset alkoholisurrogaatit valitsevat markkinoilla ja niitä nautitaan jotenkin väkevässä muodossa”. — Viipurin kaupunginlääkäri viittaa kuolemantapauksiin, joita varsinkin kieltolain alkuaikoina on esiintynyt runsaasti jakan „Maria Farinan” y. m. denaturoidun spriin sekoitusten nauttimisen seurauksina. Muutamat toisetkin Viipurin läänin lääkärit ovat todenneet alkoholimyrkytyksiä. Jotkut ovat maininneet lukuisia hermosto-, vatsalaukku- ja suolistohäiriöitä, vaikeita sydämen toiminnallisia häiriöitä y. m., mitkä „osaksi lienevät johdettavissa fysiologisesti katsottuna luonnottoman väkevän alkoholin käyttämisestä, jommoisessa muodossa alkoholia sen vapaassa kaupassa ollen ei nautittu”, osaksi „epäpuhtaan, vahingollisilla aineilla (kuten tinkeliöljyllä, lipeäkiivellä j. n.

förekommer åtminstone lika mycket som före förbudslagen. Tvärtom ha en del landsortsläkare i samma län gjort gällande, att könsjukdomarnas frekvens ökats. En stadsläkare åter meddelar uppgift om „en del övergående hjärtattacker efter förtäring av insmugglad alkohol, likasom ett par akuta, lätt övergående fall av njuråkommor.” En provinsialläkare, som under 40 års tid utfört mediko-legala likbesiktningar, uppgiver, att under de två senaste åren förekommit flere fall av likbesiktningar på grund av alkoholförgiftningar än under samtliga 38 föregående år sammanlagt; de ha föranletts av „korpiroju” och estsprit. Jämte dessa ha i olika trakter förekommit nervsjukdomar, sjukdomar i blodcirkulationsorganen, störingar i matsmältningsorganen, magkatarrer, störingar i magsäcken, vilka bl. a. anses ha förorsakats av förtäring av rusgivande, sur dricka (i Parkano). — Överläkaren vid Pitkänieni centralanstalt konstaterar „att i antalet sådana fall av sinnessjukdom, vid vilka missbruk av alkohol medverkat till utbrottet av sinnessjukdomen, en ökning kunnat iakttagas under de sista månaderna.” För övrigt har även från Tavastehus län meddelats exempel på metylalkoholförgiftning, vilka vållat dödsfall eller blindhet, samt från Tammerfors och ett par landskommuner även fall av veneriska sjukdomar t. o. m. bland gifta. En kommunalläkare anser en minskning av ifrågavarande sjukdomar under förbudslagstiden för omöjlig, enär „personer begivna på rusdrycker även dessa år lätt, även om på smygvägar, kunnat förskaffa sig sådana och enär främst den dåliga estspriten, „korpirojun” och övriga skadliga alkohol-surrogat behärska marknaden och förtäras de i rätt utspädd form.” — Stadsläkaren i Viborg hänvisar till de dödsfall, vilka i synnerhet i början av förbudslagstiden förekommit i stor mängd som följd av förtäring av lack, „Maria Farina” o. a. blandningar av denaturerad sprit. Även en del andra läkare i Viborgs län ha konstaterat fall av alkoholförgiftning. En del ha uppgivit talrika fall av nerv-, magsäcks- och tarmstöringar, svåra störingar i hjärtverksamheten m. m., vilket „delvis kan härledas av bruket av den från fysiologisk synpunkt onaturligt starka alkoholen, i vilken form alkohol icke förtärdes, då handeln därmed var fri”, dels „som en följd av den med orena, skadliga ämnen (såsom finkelolja, lutsten o. a. dyl.) uppblandade utländska spriten.” Könssjukdomarna synas

e.) sekotetun ulkolaisen spriin vaikutuksesta". Sukupuolitaudit näyttävät Itä-Suomessa laajalle levinneiltä päättäen siitä, että Lappeenrannan ja Muolan piirien piirilääkärit ja lisäksi 6 kunnanlääkäriä eri puolilta Viipurin lääninä ovat tässä yhteydessä huomauttaneet niiden yleisyydestä. — Mikkelin ja Kuopion lääneissä mainitaan joillakin seuduilla sattuneen huonojen alkoholijuomien takia vatsa-, suoli-, munuais-, sydän- ja hermotauteja, silmähermontulehduksia ja kuolemantapauksia. Kuopion tienoilla tiedetään verraten paljon käytettävän denaturoitua spriitä sekä hajuvesiä ja apteekkitippoja (kaneelitippoja, valeriana y. m.) huumausaineina juopottelunpilaaman hermoston rauhoittamiseksi. Eräältä taholta on huomautettu, että veneeriset taudit, jotka vapaussodan aikana suuresti lisääntyivät, ovat nyttemmin olleet vähenemässä. — Vaasan ja Oulun lääneissä vihdoin on todettu muutamia kotikeittoisen tai denaturoidun spriin (polituurin, hajuvesien) aiheuttamia alkoholimyrkytyksiä, patologisia humalata-pauksia, hermotauteja ja ruuansulatushäiriöitä. Jyväskylän yleisen sairaalan lääkäri väittää sukupuolitautilien luvun supistumiseen sodan jälkeen, voimatta kuitenkaan sanoa, onko kieltolaki tähän vaikuttanut. Muuan toinen lääkäri on sen sijaan ilmoittanut, että „syyksi veneeriseen tautiin ei juuri koskaan enää mainita juopumusta, kuten ennen usein”. — Varsin monet lääkärit eri puolilta maata, pääasiallisesti maaseudulta, ovat tässä kohdin tyytyneet toteamaan, että sellaiset taudit, jotka ovat yhteydessä alkoholijuomien väärinkäytön kanssa, ovat aina olleet paikkakunnalla harvakuiset. Toisaalta ovat jotkut huomauttaneet, että alkoholi on hitaasti vaikuttavaa myrkyä, joten tarvitaan pitempi ajanjakso, jotta voitaisiin nähdä ne seuraukset, mitkä viimeaikaisesta erittäinkin nuoremman polven keskuudessa levinneestä alkoholien väärinkäytöstä terveydellisessä suhteessa tullaan kokemaan. Useat lääkärit ovatkin tähän nojaten esittäneet esimerkkejä muista alkoholien väärinkäytön aiheuttamista ilmiöistä, kuten tapaturmista, paleltumisista, väkivaltaisuuksista, puukotouksista, ampumavammoista, murhista ja tappeluista, jotka ainakin verrattuna sotavuosien siivoon väli aikaan ovat osoittaneet huolestuttavaa lisääntymistä etenkin Etelä- ja Itä-Suomen sekä myös Pohjanmaan eräillä seuduilla. Samalla on lukuisissa tapauksissa selitykseksi lisätty, että nykyisten salakuljetusjuomien tuottama humala on tavallisesti

vara mycket spridda i östra Finland att döma därav, att provinsialläkarna i Villmanstrands och Mohla distrikt samt därjämte 6 kommunalläkare i olika delar av Viborgs län i detta sammanhang framhållit deras allmänna utbredning. — I S:t Michels och Kuopio län uppgives de dåliga alkoholdryckerna i en del trakter ha givit upphov till mag-, tarm-, njur-, hjärt- och nervsjukdomar, ögonnervinflammationer och dödsfall. I trakten av Kuopio uppgives, att denaturerad sprit samt parfymmer och apoteksdroppar (kanel droppar, valeriana o. a.) användes för dödandet av genom dryckenskap upprivna nervsystem. Från en del håll har framhållits, att de verneriska sjukdomarna, vilka under frihetskri- get ökats avsevärt, numera varit stadda i avtagande. — I Vasa och Uleåborgs län slutligen har konstaterats en del fall av alkoholförgiftning, vilka föranletts av hembränd eller denaturerad sprit (polityr och parfymmer), patologiska fall av fylleri, nervsjukdomar och störingar i matsmältningsorganen. — Läka- ren vid allmänna sjukhuset i Jyväskylä hän- visar till nedgången i frekvensen av kons- sjukdomarna efter kriget utan att dock kunna säga, huruvida förbudslagen inverkat härvid- lag. En annan läkare åter har uppgivit, att „såsom orsak till att vederbörande ådragit sig vernerisk sjukdom just aldrig mer anges för fylleri, såsom ofta tidigare.” — Rätt många läkare i olika delar av landet, huvudsakligen på landsbygden, ha i detta hänseende nöjt sig med att konstatera, att sådana sjukdomar, som stå i samband med missbruk av alkohol, alltid varit sällsynta på orten. Å andra sidan har en del påpekat, att alkoholen är ett lång- samt verkande gift, varför det erfordras en längre tidsperiod, för att man skall kunna se de följder, som det på senare tider särskilt inom det yngre släktet utbredda alkoholmiss- bruket kan komma att ha i hygieniskt avseende. Många läkare ha även i an- slutning härtill meddelat exempel på övriga företeelser, vilka föranletts genom missbruk av alkohol, såsom olycksfall, förfrysning, våldsdåd, knivningar, skottsår, mord och slagsmål, vilka åtminstone i jämförelse med den lugna mellantiden under krigsåren ut- visat en betänklig tillväxt särskilt i en del trakter av södra och östra Finland samt även av Österbotten. Samtidigt har i talrika fall tillfogats som en förklaring, att det rus, som de nuförtiden brukade insmugglade dryckerna framkalla, vanligtvis är våldsammare och far-

rajumpi ja vaarallisempi kuin entisten puhtaampien ja hienompien juomien aikaansaama, johtaan siten yleisemmin mainitullaisiin itsensähallitsemiskyvyn puutetta ja tapojen raaistumista todistaviin tekoihin.

Suunnittaisen numeromukaisen kuvan siitä, missä valossa lääkärit ovat arvostelleet nykyistä tilannetta terveysolojen kannalta, tarjoaa allaoleva taulukko, joka osoittaa, miten ensimmäisen kysymyksen kroonillista alkoholismia koskevaan osaan ja toiseen kysymykseen saadut erilaiset vastaukset, prosentteina koko vastausmäärästä, jakaantuvat lääneittäin sekä koko maahan nähden myös eri lääkäriryhmissä. Yhteistuloksena on siinä esitetty näiden suhdelukujen keskimäärät. Tiedot Ahenanmaalta on harvalukuisuutensa takia sulautettu Turun-Porin läänin tietoihin.

ligare än det, som framkallades av de tidigare renare och finare dryckerna, och leder det sålunda oftare till dylika död, som vittna om brist på självbehärskning och förråde seder.

En ungefärlig bild i siffror över det sätt, på vilket läkarna bedömt det nuvarande läget från sanitär synpunkt, erbjuder följande tabell, vilken utvisar huru många procent de olikartade svar, som avgivits på den del av den första frågan, som berörde kronisk alkoholism, samt på den andra frågan, utgöra av hela antalet svar, fördelade länsvis ävensom för hela rikets, vidkommande även för olika kategorier av läkare. Som slutresultat har däri meddelats genomsnittssiffror för dessa relationstal. Uppgifterna för Åland ha på grund av sin fåtalighet sammanförts med uppgifterna för Åbo-Björneborgs län.

L ä ä n i — L ä n	Kroonillisen alkoholismien esiintyminen Frekvensen av kronisk alkoholism			Alkoholien väärinkäyttöön liittyvien tautiluokien luku Antalet sjukdomar sammanhängande med alkoholmissbruk			Keskimäärin I medeltal		
	Lisäkäntynyt Oikeus	Vähentynyt Minskaks	Ennallaan Som förnt	Lisäkäntynyt Oikeus	Vähentynyt Minskaks	Ennallaan Som förnt	Lisäkäntynyt Oikeus	Vähentynyt Minskaks	Ennallaan Som förnt
Uudenmaan — Nylands	66.7	—	33.3	59.3	—	40.7	63.0	—	37.0
Turun-Porin ja Ahvenanmaa — Åbo-Björneborgs samt Åland.....	32.0	12.0	56.0	44.1	2.9	53.0	38.0	7.5	54.5
Hämeen — Tavastehus	34.6	19.2	46.2	63.0	3.7	33.3	48.8	11.5	39.7
Viipurin — Viborgs	24.1	6.9	69.0	52.6	2.6	44.8	38.4	4.8	56.8
Mikkelin — St Michels	25.0	25.0	50.0	25.0	—	75.0	25.0	12.5	62.5
Kuopion — Kuopio	16.7	16.7	66.6	38.1	4.8	57.1	27.4	10.7	61.9
Vaasan — Vasa	25.0	4.2	70.8	30.0	16.7	53.3	27.5	10.4	62.1
Oulun — Uleåborgs	5.3	21.0	73.7	26.3	10.5	63.2	15.8	15.8	68.4
Koko maa — Hela landet	29.9	11.9	58.2	44.7	5.3	50.0	37.3	8.6	54.1
Kaupungin- ja sairaalalääkärit — Stads- och sjukhusläkare.....	35.6	13.6	50.8	48.5	4.5	47.0	42.0	9.1	48.9
Piirilääkärit — Provinsialläkare	25.8	19.4	54.8	50.0	2.6	47.4	37.9	11.0	51.1
Kunnanlääkärit — Kommunalläkare	27.6	8.0	64.4	40.4	6.7	52.9	34.0	7.4	58.6

Kuten tästä näkyy, ovat lausunnot toiseen kohtaan katsoen yleensä jonkun verran epäedullisemmat kuin ensimmäisen kohdan suhteen. Koko maassa on keskimäärin runsaasti puolet vastanneista lääkäreistä pitänyt puheena olevien sairausilmiöiden esiintymistä jotakuinkin muuttumattomana, samalla kuin muista melkoisesti lukuisammista lääkäreistä ovat todenneet olojen huonontuneen. Suurin piirtein väittävät kunnan- ja myös piirilä-

Såsom härav framgår, äro svaren på punkt 2 i allmänhet något ogynnsammare än på punkt 1. I hela landet ha i genomsnitt drygt hälften av de läkare, som avgivit svar, ansett förekomsten av ifrågavarande sjukdomsföreteelser såsom någonting skäligen oföränderligt, samt idigt som en betydligt större del av de övriga läkarna konstaterat, att förhållandena försämrats. I stora drag tyda kommunal- och även provinsialläkarnas uppgifter

kärien tiedot hieman suotuisampaan asiain-tilaan kuin kaupungin- ja sairaalalääkärien tiedot. Osittain tämä aiheutuu jo siitä, että viimeksi mainitut edustavat suhteellisesti eniten maan etelä-osa, joissa tilanne ilmeisesti on pahempi kuin sisä- ja pohjoisosissa. Niinkuin ylläolevasta taulukosta selviää, on asema merkitty synkimmäksi Uudenmaan läänissä, josta ei ole saatu ainoatakaan parannukseen viittaavaa lausuntoa, valoisimmaksi sen sijaan Oulun läänissä, jossa parannusta osoittavat vastaukset ovat yhtä yleiset kuin huonontumistakin osoittavat. Näiden rajojen välissä vaihtelevat toisten läänien luvut siten, että Mikkelin, Kuopion ja Vaasan lääneissä olot näyttäivät huomattavasti edullisemmilta kuin etelärannikolla ja Lounais-Suomessa.

3. Edellä esitettyjen seikkojen rinnalla ovat useat lääkärit tunnustaneet ainoastaan toisarvoisen merkityksen kolmannelle kysymykselle, onko sellaisten tautien kulku, jotka alkoholisteissa esiintyvät vaikeampina kuin muissa, nykyään ollut helpompi vai vaikeampi kuin ennen. Niinpä on väitetty, että vain sairaalalääkäri, jolla on suuri kliinillinen aineisto käytettävissään, voi tähän nähden antaa pätevää selvitystä. Toisaalta on taas sairaalalääkärien taholta huomautettu, että „taudin kulku alkoholisteilla on, kuten taudin kulku muutenkin, riippuva monista tilapäisistä seikoista eikä siis määriteltävissä ainoastaan yleisen käsityksen mukaan”. Mikäli lääkärit kuitenkin ovat tässä kohden tuoneet julkii havaintojaan, osoittaa 20.7 % heidän lausunnoistaan tällaisten tautien kulun viime aikoina entistä vaikeammaksi ja 4.7 % päinvastoin helpommaksi, verrattomasti enimmänsä 74.6 %:n ilmoittaessa, ettei mitään sanottavia eroavaisuuksia ole voitu huomata. Ensiksi mainittuun ryhmään kuuluvat etupäässä jotkut kunnanlääkärit Turun-Porin, Hämeen, Väipurin ja Vaasan lääneistä, samalla kuin toisenkin ryhmän vastaukset ovat pääasiallisesti näiltä seuduilta. Erilaisista sairauksista on tässä yhteydessä viitattu lähinnä ruuansulatuselimistön tauteihin, kroonillisiin mahalaukkuvaivoihin ja suolikipuihin, keuhkotulehdukseen ja -kurumeeseen, keskus- ja periferisen hermoston tauteihin. Sen, että nämä sairaudet ovat alkoholisteissa kehittyneet pahemmiksi, on selitetty yllämainitun johtuvan siitä, että he ovat nauttineet alkoholijuomia entistä väkevämmässä muo-

pä ett något gynnsammare sakläge än de uppgifter, som stads- och sjukhusläkarna meddelat. Delvis beror detta redan därpå, att de sistnämnda företräda proportionsvis mest landets sydliga delar, där läget är uppenbart sämre än i de inre och nordliga delarna. Såsom av ovanstående tabell framgår, har läget i Nylands län uppgivits vara oförmånligast, i det från detta län icke erhållits ett enda utlåtande, som skulle tyda på förbättring, ljusast åter i Uleåborgs län, där de svar som angiva en förbättring äro lika allmänna som de, vilka vidhandengiva en försämring. Mellan dessa gränser växla siffrorna för de andra länen sålunda, att förhållandena i S:t Michels, Kuopio och Vasa län förefalla att vara märkbart gynnsammare än på sydkusten och i västra Finland.

3. Jämsides med de här ovan framhållna omständigheterna ha flere läkare tillmätt endast en sekundär betydelse åt den tredje frågan, huruvida förloppet av sådana sjukdomar, vilka hos alkoholister framträda mer svårartade än hos andra, för närvarande är lättare eller svårare än tidigare. Sålunda har påståtts, att endast en sjukhusläkare, som har ett stort kliniskt material till sitt förfogande, kan giva en giltig utredning i detta hänseende. Å andra sidan åter har från sjukhusläkarnas sida framhävts, att „sjukdomsförloppet hos alkoholister, likasom sjukdomsförloppet över huvud, beror av många tillfälliga omständigheter och sålunda icke kan definieras enbart enligt en allmän uppfattning.” I den mån läkarna dock i detta hänseende framlagt sina iakttagelser, utvisa 20.7 % av deras utlåtanden, att förloppet av dylika sjukdomar på senare tider varit svårare än förut och 4.7 % tvärtom lättare, medan den ojämförligt största delen, 74.6 %, meddelar, att inga nämnvärda skiljaktigheter kunnat förmärkas. Till förstnämnda grupp höra främst en del kommunalläkare i Åbo-Björneborgs, Tavastehus, Viborgs och Vasa län, samtidigt som även svaren från den andra gruppen huvudsakligen härröra från dessa trakter. Av olika sjukdomar har i detta sammanhang närmast framhållits sjukdomar i matsmältningsorganen, kroniska magsäcksbesvär och tarmåkommor, lunginflammation och lungkatarr, sjukdomar i det centrala och periferiska nervsystemet. Att dessa sjukdomar hos alkoholisterna fått ett mer svårartat förlopp, har i allmänhet förklarats

dossa ja monasti huonoja, epäpuhtaita aineita. „Humalataapaukset ovat nykyään vaikeammanlaatuiset ja elämästään enemmän vahingoittavat kuin ennen.” Sitävastoin on parissa taapauksessa todettu esim. keuhkotulehdusten olleen helpompia ja eräältä taholta „monen alkoholijuomia väärinkäyttäneen usein suoriutuneen vaikeissa kuumetaudeissa paremmin kuin muiden”.

4. Viimeiseen kysymykseen nähden, onko paikkakunnan väestö ilmaissut halunsa saada alkoholipitoisia juomia pyytämällä lääkäreiltä niiden reseptejä ja onko tätä tapahtunut huomattavassa määrässä, on yleensä kaikilla lääkäreillä ollut omakohtaista kokemusta, joten tiedusteluun on tältä osalta saatu runsaimmin lausuntoja. Käsitys viimeaikaisesta kehityksestä tässä suhteessa on myös ollut jotenkin yksimielinen, niin että tietojen ryhmittäminen taulukkoon on osoittautunut tarpeettomaksi. N. s. spriireseptien kysyntä näyttää muutama vuosi sitten, kiehtolain alkuaikoina, olleen melko vilkas miltei koko maassa ja kansan käsitys lääkärin tehtävistä tässä katsannossa varsin hämärä. Kysyntä on kuitenkin viime vuosina suuresti vähentynyt, tosin paikoin kokonaan loppunut. Tämä supistuminen ei suinkaan lääkärin mielestä ole merkinnyt vastaavaa alkoholihalun pienentymistä. Päinvastoin on yhtäältä huomautettu, että „halu saada alkoholipitoisia aineita on väestön keskuudessa aivan yleinen; niitä kaipaavat m. k. säätyläiset, isännät ja emännät, niitä himoitsevat rengit ja muut palkkatyöläiset, mikä nautintoaineena, mikä lääkkeenä. Varsinaiset juomarit eivät kylläkään usein vaivaa lääkäreitä pyytämällä väkivainareseptiä, varsinkin jos he tietävät epäonnistuvansa, ja sitäpaitsi on 'virolaisen' salakuljetus ja myynti jo niin järjestyntä, että sitä kohtuuhinnasta on saatavissa miten paljon, milloin ja melkein mistä tahansa, mutta tilapäisesti ja kotilääkkeenä alkoholia käyttävät pyytävät useimminkin reseptiä tähän tarkoitukseen, ja turvautuvat hekin, kun eivät tällä 'laillisella' tavalla saa tarvettaan tyydytetyksi, salakuljetustavaraan.” Juuri nämä seikat, nimittäin osaksi salakaupassa, „vapailta markkinoilla”, esiintyvän spriin monasti melkein rajoittomaksi arvioitu runsaus ja erittäinkin sen halvempuus verrattuna lääkärin ja apteekkien välityksellä hankittaviin juomiin, osaksi se, että lääkärit ovat säännöllisesti kieltäytyneet

bero därpå, att de förtärt alkoholdrycker i starkare form än tidigare och ofta dåliga, orena ämnen. „Rusen äro nuförtiden mer svårartade och skada organismen mer än förut.” Däremot har i ett par fall konstaterats, att exempelvis lunginflammationerna varit lindrigare och från en del håll „att mängden, som missbrukat alkoholdrycker, ofta genomgått svåra febersjukdomar bättre än andra.”

4. Beträffande den sista frågan, huruvida ortsbefolkningen uttryckt sin önskan att erhålla alkoholhaltiga drycker genom att hos läkarna anhålla om recept på sådana, och om detta förekommit i anmärkningsvärd utsträckning, ha i allmänhet alla läkare haft en personlig erfarenhet i detta hänseende, varför på denna del av enquëten erhållits, de talrikaste svaren. Uppfattningen om utvecklingen i detta hänseende på senare tider har även varit någorlunda enhällig, så att grupperingen av uppgifterna i tabellform visat sig vara obehörlig. Efterfrågan på s. k. spritrecept synes för något år sedan, vid början av förbudslagstiden, ha varit rätt livlig nära nog i hela landet och var folkets uppfattning om läkarens uppgift i detta avseende rätt dunkel. Efterfrågan har dock minskats avsevärt under senare år, och har den på en del håll helt och hållet upphört. Denna nedgång har visst icke enligt läkarnas uppfattning inneburit en motsvarande minskning i alkoholbegäret. Tvärtom har från ett håll påpekats, att „begäret att erhålla alkoholhaltiga ämnen är alldeles allmänt bland befolkningen; sådana eftertraktas av s. k. ståndspersoner, husbönder och värdinnor, drängar och övrigt arbetsfolk, en del till njutningsämne, en del till medicin. De egentliga drinkarna besvära nog icke ofta läkarna med anhållan om recept på brännvin, i synnerhet om de veta, att de komma att misslyckas, och dessutom har smuglingen av och smyghandeln med 'estniskt' redan ordnats så, att man kan erhålla sådant till måttligt pris i huru stora mängder som helst, när och nästan var som helst, men sådana, som bruka alkohol tillfälligtvis och som hemmedicin, anhålla dock oftast om recept för detta ändamål, och taga även de, då de icke få sitt behov fyllt på detta 'lagliga' sätt, sin tillflykt till smugglad vara.” Just dessa omständigheter, nämligen dels den i smyghandeln, „i den fria marknaden”, förekommande spriten,

tyydyttämistä yleisön kysyntää, on etupäässä mainittu selityksinä reseptien pyytäjien nykyiseen vähäisyyteen. Toisaalta on väitetty, että „vaikkakin lääkäri henkilökohtaisella suhtautumisellaan kieltolakiin tuntuvalta tavalla kykenee joko vähentämään tai enentämään alkoholi reseptejä haluavien lukumäärää, tulee hän joka tapauksessa asetetuksi koetukselle arvostellessaan mahdollista alkoholiaineen tositarvetta kussakin eri tapauksessa puhtaasti lääkkeellisenä aineena”. Kuvaavana piirteenä on muuten esitetty „se välistä suuremman viikkauksen ja joskus röyhkeyden, jolla nämä potilaat silloin tällöin esiintyvät. Usein saa kuulla sangen hyvän kuvauksen lapsivuodekuumeesta sellaiselta hätäntyneeltä aviomieheltä, jolla, kuten usein perästäpäin saa tietää, ei vaimoa olekaan. Samanlaiset kokemukset toistuvat muidenkin tautien suhteen, joissa alkoholiaineita lääkkeinä käytetään. Joskus potilas vaatii alkoholi reseptinsä uudistamista aivan suuttumiseen asti, sanoen sen vaikuttaneen terveytensä palauttamiseen kovin edullisesti. Tällaisia ja monia muita ikävyyksiä sattuu usein, eikä mitenkään voi olla niin tarkkanäköinen, ettei tulisi välistä petetyksi.” Joiltakin taholta on taas huomautettu, kuinka uuden lääkärin muutettua paikkakunnalle seudun asukkaat yleensä alkuaikoina käyvät verraten lukuisasti pyytämässä häneltä reseptejä, mutta kun sitten opitaan tietämään, ettei hän sellaisia kirjoita, ei häntä enää vaivata, paitsi „kauppamatkustajain ja muiden vilustuneiden muokkalaisten” puolelta. Edelleen on ilmeistä, että „suuri osa yleisöä, sekä sivistynyttä että sivistymätöntä, vakavissaan uskoo alkoholin ihmeitä tekevään vaikutukseen vilustumisissa”. Lääkärinä, joka ei ole samaa mieltä, pidetään joko fanaatikkona tai pikkumaisena kiuisantekijänä tai käsitetään hänen kieltäytymisensä kirjoittamasta reseptiä persoonallisena loukkauksena.” Siten valittavatkin eräät lääkärit, että monet ovat lakanneet kokonaan käyttämästä asianomaista lääkärinään, kun he eivät ole saaneet mielin määrin spritiä. Perinnäistavan mukaan kerrotaan väestön useillakin seuduilla oppineen „pitämään spritiä tai sen pitoisia aineita ensimmäisenä lääkkeenä kaikissa kuumetaudeissa, vilustumisessa, heikkouksilloissa, synnytyksen yhteydessä, keuhkotaudissa y. m.”. Esimerkkeinä tällaisesta kansaan juurtuneesta uskosta alkoholin parantavaan voimaan on m. m. mainittu, kuinka spritiä on annettu ensi hätään rintalapsillekin, jopa käyty naa-

som ofta anses förekomma i nästan obegränsade kvantiteter, och särskilt dess billighet i jämförelse med drycker, som kunna erhållas genom förmedling av läkare och apotek, dels det, att läkarna regelmässigt vägrat att tillfredsställa allmänhetens efterfrågan, har främst omnämnts såsom en förklaring till det för närvarande ringa antalet av sådana, som anhålla om recept. Å andra sidan har det påståtts, att „ehuru läkaren genom sitt personliga förhållande till förbudslagen på ett kännbart sätt förmår antingen minska eller öka antalet personer, som önska alkoholrecept, kommer han i varje händelse att ställas på prov vid bedömandet av det eventuella faktiska behovet av alkoholämnen i varje enskilt fall såsom rent medicinskt ämne.” Som ett belysande drag har i övrigt framhävts „den stora slughet och någongång även den fräckhet, varmed dessa patienter emellanåt uppträda. Ofta får man höra en mycket god beskrivning på barnsängsfeber av en nödställd äkta man; vilken, såsom ofta efteråt framgår, icke alls har någon hustru. Liknande erfarenheter upprepas även beträffande andra sjukdomar, vid vilka alkoholämnen användas som medicin. Någongång fordrar patienten enständigt förnyandet av sitt alkoholrecept och säger, att det inverkat mycket gynnsamt på återvinnandet av hälsan. Dylika och många andra förargligheter hända ofta, och kan man aldrig vara så skarpsynt, att man icke emellanåt bleve lurad.” På en del håll åter har framhållits, hurusom, då en ny läkare flyttat till orten, traktens invånare i allmänhet de första tiderna jämförelsevis talrikt besöka honom för att anhålla om recept, men, då man sedan får reda på, att han icke skriver sådana, besväras han icke mera därmed, utom av „handelsresande och andra 'förkylda' utsocknesbor.” Vidare är det tydligt, att „en stor del av allmänheten, såväl den bildade som den obildade, har en fast tro på alkoholens undergörande verkan vid 'förkylningar'. En läkare, som icke är av samma åsikt, anses antingen för fanatiker eller för småaktig, eller också uppfattas hans vägran att skriva recept som en personlig förolämpning.” (Sålunda klaga en del läkare över, att många helt och hållet upphört att anlita vederbörande som läkare, då de icke erhållit sprit så mycket de önskat. Det berättas även, att befolkningen i flere trakter lärt sig enligt nedärd sed „anse sprit eller ämnen innehållande sådan som den främsta medicinen

pureilta lainaamassa pontikkaakin, jolle kotona ole sattunut olemaan, ennenkuin on kääntynyt lääkärin puoleen. Jossain väitetään väestössä alkuaan olleen vallalla sellaisen harhakäsityksen, että lainsäätäjän tarkoituksena olisikin ollut siirtää entisten väkijuomakauppiasten tehtävät lääkäreille ja apteekkareille. Kun alkoholi esim. influenssa-aikana osoittautui monessa tapauksessa todella tehokkaaksi lääkkeeksi ja sen luvallinen saanti nyt on tehty entistä vaikeammaksi, arvellaan jo tämän hankintahankaluuden vaikuttaneen suggestiivasti kansaan, lisäämällä luottamusta siihen. (Siten se varsin yleisesti katsotaan välttämättömäksi kotilääkkeeksi sekä ihmisten että eläinten äkillisten sairauksien varalta. Osa väestöstä sitä vieläkin koettaa hankkia lääkärin välityksellä, erikoisesti, koska salakaupassa esiintyvät väkijuomat eivät laadultaan tyydytä sitä. „Ne tavallisesti taatut ja tunnetut maalaiset, jotka spritiä pyytävät lääkärin kautta monenlaisiin kotitarpeisiinsa, ehkä myös joskus väärinkäyttääksensäkin, sanovat usein puolustukseksi, että he tosin voisivat saada spritiä salakauppiailtakin ja tulisi se helpommaksikin, mutta että he eivät uskalla sitä ostaa pelosta, että siihen voi olla sekoitettuna lipeätä y. m. myrkyllisiä aineita.” Lisäksi on esitetty sellainen matemaattinen väittämä, että „spriireseptien pyytäjien lukumäärä jollakin paikkakunnalla on kääntäen verrannollinen siellä salakaupassa esiintyvän spritiin määrään”. Sama näkökohta ilmenee myös niistä lausunnoista, joissa viitataan reseptien kysynnän vilkkauteen varsinkin talvikuukausina, jolloin salakuljetus on rajoitetumpaa. Muutamat lääkärit etenkin sisämaasta mainitsevat, että puheena olevien reseptien pyytäjät edelleenkin ovat olleet melko lukuisia, toiset taas, että ne nykyään enää edustavat ainakin pääasiallisesti lääkinnöllisiä tarpeita.

vid alla slags febersjukdomar, förkylningar, svaghetstillstånd, vid barnsörod, lungdot o. a.” Säsom exempel på denna hos folket inrotade tro på alkoholens läkande kraft har bl. a. omnämnts, hurusom man givit sprit som första hjälp även åt spädbarn, t. o. m. har man vänt sig till grannen för att låna „pontikka”, om sådan vara icke råkat finnas hemma, förrän man vänt sig till läkare. På en del håll påstås, att hos befolkningen i början rätt den missuppfattningen, att lagstiftarens avsikt skulle varit att överföra de tidigare spirituosa-handlandenas uppgifter på läkarna och apotekarna. Då alkoholen exempelvis under influensatiden i många fall visade sig vara ett verkligt effektivt läkemedel och då erhållandet därav på lovlig väg nu gjorts svårare än förut, tror man, att denna svårighet vid anskaffningen inverkat suggererande på folket och ökat förtroendet till detta läkemedel. Sålunda anses spriten rätt allmänt som en oundgänglig hemmedicin för plötsliga sjukdomsfall såväl hos människor som hos djur. En del av befolkningen söker allt ännu erhålla alkohol genom förmedling av läkarna, speciellt när de i smygghandeln förekommande rusdryckerna på grund av sin kvalitet icke tillfredsställer den. „De vanligtvis välkända landsbor, som anhölla om sprit genom förmedling av läkare till sina husbehov av många slag, måhända även någon gång i och för missbruk därav, säga ofta till sitt försvar, att de visserligen skulle kunna få sprit även av smygghandlare och bleve denna även billigare, men att de icke våga köpa sådan av fruktan för att i densamma uppblandats lut o. a. giftiga ämnen.” Vidare har anförts ett sådant matematiskt teorem, att „antalet personer, som anhölla om spritrecept på en ort, står i omvänt förhållande till den mängd av sprit, som förekommer där i smygghandeln.” Samma synpunkt företräda även de uttalanden, i vilka man hänvisar till den stora efterfrågan på recept särskilt under vintermånaderna, då smugglingen är mer begränsad. En del läkare, speciellt i det inre av landet, omnämna, att personer som anhölla om recept fortfarande äro rätt talrika, andra åter, att de numera åtminstone huvudsakligen företräda blott medicinska behov.

XIII. Maaseudun säästö- ja postisäästöpankkien hoitajat. — Föreståndarna för sparbankerna och postsparbankerna på landsbygden.

Sen kysymyksen valaisemiseksi, mitä kieltolaki mahdollisesti on vaikuttanut säästöpankkeja talletuslaitoksinaan käyttävien, erittäinkin vähäväkisten kansankerrosten toimeentulo-oloihin, lähetettiin tiedustelukaavakkeita XII (vrt. liitettä siv. 49—50) maaseudulle 405 säästöpankin ja 951 postisäästöpankin hoitajille eli yhteensä 1 356 henkilölle. Näistä palautti kaikkiaan 1 095 eli 80.8 % kaavakkeensa. Otettaessa huomioon näiden pankkien runsaslukuisuus, niitä kun samassa kunnassa on yleensä useampia, ei sieltä täältä eri paikkakunnilta puuttuvien vastausten voida katsoa tuottavan sanottavaa haittaa tulosta tarkasteltaessa, vaan saatetaan annettuja lausuntoja pitää täysin edustavina yksityisiin kihlakuntiinkin nähden.

Taulukosta X sivulla 26 näkyy, miten kaavakkeen kahteen ensimmäiseen kysymykseen saadut vastaukset ryhmittäytyvät lääneittäin.

1. Tämän mukaan on toimeentulo yleensä ja erikoisesti vähävaraisten keskuudessa maailmansodan edelliseen aikaan verraten enimpään säästö- ja postisäästöpankkien hoitajain mielestä parantunut; 54.0 % heidän lausunnoistaan viittaa tähän, kun sen sijaan vain 11.6 % osoittaa toimeentulon huonontuneen ja 34.4 % jääneen entiselleen. Suotuisimmalta kehitys näyttää Turun-Porin, Hämeen ja Mikkelin lääneissä, suhteellisesti epäedullisimmalta Ahvenanmaalla. Arvosteltaessa tämän perusteella eri kihlakuntain keskimääräisiä oloja havaitaan toimeentulon pääasiallisesti pysyneen ennallaan Raaseporin, Ahvenanmaan, Äyräpään, Kurkijoen, Sortavalan, Iisalmen, Kuopion, Lapuan, Haapajärven ja Lapin kihlakunnissa, mutta muissa 43 kihlakunnassa melkoiselta osalta helpottuneen. — Pidettäessä silmällä kehitystä nimenomaan vuosien 1920

I syfte att belysa frågan, vilken inverkan förbudslagen kunnat hava på utkomstsvillkoren för de befolkningsskikt, särskilt de mindre bemedlade, vilka använda sparbankerna som sina depositionsinrättningar, utsändes frågeformulär XII (jmf. bilagan å sid. 49—50) till landsbygden till 405 föreståndare för sparbanker och 951 föreståndare för postsparbanker eller till inalles 1 356 personer. Av dessa återsände samlanlagt 1 095 eller 80.8 % formuläret. Då man tar i betraktande det stora antalet dylika banker, i det att av sådana i allmänhet finnas flere i samma kommun, kan avsaknaden av svar från en del av de olika orterna icke anses bereda nämnvärt förfång vid granskningen av resultatet, utan kunna de utlåtanden, som avgivits, anses fullt representativa även för de enskilda häraden.

Ur tabell X å sid. 26 framgår, huru de på de tvenne första frågorna i formuläret avgivna svaren gruppera sig länsvis.

1. Enligt denna har utkomsten i allmänhet och särskilt för de mindre bemedlade i jämförelse med tiden före världskriget förbättrats enligt den åsikt flertalet av föreståndarna för sparbankerna och postsparbankerna hyst; 54.0 % av deras utlåtanden tyda härpå, medan däremot endast 11.6 % angiva, att utkomsten försämrats, och 34.4 %, att den förblivit som förut. Utvecklingen synes vara gynnsammast i Åbo-Björneborgs, Tavastehus och S:t Michels län, proportionsvis oförmånligast på Åland. Då man på grund härav bedömer genomsnittsförhållandena i olika härad, kan man iakttaga, att utkomsten förblivit huvudsakligen oförändrad i Raseborgs, Ålands, Äyräpää, Kronoborgs, Sordavala, Idensalmi, Kuopio, Lappo, Haapajärvi och Lappmarkens härad, medan den underlättats i övriga 43 härad till en avsevärd del. — Om

—22 kuluessa käyvät vastaukset useimmissa tapauksissa samaan suuntaan, joskin muutoksia ylipäänsä on todettu jonkun verran vähemmän. Siten on 45.1 % lausunnonantajista ilmoittanut toimeentulon näinä vuosina parantuneen, 10.3 % huonontuneen ja 44.6 % säilyneen entisellään. Lähinnä entisiksi on olot tässä katsannossa merkitty Pernajan, Ikaalisten, Ahvenanmaan, Lappeen, Kurkijoen, Iisalmen, Kuopion, Ilmajoen, Lapuan, Haapajärven, Kajaanin ja Lapin kihlakunnissa, mutta muissa 41 kihlakunnassa ainakin osittain paremmiksi.

2. Mitä tulee *säästäväisyyteen* puheena olevissa piireissä, ei siinä suhteessa maaseudun säästö- ja postisäästöpankkien hoitajain käsityksen mukaan ole voitu panna merkille sellaista edistystä kuin toimeentuloon nähden. Verrattuna aikaan ennen maailmansotaa viittaa vain 16.8 % heistä säästäväisyyden lisääntymiseen, kun sitä vastoin 34.8 % viittaa sen vähenemiseen ja 48.4 % ennallaan pysymiseen. Huonoin on kehitys tiedoista päättäen ollut Ahvenanmaalla sekä Uudenmaan ja Oulun lääneissä, paras Vaasan läänissä. Seutuja, joissa huomattava osa vastauksenantajista on todennut säästäväisyyden taantuneen, ovat Raaseporin, Helsingin, Pernajan, Mynämäen, Piikkiön, Tyrvään, Maskun, Ahvenanmaan, Ruoveden, Hauhon, Jääskén, Käkisalmen, Kurkijoen, Sortavalan, Salmin, Mikkelin, Liperin, Iisalmen, Kuopion, Ilmajoen, Oulun, Saloisten, Kajaanin ja Lapin kihlakunnat. Muissa 29 kihlakunnassa tilanne on pääasiallisesti jäänyt muuttumattomaksi. — Enimmäkseen tämän kanssa yhdenmukaisesti on olojen ilmoitettu vaihdelleen vuosien 1920—22 kuluessa. Tänä aikana on 14.3 %:ssa lausunnoista mainittu säästäväisyyden kasvaneen, 35.3 %:ssa heikontuneen ja 50.4 %:ssa säilyneen entisellään. Se, mitä yllä on sanottu eri lääneistä ja kihlakunnista, pitää tässäkin paikkansa muuten, paitsi että säästäväisyys vuosina 1920—22 osoittaa vähennystä myös Vehmaan, Pielisjärven ja Ilomantsin kihlakunnissa, joissa se on katsottu samaksi kuin ennen sotaa, mutta päinvastoin on pysynyt entisenä Ruoveden ja Saloisten kihlakunnissa, joissa se on merkitty sodan edelliseen aikaan nähden huonommaksi.

man beaktar utvecklingen särskilt under åren 1920—22, synas svaren i de flesta fall gå i samma riktning, även om förändringar i allmänhet kunnat iakttagas i något mindre utsträckning. (Sålunda ha 45.1 % av dem, som avgivit utlåtande, uppgivit, att utkomsten förbättrats under dessa år, 10.3 % ange en försämring och 44.6 % ett oförändrat läge. Förhållandena i detta hänseende ha angivits vara i det närmaste som förut i Pernå, Ikaalis, Ålands, Lappvesi, Kronoborgs, Idensalmi, Kuopio, Ilmola, Lappo, Haapajärvi, Kajana och Lappmarkens härad, i övriga 41 härad däremot såsom åtminstone delvis förbättrade.

2. Beträffande *sparsamheten* i ifrågasvarande kretsar, har man i detta hänseende enligt den uppfattning föreståndarna för sparbankerna och postsparbankerna på landsbygden hysa icke kunnat iakttaga sådana framsteg som, i fråga om utkomsten. I jämförelse med tiden före världskriget tyda endast 16.8 % av dem på en ökning av sparsamheten, medan däremot 34.8 % tyda på en minskning av densamma och 48.4 % på ett oförändrat läge. Utvecklingen har att döma av uppgifterna varit oförmånligast på Åland samt i Nylands och Uleåborgs län, bäst i Vasa län. Sådana trakter, där en betydande del av den, som avgivit svar, konstaterat, att sparsamheten nedgått, äro Raseborgs, Helsinge, Pernå, Virmo, Piikkis, Tyrvis, Masku, Ålands, Ruovesi, Hauho, Jääskis, Kexholm, Kronoborgs, Sordavala, Salmis, St Michels, Libelits, Idensalmi, Kuopio, Ilmola, Uleå, Salo, Kajana och Lappmarkens härad. I de 29 övriga häraden har ställningen i allmänhet förblivit oförändrad. — Mestadels på samma sätt ha förhållandena enligt uppgift växlat under åren 1920—22. Under denna tid angives sparsamheten ha ökat enligt 14.3 % av uttalandena, enligt 35.3 % har den minskats och enligt 50.4 % förblivit som förut. Det, som här ovan anförts om olika län och härad, gäller även i detta hänseende, utom att sparsamheten under åren 1920—22 företer en tillbakagång även i Vehmo, Pielisjärvi och Ilomants härad, där den ansetts vara likadan som före kriget, medan den tvärtom förblivit oförändrad i Ruovesi och Salo härad, där den angivits vara sämre jämförd med tiden före kriget.

8. Kuinka maalaissästö- ja postissästöpankkien hoitajain mielipiteet siitä, onko kieltolailla ollut vaikutusta kahdessa ensimmäisessä kohdassa todettuun kehitykseen, jakaantuvat lääneittäin, selviää allaolevasta yhdistelmästä.

3. Fördelningen av de åsikter föreståndarna för sparbankerna och postsparbankerna på landsbygden hysa därom, huruvida förbudslagen inverkat på den i de tvenne första punkterna iakttagna utvecklingen, framgår av nedanstående sammanställning, som uppgjorts länsvis.

Lääni — Län	Kieltolaki vaikuttanut — Förbudslagen medfört			Kieltolaille ei ole ollut vaikutusta — Förbudslagen utan inverkan				Vastaus puuttuu Svar saknas	Yhteensä — Summa
	parannukseen en förbättring	huonontumiseen — en försämring	ei suuntaa — verkningar i olika riktningar	parannukseen — förbättringen	muut syyt — andra orsaker till	huonontumiseen — försämringen	ei suuntaa — verkningar i olika riktningar		
Uudenmaan — Nylands	15	36	1	14	4	5	21	11	107
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	40	27	3	24	16	15	38	24	187
Ahvenanmaa — Åland	1	3	—	—	3	1	6	3	17
Hämeen — Tavastehus	27	19	5	11	4	4	37	18	125
Viipurin — Viborgs	37	30	6	13	8	2	44	33	173
Mikkelin — St Michels	18	7	2	7	3	1	19	14	71
Kuopion — Kuopio	22	18	1	6	11	2	22	14	96
Vaasan — Vasa	49	22	2	17	4	4	61	17	176
Oulun — Uleåborgs	39	24	5	8	4	3	45	15	143
Yht. maaseutu — S:a för landsbygden	248	186	25	100	57	37	293	149	1095

Niinkuin tästä ilmenee, on kaikista niistä, jotka tähän kysymykseen nähden ovat esittäneet käsityksensä, 26,2 % väittänyt kieltolailla olleen suotuisan, 19,7 % sen sijaan epäedullisen ja 2,6 % osittain hyvän, osittain huonon vaikutuksen, samalla kuin runsaasti puolet, 51,5 %, lausunnontajista ei ole myöntänyt kieltolailla olleen ainakaan mainittavaa merkitystä puheena olevissa suhteissa. On huomattava, että niiden ohessa, jotka edelläolevan taulukon mukaan, todetessaan kieltolain olleen vailla merkitystä, ovat tuoneet esiin muita syitä tapahtuneeseen kehitykseen, varsin lukuisissa tapauksissa myös ne, jotka ovat tunnustaneet kieltolailla olleen vaikutusta, ovat tämän rinnalla panneet merkille toisia, usein tärkeämmiksikin arvosteltavia tekijöitä. Siten on toimeentulon helpottamisen katsottu monasti etupäässä aiheutuneen „yleisestä työpalkkojen ja elintarpeiden hintasuhteiden muutoksesta”. „Vähävaraisen väestön nykyään nauttimista korkeammista työpalkoista johtuu, että talouttaan hoitavalla työläisellä on paremmat olot kuin aikaisemmin, mikä myös ilmenee sekä vaatetuksesta että elintavoista.” Ansiomahdollisuuksien runsauteen ja työnsaannin enentymiseen on sanottu vaikuttaneen, paitsi maatalouden

Såsom härav synes, ha av samtliga de, som framlagt sin uppfattning i denna fråga, 26,2 % gjort gällande, att förbudslagen haft en gynnsam inverkan, 19,7 %, att denna däremot varit oförmånlig och 2,6 % dels god, dels dålig, samtidigt som drygt hälften, 51,5 %, av dem som avgivit utlåtande, icke medgivit, att förbudslagen haft åtminstone någon nämnvärd betydelse i ifrågavarande hänseende. Det bör märkas, att jämsides med dem, som enligt förestående tabell, i det de konstatera, att förbudslagen saknat betydelse, framlagt andra skäl för den försiggångna utvecklingen, i synnerligen talrika fall även de, vilka erkänt, att förbudslagen utövat inflytande i detta avseende, jämfäst med denna en del andra faktorer, vilka ofta t. o. m. ansetts för viktigare. Sålunda anses lättnaden i utkomsten mängden gång främst ha föranletts „av den allmänna förändringen i förhållandet mellan arbetslönerna och prisen på livsmedel”. „De stegrade arbetslöner, som den mindre bemedlade befolkningen nu åttnjuter, göra, att en arbetare, som sköter sin ekonomi, har det bättre än tidigare, vilket även synes såväl av deras klädsel som levnad.” Till den rikliga förekomsten av förtjänstmöjligheter och ökningen i tillgången på

alalla vallinneiden suotuisain konjunktuurien, erällä seuduilla myös metsätöiden lisääntymisen, tehdaslaitosten työskentelyn laajentumisen, ajokalujen valmistuksen kasvamisen, valtion teettämäin yleisten töiden y. m. Edelleen on viitattu maalaisten sodan aikana saamiin „huikeisiin voittoihin tuotteistaan”, usein niinkään „maataviljelevän väestön itsenäistymiseen ja siitä johtuneeseen entistä suurempaan ahkeruuteen ja yritteliäisyyteen” vaurastumisen selityksenä. Niissä verraten harvalukuisissa tapauksissa, joissa toimeentulon on ilmoitettu huonontuneen, on taas kiinnitetty huomiota m. m. rahaolojen yleiseen kiristymiseen, „elintason suhteettomaan kallistumiseen verrattuna palkkojen vähäisempään nousuun”, „kärsittyihin koviin vuosiin, jolloin köyhemmän kansankerroksen oli pakko syödä koko irtaimistonsa, joten menee pitempi aika, ennenkuin he pääsevät edes siihen taloudelliseen asemaan, mikä heillä oli ennen sotaa”, sekä saaristossa kalastuselinkeinon tarjoamaan heikkoon ansioon „sen epäsuhteen takia, mikä vallitsee suolakalan myyntihintojen ja elintarvikkeiden ostohintojen välillä.” Mitä tulee säästäväisyyteen, on joiltakin tahoilta esim. mainittu sen lisääntymiseen „pääasiallisesti vaikuttaneen maailmansodan ja siitä aiheutuneiden pulakausien, jotka opettivat vähävaraisia mitä suurimmalla säästäväisyydellä käyttämään vaatetus- ja elintarpeita”. Eräät ovat tässä yhteydessä todenneet, että juuri toimeentulon parantuminen on ollut omansa kartuttamaan säästöjä. Toisaalta on huomautettu pankki- ja osuuskassaliikkeen viimeaikaisesta kehityksestä, mikä on tehnyt rahojen talletuksen ja säästöönpanon entistä helpommaksi, samoin kuin osuustoiminnan merkityksestä myös sikäli, että se on saattanut niin vähävikiset kuin varakkaammatkin melkoiselta osalta luopumaan velkakaupasta ja siten edistänyt säästäväisyshengen leviämistä. Lukuisammassa tapauksissa on päinvastoin havaittu säästäväisyyden viimeksi kuluneina vuosina vähentyneen. Syyksi tähän on esitetty ensinnäkin, että „varsinkaan vähävikisten keskuudessa ei moni ole oppinut mitään säästämään paremmassakaan ansiotilaisuudessa”; „säästäväisyys ei ikävä kyllä yleensä kuulu työläisten ominaisuuksiin”. Elintason noustessa on sen näin ollen nähty suureksi osaksi häviävän, „Paremmat palkat ja muut ansiotulot houkuttelevat enemmän ostamaan yhtä ja toista elämän mukavuuksiin kuuluvaa, eikä säästäväisyys pääse voitolle

arbete säges ha inverkat, utom de gynnsamma konjunkturerna inom jordbruket, i en del trakter även ökningen i skogsarbetena, utvidgningen av fabriksinrättningarnas verksamhet, tillväxten i tillverknings- och fordon, de av staten anordnade allmänna arbetena m. m. Vidare har hänvisats till de „svindlande höga vinster av sina produkter”, som jordbrukarna fingo under krigstiden, ofta likaså „den jordbrukande befolkningens utveckling till självägande och den därav föranledda större fliten och företagsamheten” som en förklaring till ökningen i välståndet. I de jämförelsevis fätaliga fall, då utkomsten uppgives ha försämrats, har åter fästs uppmärksamhet bl. a. vid den allmänna tillstramningen av penningmarknaden, „den oproportionerligt stora stegringen i levnadskostnaderna i jämförelse med den mindre stegringen av lönerna”, „de svåra år, som man fått genomgå, då de fattigare befolkningslagren voro tvungna att realisera hela sitt bohag, varför det förgår en lång tid, innan de nå ens den ekonomiska ställning, som de hade före kriget”, samt i skärgården den dåliga förtjänst fiskerinäringen erbjuder „i följd av missproportionen mellan prisen på försäljningsvaran, salt fisk, samt inköpsprisen på förnödenhetsartiklar”. I fråga om sparsamheten har från en del håll t. ex. framhållits, att den ökade „huvudsakligen genom inflytande av världskriget och den därav föranledda kristiden, som lärde de mindre bemedlade att använda beklädnads- och livsförnödenheter med den största sparsamhet”. En del ha i detta sammanhang konstaterat, att just förbättringen i utkomsten varit ägnad att öka besparingarna. Å andra sidan har man fäst uppmärksamheten vid bankrörelsens och andelskassornas senaste utveckling, vilken underlättat insättningen och besparingen av pengar jämfört med tidigare, likasom vid betydelsen av andelsverksamheten även i så måtto, att den fått såväl mindre bemedlade som även välsituerade att till en stor del upphöra med handel på kredit, varigenom spridningen av sparsamhetsandan sålunda befrämjats. I de flesta fallen har man däremot tvärtom iakttagit, att sparsamheten avtagit under de senaste åren. Som en orsak härtill har först och främst framhållits, att „i synnerhet bland den mindre bemedlade befolkningen mycket få lärt sig att spara något t. o. m. vid bättre tillfällen till förtjänst”; „sparsamhet hör ledsamt nog icke i allmänhet till arbetarnas

nautinnon vaatimuksista." „Ylimalkaan työväestö ei säästä, vaan panee kaikki menemään kädestä suuhun." „Säästäväisyystaidon puutteessa näyttäytyy ansioista ylijäämä ainoastaan melkein komeilemisen tapaisissa hyvissä pukimissa." Liit rahat menetetään „kaikelaisten ylellisyyssineiden oston, kuten hajuvesien, silkkisukkien y. m." „Säästäväisyyden vähentyminen aiheutuu lukuisten tarveaineiden hintain halpenemisesta ja työpalkkojen ennallaan pysymisestä kevytmielisen tuhlaavaisuuden astuessa etualalle." „Suurimpana syynä on ylellisyys vaatetuksessa ja ruuassa sekä tupakassa. Nuorempi väki panee myöskin paljon rahaa kiinni jokaviikkoisiin huvituksiin." Edelleen on samassa mielessä viitattu siihen, että „sota ja venäläiset ovat raastuttaneet ihmisiä ja muuttaneet huonomiksi". Toisaalta on syytetty „laiskuutta ja liian suuria kunnallisveroja". Eräältä taholta on vihdoin valitettu, että „säästäväisyydestä ei ole puhuttakaan, kiitos sosialismille ja vielä enemmän kommunismille. Kunta elättäköön kaikki!"

Missä määrin kieltolailla on maaseudun säästö- ja postisäästöpankkien hoitajain käsityksen perusteella ollut sanottujen erisuuntaisten muiden seikkain ohessa vaikutusta näitä pankkeja talletuslaitoksinaan käyttävän yleisön toimeentuloehdoin, osoittavat selvimmän valitut otteet tätä koskevista lausunnoista. Käytäessä aluksi tarkastelemaan sellaisia vastauksia, joissa kieltolain on väitetty ainakin osaltaan vaikuttaneen olojen parantumiseen, voidaan jo ylläesitetystä taulukosta havaita, että näitä on suhteellisesti enimmäkseen Mikkelin, Vaasan ja Oulun lääneistä ja melko runsaasti myös muualta, paitsi Ahvenanmaalta ja Uudenmaan läänistä. Mutta viimeksi mainitunkin läänin sisäosista on ilmoitettu esim., että „kieltolaki on ollut siunausta tuottava etenkin vähäväestön keskuudessa. Ellei säästäväisyys olisi kukaan lisääntynyt, ovat elämisen tarpeet tulleet monipuolisemmiksi ja ainakin elintaso kohonnut". „Juoppous on jokseenkin lopussa, joten säästäväisyyskin on perheissä hyvä." — Turun-Porin läänin monista tällaisista lausunnoista kirjoitetaan m.

egenskaper". Vid stegringen av levnadsstandarden har man sålunda sett den försvinna till en stor del. „Bättre löner och övrig arbetsförtjänst locka till ökade inköp av detta livets goda, och segrar sparsamheten icke över de fordringar njutningen uppställer." „I allmänhet spar arbetarbefolkningen icke, utan låter allt gå från hand till mun." „Då förmågan att spara saknas, tager sig överskottet av förtjänsten uttryck i en nästan prägligt god klädsel." Överflödet av pengar brukas „till inköp av alla slags överflödsartiklar, såsom parfym, silkesstrumpor m. m." „Nedgången i sparsamheten förändras av sänkningen i prisen på talrika förnödenhetsartiklar och i att arbetslöna förbli lika höga som förut, varvid en lättsinnig slösaktighet träder i förgrunden." „Den viktigaste orsaken utgöres av lyxen i klädsel och mat samt tobak. Yngre personer nedlägga även mycket pengar på varje vecka återkommande förlustelser." Ytterligare har man i detta sammanhang hänvisat därtill, att „kriget och ryssarna förråat människorna och försämrat dem". Å andra sidan har man skjutit skulden „på lättjans och de allt för höga kommunalskatterna". På en del håll har man slutligen klagat över, att „man icke ens talar om sparsamhet, vilket är socialismens och ännu mer kommunismens fel. Må kommunen föda alla!"

I vilken mån förbudslagen, jämsides med nyssnämnda i olika riktning verkande omständigheter, enligt föreståndarnas för sparbankerna och postsparbankerna på landsbygden åsikter haft inflytande på utkomst-möjligheterna hos den allmänhet, som använder dessa banker som sina depositionsinrättningar, ådagalägges tydligast genom valda utdrag ur uttalandena i denna fråga. Om man till en början granskar sådana svar, enligt vilka förbudslagen anges åtminstone till en del ha bidragit till att förbättra förhållandena, kan man redan ur nyssanfödda tabell sluta sig till, att dessa förekomma relativt taget talrikast i S:t Michels, Vasa och Uleåborgs län samt rätt talrikt även annerstades, utom på Åland och i Nylands län. Men även från de inre delarna i detta län har t. ex. meddelats, att „förbudslagen varit välsignelsebringande särskilt för de mindre bemedlade. Även om sparsamheten icke ens skulle ha ökat, ha livsbehoven blivit mångsidigare och har åtminstone levnadsstandard stigit." „Dryckenskapen har

m. kolmessa: „Kieltoilla on ollut tuntuva merkitys varsinkin perheellisten vähäväkisten taloudellisten olojen parantumiseen, vaikkakin erityiset kielto lakia vieroksuivat yksilöt koettavat sekä puheessa että käytännössä suurenneen osoittaa kielto lain turmiollisuutta ja sen muka vaikuttamaa lisääntyntä juoppoutta.” „Kun väkijuomia ei saada niin helposti kuin ennen, on rahoja alettu enemmän käyttää perheen tarpeisiin, minkä tähden työläisperheiden toimeentulo on ilmeisesti parantunut.” „Kielto laki on muutamissa kohdin vaikuttanut toimeentulon parantumiseen. Säätäväisyys yleensä ei ole lisääntynyt; rahat tuhlataan huvituksiin, ylellisyyteen vaatetuksessa sekä herkutteluun.” — Ahvenanmaallaakin on eräs tiedonantaja myöntänyt kielto lain edistäneen vähävaraisten taloudellisen aseman kohoamista „sikäli, että kun väkijuomien hankkiminen on ollut kallista, on yleensä oltu pakotettuja suurempaan raittiuteen kuin ennen”. Kuitenkin toteaa myös hän siellä aivan viime aikoina „juoppouden nuorisossa lisääntyneen, kun sprinsaanti on tullut runsaammaksi ja halvemmaksi laajan salakuljetuksen johdosta”. — Hämeen lääniin nähden mainitaan: „Varallisuus on lisääntynyt, joskaan ei rahassa sanottavammin, niin muussa pääomassa, mikä kieltämättä on kielto lain ansiota.” „Ainakin viinien y. m. ulkomaisten alkoholipitoisten juomien käyttö on kielto lain kautta hävinnyt ja siitä köhdalta se kyllä on vaikuttanut suotuisaan kehitykseen.” „Kieltoilla on suuri merkitys siinä, että toimeentulo ja säästäväisyys ovat parantuneet erittäinkin vähäväkisten keskuudessa. Väkijuomia ei ole vapaasti saatavissa ja vähävaraisten on taloudellisista syistä vaikea ottaa osaa salapolttoon y. m. väkijuomien hankkimiskeinoihin, joten varat säästävät.” Toisaalta on tunnustettu kielto lain „lisännen hyvinvointia, mutta on ruvettu elämään paljon ylellisemmin, joten säästäväisyys on vähentynyt.” — Viipurin läänii edustavat esim. seuraavat tiedot: „Maataviljelevän väestön sekä tehdastyöväen samoin kuin mökkiläistenkin keskuudessa on huomattavissa suuri parannus taloudellisessa suhteessa. Tähän muutokseen on täytyntä etupäässä vaikuttaa kielto lain voimaannon. Ennen niin juoppoudesta kuuluisa paikkakunta on nyt siksi paljon raitistunut, että harvemmin olletikin arki aikoina näkee hoipertelevia, sen sijaan kuin ennen kielto lakia varsinkin kaupungista tulijat olivat järjestään humaltuneita. Tosin

nära nog försvunnit, varför även sparsamheten i familjerna är god.” — Av de talrika uttalandena i denna riktning från Åbo-Björneborgs län må bl. a. citeras sådana från tre håll: „Förbudslagen har haft en märkbar betydelse i synnerhet för förbättrandet av de ekonomiska förhållandena för mindre bemedlade med familj, ehuru en del individer, vilka stå främmande för förbudslagen, söka såväl i tal som i handling genom överdrift ådagalägga förbudslagens fördärvlighet och den ökade dryckenskap, som den påstås ha givit upphov till.” „Då rusdrycker icke erhållas lika lätt som tidigare, har man begynt använda pengarna mer till familjens behov, varigenom arbetarfamiljernas utkomst märkbart förbättrats.” „Förbudslagen har i en del hänseenden bidragit till förbättringen av utkomsten. Sparsamheten har i allmänhet icke ökat; pengarna förlösas till nöjen, lyx i klädseln samt till godsaker.” — Även på Åland har en sagesman medgivit, att förbudslagen medverkat till förbättringen av de mindre bemedlades ekonomiska ställning „i det avseendet, att då anskaffningen av rusdrycker ställt sig dyr, har man i allmänhet varit tvungen till större nykterhet än tidigare”. Dock konstaterar även han, att på allra sista tiden „dryckenskapen bland ungdomen ökat där, då sprit erhållits i rikligare mängd och till billigare pris genom den omfattande smuglingen”. — Beträffande Tavastehus län skrives: „välståndet har ökat, om också icke nämnvärt pengar, så dock i annat kapital, vilket onekligen är förbudslagens förtjänst”. „Ätminstone har bruket av viner och andra utländska alkoholhaltiga drycker försvunnit genom förbudslagen och i det avseendet har den nog inverkat gynnsamt på utvecklingen.” „Förbudslagen är av stor betydelse i det hänseendet, att utkomsten och sparsamheten förbättrats särskilt bland de mindre bemedlade. Rusdrycker fås icke fritt, och för de mindre bemedlade är det av ekonomiska skäl svårt att taga del i lönnbränning o. a. verksamhet för anskaffandet av rusdrycker, varigenom pengarna ämbesparas.” Å andra sidan har man medgivit, att förbudslagen „ökat välståndet, men att man begynt leva mycket överflödigare, varigenom sparsamheten avtagit”. — Viborgs län företrädes bl. a. av följande uppgifter: „Bland den jordbrukande befolkningen samt fabriksarbetarna och backstugusittarna kan iakttagas en stor förbättring i ekonomiskt avseende. Till denna

nytkin paljon juodaan ja siten rikotaan kiel-
tolakia, mutta se on kumminkin vähäistä ver-
rattuna aikaan ennen tätä lakia. Kieltolailla
on ollut ja tulee olemaan täälläkin suuri, hy-
vänpäin kääntävä vaikutuksensa." „Työläis-
perheetkin, joissa kieltolaki pakottaa perheen-
pään pysymään raittiina, omistavat tavalli-
sesti säästökirjan, johon ne vähitellen palkas-
taan lisäävät säästöä, nousten säästö vuoden
kuluessa tuhansiin markkoihin. Monessa per-
heessä ennen kielto lakia isä joi koko palkan,
mikä nykyisen kielto lain aikana riittää sekä
säästöön että elatukseen." „Nuoret miehet
kulkevat tuntuvasti paremmin puettuina ja
ovat hyvinvoivan näköisiä entiseen verrat-
tuna." „Kielto laista, vaikka se niin vähän
aikaa vasta on ollut käytännössä, on ollut
suurta hyötyä ja siunausta niin henkisten
kuin aineellistenkin pyrkimysten kehityksessä
ja vaurastumisessa. Yleensä aletaan pitää vä-
kijuomien ostajia, myyjiä ja käyttäjiä rikolli-
sina ja halveksittuina." — Mikkelin läänissä
„on paljon esimerkkejä siitä, miten ennen
kieltolakia moni vähävarainen perhe näki
puutetta, mutta nyt sen sijaan tulee toimeen
tydyttävästi". „Toimeentulon parantuminen
ja säästäväisyyden lisääntyminen on ehdotto-
masti kielto lain ansiota." „Juoppous: ei enää
julkisuudessa esiinny niin röyhkeänä kuin en-
nen, vaan sen on täytyntä piilompaan pai-
nautua, ja sitäpaitsi on yleisössä kasvamassa
käsitys siitä, että juopuneena olemisen on
häpeällistä ja rikos." — Kuopion läänissä
mainitaan toimeentulon „aivan silminnähtä-
västi parantuneen, koskapa avunpyytäjien
luku on tuntuvasti vähentynyt. Joskin tähän
voivat vaikuttaa monet muutkin seikat, niin
on kielto laillakin varmaan osansa, eikä niin-
kään pieni, yleisessä hyvinvoinnin kohoami-
sessa". „Väkijuomia käyttävät vain yksilöt,
mutta ennen maailmansotaa niitä oli melkein
jokaisen asunnossa. Säästäväisyydestä johtu-
nee, että vähävaraisten uudisasutukset ovat
lisääntyneet ja että he omaavat paljon enem-
män irtainta omaisuutta kuin ennen sotaa."
„Vaikka salapolttimoita ja väkijuomakaup-
piaita löytyykin, ei kumminkaan kaikilla ole
tilaisuutta sitä ostaa. Ilmitulemisen pelko
vaikuttaa myös osaltaan." „Jollei olisi kielto-
lakia, olisivat olot nykyään sellaiset, että val-
lettomuus ja rikollisuus juuri alkoholin ai-
kaansaamina olisivat siinä määrin turmelleet
varsinkin alemman kansan, että tuskin voi
kertoa." — Vaasan läänissä ilmoitetaan „kiel-
to lain vaikuttaneen hyvää siinä suhteessa,

förbättring torde i främsta rummet ha bi-
dragit förbudslagens trädande i kraft. En ort,
som tidigare varit beryktad för superi, har nu
blivit så nykter, att man ytterst sällan, sär-
skilt ej om vardagarna, ser till raglande per-
soner, varemot före förbudslagen i synnerhet
de, som kommo från staden, genomgående
voro druckna. Det drickes visserligen mycket
även nu, och bryter man därigenom mot för-
budslagen, men detta är dock en obetydlighet
i jämförelse med tiden före denna lags till-
komst. Förbudslagen har haft och kommer
att ha även här ett stort inflytande i gynnsam
riktning." „Även arbetarfamiljer, där fa-
miljefadern av förbudslagen tvingas att vara
nykter, äga vanligtvis en sparbanksbok, på
vilken de småningom öka besparingarna av
lönen, och stiga dessa under årets lopp till
tusentals mark. I många familjer drack fa-
dern före förbudslagen upp hela lönen, vilken
under den nu gällande förbudslagen räcker
både till besparing och uppehälle." „De unga
männen gå märkbart bättre klädda och se väl-
mående ut i jämförelse med tidigare." „Ehuru
förbudslagen ännu varit i kraft en så kort tid,
har den medfört stor nytta och välsignelse för
utvecklingen och förkovningen såväl av de
andliga som av de materiella strävandena. I
allmänhet begynner man anse köpare, försäl-
jare och brukare av rusdrycker för brottsliga
och föraktliga." — Från S:t Michels län „fin-
nes det flere exempel därpå, huru före för-
budslagen mången mindre bemedlad familj
led nöd, medan den däremot nu kommer väl
till rätta". „Förbättringen av utkomsten och
ökningen av sparsamheten äro utan tvivel för-
budslagens förtjänst." „Dryckenskapen fram-
träder icke mer i offentligheten så fräckt som
förut, utan har den fått lov att dölja sig mer,
och dessutom begynner hos allmänheten den
uppfattningen vinna insteg, att det är en
skam och ett brott att vara drucken." — Från
Kuopio län meddelas, att utkomsten „för-
bättrats alldeles uppenbart, enär antalet tig-
gare märkbart minskats. Även om härtill
kunnet bidraga många andra omständigheter,
så har förbudslagen säkert sin icke ringa an-
del i höjandet av det allmänna väståndet."
„Rusdrycker brukas blott av enstaka indivi-
der, medan sådana före världskriget före-
kommo nästan i varje boning. Av sparsam-
heten torde bero, att antalet nybyggen, som
uppförts av mindre bemedlade, ökats, och att
dessa äga mer lösegendom än före kriget."
„Ehuru det finnes lönnbrännerier och smyg-

että alempien väestönkerrosten taloudellinen asema on olennaisesti parantunut, siveellisyys voittanut alaa ja uskonnollinen elämä syventynyt. Muutamain paikoin on salapoltto kuitenkin huomattavasti enentynyt." „Eittämätön tosiasia on, että kieltolaki on parantanut työtätekevän väestön toimeentuloa, sillä, joskin kotikeittoa harjoitetaan runsaasti, on juovutusjuomien saanti siltäkin vaikeampaa kuin vapaan kaupan vallitessa. Otaksuttavaa on, että yleinen moraali huonontuu, etenkin virolaisen ja saksalaisen spriiin tunkeuduttua tännekin; mutta tullaamattoman kahvin kauppa ei myöskään vaikuta kohottavasti." „Ennen kieltolakia käytettiin väkijuomia suurena määrin ja yleisesti niin varakkaiden kuin köyhienkin keskuudessa, ja kun väkijuomat tuotiin tai tilattiin lähikaupungeista, jopa Helsingistäkin saakka, menivät niihin käytetyt rahat ulos kunnasta, lukuunottamatta sitä aikaa, mikä käytettiin juopottelupäiviin, jolloin perheenisiä ei ansainnut mitään, vaan päinvastoin tuotti suurta kurjuutta ja rauhatonmuutta perheelleen. Tosin juopottelu ei vielä ole lakannut, mutta kuitenkin suuresti vähentynyt syystä, että väkijuomia on hankala saada nyt syrjäiseen seutuun. Joltisella varmuudella voi sanoa, että 100 henkilöstä, jotka ennen käyttivät väkijuomia, vähintäänkin 50 henkilöllä ei ole tilaisuutta sen käyttämiseen eikä tahtoa sitä itselleen hankkia, joten tämän seikan täytyy vaikuttaa varallisuuden lisääntymiseen erittäinkin vähäväkisten keskuudessa." „Kun kieltolaki estää julkisen nauttimisen, ei ainakaan tämän teollisuusseudun työväestöllä ole tilaisuutta käyttää varojaan väkijuomiin; sen tähden koettavat useimmat säästää rahat vakuutuksien ja talletuksien muodossa vastaisen varalle." „Eittämättä suurelta osalta on kieltolaki vaikuttanut köyhempään kansaan nähden, mutta talollisetkin täällä maaseudulla nähdään harvemmin päihtyneessä tilassa kuin takavuosina." „On esim. liikemiehiä, jotka juopottelun takia eivät saaneet liikettään kunnolla kannattamaan, mutta nyt raittiiksi tultuaan vallaan hyvin. Samoin on työläistenkin piiristä otettujen esimerkkien laita, että ainakin toimeentulo on parantunut, vaikkapa säästöpanoissa ei vallankaan viimeisinä vuosina ole tapahtunut nousua. Syynä nousun pysähtymiseen on aikaisempi tottumus rahanrunsauteen ja sen mukaiseen tuhlaavaisempaan elämään sekä järjestetty salainen pirtun tarjonta rautatei-

handlare med rusdrycker, ha alla dock icke tillfälle att köpa därav. (Fruktan för att råka fast bidrager även för sin del härtill." „Om förbudslagen icke funnes till, vore förhållandena nu sådana, att laglösheten och brottsligheten just genom alkoholen inverkan skulle till den grad ha fördärvat i synnerhet det lägre folket, att man knappt kan tänka sig det." — Från Vasa län meddelas, „att förbudslagen verkat välgörande, i det att de lägre folklagrens ekonomiska ställning i väsentlig mån förbättrats, sedligheten tilltagit och det religiösa livet fördjupats. På en del orter inom kommunen har lönnbränningen dock märkbart tilltagit." „Att förbudslagen förbättrat den arbetande befolkningens utkomst är ett obestridligt faktum, ty om och hembränning förekommer rikligt, är åtkomsten av rusdrycker dock svårare än under den fria handeln. Att den allmänna moralen sjunker, i synnerhet sedan øst- och tysk sprit banat sig väg även hit, är antagligt; men handel med oförentullat kaffe verkar ju icke heller höjande." „Före förbudslagen användes rusdrycken i stor utsträckning och allmänt såväl bland välbärgade som bland fattiga, och då rusdrycker hämtades eller beställdes från granstäder, t. o. m. ända från Helsingfors, gingo de härtill använda pengarna ut ur kommunen, för att icke tala om den tid, som användes till dryckenskap, och under vilken familjefadern icke förtjänade något, utan tvärtom beredde stort elände och ofrid åt sin familj. Dryckenskapen har visserligen icke ännu upphört, men har den dock minskats avsevärt, enär det nu är svårt att få rusdrycker till avlägsna trakter. Med någon säkerhet kan sägas, att av 100 personer, som förut brukade rusdrycker, minst 50 personer icke ha tillfälle att bruka sådana samt icke heller ha vilja att förskaffa sig sådana, varigenom denna omständighet måste bidraga till att öka välståndet särskilt bland de mindre bemedlade." „Enär förbudslagen förbjuder, att förtäringen sker offentligt, har åtminstone arbetarbefolkningen på denna industriort icke tillfälle att använda sina pengar till rusdrycker; därför söka de flesta spara sina pengar i form av försäkringar och besparingar för kommande behov." „I en obestridligt stor utsträckning har förbudslagen utövat inflytande på den fattigare befolkningen, men även hemmansägarna i denna trakt av landsbygden uppträda mer sällan berusade än tidigare år." „Det finnes t. ex. affärsmän, vilka på grund av dryckenskap icke fått sin affär att bära sig

den varrella, rantakaupungeissa ja jo viime aikoina täällä maaseudullakin." — Oulun läänissä vihdoon on todettu kieltoilla olleen „suuret, hyvät puolensa”, koska väkijuomia on ollut vaikea saada. „Juopuneita näkee hyvin harvoin, laivain aikana joitakin, kun ne tuovat ulkoa. Työväki on hyvin puettua ja muutenkin siistimpää ja terveempää kuin alkoholin myyntiaikana. Elämä on yleensä rauhallisempaa. Epäilemättä on kieltoilain tulos, että vähäväkisten elämä on vauraampaa.” „Ennen sotaa juoppous on ollut seudulla yleistä, juotu itsensä taloista, joten tilat siirtyivät yhtiöille polkuhintaan. Nykyään kilvoittelevat kaikki maanviljelysten laajentamisen hyväksi, kruununontopparit etupäässä, joita täällä on paljon. Hiellä ja ahkeralla työllä ne säästäväisinä ahertelevat. Syrjäkummilla sydänmailla on kuitenkin salakeittimöitä, joten esim. n. s. neuvostotalon iltamissa aina on joitakin humalaisia, mutta ennen sotaa niitä oli enemmän.” „Kieltoilain ansioksi on ehdottomasti luettava säästäväisyys. On työmiehiä, joilla ei ennen ole ollut mitään säästöjä, mutta jotka kahtena viime vuotena ovat tallettaneet lähes 10 000 markkaa.” Toisaalta on kuitenkin huomautettu, että joskaan kieltoilain voimaantultua ei enää tuhlatu rahoja väkijuomiin, on „muu tuhlaavaisuus, kuten kahvin y. m. ylellisyystavaroiden käyttö sitä suurempi”. Lapin perukoillakin on eräältä taholta tunnustettu kieltoilla olleen „suurin merkitys toimeentulon parantumiseen”.

Näille vastakkaiset lausunnot, joissa kieltoilain väitetään myötävaikuttaneen olojen huonontumiseen, ovat suhteellisesti lukuisimmat, niinkuin aikaisemmasta taulukosta näkyy, maan eteläisissä rannikkolääneissä. Yhteisenä ajatuksena niissä on, että kieltoilaki on johtanut juoppouden lisääntymiseen, erittäinkin maalaisnuorison keskuudessa, aiheuttamalla rehoittavan väkijuomien salakul-

ordentligt, men lyckats rätt väl däri nu, sedan de blivit nyktra. Detsamma är fallet med de exempel, som arbetarkretsarna giva, i det åtminstone utkomsten förbättrats, ehuru i insättningarna på sparräkning särskilt under de senaste åren någon stegring icke förekommit. Orsaken till att denna stegring avbrutits är den tidigare vanan vid penningöverflöd och ett slösaktigare liv i samband därmed samt den ordnade smygförsäljningen av sprit vid järnvägarna, i kuststäderna och på senare tider även här på landsbygden.” — I Uleåborgs län slutligen har man konstaterat, att förbudslagen haft „sina mycket goda sidor”, enär det varit svårt att erhålla rusdrycker. „Man ser mycket sällan berusade, en och annan under seglationstiden, då rusdrycker hämtas utifrån. Arbetarna äro välklädda och i allmänhet hyggligare och friskare än under de tider då alkohol försålles. Livet är i allmänhet fredligare. Det är otvivelaktigt förbudslagens resultat, att de mindre bemedlade blivit mer välbärgade.” „Före kriget har superiet varit allmänt på orten, man har supit sig frångård och grund, varigenom hemmanen övergått till bolag för spottpris. Nuförtiden tävla alla om att gynna utvidgningen av de brukade ägora, kronotorparna i synnerhet, av vilka här finns ett stort antal. Med svett och möda träla de och spara. I avlägsna ödemarker finnas dock lönnbrännerier, varför exempelvis vid soareerna i det s. k. arbetarrådshuset alltid förekommer en del druckna, men voro de talrikare före kriget.” „Till förbudslagens förtjänst kan sparsamheten obestridligt räknas. Det finnes arbetare, vilka tidigare icke hade några besparingar, men vilka under de tveene senaste åren insatt nära tiotusen mark.” Å andra sidan har dock framhållits, att även om man, sedan förbudslagen trätt i kraft, icke mer förlösar pengar på rusdrycker, är „annat slags slöseri, såsom bruket av kaffe o. a. lyxvaror, desto större”. Även i Lappmarken har på en del håll medgivits, att förbudslagen haft „ett stort inflytande på förbättringen av utkomsten”.

De uttalanden, som gå stick i stäv med dessa och enligt vilka förbudslagen påstås ha bidragit till en försämring av förhållandena äro, såsom av den tidigare tabellen framgår, proportionsvis talrikare i rikets sydliga kustlän. En gemensam iakttagelse i dem är, att förbudslagen förorsakat en ökning av dryckenskapen, särskilt bland ungdomen på landsbygden, i det den givit upphov till en om-

jetuksen tai -polton sekä salakaupan, mistä sitten on ollut seurauksena varsinkin säästäväisyyden väheneminen ja osittain myös toimeentulon heikontuminen. Uudenmaan läänistä kirjoitetaan esim.: „Vaikka vähävaraisen toimeentulomahdollisuudet ovatkin parantuneet, ei kieltolaki ole siihen syynä, vaan kohonneet palkat; sitävastoin säästäväisyys on olennaisesti vähentynyt laittoman spriikaupan johdosta, joka on seudulla vaikuttanut turmiollisesti entiseen harkitsevaan ja säästävään alempaan väestöön, etenkin palvelusväkeen ja työläisluokkaan kuuluvaan nuorisoon.” „Säästäväisyys on muuttunut harvinaisemmaksi sen tähden, että juopottelu, ylellisyys ja elostelu ovat enentyneet. Jokaisen ajattelevan kansalaisen täytyy tunnustaa, että kieltolaki täällä on useimpien murhien, ryöstöjen ja varkauksien alkujuuri ja aiheuttaja. Ryypiskely ja tappelut eivät ole koskaan rehoittaneet niinkuin nykyään. Moraali ja turvallisuus eivät ryssänvallan ajoista ole olleet niin alhaisella kannalla kuin nyt.” „Nuorempien miespalvelijain palkka näyttää suureksi osaksi kulumvan erittäin helposti saatavissa olevien väkijuomien ostamiseen.” „Kun vähävarainen väestö elää kädestä suuhun, ovat säästörahat kieltolain voimaantulua menneet pirtukauppiaille. Juoppous on kammottavassa määrässä kasvanut.” „Ennen voitiin väkijuomia ostaa vain kaupungista; nyt käyvät salakuljettajat tarjoamassa tavaroitaan kodeissa ja niitä saadaam kaikkialta miten paljon tahansa.” Monasti on samalla huomautettu, että lukuisat aikaisemmin raittiit ja lainkuuliaiset henkilöt ovat autautuneet spriin salakuljetukseen ja -kaupitteluun ansaiten täten helposti suuria omaisuuksia, joita varoja he sitten ovat käyttäneet säännöttömään ja entistä tuhlaavaisempaan elämään ja osittain myös taloutensa parantamiseen. — Turun-Porin läänissä on niinkään usealta taholta viitattu raittiusolojen huonontumiseen kieltolain aikana. „Kieltolaki ei ole edistänyt toimeentuloehtojen helpottumista, mutta säästämisharrastus on supistunut. Kieltolaki on monissa tapauksissa joutanut nuorison kevytmieliseen tuhlaavaan elämään, seurauksenaan lain pyhyden halveksiminen.” „Säästäväisyys on vähentynyt sen tähden, että nyt juodaan paljon enemmän kuin ennen kieltolakia ja nyt trokarit myyvät väkijuomia (ansaiten siten miljoonia), joten ne ovat paljon kallimpia, kuin jos valtio niitä myisi.” — Ahvenanmaan saaristossa sa-

fattande lönnbränning samt en blomstrande smygghandel med och försling av rusdrycker, varav sedan följt i synnerhet en nedgång i sparsamheten samt delvis även en försämring av utkomsten. Från Nylands län skrivs exempelvis: „Ehuru utkomstmöjligheterna för de mindre bemedlade förbättrats, ligger orsaken därtill icke hos förbudslagen utan i de stegrade löneförhållandena; däremot har sparsamheten väsentligen avtagit till följd av den olagliga sprithantering, som på vår ort verkat underminerande på den förut omtänksamma och sparsamma lägre befolkningen, särskilt hos ungdomen och i synnerhet hos den tjänande och till arbetarklassen hörande delen.” „Sparsamheten har avtagit till följd av att superiet, lyxen, vällevnaden tilltagit. Att förbudslagen här likasom annorstädes är roten och upphovet till de flesta mord, rån och stölder, måste av varje tänkande medborgare erkännas. Superiet och slagsmålen ha aldrig florerat li detta samhälle som just nu. Moralen och säkerheten ha ej sedan ryssväldets tider stått så lågt som nu.” „Yngre manligt tjänstefolks lön synes till en stor del åtgå till inköp av rusdrycker, som mycket lätt kunna erhållas.” „Då den obemedlade befolkningen lever från hand till mun, ha sparpengarna, sedan förbudslagen trätt i kraft, gått till sprithandlarna. Dryckenskapen har ökat i skrämmande grad.” „Tidigare kunde man köpa rusdrycker endast i städerna; nu gå smugglare och bjuda ut sina varor i hemmen och får man sådana överallt i huru stora mängder som helst.” Mången gång har man samtidigt framhållit, att talrika personer, som tidigare varit nyktra och laglydiga, givit sig till att smugla sprit och driva smygghandel därmed, och förtjåna de härmed lätt stora förmögenheter, som de sedan brukat till ett oregelbundet och slösaktigare liv än tidigare och delvis även till förbättring av sin ekonomi. — I Åbo-Björneborgs län har man likaså från flere håll fäst uppmärksamheten vid försämringen i nykterhetsförhållandena under förbudslagstiden. „Förbudet har ej bidragit till förbättrade utkomstmöjligheter, men väl har intresset för sparsamhet avtagit. Förbudet har i flere fall förlätt ungdomen till ett lättsinnigt, slösaktigt liv, med tyätföljande ringaktning för lagens helgd.” „Sparsamheten har nedgått därför, att man nu dricker mycket mer än före förbudslagens tillkomst och att spritlangarna sälja rusdrycker (och därmed förtjåna miljoner), varigenom de

notaan kieltolain „vietelleen usean kalastajan, joka on menettänyt mahdollisuutensa tulla toimeen silakankalastuksella, harjoittamaan sprin salakuljetusta, mistä on ollut kaikki huonot seuraukset ja mikä siten on aikaansaanutseudulla paljon enemmän vahinkoa kuin hyvää; tämä asiantila näyttää johtavan yhä raskaampiin ilmiöihin väestön ennen niin raittiissa ja säästeliäissä elämäntavoissa.” „Kieltolain voimaantulon jälkeen ovat talletukset pankkiin huomattavasti supistuneet, ja, missä liikutaankin, nähdään aina sekä miehiä että naisia juopuneina, mikä ei koskaan aikaisemmin ole ollut niin yleisesti havaittavissa.” — Hämeen läänissä väitetään kieltolain olleen vaikutusta huonoon suuntaan m. m. sikäli, että „kun niin helpolla kuin viinanmyynnillä saatuja rahoja ei juuri ajateltane säästää, näiden henkilöiden tuhlaava elämä tarttuu työtä tekeviin joutolaisiin y. m., joiden myös täytyy elää ajan mukana, ja huvit y. m. vievät hyvinkin tarkoin ansiot. Naiseläjissä sen sijaan on huomattavissa vielä taipumuksia säästäväisyyteen.” „Kieltolaki, jos se on jotain vaikuttanut, niin se on juuri vienyt alaspäin säästäväisyyttä, yleistä moraalialue, lainpyhyden arvoa j. n. e. Salakauppailta ostetut väkijuomat ovat huikean kalliita, mikä on totuttanut niiden käyttäjiä arvioimaan rahaa 'puupennin' arvoiseksi.” „Kieltolaki on suonut paikkakunnan huonoimmalle kansaininekselle tilaisuuden viinan salakauppaan, joka lienee hyvin tuottavaa ammattia. Tämä ei kuitenkaan ole kasvattanut säästäväisyyttä, vaan päinvastoin tuhlaavaisuus ja ylellisyys sekä huono elämä ovat kehittyneet. Mutta suurin pahe on se, että nuoret kansakouluikäiset, jopa nuoremmatkin, on monessa perheessä opetettu keittämään viinaa, jota toki eivät ennen saaneet edes ostaa alaikäiset kauppoista.” — Viipurin läänistä kirjoitetaan esim.: „Kieltolain on ollut se surullinen vaikutus, että etenkin sunnuntai- ja juhlapäivinä juodaan, mellastetaan ja tapellaan, niinkuin ei koskaan entisaikaan. Virolaista spritiä saa ostaa kaikkialta ja kuinka paljon tahansa. Säästöpankkiin ei kukaan enää pane rahojaan, vaan ovat entisetkin säästöt ulosotetut.” „Paljon rahaa menee sprin ostoon. Spritiä on nykyään hyvin helposti saatavissa, kun myyjä on miltei joka kylässä. Vieläpä 10—16-vuotiaat lapset voivat nyt helposti kerätä '5 mk. mieheen' ja hankkia pikku humalan. Kieltolaki tulee mitä suurimmaksi turmioksi, kun sprin salakul-

läro mycket dyrare, än om staten skulle sälja dem.” — Från Ålands skärgård skrives, att förbudslagen „drivit många fiskare, som förlorat utkomstmöjlighet genom strömmingsfiske, att bedriva spritsmuggling, som har alla dåliga följder med sig, och som därför på denna ort åstadkommit långt mer skada än nytta, vilket förhållande synes utveckla sig till allt svårare företeelser för denna befolkningens förr så nyktra och sparsamma liv.” „Sedan förbudslagens tillkomst ha insättningarna i banken betydligt avtagit och var man än färdas, finner man alltid såväl män som kvinnor druckna, vilket aldrig tidigare kunnat iakttagas så allmänt.” — I Tavastehus län påstås förbudslagen ha inverkat i ogynnsam riktning bl. a. i det avseendet, att „då man just icke torde tänka på att spara pengar, som förtjänats så lätt, som genom försäljning av brännvin, smittar det slösaktiga liv dessa personer föra på löst arbetsfolk och dyl., vilka även vilja leva tidsenligt; nöjen o. a. göra mycket noga slut på all förtjänst. Bland kvinnorna kan man däremot ännu iakttaga tendenser till sparsamhet.” „Om förbudslagen haft någon inverkan, så har den just sänkt sparsamheten, den allmänna moralen, aktningen för lagens helgd o. s. v. De av smygghandlarna inköpta rusdryckerna äro ofantligt dyra, vilket medfört, att brukarna av sådana vant sig vid att underskatta penningarnas värde.” „Förbudslagen har givit det sämsta folkelementet på orten tillfälle att idka smygghandel med brännvin, som torde vara ett mycket lönande yrke. Detta har dock icke uppfostret till sparsamhet, utan har tvärtom slösaktighet och lyx samt ett dåligt liv härigenom befordrats. Det värsta är dock, att ungdom i folkskolåldern, t. o. m. yngre sådana, i många familjer lärts att bränna brännvin, vilket dock tidigare icke ens fick uppköpas från butikerna av minderåriga.” — Från Viborgs län skrives t. ex.: „Förbudslagen har haft den sorgliga påföljden, att man särskilt under sön- och helgdagar dricker, väsnas och slåss såsom aldrig tidigare. Estnisk sprit står att köpa överallt och i huru stora mängder som helst. Ingen insätter mera sina pengar i sparbanken, utan ha t. o. m. de tidigare besparingarna uttagits.” „Mycket penningar ätgär till inköp av sprit. Spriten är nuförtiden mycket lätt tillgänglig, i det försäljare finnas i snart sagt varje by. T. o. m. barn på 10 till 16 år kunna nu lätt samla ihop '5

jetusta ei voida ehkäistä.” „Kieltolaki on kehittänyt juoppoutta ja kansan rappeutumista sekä vaikuttanut ehkäisevästi lainkunnioitukseen. Kansan huonoimmat ainekset kielto-laista hyötyvät, mutta kokonaisuus kärsii.” „Maaseudullakin liikkuu paljon väkijuomien salakauppiaita houkutellen vähäväkiset väkijuomien ostoon ja käyttöön, joten, vaikka ansiot ovatkin paremmat, säästöön ei liikene varoja.” Kauempana rannikosta valitetaan salapolton leviämistä. — Mikkelin läänin osalta on myös huomautettu, että „nostetut säästöpanot ovat käytetyt useasti joko väkijuomien ostamiseen tai niiden valmistamiseen, kun väkijuomia ei kieltolain takia muuten saada kuin salapolton tai luvattoman kuljetuksen kautta. Kieltolaki näyttää ärsyttävän rikoksiin semmoisiakin henkilöitä, jotka ennen ovat eläneet siivosti.” — Kuopion läänissä on kieltolain katsottu vähentäneen säästäväisyyttä „siinä merkityksessä, että kieltolain kautta väkijuomain saanti on vaikeutunut ja tämän vuoksi hinta noussut, joten väkijuomain ostoon eivät riitä ansiotulot, vaan täytyy käyttää entiset säästöt”. „Väkijuomain nauttiminen kasvavan ja juuri miehiksi varttuvan nuorison keskuudessa on tullut yleiseksi ja viinan valmistus sekä myynti on joutunut suureksi osaksi alaikäisten käsiin. Ennen vuotta 1914 rajoittui väkijuomain käyttäminen siihen, että isännät kaukana olevasta kaupungista toivat kerran vuodessa 2 litraa viinaa, joka riitti taloustarpeihin vuodeksi. Nuoret eivät sitä käyttäneet. Nyt vanhat eivät juuri käytä sen huonouden ja kalleuden takia, mutta nuorista suuri määrä tuhlaa ansionsa helposti saatavaan viinaan, esiintyen iltamissaan ja tiheästi uusiintuvissa kokouksissaan päihtyneinä. Ennen maailmansotaa oli viinan kotivalmistustaito unohtunut. Nyt taitavat sen jokaisessa kylän sopukassa. Kesäisin iset tukkityöläisten parvet kuluttavat ansionsa siihen ja esimerkki tarttuu maataviljelevään nuorisoon. On luisuttu paljon alaspäin siveellisessä tasossa.” „Salapoltto on suuresti lisääntynyt. Parasta työväkeä antautuu siihen ja sillä keinotekoluun.” „Talolliset suojaavat salaviinankeittäjiä, koska heillä on tuloja, kun saavat elostaan hyvän hinnan.” „Kieltolailla on jouduttu aivan päinvastaiseen, mihin tarkoitus oli. Hyödytetään vain trokareita ja ulkovaltoja salaisella väkijuomakaupalla.” — Vaasan läänin sisäosista on niinkään väitetty, ettei siellä ennen maailmansotaa ollut salaisia vii-

mark per man' och skaffa sig en liten fylla. Förbudslagen blir till stort fördärv då sprit-smugglingen icke kan stävjas.” „Förbudslagen har befordrat superiet och folkets förfall samt bidragit till att minska aktningen för lag. De sämsta elementen av folket draga nytta av förbudslagen, men helheten lider därav.” „Även på landsbygden röra sig många smyghandlare med rusdrycker och locka de obemedlade att inköpa och bruka rusdrycker, så att ehuru förtjänsten är bättre, blir det dock ej över pengar till besparing.” Längre bort ifrån kusten klagar man över den spridning lönnbränningen vunnit. — Beträffande Set Michels län har även framhållits, att „uttagna besparingar ofta använts antingen till inköp av rusdrycker eller till tillverkning av sådana, då man på grund av förbudslagen icke erhåller rusdrycker annat än genom lönnbränning eller olovlig forsling. Förbudslagen synes uppegga till brott även sådana personer, som tidigare fört ett ordentligt liv.” — I Kuopio län anses förbudslagen ha nedbringat sparsamheten „i den betydelsen, att genom förbudslagen erhållandet av rusdrycker försvärats och har priset stigit på grund härav, varför utkomsten icke förslår till inköpandet av rusdrycker, utan har man varit tvungen att förbruka tidigare besparingar”. „Förtäringen av rusdrycker bland den växande ungdomen, och bland de nyss fullvuxna männen har blivit allmän och har tillverkningen av brännvin samt försäljningen därav till en stor del råkät i händerna på minderåriga. Före år 1914 inskränkte sig bruket av rusdrycker därtill, att husbönderna en gång i året hämtade 2 liter brännvin från den avlägset belägna staden, vilket förslög till hushållsbehoven under 1 år. Ungdomen brukade icke brännvin. Nu förtäres det just icke av de äldre på grund av dess dåliga kvalitet och dyrhet, men av de unga förslösar en stor mängd sin förtjänst på brännvinet, som lätt står att erhålla, och uppträda de vid sina soaréer och ofta återkommande möten i berusat tillstånd. Före världskriget hade hembränningskonsten fallit i glömska. Nu är den bekant i varje hörn av byn. Om sommarens förslösa stora flockar av stockarbetare sin förtjänst därpå och exemplet smittar på den jordbrukande ungdomen. Man har sjunkit mycket i sedligt avseende.” „Lönnbränningen har avsevärt ökats. De bästa arbetarna syssla med sådant och driva affärer därmed.” „Hemmansägarna beskydda lönn-

nankeittäjiä. „Oli vain harvoja ammatti-juoppoja, jotka hakivat viinan kaupungista. Mutta nyt on viinankeittotaito yhä levinnyt; sitä harjoittavat nuoret miehet ja alaikäiset pojatkin. Sahatyömiesten keskuudessa tapahtuu juoppoushäiriöitä enemmän kuin ennen.”

„Väkijuomatulva, joka salateitse virtaa seudulle, on epäilemättä osaltaan vaikuttimena toimeentulon huonontumiseen ja säästöönpanojen miltei kokonaan lakkaamiseen, sillä väkijuomien hinnat sisämaassa ovat luultavasti kuljetusvaarojen vuoksi erittäin korkeat, niellen asujamistolta liikenevät varat niin tyystin, ettei niistä riitä säästöönpanoihin. Viinasta ei paikkakunnalla näytä olevan puutetta, mutta sen hankkijat ovat ja pysyvät salassa, sillä kukaan, jonka nimenomaisiin velvollisuuksiin ei lain valvomien kuulu, ei heitä ilmaise, välttyäkseen 'nuuskijan, hengenhaistajan' y. m. s. ilkeiltä nimityksiltä sekä trokarien kustolta. Rohkeiden salakuljettajien taskuihin kertyy halpa-arvoisen toimintansa kautta huomattavia rikkauksia ja ennen säästetyt ja parempiin tarkoituksiin käytetyt varat kulkeutuvat hämärille teille.” Joissakin rannikkokunnissa mainitaan „kieltolain saaneen aikaan yleisen juopottelun, vastakohtana entiselle ajalle, jolloin raittiutta kunnioitettiin yleisesti ja asujamisto oli miltei täysin raitis”. „Ennen tultiin toimeen muutamalla markalla viikossa, mikä meni alkoholiin. Nyt on toisin laita etenkin nuorisoon nähden. Se, mitä ansaitaan viikon varrella (päiväpalkka 25—100 mk.), annetaan mennä sunnuntai-päivänä: kauniisiin pukuihin, kahvilaan, korttipeliin ja spriihin sekä seuratalolla vietettyihin kemuihin. Moni isäntä valittaa, ettei heillä ole mitään hyötyä pojistaan.” „Lapsetkin saavat nykyisin viinaa. Heitä käytetään viinanvälittäjinä.” „Kun kieltolaki on aiheuttanut uusia korkeita veroja, m. m. tulo- ja omaisuusveron, on se osaltansa ehkäissyt jatkuvien säästöjen teon säästöpankissa. (Tämän veron maksuun nyhdetään säästöpankista pois entisiäkin säästöjä.” — Oulun läänissä lopuksi on selitetty kieltolailla olleen „huomattava osa toimeentulon huonontumiseen ja säästäväisyyden väheneemiseen. Sen vaikutuksesta on juoppous lisääntynyt etupäässä parempiosaisien keskuudessa, mutta vähäväkistenkin siinä määrin, että monta kotia on joutunut taloudellisesti epäedulliseen asemaan. Säästäväisyys on vähentynyt sen johdosta, että vähävaraiset saivat salapolton takia helpommin käyttövaroja

brännarna, enär de få inkomster, genom att de för sin spannmål få ett högt pris.” „Genom förbudslagen har man nåkat i ett alldeles motsatt läge än vad avsikten var. Man gynnar endast spritlangare och utländska smakter genom smyghandel med rusdrycker.” — Från de inre delarna av Vasa län har man likaså meddelat, att där före världskriget icke fanns lönbrännare. „Det fanns blott få vnedrinkare, vilka skaffade sig brännvin från staden. Men nu har lönbränningskonsten spritt sig allt mera; den 'utövas av unga män samt t. o. m. av minderåriga gossar. Bland sågarbetarna inträffar det mer av dryckenskap förändrade ordningar än tidigare.” „Den ström av rusdrycker, som på smygvägar flödar över trakten, har otvivelaktigt sin andel i försämringen av utkomsten och i att insättningen av besparingar nästan helt och hållet upphört, ty prisen på rusdrycker i det inre av landet äro, troligtvis på grund av de med förslingen förbundna riskerna, synnerligen höga, och sluka de överskottet av invånarnas medel så fullständigt, att de icke förstå till besparingar. Det synes icke vara någon brist på brännvin på orten, men de, som anskaffa sådant, förbli ouppdagade, ty ingen, till vars uttryckliga skyldigheter det icke hör att övervaka lagen, angiver dem, för att undvika sådana benämningar, som 'snusare' m. fl. öknamn samt hämnd från spritlangarnas sida. I de djärva smugglarnas fickor hopa sig genom den mindervärdiga verksamhet, som de bedriva, avsevärda rikedomar och de medel, som tidigare inbesparades och användes till bättre ändamål, gå nu dunkla vägar.” I en del kustsocknar omnämnes, att „förbudslagen givit upphov åt ett allmänt superi, vilket bildar en motsats till tidigare, då nykterhet allmänt uppskattades och befolkningen var nära nog genomgående nykter”. „Förr redde sig en person med några mark i veckan, som gick till alkohol. Nu är förhållandet ett annat, särskilt vad ungdomen beträffar. Det, som man nu förtjänar under veckan (daglön från 25 till 100 mark), låter man gå på söndagen: till vackra kläder, kafeet, kortspel och sprit samt till samlingshuset med dess tillställningar. Mången husbonde klagar över att de ingen nytta ha av sina söner.” „Även barnen få nuförtiden brännvin. De användes som melanhänder vid brännvinsaffärer.” „Enär förbudslagen givit upphov till nya höga skatter, bland andra inkomst- och förmögenhetsskat-

oppien siten kuluttamaan ja tuhlaamaan varojaan yli todellisen tarpeen. Luultavasti säästöpankkia käyttävän yleisön luoton tarvekin on suureksi osaksi tämän vuoksi lisääntynyt; luottoa käytetään kulutustarkoituksiin." „Salateita saatujen väkijuomien tuoton kalleus vie miehiltä rahat ja kukkarot, niiden keittäminen ja hankkiminen ajan ja niiden kaupasta saatavan huimaavan voiton toivo vie halun sitkeyttäkykyvään, rehelliseen työhön." Myös Lapissa on kieltolain osittain todettu tuottaneen pahennusta, ainakin nuorten miesten keskuudessa, viinankeiton ja -kaupan saavuttaessa yhä kasvavan laajuuden. Suurimpana syynä säästäväisyyden supistumiseen on kuitenkin eräällä taholla sielläkin pidetty „sodan jälkeen seurannutta tapainturmelmusta y. m. seikkoja, kuten maalaisnuorisoonkin tarttunutta muutihulluutta”.

Niistä harvalukuisista tiedonantajista, jotka ovat ilmoittaneet kieltolain vaikuttaneen eri suuntiin, ovat muutamat panneet merkille, että se on aikaansaanut parannusta vain, „mitä tulee perheellisiin ja iäkkäämpään kansanluokkaan; nuorisoon nähden tulos on päinvastainen." Toisaalta on huomautettu, että „missä lakia noudatetaan ja valvotaan, on sen vaikutus ollut hyväänpäin, mutta missä sitä rikotaan ja huonosti valvotaan, on vaikutus vastakkainen". Edelleen on mainittu, että „kieltolaki on vaikuttanut epäilemättä siunauksellisesti vähäväkisten kodeissa näihin aikoihin asti, kun vähäväkiset ovat kunnioittaneet ja kannattaneet lakia, mutta nyttemmin, kun he ovat vierautuneet tästä ja alkaneet arveluttavasti juopotella, kehittivät olot tätä menoa surkeaan suuntaan.”

tän, har den för sin del förhindrat en regelbunden sparrörelse i sparbankerna. För betalning av denna skatt uttages från sparbanken t. o. m. tidigare besparingar." — „I Uleåborgs län slutligen har man förklarar, att förbudslagen haft „en betydande andel i försämringen av utkomsten och sparsamheten. På grund av dess inverkan har dryckenskapen ökat främst bland de burgnare, men även bland mindre bemedlade i sådan utsträckning, att många hem råkat i en ekonomiskt ogynnsam ställning. Sparsamheten har minskats på den grund, att de mindre bemedlade genom lönnbränning lättare erhållit medel till sitt förfogande och därigenom lärt sig att förbruka och förlösa sina tillgångar utöver det verkliga behovet. Troligen har kreditbehovet hos den allmänhet, som anlitat sparbankerna, även ökat till en stor del på grund härav; kredit användes för konsumtionsändamål." „De orimligt höga prisen på rusdrycker, som erhållits på smygvägar, göra slut på folks pengar, bränningen och anskaffningen av dem tar deras tid och hoppet om den svindlande höga vinst, som handeln med dem skall giva, borttager lusten för ärligt arbete, som fordrar uthållighet." Även i Lappland har man konstaterat, att förbudslagen delvis haft fördärliga verkningar, åtminstone bland de unga männen, i det lönnbränningen och handeln med brännvin fått en allt större spridning. Den viktigaste orsaken till att sparsamheten nedgått, har dock på en del håll även där angivits vara „det sedefördärv, som följt på kriget, m. fl. företeelser som den modegalenskap, vilken angripit även ungdomen på landsbygden”.

Av de fåtaliga sagesmän, vilka uppgivit, att förbudslagen haft inflytande i olika riktningar, ha en del lagt märke till, att den medfört en förbättring endast för „den avgifta och äldre personer bestående delen av befolkningen; beträffande ungdomen är resultatet motsatt". Å andra sidan har framhållits, att „där lagen efterföljes och övervakas, är inverkan av densamma gynnsam, men där det brytes mot densamma och där den övervakas illa, är inverkan motsatt". Vidare har omnämnts, att „förbudslagen otvivelaktigt inverkat välsignelsebringande på de mindre bemedlades hem tills nu, då dessa aktat och uppburit lagen, men numera, då de blivit främmande för den och börjat idka dryckenskap i betänklig mån, utveckla sig förhållandena på detta sätt i en bedrövlig riktning". En del

Jotkut ovat myöntäneet kieltolain edistäneen vähäväkisten toimeentulon parantumista, mutta samalla myös johtaneen salapolton ja -kuljetuksen leviämiseen sekä lakien halveksimiseen, eräiden todetessa, että monet juuri kieltolain rikkomisella ovat saavuttaneet vanhemman taloudellisen aseman. — Lausunnoista, joissa kieltolailla ei ole tunnustettu olleen ainakaan sanottavaa merkitystä maa-seudun taloudellisiin oloihin, on huomattavin osa sellaisia, joissa puheena olevia pankkeja talletuslaitoksinaan käyttävän yleisön toimeentulon ja säästäväisyyden on katsottu pääasiallisesti säilyneen sekä maailmansodan edelliseen aikaan verraten että vuosien 1920—22 kuluessa muuttumattomana. Joskus on selitykseksi esitetty, ettei kieltolain vaikutusta näissä piireissä ole ollut havaittavissa, kun pankin, etenkin postisäästöpankin, talletusliike on pysyvästi ollut vähäistä, koska paikkakuntalaiset etupäässä käyttävät muita pankkeja (esim. lähikaupungissa) tai säästökassoja. Tämän ohessa on varsin usein raittiuslanteen suhteen mainittu, että kieltolaki on jäänyt tehottomaksi tai ettei se ole vastannut jaloa tarkoitustaan, vaan juoppous on siitä huolimatta pysynyt entisessä laajuudessaan, jopa lukuisilla seuduilla varsinkin kasvavassa nuorisossa osoittanut jatkuvaa lisääntymistä. Päinvastoin on monissa sisämaasta ja erikoisesti Pohjanmaalta saaduissa vastauksissa sanottu väkijuomien nauttimisen paikkakunnalla olleen jo pitemmän aikaa siksi harvinaista, ettei kieltolain voimaantumisen jälkeen enää ole voinut tapahtua olennaisia muutoksia tässä katsannossa. Samalla on eräiltä tahoilta viitattu aikaisemman raittiuslanteen tehokkuuteen, väestön ahkeruuteen, säästäväisyyteen ja vakavuuteen tai seudun etäisyyteen liikekeskuksista. Toisaalta on syynä siihen, miksi kieltolaki on jäänyt merkityksettömäksi, useissa tapauksissa pidetty ensi sijassa ehkäisemätöntä salakuljetusta sekä kieltolain täytäntöönpanossa ja valvonnassa ilmennyttä leväperäisyyttä. „Kieltolaki olisi siunattu olemassa, kun vaan viranomaiset täyttäsivät velvollisuutensa, mutta — —. Ei pajupensastakaan sillä hävitetä, että se maan päältä ja maan rajasta katkaistaan, vaan sen juuret pitää kaivaa.”

ha medgivit, att förbudslagen befrämjat förbättringen av de mindre bemedlades utkomst, men samtidigt har den även givit upphov till spridningen av lönnbränning och forsling i smyg samt till förakt för lagen, medan en del konstaterat, att många just genom brott mot förbudslagen ernått en säkrare ekonomisk ställning. — Av de utlåtanden, i vilka icke erkänts, att förbudslagen haft åtminstone någon nämnvärd betydelse för de ekonomiska förhållandena på landsbygden, utgöres en betydande del av sådana, vilka gå ut på att utkomsten och sparsamheten hos den allmänhet, som anlitat ifrågavarande banker som depositionsinrättningar, anses ha förblivit i huvudsak oförändrad såväl i jämförelse med tiden före världskriget som under åren 1920—1922. Någon gång har förklarats, att man icke kunnat iakttaga någon inverkan av förbudslagen i dessa kretsar, enär depositionsrörelsen i banken, speciellt i postsparkbanken, varit genomgående obetydlig, emedan orsborna främst anlita andra banker (t. ex. i närmaste stad) eller sparkassor. Härjämte har man rätt ofta i fråga om nykterhetsläget framhållit, att förbudslagen förblivit resultatlös eller att den icke motsvarat sitt ädla syfte, utan har dryckenskapen det oaktat haft samma omfattning som tidigare, och har den i talrika trakter, särskilt bland den växande ungdomen, företett en fortgående stegring. I motsats härtill har i flere svar från det inre av landet och särskilt från Österbotten uppgivits, att förbättringen av rusdrycker på orten redan en längre tid varit så sällsynt, att, efter det förbudslagen trätt i kraft, några mer betydande förändringar icke mera kunnat inträffa i detta hänseende. Samtidigt har man på en del håll fast uppmärksamheten vid effektiviteten av det tidigare nykterhetsarbetet, befolkningens flit, sparsamhet och stadga samt traktens avlägsenhet från trafikcentra. Å andra sidan har som orsak därtill, att förbudslagen förblivit utan betydelse, i flere fall i främsta rummet ansetts den obehjude smugglingen samt den slapphet, som gjort sig gällande, då det gällt att bringa förbudslagen i kraft och övervaka densamma. „Förbudslagen vore välsignelsebringande, om myndigheterna blott fyllde sin plikt, men — —. Man utrotar icke ens en videbuske så, att man avskär den vid jordytan, utan måste dess rötter uppryckas.”

XIV. Köyhäinhoitolautakuntain puheenjohtajat. — Ordförandena i fattigvårdsnämnderna.

Tiedustelukaavakkeita XIII (vrt. liitetä siv. 50—51), jotka koskevat erikoisesti vähävaraisten väestöluokkien oloja, lähetettiin 37 kaupungin ja 468 maalaiskunnan köyhäinhoitolautakuntain puheenjohtajille eli yhteensä 505 kpl. Niihin pienempiin kuntiin, joissa ei ole erikoista köyhäinhoitolautakuntaa, vaan kunnallislautakunta huolehtii myös tähän alaan kuuluvista asioista, ei kaavakkeita osoitettu; näin ollen jäi m. m. koko Ahvenanmaa tiedustelun ulkopuolelle. Vastauksia saatiin 34 kaupungista ja 419 maalaiskunnasta, joten 89.7 % kaikista on palauttanut kaavakkeensa. Kaupunkien osalta puuttuu tietoja, paitsi Maarianhaminasta, myös Sortavalasta, Käkisalimesta ja Kemistä. Maaseutum nähdessä ei lausuntoja ole saatu 8:sta Uudenmaan, 9:stä Turun-Porin, 6:sta Hämeen, 2:sta Viipurin, 3:sta Mikkelin, 3:sta Kuopion, 9:stä Vaasan ja 9:stä Oulun läänin kunnasta.

Taulukosta XII sivuilla 28—29 ilmenee, miten pääkysymyksiin annetut vastaukset ryhmittyvät lääneittäin, erikseen kaupungeissa ja maaseudulla.

1. Tarkasteltaessa tämän mukaan ensinnäkin *taloudellisen tilan* muutoksia köyhimpien väestöluokkien keskuudessa, huomataan sen maailmansodan edelliseen aikaan verraten kaupungeissa yleispiirtein kohonneen. Sen on katsottu huonontuneen vain Raumalla, Joensuuissa ja Kokkolassa sekä jääneen entiselleen Lahdessa, Lappeenrannassa, Savonlinnassa, Kristiinassa, Jyväskylässä ja Torniossa, mutta muissa kaupungeissa parantuneen. Maaseudun tiedoista osoittaa 49.0 % toimeentulon puheena olevissa piireissä helpottuneen, vain 9.5 % vaikeutuneen ja 41.5 % pysyneen ennallaan. Suhteellisesti suotuisimmalta näyttää kehitys rannikolla, Uudenmaan, Turun-Porin, Viipurin ja Vaasan lääneissä, joissa runsaasti puolet lausunnonantajista kuuluu

Frågeformulär XIII (jmf. bilagan å sid. 50—51), som speciellt berör förhållandena bland de obemedlade befolkningsklasserna, sändes till ordförandena i 37 städer och 468 landskommuners fattigvårdsnämnder eller i sammanlagt 505 exemplar. Till de mindre kommuner, där det icke finnes en särskild fattigvårdsnämnd, utan där kommunalnämnden omhänderhar även frågor tillhörande detta område, utsändes icke formulär; härigenom blev bl. a. hela Åland utanför enqüeten. Svar erhöles från 34 städer och 419 landskommuner, varigenom alltså 89.7 % av samtliga återsänt formuläret. För städernas vidkommande saknas uppgifter, utom för Mariehamn, även för Sordavala, Kexholm och Kemi. Från landsbygden ha utlåtanden icke erhållits från 8 kommuner i Nylands län, från 9 i Åbo-Björneborgs, 6 i Tavastehus, 2 i Viborgs, 3 i S:t Michels, 3 i Kuopio, 9 i Vasa och 9 i Uleåborgs län.

Ur tabell XII å sid. 28—29 framgår, huru de på huvudfrågorna avgivna svaren fördela sig länsvis, särskilt för städer och landsbygd.

1. Vid en granskning enligt denna tabell främst av förändringarna i det *ekonomiska läget* inom de fattigaste befolkningsklasserna observerar man, att det i jämförelse med tiden före världskriget i allmänhet förbättrats i städerna. Det anses ha försämrats endast i Raumo, Joensuu och Gamlakarleby samt förblivit oförändrat i Lahti, Villmanstrand, Nyslott, Kristinestad, Jyväskylä och Torneå, medan det förbättrats i övriga städer. Av uppgifterna från landsbygden utvisa 49.0 %, att utkomsten i ifrågavarande kretsar blivit bättre, endast 9.5 %, att den försämrats och 41.5 %, att den förblivit som förut. Proportionsvis förmåligast synes utvecklingen ha gestaltat sig vid kusten, i Nylands, Åbo-Björneborgs, Viborgs och Vasa län, där drygt

ensimmäiseen ryhmään. Pääasiallisesti entisiksi on otot merkitty Raaseporin, Loimaan, Tammelan, Rannan, Kymin, Käkisalmen, Salmis, Mikkelin, Juvan, Rantasalmen, Pielisjärven, Ilomantsin, Liperin, Lapuan, Viitasaaren, Haapajärven, Kajaanin ja Lapin kihlakunnissa, mutta muualla melkoiselta osalta entistä paremmiksi.

Vuosien 1920—22 kuluessa on vähävaraisimpien väestönkerrosten taloudellisen aseman todettu huonontuneen Porvoossa, Joensuussa, Kristiinassa, Kaskisissa, Pietarsaaressa ja Kokkolassa, säilyneen entisellään Helsingissä, Turussa, Raumalla, Tampereella, Savonlinnassa, Iisalmissa, Vaasassa, Jyväskylässä ja Torniossa, mutta muissa kaupungeissa edelleen parantuneen. Maaseudulla viittaa 35.6 % vastauksista toimeentulon helpottumiseen tänä aikana, 12.8 % sen vaikeutumiseen ja 51.6 % ennallaan pysymiseen. Mikkelin ja Vaasan lääneissä on kehitys tässä katsannossa ollut edullisempi kuin muualla. Tilanteen on ilmoitettu huonontuneen m. m. eräissä Raaseporin, Helsingin, Ulvilan, Rannan, Kymin, Äyräpään, Pielisjärven, Liperin, Iisalmen, Rautalammin, Saloisten, Haapajärven ja Lapin kihlakuntain kunnissa, mutta näissäkin, kuten useimmissa muissa kihlakunnissa, otot ovat suurimmaksi osaksi entisellään. Parannusta on huomattu m. m. lukuisissa Lohjan, Pernajan, Mynämäen, Halikon, Loimaan, Maskun, Pirkkalan, Jämsän, Hollolan, Jääskén, Kurkijoen, Sortavalan, Juvan, Rantasalmen, Kuopion, Ilmajoen, Korsholman, Pietarsaaren, Kuortaneen, Laukaan, Oulun ja Kemin kihlakuntain kunnissa.

2. *Perhesopu* on köyhäinhuoltoautakuntain puheenjohtajain havaintojen nojalla sodan edelliseen aikaan verraten tullut huonommaksi Porvoossa, Turussa, Porissa, Raumalla, Lappeenrannassa, Joensuussa ja Jyväskylässä sekä säilynyt entisellään Helsingissä, Loviisassa, Hangossa, Tampereella, Lahdessa, Kristiinassa, Kokkolassa, Raahessa ja Torniossa, kun se sen sijaan muissa kaupungeissa on parantunut. Maaseudun otot ovat tässä suhteessa enimmäkseen ennallaan; 58.1 % tiedontajista on tätä mieltä, kun taas 31.6 % katsoo olojen parantuneen ja 10.3 % huonontuneen. Viimeksi mainittuun ryhmään kuuluvat m. m. eräät lausunnot Raaseporin, Ulvilan, Pirkkalan, Tammelan, Kymin, Pielisjärven, Liperin, Närpiön, Lapuan, Haapajärven ja Lapin kihlakunnista, jota vastoin ke-

hälfteu av dem, som avgivit utlåtande, tillhöra den första gruppen. Förhållandena ha uppgivits vara huvudsakligen som förut i Raseborgs, Loimijoki, Tammela, Stranda, Kymmene, Kexholms, Salmis, S:t Michels, Jokkas, Rantasalmi, Pielisjärvi, Ilomants, Libelits, Lappo, Viitasaari, Haapajärvi, Kajanä och Lappmarkens härad, men annorstädes till en avsevärd del såsom bättre än förut.

Under åren 1920—22 ha de mindre bemedlade befolkningslagrens ekonomiska ställning enligt uppgift försämrats i Borgå, Joensuu, Kristinestad, Kaskö, Jakobstad och Gamlakarleby, förblivit oförändrad i Helsingfors, Åbo, Raumo, Tammerfors, Nyslott, Iisalmi, Vasa, Jyväskylä och Torneå, medan den i övriga städer fortfarande förbättrats. På landsbygden tyda 35.6 % av svaren på att utkomsten förbättrats under denna tid, 12.8 % på att den försämrats och 51.6 % på ett oförändrat läge. I S:t Michels och Vasa län har utvecklingen i detta hänseende varit gynnsammare än annorstädes. Läget har enligt uppgift försämrats bl. a. i en del kommuner i Raseborgs, Helsingfors, Ulfsby, Stranda, Kymmene, Äyräpää, Pielisjärvi, Libelits, Idensalmi, Rautalamppi, Salo, Haapajärvi och Lappmarkens härad, men ha förhållandena i dessa likasom i de flesta övriga härad till största delen förblivit oförändrade. En förbättring har iakttagits bl. a. i talrika kommuner i Lojo, Pernå, Virmo, Halikko, Loimijoki, Masku, Birkkala, Jämsä, Hollola, Jääskis, Kronoborgs, Sordavala, Jokkas, Rantasalmi, Kuopio, Ilmola, Korsholms, Pedersöre, Kuortane, Laukas, Uleå och Kemi härad.

2. *Förhållandet mellan familjemedlemmarna* har enligt ordförandenas i fattigvårdsnämnderna iakttagelser försämrats i jämförelse med tiden före kriget i Borgå, Åbo, Björneborg, Raumo, Villmanstrand, Joensuu och Jyväskylä samt förblivit oförändrat i Helsingfors, Lovisa, Hangö, Tammerfors, Lahti, Kristinestad, Gamlakarleby, Brahestad och Torneå, medan det däremot förbättrats i övriga städer. Förhållandena på landsbygden äro i detta hänseende mestadels oförändrade; 58.1 % av dem, som meddelat uppgifter äro av denna åsikt medan åter 31.6 % anse, att förhållandena förbättrats och 10.3 % att de försämrats. Till den sistnämnda gruppen höra bl. a. en del uttalanden från Raseborgs, Ulfsby, Birkkala, Tammela, Kymmene, Pielisjärvi, Libelits, Närpes, Lappo,

hitys on käynyt hyvään suuntaan etenkin monissa Lohjan, Mynämäen, Maskun, Hauhon, Lappeen, Äyräpään, Käkisalmen, Sortavalan, Heinolan, Mikkelin, Rantasalmen, Ilomantsin, Iisalmen, Rautalammin, Korsholman, Pietarsaaren, Laukaan, Oulun, Saloisten ja Kemin kihlakuntain kunnissa. Suhteellisesti valoisimman kuvan tarjoavat Mikkelin ja Oulun läänit, epäedullisimman taas rannikkoseudut, vaikka näissäkin tilanne on pääasiallisesti ennallaan.

Vuosien 1920—22 kuluessa on muutoksia perhesopuun nähden ollut vielä harvemmin havaittavissa. Kaupungeissa on kehitys yleensä merkitty samaksi kuin sodan edelliseen aikaan verraten. Poikkeuksina ovat toisaalta Kristiina ja Kaskinen, joissa vuosina 1920—22 on todettu huononemista, sekä toisaalta Heinola, Iisalmi, Vaasa ja Pietarsaari, joissa otot näinä vuosina ovat jääneet entiselleen, mutta ovat nykyään silti paremmat kuin ennen sotaa. Maaseudun vastauksista osoittaa 19.8 % perhesovun tänä aikana parantuneen, 13.2 % huonontuneen ja 67.0 % pysyneen ennallaan. Lausunnot tässä kohdin ovat myös maaseudulla useimmissa tapauksissa samansuuntaiset kuin edellisessäkin. Paraneminen on kumminkin kauttaaltaan harvinaisempi, kun sitä vastoin lähinnä Raaseporin, Lohjan, Helsingin, Hauhon, Jämsän ja Iisalmen kihlakunnissa huononeminen näyttää olevan yleisempi.

3. Mitä lastenkasvatukseen vähävaraisiin väestöluokkiin kuuluvissa perheissä tulee, on se kaupunkien köyhäinhuoltolautakuntain puheenjohtajain mielestä sodan edelliseen aikaan verraten parantunut Helsingissä, Naantalissa, Uudessakaupungissa, Hämeenlinnassa, Lahdessa, Viipurissa, Kotkassa, Haminassa, Mikkelissä, Kuopiossa, Kaskisissa, Jyväskylässä ja Oulussa, mutta huonontunut Porvoossa, Loviisassa, Hangossa, Porissa, Raumalla, Lappeenrannassa, Heinolassa, Joensuussa ja Kokkolassa sekä ollut entisellään muissa kaupungeissa. Maaseudulla viittaa 35.7 % tiedoista parantumiseen, 19.1 % huonontumiseen ja 45.2 % ennallaan pysymiseen. Suhteellisen paljon on huononemista todettu Hämeen, Kuopion ja Oulun lääneissä, eri kihlakuntien osalta Raaseporin, Ulvilan, Loimaan, Pirkkalan,

Haapajärvi och Lappmarkens härad, varemot utvecklingen gått i en gynnsam riktning särskilt i flere kommuner i Lojo, Virmo, Masku, Hauho, Lappvesi, Äyräpää, Kexholms, Sordavala, Heinola, S:t Michels, Rantasalmi, Ilomants, Idensalmi, Rautalampi, Korsholms, Pedersöre, Laukas, Uleå, Salo och Kemi härad. Den relativt gynnsammaste bilden erbjuda S:t Michels och Uleåborgs län, den ogynnsammaste åter kusttrakterna, ehuru även i dessa ställningen är i huvudsak oförändrad.

Under åren 1920—22 ha förändringar i förhållandet mellan familjemedlemmarna kunnat iakttagas i ännu färre fall. I städerna har läget enligt uppgift i allmänhet gestaltat sig på samma sätt som jämförelsen med tiden före kriget anger. Undantag bilda å ena sidan Kristinestad och Kaskö, där man kunnat konstatera en försämring under åren 1920—22, samt å andra sidan Heinola, Iisalmi, Vasa och Jakobstad, där förhållandena under dessa år förblivit som förut, men vilka för närvarande dock äro bättre än före kriget. Av svaren från landsbygden utvisa 19.8 %, att förhållandet mellan familjemedlemmarna förbättrats under denna tid, 13.2 %, att det försämrats och 67.0 %, att det förblivit oförändrat. Uttalandena i denna fråga gå även för landsbygdens vidkommande i de flesta fall i samma riktning som den ovanrefererade. En förbättring är emellertid genomgående sällsyntare, medan däremot närmast i Raaseborgs, Lojo, Helsinge, Hauho, Jämsä och Idensalmi härad en försämring synes vara allmänare.

3. Vad beträffar barnauppfostran i familjer tillhörande de mindre bemedlade befolkningsklasserna, har den för städernas vidkommande enligt ordförandenas i fattigvårdsnämnderna åsikt förbättrats i jämförelse med tiden före kriget i Helsingfors, Nådendal, Nystad, Tavastehus, Lahti, Viborg, Kotka, Fredrikhamn, S:t Michel, Kuopio, Kaskö, Jyväskylä och Uleåborg, men har den försämrats i Borgå, Lovisa, Hangö, Björneborg, Raumo, Villmanstrand, Heinola, Joensuu och Gamla-karleby samt förblivit oförändrad i övriga städer. På landsbygden tyda 35.7 % av uppgifterna på en förbättring, 19.1 % på en försämring och 45.2 % på ett oförändrat läge. En försämring har iakttagits i proportionsvis stor utsträckning i Tavastehus, Kuopio och Uleåborgs län, för de olika häraden i

Jämsän, Hollolan, Pielisjärven, Ilomantsin, Liperin, Närpiön, Lapuan, Oulun, Haapajärven, Kajaanin ja Lapin kihlakunnissa. Paraniminen näyttää päinvastoin verraten yleiseltä Lohjan, Pernajan, Halikon, Tyrvään, Maskun, Tammelan, Hauhon, Lappeen, Jääsken, Ayräpään, Sortavalan, Heinolan, Mikkelin, Juvan, Iisalmen, Kuopion, Rautalammin, Ilmajoen, Korsholman, Pietarsaaren, Laukaan, Viitasaaren, Saloisten ja Kemian kihlakunnissa; suuressa osassa myös näitä kihlakuntia ei lastenkasvatukseen nähden ole havaittu muutoksia.

(Vuosien 1920—22 kuluessa olot ovat tässä suhteessa säilyneet pääasiallisesti entisellään. Kaupungeissa on kehitys vastauksista päätäten myös näinä vuosina käynyt hyvään suuntaan Naantalissa, Uudessakaupungissa, Hämeenlinnassa, Lahdessa, Viipurissa, Haminaassa, Mikkelissä, Kaskisissa, Jyväskylässä ja Oulussa, huonoon suuntaan taas Porvoossa, Hangossa, Raumalla, Lappeenrannassa, Joensuussa, Kristiinassa ja Kokkolassa, mutta muualla olot ovat jääneet muuttumatta. Maaseudun lausunnoista osoittaa 28.7 % lastenkasvatuksen vuosina 1920—22 parantuneen, 18.3 % huonontuneen ja 53.0 % pysyneen ennallaan. Kehitys on tässä kohdin merkitty enimmäkseen samaksi kuin pidettäessä silmällä oloja ennen sotaa; paraneminen on tosin katsottu melkoista epätavallisemmaksi.

4. Tarkasteltaessa *alkoholijuomien nauttimisen* vaihteluja köyhimmissä väestöluokissa maailmansodan edelliseen aikaan verraten, huomataan sen köyhäinhuoltolautakuntain puheenjohtajain käsityksen mukaan ensinnäkin perheellisten keskuudessa tuntuvalta osalta vähentyneen. Kaupunkien suhteen näyttää lisääntymistä tapahtuneen vain Porvoossa, Loviisassa, Jyväskylässä ja Torniossa, jota paitsi tilanne on ilmoitettu entiseksi Hangossa, Savonlinnassa, Joensuussa, Iisalmissa, Kristiinassa ja Kokkolassa; muualla sen sijaan on asema näissä piireissä parantunut. Maaseudun tiedonantajista toteaa 15.3 % perheellisten juoppouden enentyneen, 57.8 % supistuneen ja 26.9 % pysyneen ennallaan. Kun näiden lausuntojen perusteella arvioidaan kehityksen suunta eri kihlakunnissa, saadaan loppuun liitetyn kartogrammin XII.1 tarjoama valoisia kuvia. Niinkuin siitä näkyy, on olojen katsottu huonontuneen vain Raaseporin kihla-

Raseborgs; Ulfsby, Loimijoki, Birkkala, Jämsä, Hollola, Pielisjärvi, Ilomants, Libelits, Närpes, Lappo, Uleå, Haapajärvi, Kajana och Lappmarkens härad. Däremot synes förbättringen vara jämförelsevis allmän för Lojo, Pernå, Halikko, Tyrvis, Masku, Tammela, Hauho, Lappvesi, Jääskis, Ayräpää, Sordavala, Heinola, S:t Michels, Jokkas, Idensalmi, Kuopio, Rautalampi, Ilmola, Korsholms, Pedersöre, Laukas, Viitasaari, Salo och Kemi härad; i stora delar även av dessa härad har beträffande barnauppfostran icke kunnat iakttagas några förändringar.

Under åren 1920—22 ha förhållandena i detta hänseende förblivit i huvudsak oförändrade. För städerna har utvecklingen att döma av svaren även under dessa år gått i en gynnsam riktning i Nådendal, Nystad, Tavastehus, Lahti, Viborg, Fredrikshamn, S:t Michel, Kaskö, Jyväskylä och Uleåborg, i en oförmånlig riktning åter i Borgå, Hangö, Raumo, Villmanstrand, Joensuu, Kristinestad och Gamlakarleby, medan förhållandena annorstädes förblivit oförändrade. Av uttalandena från landsbygden angiva 28.7 %, att barnauppfostran förbättrats under åren 1920—22, 18.3 %, att den försämrats och 53.0 %, att den förblivit som förut. Läget uppgives i detta hänseende mestadels ha undergått samma utveckling som ifall man beaktar förhållandena före kriget; en förbättring har dock ansetts för betydligt sällsyntare.

4. Om man ägnar uppmärksamhet åt växlingarna i *förtäringen av alkoholdrycker* bland de mindre bemedlade befolkningssklasserna i jämförelse med tiden före världskriget, kan man iakttaga, att den enligt ordförändras i fattigvårdsnämnderna uppfattning främst bland gifta minskats i betydlig grad. Beträffande städerna synes en ökning ha inträffat endast i Borgå, Lovisa, Jyväskylä och Torneå, varförutom läget uppgivits vara som förut i Hangö, Nyslott, Joensuu, Iisalmi, Kristinestad och Gamlakarleby; annorstädes har läget däremot förbättrats i dessa kretsar. Av de personer på landsbygden, som meddelat uppgifter, konstatera 15.3 %, att dryckenskapen bland de gifta ökats, 57.8 %, att den minskats och 26.9 %, att den förblivit som förut. Då man på grund av dessa uttalanden söker utröna den riktning utvecklingen tagit i olika härad, erhålles den gynnsamma bild, som det i slutet

kunnassa sekä säilyneen entisellään Pernajan, Jämsän, Juvan, Pielisjärven, Liperin, Lapuan, Haapajärven ja Lapin kihlakunnissa, mutta muissa 43 kihlakunnassa — Ahvenanmaalta ei, kuten yllä on mainittu, ole tietoja — laajemmassa tai pienemmässä mitassa parantuneen.

Perheettömien suhteen ei kehitys ole ollut läheskään yhtä edullinen. Kaupunkien osalta on alkoholin käyttämisen heidän keskuudessaan sanottu kasvaneen Helsingissä, Porvoossa, Loviisassa, Tampereella, Lappeenrannassa, Savonlinnassa, Joensuussa, Iisalmessa, Vaasassa, Kristiinassa, Kaskisissa, Pietarsaaressa, Kokkolassa, Jyväskylässä ja Torniossa sekä jääneen entiselleen Hangossa, Kotkassa, Haminaassa, Uudessakaarlepyyssä ja Raahessa, mutta supistuneen muissa 14 kaupungissa, joista tiedotja on saatu. Maaseudulla viittaa 34.8 % lausunnoista perheettömien juoppouden lisääntymiseen, 33.8 % sen vähentymiseen ja 31.4 % ennallaan pysymiseen. Suhteellisesti huonoimmalta asema näyttää Uudenmaan, Hämeen, Viipurin ja Mikkelin lääneissä. Kuten liitteenä olevasta kartogrammista XII.2 on havaittavissa, on väkijoumien nauttimisen puheena olevissa piireissä katsottu enentyneen Raaseporin, Lohjan, Pernajan, Vehmaan, Tyrvään, Loimaan, Hauhon, Jämsän, Hollolan, Kymin, Lappeen, Käkisalmen, Juvan, Rantasalmen, Pielisjärven, Ilomantsin ja Kajaanin kihlakunnissa, mutta päinvastoin pienentyneen Mynämäen, Maskun, Rannan, Jämsän, Äyräpään, Kurkijoen, Salmien, Iisalmen, Rautalammin, Ilmajoen, Pietarsaaren, Laukaan, Oulun, Saloisten ja Kemin kihlakunnissa sekä olleen entisellään muissa 20 kihlakunnassa.

Mitä vihdoin tulee alkoholiuomien käyttämiseen nuorison keskuudessa, on sen todettu kysymyksessä olevissakin väestöluokissa yleisimmin kasvaneen. Kaupungeissa on myös tässä katsannossa havaittu vähennystä Tammissaaressa, Naantalissa, Uudessakaupungissa, Hämeenlinnassa, Lahdessa, Viipurissa, Mikkelissä, Kuopiossa ja Oulussa, kun sen sijaan Heinolassa, Kristiinassa, Uudessakaarlepyyssä ja Raahessa tilanne on merkitty entiseksi ja muissa 21 kaupungissa, joista lausuntoja on saatu, huonommaksi. Maaseudulla mainitsee 54.4 % tiedonantajista nuorison juoppouden lisääntyneen, 26.3 % supistuneen ja 19.3 % pysyneen ennallaan. Vaasan ja Oulun lääneissä olot näyttävät paljon paremmilta kuin

bifogade kartogrammet XII. erbjuder. Såsom härav framgår, anses förhållandena ha försämrats endast i Raseborgs härad samt förblivit oförändrade i Pernå, Jämså, Jokkas, Pielisjärvi, Libelits, Lappo, Haapajärvi och Lappmarkens härad, medan de i övriga 43 härad — från Åland föreligga icke, som ovan nämndes, några uppgifter — förbättrats i större eller mindre grad.

Beträffande de ogifta har utvecklingen icke varit ens närmelsevis lika förmånlig. Beträffande städerna har bruket av alkohol bland dem enligt uppgift ökat i Helsingfors, Borgå, Lovisa, Tammerfors, Villmanstrand, Nyslott, Joensuu, Iisalmi, Vasa, Kristinestad, Kaskö, Jakobstad, Gamlakarleby, Jyväskylä och Torneå samt förblivit oförändrat i Hangö, Kotka, Fredrikshamn, Nykarleby och Brahestad, men minskats i de övriga 14 städer, för vilka uppgifter erhållits. På landsbygden tyda 34.8 % av uttalandena på att dryckenskapen bland de ogifta ökats, 33.8 % på en minskning därav och 31.4 % på ett oförändrat läge. Läget synes vara proportionsvis sämst i Nylands, Tavastehus, Viborgs och St Michels län. Såsom av kartogrambilagan XII.2 framgår, har förtäringen av alkoholdrycker i ifrågavarande kretsar enligt uppgift ökats i Raseborgs, Lojo, Pernå, Vehmo, Tyrvis, Loimijoki, Hauho, Jämså, Hollola, Kymmene, Lappvesi, Kexholms, Jokkas, Rantasalmi, Pielisjärvi, Ilomants och Kajana härad, men har den tvärtom minskats i Virmo, Masku, Stranda, Jääskis, Äyräpää, Kronoborgs, Salmis, Idensalmi, Rautalampi, Ilmola, Pedersöre, Laukas, Uleåborgs, Salo och Kemi härad samt förblivit oförändrad i de övriga 20 häraden.

Vad slutligen bruket av alkohol bland ungdomen vidkommer, har man konstaterat, att det allmänast tilltagit även i ifrågavarande befolkningsskikt. I städerna har även i detta hänseende iakttagits en minskning i Ekenäs, Nådendal, Nystad, Tavastehus, Lahti, Viborg, St Michel, Kuopio och Uleåborg, medan däremot i Heinola, Kristinestad, Nykarleby och Brahestad läget angivits vara som förut och för övriga 21 städer, från vilka utlåtanden erhållits, att det försämrats. På landsbygden uppgiva 54.4 % av dem, som meddelat uppgifter, att dryckenskapen bland ungdomen ökats, 26.3 %, att den minskats och 19.3 %, att den förblivit som förut. I Vasa och Uleåborgs län förefalla förhål-

muualla. Yksityisistä kihlakunnista viittaa-
vat huomattavalta osalta parannukseen Äyrä-
pään, Sortavalan, Iisalmen, Ilmajoen, Pietar-
saaren, Laukaan, Oulun, Saloisten ja Kemin
kihlakunnista annetut vastaukset; pääasialli-
sesti entisellään ovat olot Ruoveden, Pirkkalan,
Jääskén, Kurkijoen, Salmin, Mikkelin, När-
piön, Korsholman, Lapuan, Kuortaneen, Haapajärven,
Kajaanin ja Lapin kihlakunnissa, mutta muissa kihlakunnissa enemmässä tai
vähemmässä määrin huonommat.

5. Miten köyhäinlaitokuntain puheen-
johtajain käsitykset siitä, onko *kieltolailla*
mahdollisesti ollut *vaikutusta* edellisissä ky-
symyskohdissa esitettyyn kehitykseen, jakaantuvat
lääneittäin, ilmenee seuraavasta yhdistelmästä.

landena att vara avsevärt bättre än annorstä-
des. Av de enskilda häraden tyda de svar,
som erhållits från Äyräpää, Sordavala, Iden-
salmi, Ilmola, Pedersöre, Laukas, Uleå, Salo
och Kemi härad, till en betydlig del på för-
bättring; förhållandena äro huvudsakligen
oförändrade i Ruovesi, Birkkala, Jääskis,
Kronoborgs, Salmis, St Michels, Närpes,
Korsholms, Lappo, Kuortane, Haapajärvi,
Kajana och Lappmarkens härad, medan de i
övriga härad i större eller mindre utsträck-
ning försämrats.

5. Ordföranden i fattigvårdsnämnderna
åsikter därom, huruvida *föbudslagen* even-
tuellt haft någon *inverkan* på den i de före-
gående frågorna skildrade utvecklingen, för-
dela sig länsvis såsom framgår av följande
sammanställning:

L ä ä n i — L ä n	Kieltolaki vaikuttanut Föbudslagen medfört				Kieltolaki ei vaikut- tanut — Föbuds- lagen utan inverkan på			Yhteensä Summa
	parannukseen ei förbättring	huonontami- seen en försämring	ei suuntaa verktingar i olka rikt- ningar	parannukseen förbättringen	försämringen	huonontami- seen förhållandena	olot ennallaan de oförändr. förhållandena	
Uudenmaan — Nylands	5	20	3	2	5	4	3	42
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	28	31	4	3	7	6	12	91
Hämeen — Tavastehus	17	12	6	1	7	5	4	52
Viiipurin — Viborgs	28	14	2	1	3	2	5	55
Mikkelin — St Michels	10	3	3	1	3	4	3	27
Kuopion — Kuopio	16	14	4	—	—	3	5	42
Vaasan — Vasa	34	14	6	1	—	14	9	78
Oulun — Uleåborgs	33	16	1	1	2	7	6	66
Koko maa — Hela landet	171	124	29	10	27	45	47	453
Siitä kaupungit — Därav städer	15	7	6	—	3	1	2	34

Niinmuodoin on miltei puolet vastanneista
köyhäinlaitokuntain puheenjohtajista
katsonut kieltolain ainakin osittain vaikutta-
neen hyvään suuntaan. Ainoastaan Uuden-
maan läänin lausunnot poikkeavat tun-
tuvammin yleistuloksesta; niistä on vain vii-
desosa myöntänyt kieltolain johtaneen edes
osittaiseen parannukseen. Sisämaassa ja poh-
joisissa lääneissä on suhteellisesti harvemmin
kuin muualla todettu tämän lain seuraukset
vähäväkisten piirissä huonoiksi.

Niistä tiedonantajista, jotka ovat väittäneet
asiantilan parantuneen, ovat useimmat vii-
tanneet siihen, että kieltolaki on ollut omansa

Sälunda har inemot hälften av de ord-
förande i fattigvårdsnämnderna, som avgivit
svar, ansett, att föbudslagen åtminstone del-
vis inverkat i förmånlig riktning. Endast
uttalandena från Nylands län avvika känn-
barare från det allmänna resultatet; av dem
har endast en femtedel medgivit, att föbuds-
lagen åstadkommit ens en partiell förbättring.
I det inre av landet och i de nordliga länen
har man proportionsvis mer sällan än annor-
städes konstaterat, att följderna av denna lag
 varit ogynnsamma för de mindre bemedlade.

Av de sagesmän, vilka påstått, att sakläget
förbättrats, ha de flesta hänvisat därtill, att
föbudslagen varit ägnad att försvåra erhål-

vaikeuttamaan väkijuomain saantia ja vähentämään siten juoppoutta köyhimmässä väestönkerroksissa. Tästä ovat monet nähneet seuraavan myös vaurastumista etenkin perheellisten keskuudessa, kun ansiotulot on ainakin suurimmalta osalta käytetty perheen hyväksi. „Useat perheet, jotka perheempään juoppouden takia ovat kärsineet sääliä tuottavaa puutetta, ovat varttuneet hyvinvoipaan omavaraiseen talouteen,” kirjoitetaan eräästä sisämaan kaupungista. „Kun yleinen väkijuomakielto ja sen valvonta estää julkista tarjontaa eikä köyhän kannata maksaa satumaisia hintoja, joita n. s. vironpirtukauppiat vaativat, on aluksi korkean hinnan tähden jätetty ostamatta ja vähitellen juomatapa unhottunut hyvinvoimiksi ja siunaukseksi vähävaraiselle kansanuokalle, joka hyvin vielä juomien tuottaman kurjuuden muistaen täällä yleisesti kieltolakiakin kannattaa”, lausutaan taas eräästä Keski-Suomen pitäjistä. „Se, että kansan pohjakerroksissa on huomattavaa raitistumista tapahtunut ja hyvinvointi kohonnut, on kiistämätön totuus. Kieltolain suurin voitto onkin kansan köyhimpien kerrosten huomattava nouseminen paikkakunnalla”, todetaan vielä Turun-Poriin läänin rannikkoseudultakin. Itse Turun ympäristöpitäjistäkin esitetään suotuisia kokemuksia kieltolain suhteen. „Aikaa ja rahaa tappava väkijuomain käyttö on kieltolain vaikutuksesta suuresti vähentynyt.” Samalla valitetaan kuitenkin mieltymyksen muihin ajanvietteihin vastaavassa, jopa suuremmassakin määrässä vienään „ajan, joka olisi ollut uhrattava perheelle ja etupäässä kasvatustyöhön, joten seuraus on nuorison siveellinen rappeutuminen”. Toisaalta huomautetaan, että „kieltolailla on ehdottomasti ollut parantava vaikutuksensa sitäkin suuremmalla syyllä, kun kansan siveystunne on tuntuvasti höllynyt vuosien 1914—22 välisellä ajalla”. „Ennen kieltolakia ei kukaan hävennyt olla juovuksissa, mutta nyt sen sijaan ainakin jonkun verran.” „Ottaen huomioon ajan luonteen ja hengen, on kieltolailla kaikesta huolimatta ollut vaikutusta kehitykseen parempaan päin.” Useissa kunnissa mainitaan köyhäinhoidon avunsaajain luvun tästä syystä pienentyneen. Myös perhesovun, siveellisen elämän ja lastenkasvatuksen sanotaan monilla tahoilla nimenomaan tämän johdosta parantuneen. Lukuisissa tapauksissa tunnustetaan kieltolain ohessa muidenkin seikkain edistyneen kehitystä näissä suhteissa. Siten myönnetään esim. suurempien ansiomahdollisuuksien ja

landet, av rusdrycker och därigenom minskat dryckenskapen bland de fattigaste befolkningslagren. Härav har enligt många iakttagelse följt även en ökning av välståndet särskilt bland de giffa, då arbetsförtjänsten åtminstone till största delen använts till förmån för familjen. „Flere familjer, vilka på grund av familjefaderns dryckenskap lidit brist i beklagansvärd mån, ha förkovrats i välstånd och blivit välmående hushåll, som komma självständigt till rätta”, skrives från en stad i det inre av landet. „Då det allmänna rusdrycksförbudet och dess övervakning förhindrar offentlig utskänkning och det icke lönar sig för den fattige att betala de svindlande pris, som smygghandlarna med s. k. estsprit fordra, har man i början låtit bli att köpa på grund av det höga priset, och småningom har dryckesseden bortglömts, vilket lärt till välstånd och välsignelse för den obemedlade delen av befolkningen, som ännu väl minnes det elände rusdryckerna medförde och här därför allmänt understöder förbudslagen”, skrives åter från en socken i mellersta Finland. „Det, att hos folkets bottenlager en anmärkningsvärd tillnyktring ägt rum och att välståndet ökats, är en oomtvistlig sanning. Den största vinsten med förbudslagen består även i det anmärkningsvärda uppsvinget hos de fattigaste befolkningsskikten på orten”, konstateras t. o. m. i en kusttrakt i Åbo-Björneborgs län. Från kommunerna t. o. m. kring Åbo meddelas gynnsamma erfarenheter av förbudslagen. „Det med tid och pengar ödslande bruket av rusdrycker har genom förbudslagens inflytande minskats i märkbar grad.” Samtidigt klagar man över att lusten för andra tidsfördriv i motsvarande, t. o. m. i större utsträckning fört med sig slöseri med „den tid, som hade bort offras för familjen och uppfostringsarbetet, varigenom följden blivit, att ungdomen gått nedåt i sedligt avseende”. Å andra sidan framhålles, att „förbudslagen haft en ogensägligt förbättrande inverkan med desto större skäl, som folkets sedlighetskänsla kännbart förslappats under tiden mellan åren 1914—22”. „Före förbudslagen skändes ingen över att vara drucken, men nu är detta fallet åtminstone i någon mån.” „Då man beaktar tiden och tidsandan, har förbudslagen oaktat allt utövat inflytande på utvecklingen i en gynnsam riktning.” För flere kommuner uppgives, att antalet understödstagare vid fattigvården minskats på denna grund. Även förhållandet mellan fa-

korkeampien palkkojen osaltaan johtaneen vähäväkisten piirien vaurastumiseen ja oppivelvollisuuslain parantaneen lastenkasvatusta. Toisaalta on huomautettu, että tilanne olisi varmaan valoisampi, jos viranomaiset kieltolain valvonnassaan osoittaisivat enemmän intoa ja tarmoa. „Se, että salakauppa kukoistaa ja nuoriso käyttää väkijuomia, ei ole kieltolain syy, vaan syy on siinä, että lakia ei valvota, niinkuin tulisi.” — Useimmat niistä vastauksenantajista, jotka katsovat kieltolain vaikuttaneen osittain parantavasti, osittain huonontavasti, ovat todenneet tämän lain aikaansaaneen hyvää vain perheellisten ja vanhemman väestön keskuudessa, mutta päinvastoin paha nuorison piirissä, jonka on tämän takia väitetty paljon siveellisesti rappeutuneen ja ruvenneen yleisemmin juopottelemaan.

Viimeksi mainittuun ilmiöön viittaavat hyvin monet myös niistä, jotka lausunnossaan kiinnittävät huomiota vain kieltolain vahingollisiin vaikutuksiin. Varsinkin etelärannikolla kuvataan asema synkäksi. „Spriiitä kaupataan nykyään joka kylässä, ennen ainoastaan kaupungeissa. Sen lisäksi on yleiseen tietoisuuteen juurtunut käsitys, ettei kieltolaki ole hyödyllinen maallemme. Sen tähden moni pitää kunniana olla sitä seuraamatta ja pitää itseään kunnan miehenä kyetessään hankkimaan spriiitä ja juodessaan itsensä juovuksiin. Näin on etenkin nuorison laita. Sananlaskua: kielletty hedelmä on makeampi, on täydelleen sovitettu tähän tapaukseen. Huomattava on, että moni keski-ikäinen mies, joka ennen on ollut ehdottomasti raitis, nyt juo ylen määrin. Ei näet katsota enää häpeäksi olla humalassa.” „Miehet, naiset, jopa lapsetkin nauttivat hillitömmästi virolaista spriiitä, jota kuljetetaan kaikkiin mahdollisin keinoin kaikkialle.” Salakauppiat „myyvät tuotteitaan lapsillekin, mitä ei entisten väkijuomalakien aikana tapahtunut.” Uhmaillen ja ikäänkuin urheilun kannalta sanotaan nykyään kieltolakia rikottavan. Kieltolakia syytetään siitä, että se on aiheuttanut rannikoilla rajattoman salakuljetuksen ja sisämaassa rehoittavan kotipolton. Väkijuomain saanti on siten tullut entistä

miljemedlemmarna, det sedliga livet och barnauppfostran såges på flere håll ha förbättrats just på denna grund. I talrika fall erkännes, att jämte förbudslagen även andra omständigheter befrämjat utvecklingen i dessa hänseenden. Sålunda medgives t. ex., att de bättre förtjänstmöjligheterna och de högre lönerna för sin del bidragit till ökningsen av välståndet bland de mindre bemedlade kretsarna, och att läropliktslagen förbättrat barnauppfostran. Å andra sidan har framhållits, att läget säkert vore gynnsammare, om myndigheterna vid övervakningen av förbudslagen skulle ådagalägga mer iver och energi. „Att smygghandeln blomstrar och ungdomen brukar rusdrycker är icke förbudslagens fel, utan felet ligger däri, att lagen icke övervakas, såsom tillbörligt är.” — De flesta av de sagesmän, vilka anse, att förbudslagen delvis inverkat förbättrande, delvis i ogynnsam riktning, ha konstaterat, att denna lag fört gott med sig endast bland de gifta och bland den äldre befolkningen, men däremot ont bland ungdomen, vilken på grund härav påstås ha förfallit mycket i moraliskt avseende och begynt allmännare idka dryckenskap.

Den sistnämnda företeelsen framhålles även av synnerligen många bland dem, som i sitt uttalande fästa uppmärksamhet endast vid förbudslagens skadliga inverkningar. Isynnerhet på sydkusten skildras läget i mörka färger. „Sprit finnes nu till salu i varje by, förut fanns det endast i städerna. Därutöver har i det allmänna medvetandet implantats åsikten, att förbudslagen icke är gagnelig för vårt land. Därför sätter mängden en ära i att ej följa den, utan anser sig vara en duktig karl, då han kan skaffa sprit och suppa sig full i förbudslandet. Det är särskilt fallet med ungdomen. Ordspråket: 'förbjuden frukt smakar bäst', är fullt tillämpligt i detta fall. Märkligt är, att även många medelålders män, som förut varit absolutister, nu t. o. m. överlasta sig. Det anses nämligen ej mer vara skam att vara full.” „Män, kvinnor, ja t. o. m. barn förtära ohejdat estnisk sprit, som transporterats på alla möjliga sätt allestädes.” Smygghandlarna „sälja sina varor även åt barn, vilket under det de tidigare rusdryckslagarna gällde icke förekom”. Det säges, att man nuförtiden bryter mot förbudslagen på trots och som ett slags sport. Förbudslagen beskylles för att densamma givit upphov till obegränsad smuggling vid kusterna och till en allmänt utbredd lönbränning i det inre av

helpommaksi, erittäinkin kun niiden hinnat ovat yhä halventuneet. Keski-Suomeen kerrotaan varsinkin kesäaikoina laivoissa y. m. virtaavan runsaasti ulkomaista spriitä, mutta talvella on siellä yleensä esiintynyt harvemmin päihtyneitä. Kun nuoria poikasiakin käytetään välikäsinä ja apureina luvattomissa trokaus- ja valmistuspuuhissa, näyttää nuorison kohtalo erikoisen huolestuttavalta. „Ennen nuorison elämä oli rauhallisempaa, sovinnollisempaa ja raittiutta harrastavaakin, vaan nyt päinvastoin, lukemattomia veritekoja ja murhia on tapahtunut.” Kieltolain yhä kasvavan ja julkeamman rikkomisen on todettu lisäävän myös muuta rikollisuutta ja johtavan yleisen lainkunnioituksen hölymiseen. „Kieltolain rikkomista ei kansan kesken pidetä paheena, ja se seikka, että kaikki kansankerrokset polkevat tätä lakia, alentaa yleensä lainkunnioitusta ja niin yksilön kuin kansankin siveellistä ryhtiä.” „Jos kieltolaki olisi aikaansaatu jatkuvan raittiustyön tuloksena, olisi se ollut kansan yksilöiden sydämen ja kunnian asia, mutta kun se aikaansatiin puoluepyyteiden merkeissä, ei sitä kansa omaksu, joten se vaikuttaa haitallisesti muihinkin siveyskäsitteisiin.” „Se on kansan mielestä vain irvikuva, kansa ei tunne sitä laiksi. Rikokset ovat lisääntyneet ja vankeilat täyttyneet.” Myös terveydellisiä vaaroja väitetään kieltolain aiheuttavan, kun alkoholijuomat nykyään ovat huonoja ja käytetään entistä väkevämpinä; m. m. denaturoidun spriin ja kotikeittoviinan nauttimisesta, mainitaan ilmenneen „vatsatauteja ja mielenhäiriöitäkin”. Edelleen valitetaan sitä, ettei nykyään lääkäreiltäkään saa alkoholia, „ellei maksa heille reseptistä aika vahvasti, vaikka olisi hengenhätä eläimillä tai ihmisillä”. Vain harvoissa tapauksissa on eriköisesti huomautettu, että kieltolain seurauksena olisi pidettävä myös perhesovun ja lastenkasvatuksen huonontumista.

Mitä tulee niihin lausuntoihin, joissa kieltolain ei myönnetä olleen vaikutusta edellisissä kysymyskohdissa esitettyyn kehitykseen, on niissä ensinnäkin saatettu lukea yksinomaan muiden asianhaaran ansioksi tilanteen parantuminen. Tällöin on esim. vähäväkisten ta-

landet. Erhållandet av rusdrycker har sålunda blivit lättare än förut, isynnerhet då prisen på dem fortgående sjunkit. Det berättas vidare, att till det mellersta Finland i synnerhet sommartid medelst fartyg och dyl. strömmar rikligt av utländsk sprit, men på vintern har där i allmänhet förekommit färre druckna. Då t. o. m. unga gossar användas som mellanhänder och medhjälpare i olovliga försäljnings- och tillverkningsgöromål, synes ungdomens öde vara särskilt bekymmersamt. „Tidigare var ungdomens leverne fredligare, endrätligare och kännetecknades t. o. m. av intresse för nykterheten, men nu är det tvärtom, otaliga blodsdåd och mord ha inträffat.” Det, att man ständigt i allt större utsträckning och allt öppnare bryter mot förbudslagen, uppgives ha ökat även den övriga brottsligheten och lett till en allmän nedgång i aktning för lag. „Att man bryter mot förbudslagen anses bland folket icke som något ont, och den omständigheten, att alla befolkningsskikt förtrampa denna lag, minskar aktningen för lag i allmänhet och såväl individens som folkets moraliska hållning.” „Om förbudslagen hade fåtts till stånd som ett resultat av ett fortgående nykterhetsarbete, så hade den varit en hjärtesak och en hederssak för individerna inom folket, men då den bragtes till stånd i partibegärens tecken, omfattar folket den icke, varför den verkar skadligt även på övriga sedebegrepp.” „Den är enligt folkets mening blott en vrångbild, folket erkänner den icke som lag. Brottsens antal har ökats och fängelserna fyllas.” Ytterligare påstås förbudslagen medföra hälsovådliga följder, i det alkoholdryckerna nuförtiden äro dåliga och brukas starkare än tidigare; bl. a. omnämnes, att bruket av denaturerad sprit och hembränt brännvin givit upphov till „magsjukdomar och t. o. m. sinnesförvirring”. Vidare klagas över att man nuförtiden icke får alkohol ens av läkarna, „om man icke betalar åt dem rätt duktigt för receptet, även om det vore fara för livet hos djur eller människor”. Endast i få fall har särskilt framhållits, att som en följd av förbudslagen bör anses även en försämring i förhållandet mellan familjemedlemmarna och i barnauppfostran.

Vad de uttalanden beträffar, enligt vilka förbudslagen icke medgives ha utövat inflytande på den i föregående punkter skildrade utvecklingen, har i dem först och främst räknats enbart andra sakförhållanden till förtjänst, att läget förbättrats. Härvid har

loudellinen vaurastuminen merkitty tulokseksi korkeammista työpalkoista ja suotuisammista työmarkkinoista tai myös siitä, että väestö pulan aikana oppi elämään säästeliäämmin. Lastenkasvatuksessa tapahtunut edistys taas selitetään m. m. sivistystyön, koulupakon, nuorisotyön ja pyhäkoulutoiminnan tulokseksi. Olojen huononemiseen katsotaan ennen kaikkea vaikuttaneen sodan, kapinan y. m. murrosajan tapahtumien, jotka ovat vieneet etenkin nuorison villiintymiseen, kasvavaan nautinnon- ja voitonhimoon sekä raaistumiseen, samoinkuin yleisen lainkunnioituksen heikentymiseen m. m. elintarvelain jälkeen. Suotuisan raha-ajan on osaltaan mainittu lisänneen juoppoutta. Edelleen äärimmäisten vasemmistopolitiittisten virtausten sanotaan vaikuttaneen työtarmoon lamauttavasti ja osittain myös lastenkasvatuksen rappeutumiseen. Lukuississa tapauksissa moititaan kieltolain valvontaviranomaisia leväperäisyydestä, jopa tämän lain rikkomisesta. „Kieltolakia rikotaan eniten siinä yhteiskuntapiirissä, jossa johdonmukaisuuden tähden pitäisi käytämän hyvällä esimerkillä eikä suinkaan lainrikkomisella.” „Jos virkakunta itse ei ole raitis, kuinka se sitten voi sitä muilta vaatia.” „Kieltolaki olisi voitu toteuttaa, jos viranomaiset olisivat panneet rikoksista syytteeseen, eivätkä itse rikkoneet lakia.” Yleensä sivistyneistön suhdetta kieltolakiin pidetään eräissä lausunnoissa pahennuksen syynä; „tällä taholla on lakkaamatta esitetty lain mahdottomuutta”. „Nuorison keskuudessa lisääntyvä väkijoumain käyttö on tulos kieltolain vastustajain aivan uhmailevasta lainrikkomuksesta”, valitetaan. — Vihdoin on useissa vastauksissa todettu kieltolain jääneen vaille vaikutusta, koska olot ovat paikkakunnalla pääasiallisesti entisellään. Tähän ryhmään kuuluu osittain seutuja, joissa tilanne jo aikaisemminkin varsinkin salapolttoon nähden sisämaassa on jättänyt toivomisen varaa, mutta etenkin Pohjanmaalta monia sellaisiakin kuntia, joissa olot pitemmän aikaa m. m. menestyksellisen raittiustyön ansiosta ovat olleet tyydyttävät ja juoppous ainakin vähävaraisten väestöluokkien piirissä on ollut perin harvinaista. Näin on ilmoitettu olevan asianlaidan myös Lapissa, jossa kieltolaki on jo kauemmin ollut voimassa.

exempelvis förbättringen av de mindre bemedlades ekonomiska läge angivits såsom ett resultat av de höga arbetslönerna och den gynnsammare arbetsmarknaden eller ock därav, att befolkningen under kristiden lärde sig att leva sparsammare. De i barnauppfostran iakttagna framstegen åter förklaras vara resultat bl. a. av upplysningsarbetet, skoltvånget, ungdomsarbetet och söndagsskolverksamheten. Försämringen i förhållandena anses framför allt ha förorsakats av händelserna under kriget, upproret o. a. brytningstider, vilka givit upphov till förvildning, växande njutnings- och vinningslystnad särskilt bland ungdomen samt förråat den, varjämte den allmänna aktningen för lag försvagats bl. a. efter livsmedelslagen. De gynnsamma penningtiderna ha å sin sida enligt uppgift bidragit att öka dryckenskapen. Vidare uppgives de radikalaste vänsterpolitiska strömningarna ha inverkat förslappande på arbetsenergin och delvis även bidragit till barnauppfostrans förfall. I talrika fall beskyllas de myndigheter, som övervaka förbudslagen, för slapphet, t. o. m. för brott mot denna lag. „Mot förbudslagen brytes mest inom de samhällskretsar, vilka för konsekvensens skull borde föregå med gott exempel och icke med lagbrott.” „Om tjänstemannakåren icke är nykter, huru kan man då fordra det av andra.” „Förbudslagen hade kunnat förverkligas, om myndigheterna hade beivrat brotten och icke själva brutit mot lagen.” I allmänhet anses den bildade klassens ställning till förbudslagen i en del utlåtanden som orsaken till det onda; „på detta håll har man oavlättligt framhållit lagens omöjlighet”. Det klagas över „att bland ungdomen det ökade bruket av alkohol är ett resultat av förbudslagsmotståndarnas på trots begångna brott mot lag”. — Slutligen har i flere fall konstaterats, att förbudslagen förblivit utan verkan, när förhållandena på orten i huvudsak äro som förut. Till denna grupp höra delvis trakter, där läget redan tidigare särskilt på grund av lönnbränningen i det inre av landet lämnat övrigt att önska, men i synnerhet i Österbotten många sådana kommuner, där förhållandena under en längre tid bl. a. tack vare ett framgångsrikt nykterhetsarbete varit tillfredsställande, och där dryckenskapen åtminstone bland de mindre bemedlade befolkningsklasserna varit mycket sällsynt. Detta har uppgivits vara fallet även i Lappmarken, där förbudslagen redan en längre tid varit i kraft.

XV. Pelastusarmeija ja Kaupunkilähetyksen johtajat. — Frälsningsarmén och föreståndarna för stadsmissionen.

Selvityksen hankkimiseksi siitä, mitä kiel-
tolaki on vaikuttanut köyhimpien väestöluok-
kien olosuhteisiin, käännyttiin, paitsi köy-
hänhoitolautakuntain puheenjohtajain, myös
pelastusarmeijan ja kaupunkilähetyksen joh-
tajien puoleen erikoisilla tiedustelukaavak-
keilla XIV a ja b (vrt. liitteitä siv. 51—55).
Pelastusarmeijan päämajan välityksellä lähe-
tettiin kaikkiaan 96 kaavaketta XIV a sen
paikallisille osastoille; vastauksia saatiin pää-
majan kirjelmän ohessa vain 12 osastolta,
nimittäin mies-yhteiskunnalliselta konttorilta
Helsingistä sekä slummiaseemilta Helsingistä,
Turusta, Porista, Hämeenlinnasta, Tampe-
reelta, Viipurista, Kuopiosta, Pietarsaaresta
ja Oulusta, samoin kuin Kotkan ja Vaasan pai-
kallisosastoilta. Sen, että ainoastaan 12.5 %
kaavakkeista palautettiin, on pelastusarmeijan
pääsihteeri selittänyt johtuvan siitä, että pe-
lastusarmeijan upseerit eivät muilla, paitsi
sosialisilla, työaloilla tavallisesti pysy kauem-
man kuin yhden vuoden kullakin asemalla.
„He kykenevät sen tähden tuskin tekemään
mitään vertailuja nykyolojen ja sodan edel-
lisen ajan välillä sillä paikkakunnalla, jolla
he nyt ovat. Heillä ei myöskään ole mitään
tämänlaatuista tilastoa, joka voisi tehdä hel-
pommaksi kysymysten tarkan vastaamisen.”
Kaavakkeet XIV b lähetettiin Helsingin ja
Turun kaupunkilähetyksen johtajille, jotka
molemmat ovat antaneet lausuntonsa. Seu-
raavassa tarkastellaan aluksi pelastusarmeija-
jalta saatuja tietoja.

A. Pelastusarmeija.

Itse päämajan varmana käsityksenä on
pääsihteeri esittänyt, pitäen maata yhtenä ko-
konaisuutena, että „taloudelliset olot työtä-
tekevän luokan keskuudessa, jossa pelastusar-
meijalla on etupäässä työvainionsa, maail-
mansodan edelliseen aikaan verraten ovat
huomattavasti parantuneet. Lasten kasva-
tukseen nähden on myös olemassa merkkejä,
jotka viittaavat verkalleen edistyvään koho-
miseen. Alkoholijuomien nauttimiseen katsoen
on asema epäilemättä parempi kuin ennen

I och för införskaffandet av utredning där-
om, huru förbudslagen inverkat på de fatti-
gaste folkklassernas förhållanden, riktades en
förfrågan utom till ordförandena i fattig-
vårdsnämnderna även till frälsningsarmén
och föreståndarna för stadsmissionen förme-
delst speciella frågeformulär XIV a och b
(jmf. bilagorna å sid. 51—55). Genom för-
medling av frälsningsarméns högkvarter ut-
sändes inalles 96 exemplar av formulär
XIV a till dess lokalavdelningar; svar erhö-
llos förutom av högkvarteret av blott 12 av-
delningar, nämligen från manliga-sociala
kontoret i Helsingfors samt slumstationerna
i Helsingfors, Åbo, Björneborg, Tavastehus,
Tammerfors, Viborg, Kuopio, Jakobstad och
Uleåborg samt lokalavdelningarna i Kotka och
Vasa. Att endast 12.5 % av formulären åter-
sänts, har chefsekreteraren vid frälsnings-
armén förklarat bero därpå, att frälsnings-
arméns officerare i övriga arbetsgrenar, utom
de sociala, ej i regel kvarstå längre än ett år
på varje station. „De kunna därför svårligen
göra några jämförelser mellan förhållandena
nu och tiden före världskriget på den ort,
där de nu befinna sig. De föra ej heller nå-
gon statistik av detta slag, som kunde hjälpa
dem att besvara frågorna med noggrannhet.”
Formulär XIV b sändes till föreståndarna för
stadsmissionen i Helsingfors och Åbo, vilka
bägge avgivit utlåtande. I det följande
granskas till en början de av frälsningsarmén
erhållna uppgifterna.

A. Frälsningsarmén.

Själva högkvarterets bestämda uppfattning
har chefsekreteraren framlagt och tager han
landet som en helhet: „De ekonomiska för-
hållandena bland de arbetande klasserna, där
frälsningsarmén företrädesvis har sitt arbets-
fält, äro jämförda med tiden före världskri-
get betydligt förbättrade. Beträffande bar-
nens uppfostran finnes även tecken, som
tyda på en sakta framåtskridande lyftning.
I fråga om förtäringen av alkoholdrycker är
ställningen utar tvivel bättre än före världs-

maailmansotaa, niin hyvin perheellisten ja perheettömien kuin nuorisonkin piirissä, mutta toiselta puolen näyttävät pari viime vuotta osoittavan oireita huolestuttavaan huononemiseen, joka, jos se jatkuu, pian saattaa johtaa olot samalle alhaiselle tasolle kuin ennen maailmansotaa.”

Mies-yhteiskunnallinen konttori Helsingissä on todennut juoppouden vähentyneen sodan edelliseen aikaan verraten „enempi kuin puolella” ja maininnut pelastusarmeijan yömajaan otetun kaikkiaan 595 626 henkilöä, huomauttaen samalla, ettei juopuneita oteta yömajaan ja ettei sinne pyrkijöitä kieltolain aikana ole ollut niin paljon kuin ennen. „Kieltolaki on vaikuttanut hyvää yömajassa maajaillevien miesten keskuudessa.” — Pääkaupungin slummiaseimalta saatujen tietojen mukaan ovat sekä taloudellinen tila että perhesopu köyhimmissä väestöluokissa parantuneet sodan edelliseen aikaan verraten, mutta huomontuneet vuosien 1920—22 kuluessa. „Nykyinen ajanhenki on tuottanut paljon ikävyyttä perhe-elämään; vaimo voi jättää miehensä ja mies vaimonsa.” Samalla on lastenkasvatus näissä perheissä muuttunut huonomaksi kuin ennen sotaa, mitä huononemista on havaittu myös vuosina 1920—22. Viimeksi mainittuina vuosina on alkoholiuomien nauttiminen näiden suuren saantimahdollisuuden tähden jälleen enentynyt sekä perheellisten että perheettömien ja nuorison keskuudessa. Kuitenkin kirjoitetaan lausunnossa: „Monet juomareista ovat tulleet raittiiksi kieltolain tultua maahamme, sillä heillä ei ollut voimia mennä kapakan ohi niiden ovien ollessa auki. Kieltolaki on poistanut ne suuret joukot miehiä, naisia ja lapsia, jotka tillpäivinä jonottivat pullojensa sekä kannujensa kanssa kapakan tai myymälöiden edustalla odottaen sitä kirottua lientä. Kieltolailla olisi suuri vaikutus, jos saataisiin salakauppiat poistetuiksi.” Pelastusarmeijan avustustoiminnan suhteen on tyydytty toteamaan, että avustukset ovat kohdistuneet enimmäkseen orpoihin ja leskiin.

Kauttaaltaan edistystä osoittavia tietoja on annettu Turun, Porin, Tampereen, Kotkan, Kuopion ja Vaasan osastoilta. Niiden mukaan ovat vähävaraisimmissa piireissä taloudelliset olot, perhesopu ja lastenkasvatus parantuneet sekä alkoholiuomien nautti-

kriget, bland såväl gifta och ogifta som ungdomen, men å andra sidan synas de två sista åren visa tendenser till en oroande försämring, som, om den fortgår, snart kan bringa förhållandena ned till samma punkt, som före världskriget.”

Det manliga-sociala kontoret i Helsingfors har konstaterat, att dryckenskapen minskats jämfört med tiden före kriget „med mer än hälften” och omnämner, att i frälsningsarméns natthärbärge mottagits inalles 595 626 personer, och framhåller samtidigt, att druckna icke mottagas i natthärbärgen och att aspiranter till detsamma icke funnits i lika stort antal under förbudslagstiden som förut. „Förbudslagen har inverkat gynnsamt på de i natthärbärgen vistande männen.” — Enligt de uppgifter, som erhållits från huvudstadens slumstation, har såväl det ekonomiska läget som förhållandet mellan familjemedlemmarna inom de fattigare befolkningslagren förbättrats i jämförelse med tiden före kriget, men försämrats under åren 1920—22. „Den nutida tidsandan har medfört mycket ledsamheter i familjelivet; hustrun kan lämna sin man och mannen sin hustru.” Samtidigt har barnauppfostran i dessa familjer blivit sämre än före kriget, vilken försämring iakttagits även under åren 1920—22. Under de sistnämnda åren har förtäringen av alkoholdrycker på grund av de stora möjligheterna att erhålla sådana åter ökats såväl bland gifta som bland ogifta och ungdom. Dock skrives i uttalandet: „Många av drinkarna ha blivit nyktra sedan förbudslagen införts i landet, ty de ha icke haft krafter att gå förbi krogen, då dennas dörr varit öppen. Förbudslagen har avskaffat de stora hopar av män, kvinnor och barn, som på avlöningsdagarna köade med sina flaskor och kannor utanför krogen eller försäljningsstället under väntan på den förbannade drycken. Förbudslagen skulle ha ett stort inflytande, om smyghandlarna skulle kunna utrotas.” Beträffande frälsningsarméns understödsverksamhet har man nöjt sig med att konstatera, att bidragen mestadels givits åt föräldralösa och ånkor.

Sådana uppgifter, som genomgående utvisa framsteg, ha avgivits från avdelningarna i Åbo, Björneborg, Tammerfors, Kotka, Kuopio och Vasa. Enligt dessa ha i de mindre bemedlade kretsarna de ekonomiska förhållandena, familjefriden och barnaupp-

minen vähentynyt niin hyvin sodan edelliseen aikaan verraten kuin vuosien 1920—22 kulessa. Kieltolailta on yleensä katsottu myös olleen vaikutusta tähän kehitykseen. Siten ilmoitetaan Turusta, että „köyhä väestö kieltolain avulla on saavuttanut paremman aseman kuin ennen, kun he eivät nykyään ole kiusauksessa viedä jokaista ropoan kapakkaan”. Porissa on niinikään kieltolain todettu jossakin määrän parantaneen oloja, samoin Tampereella, jossa kuitenkin sanotaan kieltolain kunnioituksen vuonna 1923 höltyneen. „Huligaanit, työttömät nuorukaiset ja laiskat miehet harjoittavat pahetta, josta on yhteiskunnalle suuri kirous. Heitä varten valtiolla pitäisi olla pakkotyölaitoksia, sillä työllä on siunauksensa. Jonkun kuukauden vankeusrangaistus ei tee heistä ihmisiä.” Kotkassa väitetään kieltolain olleen hyvin suureksi hyödyksi niiden ihmisten piirissä, joiden hyväksi pelastusarmeija työskentelee. Kuopiossa ilmoitetaan kieltolain ehdottomasti merkinneen edistystä. „Vaimot ja lapset käyvät paremmin puettuina ja miehet pysyvät enemmän kotonaan.” Vaasassa kerrotaan väkijuomien nauttimisen ennen maailmansotaa olleen valloillaan. Perheitten keskuudessa juotiin suuressa määrin ja naisetkin joivat julkisesti, mutta nyt on ollut huomattavissa vähennyistä. „Hän, joka ennen on pannut kaiken rahansa väkijuomiin, on nyt tullut kunnolliseksi perheensä elättäjäksi. Kieltolaki-järjestys on kyllä hyvä, vaan pitäisi olla ankarampi laki sen rikkojille.” — Tietoja pelastusarmeijan avustustoiminnasta on näiden kaupunkien osalta saatu vain Turusta, Porista ja Tampereelta. Turkuun nähden nämä koskevat ainoastaan vuotta 1919; sinä vuonna on siellä avustusta nauttineiden perheiden luku ollut 789 ja avustukset ovat nousseet kaikkiaan Smk:aan 21 338: 55. Missä määrin nämä perheet ovat saaneet avustusta nimenomaan juoppouden takia, on tuntematonta. Porissa on kysymyksessä olevia perheitä ilmoitettu vuosina 1913—20 olleen kaikkiaan 118 ja niissä perheenjäseniä 317, avustussumman noustessa 11 753 markkaan; näistä on vain 5 perhettä ja niissä 27 henkilöä nauttanut avustusta etupäässä juoppouden tähden. Tampereella on mainittuina vuosina avustettu kaikkiaan 4 684 perhettä, joissa on ollut keskimäärin 4—5 jäsentä, avustusmäärän ollessa 11 051 markkaa; näistä on vain 2 perhettä ja niissä 5 henkeä saanut avustusta ruokavarojen muodossa juoppouden vuoksi.

fostran förbättrats samt har förtäringen av alkoholdrycker minskats såväl i jämförelse med tiden före kriget som under åren 1920—22. Förbudslagen anses i allmänhet ha inverkat på denna utveckling. Sålunda meddelas från Åbo, att „den fattiga befolkningen med förbudslagens tillhjälp ernått en bättre ställning än tidigare, enär de nu icke äro i fröstelse att föra varje slant till krogen.” I Björneborg har likaså konstaterats, att förbudslagen i någon mån förbättrat förhållandena, likaså i Tammerfors, varifrån dock meddelats, att aktningen för förbudslagen minskats under år 1923. „Huliganer, arbetslösa ynglingar och lättjefulla karlar göra ohägn, vilket är till stor förbannelse för samhället. Staten borde ha tvångsarbetsinrättningar för dem, ty arbete är till välsignelse. Någon månads fängelsestraff gör dem icke till människor.” I Kotka uppgives förbudslagen ha varit till mycket stor nytta i de kretsar, för vilka frälsningsarmén arbetar. Från Kuopio meddelas, att förbudslagen inneburit ett ovillkorligt framsteg. „Hustrurna och barnen gå bättre klädda och männen hålla sig mer hemma.” Från Vasa uppgives, att förtäringen av rusdrycker varit mycket allmän före världskriget. I familjerna dracks det mycket och även kvinnorna drucko offentligt, men nu här en minskning kunnat förmärkas. „Den, som tidigare satte alla sina pengar till rusdrycker, har nu blivit en ordentlig familjeförsörjare. Förbudslagsordningen är nog god, men det borde finnas en strängare lag för dem, som bryta mot den.” — Uppgifter om frälsningsarméns understödsverksamhet ha för dessa städers vidkommande erhållits endast från Åbo, Björneborg och Tammerfors. Beträffande Åbo gälla dessa endast år 1919; detta år var antalet familjer, som åtnjoto understöd, 789 och ha bidragen stigit till inalles Fmk 21 338: 55. I vilken mån dessa familjers understöd föranletts just av dryckenskap, är obekant. I Björneborg uppgives antalet ifrågavarande familjer under åren 1913—20 ha varit inalles 118 och antalet familjemedlemmar 317, medan understödsbeloppet stigit till 11 753 mark; av dessa ha endast 5 familjer med 27 personer åtnjutit understöd främst på grund av dryckenskap. I Tammerfors har under nämnda år understötts inalles 4 684 familjer, vilka haft i genomsnitt 4—5 medlemmar, medan understödsbeloppet stigit till 11 051 mark; av dessa ha endast 2 familjer med 5 medlemmar erhållit understöd i form av matvaror på grund av dryckenskap.

Muista kaupungeista on ensimmäkin Hämeenlinnassa huomattu taloudellisen tilan puheena olevissa kansankerroksissa osittain parantuneen ja osittain pysyneen ennallaan sodan edelliseen aikaan verraten; vuosina 1920—22 ei tässä suhteessa ole tapahtunut muutoksia. Perhesovun on katsottu kauttaaltaan säilyneen entisellään. Alkoholijuomien nauttimisen on sen sijaan väitetty osaksi lisääntyneen, kun moni on ruvennut viinatrokariksi ja nuorisokin käytetään väkijuomien välittäjänä. „Paikkakunnalla on kymmeniä, jotka kaikella tavalla välittävät väkijuomia ja tulevat vallan sillä toimeen, koska he eivät tee mitään muuta työtä, sellaisetkin, jotka nauttivat ennen pelastusarmeijan apua. En voi syyttää siitä kieltolakia; ehkäpä asiat olisivat vieläkin huonommin, jos väkijuomia olisi ollut vapaasti saatavissa. Vain yhtä 4 lapsen perhettä avustetaan nykyään juoppouden tähden.” — Viipurissa on taloudellisten olojen ilmoitettu parantuneen verrattuna aikaan ennen sotaa, mutta vuosien 1920—22 kuluessa pysyneen ennallaan. Perhesopu on myös nykyään parempi kuin ennen sotaa, mutta se on huonontunut viime vuosina. Lastenkasvatuksen on merkitty kauttaaltaan huonontuneen. Alkoholijuomien käyttöön nähden kirjoitetaan: „Maailmansodan jälkeen, jolloin väkijuomia ei saatu, on monen koti muuttanut huomattavasti paremmaksi. Vuosina 1920—21 ei juoppous vielä niin suuresti rehoittanut, mutta vuonna 1922 se alkoi suuresti lisääntyä, jopa nuorison keskuudessa hirvittävässä määrässä. Eivät ainoastaan nuoret miehet, vaan nuoret naisetkin juovat ja pitävät pirtukauppaa. Melkein lapsuusiässä olevia näkee juoppuneina kadulla. Ennen sotaa ei nähty juovuksissa alle 18-vuotiasta. Kieltolaki, niin hyvä tarkoitus kuin sillä onkin, ei ainakaan meidän paikkakunnallamme ole tehnyt sitä vaikutusta, kuin niin monessa, monessa kodissa oli toivottu. Kielletty hedelmä on aina makeampaa.” Avustusta on Viipurissa vuosina 1913—20 nauttinut kaikkiaan noin 1 000, keskimäärin 3 hengen perhettä; yksin joulujakeluihin on mennyt yli 5 000 markkaa. Etupäässä juoppouden takia on siellä avustettu noin 75 perhettä, joita ei kuitenkaan ole avustettu vuosina 1913—20. — Pietarsaareissa on taloudellisten olojen katsottu muuttuneen paremmiksi kuin ennen sotaa, mutta vuosina 1920—22 säilyneen entisellään. Perhesopuun ja lastenkasvatukseen nähden ei ole pantu merkille mitään muutok-

Av övriga städer har först och främst i Tavastehus observerats, att det ekonomiska läget inom ifrågavarande befolkningsskiikt delvis förbättrats och delvis förblivit som förut i jämförelse med tiden före kriget; under åren 1920—22 ha inga förändringar inträffat i detta hänseende. Förhållandet mellan familjemedlemmarna anses ha förblivit genomgående som förut. Förtäringen av alkoholdrycker har däremot enligt uppgift delvis ökat, när mången givit sig till spritlangare och när man begynt använda även ungdomen vid förmedling av rusdrycker. „På orten finnes tiotal personer, som på allt sätt förmedla rusdrycker och komma väl till rätta därmed, när de icke göra annat arbete, även sådana, som tidigare åtnjoto hjälp av frälsningsarmén. Jag kan icke beskylla förbudslagen därför; måhända stode sakerna ännu sämre, om rusdrycker skulle erhållas fritt. Endast en familj med 4 barn erhåller för närvarande understöd till följd av dryckenskap”. — Från Viborg uppgives, att de ekonomiska förhållandena förbättrats i jämförelse med tiden före kriget, men ha de förblivit som förut under åren 1920—22. Förhållandet mellan familjemedlemmarna är likaså nu bättre än före kriget, men har det försämrats under de senaste åren. Barnauppfostran har enligt uppgift försämrats genomgående. Beträffande bruket av alkoholdrycker skrives: „Efter världskriget, då rusdrycker ej erhöles, har mångens hem märkbart förändrats till det bättre. Under åren 1920—21 florerade dryckenskapen ännu ej så starkt, men år 1922 begynte den starkt tilltaga, bland ungdomen t. o. m. i skrämmande grad. Icke endast unga män, utan även unga kvinnor dricka och driva handel med sprit. Sådana, som ännu äro nästan barn, uppträda druckna på gatan. Före kriget såg man icke druckna under en ålder av 18 år. Förbudslagen, huru gott ändamål den än har, har åtminstone icke på vår ort haft det inflytande, som önskats i så mångt, mångt hem. Den förbudna frukten är alltid sötare”. I Viborg ha under åren 1913—20 inalles cirka 1 000 familjer, i genomsnitt på 3 personer var, åtnjutit understöd; enbart till utdelningen till julen ha över 5 000 mark åtgått. Främst på grund av dryckenskap har där understötts ungefär 75 familjer, vilka dock icke understötts under åren 1913—20. — I Jakobstad anses, att de ekonomiska förhållandena förbättrats jämfört med före kriget, men ha de under åren 1920—22 förblivit oförändrade. Beträffande förhå-

sia. Juoppouden on todettu perheellisten, perheettömien ja nuorisonkin keskuudessa vähentyneen sodan edelliseen aikaan verraten, mutta vuosien 1920—22 kuluessa pysyneen ennallaan. „Kieltolaki on hyväksi täällä, vaan tänä vuonna (1923) ovat jotkut alkaneet pitää salakauppaa, jonka vuoksi usein näkee juopuneita kadulla. On ollut hyvä, ettei ole ollut saatavana väkijuomia, joten on ollut pakko olla ilman. Uskon pitemmän ajan kulluttua sen tulevan tottumuksiksi, että voidaankin olla ilman niitä, ja se on tuova onnea moneen kotiin.” Vuonna 1920 on Pietarsäessä avustettu kaikkiaan 75 perhettä, joissa on ollut 250 jäsentä; missä määrin nämä ovat saaneet avustusta juoppouden tähden, ei ole tietoa. — Oulussa vihdoin on taloudellisten olojen, perhesovun ja lastenkasvatuksen ilmoitettu ainakin osittain parantuneen sekä sodan edelliseen aikaan verraten että vuosina 1920—22. Alkoholinikäytön on viime aikoina havaittu vähentyneen työläisten keskuudessa, mutta keskiluokassa lisääntyneen. Nuorison juoppouden sanotaan nykyään enentyneen syystä, että joissakin piireissä ovat salakauppiat käyttäneet alaikäisiä poikia käytyreinä. Kieltolain vaikutuksista lausutaan: „Siellä, missä kieltolakia on noudatettu, on perheiden sekä aineellinen että siveellinen tila parantunut. Kieltolaki on omiaan auttamaan kansan tilannetta täälläkin Oulun seudulla parempaan taloudelliseen asemaan, jos väkijuomatulva ulkomailta ja kotimainen salapoltto saataisiin ehkäistyksi.” Pelastusarmeijan avustamiin perheiden luku vuosina 1913—20 on Oulussa ollut suunnilleen 5 285 ja perheenjäsenten luku noin 8 285. Kahden viime vuoden aikana on avustettu 8 perhettä, jotka ovat kärsineet juoppouden takia; perheenjäseniä on näissä ollut 59, ja avustusmäärä on noussut 1 342 markkaan, josta suurin osa on annettu luonnossa.

B. Kaupunkilähetyksen johtajat.

Helsingin kaupunkilähetyksen johtaja on todennut alkoholijuomien nauttimisen maailmansodan edelliseen aikaan verraten köyhimmässä väestöluokissa niin hyvin perheellisten ja perheettömien kuin nuorisonkin keskuudessa huomattavasti vähentyneen; vuosien

landet mellan familjemedlemmarna samt barnauppföstran ha inga förändringar iakttagits. Man har konstaterat, att dryckenskapen minskats bland gifta, ogifta och även bland ungdomen i jämförelse med före kriget, men har den förblivit som förut under åren 1920—22. „Förbudslagen har ett gott inflytande här, men innevarande år (1923) ha en del personer begynt driva smygghandel, varför man ofta ser druckna på gatan. Det har varit bra, att inga rusdrycker stått att få, varför man fått lov att vara utan. Jag tror att det, sedan en längre tid förgått, blir en vana att vara dem förutan, och kommer detta att medföra lycka för mångt hem”. År 1920 har i Jakobstad understötts inalles 75 familjer med 250 medlemmar; i vilken utsträckning dessa understöd föränlets av dryckenskap, är obekant. — I Uleåborg slutligen ha enligt uppgift de ekonomiska förhållandena, förhållandet mellan familjemedlemmarna och barnauppföstran åtminstone delvis förbättrats såväl i jämförelse med tiden före kriget som under åren 1920—22. Bruket av alkohol har, enligt vad man iakttagit, minskats bland arbetarna, men ökats inom medelklassen. Dryckenskapen bland ungdomen uppgives ha tilltagit nuförtiden av det skälet, att inom en del kretsar smygghandlarna använt minderåriga gossar som handlangare. Angående inverkan av förbudslagen säges: „Där förbudslagen följts, har familjernas ställning förbättrats såväl i materiellt som sedligt avseende. Förbudslagen är ägnad att förhjälpa folket även här i trakten av Uleåborg till en bättre ekonomisk ställning, om spritfloden från utlandet och den inhemska lönnbränningen skulle kunna förhindras”. Antalet familjer, som understötts av frälsningsarmén under åren 1913—20, har i Uleåborg uppgått till ungefär 5 285 och antalet familjemedlemmar till cirka 8 285. Under de tvenne senaste åren ha 8 familjer, vilka lidit nöd på grund av dryckenskap, erhållit understöd; antalet familjemedlemmar i dessa har varit 59, och har understödsbeloppet stigit till 1 342 mark, av vilket största delen givits in natura.

B. Föreståndarna för stadsmissionen.

Föreståndaren för stadsmissionen i Helsingfors har konstaterat, att förtäringen av alkoholdrycker i jämförelse med tiden före världskriget märkbart minskats inom de fattigaste befolkningsklasserna såväl bland gifta och ogifta som bland ungdomen; under åren

1920—22 kuluessa hän ei ole pannut merkille erityistä muutosta, paitsi että perheellisten juoppous vuoden 1922 lopulla on jonkun verran lisääntynyt. Taloudellisen tilan ja lastenkasvatuksen hän katsoo näissä piireissä kauttaaltaan parantuneen, samoin perhesovun, johon nähden ei kuitenkaan viime vuosina ole muutoksia tapahtunut. Kieltolaki on hänen mielestään vaikuttanut edulliseen suuntaan. Helsingin kaupunkilähetyksen avustusta nauttineita perheitä on vuonna 1913 ollut kaikkiaan 720, joissa on ollut 1 970 perheenjäsentä, avustusmäärän noustessa 18 546 markkaan; vuonna 1920 olivat vastaavat luvut 600, 1 711 ja 81 161 sekä vuonna 1922 610, 2 000 ja 58 830. Etupäässä juoppouden takia on avustusta saanut vuonna 1913 350 perhettä, näissä 750 henkeä; vuonna 1920 olivat vastaavat luvut vain 6 ja 25, vuonna 1922 taas 18 ja 65.

Turun kaupunkilähetyksen johtaja on niinkään ilmoittanut alkoholin nauttimisen kysymyksessä olevissa kansankerroksissa sodan edelliseen aikaan verraten supistuneen sekä perheellisten että perheettömien ja nuorisonkin keskuudessa. Taloudellisten olojen ja lastenkasvatuksen näissä piireissä hän on myös merkinnyt paremmaksi kuin ennen sotaa; vuosina 1920—22 on tässä suhteessa edelleen tapahtunut edistystä. Muuten hän lausuu näiden muutosten selvitykseksi seuraavaa: „Epäilemättä on kieltolaki jossain määrin vaikuttanut tähän kehitykseen, mutta myös se seikka, että työläinen nyt saa täällä päiväpalkkana osapuulle 50—60 markkaa, kun sen sijaan hänen palkkansa ennen sotaa oli noin 5—6 markkaa päivässä, on vaikuttanut siihen, että taloudellinen asema työväestön keskuudessa on parantunut. Nuorison keskuudessa on juoppous parin viime vuoden aikana, käsitykseni mukaan, jonkun verran lisääntynyt. Niin kauan kuin harrastusta vapaaehtoiseen raittiustyöhön oli olemassa ja raittiustyötä täällä todella harjoitettiin, myös nuorten piirissä, oli juoppous pysyvästi vähennemässä, mutta kieltolaki on hävittänyt harrastuksen vapaaehtoiseen raittiustyöhön. Kieltolain tarkistus olisi kaiketi tarpeen. Kieltolain ainaisten rikkomusten johdosta on lainkuuliaisuuden kunnioitus vähentynyt.” Turun kaupunkilähetyksen avustusta on vuonna 1913 nauttinut 612, vuonna 1920 347 ja vuonna 1922 324 perhettä, kaikkien avustusten määrän noustessa 96 943 markkaan. Miten paljon näistä on ollut pääasiallisesti juoppouden tähden avustettuja, ei ole tunnettua.

1920—22 har hän icke kunnat iakttaga någon särskild förändring, utom att dryckenskapen bland de gifta något ökats i slutet av år 1922. Det ekonomiska läget och barnauppfostran har enligt hans åsikt genomgående förbättrats i dessa kretsar, likaså förhållandet bland familjemedlemmarna, beträffande vilket dock några förändringar icke inträffat på de senare åren. Förbudslagen har enligt hans mening haft ett gynnsamt inflytande. Antalet familjer, som åtnjtit understöd av Helsingfors stadsmission, var år 1913 inalles 720 med 1 970 familjemedlemmar, och steg understödsbeloppet till 18 546 mark; år 1920 voro motsvarande siffror 600, 1 711 och 81 161 samt år 1922 610, 2 000 och 58 830. Främst av dryckenskap föranledda understöd ha utgivits år 1913 åt 350 familjer med 750 medlemmar; för år 1920 voro motsvarande siffror endast 6 och 25, år 1922 åter 18 och 65.

Föreståndaren för stadsmissionen i Åbo har likaså meddelat, att förtäringen av alkohol minskats i ifrågavarande befolkningsskikt jämfört med tiden före kriget såväl bland gifta och ogifta som bland ungdomen. De ekonomiska förhållandena och barnauppfostran äro enligt hans iakttagelser likaså bättre i dessa kretsar än före kriget; under åren 1920—22 har i detta hänseende en fortgående förbättring ägt rum. För övrigt uttalar han sig på följande sätt i syfte att klarlägga dessa förändringar: „Utan tvivel har förbudslagen i någon mån medverkat till denna utveckling. Men även den omständigheten, att en arbetare nu i dagspenning här uppbär omkring 50—60 mark, då han däremot före kriget hade en avlöning av omkring 5—6 mark per dag, har verkat därhän, att det ekonomiska läget bland arbetarbefolkningen förbättrats. Bland ungdomen har under de senaste tvenne åren dryckenskapen, enligt min uppfattning, i någon mån tilltagit. Så länge intresset för det frivilliga nykterhetsarbetet förefanns och nykterhetsarbete här verkligen bedrevs, även bland de unga, var dryckenskapen i ständigt avtagande, men förbudslagen har tillintetgjort intresset för det frivilliga nykterhetsarbetet. En revision av förbudslagen vore väl av nöden. Genom de ständiga överträdelserna av förbudslagen har aktningen för laglydnaden avtagit”. Av stadsmissionen i Åbo ha år 1913 612, år 1920 347 och år 1922 324 familjer åtnjtit understöd, och har det sammanlagda beloppet understöd stigit till 96 943 mark. Huru många av dessa som understötts huvudsakligen på grund av dryckenskap, är icke bekant.

Loppukatsaus. — Avslutande översikt.

Edellä on seikkaperäisesti selostettu niitä käsityksiä raittiusolojen muutoksista ja kielto-lain vaikutuksista maassamme, joita eri lau-sunnonantajat ovat vastauksissaan heille osoit-tettuun tiedusteluun esittäneet. Yksityiskoh-taisen tarkastelun pohjalla on voitu panna merkille ne tuntuvat eroavaisuudet, jotka val-litsevat eri henkilöryhmien mielipiteiden vä-lillä puheena olevista seikoista. Tutkimuksen jäljellä olevana tehtävänä on koota näistä eri-laisista tiedoista yhteisiä piirteitä ja luoda siten jonkinlainen yleiskatsaus saavutettuihin tuloksiin. Siihen ryhdyttäessä on jo etukäteen pantava huomiota tämän selvityksen rajoitet-tuun todistusvoimaan, jottei sen nojalla joh-duttaisi liian pitkälle meneviin päätelmiin.

Käsilä oleva aineisto rakentuu itse asiassa miltei kauttaaltaan enemmän tai vähemmän hataralle perustalle. On ilmeistä, että esim. olo-jen kehityksestä esitetyt lausunnot etupäässä nojautuvat ylimalkaisten muistitietojen, vie-läpä osittain pelkkien arvelujen varaan, koska vastauksenantajilla ei yleensä ole saattanut olla luotettavia tilastotietoja varsinkaan yksi-tyisten paikkakuntien olojen vaihteluista ky-symyksessä olevissa katsannoissa. Se noin 10 vuotta käsittävä ajanjakso, joka on ollut ver-tailtavien ajankohtien välillä, kun arvostelun pohjana on käytetty ennen maailmansotaa val-linnutta tilannetta, on varmaan ehtinyt hei-kontamaan tällaisten tietojen tarkkuutta. Sotavuosien poikkeukselliset olosuhteet ovat väliajan pituuden ohessa todennäköisesti vai-kuttaneet samaan suuntaan. Kun monilla tie-dusteluun osaa ottaneilla henkilöillä ei näin ollen ole voinut olla täysin selvää omakoh-taisten havaintojen valossa muodostettua käsi-tystä asiasta, on varsin mahdollista, että hei-dän lausuntojensa sisällykseen nähden ovat osittain olleet määräävinä esim. jotkut jul-kiset mielipiteenilmaukset tai muut vieraat tekijät. Toisaalta ovat myös heidän omat en-nakkoluulonsa ja vakaumuksensa saattaneet johtaa kannanottoon, joka on todellisuudessa

Tidigare har utförligt redogjorts för de åsikter om förändringarna i nykterhetsför-hållandena och om förbudslagens inverkan i vårt land, som de olika grupperna av sages-män framfört i sina svar på den till dem riktade rundfrågan. Vid den detaljerade granskningen har man kunnat iakttaga de kännbara skiljaktigheter, som råda mellan åsikterna inom de olika grupperna rörande ifrågavarande förhållanden. Av undersökning-en återstår att samla gemensamma drag ur dessa olika uppgifter och sålunda giva ett slags allmän översikt av de nådda resultaten. Härvid bör redan på förhand ägnas uppmärk-samhet åt denna utrednings begränsade bevis-kraft, för att man icke på grund av densamma må draga alltför långt gående slutsatser.

Det föreliggande materialet bygger i själva verket nära nog genomgående på en mer eller mindre osäker grund. Det är klart, att exem-pelvis de uttalanden, som beröra utveckling-en av förhållandena, främst stöda sig på ungefärliga minnesuppgifter, t. o. m. delvis på rena antaganden, enär de, som avgivit svar, i allmänhet icke haft till sitt förfogande till-förlitliga statistiska uppgifter speciellt om de växlingar i ifrågavarande hänseenden förhål-landena på enskilda orter genomgått. Den tidrymd av omkring 10 år, som förflutit mel-lan de tidpunkter, vilka gjorts till föremål för jämförelse, i det som utgångspunkt tagits läget före världskriget, har helt säkert hunnit försvaga noggrannheten av dylika uppgifter. Undantagsförhållandena under krigstiden ha jämte mellamtidens långt synbarligen inverkat i samma riktning. Enär många av de i enqüe-ten deltagande personerna sålunda icke kunnat äga en fullt klar, på personliga iakttagelser bildad uppfattning av frågan, är det mycket sannolikt, att på innehållet av deras uttalanden delvis fått inverka t. ex. en del offentliga me-ringsyttringar eller andra främmande fakto-rer. Å andra sidan ha även vederbörandes egen förhandsåsiikt och övertygelse kunnat leda till ett ställningstagande, som i verklig-

puolueellinen, huolimatta siitä, että he itse uskovat noudattaneensa täydellistä tasapuolisuutta. Kun raittiuskysymys on viime aikoina eri tahoilla laajassa mitassa yhdistetty periaatteelliseen taisteluun kieltolaista, on siitä ollut seurauksena, ettei useissa tapauksissa todennäköisesti ole edes tavoiteltu asiallista ulkokohtaisuutta. Mikäli lausunnoissa on säilytetty loogillinen johdonmukaisuus, on tilastellisessa selvityksessä tietenkin ollut mahdollonta ratkaista, mikä niistä kulloinkin on edustanut oikeata tai väärää näkökantaa. Tässä on tasapuolisuuden nimessä laskettu erilaisten tietojen keskimääriä, mutta epäilyksen alaiseksi jää edelleen, voidaanko näitäkin tuloksia pitää kussakin erillisessä tapauksessa tosioloja vastaavina vaiko enemmässä tai vähemmässä määrin sattuman määräminä. Suurin piirtein ne varmaan kuitenkin osoittavat niitä suhteellisia vaihteluja, jotka eri seikkoihin katsoen ovat olleet havaittavissa ja siten tärkeältä osalta täydentävät sitä selvitystä, minkä muut tutkimukset tarjoavat puheena olevien ongelmien ratkaisemiseksi.

A. Raittiusolojen kehitys.

Mitä ensinnäkin tulee raittiusolojen vaihteluihin, valaisevat niitä tiedustelukaavakkeiden kysymykset alkoholijuomien nauttimisesta ja kieltolakirikkomuksista. Yleisiä tietoja näistä seikoista on hankittu poliisiviranomaisilta, tuomareilta, kirkkoherroilta, kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehiltä sekä kansakoulunopettajilta. Numeronmukaisen kuvan muodostamiseksi siitä, minäkälaiselta viimeaikainen tilanne on mainittujen lausunnonantajain yhteisen arvostelun perustuksella näyttänyt, esitetään seuraavassa prosenttilukuja näiden erilaisten vastausten keskimääräisestä suhteesta toisiinsa. Jotta yksityiset tiedonantajaryhmät, joiden kaikkien voidaan katsoa edustavan koko maata, saisivat yhtä suuren merkityksen, ei näitä keskimääriä ole laskettu suoranaisesti absoluuttisten lukujen summista, vaan eri ryhmien suhdeluyuista.

Allaoleva taulukko osoittaa siten, mitä muutoksia on eri lääneissä ollut havaittavissa alkoholijuomien käyttämiseen nähden yleensä, samoin kuin erikseen työläisten ja nuorison keskuudessa, verrattuna aikaan ennen maailmansotaa, sekä ylimalkaan vuosien 1920—22 kuluessa.

heten är partiskt, oberoende därav, att de själva tro sig ha iakttagit full objektivitet. Då nykterhetsfrågan på senare tider på olika håll i stor utsträckning sammankopplats med en principiell kamp om förbudslagen, har därav följt, att man i flere fall synbarligen icke ens strävat efter saklighet och objektivitet. I den mån logisk konsekvens iakttagits i uttalandena, har det i den statistiska utredningen naturligtvis varit omöjligt att avgöra, vilka av dem, som företrätt en riktig eller oriktig ståndpunkt. Härvid har i syfte att iakttaga opartiskhet uträknats genomsnitt för olika uppgifter, men förblir det fortfarande tvivel underkastat, huruvida ens dessa resultat i varje enskilt fall kunna anses motsvara verkligheten eller om de äro mer eller mindre beroende av tillfälligheter. I stora drag återge de dock säkert de relativa växlingar, som kunnat iakttagas i fråga om olika företeelser. De komplettera sålunda för en viktig del den utredning, som de övriga undersökningarna erbjuda för lösningen av ifrågavarande problem.

A. Utvecklingen av nykterhetsförhållandena.

Vad först och främst växlingarna i nykterhetsförhållandena beträffar, belysas de av frågorna i enquéteformulären om förtäringen av rusdrycker och om förbudslagsbrott. Allmänna uppgifter härom ha införskaffats av polismyndigheterna, domarna, kyrkoherdarna, ordförandena i kommunalhämnaderna och köpingsstyrelserna samt folkskollärarna. I syfte att medelst siffror skildra, huru läget på senare tider förefaller att ha gestaltat sig enligt nämnda sagesmäns gemensamma uppfattning, meddelas i det följande procentsiffror rörande det genomsnittliga förhållandet mellan dessa olika svar. För att de enskilda grupperna av sagesmän, vilka alla kunna anses representera hela landet, skola få lika stor betydelse, ha dessa medeltal icke räknats direkt på grundvalen av de absoluta siffrornas summor utan på grund av relationstalen för de olika grupperna.

Den nedanstående tabellen utvisar sålunda, vilka förändringar som i olika län kunnat iakttagas i fråga om bruket av alkoholdrycker i allmänhet samt speciellt bland arbetare och ungdom i jämförelse med tiden före världskriget samt i allmänhet under åren 1920—22.

Läni — Län	Alkoholijuomien nauttiminen — Förtärlingen av alkoholdrycker											
	sodan edelliseen aikaan verraten jämfört med tiden före kriget									vuosien 1920—22 kuluessa		
	yleensä i allmänhet			työväestön kes- kuudessa bland arbetare			nuorisön keskuu- dessa bland ungdom			under åren 1920—22		
	lisäntynyt ökats	vähentynyt minskats	ennallaan som förut	lisäntynyt ökats	vähentynyt minskats	ennallaan som förut	lisäntynyt ökats	vähentynyt minskats	ennallaan som förut	lisäntynyt ökats	vähentynyt minskats	ennallaan som förut
Uudenmaan — Nylands	69.7	17.0	13.3	60.7	25.2	14.1	85.4	7.0	7.6	90.1	4.3	5.6
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs..	37.3	40.1	22.6	31.5	48.2	21.3	65.7	19.3	15.0	70.3	10.5	19.2
Ah enanmaa — Åland	79.9	4.6	15.5	63.1	6.3	30.6	77.8	—	22.2	80.5	—	19.5
Ilämeen — Tavastehus	41.7	31.5	21.8	28.9	51.1	20.0	64.9	19.5	15.6	71.6	11.1	17.3
Viipurin — Vilorgs	44.5	59.3	16.2	31.9	44.5	23.6	69.2	17.0	13.8	69.3	17.4	13.3
Mikkelin — St Michels	42.3	32.6	25.1	38.1	78.5	23.4	64.5	20.3	15.2	67.3	13.9	18.8
Kuopion — Kuopio	38.1	41.3	20.6	27.3	56.4	16.3	58.2	29.1	12.7	48.8	22.2	29.0
Vaasan — Vasa	33.6	42.0	24.4	21.8	54.2	24.0	48.1	31.6	20.3	54.0	21.3	24.7
Oulun — Uleåborgs	30.4	45.4	24.2	27.4	51.1	21.5	43.0	31.5	19.5	51.1	27.2	21.7
Koko maa — Hela landet	41.7	37.4	20.9	32.4	46.7	20.9	61.6	23.0	15.4	65.0	15.9	19.1
Kaupungit — Städer...	38.2	43.3	18.5	21.8	59.8	18.4	72.5	15.9	11.6	78.5	11.6	9.9
Maaseutu — Landsbygd..	43.8	36.3	19.9	33.4	45.7	20.9	60.8	23.6	15.6	64.5	15.9	19.6

Tämän mukaan on kaupunkitiedoista keskimäärin 38.2 % viitannut siihen, että juoppous niissä on yleensä enentynyt maailmansodan edelliseen aikaan verraten, 43.3 %:n viitatessa vähentymiseen ja 18.5 %:n ennallaan pysymiseen. Maaseututiedoista on vastaavasti 43.8 % osoittanut juoppouden siellä kasvaneen, 36.3 % supistuneen ja 19.9 % jääneen entiselleen. Näin ollen näyttää kehitys maaseudulla olleen suhteellisesti epäsuotuisampi kuin kaupungeissa. Huonoimmaksi tilanne on merkitty Ahvenanmaalla ja Uudenmaan läänissä, parhaaksi taas Oulun ja Vaasan lääneissä. — Käsitykset siitä, esiintyykö päihtyneitä nykyään enemmän vai vähemmän kuin ennen sotaa, ovat keskimäärin jakaantuneet niin, että kaupungeissa 25.3 % lausunnon antajista katsoo näiden luvun suuremmaksi, 56.6 % pienemmäksi ja 18.1 % muuttumattomaksi; maaseudun osalta ovat vastaat keskimäärät 36.4, 45.5 ja 18.1 %. Tästä päätäten ovat alkoholijuomien käyttäjät ainakin jonkun verran entistä yleisemmin karttaneet päihtyneinä esiintymistä julkisilla paikoilla, minkä on selitetty pääasiallisesti johtuvan viranomaisen ankarammasta suhtautumisesta juopuneisiin ja kovennetuista rangaistusmääräistä.

Vuosien 1920—22 kuluessa olot ovat enimpien mielestä ilmeisesti pahentuneet. Kaupungeissa on 78.5 % tiedoista käynyt tähän suuntaan, vain 11.6 %:n osoittaessa olojen parannusta ja 9.9 %:n ennallaan säilymistä. Maa-

I enlighet härmed gävo av uppgifterna för städerna i genomsnitt 38.2 % vidhanden, att dryckenskapen i dem i allmänhet ökats jämfört med tiden före världskriget, medan 43.3 % angivit en minskning och 18.5 % ett oförändrat läge. Av uppgifterna för landsbygden utvisade i motsvarighet härtill 43.8 % en ökning i dryckenskapen därstädes. 36.3 % en minskning och 19.9 %, att tillståndet icke förändrats. Sålunda synes utvecklingen på landsbygden ha varit relativt sett ogynnsammare än i städerna. Läget uppgives vara sämst på Åland och i Nylands län, bäst åter i Uleåborgs och Vasa län. — Åsikterna därom, huruvida det nuförtiden uppträder flere eller färre berusade än före kriget, ha i genomsnitt fördelat sig så, att i städerna 25.3 % av dem, som avgivit utlåtanden, anse denna siffra ha ökats. 56.6 %, att den minskats och 18.1 % att den ej förändrats; beträffande landsbygden äro motsvarande medeltal 36.4, 45.5 och 18.1 %. Att döma härav ha brukarna av alkoholdrycker åtminstone något mer än tidigare undvikit att uppträda druckna på offentliga ställen, vilket förklarats huvudsakligen bero av myndigheternas strängare tillvägagångssätt mot de druckna och de skärpta straffen.

Under åren 1920—22 ha förhållandena enligt de flestas åsikt uppenbarligen försämrats. I städerna gingo 78.5 % av uppgifterna i denna riktning, medan endast 11.6 % utvisade en förbättring och 9.9 % ett oförändrat läge.

seudulla taas on 64.5 % vastauksista viittanut juoppouden lisääntymiseen, 15.9 % vähenemiseen ja 19.6 % muuttumattomaan asiantilaan tänä aikana. Eteläisissä rannikkolääneissä näyttää kehitys tältäkin kannalta tuntuvasti huonommalta kuin maan sisä- ja pohjoisosissa. Vuonna 1923, jolloin tiedustelu pantiin toimeen, on todettu tilanteen jatkuvasti olleen huonontumassa.

Siirryttäessä kysymykseen alkoholijuomien nauttimisen vaihteluista eri väestöryhmien keskuudessa sodan edelliseen aikaan verraten, on ensinnäkin työläisten suhteen ylläolevasta taulukosta havaittavissa, että juoppous on pikemminkin supistunut. Kaupungeissa on keskimäärin 59.8 % ja maaseudulla 45.7 % lausunnonantajista yhtynyt tähän käsitykseen, samalla kuin 21.8 ja 33.4 % on ollut vastakaista mieltä. Tarkempi kuva maan eri osien välisistä eroavaisuuksista saadaan kartogrammista I. 4, johon on yhdistetty kaupungeittain ja kihlakunnittain poliisiviranomaisten, kirkkoherrain sekä kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehien käsitykset asiasta. Sen mukaan on juoppous työläisten piirissä vähentynyt muissa kaupungeissa, päitsi Porvoossa, Loviisassa, Tammisaaressa, Hangossa, Naantalissa, Viipurissa, Kotkassa, Savonlinnassa, Iisalmessa ja Kaskisissa, joissa se on kasvanut, sekä Uudessakaupungissa, Hämeenlinnassa, Tampereella, Joensuussa, Kristiinassa ja Kemissä, joissa se on pysynyt ennallaan, minkä ohessa Maarianhaminasta ei ole tietoja. Maaseudulla ovat olot vain Uudenmaan läänissä ja Ahvenanmaalla osoittautuneet tässä katsannossa huonommiksi. Muissa lääneissä on työväen ilmoitettu raitistuneen Vehmaan, Ulvilan, Tyrvään, Pirkkalan, Jämsän, Lappeen, Jääsken, Käkisalmen, Sortavalan, Salmin, Heinolan, Pielisjärven, Ilomantsin, Iisalmen, Kuopion, Ilmajoen, Närpiön, Pietarsaaren, Kuortaneen, Laukaan, Viitasaaren ja Saloisten kihlakunnissa, kun sen sijaan muualla ei ole todettu muutoksia. Keski-Suomessa ja Pohjanlahden rannikolla näyttää tilanne siten valoisimmalta.

Tiedot alkoholinkäytöstä talollisten keskuudessa jakaantuvat tasaisemmin eri vaihtoehdojen osalle: koko maassa viittaa 30.9 % vastauksenantajista sen enentymiseen, 38.8 % vähenemiseen ja 30.3 % ennallaan pysymiseen, kaupunki- ja maaseutulausuntojen poikkeamatta sanottavasti toisistaan. Vaihteluja selvittää muuten kartogrammi II. 4. Siitä ilmevät kaupunkitiedot voidaan tässä sivuuttaa.

På 'landsbygden åter utvisade 64.5 % av svaren en ökning i dryckenskapen, 15.9 % en minskning och 19.6 % ett oförändrat läge under denna tid. I de sydliga kustlänen synes utvecklingen även i detta hänseende vara kännbart oförmånligare än i landets inre och nordliga delar. Under år 1923, då undersökningen anordnades, har tillståndet enligt uppgift fortgående försämrats.

Om man övergår till frågan om växlingarna i bruket av alkoholdrycker inom olika grupper av befolkningen jämfört med tiden före kriget, kan i ovan anförda tabell först och främst beträffande arbetarna observeras, att dryckenskapen närmast nedgått. I städerna ha i genomsnitt 59.8 % och på landsbygden 45.7 % av dem, som avgivit utlåtanden, förordat sig om denna uppfattning, samtidigt som 21.8 och 33.4 % varit av motsatt åsikt. En noggrannare bild av skiljaktigheterna mellan landets olika delar giver kartogram I.4. i vilken stadsvis och häradsvis sammanförts polismyndigheternas, kyrkoherdarnas samt ordförandenas i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna åsikter i frågan. Enligt detta kartogram har dryckenskapen bland arbetarna minskats i andra städer utom i Borgå, Lovisa, Ekenäs, Hangö, Nådendal, Viborg, Kotka, Nyslott, Iisalmi och Kaskö, där den ökats, samt i Nystad, Tavastehus, Tammerfors, Joensuu, Kristinestad och Kemi, där den förblivit oförändrad, varjämte uppgifter rörande Mariehamn icke föreligga. På landsbygden ha endast förhållandena i Nylands län och på Åland visat sig vara sämre i detta hänseende. För övriga län uppgives, att arbetarna blivit nyktrare: i Vehmo, Ulfsby, Tyrvis, Birkkala, Jämsä, Lappesi, Jääskis, Kexholms, Sordavala, Salmis, Heinola, Pielisjärvi, Ilomants, Iidensalmi, Kuopio, Ilmola, Närpes, Pedersöre, Kuortane, Laukas, Viitasaari och Salo härad, varemot annorstädes inga förändringar konstaterats. I mellersta Finland och på Bottniska vikens kust synes läget sålunda vara gynnsammast.

Uppgifterna om bruket av alkohol bland de besuttna fördela sig jämnare på de olika alternativen; för hela landet anse 30.9 % av dem, som avgivit svar, att det ökats, 38.8 % ange en minskning och 30.3 % ett oförändrat läge, och avvika de från städerna och landsbygden inkomna uttalandena icke nämnvärt inbördes. Dessa växlingar belysas för övrigt i kartogram II.4. De uppgifter

koska kysymys lähinnä kohdistuu vain maalaisväestöön. Maaseudulla näyttää talollisten juoppous kasvaneen koko Uudenmaan läänissä ja Ahvenanmaalla sekä Tammelan ja Juuan kihlakunnissa. Raitistumista on pantu merkille Vehmaan, Mynämäen, Lappeen, Jääsken, Sortavalan, Salmin, Heinolan, Ilomantsin, Iisalmen, Korsholman, Pietarsaaren, Kuortaneen, Laukaan, Viitasaaren, Oulun, Saloisten, Haapajärven, Kajaanin ja Kemin kihlakunnissa, siis huomattavalta osalta Vaasan ja Oulun lääneissä.

Virkamiehistön ja muiden säätyläisten piirissä osoittaa 20.5 % kaupunkitiedoista alkoholiuomien nauttimisen yleisemmäksi ja 45.1 % harvinaisemmaksi kuin ennen sotaa, vastaavien suhdelukujen ollessa maaseutuun nähden 12.0 ja 41.9 %, joten muutokset ensi kädessä viittaavat raitistumiseen. Pohjoisissa lääneissä näyttää kehitys tältäkin osalta yleispiirtein edullisemmalta kuin etelärannikolla.

Nuorison keskuudessa on tilanne kauttaaltaan merkitty suhteellisesti hounoimmaksi, ja näyttää ensimmäisessä kysymyskohdassa esitetty epäsuotuisa yleisarvostelu raittiusoloista varsin useissa tapauksissa ainakin pääasiallisesti perustuneen tähän asiointilaan. Edelläolevan taulukon mukaan on kaupungeissa 72.5 % ja maaseudulla 60.8 % vastauksenantajista katsonut nuorison juoppouden lisääntyneen ja vain 15.9 ja 23.6 % vähentyneen. Yksityiskohtaisemman kuvan vaihteluista tarjoaa kartogrammi III. 4. Tästä päättäen ei ainoassakaan kaupungissa nuoriso ole raitistunut, ja vain Uudessakaupungissa, Hämeenlinnassa, Kuopiossa, Joensuussa, Uudessa-Kaarlepyyssä, Jyväskylässä ja Torniossa ovat olot jääneet muuttumattomiksi. Maaseudulla näyttäivät olot parantuneen vain Saloisten ja Kemin kihlakunnissa sekä säilyneen ennallaan Ikaalisten, Heinolan, Ilomantsin, Liperin, Ilmajoen, Närpiön, Kuortaneen, Laukaan, Viitasaaren, Oulun ja Haapajärven kihlakunnissa. Paitsi eteläisellä rannikkovyöhykkeellä ovat tiedot sisämaassakin, erikoisesti Tyrvään, Jämsän, Salmin ja Rautalammin kihlakuntien osalta varsin yksimielisesti viitanneet tilanteen huononemiseen.

Mikäli kysymyksessä vihdoin on alkoholin nauttiminen naisten piirissä, osoittaa kaupunkitiedoista 42.2 % sen enentyneen ja 16.6 % supistuneen, joten tulos lähinnä käy huonoon suuntaan. Maaseudulla olot ovat olennaisesti

rörande städerna, som ingå däri, kunna härvid förbigås, enär frågan närmast berör landsbefolkningen. På landsbygden synes dryckenskapen bland de besuttna ha tillväxt i hela Nylands län och på Åland samt i Tammela och Jockas härad. En förbättring i nykterhetsförhållandena har iakttagits i Vehmo, Virmo, Lappvesi, Jääskis, Sordavala, Salmis, Heinola, Ilomants, Idensalmi, Korsholms, Pedersöre, Kuortane, Laukas, Viitasaari, Uleå, Salo, Haapajärvi, Kajana och Kemi härad, alltså i betydliga delar av Vasa och Uleåborgs län.

Bland tjänstemän och övriga ståndspersoner synes bruket av alkoholdrycker enligt 20.5 % av uppgifterna från städerna ha blivit allmänare och enligt 45.1 % sällsyntare än före kriget, medan motsvarande relationstal för landsbygden voro 12.0 och 41.9 %, och tyda alltså förändringarna i första hand på en förbättring av nykterheten. I de nordliga länen synes utvecklingen även i denna del i allmänhet vara gynnsammare än på sydkusten.

Bland ungdomen har läget genomgående angivits vara relativt taget det sämsta, och synes det i den första punkten avgivna ogynnsamma allmänna omdömet om nykterhetsförhållandena i synnerligen talrika fall åtminstone i huvudsak grunda sig härfpå. Enligt förestående tabell ansågo i städerna 72.5 % och på landsbygden 60.8 % av dem, som avgivit svar, att dryckenskapen bland ungdomen ökats och endast 15.9 och 23.6 %, att den minskats. En mer detaljerad bild av växlingarna i detta avseende gives i kartogram III.4. Att döma härav har ungdomen icke blivit nyktrare i någon enda stad och endast i Nystad, Tavastehus, Kuopio, Joensuu, Nykarleby, Jyväskylä och Torneå ha förhållandena förblivit oförändrade. På landsbygden synas förhållandena ha förbättrats endast i Salo och Kemi härad samt förblivit oförändrade i Ikaalis, Heinola, Ilomants, Libelits, Ilmola, Närpes, Kuortane, Laukas, Viitasaari, Uleå och Haapajärvi härad. Utom för det sydliga kustbältet gävo även uppgifterna från det inre av landet, speciellt för Tyrvis, Jämsä, Salmis och Rautalampi härad, synnerligen enstämmigt vidhanden, att läget försämrats.

Beträffande slutligen förtäringen av alkohol bland kvinnorna tyda av uppgifterna från städerna 42.2 % på en ökning härav och 16.6 % på en minskning, och har alltså resultatet närmast varit ogynnsamt. På lands-

toiset; vain 16.6 % lausunnoista viittaa niiden pahenemiseen, mutta 25.1 % paranemiseen ja 58.3 % muuttumattomuuteen. Kun maalaisnaiset eivät tietävästi aikaisemmin ole sanottavasti alkoholijuomia käyttäneet, näyttää se edelleen yhtä harvinaiselta. Etelä-Suomi joutuu myös tässä suhteessa epäedullisimpaan valoon.

Ilmoitukset siitä, minkälaisia alkoholijuomia nykyään etupäässä nautitaan, kuvastavat selvästi sitä valta-asemaa, mikä luvattomasti maahantuoduilla juomilla maassamme on. Kaupungeissa ne näyttävät jotenkin kauttaaltaan päässeen ensi sijalle; eräissä etenkin sisämaan kaupungeissa on käytetty niiden rinnalla melkoisesti vielä myös apteekkeista saatuja aineita. Salakuljetettu sprii on levinnyt maaseudullekin, paitsi kaikkialle merenrannikoille, laajalle. Sisä-Suomen kulkuväylien varsille. Pääasiallisesti Kuopion, Vaasan ja Oulun lääneissä ja osittain muuallakin vilkkaammista liikenneyhteyksistä etäämillä seuduilla on yhä tyydytty kotikeittoiseen pölyviinaan ja sen ohessa hankittu lukuisilla tahoilla juomia apteekkeista. Denaturoitua alkoholia on mainittu jossain määrin nautittavan aiempien väestökerrosten joukossa m. m. Pohjanmaalla, Vaasan ja Oulun tienoilla, sekä Satakunnassa, Porin ympäristöllä.

Sellaisia tilaisuuksia silmällä pitäen, joissa alkoholia enimmäkseen nautitaan, on kaupungeissa yleisimmin kiinnitetty huomiota kolmeen juomatapaan, nimittäin 1) kotona, asunnoissa ja suljetuissa seuroissa, 2) julkisten huvien yhteydessä sekä 3) markkina-aikoina harjoitettuun juopotteluun. Ensiksi mainittua tapaa, joka on todettu erikoisesti viime aikojen ilmiöksi, kun alkoholin käyttäminen varovaisuussyistä on kehittynyt entistä salaisemmaksi, on siveellisessä suhteessa ja varsinkin nuorisoon nähden pidetty turmiollisena. Monissa maaseututiedoissa on niinkään viitattu tähän. Maaseudulla näyttää lukuisilla paikkakunnilla etenkin Viipurin ja Vaasan lääneissä juopoteltavan verraten paljon suurempien perhejuhlien, häiden, kuuliaisten, kihlajaisten j. n. e. yhteydessä. Kaikkein useimmin on pantu merkille, että alkoholia nautitaan kovin laajassa mitassa yleisten juhlien, iltamien, tanssien, arpajaisten y. m. s. aikana, pääasiallisesti salassa tällaisten huvipaikkojen läheisyydessä, järjestysvallan kykenemättä sitä ehkäisemään. Myös huutokauppatilaisuudet

bygden äro förhållandena väsentligen annorlunda; endast 16.6 % av uttalandena utvisa en försämring, men 25.1 % en förbättring och 58.3 % ett oförändrat läge. Då kvinnorna på landsbygden veterligen ej heller tidigare brukat alkoholdrycker i nämnvärd mån, synes detta bruk allt fortfarande vara sällsynt. Södra Finland synes även i detta hänseende råka i en ogynnsammare dager.

Uppgifterna om hurudana rusdrycker som främst förtäras nuförtiden, vittna tydligt om den förhärskande ställning, som de olovligt införda dryckerna intaga i vårt land. I städerna synas de någorlunda genomgående ha intagit första platsen; i en del städer, speciellt i det inre av landet, har jämsides med dessa ytterligare brukats rätt mycket ämnen, som erhållits från apoteken. Smuggelsprit har brett ut sig även på landsbygden, utom överallt vid havskusten, vida över det inre av Finland längs med farlederna. Huvudsakligen i Kuopio, Vasa och Uleåborgs län samt delvis även i övriga trakter, som äro avlägsna från livligare kommunikationsleder, har man allt fortfarande nöjt sig med det hemkokta brännvinet och därjämte på talrika håll med drycker från apoteken. Enligt uppgift förtäres denaturerad sprit i någon mån bland de lägre befolkningsskikten bl. a. i Österbotten, i trakterna av Vasa och Uleåborg, samt i Satakunta, kring Björneborg.

Om man beaktar sådana tillfällen, där alkohol främst förtäres, har beträffande städerna allmännast framhävts tre sådana, nämligen 1) i hemmen, i bostäder och i slutna sällskap, 2) i samband med offentliga nöjen samt 3) i samband med marknaderna. Den förstnämnda plägseden, som särskilt konstaterats vara en för de senaste tiderna utmärkande företeelse, då bruket av alkohol av försiktighetsskäl sker mer i smyg än förut, har ansetts vara fördärlig i sedligt avseende och speciellt beträffande ungdomen. I många uttalanden från landsbygden har detta likaså framhållits. På landsbygden synes man på talrika orter särskilt i Viborgs och Vasa län dricka jämförelsevis mycket vid större familjefester, bröllop, lysningar, förlovningar o. s. v. Allra oftast har man iakttagit, att alkohol förtäres i rikliga mängder under offentliga fester, soaréer, danser, lotterier o. dyl., huvudsakligen i smyg invid dylika nöjesplatser, utan att ordningsmakten kan förhindra det. Även auktionstillfällena ha visat sig på flere håll, t. ex. i Åbo-Björneborgs län, vara ty-

ovat lukuisilla tahoilla, esim. Turun-Porin läänissä, osoittautuneet tyyppillisiksi juomaseurojen kokoontumispaikoiksi. Edelleen on viitattu m. m. ravikilpailuihin, kaupunkimatkoihin, metsästys-, kalastus- ja huviretkiin, puistoihin, metsiin, salakapakoihin, ravintoloihin, kahviloihin, tili-, lauantai- ja pyhäpäiviin j. n. e., monien tyytyessä toteamaan, että nykyään ryypiskellään yleensä kaikkialla ja milloin tahansa, kun väkeä on koolla.

Mitä tulee erikoisesti ulkosalla juopotteeluun, on kaupungeissa 37.8 % lausunnonantajista katsonut sen vuosien 1920—22 kuluessa enentyneen ja 32.6 % supistuneen sekä maaseudulla 49.4 % lisääntyneen ja 28.7 % vähentyneen. Maaseudulla näyttää kehitys siten suhteellisesti huonommalta, taaskin ensi sijassa maan eteläosien vaikutuksesta.

Kaikkissa lääneissä viittavat verrattomasti enimmäkseen tiedot siihen, että nykyään käytetään väkevempiä juomia kuin ennen; kaupungeissa on keskimäärin 95.5 % ja maaseudulla 86.4 % vastauksista edustanut tätä käsitystä. Päinvastaisia tietoja on saatu varsinkin kolmen pohjoisimman läänin sisäseuduilta, joilla apteekkeista saatu ja salapolttoalkoholi on nähtävästi pitemmän aikaa ollut yleisimminkin käytännössä.

Erilaisten kieltolakirikkomusten vaihtelujen valaisemiseksi esitetään seuraavassa taulukossa lääneittäin keskimääräisiä suhdelukuja luvaton valmistusta, maahantuontia, kuljetusta ja myyntiä koskevien ilmoitusten jakaantumisesta.

piska samlingsställen för dryckeslag. Vidare har man framhållit bl. a. travtävlingar, stadsfärder, jakt-, fiske- och lustfärder, parker, skogar, lönnkrogar, värdshus, kaféer, likvid-dagar, lördagar och helgdagar o. s. v., medan många nöja sig med att konstatera, att man nuförtiden super i allmänhet överallt och när som helst, där folk blott är samlat.

Vad speciellt friluftssuperiet beträffar; ha i städerna 37.8 % av dem, som avgivit utlåtande, ansett, att den ökats under åren 1920—22, och 32.6 % att den minskats samt på landsbygden 49.4 %, att den ökats och 28.7 %, att den minskats. På landsbygden synes utvecklingen sålunda vara relativt taget ogynnsammare, även detta i främsta rummet genom inverkan av de sydligare delarna av landet.

I samtliga län tyder det överväldigande flertalet uppgifter därpå, att man nuförtiden brukar starkare drycker än tidigare; i städerna företrädde 95.5 % och på landsbygden 86.4 % av svaren denna uppfattning. Mot-satta uppgifter ha erhållits speciellt från de tre nordligaste länens inre delar, där från apoteken erhållen alkohol och lönnbränd vara synbarligen en längre tid varit mest i bruk.

För belysandet av växlingarna inom de olika slagen av brott mot förbudslagen meddelas i följande tabell länsvis genomsnittliga relationstal rörande fördelningen av uppgifterna om olovlig tillverkning, införsel, forsling och försäljning.

Läni — Län	Luvaton valmistus Olovlig tillverkning			Luvaton maahantuonti Olovlig införsel			Luvaton kuljetus Olovlig forsling			Luvaton myynti Olovlig försäljning		
	lisäntymässä i tillagande	vähennyssä i avtagande	ennallaan som förut	lisäntymässä i tillagande	vähennyssä i avtagande	ennallaan som förut	lisäntymässä i tillagande	vähennyssä i avtagande	ennallaan som förut	lisäntymässä i tillagande	vähennyssä i avtagande	ennallaan som förut
Uudenmaan — Nylands	20.9	49.0	31.1	94.9	0.2	4.9	94.7	0.7	4.6	94.2	1.4	4.4
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs..	26.0	51.2	19.8	88.5	2.6	8.9	86.4	2.7	10.9	77.7	7.7	14.6
Ahvenanmaa — Åland	27.6	26.9	45.5	84.9	—	15.1	82.2	—	17.8	79.0	—	21.0
Hämeen — Tavastehus	24.9	46.0	29.1	92.8	1.0	6.2	90.1	3.2	6.7	80.4	5.6	14.0
Viipurin — Viborgs	23.3	48.3	28.4	87.2	4.8	8.0	86.9	5.8	7.3	77.5	7.6	14.9
Mikkelin — St. Michels	31.3	48.5	23.2	90.0	3.9	6.1	85.8	4.3	9.9	81.3	5.0	13.7
Kuopion — Kuopio	49.5	33.5	17.0	71.5	7.8	21.7	73.2	11.1	15.7	73.1	12.6	14.3
Vaasan — Vasa	19.1	59.0	21.9	78.6	5.8	15.6	75.1	10.2	14.7	63.7	16.2	20.1
Oulun — Uleåborgs	49.5	21.4	23.1	55.0	14.4	29.6	61.5	14.5	25.0	63.3	16.2	21.5
Koko maa — Hela landet	23.1	45.5	24.3	82.5	5.0	12.5	81.6	6.3	12.1	75.7	5.5	14.5
Kaupungit — Städer ...	24.0	45.1	23.9	95.8	0.6	3.6	94.1	0.7	5.2	89.2	1.7	9.1
Maaseutu — Landsbygd..	33.7	45.9	20.4	81.3	5.4	13.3	81.0	7.0	12.0	75.2	10.1	14.7

Alkoholijuomien salapolttota ei kaupungeissa yleensä, lukuun ottamatta lähimpiä pula-aikoja kieltolain voimaantulon jälkeen, ole tiettävästi juuri nimeksikään esiintynyt. Näyttää näin ollen siltä, kuin niissä lausunnoissa, joissa on väitetty luvattoman valmistuksen kaupungeissa kasvaneen, olisi tarkoitettu etupäässä salakuljetusspriin „jalostamista”. Maaseudulla osoittaa 33.7 % tiedoista valmistusrikkomusten lisääntyneen ja 45.9 % vähentyneen. Epäsuotuisimmaksi on kehitys merkitty Oulun ja Kuopion lääneissä sekä muualla ylimalkaan rannikolta etäisemmillä seuduilla. Monilla rannikkopaikkakunnilla sen sijaan on kotikeiton ilmoitettu pysyvästi olleen aivan harvinaista.

Päinvastoin on luvattoman maahantuonnin laita. Niillä paikkakunnilla, jotka ovat meren rannalla tai maan rajalla ja joista annettujen vastausten niin muodoin saatetaan katsoa valaisevan asiaintilaa salakuljetuksen välittömässä kosketuspiirissä, on sen miltei kauttaaltaan todettu olleen enentymässä, varsinkin etelärannikolla arveluttavassa mitassa. Kuten taulukosta on havaittavissa, on sama käsitys sisämaassakin vallitsevana. Kaikkiaan on 95.8 % kaupunkien ja 81.3 % maaseudun lausunnonantajista yhtynyt tähän mielipiteeseen, mutta vain 0.6 ja 5.4 % vastakkaiseen, muiden pitaessa tilannetta muuttumattomana.

Tämän ilmiön seurauksena on ollut huomattavissa kuljetus- ja myyntirikosten varsin yleinen kasvaminen. Kaupunkitiedoista viittaa 94.1 % luvattoman kuljetuksen ja 89.2 % luvattoman myynnin lisääntymiseen, maaseututiedoista vastaavasti 81.0 ja 75.2 %, edellisistä sen sijaan ainoastaan 0.7 ja 1.7 % sekä jälkimmäisistä 7.0 ja 10.1 % näiden rikkomusten supistumiseen. Suhteellisesti suotuisimmaksi on asema merkitty kolmessa pohjoisimmassa läänissä, joskin myös niissä kasvua osoittavat tiedot nousevat $\frac{3}{5}$ — $\frac{3}{4}$:aan kaikista.

Edellä on jo kosketeltu apteekkeista saadun ja denaturoidun alkoholin käyttämistä juovutustarkoituksiin. Mitä tulee nimenomaan olojen kehitykseen tässä katsannossa, viittaa ensinnäkin 24.7 % kaupunkien ja 29.7 % maaseudun lausunnonantajista apteekkialkoholin väärinkäytön enenemiseen, mutta 55.5 ja 38.7 % sen vähenemiseen. Tästä päätäten on vähennys kaupungeissa ollut tuntuvampi

Lönnbränning av alkoholdrycker synes verterligen i allmänhet icke ha förekommit ens till namnet i städerna, med undantag av de närmaste kristiderna efter det förbudslagen trätt i kraft. Det förefaller därför, som om i de uttalanden, i vilka det gjorts gällande, att den olovliga tillverkningen i städerna tilltagit, skulle gälla främst „förädling” av smuggelspriten. På landsbygden utvisa 33.7 % av uppgifterna, att tillverkningsbrotten ökats och 45.9 %, att de minskats. Utvecklingen uppgives vara oförmånligast i Uleåborgs och Kuopio län samt i övrigt i allmänhet i de trakter, som äro avlägsnare belägna från kusten. På många kustorter uppgives hembränningen däremot genomgående ha varit mycket sällsynt.

Rakt motsatt är fallet med den olovliga införseln. På de orter, vilka äro belägna vid havskusten eller vid riksgränsen och för vilka de avgivna svaren sålunda kunna anses belysa läget i de trakter, som omedelbart beröras av smuglingen, har denna nära nog genomgående konstaterats vara stadd i tilltagande i betänklig mån, speciellt på sydkusten. Såsom ur tabellen framgår, är en liknande uppfattning förhärskande även i det inre av landet. Inalles ha i städerna 95.8 % och på landsbygden 81.3 % av dem, som avgivit svar, förenat sig om denna uppfattning, medan endast 0.6 och 5.4 % haft en motsatt åsikt och återstoden ansett läget vara oförändrat.

En följd av denna företeelse har varit, att forslings- och försäljningsbrotten enligt vad man observerat synnerligen allmänt tilltagit. Av uppgifterna för städerna tyda 94.1 % på en ökning av den olovliga forslingen och 89.2 % på en ökning av den olovliga försäljningen, av uppgifterna för landsbygden resp. 81.0 och 75.2 %; av de förra ange däremot endast 0.7 och 1.7 % samt av de senare 7.0 och 10.1 %, att dessa brott nedgått i antal. Läget uppgives vara relativt taget förmånligast i de tre nordliga länen, ehuru även där de uppgifter, som ange en ökning, stiga till $\frac{3}{5}$ å $\frac{3}{4}$ av samtliga.

Här ovan har redan berörts användningen av från apotek erhållen och denaturerad alkohol som berusningsmedel. Vad speciellt lägets utveckling i detta hänseende vidkommer, anse först och främst i städerna 24.7 % och på landsbygden 29.7 % av dem, som avgivit svar, att missbruket av apoteksalkohol ökats; 55.5 och 38.7 % anse, att det avtagit. Att döma härav har minskningen i städerna

kuin maaseudulla. Lisäystä on todettu verraten yleisesti Mikkelin ja Kuopion lääneissä, samoin kuin osittain muuallakin sisämaassa. Denaturoidun alkoholin väärinkäyttö on laajoilla aloilla ollut kokonaan tuntematon ja yleensäkin harvinaista. Viime aikoina se on ollut pikemminkin vähenemässä, kun puhtaita juomia on yhä helpommin ollut saatavissa. Tätä osoittaa 48.4 % kaupunkien ja 44.1 % maaseudun tiedoista, jota vastoin 23.5 ja 13.8 % väittää sen kasvaneen. Oulun lääni joutuu tässä suhteessa huonoimpaan, eteläiset rannikkoläänit edullisimpaan valoon.

Kokonaiskuvan saamiseksi raittiusolojen kehityksestä eri tietolähteiden pohjalla on johdannossa mainittuja periaatteita noudattaen yhdistämällä vastaukset samoihin kysymyskohtiin, joista kahdessa edellisessä taulukossa on esitetty läänien keskimääräiset suhdelluvut, laadittu lopussa olevat kartogrammit V—X. Näistä nojautuu kartogrammi V poliisiviranomaisten, VI tuomarien, VII kirkkoherrain, VIII kunnallislautakuntain ja kaupalahallitusten esimiehien sekä X kansakoulunopettajain lausuntoihin, IX:n edustaessa keskimääräistä yhteistulosta kartogrammeista V—VIII. Vertailua varten julkaistaan tässä näiden perustana olevat pisteluvut, joista miinuspiisteet (—) tarkoittavat juoppouden ja kieltolakirikosten vähenemistä eli raittiusolojen paranemista, 0-pisteet ennallaan pysymistä ja muut raittiusolojen huonontumista eri laajassa määrin.

Kaupunkien osalta ovat eri kartogrammien pisteet muodostuneet seuraaviksi.

Kaupungit — Städer	Kaupungit — Städer				
	V	VI	VII	IX	X
Uudenmaan l. — Nvlands l.					
Helsinki — Helsingfors ..	2	4	0	2	2
Loviisa — Lovisa	4	4	6	5	5
Porvoo — Borgå	5	3	5	4	2
Tammisaari — Ekenäs ...	6	2	6	5	6
Hanko — Hangö	4	3	6	4	5
Turun Porin l. — Åbo-Björneborgs l.					
Turku — Åbo	2	3	0	2	1
Pori — Björneborg	1	2	1	1	2
Rauma — Raumo	3	3	2	3	4
Uusikaupunki — Nystad ..	4	1	—2	1	0
Naantali — Nädendal ..	6	4	?	5	—6
Ahvenanmaa — Åland					
Maarianhamina — Mariehamn	4	4	1	3	3

varit kannbarare än på landsbygden. En ökning har jämförelsevis allmänt iakttagits i S:t Michels och Kuopio län; likasom delvis även annorstädes i det inre av landet. Missbruket av denaturerad alkohol har varit helt och hållet okänt inom vidsträckta områden och i allmänhet sällsynt. På senare tider har det närmast gått nedåt, då rena drycker allt lättare kunnat erhållas. Detta framgår ur 48.4 % av uppgifterna från städerna och ur 44.1 % av de från landsbygden härstammande uppgifterna, varemot 23.5 och 13.8 % ange, att den ökas. Uleåborgs län befinner sig i detta hänseende i den ogynnsammaste, länen på sydkusten åter i den förmånligaste ställningen.

För erhållandet av en helhetsbild av utvecklingen enligt de olika källuppgifterna ha de i slutet bifogade kartogrammen V—X uppgjorts under iakttagande av de i inledningen omnämnda principerna, i det man sammanfört svaren på samma punkter, för vilka i de två föregående tabellerna meddelas genomsnittliga relationstal för länen. Av dessa stöder sig kartogram V på polismyndigheternas, VI på domarnas, VII på kyrkoherrarnas, VIII på ordförandenas i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna samt X på folkskollärarnas utlåtanden, medan IX företräder det gemensamma genomsnittresultatet av kartogrammen V—VIII. För jämförelsens skull meddelas här de poängsiffror, på vilka de bygga, av vilka minuspoängen (—) avse en minskning i dryckenskapen och förbudslagsbrotten eller en förbättring i nykterhetsförhållandena, 0 poäng ett oförändrat läge och övriga en försämring i nykterhetsförhållandena i olika hög grad.

Beträffande städerna voro poängen för de olika kartogrammen följande.

Kaupungit — Städer	Kaupungit — Städer				
	V	VI	VII	IX	X
Hämeen l. — Tavastehus l.					
Hämeenlinna — Tavastehus	5	3	—1	2	4
Tampere — Tammerfors ..	3	1	3	2	0
Lahti	—1	3	4	2	?
Viipurin l. — Viborgs l.					
Viipuri — Viborg	4	4	3	4	1
Sortavala — Sordavala ..	2	2	0	1	0
Käkisalmi — Kexholm ..	4	—2	0	1	3
Lappeenranta — Villmansstrand	1	?	?	1	?
Hamina — Fredrikshamn ..	1	4	2	2	3
Kotka	6	?	5	6	1
Mikkelin l. — S:t Michels l.					
Mikkeli — S:t Michel ..	1	2	1	1	—3
Heinola	—1	—2	0	—1	?
Savonlinna — Nyslott ...	5	?	5	5	0

	Kaupungit — Städer				
	V	VI	VII	IX	X
Kuopion l. — Kuopio l.					
Kuopio	4	2	-2	1	-3
Joensuu	5	2	-3	1	4
Iisalmi	4	2	3	3	1
Vaasan l. — Vasa l.					
Vaasa — Vasa	4	4	0	3	3
Kaskinen — Kaskö	6	3	?	5	3
Kristiina — Kristinestad.	5	4	2	4	-1
Usikarlepyy — Nykarleby	4	3	-3	1	?

Maaseudun suhteen mainitaan alempana ensinnäkin kartogrammien V ja VII—IX pisteet, jotka on laskettu kihlakunnittain.

	Kihlakunta — Härad			
	V	VII	VIII	IX
Uudenmaan l. — Nylands l.				
Raaseporin — Raseborgs	4	2	5	4
Lohjan — Lojo	4	5	3	4
Helsingin — Helsinge	5	2	3	3
Pernajan — Pernå	3	3	3	3
Turun-Porin l. — Åbo-Björneborgs l.				
Vehmaan — Vehmo	1	1	1	1
Mynämäen — Virmo	3	3	2	3
Halikon — Halikko	2	2	2	2
Ulvilan — Ulfsby	2	0	1	2
Ikaalisten — Ikaalis	0	0	1	1
Tyrvään — Tyrvis	2	1	2	2
Loimaan — Loimijoki	1	2	0	1
Maskun — Masku	1	0	3	1
Ahvenanmaa — Åland	5	5	4	4
Hämeen l. — Tavastehus l.				
Ruoveden — Ruovesi	4	2	1	3
Pirkkalan — Birkkala	3	2	-2	1
Tammelalan — Tammela	2	2	2	2
Hauhon — Hauho	1	2	1	2
Jämsän — Jämsä	1	2	0	1
Hollolan — Hollola	2	2	2	2
Viihterin l. — Viborgs l.				
Rannan — Stranda	3	4	1	3
Kymin — Kymmene	4	4	2	4
Lappeen — Lappvesi	0	0	0	0
Jääskén — Jääskis	-1	1	-1	1
Äyräpään — Äyräpää	3	0	1	2
Käkisalmen — Kexholms	2	0	1	2
Kurkijoen — Kronborgs	3	1	2	2

Kartogrammissa VI ovat maaseututuomarien pisteiksi eri tuomiokunnissa tulleet seuraavat.

Uudenmaan lääni: Raaseporin ?, Lohjan 5, Helsingin 5, Mäntsälän 2, Porvoon 2 ja Iitin 3;
 Abo-Björneborgs län: Vehmaan 1, Piikkis 3, Halikon ?, Ulvilan 3, Ikaalisten 4, Tyrvään 3, Loimaan 2, Euran 3 ja Maskun ?;
 Ahvenanmaa 5;

	Kaupungit — Städer				
	V	VI	VII	IX	X
Pietarsaari — Jakobstad .	2	2	?	2	0
Kokkola — Gamlakarleby	3	4	2	3	2
Jyväskylä	4	3	0	2	3
Oulun l. — Uleåborgs l.					
Oulu — Uleåborg	5	4	1	3	0
Raahe — Brahestad	5	4	1	3	1
Kemi	5	0	1	2	0
Tornio — Torneå	2	-1	-3	-1	-5
Kajaani — Kajana	-1	3	2	2	-2

För landsbygdens vidkommande meddelas i det följande först och främst poängsiffrorna för kartogrammen V och VII—IX, vilka uträknats häradsvís.

	Kihlakunta — Härad			
	V	VII	VIII	IX
Sortavalan — Sordavala	3	-2	-2	0
Salmin — Salmis	2	1	1	2
Mikkelin l. — S:t Michels l.				
Heinolan — Heinola	0	-3	1	0
Mikkelin — S:t Michels	4	1	-1	1
Juvan — Jokkas	4	4	-2	2
Rantasalmen — Rantasalmi ..	0	3	0	1
Kuopion l. — Kuopio l.				
Pielisjärven — Pielisjärvi ...	-1	2	-1	1
Ilomantsin — Ilomants	2	-1	0	1
Liperiä — Libelits	0	2	0	1
Iisalmen — Idensalmi	1	0	0	0
Kuopion — Kuopio	2	2	-2	1
Rautalammin — Rautalampi ..	3	4	0	2
Vaasan l. — Vasa l.				
Ilmajoen — Ilmola	-1	2	-2	0
Närpiön — Närpes	1	0	0	0
Korsholman — Korsholms	3	1	0	1
Lappuan — Lappo	2	0	3	2
Pietarsaaren — Pedersöre	1	0	-1	0
Kuortaneen — Kuortane	0	1	-2	-1
Laukaan — Laukas	2	1	-3	1
Viitasaaren — Viitasaari	0	-3	0	0

	Kihlakunta — Härad			
	V	VII	VIII	IX
Oulun l. — Uleåborgs l.				
Oulun — Uleå	2	1	0	2
Saloisten — Salo	-1	0	0	0
Haapajärven — Haapajärvi ..	0	0	1	-1
Kajaanin — Kajana	2	1	-1	1
Lapin — Lappmarkens	2	2	3	3

För kartogram VI voro poängsiffrorna för domhavandena å landsbygden följande i de olika domsagorna.

Nylands län: Raseborgs ?, Lojo 5, Helsinge 5, Mäntsälä 2 Borgå 2 och Iittis 3;
 Abo-Björneborgs län: Vehmo 1, Piikkis 3, Halikko ?, Ulfsby 3, Ikaalis 4, Tyrvis 3, Loimijoki 2, Eura 3 och Masku ?;
 Åland 5;

Hämeen lääni: Ruoveden 4, Pirkkalan 2, Tammenlaan 3, Hauho 1, Janakkalan 2, Jämsän 3 ja Hololan 1;

Jääskin ?, Ayräpään 2, Käkisalmen 3, Kurkijoen 2, Mikkelin lääni: Heinolan 1, Mikkelin 1, Mäntyharjun 4, Juvan 4 ja Rantasalmen 3;

Kuopion lääni: Pielisjärven 3, Ilomantsin 4, Liperin 4, Kiteen ?, Iisalmen ?, Kuopion 4, Pielaaveden 4, Rautalammin 2 ja Leppävirran 2;

Vaasan lääni: Ilmajoen 3, Närpiön ?, Korsholman 3, Uudenkaarlepyyn 3, Kokkolan 2, Alavuden ?, Jyväskylän 2, Saarijärven 1 ja Viitasaaren 4;

Oulun lääni: Oulun 5, Salon ?, Piippolan —4, Kajaanin ?, Kemin 4, Tornion 3 ja Lapinmaan 5.

Seuraavassa luetellaan vihdoin valittujen maalaiskuntien kansakoulunopettajain pisteet, jotka on kuvattu kartogrammissa X.

Uudenmaan lääni: Degerby 4, Sammatti 0, Snappertuna 6, Kirkkonummi 6, Lohja 3, Pusula 1, Vihti 1, Hyvinkää 2, Mäntsälä 3, Pornainen —1, Askula 1, Elimäki 3, Jaala 0 ja Orimattila 1;

Turun-Porin lääni: Uudenkaupungin mlk. 0, Karjala 3, Perniö 1, Kuusjoki 1, Kiukainen 0, Luvia 1, Parkano 3, Hongonjoki —1, Hämeenkyrö 3, Viljakkala —1, Karkku 6, Suoniemi 1, Kokemäki —1, Harjavalta 1, Marttila 0, Yläne —1, Paattinen 2, Rusko 0 ja Vahto —1;

Ahvenanmaa: Geta 6;

Hämeen lääni: Orivesi 1, Sahalahti 1, Ylöjärvi 2, Somero 1, Hauho —1, Tuulos 2, Hämeenlinnan mlk. 0, Loppi 0, Korpilahti 0 ja

Välkäjärvi 1, Kouvola 1, Kouvola 5, Virolahti 1, Valkeala 3, Lappee 1, Lemi —4, Taipalsaari —2, Savitaipale 1, Suomenniemi 1, Ilmes 0, Ruokolahti 2, Vuoksenranta —2, Terijoki 1, Kaukola 6, Kurkijoki 1, Parikkala 1, Simpele 2, Sortavalan mlk. 0 ja Suojärvi —2;

Mikkelin lääni: Luhanka 4, Haukivuori 1, Joroisen 2, Puumala 2, Kangaslampi 4, Sulkava 4 ja Savonranta 5;

Kuopion lääni: Pielisjärvi 1, Juuka —2, Värttilä 1, Kaavi 2, Liperi 0, Kuusjärvi —1, Pääkkylä 0, Pielavesi 0, Kuopion mlk. —1, Karttula 2, Maaninka 2, Rautalammi —1, Vesanto —1 ja Suonenjoki 2;

Vaasan lääni: Jalasjärvi —1, Peräseinäjoki 2, Sideby 1, Övermark —1, Koivulahti 0, Laihia —1, Ylihärmä —2, Jepua 0, Munsala 1, Kronoby 1, Teerijärvi —3, Kälviä 1, Toholampi —1, Lappajärvi —1, Virrat —2, Pihlajavesi —1, Keuruu 1, Äänekoski 2, Kinnula ? ja Sumiainen 3;

Oulun lääni: Liminka 0, Oulu —1, Utajärvi —1, Kiiminki 1, Rautio —1, Siikajoki —4, Kärämäki —3, Nivala 0, Pulkki 2, Kajaanin mlk. 2, Vuolijoki 0, Puolanka —1, Ylitornio —2, Rovaniemi 2 ja Utsjoki —2.

Aineiston laatu ja sen tyypilliset eroavaisuudet tulevat selvästi näkyviin näistä pisteluvuista ja niihin liittyvistä kartogrammeista.

Tavastehus län: Ruovesi 4, Birkkala 2, Tamme-3, Hauho 1, Janakkala 2, Jämsä 3 och Holola 1;

Viborgs län: Stranda 5, Kymmene ?, Lappvesi 2, Jääskis ?, Ayräpää 2, Kexholms 3, Kronoborgs 2, Sordavala 1 och Salmis 5;

S:t Michels län: Heinola 1, S:t Michels 1, Mäntyharju 4, Jokkas 4 och Rantasalmi 3;

Kuopio län: Pielisjärvi 3, Ilomants 4, Libelits 4, Kides ?, Iidensalmi ?, Kuopio 4, Pielavesi 4, le

Vasa län: Ilmola 3, Närpes ?, Korsholms 3, Nykarleby 3, Gamlakarleby 2, Alavo ?, Jyväskylä 2, Saarijärvi 1 och Viitasaari 4;

Uleåborgs län: Uleå 5, Salo ?, Piippola —4, Kajana ?, Kemi 4, Torneå 3 och Lappmarkens 5.

I det följande upptagas slutligen poängsiffror för folkskollärarna i en del särskilt utvalda landskommuner, på vilka siffror kartogram X bygger.

Nylands län: Degerby 4, Sammatti 0, Snapper —1, Pusula 1, Vihti 1, Hyvinge 2, Mäntsälä 3, Borgnäs —1, Askola 1, Orimattila 1;

Åbo-Björneborgs län: Nystads lk. 0, Karjala 3, Parkano 3, Hongonjoki —1, Tavastkyrö 3, Viljakkala —1, Karkku 6, Suoniemi 1, Kumo —1, Harjavalta 1, S:t Märten 0, Yläne —1, Paattis 2, Rusko 0 och Vahto —1;

Aland: Geta 6;

Tavastehus län: Orivesi 1, Sahalaks 1, Ylöjärvi 2, Lempäälä —1, Somero 1, Hauho —1, Tuulos 2, Tavastehus lk. 0, Loppis 0, Korpilaks 0 och Koski 3;

Viborgs län: Nuijamaa 1, Björkö 5, Vederlaks 1, Valkeala 3, Lappvesi 1, Klemis —4, Taipalsaari —2, Savitaipale 1, Suomenniemi 1, Ilmes 0, Ruokolahti 2, Vuoksenranta —2, Terijoki 1, Kaukola 6, Kronoborg 1, Parikkala 1, Simpele 2, Sordavala lk. 0 och Suojärvi —2;

S:t Michels län: Luhango 4, Haukivuori 1, Jorois 2, Puumala 2, Kangastampi 4, Sulkava 4 och Savonranta 5;

Kuopio län: Pielisjärvi 1, Juga —2, Värttilä 1, Kaavi 2, Libelits 0, Kuusjärvi —1, Bräkyä 0, Pielavesi 0, Kuopio lk. —1, Karttula 2, Maaninka —2, Rautalammi —1, Vesanto —1 och Suonenjoki 2;

Vasa län: Jalasjärvi —1, Peräseinäjoki 2, Sideby 1, Övermark —1, Kvevlaks 0, Laihia —1, Ylihärmä —2, Jeppo 0, Munsala 1, Kronoby 1, Teerijärvi —3, Kälviä 1, Toholampi —1, Lappajärvi —1, Virrois —2, Pihlajavesi —1, Keuru 1, Äänekoski 2, Kinnula ? och Sumiainen 3;

Uleåborgs län: Limingo 0, Oulujoki —1, Utajärvi —1, Kiiminge 1, Rautio —1, Siikajoki —4, Kärämäki —3, Nivala 0, Pulkki 2, Kajana lk. 2, Vuolijoki 0, Puolango —1, Övertorneå —2, Rovaniemi 2 och Utsjoki —2.

Materialets beskaffenhet och de typiska skiljaktigheterna i detsamma framgå tydligt ur dessa poängsiffror och de kartogram, som

Paitsi sitä, että samoilta seuduilta saadut eri henkilöryhmien vastaukset ovat useinkin käyneet aivan vastakkaisiin suuntiin, voidaan niistä todeta, että itse peruskatsantokanta eri lausunnonantajaluokissa on ollut olennaisesti erilainen. Siten näytävät tuomarit ylimalkaan, ei kuitenkaan poikkeuksetta, edustaneen synkimä käsitystä raittiusolojen kehityksestä ja niiden jälkeen poliisiviranomaiset, kun sen sijaan kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiesten antamien tietojen yleissävy on suhteellisesti valoisa. Mikäli kansakoulunopettajain hajanaisista kuntatiedoista saattaa päätellä, ovat nämä lähinnä rinnastettavissa viimeksi mainittujen kanssa. Ei varmaankaan ole oikein väittää, että sanotut eroavaisuudet johtuisivat kauttaaltaan esim. puolueellisesta suhtautumisesta kieltolakiin, koska niillä voi olla asiallisetkin selityksensä. Niinpä on muistettava, että tuomarit ja poliisiviranomaiset virkansa puolesta joutuvat lähinnä kohdistamaan huomionsa raittiusolojen negatiivisiin ilmiöihin, juopumus- ja kieltolakirikkomuksiin. Kun näiden syytteesenpano ja tuomitseminen on nykyään ankarampien lainsäädännön vaikutuksesta suhteellisesti yleisempää kuin aikaisemmin, kuten nimenomaan juopumustapauksiin nähden on toisen erikoistutkimuksen avulla ollut todettavissa, on kuva niiden perustuksella voinut muodostua epäedullisemmaksi siitäkin huolimatta, että asianomaiset olisivat pyrkineet arvostelussaan eliminoidaan muuttuneen lainsäädännön vaikutuksen. Kirkkoherrat, kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehet sekä kansakoulunopettajat eivät ole saaneet määrin saattaneet tulla kosketuksiin mainittujen ilmiöiden kanssa, ja käsitykset ovat näin ollen jääneet suotuisammiksi.

Tiedustelun lopputulos raittiusolojen kehitystä silmällä pitäen, sellaisena kuin se ilmenee kartogrammista IX, joka tasoittaa yllä viitattujen seikkain hajoittavaa vaikutusta, ei ole suinkaan valoisa. Kaupunkien osalta ovat olot sen mukaan hieman parantuneet ainoastaan Heinolassa ja Torniossa, mutta muualla enemmässä tai vähemmässä mitassa huonontuneet. Synkimmäksi on kehitys osoittautunut Kotkassa ja sen jälkeen Loviisassa, Tammissaareissa, Naantalissa, Savonlinnassa, Kaskisissa, Porvoossa, Hangossa, Viipurissa ja Kristiinassa. Maaseudulla on tilanne jonkun verran parantunut vain Kuortaneen ja Haa-

ansluta sig till dem. Utom att de av olika grupper av sagesmän erhållna svaren från samma trakter ofta gått i alldeles motsatt riktning, kan man på grund av dem konstatera, att grundåskådningssättet inom olika grupper varit väsentligen olikartat. Sålunda synas domarna i allmänhet, dock icke utan undantag, ha företrätt den mest pessimistiska uppfattningen om nykterhetsförhållandenas utveckling och nästefter dem polismyndigheterna, varemot ordförandenas i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna uppgifter varit proportionsvis gynnsammast. Att döma av de spridda uppgifter från olika kommuner, som erhållits av folkskollärarna, kunna dessa närmast jämnställas med de sistnämnda. Det är säkerligen icke riktigt att påstå, att sagda skiljaktigheter genomgående skulle bero exempelvis på ett partiskt ställningstagande till förbudslagen, enär de även kunna få en saklig förklaring. Sålunda bör det ihågkommas, att domarna och polismyndigheterna å tjänstens vägnar närmast komma att ägna sin uppmärksamhet åt nykterhetsförhållandenas negativa företeelser, fylleriförseelserna och förbudslagsbrotten. Då åtal och avdömande av dessa för närvarande på grund av mer skärpta lagstadganden förekomma i relativt taget större omfattning än tidigare, såsom uttryckligen i fråga om fylleriförseelserna med tillhjälp av en annan specialundersökning konstaterats, har bilden på denna grund kunnat gestalta sig ogynnsammare även oberoende därav, att vederbörande i sitt utlåtande strävat att eliminera inverkan av den ändrade lagstiftningen. Kyrkoherdarna, ordförandena i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna samt folkskollärarna ha icke i samma mån kunnat komma i beröring med nämnda företeelser, och har deras uppfattning därför gestaltat sig gynnsammare.

Slutresultatet av undersökningen rörande nykterhetsförhållandenas utveckling, sådan denna tager sig uttryck i kartogram IX, i vilket den olikartade inverkan, ovauberörda omständigheter utöva, utjämnats, är ingalunda gynnsamt. För städernas vidkommande ha förhållandena i enlighet härmed förbättrats något endast i Heinola och Torneå, medan de annorstädes mer eller mindre försämrats. Utvecklingen har visat sig vara ogynnsammast i Kotka och därefter i Lovisa, Ekenäs, Nändal, Nyslott, Kaskö, Borgå, Hangö, Viborg och Kristinestad. På landsbygden har läget något förbättrats endast i Kuortane och

pajärven kihlakunnissa sekä pysynyt ennal-
laan Lappeen, Sortavalan, Heinolan, Iisal-
men, Ilmajoen, Närpiön, Pietarsaaren, Viita-
saaren ja Saloisten kihlakunnissa, siis muuta-
milla Sisä-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan seu-
duilla. Huonoimmalta näyttää kehitys Raase-
porin, Lohjan, Ahvenanmaan ja Kymmin kihla-
kunnissa, joiden jälkeen seuraavat Helsingin,
Pernajan, Mynämäen, Piikkiön, Ruoveden,
Kannan ja Lapin kihlakunnat. Lienee syytä
huomauttaa, ettei itse vallitsevan tilanteen
Lapissa tämän perustuksella tarvitse tietenkään
olla suoranaisesti verrattavissa esim.
Helsingin ympäristön tilanteeseen, koska tässä
on kysymys vain olojen muuttumisesta ja ver-
tailun lähtökohta on varmaan ollut erilainen.
Koko etelärannikko ja Lounais-Suomi, siihen
luettuna myös Hämeen lääni, joutuu niin
muodoin tuntuvasti huonompaan valoon kuin
maan muut osat, joista ensi sijassa eräät Vaas-
san, Oulun ja Kuopion läänien seudut edus-
tavat suhteellisesti parhaita asiointilaa.

B. Kieltolaki ja sen vaikutukset.

Oikean lähtökohdan saamiseksi sen kysy-
myksen selvittämiseksi, mitä vaikutuksia kiel-
toilla on ollut eri aloilla edellä kuvatuissa
olosuhteissa, kiinnitetään aluksi huomiota
niihin lausuntoihin, joita poliisiviranomaiset,
tuomarit, kirkkoherrat sekä kunnallislautakun-
tain ja kauppalahallitusten esimiehet ovat
esittäneet kieltolain ja yleensä lakien kun-
nioituksesta viime aikoina.

Verrattomasti enimmäkseen näistä viranomai-
sista ovat olleet sitä mieltä, ettei kieltolakia
pidetä samassa arvossa kuin entisiä väkijou-
malakeja; kaupunkitiedoista on keskimäärin
vain 4.3 % ja maaseututiedoista 11.8 % vii-
tannut vastakkaiseen käsitykseen, edustaen
etupäässä pohjoisia läänejä. Tämä kieltolain
vähäinen kunnioitus on ilmennyt ennen kaik-
kea juuri sitä vastaan tehtyjen rikosten ylei-
syydestä ja juoppouden rehoittamisesta, näi-
den rikkomusten yhä julkeammasta ja uhmai-
levammasta luonteesta, yleisen mielipiteen
välillä pitämättömästä, jopa osittain suosivasta
suhtautumisesta niihin, edelleen myös kieltola-
kia pilkkaavista puheista ja kirjoituksista,
todistajain esiintymisestä kieltolakijutuissa,
niitä koskevien ilmiäntöjen harvinaisuudesta,
yleisön huonosta suhtautumisesta kieltolain
valvontaviranomaisiin, vieläpä monesti itse
räiden viranomaisten osoittamasta erikoisesta
leväperäisyydestä näissä asioissa, he kun eivät

Haapajärvi härad samt förblivit oförändrat i
Lappvesi, Sordavala, Heinola, Idensalmi, Il-
mola, Närpes, Pedersöre, Viitasaari och Salo
härad, alltså i en del trakter i det inre av
landet och i Sydösterbotten. Utvecklingen
synes ha varit ogynnsammast i Raseborgs;
Lojo, Ålands och Kymmene härad, varefter
följa Helsinge, Pernå, Virmo, Piikkis, Ru-
vesi, Stranda och Lappmarkens härad. Det
torde vara skäl att påpeka, att det rådande
läget i Lappmarken på grund härav naturligt,
vis icke behöver vara direkt jämförbart med
t. ex. det i Helsingfors omnejd, enär det här
är fråga endast om en förändring i förhållan-
dena, och då utgångspunkten för jämförelsen
säkerligen varit en annan. Hela sydkusten
och sydvästra Finland, inklusive Tavastehus
län, råka sålunda i en kännbart ogynnsam-
mare dager än de övriga delarna av landet,
av vilka i främsta rummet en del trakter i
Vasa, Uleåborgs och Kuopio län företräda de
relativt taget gynnsammaste förhållandena.

B. Förbudslagen och dess verkningar.

För erhållandet av en riktig utgångspunkt
för utredandet av frågan, vilket inflytande
förbudslagen haft på olika områden under
tidigare skildrade förhållanden, ägnas här till
en början uppmärksamhet åt de uttalanden,
vilka polismyndigheterna, domarna, kyrko-
herdarna samt ordförandena i kommunal-
nämnderna och köpingsstyrelserna framfört
rörande aktningen för förbudslagen och för
lagarna i allmänhet på senare tider.

De ojämförligt flesta av dessa myndigheter
ha varit av den åsikten, att förbudslagen icke
hålles lika mycket i helgd som tidigare rus-
dryckslagar; av uppgifterna från städerna
tydde i genomsnitt endast 4.3 % och av de
från landsbygden 11.8 % på en motsatt upp-
fattning, och företrädde dessa främst de nord-
liga länen. Denna ringaktning för förbuds-
lagen har tagit sig uttryck främst just i den
stora frekvensen av mot densamma begångna
förseelser, och i att dryckenskapen florerar,
av dessa förseelsers allt mer oförsynta och
trotsande natur, av den allmänna opinionens
likgiltiga, t. o. m. delvis gynnande etällnings-
tagande till dem, vidare även av tal och skrift,
varigenom förbudslagen förhånas; det sätt, på
vilket vittnena uppträda i förbudslagsmål;
att angivelser rörande dessa äro så sällsynta,
att allmänheten förhåller sig så gensträvt
mot de myndigheter, som äga övervaka för-
budslagens efterlevnad, ytterligare ofta dessa

itsekkään aina ole noudattaneet kieltolakia. Mainitun halveksimisen, jonka ei useimmiten ole myönnetty keskittyneen mihinkään erityiseen yhteiskuntaluokkaan tai kansalaispiiriin — rajan kieltolain kannattajain ja vastustajain välillä ollessa yksilöllinen — on varsin lukuisissa tapauksissa katsottu johtuvan pääasiallisesti kieltolaista itsestään. Tällöin on ensi kädessä huomautettu, ettei kieltolaki vastaa kansan oikeustajuntaa, se kun tuomitsee rikolliseksi alkoholin nauttimisen, mikä on vanha tapa sekä naapurimaissa edelleenkin luvallinen ja mikä osaksi riippuu ihmisten uskosta alkoholin parantavaan voimaan; näin ollen pidetään sitä henkilöllistä vapautta loukkaavana pakkolakina, joka edellyttää vastenmielistä ilmiänto- ja holhousjärjestelmää ja on osoittautunut eri kohdissaan epäonnistuneeksi ja mahdottomaksi toteuttaa, samalla kuin se on muodostunut siveellisesti turmiolliseksi ja muutenkin maalle vahingolliseksi. Toisaalta ovat sängen monet vastauksenantajat esittäneet myös muita, kieltolaista riippumattomia syitä tähän kunnioituksen puutteeseen. Nämä ovat viitanneet siihen yleiseen siveyskäsitteiden rappeutumiseen ja tapojen villiintymiseen, nautinnonhalun ja omanvoitonpyynnin kasvamiseen, itsekkäiseen, uskontoa ja kaikkea aatteellisuutta vieroksuvaan ajanhenkeen, mikä on ollut sodan ja pulakauden jälkiseurauksia; sen ohessa on heidän mielestään samaan suuntaan vaikuttanut m. m. sanomalehdistön y. m. harjoittama kieltolain vastainen kiihoitus, yläluokan, sivistyneistön huono esimerkki ja kieltolain valvonnan kehous, joka on ilmennyt viranomaisten laiminlyönneistä ja rikkomuksista tässä suhteessa.

Samalla kuin ei kieltolakia pidetä arvossa, näyttää lakien kunnioitus ylipäänsäkin vähäisemmältä kuin ennen; kaupungeissa on keskimäärin 71.4 % ja maaseudulla 67.8 % tiedonantajista todennut asianlaidan olevan näin. Se on ollut havaittavissa erilaisten rikosten, kuten murhien ja tappojen, pahoinpitelyjen, poliisinvastustamistapausten, kavallusten, tullirikosten, väärrien valojen, siveellisyysrikosten y. m. enenemisestä viime aikoina, edelleen yleisestä tapojen raastumisesta, sopimattomasta esiintymisestä tuomioistuimien ja viranomaisten edessä, lakien halveksivasta arvostelusta, välinpitämättömästä suhtautumi-

myndigheters egen synnerliga slapphet i dylika frågor, då de själva icke alltid åtläyt förbudslagen. Orsaken till denna ringaktning, rörande vilken man oftast icke medgivit, att den gjort sig gällande inom någon speciell samhällsklass eller medborgarkrets, — gränsen mellan anhängarna av och motståndarna till förbudslagen anses vara individuell — har i synnerligen talrika fall ansetts huvudsakligen bero på förbudslagen själv. Härvid har främst framhållits, att förbudslagen icke motsvarar folkets rättsuppfattning, i det den fördömer såsom brottslig förtäringen av alkohol, som är en gammal plägsed samt fortfarande tillåten i grannländerna och vilken delvis beror av folks tro på alkoholens läkande kraft; på grund härav anses den såsom en tvångslag, vilken lederar den individuella friheten, vilken förutsätter ett motbjudande angivelse- och förmyndarsystem och som visat sig i en del punkter vara misslyckad samt omöjlig att genomföra, samtidigt som den blivit moraliskt fördärlig och i övrigt skadlig för landet. Å andra sidan har rätt många av dem, som avgivit svar, framfört även andra, av förbudslagen icke avhängiga orsaker till denna ringaktning. Dessa ha hänvisat till den allmänna upplösningen av moralbegreppen och sedernas förvildning, ökningen i njutningslystnaden och vinningslystnaden, till tidsandan, som är självisk samt främmande för religion och all idealitet, vilket varit följder av krig och kristider; därjämte har enligt deras åsikt i samma riktning verkat bl. a. den agitation mot förbudslagen, som utövats av tidningspressen o. a., överklassens, de bildades dåliga exempel och ineffektiviteten i övervakningen av förbudslagen, som tagit sig uttryck i försummelse och förseelser från myndigheternas sida i detta avseende.

Samtidigt som förbudslagen icke hålles i aktning, förefaller det som om aktningen för lagarna även i allmänhet vore mindre än tidigare; i städerna uppgåvo i medeltal 71.4 % och på landsbygden 67.8 % av dem, som lämnat uppgifter, att det förhöll sig så. Det har kunnat iakttagas i form av en ökning av särskilda brott, såsom mord och dråp, misshandel, motstånd mot polis, bedrägerier, smuglingsbrott, mened, sedlighetsbrott o. a. på senare tider, vidare i att sederna i allmänhet förtråts, i ett olämpligt uppträdande inför domstolar och myndigheter, i en ringaktande kritik av lagarna, däri, att man förhåller sig

sesta varsinkin lievempiin rikoksiin ja rangaistuksiin j. n. e. Mitä erikoisesti valan kunnioitukseen tulee, on kaupungeissa 67.5 % ja maaseudulla 76.8 % tiedoista osoittanut sen väheytyneen. Osittain on sanottujen ilmiöiden katsottu aiheutuvan kieltolaista; kun tätä lakia ei kunnioiteta, menettävät muutkin arvoaan. Useat ovat viitanneet kuitenkin toisiin syihin, etupäässä sortovuosien laittomuuden sekä sota- ja pula-ajan tuottamaan moraalisen hyltymiseen, elintarve- y. m. sääntelylakien kiertämiseen, samoin kuin sen jälkeiseen lakien liikatuotantoon ja paikkailemiseen, mikä on jatkuvasti ollut omansa horjuttamaan lakien pyhyyttä.

Kun kaikki nuo erilaiset seikat otetaan lukuun, myös arvosteltaessa raittiusolojen kehitystä, osoittautuu kieltolaki vain yhdeksi mitä mouinaisimmista tekijöistä, joiden yhteisvaikutuksesta todetut vaihtelut ovat syntyneet, ja koska on mahdotonta tarkalleen määritellä kunkin seikan merkitystä erikseen, jää lopulta tulkinnasta riippuvaksi, mikä osuus nimenomaan kieltolaille on ollut tapahtuneisiin muutoksiin. Täältä kannalta katsoen ovat varsinkin luonnollisia ne olennaiset eroavaisuudet, jotka ovat vallinneet eri lausunnonantajain mielipiteiden välillä varsinaisissa kieltolain vaikutuksia koskevissa kysymyksissä. Kuten yksityiskohtaisesta selostuksesta on tullut näkyviin, on sellaisia kysymyksiä esitetty tiedustelukaavakkeissa IV—XIV; ne ovat kohdistuneet, paitsi raittiusoloihin, myös moniin näiden seuraamisilmiöihin asianomaisten edustamilla erikoisaloilla. Kun jälkimmäisiin räjden ovat olleet vaikuttamassa lukuisat muutkin erisuuntaiset tekijät kuin raittiusolot, on niiden osalta tietenkin ollut vielä vaikeampaa rakkaista, onko ja missä määrin kieltolaki vaikuttanut sattuneisiin vaihteluihin. Kokonaiskäsityksen muodostamiseksi on tässä lyhyesti palautettava mieleen, miten eri henkilöryhmien mielipiteet ovat puheena olevissa suhteissa jakaantuneet.

Ensinnäkin kansakoulunopettajilta saadut tiedot heidän oppilaittensa koulunkäynnin säännöllisyydestä, käytöksestä ja ahkeruudesta, siisteydestä sekä ravitsemistilasta ja työkyvystä ovat useimmiten viitanneet olojen ennallaan pysymiseen ja, mikäli muutoksia on pantu merkille, etupäässä parannukseen. Niin että kartogrammi XI.4 osoittaa kehityksen käyneen enimmillään paikkakunnilla ainakin

likgiltigt i synnerhet gentemot lindrigare brott och bestraffningar, o. s. v. Vad särskilt aktningen för edens helgd beträffar, utvisade i städerna 67.5 % och på landsbygden 76.8 % av uppgifterna, att den avtagit. Man har delvis ansett, att dessa företeelser berott av förbudslagen; då man icke aktar denna lag, förlorar man även aktningen för andra lagar. Flere ha dock härvisat till andra orsaker, såsom främst laglösheten under ofärdsåren samt den med krigs- och kristiden följande upplösningen av moralen, kringgåendet av livsmedelslagen o. a. reglementeringslagar samt den därpå följande överproduktionen och hopplappningen av lagar, vilken fortgående varit ägnad att rubba lagarnas helgd.

Då alla dessa olikartade företeelser beaktas vid bedömandet av nykterhetsförhållandenas utveckling, visar sig förbudslagen vara endast en av de mångahanda faktorerna genom vilkas samverkan de iaktagna växlingarna uppkommit. När det är omöjligt att noggrant bestämma den betydelse, varje omständighet skilt för sig äger, blir det slutligen beroende av tolkning, huru stor andel just förbudslagen har i de förändringar, som ägt rum. Från denna synpunkt sett äro de väsentliga skillaktigheter, som gjorts sig gällande mellan de olika sagesmännens åsikter i de frågor, som beröra förbudslagens inverkningsar, rätt naturliga. Såsom ur den detaljerade redogörelsen framgått, ha dylika frågor intagits i frågeformulären IV—XIV; de ha berört, utom nykterhetsförhållandena, även många av dessas följdföreteelser å de specialområden, som vederbörande företräda. Då i fråga om de sisträmnda även talrika andra i olika riktningar verkande faktorer utom nykterhetsförhållandena utövat inflytande, har det beträffande dem naturligtvis varit ännu svårare att avgöra, huruvida och i vilken mån förbudslagen inverkat på de växlingar, som ägt rum. För erhållandet av en helhetsuppfattning bör här i korthet erinras om, huru de olika gruppernas åsikter fördelade sig i ifrågavarande hänseende.

Beträffande först och främst de av folk-skollärarna erhållna uppgifterna om regelbundenheten i deras elevs skolgång, uppförande och flit, snygghet samt näringstillstånd och arbetsförmåga har oftast uppgivits, att förhållandena icke förändrats. I den mån förändringar iakttagits, har främst en förbättring gjorts sig gällande, och anger kartogram XI.4, att utvecklingen på de flesta

osittain hyvään suuntaan. Edistykseen on vaikuttanut m. m. taloudellisen hyvinvoinnin lisääntyminen vähävaraisissa piireissä, oppivelvollisuuslaki ja yhteiskunnan huoltotoiminta, taantumiseen taas m. m. ajanhengen aiheuttama kurittomuus, täysi-ikäisten huono esimerkki j. n. e. Kaikista vastaustenantajista ei $\frac{2}{5}$ ole myöntänyt kieltolaille olleen sanottavaa merkitystä näissä suhteissa, mutta enimmäkseen muut ovat katsoneet sen johtaneen parannukseen, joten tulos pikemminkin on kieltolaille suotuisa. Viimeksi mainittujen mielestä on erittäinkin köyhempiä väestökerroksia edustavien oppilaiden kodeissa alkoholi-juomien nauttiminen kieltolain aikana ollut entistä harvinaisempaa, mikä on monessa muodossa parantanut lasten asemaa. Verraten vähälukuiset kieltolaille epäedulliset lausunnot ovat paikkakunnilta, joissa salakuljetus, salapolttu v. m. s. ovat yleisiä ja joissa juuri kieltolain julkea rikkominen ja halveksiminen näyttää varsinkin siveellisessä katsannossa vaikuttaneen turmiollisesti myös lapsiin.

Ylioppilasosakuntien inspektorien ja kurattorien käsitykset raittiusoloista ylioppilaiden keskuudessa ovat, kun kysymyksessä on ollut vertailu sodan edelliseen aikaan, olleet siksi ristiriitaiset, että tilanteen muuttamattomuus näyttää lähinnä todennäköiseltä sen sijaan on kehitys vuosien 1920—22 kuluessa huomattavalta osalta merkitty huonoksi. Vastauksenantajista on yli $\frac{2}{3}$ pitänyt kieltolain vaikutuksia tältä kannalta epäedullisina ja vain vajaa $\frac{1}{5}$ ainakin osittain suotuisina.

Valittujen teollisuuslaitosten johtajain ja työnjohtajain antamien tietojen mukaan ei palkan etukäteen otaminen ole viime aikoina erikokoemmin muuttunut ja sikäli kuin työväen taloudellisessa asemassa on todettu parannusta, mikä on ollut melkoisesti tavallisemmin havaittavissa kuin huonontuminen, on se luettu etupäässä palkkojen kohoamisen ansioksi. Ilmoitukset työntekijäin suhteesta alkoholi-juomiin osoittavat, että miehistä on vain $\frac{1}{6}$ ehdottomasti raittiita, melkein $\frac{3}{4}$ kohuullisia ja loput väkijuomiin meneviä, naisista taas lähes $\frac{2}{3}$ raittiita ja $\frac{1}{3}$ kohtuullisia tästä päättäen varsinkin miespuolisesta työväestä verraten vähäinen osa täysin noudattaa kieltolakia. Tehtaiden henkilökunnau-

orter gått åtminstone delvis i en gynnsam riktning. Till förbättringen har bidragit bl. a. ökningen i det ekonomiska välståndet inom mindre bemedlade kretsar, läropliktslagen och omvårdnaden från samhällets sida, på en tillbakagång åter bl. a. den av tidsandan förorsakade disciplinlösheten, de fullvuxnas dåliga exempel o. s. v. Av samtliga de personer, som avgivit svar, ha $\frac{2}{3}$ icke erkänt, att förbudslagen haft någon nämnvärd betydelse i dessa hänseenden, men de flesta övriga ha ansett, att den medfört en förbättring, varför resultatet mera är till förmån för förbudslagen. Enligt de sistnämndas åsikt har särskilt i de elevens hem, som företräda de fattigare folklagren, bruket av alkoholdrycker varit sållsyntare under förbudslagstiden än tidigare, vilket i flere avseenden förbättrat barnens ställning. De jämförelsevis få uttalanden, som äro ogynnsamma för förbudslagen, häröra från orter, där smugglingen, lönnbränningen o. dyl. äro allmänna och där just det offentliga brytandet mot förbudslagen och ringaktningen för densamma synes i synnerhet i sedligt avseende ha inverkat fördärligt även på barnen.

De åsikter studentavdelningarnas inspektorer och kuratorer hysa om nykterhetsförhållanderna bland studenterna voro, i fråga om en jämförelse med tiden före kriget, så motsägande, att ingen förändring av läget synes vara den närmast antagliga; däremot uppgives utvecklingen under åren 1920—22 till en betydlig del ha gått i en oförmånlig riktning. Av dem, som avgivit svar, ha över $\frac{2}{3}$ ansett, att förbudslagens inverkan varit oförmånliga från denna synpunkt sett och endast knappt $\frac{1}{5}$, att de varit åtminstone delvis gynnsamma.

Enligt uppgifter av chefer och arbetsledare för särskilt utvalda industriinrättningar har uttagandet av lönen i förskott på sista tiden icke särskilt förändrats, och i den mån en förbättring iakttagits i arbetarnas ekonomiska ställning, vilken förbättring observerats betydligt mer allmänt än en försämring, har den främst räknats som de höjda lönernas förtjänst. Uppgifterna om arbetarnas ställning till alkoholdrycker utvisa, att av männen endast $\frac{1}{6}$ voro absolut nyktra, inemot $\frac{3}{4}$ måttliga och återstoden begivna på rusdrycker, medan av kvinnorna nära $\frac{2}{3}$ voro nyktra och $\frac{1}{3}$ måttliga; att döma härav efterlever i synnerhet av de manliga arbetarna en jämförelsevis liten del fullständigt förbudslagen.

raittius, säännöllisyys ja työteliäisyys näyttää pääasiallisesti säilyneen entisellään, mutta työväen taantuneen. Samalla on tulos itse kieltolakiin katsoen muodostunut pikemminkin kielteiseksi. Vain $\frac{1}{7}$ lausunnoista viittaa tämän lain hyviin vaikutuksiin, $\frac{2}{5}$ huonoihin ja $\frac{1}{12}$ molempiin; muuten on sen väitetty jääneen vailla merkitystä näissä suhteissa. — Työhuonekuntain luottamusmiehet samoissa teollisuuslaitoksissa ovat ilmoittaneet raittiusolot perheellisten työläisten keskuudessa yleensä paremmiksi kuin perheettömien ja erittäinkin työläisnuorison piirissä; siten osoittaa huomattavin osa tiedoista perheellisten juoppouden vähäisemmäksi, mutta nuorison juoppouden suuremmaksi kuin ennen sota. Vuosina 1920—22 myönnetään kehityksen raittiustilannetta silmällä pitäen enimmäkseen olleen epäsuotuisan. Sen sijaan näyttää työväestön taloudellinen tila, joka sodan edelliseen aikaan nähden on tuntuvalta osalta merkitty heikommaksi, näinä vuosina pysyneen ainakin entisellään, vaurastumisen ollessa tällöin jonkun verran yleisempää kuin toimeentulon vaikeutuminen. Työhuonekuntain luottamusmiehistä on jotenkin $\frac{1}{3}$ todennut kieltolain vaikuttaneen parantavasti ja samoin lähes $\frac{1}{3}$ päinvastaiseen suuntaan, muiden pitäessä sitä merkityksettömänä. Heidän ilmoituksissaan on kysymyksessä olevien teollisuuslaitosten miestyöläisistä likipitään $\frac{1}{3}$ luettu täysin raittiiksi, runsaasti puolet kohtuullisiksi ja lähes $\frac{1}{4}$ väkijuomiin meneviksi, naistyöläisistä taas miltei $\frac{3}{5}$ raittiiksi ja $\frac{2}{5}$ kohtuullisiksi. Kieltolain edullisuus näyttää ilmeneen etenkin vanhempien, naimisissa olevien työläisten raitistumisesta, taloudellisesta hyvinvoinnista ja elintapojen säännöllisyydestä, epäedullisuus sitä vastoin ensi sijassa nuoremman polven enentyneestä juopottelusta ja siihen liittyvistä huonoista seurauksista, kun väkijuomien salakauppa on levinnyt yhä laajemmille aloille ja tehnyt alkoholin saannin entistä helpommaksi.

Työnantajaliittojen esittämä kuva raittius-tilanteesta on ollut tiedustelun synkimpää. Näiden lausuntojen mukaan on alkoholijuomien nauttiminen työväen piirissä melkein kauttaaltaan kasvanut ja kieltolaki, jonka kunnioitus on työväestössä vähäisempi kuin

Fabrikspersonalernas nykterhet, ordentlighet och arbetsamhet synes huvudsakligen ha bibehållit sig oförändrad, varemot arbetarnas gått tillbaka. Samtidigt har resultatet för själva förbudslagens vidkommande gestaltat sig närmast negativt. Endast $\frac{1}{7}$ av uttalandena angiva, att denna lag haft en god inverkan, $\frac{2}{5}$, att den varit oförmånlig och $\frac{1}{12}$, att den inverkat i bägge riktningarna; enligt övriga uppgifter har den förblivit utan betydelse i dessa hänseenden. — Förtroendemännen för verkstadslagen inom samma industriella inrättningar ha uppgivit, att nykterhetsförhållandena bland gifta arbetare i allmänhet varit bättre än bland ogifta och särskilt bland arbetarungdomen; sålunda ge en avsevärd del av uppgifterna vidhanden, att dryckenskapen bland de gifta blivit mindre, men att den ökats bland ungdomen jämfört med före kriget. Utvecklingen under åren 1920—22 uppgives med beaktande av nykterhetsläget mestadels ha varit ogynnsam. Däremot förefaller det, som om arbetarnas ekonomiska ställning, som i förhållande till tiden före kriget till en stor del uppgives vara sämre, under dessa år åtminstone icke förändrats, och att en förkovran av ekonomin härvid varit något allmännare än en försämring i utkomsten. Av förtroendemännen för verkstadslagen ha ungefär $\frac{1}{3}$ konstaterat, att förbudslagen inverkat gynnsamt och likaså inemot $\frac{1}{3}$, att förbudslagen verkat i motsatt riktning, medan återstoden icke tillerkänt den någon betydelse. Enligt deras uppgifter voro av ifrågavarande industriella inrättningsar manliga arbetare omkring $\frac{1}{5}$ fullt nyktra, drygt hälften måttliga och inemot $\frac{1}{4}$ begivna på starka drycker, av arbetarskorna åter närapå $\frac{3}{5}$ nyktra och $\frac{2}{5}$ måttliga. Den förmånliga inverkan av förbudslagen synes ha gjort sig gällande främst i de äldre gifta arbetarna; nyktrare och regelbundnare levnadsvanor samt i deras ekonomiska välförhållanden, det ogynnsamma inflytandet däremot främst i den yngre generationens ökade dryckenskap och de dåliga följderna härav, då smyghandeln med rusdrycker utbredd sig över allt vidare områden och gjort erhållandet av alkohol lättare än förut.

Den av arbetsgivarförbunden givna skildringen av nykterhetsläget var en av de mörkaste inom enquëten. Enligt deras uttalanden har förtäringen av alkoholdrycker bland arbetarna nära nog genomgående tillväxt och har förbudslagen, för vilken arbetarna hysa

entisten väkijuomalakien, mikä halveksiminen myös on johtunut tästä laista itsestään, on ollut lähinnä syyllinen surulliseen asiaintilaan. Työväen vaurastuminen, minkä ne yleisesti ovat panneet merkille, on sen sijaan ollut kohonneiden palkkaetujen ansiota. — Näiden mielipiteiden täydellisenä vastakohtana ovat työväen ammattiyhdistysten antamat tiedot. Ne osoittavat, että juoppous järjestyneen työväen keskuudessa niin hyvin perheellisten ja perheettömän kuin nuorisonkin osalta on useimmiten supistunut sodan edelliseen aikaan verraten ja että kehitys vuosien 1920—22 kuluessa voidaan katsoa etupäässä vain nuorisoon nähden epäsuotuisaksi. Työväen taloudellinen asema on niiden mukaan jotenkin samassa määrin huonontunut kuin parantunutkin, huonontumisen riippuessa ennen kaikkea palkkojen pienuudesta elinkustannuksiin verraten. Runsaasti $\frac{2}{3}$ vastanneista ammattiyhdistyksistä on todennut kieltolailla olleen pelkästään hyviä ja ainoastaan vajaa $\frac{1}{20}$ huonoja vaikutuksia, $\frac{1}{4}$:n pitäessä sitä merkityksettömänä kosketelluissa suhteissa. Tämän suotuisan tuloksen selitykseksi on yli $\frac{3}{4}$ tiedonantajista viitannut siihen, että ainakin järjestynyt työväki kunnioittaa kieltolakia yhtä paljon kuin entisiä väkijuomalakeja, mikä on myös pääasiallisesti luettu kieltolain omaksi ansioksi. Tätä ovat osaltaan edistäneet vastauksista päättäen ne kurinpidolliset toimenpiteet ja se raittiusvalistustyö, mihin työväenjärjestöt ovat ryhtyneet juopottelun ehkäisemiseksi piirissään.

Mitä tulee liikehenkilökunnan raittiuteen, säännöllisyyteen ja työteliäisyyteen, osoittavat valittujen kauppaliikkeiden johtajilta ja liikeapulaisyhdistyksiltä saadut lausunnot, että kehitys yleensä on ollut viime vuosina jossakin määrin epäedullisempi kuin verrattaessa nykyoloja sodan edelliseen aikaan. Lähes puolet vastauksenantajista on katsonut kieltolailla olleen huonoja seurauksia, ja muista ovat enimmäkseen väittäneet kieltolain jääneen vaille merkitystä, pienemmän osan viitatessa hyviin vaikutuksiin. Tulos on siten muodostunut varsin kielteiseksi. Erikoisesti nuoremman ja alemman liikehenkilökunnan joukossa näyttää juopottelu salakaupan rehoittaessa enentyneen ja tuottaneen turmiota.

mindre aktning än för tidigare rusdryckslagar, vilken ringaktning även berott av denna lag själv, närmast berott skulden till det sorgliga läget. Arbetarnas, förbättrade ekonomiska ställning, som allmänt konstaterats, har däremot varit de höjda löneförmånernas förtjänst. — Som en fullständig motsats till dessa åsikter stå de uttalanden, som gjorts av arbetarfackföreningarna. De ge vid handen, att dryckenskapen bland de organiserade arbetarna såväl bland gifta som ogifta och bland ungdomen i de flesta fall minskats jämfört med tiden före kriget och att utvecklingen under åren 1920—22 kan anses ogynnsam huvudsakligen endast beträffande ungdomen. Arbetarnas ekonomiska ställning har enligt dem försämrats ungefär lika mycket som den förbättrats, i det försämringen framför allt berott av lönernas låga nivå jämfört med levnadskostnaderna. Drygt $\frac{2}{3}$ av de fackföreningar, som givit svar, ha konstaterat, att förbudslagen haft enbart goda och endast knappt $\frac{1}{20}$ dåliga följder, medan $\frac{1}{4}$ ansett den sakna betydelse i ifrågavarande hänseende. Som en förklaring till detta gynnsamma resultat ha över $\frac{3}{4}$ av dem, som lämnat uppgifter, hänvisat därtill, att åtminstone de organiserade arbetarna hålla förbudslagen i aktning lika mycket som tidigare rusdryckslagar, vilket även huvudsakligen räknats till förbudslagens egen förtjänst. Detta har enligt svaren delvis befrämsats genom de disciplinära åtgärder och det upplysningsarbete om nykterheten, som arbetarorganisationerna fått till stånd för motarbetandet av dryckenskapen i sin krets.

Rörande affärspersonalens nykterhet, ordentlighet och arbetsamhet ådagalägga de uttalanden, som erhållits av cheferna för vissa härför utsedda handelsfirmor och av affärsbiträdesföreningar, att utvecklingen i allmänhet under de senare åren varit något ogynnsammare än i jämförelse med tiden före kriget. Nära hälften av dem, som avgivit svar, ha ansett, att förbudslagen haft dåliga verkningar, och av de övriga ha de flesta gjort gällande, att förbudslagen förblivit utan betydelse, medan en mindre del frambärlit de goda verkningarna av densamma. Resultatet har sålunda gestaltat sig synnerligen negativt. Särskilt bland den yngre och lägre affärspersonalen synes dryckenskapen ha ökat, då smuglingen florerat och åstadkommit förvärr.

Maatalousväestön ja erittäinkin maataloustyöväestön raittius, työteliäisyys ja elämäntapojen säännöllisyys on maamiessuurain ja pienviljelijäyhdistysten puheenjohtajain mielestä jonkun verran laajemmalla määrin edistynyt kuin taantunut sodan edelliseen aikaan nähden, mutta vuosien 1920—22 kuluessa suhde on ollut päinvastainen, joskin erotus on jäänyt jotenkin vähäiseksi. Mikäli kysymyksessä on maataloustyöväestön toimeentulo, on siinä voitu suurimmaksi osaksi huomata parannusta, minkä useimmiten on katsottu ensi sijassa aiheutuneen palkka- ja hintatason välisen suhteen edullisesta kehityksestä, hyvistä työoloista, torpparilaista y. m. Samalla on likipitään $\frac{2}{5}$ tiedonantajista todennut kieltolailla olleen puheena olevissa väestökerroksissa suotuisia, $\frac{1}{4}$ huonoja ja $\frac{1}{16}$ erisuuntaisia vaikutuksia, noin $\frac{1}{3}$:n ilmoittaessa, ettei sillä ole ollut sanottavaa merkitystä. Edistys näyttää lähinnä koskeneen varttuneempaa ja vakavampaa väestöosaa, taantuminen nuorisoa.

Kalastajaväestön oloista ovat Kalastushallitus, tullilaitojen päälliköt ja kalataloudellisten seurojen puheenjohtajat ensinnäkin huomautaneet, että kalastuselinkeinoon harjoittaminen, ainakin pidettäessä silmällä varsinaista silakanpyyntiä kohdistuvaa merikalastusta, on enimmäkseen taantunut, johtuen pääasiallisesti huonoista konjunktoureista, osittain kuitenkin myös kieltolaista, se kun näyttää myötävaikuttaneen tavattoman väkijuomien salakuljetuksen syntymiseen parempine ansiomahdollisuuksineen. Ahkeruuteen, raittiuteen ja elämäntapojen säännöllisyyteen katsoen on niinkään useimmissa tapauksissa ollut havaittavissa huonontumista, mitä on pidetty lähinnä kieltolain seurauksena sikäli, että valtaan päässyt salakuljetus, jota osittain kalastajaväestöstä on ryhtynyt harjoittamaan ammattimaisesti, on johtanut moraalisen hölyntymiseen ja kasvavaan juopotteluun. Muiden tavaraain kuin alkoholijuomien salakuljetus ei yleensä näytä lisääntyneen, vaan paikkapalkoin viimeksi mainitun kustannuksella vähentyneenkin.

Lääkärien arvostelua kieltolain vaikutuksista maan terveysoloihin on erikoisesti vaikeuttanut se, että lain voimassaoloaika on ollut vielä liian lyhyt, jotta sen seurauksia tällä alalla voitaisiin selvästi havaita. Kun otetaan huomioon lausunnot kroonillisen alkoholismin

Jordbruksbefolkningens och särskilt jordbruksarbetarnas nykterhet, arbetsamhet och regelbundenhet i levnadssättet har enligt ordföranden i lantmannagillena och småbrukarföreningarna åsikt förbättrats något mer än försämrats i jämförelse med tiden före kriget, men under åren 1920—22 har förhållandet varit motsatt, om även skillnaden varit rätt obetydlig. I den mån det är fråga om jordbruksarbetarnas utkomst, har beträffande densamma till största delen en förbättring kunnat konstateras, vilken anses i främsta rummet ha försäkrats av den gynnsamma utvecklingen i förhållandet mellan löne- och prisnivån, goda arbetsförhållanden, torparlagen m. m. Samtidigt ha närmare $\frac{2}{5}$ av dem, som lämnat uppgifter, ansett, att förbudslagen utövat ett gynnsamt inflytande på ifrågavarande befolkningsskikt, $\frac{1}{4}$ ett dåligt och $\frac{1}{16}$ ett inflytande i olika riktningar, medan cirka $\frac{1}{3}$ meddelat, att den icke haft någon nämnvärd betydelse. Förbättringen synes närmast ha gjort sig gällande beträffande den äldre och mer stadgade delen av befolkningen, församlingen åter för ungdomen.

Angående förhållandena bland fiskarbefolkningen ha Fiskeristyrelsen, befälhavarna å tullfartygen och ordförandena i fiskerihushållningsföreningarna först och främst påpekat, att utövandet av fiskerinäringen, åtminstone i fråga om det egentliga havsfisket, som gäller strömmingsfångst, mestadels gått tillbaka, vilket huvudsakligen beror av de dåliga konjunkturerna, delvis dock även av förbudslagen, i det denna synes ha bidragit till uppkomsten av en ofantlig smuggling av rusdrycker med därav följande bättre förtjänstmöjligheter. I fråga om flit, nykterhet och ett ordentligt levnadssätt kan likaså i de flesta fall en försämring iakttagas, vilken närmast ansetts vara en följd av förbudslagen i det avseendet, att den överhandtagande smugglingen, som en del av befolkningen begynt idka yrkesmässigt, lett till en upplösning av moralen och en ökad dryckenskap. Smugglingen av andra varor än alkohol synes i allmänhet icke ha tilltagit, utan ställvis t. o. m. minskats på bekostnad av den sistnämnda.

Bedömandet av förbudslagens verkningar på de sanitära förhållandena i landet på läkarhåll har särskilt försvärats därigenom, att lagen varit en ännu alltför kort tid i kraft, för att dess verkningar skulle kunna tydligt iakttagas på detta område. Om man beaktar

esiintymistä ja alkoholin väärinkäyttöön liittyvien tautien lukua koskeviin kysymyksiin, on keskimäärin runsaasti puolet lääkäreistä todennut näitä sairausilmiöitä esiintyneen nykyään jokseenkin samassa määrin kuin ennenkin, kun taasa lähes $\frac{2}{5}$ on katsonut olojen huonontuneen ja ainoastaan $\frac{1}{12}$ parantuneen. Kehitys ei siten ole näyttänyt suotuisalta. Mitä tulee juoppohulluuteen, joka on verraten harvinainen tauti, on se tiedoista päätäten viime aikoina osoittanut enimmäkseen lisäystä. Useimmiten ei ole pantu merkille mitään sanottavia eroavaisuuksia aikaisempien ja nykyolojen välillä sellaisten tautien kulkuun nähden, jotka alkoholisteissa yleensä esiintyvät vaikeampina kuin muissa henkilöissä. N. s. spriireseptien kysyntä näyttää kieltolain alkuaikoina olleen melko vilkas miltei koko maassa, mutta se on viime vuosina suuresti vähentynyt, vieläpä useilla seuduin täydelleen loppunut, ensi sijassa salakauppaspiiri runsauden ja halvemuuden takia ja osaksi myös siitä syystä, että, kuten lausunnoissa on huomautettu, lukuisat lääkärit ovat kieltäytyneet tyydyttämästä reseptinpyytäjien toivomuksia. Muuten selviää lausunnoista m. m., että usko alkoholin suureen merkitykseen lääkeaineena on edelleen jotenkin yleinen väestön keskuudessa.

Maaseudun säästö- ja postisäästöpankkien hoitajat ovat näitä pankkeja talletuslaitoksina käyttävien, erittäinkin vähäväkisten kansankerrosten suhteen ilmoittaneet, että toimeentulo näissä piireissä on tuntuvalta osalta parantunut, mutta säästäväisyys, mikäli siinä on muutoksia ollut havaittavissa, on pikemminkin vähentynyt. Vaurastumisen on käsitetty monesti aiheutuneen etupäässä palkka- y. m. konjunktuurien suotuisuudesta, säästäväisyyden huononemisen taas lisääntyneestä mukavuuden- ja nautinnonhalusta, ylellisyydestä ja tuhlaavaisuudesta. Runsaasti $\frac{1}{4}$ vastauksenantajista on katsonut kieltolain vaikuttaneen näissä kohdin edistävasti, vajaa $\frac{1}{5}$ taannuttavasti ja noin $\frac{1}{40}$ molempiin suuntiin, yli puolen väittäessä sen jääneen vaille merkitystä. Kieltolain hyvät seuraukset ovat tältäkin kannalta pääasiallisesti kuvastuneet perheellisen väestön, oloista, huonot seuraukset sen sijaan varsinkin maalaisnuorison elintavoista.

uttalandena i de frågor, som beröra förekomsten av kronisk alkoholism och antalet sjukdomar sammanhängande med missbruk av alkohol, ha i medeltal drygt hälften av läkarna fastslagit, att dylika utslag av sjukdom förekommit nuförtiden i någorlunda samma omfattning som förut, medan åter nära $\frac{2}{5}$ ansett, att förhållandena försämrats och endast $\frac{1}{12}$, att de förbättrats. Utvecklingen förefaller sålunda att icke ha varit gynnsam. Beträffande delirium, som är en jämförelsevis sällsynt sjukdom, har den att döma av uppgifterna på senare tiden mestadels utvisat en stegring. Oftast har man icke lagt märke till några kännbarare skiljaktigheter mellan tidigare och nuvarande förhållanden beträffande förloppet av sådana sjukdomar, som hos alkoholister i allmänhet äro mer svårartade än hos andra personer. Efterfrågan på s. k. spritreceipt synes i början av förbudslagstiden ha varit rätt livlig nära nog i hela landet, men har den på de senare åren minskats märkbart, på en del trakter t. o. m. upphört fullständigt, främst på grund av den rikliga tillgången och det billiga priset på smuggelsprit och delvis även på den grund, att, såsom i utlåtandena framhållits, talrika läkare vägrat att tillmötesgå de personers önskemål, som anhållit om recept. I övrigt framgår ur uttalandena bl. a., att tron på alkoholens stora betydelse som läkemedel fortfarande är jämförelsevis allmän bland befolkningen.

Föreståndarna för spar- och postsparringarna på landsbygden ha beträffande de befolkningsklasser, särskilt de mindre bemedlade, som använda dessa banker, som sina depositionsinrättningar, meddelat, att utkomsten i dessa kretsar förbättrats i avsevärd mån, men att sparsamheten, i den mån förändringar kunnat observeras, närmast avtagit. Den förbättrade ekonomiska ställningen har enligt uppgift ofta ernåtts främst genom gynnsamma löne- o. a. konjunkturer, medan försämringen i sparsamheten åter förorsakats av bekvämlighet, njutningslystnad, lyxbegär och slösaktighet. Drygt $\frac{1}{4}$ av dem, som avgivit svar, ha ansett, att förbudslagen medfört en förbättring i detta avseende, knappt $\frac{1}{5}$ en försämring och cirka $\frac{1}{40}$ verkningar i bägge riktningarna, medan öfver hälften gjort gällande, att den saknat betydelse. De gynnsamma följderna av förbudslagen ha även ifrån denna synpunkt sett huvudsakligen avspeglat sig i förhållandena bland den gifta delen av befolkningen, de dåliga följderna däremot speciellt i landsbygdsungdomens levnadssätt.

Köyhäinhoitolautakuntain puheenjohtajain antamista tiedoista, jotka koskevat erikoisesti köyhimpien väestöluokkien oloja, on selvinnyt, että taloudellinen tila niiden piirissä on melkoista tavallisemmin helpottunut kuin vaikeutunut. Perhesopu ja lastenkasvatus näyttää useimmiten säilyneen entisellään, mutta mikäli vaihteluja on pantu merkille, on parannus ollut jossakin määrin yleisempää kuin huonontuminen. Samalla on vähävaraisten perheellisten keskuudessa alkoholijuomien nauttimisen myönnetty enimmäkseen vähentyneen sodan edelliseen aikaan verraten. Sitä vastoin on perheettömien juoppous vastavissa kansankerroksissa jotenkin yhtä laajassa mitassa kasvanut kuin supistunutkin ja nuorison juoppous etupäässä lisääntynyt. Runsaasti $\frac{2}{5}$ lausunnonantajista on sanonut kielto lain vaikuttaneen parantavasti kehitykseen, $\frac{3}{10}$ huonontavasti ja $\frac{1}{14}$ eri suuntiin, $\frac{2}{5}$:n pitäessä sitä merkityksettömänä. Kun kielto laki on johtanut etenkin perheellisten juoppouden supistumiseen, on sen todettu koituneen monella tavoin perheiden siunaukseksi, jota vastoin tämän lain rikkominen on eritoten nuoremmissa väestössä saanut aikaan pahennusta.

Ne lausunnot, jotka on saatu pelastusarmeijalta ja kaupunkilähetyksen johtajilta nykyaikään köyhimpien kansanluokkien oloista, ovat olleet tiedustelun valoisimpia. Niiden mukaan ovat kysymyksessä olevissa piireissä taloudellinen asema, perhesopu ja lastenkasvatus enimmilla paikkakunnilla parantuneet sekä alkoholijuomien käyttäminen niin hyvin perheellisten ja perheettömien kuin nuorisonkin keskuudessa on vähentynyt verrattuna aikaan ennen sotaa ja osittain vielä vuosien 1920—22 kuluessa. Kielto lailla on myös miltei kauttaaltaan tunnustettu olleen vaikutusta tähän suotuisaan kehitykseen.

Jos yleiskuvan saamiseksi kielto lain vaikutuksista maassamme otetaan huomioon kuitenkin eri tiedonantajaryhmän käsitysten suhteellinen jakaantuminen lääneittäin sekä koko maassa erikseen kaupungeissa ja maaseudulla ja lasketaan näiden suhdelukujen keskimäärät, voidaan vihdoin esittää seuraava yhdistelmä näiden vaikutusten vaihteluista.

Ur de uppgifter ordförandena i fattigvårdsnämnderna lämnat och vilka beröra speciellt förhållandena bland de fattigaste befolkningslagren, har framgått, att det ekonomiska läget bland dem i avsevärt större utsträckning förbättrats än försämrats. Förhållandet mellan familjemedlemmarna samt barnuppfostran synes oftast ha förblivit som förut, men, i den mån förändringar iakttagits, har förbättringen varit i någon mån allmänare än försämringen. Samtidigt har förtäringen av alkohol drycker bland obemedlade gifta enligt uppgift mestadels avtagit i jämförelse med tiden före kriget. Däremot har dryckenskapen bland ogifta inom motsvarande befolkningsskikt ökat i ungefär lika stor mån som den avtagit, och har dryckenskapen bland ungdomen i huvudsak ökat. Drygt $\frac{2}{5}$ av dem, som avgivit utlåtande, uppgiva, att förbudslagen haft en gynnsam inverkan på utvecklingen, $\frac{3}{10}$ en ogynnsam och $\frac{1}{14}$ en inverkan i olika riktningar, medan $\frac{1}{5}$ ansett den vara betydelselös. Då förbudslagen främst lett till en minskning i dryckenskapen bland de gifta, har den enligt vad man konstaterat, på många sätt varit till välsignelse för familjerna, var emot brytandet mot denna lag särskilt bland den yngre befolkningen bragt ont åstad.

De uttalanden, som erhållits av frälsningsarmén och föreståndarna för stadsmissionen rörande förhållandena bland de fattigaste befolkningsklasserna, ha varit bland de ljusaste i enquëten. Enligt dessa ha i ifrågavarande åkretsar ekonomin, förhållandet mellan familjemedlemmarna och barnuppfostran förbättrats på de flesta orter, liksom bruket av alkoholdrycker minskats såväl bland gifta och ogifta som bland ungdomen jämfört med före kriget och delvis ännu under åren 1920—22. Det medgives även nära nog genomgående, att förbudslagen bidragit till denna gynnsamma utveckling.

Om man slutligen för erhållandet av en överskådlig bild av förbudslagens verkningar i vårt land uträknar den relativa fördelningen av de åsikter, som vederbörande grupper av sagesmän hysa, länsvis samt i hela landet skilt för städer och landsbygd samt uträknar genomsnitt av dessa relationstal, erhåller man följande sammanställning av växlingarna i dessa verkningar.

Lääni — Län	Kieltolaki vaikuttanut — Förbudslagen medfört			Kieltolaki ei vaikuttanut Förbudslagen utan verkan
	parannukseen en förbättring	huonontumi- seen- en försämring	eri suuntiin verknningar i olika riktningar	
Uudenmaan — Nylands	27.8	44.2	1.1	26.9
Turun-Porin — Åbo-Björneborgs	28.7	30.1	6.6	34.6
Ahvenanmaa — Åland	5.4	41.3	—	53.3
Hämeen — Tavastehus	30.1	24.4	2.9	42.6
Viipurin — Viborgs	29.2	30.8	2.3	37.7
Mikkelin — St. Michels	37.6	19.9	2.7	39.8
Kuopion — Kuopio	41.4	31.9	3.9	22.8
Vaasan — Vasa	35.6	21.8	0.9	41.7
Oulun — Uleåborgs	46.7	15.2	2.1	36.0
Koko maa — Hela landet	31.4	31.3	2.6	34.7
Kaupungit — Städer	35.9	32.2	3.4	28.5
Maaseutu — Landsbygd	24.0	29.2	2.4	44.4

Käsillä olevan tiedustelun lopputulos kieltoain vaikutuksia silmällä pitäen, sikäli kuin se ylläolevasta yhdistelmästä ilmenee, viittaa siihen, että pidettäessä maata yhtenä kokonaisuutena tällä lailla on todettu olleen jotenkin samassa määrin hyviä kuin huonojakin seurauksia. Maaseudulla vaikutukset näyttävät muodostuneen suhteellisesti jonkun verran epäedullisemmiksi kuin kaupungeissa. Samalla on tulos eteläisissä lääneissä osoittautunut olennaisesti huonommaksi kuin sisämaassa ja pohjoisissa lääneissä. Suurin piirtein tämä vastaa niitä vaihteluja, jotka aikaisemmin on pantu merkille raittiusolojen kehityksen eroavaisuuksista maan eri osissa. Erikoisesti on huomattava, että kieltoain suotuisat vaikutukset, mikäli niitä on ollut havaittavissa, ovat varsin yleisesti kohdistuneet ensi kädessä vanhempaan, perheelliseen väestöön, huonot seuraukset sitä vastoin etupäässä nuorempaan polveen.

Slutresultatet av föreliggande enquête rörande förbudslagens verknningar tyder, i den mån det framgår av ovanstående sammanställning, därpå, att om man tager landet som en helhet, har lagen, enligt vad man iakttagit, haft ungefär lika mycket goda som dåliga följder. På landsbygden synas verknningarna ha gestaltat sig något oförmånligare än i städerna. Samtidigt har resultatet i de sydliga länen visat sig vara väsentligen sämre än i de inre och nordliga länen. I stora drag motsvarar detta de växlingar, som tidigare iakttagits rörande olikheterna i nykterhetsförhållandenas utveckling i de olika delarna av landet. Särskilt bör märkas, att förbudslagens gynnsamma verknningar, i den mån sådana kunnat iakttagas, mycket allmänt gällt speciellt den äldre, gifta delen av befolkningen, de ogynnsamma verknningarna däremot främst den yngre generationen.

Résumé.

La présente enquête a été effectuée sur l'initiative du comité désigné le 8 juin 1922 en vertu d'une décision du Conseil des Ministres de Finlande et chargé d'élaborer le programme d'une étude sur les effets sociaux de la consommation de l'alcool et de la législation prohibitive dans le pays. Sur la proposition de ce comité, le Conseil des Ministres engagea, le 30 mai 1923, le Bureau central de statistique à faire une enquête, avec des formulaires spéciaux préparés par le comité, sur l'opinion que des gens compétents dans les différentes régions et les différents domaines ont actuellement sur les effets de la prohibition et sur les problèmes connexes. L'enquête comprit 14 formulaires divers. Les 5 premiers furent envoyés: I aux autorités de police et aux pasteurs, II aux juges, III aux présidents des conseils municipaux ruraux et des administrations des bourgs, IV aux instituteurs, V au recteur de l'Université de Helsinki (Helsingfors), aux inspecteurs et curateurs des nations d'étudiants; dans ceux-ci, les questions concernaient essentiellement les variations de la tempérance et des délits contre la prohibition dans les régions respectives. Les 9 formulaires suivants furent distribués: VI aux chefs et contre-maîtres de certains établissements industriels et VII aux délégués des équipes ouvrières, VII b aux associations patronales et aux corporations ouvrières, VIII aux chefs de maisons commerciales en vue et aux associations d'employés de commerce, IX aux présidents des sociétés agricoles et des unions de petits paysans, X à l'administration de la pêche, aux commandants des bateaux de douane et aux présidents des sociétés de pêche, XI aux médecins, XII aux directeurs des caisses d'épargne et des caisses d'épargne postales dans les campagnes, XIII aux présidents des commissions de l'assistance publique, XIV a à l'armée du salut et XIV b aux directeurs de la mission urbaine; ils contenaient principalement des questions sur les manifestations du changement de la sobriété dans les cercles particuliers de ces différents experts. L'enquête fut effectuée en majeure partie à la fin de 1923. Le nombre des for-

mulaires envoyés fut en tout de 9 010, dont 5 655, soit le 62,8 %, furent renvoyés. C'est sur la base de ce matériel que le Service de statistique sociale du Bureau central de statistique a ensuite rédigé ce rapport.

Comme le but de l'enquête a été en premier lieu de fournir un complément d'informations pour l'avis que le comité nommé ci-dessus doit donner spécialement sur la loi de prohibition entrée en vigueur en 1919, l'exposé est devenu relativement circonstancié. A la suite du texte, on a publié tout d'abord des tables qui illustrent l'appréciation des principaux informateurs, répartie d'après les questions dans lesquelles les diverses possibilités de réponses ont été imprimées déjà dans les formulaires et groupées par département, en général en séparant les villes et la campagne. Après ces tables viennent les formulaires de l'enquête, puis les déclarations particulières où les autorités de police, les juges, les pasteurs, les instituteurs et les médecins ont consigné d'autres remarques sur les influences de la loi de prohibition dans leur rayon, outre les réponses aux questions des formulaires. — On a adjoint encore de nombreux cartogrammes d'où ressortent implicitement les divergences des principaux groupes d'informateurs sur les changements de la sobriété. Ils sont dressés en indiquant par un pointillé spécial la part des villes et celle de la campagne par bailliages, sauf les cartogrammes IV.2 et VI qui se basent sur les circonscriptions judiciaires et les cartogrammes X et XI qui concernent quelques communes choisies. Dans ces cartogrammes, les améliorations de la situation sont indiquées en bleu et les empirements en rouge, avec divers degrés d'intensité de ces couleurs. Les cartogrammes I—III, XI.1—3 et XII illustrent la consommation de boissons alcooliques dans les différentes classes de la population en comparaison avec l'avant-guerre, selon l'opinion des principaux informateurs, et les cartogrammes IV reproduisent les appréciations sur la diminution du respect pour la loi. Dans les cartogrammes V—X, on a cherché à donner, sur la base des divers renseignements, un aperçu d'ensemble sur l'état de la tempérance, en com-

binant les réponses données à 8 questions différentes qui concernaient l'ivrognerie en général, et spécialement dans la classe ouvrière et parmi les jeunes gens, en comparaison avec l'avant-guerre, l'ivrognerie en général en 1920—22 et en outre, pour certains délits contre la loi de prohibition, les fluctuations de la fabrication, de l'importation, du transport et de la vente illicite. Dans le cartogramme XI.4, on a exposé l'opinion des instituteurs sur l'évolution chez leurs élèves en 1920—22, en combinant les données sur la régularité de la fréquentation scolaire, sur la conduite et l'application des écoliers, sur leur propreté, leur alimentation et leur capacité de travail pendant cette période. Après le dernier cartogramme, on a mis une carte de la Finlande qui indique les noms et la situation géographique des diverses villes et bailliages.

Quant à la véracité des résultats de l'enquête, il faut observer que le matériel repose en premier lieu sur des connaissances de pure mémoire, parce que les fournisseurs de renseignements n'avaient pas en général de données statistiques sur les changements survenus dans les divers endroits pour les points touchés par l'enquête. Dans ces conditions, leurs préventions, leurs convictions ou aussi les opinions exposées publiquement par autrui sur ces questions, peuvent faire que leurs réponses ne correspondent pas entièrement à la situation réelle, mais sont en partie partiales, d'autant plus que ces derniers temps on a fort souvent identifié la question de la tempérance avec la lutte de principe au sujet de la loi de prohibition. Il existe des divergences sensibles entre les opinions des divers groupes, ainsi qu'il appert par exemple des cartogrammes, si l'on compare les données fournies dans une même région sur le même point par les différents informateurs. Mais à côté de ces informations contradictoires, on doit relever aussi de nombreux traits communs qui, pour une partie importante, confirment les éclaircissements fournis par d'autres enquêtes pour une élucidation définitive du litige en question.

Evolution de la sobriété.

En ce qui concerne tout d'abord les fluctuations de la sobriété, elles sont illustrées par les renseignements que les autorités de police, les juges, les pasteurs, les présidents des conseils municipaux ruraux et des administrations des bourgs et les instituteurs ont donnés sur la consommation

de boissons alcooliques et sur les délits contre la loi de prohibition. Parmi ceux-ci, en moyenne le 38.2 % a déclaré que l'ivrognerie a augmenté et le 43.3 % qu'elle a diminué dans les villes en comparaison avec l'avant-guerre; pour les campagnes les chiffres correspondants sont 43.8 % pour l'accroissement et 36.3 % pour la baisse, les autres l'estimant stationnaire. L'évolution a donc été plus défavorable dans les campagnes que dans les villes. La situation a été régulièrement décrite comme étant la pire sur les rivages du sud où se dirige essentiellement la contrebande, et comme la meilleure dans les départements du nord. D'autre part, les renseignements indiquent que les buveurs évitent, en une certaine mesure plus généralement qu'avant la guerre, de se présenter ivres dans des lieux publics. — En 1920—22, l'ivresse a le plus souvent augmenté; c'est ce qu'établissent le 78.5 % des réponses pour les villes et le 64.5 % de celles pour les campagnes, tandis que seuls le 11.6 et le 15.9 % affirment le contraire. L'évolution ultérieure s'est poursuivie vers un changement en pire.

Les cartogrammes I—III et XI.1—3 illustrent la situation dans les milieux des ouvriers, des paysans et parmi les jeunes gens. Il ressort du résumé I.4, qui concilie les opinions contraires des informateurs, que les ouvriers sont plutôt devenus plus sobres qu'avant la guerre, sauf sur la côte sud. L'évolution a été en une certaine mesure plus défavorable, dans de nombreuses parties du pays, parmi les paysans (cf. cartogramme II.4). En général, la situation est caractérisée comme la pire chez les jeunes gens, où l'ivrognerie a très habituellement augmenté, lorsque le commerce clandestin des boissons alcooliques s'est largement développé (cf. cartogramme III.4). Quant aux fonctionnaires et aux personnes de qualité, on rapporte habituellement que l'ivrognerie a diminué plutôt qu'augmenté. Pour les femmes, l'évolution paraît défavorable dans les villes, mais à la campagne, la consommation d'alcool par les femmes a continué à rester rare.

Actuellement, on emploie principalement pour s'enivrer des boissons alcooliques importées illégalement dans le pays, tandis que l'eau-de-vie fabriquée à la maison et les boissons achetées dans les pharmacies jouent un rôle fort minime, sauf dans certaines régions de l'intérieur et du nord. En général, on se cache plus qu'avant pour s'enivrer; on boit dans les maisons privées et en compagnie fer-

mée, à l'occasion de bals ou d'autres fêtes publiques, lors des marchés, à l'occasion de grandes fêtes de famille, et aussi beaucoup dehors. On déclare en général qu'on consomme des boissons plus fortes qu'avant.

Parmi les délits contre la loi de prohibition, la préparation illicite de boissons alcooliques n'est pas apparue fréquemment dans les villes pendant la période soumise à l'enquête; dans les campagnes, elle semble être en diminution sensible, sauf dans les régions éloignées des côtes. Par contre, l'importation illégale a presque partout augmenté dans les régions côtières et frontalières. Les délits de transport et de vente ont de même montré une augmentation manifeste. Comme l'alcool introduit par contrebande est devenu la boisson la plus habituelle, l'abus de boissons reçues dans les pharmacies a diminué, en gros de façon plus sensible dans les villes qu'à la campagne. La consommation d'alcool dénaturé a été complètement inconnue dans de vastes régions et semble aussi être devenue ailleurs plus rare qu'avant.

Ainsi qu'on peut le remarquer en comparant entre eux les cartogrammes V—X, les juges ont en majorité, mais cependant pas sans exception, la conception la plus sombre de l'évolution de la sobriété; puis viennent les autorités de police, tandis que le son de cloche donné par les renseignements des présidents des conseils municipaux ruraux et des administrations des bourgs est relativement plus réjouissant. Le cartogramme IX, qui est un résumé des cartogrammes V—VIII, présente un certain résultat final de l'enquête sur les impressions d'ensemble au sujet de la sobriété. Il montre que, dans les villes. la situation ne s'est un peu améliorée que dans deux petites villes, mais qu'elle a par contre empiré plus ou moins ailleurs. A la campagne, la situation est quelque peu meilleure dans deux bailliages, stationnaire dans neuf autres, mais pire dans les 42 derniers. Toute la région côtière et la Finlande du sud-ouest se trouvent dans une situation beaucoup plus défavorable que les autres parties du pays.

La loi de prohibition et son influence.

La grosse majorité des autorités de police, des juges, des pasteurs et des présidents des conseils municipaux ruraux et des administrations des bourgs sont d'avis que la loi de pro-

hibition n'est pas tenue en honneur comme les précédentes lois sur les boissons fortes. Ce manque de respect ressort entre autres de la floraison et de l'impudence de l'ivresse et des délits contre la prohibition, de l'attitude indifférente de l'opinion publique envers ces délits, des railleries contre la loi de prohibition, de l'attitude des témoins dans les procès, etc. Le mépris pour la loi de prohibition, qui ne semble nullement être l'apanage d'une classe sociale particulière ou de milieux spéciaux, est très souvent considéré comme provenant de cette loi elle-même. On a parfois déclaré en premier lieu qu'elle ne répond pas au sentiment juridique du peuple, mais qu'on y voit une loi qui viole la liberté individuelle, qui a échoué et qui est nuisible pour le pays. On a d'autre part donné fréquemment d'autres raisons pour ce manque de respect; on a indiqué la décadence de la moralité et le relâchement des mœurs, l'avidité de jouir et l'égoïsme du temps, qui sont une des conséquences de la guerre et de la période de crise, puis les campagnes dirigées contre la loi de prohibition, le mauvais exemple donné par les classes cultivées et le manque de sévérité dans la surveillance de la loi que se manifeste par les manquements des fonctionnaires et par les délits commis à cet égard.

Ainsi qu'il appert des cartogrammes IV, le respect général pour les lois s'est habituellement montré en régression dans des régions étendues. C'est ce qui ressort de l'accroissement, ces derniers temps, des crimes, des rixes, des sévices, des délits douaniers, des faux serments, des fraudes, etc., des appréciations méprisantes sur les lois, de l'indifférence pour les délits et les châtements, etc. On a parfois déclaré que cela provient en partie de la loi de prohibition: puisque cette loi n'est pas respectée, les autres aussi perdent leur dignité. D'autres personnes ont indiqué comme cause originiaire l'oppression russe et le régime d'illégalité qui ont apporté un relâchement de la morale, ou l'habitude prise pendant et après la guerre de tourner les lois de réglementation, ou encore la surabondance des lois promulguées depuis la guerre.

Si l'on tient compte de ces différents points de vue pour porter un jugement sur l'évolution mentionnée plus haut de la sobriété, on constate que la loi de prohibition n'est qu'un des nombreux facteurs complexes qui ont provoqué en commun les changements attestés; et comme il est impossible de discerner le rôle de chacun de ces facteurs, il dépendra finale-

ment de l'appréciation de fixer la part de la loi de prohibition dans ces questions. Sur bien des points spéciaux qui concernent l'influence de la loi de prohibition et qui touchent aussi en partie les manifestations qui proviennent de l'état de la sobriété, il existe des divergences considérables entre les opinions des différents informateurs. Nous allons exposer en grandes lignes dans ce qui suit les résultats de l'enquête à cet égard.

Pour la situation parmi les écoliers, illustrée par le cartogramme XI.4, le 59.1 % des instituteurs qui ont répondu n'accorde aucune importance appréciable à la loi de prohibition, tandis que la plupart des autres, le 36.0 %, estiment qu'elle a provoqué une amélioration en ceci que les foyers des élèves sont plus sobres qu'avant. — Quant aux inspecteurs et aux curateurs des nations d'étudiants, d'après les déclarations desquels l'ivrognerie parmi les étudiants est à peu près la même qu'avant la guerre, avec une augmentation entre 1920—22, le 68.7 % a estimé que l'influence de la loi de prohibition est pernicieuse et le 18.8 % seulement qu'elle est favorable.

Selon l'appréciation des directeurs et contre-mâtres de certains établissements industriels, la sobriété, la régularité et le zèle sont restés essentiellement au même niveau parmi les employés, mais ont diminué parmi les ouvriers. Le 14.0 % seulement des réponses parle des bons effets de la loi, tandis que le 40.7 % parle de ses conséquences funestes, que le 8.2 % dit qu'elle a du bon et du mauvais et que les autres déclarent que cette loi est restée sans importance. Les délégués des équipes dans les mêmes établissements industriels ont donné une image sensiblement plus réjouissante de la sobriété des ouvriers. Un tiers a déclaré que la loi a eu de bons effets, près d'un tiers qu'elle a amené de mauvais résultats, les autres l'estimant sans importance. A leur avis, la sobriété a surtout augmenté chez les vieux ouvriers mariés alors que l'évolution est par contre défavorable dans la jeunesse.

D'après les renseignements fournis par les associations patronales l'ivrognerie a presque partout augmenté chez les ouvriers et la loi de prohibition a été la cause principale de cette situation déplorable. Un contraste complet est donné par les renseignements des corporations ouvrières qui établissent que l'ivrognerie, en comparaison

avec l'avant-guerre, a diminué de façon considérable au sein des ouvriers organisés. Le 67.9 % des réponses affirme que la loi de prohibition a eu des conséquences heureuses et le 4.1 % seulement qu'elles sont mauvaises, tandis qu'un quart déclare qu'elle n'a exercé aucune influence sur la situation.

La sobriété, la régularité et le zèle des employés de commerce ont baissé depuis la mise en vigueur de la loi de prohibition, disent près de la moitié des chefs des maisons de commerce choisies et des sociétés d'employés de commerce; la majorité des autres estime que la loi n'a eu aucune importance, une petite fraction seulement parle de ses résultats favorables.

Les avis donnés par les présidents des sociétés agricoles et des unions de petits paysans sur l'influence de la loi de prohibition sur la sobriété et les moeurs de la population agricole et spécialement des travailleurs agricoles se répartissent ainsi: le 37.4 % a noté des conséquences heureuses, le 23.8 % des conséquences mauvaises et le 6.2 % des suites incertaines; un tiers environ estime qu'elle n'a pas eu d'influence. Il semble qu'il y ait des progrès parmi les adultes, un recul dans la jeunesse.

L'administration de la pêche, les commandants des bateaux de douane et les présidents des sociétés de pêche ont remarqué qu'au moins la pêche en mer a diminué pour la plupart, ce qui provient principalement des conjonctures défavorables, mais en partie aussi de la loi de prohibition qui semble avoir incité à se livrer à la contrebande des boissons alcooliques avec ses profits considérables. Parmi les pêcheurs, une conséquence manifeste de ce phénomène a été dans de très nombreux cas un relâchement de la morale et un progrès de l'ivrognerie.

Les appréciations portées par les médecins sur les conséquences de la loi de prohibition pour la santé publique se ressentent du fait que la loi a été en vigueur pendant trop peu de temps pour qu'on puisse déjà en discerner clairement tous les effets. Si l'on tient compte des renseignements sur l'alcoolisme chronique et sur le nombre des maladies en connexion avec l'abus des boissons alcooliques, une bonne moitié, le 54.1 %, des médecins qui ont répondu estiment que la situation est restée stationnaire, le 37.3 % qu'elle a empiré et le 8.6 % seulement qu'elle s'est améliorée. Les cas de delirium tremens, qui ont continué à

être comparativement rares, montrent une certaine augmentation. La demande d'ordonnances alcooliques chez les médecins a été extrêmement grande dans presque tout le pays pendant les premiers temps de l'application de la loi, mais elle a diminué actuellement, probablement par suite de l'abondance et du bon marché de l'alcool de contrebande. Du reste, il ressort entre autre des déclarations que la foi dans la grande importance de l'alcool comme remède est encore générale dans la masse du peuple.

Plus de la moitié des directeurs de caisses d'épargne et de caisses d'épargne postales à la campagne, sur la base des revenus et de l'épargne des classes, pauvres surtout, qui fréquentent les banques et leurs caisses de dépôt, ont déclaré que la loi n'a exercé aucune influence, un bon quart, le 26.2 %, qu'elle a amené des progrès, le 19.7 % qu'elle a eu de mauvaises conséquences et le 2.6 % qu'elle a eu des résultats indécis.

Quant à la situation dans les classes les plus pauvres de la population, le 42.1 % des présidents des commissions de l'assistance publique déclare qu'elle s'est améliorée sous l'influence de la loi, le 30.5 % qu'elle a empiré, le 7.1 % que les résultats sont d'ordre divers, tandis que les autres estiment que la loi n'a eu aucun effet. Comme la loi de prohibition a surtout contribué à la diminution de l'ivrognerie des gens mariés. (cf, les cartogrammes XII sur la consommation de boissons alcooliques chez les gens mariés et chez les célibataires) on affirme qu'elle est à bien des égards une bénédiction pour les familles,

tandis qu'au contraire les délits contre cette loi ont provoqué une aggravation surtout dans la jeunesse. — Les déclarations reçues de l'Armée du Salut et des directeurs de la mission urbaine et concernant les milieux les plus indigents ont été les plus réjouissantes de l'enquête. Elles montrent que la sobriété est en général meilleure qu'avant la guerre dans ces milieux, et que la situation économique, la concorde familiale et l'éducation des enfants ont progressé de pair; on estime que l'influence de la loi de prohibition a eu presque partout part à cette évolution favorable.

Si, pour donner une impression d'ensemble sur l'influence exercée par la loi de prohibition, on calcule la moyenne proportionnelle qui indique la répartition des opinions des différents groupes qui ont donné des renseignements, on obtient comme résultat final de l'enquête que le 31.4 % des réponses conclut à une amélioration, le 31.3 % à un empirement, le 2.6 % déclarant que les conséquences sont indécises, tandis que le 34.7 % estime que cette loi n'a exercé aucune influence notable dans le domaine en question. A la campagne, les conséquences semblent être un peu plus défavorables que dans les villes, et la situation est essentiellement pire dans les départements du sud que dans ceux de l'intérieur et du nord. Dans ses grandes lignes, cette constatation correspond aux vicissitudes observées dans les différentes parties du pays en matière de sobriété. Les conséquences heureuses de la loi semblent atteindre très généralement les adultes mariés, tandis que ses mauvais côtés frappent principalement la jeune génération.

Traduction des tableaux.

I. Réponses des autorités de police à l'enquête sur la prohibition.

- Col. 1. Lääni — Län = Département.
 Kaupungit — Städer = Villes.
 Maaseutu — Landsbygd = Campagne.
 Koko maa — Hela landet = Tout le pays.
- 2—5. Alkoholijuomien nauttiminen — Förtäringen av alkoholdrycker = Consommation de boissons alcooliques.
 lisääntynyt — ökats = augmentée.
 vähentynyt — minskats = diminuée.
 ennallaan — som förut = stationnaire.
 vastaus puuttuu — svar saknas = pas de réponse.

Col. 2—9. sodan edelliseen aikaan verraten — jämfört med tiden före kriget = comparée à l'avant-guerre.

6—9. Päihtyneitä esiintyy — Berusade personer förekomma = Les ivrognes apparaissent.

enemmän — oftare = plus souvent.

vähemmän — mindre ofta = moins souvent.

yhtä paljon — lika mycket = tout autant.

10—17. vuosien 1920—22 kuluessa — under åren 1920—22 = en 1920—22.

14—17. Ulkosalla juopottelu — Frikultsuperiet = Ivrognerie en plein air.

Col. 18—20. Nykyään käytetyt juomat entisiin verraten — Nu förtärda drycker jämförda med tidigare = Boissons consommées actuellement, en comparaison avec naguère.

väkeväämpiä — starkare = plus fortes. ei väkeväämpiä — icke starkare = pas plus fortes.

- » 21—40 = col. 2—9.
- » 21—24. työläisten keskuudessa — bland arbetare = chez les ouvriers.
- » 25—28. talollisten keskuudessa — bland besuttna = chez les paysans.
- » 29—32. virkamiehistön ja muiden säätyläisten keskuudessa — bland tjänstemän och andra, ståndspersoner = chez les fonctionnaires et autres gens de qualité.
- » 33—36. nuorison keskuudessa — bland ungdom = parmi les jeunes gens.
- » 37—40. naisten keskuudessa — bland kvinnor = chez les femmes.
- » 42—45. Luvaton valmistus — Olovlig tillverkning = fabrication illégale. nykyään — nu = maintenant. lisääntymässä — i tilltagande = en augmentation. vähenemässä — i avtagande = en diminution.
- » 46—49. Luvaton maahantuonti — Olovlig införsel = Importation illégale.
- » 50—53. Luvaton kuljetus — Olovlig försäling = Transport illégal.
- » 54—57. Apteekkialkoholin käyttö — Användning av apoteksalkohol = Emploi de l'alcool de pharmacie.
- » 54—61. juovutustarkoituksiin — såsom berusningsmedel = pour s'enivrer.
- » 58—61. Denaturoidun alkoholin käyttö — Användning av denaturerad alkohol = Emploi d'alcool dénaturé.
- » 62—65. Luvaton myynti — Olovlig försäljning = Vente illégale.
- » 66—68. Kieltolain kunnioitus entisten väkijuomalakien kunnioitukseen verraten — Aktningen för förbudslagen jämförd med aktningen för tidigare rusdryckslagar = Respect pour la loi de prohibition comparé au respect pour les lois précédentes sur les boissons fortes. vähempi — mindre = moindre. ei vähempi — icke mindre = pas moindre.
- » 69—71. Lainkunnioitus ylipäänsä — Aktningen för lag i allmänhet = Respect

pour la loi en général.

vähentynyt — avtagit = diminué.

ei vähentynyt — icke avtagit = pas diminué.

Col. 72—74. Valankunnioitus — Aktningen för edens helgd = Respect du serment.

II. Réponses des juges à l'enquête sur la prohibition.

Voir tab. I.

III. Réponses des pasteurs à l'enquête sur la prohibition.

Voir tab. I.

IV. Réponses des présidents des conseils municipaux ruraux et des administrations des bourgs à l'enquête sur la prohibition.

Col. 1. Yhteensä maaseutu — Summa för landsbygden = Total pour la campagne. Siitä kauppalat — Därav köpingarna = Dont bourgs.

Col. 2—71. Voir tab. I.

V. Réponses des instituteurs à l'enquête sur la prohibition.

Col. 1—66. Voir tab. I.

» 67—98. Parmi les élèves des écoles primaires.

» 67—74. Régularité dans la fréquentation de l'école.

edistynyt — allmännare = en progrès. taantunut — mindre allmän = en recul ennallaan — som förut = stationnaire. vastaus puuttui — svar saknas = pas de réponse.

» 75—82. Conduite et application.

edistynyt — förbättrats = meilleures. taantunut — försämrats = pires.

» 83—90. Propreté en général.

edistynyt — större = en progrès. taantunut — mindre = en recul.

» 91—98. Alimentation et capacité de travail. edistynyt = förbättrats = en progrès. taantunut — försämrats = en recul.

VI. Réponses des chefs et contre-maîtres des établissements industriels à l'enquête sur la prohibition.

Col. 1. Toiminimi — Firma = Maison.

» 2—9. Salaire perçu à l'avance.

» 10—17. Situation économique des ouvriers.

- Col. 18—33. Sobriété, ordre et assiduité.
 » 18—25. dans le personnel.
 » 26—33. parmi les ouvriers.

VII. Réponses des délégués des équipes ouvrières à l'enquête sur la prohibition.

- Col. 2—25. Consommation de boissons alcooliques.
 » 2—9. chez les ouvriers mariés.
 » 10—17. chez les ouvriers sans ménage.
 » 18—25. parmi la jeunesse ouvrière.
 » 26—33. Situation économique des ouvriers.
 » 34—36. Ivrognerie dans les soirées, etc. organisées par les ouvriers.
 34. existe.
 35. n'existe pas.

VIII. Réponses des associations patronales et des corporations ouvrières à l'enquête sur la prohibition.

- Col. 1. Työnantajaliitot — Arbetsgivarförbunden = Associations patronales.
 » Työväen ammattiyhdistykset — Arbetarnas fackföreningar = Corporations ouvrières (par départements).
 » 2—33. Voir tab. VII, col. 2—33.
 » 34—36. Respect pour la loi de prohibition comparé au respect pour les lois précédentes sur les boissons fortes, chez les ouvriers.
 34. moindre.
 35. pas moindre.

IX. Réponses des présidents des sociétés agricoles et des unions de petits paysans à l'enquête sur la prohibition.

- Col. 2—17. Parmi la population agricole, surtout parmi les ouvriers agricoles.
 » 2—9. Sobriété, assiduité et ordre.
 2, 6. en progrès.
 3, 7. en recul.
 4, 8. stationnaires.
 » 10—17. Moyens d'existence.

X. Réponses des directeurs de caisses d'épargne et de caisses d'épargne postales à la campagne à l'enquête sur la prohibition.

- Col. 2—17. Parmi les gens qui font des dépôts dans les caisses d'épargne, surtout parmi les moins aisés.
 » 2—9. Moyens d'existence.
 » 10—17. Épargne.

XI. Réponses des médecins à l'enquête sur la prohibition.

- Col. 1. Kaupungin- ja sairaalalääkärit — Stads- och sjukhusläkare = Médecins urbains et d'hôpital.
 Piirilääkärit — Provinsialläkare = Médecins provinciaux.
 Kunnanlääkärit — Kommunalläkare = Médecins communaux.
 » 2. Total des formulaires renvoyés.
 » 3—14. Selon ceux-ci, dans les cas ci-dessous.
 » 3—5. Fréquence de l'alcoolisme chronique. Voir tab. I, col. 2—4.
 » 6—8. Fréquence du delirium tremens.
 » 9—11. Nombre de maladies en relation avec l'abus des boissons alcooliques.
 » 12—14. Cours des maladies qui sont plus graves chez les alcooliques que chez les autres, à l'heure actuelle.
 12. plus difficile.
 13. plus facile.

XII. Réponses des présidents des commissions de l'assistance publique à l'enquête sur la prohibition.

- Col. 2—38. Dans les classes les plus pauvres de la population.
 » 2—9. Situation économique.
 » 10—17. Entente dans la famille.
 » 19—26. Education des enfants.
 » 27—38. Consommation de boissons alcooliques comparée à l'avant-guerre.
 » 27—30. chez les gens mariés.
 » 31—34. chez les célibataires.
 » 35—38. parmi les jeunes gens.

LIITTEITÄ – BILAGOR

I

TAULUJA – TABELLER

I. Poliisiviranomaisten vastaukset kieltolakitiedusteluun.

	L ä ä n i L ä n	Alkoholijuomien nauttiminen Förtäringen av alkoholdrycker			Päihtyneitä esiintyy Berusade personer förekomma			Alkoholijuomien nauttiminen Förtäringen av alkoholdrycker			Ulkosalla juopottelu Friluftssuperiet						
		sodan edelliseen aikaan verraten "jämfört med tiden före kriget"						vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22									
		lisäntyyt ökades	vähentyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	enemmän mindre ofta	Yhtä paljon lika mycket	vähemmän mindre ofta	enemmän mindre ofta	lisäntyyt ökades	vähentyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	lisäntyyt ökades	vähentyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	Uudenmaan — Nylands	26	3	5	2	23	5	7	1	34	1	1	—	22	5	3	1
2	Kaupungit — Städer	1	1	2	1	1	1	2	1	5	—	—	—	3	—	2	—
3	Maaseutu — Landsbygd	25	2	3	1	22	4	5	—	29	1	1	—	19	5	6	1
4	Turun ja Porin — Åbo och Björneborgs	23	19	10	1	18	25	9	1	36	6	11	—	24	15	13	1
5	Kaupungit — Städer	1	3	1	—	1	4	—	—	5	—	—	—	1	2	2	—
6	Maaseutu — Landsbygd	22	16	9	1	17	21	9	1	31	6	11	—	23	13	11	1
7	Ahvenanmaa — Åland	4	—	2	—	4	—	2	—	4	—	2	—	4	—	2	—
8	Kaupungit — Städer	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
9	Maaseutu — Landsbygd	3	—	2	—	3	—	2	—	3	—	2	—	3	—	2	—
10	Hämeen — Tavastehus	12	12	7	—	11	13	7	—	26	2	3	—	18	7	6	—
11	Kaupungit — Städer	1	1	1	—	1	1	1	—	3	—	—	—	2	1	—	—
12	Maaseutu — Landsbygd	11	11	6	—	10	12	6	—	23	2	3	—	16	6	6	—
13	Viiipurin — Viborgs	29	20	5	2	22	25	7	2	41	8	6	1	28	13	14	1
14	Kaupungit — Städer	2	3	1	—	1	5	—	—	6	—	—	—	3	3	—	—
15	Maaseutu — Landsbygd	27	17	4	2	21	20	7	2	35	8	6	1	25	10	14	1
16	Mikkelin — St. Michels	11	6	7	—	6	9	8	1	17	3	3	1	10	8	6	—
17	Kaupungit — Städer	1	2	—	—	1	2	—	—	2	1	—	—	—	3	—	—
18	Maaseutu — Landsbygd	10	4	7	—	5	7	8	1	15	2	3	1	10	5	6	—
19	Kuopion — Kuopio	18	16	4	1	8	20	10	1	20	9	10	—	11	18	10	—
20	Kaupungit — Städer	3	—	—	—	—	1	2	—	3	—	—	—	—	—	3	—
21	Maaseutu — Landsbygd	15	16	4	1	8	19	8	1	17	9	10	—	11	18	7	—
22	Vaasan — Vasa	19	19	19	1	14	31	12	1	36	8	12	2	17	22	16	3
23	Kaupungit — Städer	3	1	3	—	2	2	3	—	7	—	—	—	2	1	4	—
24	Maaseutu — Landsbygd	16	18	16	1	12	29	9	1	29	8	12	2	15	21	12	3
25	Oulun — Uleåborgs	12	22	15	—	8	32	9	—	27	12	10	—	20	22	7	—
26	Kaupungit — Städer	2	2	1	—	1	3	1	—	5	—	—	—	3	1	1	—
27	Maaseutu — Landsbygd	10	20	14	—	7	29	8	—	22	12	10	—	17	21	6	—
28	Koko maa — Hela landet	154	117	74	7	114	160	71	7	241	49	58	4	154	110	82	6
29	Kaupungit — Städer	15	13	9	1	9	19	9	1	37	1	—	—	15	11	12	—
30	Maaseutu — Landsbygd	139	104	65	6	105	141	62	6	204	48	58	4	139	99	70	6

— Polismyndigheternas svar på förbudslagenquäten.

Nykyään käytetyt juomat entisiin verraten Nu förträdda drycker jämförda med tidigare		Alkoholijuomien nauttiminen sodan edelliseen aikaan verraten Förtäringen av alkoholdrycker jämfört med tiden före kriget																																					
		työläisten keskuudessa bland arbetare				talollisten keskuudessa bland besuttna				virkamiehistö ja muiden säätyläisten keskuudessa bland tjänstemän och andra ståndspersoner				nuorison keskuudessa bland ungdom				naisten keskuudessa bland kvinnor																					
väkevämpik starkare	ei väkevämpik löke starkare	vastaus puuttuu svår saknas	hiskänytyt ökras	vähentyt minskas	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	hiskänytyt ökras	vähentyt minskas	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	hiskänytyt ökras	vähentyt minskas	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	hiskänytyt ökras	vähentyt minskas	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	hiskänytyt ökras	vähentyt minskas	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	hiskänytyt ökras	vähentyt minskas	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	hiskänytyt ökras	vähentyt minskas	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	hiskänytyt ökras	vähentyt minskas	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas					
																																			18	19	20	21	22
36	—	—	26	6	3	1	20	2	13	1	6	13	15	2	33	—	3	—	16	3	17	—	1																
5	—	—	2	1	2	—	—	—	4	1	—	2	3	—	5	—	—	—	3	—	2	—	2																
31	—	—	24	5	1	1	20	2	9	—	6	11	12	2	28	—	3	—	13	3	15	—	3																
50	3	—	21	24	7	1	20	13	17	3	3	28	18	4	36	8	8	1	8	7	36	2	4																
5	—	—	2	3	—	—	2	—	1	2	1	2	1	1	4	4	1	—	1	—	4	—	5																
45	3	—	19	21	7	1	18	13	16	1	2	26	17	3	32	8	7	1	7	7	32	2	6																
5	1	—	3	—	2	1	2	—	3	1	—	—	5	1	4	—	1	1	2	—	3	1	7																
1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	8																
4	1	—	3	—	2	—	2	—	3	—	—	—	5	—	4	—	1	—	2	—	3	—	9																
31	—	—	11	13	7	—	14	9	8	—	4	17	10	—	22	3	5	1	11	6	14	—	10																
3	—	—	1	1	1	—	2	—	1	—	1	1	1	—	2	—	1	—	1	—	2	—	11																
28	—	—	10	12	6	—	12	9	7	—	3	16	9	—	20	3	4	1	10	6	12	—	12																
51	4	1	27	17	11	1	24	18	13	1	7	29	19	1	43	4	7	2	21	5	29	1	13																
6	—	—	1	4	1	—	1	4	1	—	—	4	2	—	5	—	1	—	3	1	2	—	14																
45	4	1	26	13	10	1	23	14	12	1	7	25	17	1	38	4	6	2	18	4	27	1	15																
23	1	—	13	9	2	—	11	6	7	—	5	8	11	—	19	3	2	—	12	8	2	2	16																
3	—	—	1	2	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	3	—	—	—	3	—	—	—	17																
20	1	—	12	7	2	—	10	6	5	—	2	8	11	—	16	3	2	—	9	8	2	2	18																
30	9	—	15	17	6	1	10	16	12	1	2	24	12	1	25	10	3	1	8	14	16	1	19																
3	—	—	1	—	2	—	1	—	2	—	1	1	1	—	3	—	—	—	2	—	1	—	20																
27	9	—	14	17	4	1	9	16	10	1	1	23	11	1	22	10	3	1	6	14	15	1	21																
53	4	1	17	26	13	2	16	16	23	3	2	30	22	4	41	11	5	1	10	10	33	5	22																
7	—	—	2	3	2	—	4	—	2	1	—	4	2	1	7	—	—	—	3	1	2	1	23																
46	4	1	15	23	11	2	12	16	21	2	2	26	20	3	34	11	5	1	7	9	31	4	24																
42	7	—	19	18	12	—	13	22	13	1	2	35	10	2	23	15	10	1	11	12	25	1	25																
5	—	—	1	2	2	—	1	2	1	1	1	4	—	—	4	—	1	—	3	1	1	—	26																
37	7	—	18	16	10	—	12	20	12	—	1	31	10	2	19	15	9	1	8	11	24	1	27																
321	29	2	152	130	63	7	130	102	109	11	31	184	122	15	246	54	44	8	99	65	175	13	28																
38	—	—	11	16	10	1	12	6	14	6	7	18	10	3	33	—	4	1	19	3	14	2	29																
283	29	2	141	114	53	6	118	96	95	5	24	166	112	12	213	54	40	7	80	62	161	11	30																

I. Poliisiviranomaisten vastaukset kieltolakitiedusteluun. (Jatk.)

L ä ä n i L ä n		Luvaton valmistus Olovlig tillverkning				Luvaton maahan- tuonti Olovlig införsel				Luvaton kuljetus Olovlig forsling			
		n y k y ä ä n											
		liikennepöytäkirjoissa i tiliakirjoissa	vahvenemässä i avoimissa	ennallaan som forut	vastaus punituu svat saknas	liikennepöytäkirjoissa i tiliakirjoissa	vahvenemässä i avoimissa	ennallaan som forut	vastaus punituu svat saknas	liikennepöytäkirjoissa i tiliakirjoissa	vahvenemässä i avoimissa	ennallaan som forut	vastaus punituu svat saknas
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	
1	Uudenmaan — Nylands	3	22	9	2	34	—	1	1	35	—	1	—
2	Kaupungit — Städer	—	4	1	—	5	—	—	5	—	—	—	
3	Maaseutu — Landsbygd	3	18	8	2	29	—	1	1	30	—	1	
4	Turun ja Porin — Åbo och Björne- borgs	7	35	9	2	44	1	1	7	46	1	5	1
5	Kaupungit — Städer	—	3	1	1	5	—	—	—	5	—	—	—
6	Maaseutu — Landsbygd	7	32	8	1	39	1	1	7	41	1	5	1
7	Ahvenanmaa — Åland	1	1	4	—	6	—	—	—	6	—	—	—
8	Kaupungit — Städer	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
9	Maaseutu — Landsbygd	1	—	4	—	5	—	—	—	5	—	—	—
10	Hämeen — Tavastehus	6	15	10	—	19	—	—	12	30	—	1	—
11	Kaupungit — Städer	—	—	3	—	2	—	—	1	3	—	—	—
12	Maaseutu — Landsbygd	6	15	7	—	17	—	—	11	27	—	1	—
13	Västerbotten — Västerbotten	11	30	11	4	42	2	6	6	49	3	3	1
14	Kaupungit — Städer	1	1	3	1	6	—	—	—	6	—	—	—
15	Maaseutu — Landsbygd	10	29	8	3	36	2	6	6	43	3	3	1
16	Mikkelin — St. Michels	4	16	4	—	19	1	—	4	22	1	—	1
17	Kaupungit — Städer	1	2	—	—	3	—	—	—	3	—	—	—
18	Maaseutu — Landsbygd	3	14	4	—	16	1	—	4	19	1	—	1
19	Kuopion — Kuopio	16	13	10	—	17	5	5	12	26	7	5	1
20	Kaupungit — Städer	—	—	3	—	1	—	—	2	3	—	—	—
21	Maaseutu — Landsbygd	16	13	7	—	16	5	5	10	23	7	5	1
22	Vaasan — Vasa	4	43	10	1	39	2	2	15	44	8	4	2
23	Kaupungit — Städer	—	7	—	—	7	—	—	—	7	—	—	—
24	Maaseutu — Landsbygd	4	36	10	1	32	2	2	15	37	8	4	2
25	Oulun — Uleåborgs	22	16	10	1	22	11	9	7	27	8	13	1
26	Kaupungit — Städer	—	3	1	1	5	—	—	—	5	—	—	—
27	Maaseutu — Landsbygd	22	13	9	—	17	11	9	7	22	8	13	1
28	Koko maa — Hela landet	74	191	77	10	242	22	24	64	285	28	32	7
29	Kaupungit — Städer	2	21	12	3	35	—	—	3	38	—	—	—
30	Maaseutu — Landsbygd	72	170	65	7	207	22	24	61	247	28	32	7

— Polismyndigheternas svar på förbudslagsenquëten. (Forts.)

Apteekialkoholin käyttö Användning av apoteksalkohol		Denaturoidun alkoholien käyttö Användning av denaturerad alkohol		Luvaton myynti Olovlig försäljning		Kieltoain kunnioitus- en- tisten väkijuo- malakien kunnioitukseen verraten Aktiingen för förbudslagen jämförd med aktiingen för tidigare rus- dryckslagar		Läinkunnioitus ylipäänsä Aktiingen för lag i allmänhet		Valankunnioitus Aktiingen för edens helgd											
juovutustarkoituksiin såsom berusningsmedel																					
— n u																					
54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	
4	17	14	1	—	16	18	2	33	1	1	1	35	1	—	24	10	2	29	6	1	1
1	2	2	—	—	3	1	1	5	—	—	—	5	—	—	4	1	—	4	1	—	2
3	15	12	1	—	13	17	1	28	1	1	1	30	1	—	20	9	2	25	5	1	3
8	32	13	—	5	23	19	6	41	4	8	—	51	2	—	40	11	2	43	9	1	4
8	4	1	—	1	2	2	2	5	—	—	—	5	—	—	4	—	1	4	1	—	5
8	28	12	—	4	21	19	4	36	4	8	—	46	2	—	36	11	1	39	8	1	6
2	3	—	1	—	3	3	—	4	—	2	—	6	—	—	3	3	—	5	—	1	7
2	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	8
2	2	—	1	—	2	3	—	3	—	2	—	5	—	—	2	3	—	5	—	—	9
8	12	11	—	4	20	6	1	23	2	6	—	31	—	—	23	6	2	26	4	1	10
—	1	2	—	1	1	1	—	2	1	1	—	3	—	—	2	1	—	3	—	—	11
8	11	9	—	3	19	5	1	21	2	5	—	28	—	—	21	5	2	23	4	1	12
12	26	16	2	4	36	15	1	47	1	8	—	53	2	1	40	16	—	48	7	1	13
2	3	1	—	2	4	—	—	6	—	—	—	6	—	—	4	2	—	4	2	—	14
10	23	15	2	2	32	15	1	41	1	8	—	47	2	1	36	14	—	44	5	1	15
11	5	8	—	—	10	13	1	22	1	1	—	22	1	1	17	6	1	16	7	1	16
2	1	—	—	—	1	2	—	3	—	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	17
9	4	8	—	—	9	11	1	19	1	1	—	19	1	1	14	6	1	13	7	1	18
15	10	14	—	5	21	12	1	29	7	3	—	32	7	—	21	17	1	32	6	1	19
2	—	1	—	1	1	1	—	3	—	—	—	3	—	—	3	—	—	2	—	—	20
13	10	13	—	4	20	11	1	26	7	3	—	29	7	—	18	17	1	30	6	—	21
13	23	20	2	6	31	16	5	42	9	4	3	55	3	—	40	17	1	44	11	3	22
—	5	2	—	2	4	1	—	7	—	—	—	7	—	—	4	2	1	3	2	2	23
13	18	18	2	4	27	15	5	35	9	4	3	48	3	—	36	15	—	41	9	1	24
17	14	18	—	13	12	22	2	30	13	6	—	42	7	—	25	21	3	31	17	1	25
1	3	1	—	2	1	2	—	4	—	1	—	5	—	—	4	1	—	3	2	—	26
16	11	17	—	11	11	20	2	26	13	5	—	37	7	—	21	20	3	28	15	1	27
90	142	114	6	37	172	124	19	271	38	39	4	327	23	2	233	107	12	274	67	11	28
8	20	10	9	9	18	8	3	36	—	2	—	38	—	—	29	7	2	26	8	4	29
82	122	104	6	28	154	116	16	235	38	37	4	289	23	2	204	100	10	248	59	7	30

II. Tuomarien vastaukset kieltolakitiedusteluun.

Lääni Län	Alkoholijuomien nauttiminen Förtäringen av alkoholdrycker				Päihtyneitä esiintyy Berusade personer förekomma				Alkoholijuomien nauttiminen Förtäringen av alkoholdrycker				Ulkosalla juopottelu Friluftssuperiet				Nykyään käytetyt juomat entisiin verraten Nu förtärda drycker jämförda med tidigare				Luvaton valmistus Olovlig tillverkning						
	sodan edelliseen aikaan verraten jämfört med tiden före kriget								vuosien 1920-22 kuluessa under åren 1920-22																		
	liikittynyt ökata	vähentynyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas	olainta	vähemmän mindre ofta	ylhä paljon lika mycket	vastaus puuttuu svar saknas	liikittynyt ökats	vähentynyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas	liikittynyt ökats	vähentynyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas	vähemmän mindre ofta	vastaus puuttuu svar saknas	liikittynyt ökats	vähentynyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas	vähemmän mindre ofta	vastaus puuttuu svar saknas	liikittynyt ökats	vähentynyt minskats	ennallaan som förut
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24				
1 Uudenmaan — Nylands ...	14	—	1	4	13	—	1	5	17	—	1	1	12	—	3	4	19	—	—	5	8	5	1				
2 Kaupungit — Städer ...	10	—	1	3	9	—	1	4	12	—	1	1	7	—	3	4	14	—	—	3	6	5	—				
3 Maaseutu — Landsbygd ...	4	—	—	1	4	—	—	1	5	—	—	—	5	—	—	—	5	—	—	2	2	—	1				
4 Turun ja Porin — Åbo och Björneborgs	9	4	4	7	10	8	2	4	18	1	2	3	9	2	6	7	24	—	—	9	10	5	—				
5 Kaupungit — Städer ...	5	3	4	5	6	7	1	3	12	1	2	2	6	2	5	4	17	—	—	6	6	5	—				
6 Maaseutu — Landsbygd ...	4	1	—	2	4	1	1	1	6	—	—	1	3	—	1	3	7	—	—	3	4	—	—				
7 Ahvenanmaa — Åland ...	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	1	1	—	—				
8 Kaupungit — Städer ...	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—				
9 Maaseutu — Landsbygd ...	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—				
10 Hämeen — Tavastehus ...	8	1	3	5	7	2	3	5	11	—	4	2	8	3	5	1	16	—	1	4	6	7	—				
11 Kaupungit — Städer ...	5	1	3	1	6	1	3	—	6	—	4	—	4	2	4	—	10	—	—	1	4	5	—				
12 Maaseutu — Landsbygd ...	3	—	—	4	1	1	—	5	5	—	—	2	4	1	1	1	6	—	1	3	2	2	—				
13 Viipurin — Viborgs	11	3	1	3	9	3	2	4	17	1	—	—	9	3	5	1	17	—	1	3	5	8	2				
14 Kaupungit — Städer ...	8	2	1	—	6	2	2	1	10	1	—	—	5	2	4	—	11	—	—	2	3	7	2				
15 Maaseutu — Landsbygd ...	3	1	—	3	3	1	—	3	7	—	—	—	4	1	1	1	6	—	1	3	3	1	—				
16 Mikkelin — S:t Michels ...	3	1	3	—	4	3	—	—	5	1	1	—	3	3	1	—	7	—	—	3	3	1	—				
17 Kaupungit — Städer ...	—	1	1	—	1	1	—	—	1	1	—	—	3	1	1	—	2	—	—	—	1	1	—				
18 Maaseutu — Landsbygd ...	3	—	2	—	3	2	—	—	4	—	1	—	3	2	—	—	5	—	—	3	2	—	—				
19 Kuopion — Kuopio	7	1	4	—	4	3	5	—	9	—	3	—	3	3	4	2	12	—	—	7	4	1	—				
20 Kaupungit — Städer ...	2	1	2	—	1	2	2	—	4	—	1	—	—	2	3	—	5	—	—	1	3	1	—				
21 Maaseutu — Landsbygd ...	5	—	2	—	3	1	3	—	5	—	2	—	3	1	1	2	7	—	—	6	1	—	—				
22 Vaasan — Vasa	10	1	2	3	11	3	1	1	13	—	2	1	7	1	4	4	16	—	—	4	9	2	1				
23 Kaupungit — Städer ...	6	—	2	1	6	2	1	—	8	—	—	1	4	1	3	1	9	—	—	1	6	1	1				
24 Maaseutu — Landsbygd ...	4	1	—	2	5	1	—	1	5	—	2	—	3	—	1	3	7	—	—	3	3	1	—				
25 Oulun — Uleåborgs	6	2	2	1	6	2	3	—	8	2	1	—	5	4	1	1	11	—	—	5	1	3	2				
26 Kaupungit — Städer ...	4	1	1	—	4	1	1	—	4	1	1	—	3	2	—	1	6	—	—	1	—	3	2				
27 Maaseutu — Landsbygd ...	2	1	1	1	2	1	2	—	4	1	—	—	2	2	1	—	5	—	—	4	1	—	—				
28 Koko maa — Hela landet ...	70	13	20	23	66	24	17	19	100	5	14	7	58	19	29	20	124	—	2	41	47	32	6				
29 Kaupungit — Städer ...	41	9	15	10	40	16	11	8	58	4	9	4	30	12	23	10	75	—	—	13	29	28	5				
30 Maaseutu — Landsbygd ...	29	4	5	13	26	8	6	11	42	1	5	3	28	7	6	10	49	—	2	28	18	4	1				

— Domarnas svar på förbudslagsenquäten.

Luvatonta maahanvienti Olovlige införsel	Luvatonta kuljetus Olovlige forsling	Apteekki-alkoholin käyttö Användning av apoteksalkohol		Denaturoidun alkoholin käyttö Användning av denaturerad alkohol		Luvatonta myynti Olovlige försäljning	Kieltolain kunnioitus erittäin väkijoumalakien kunnioitukseen verraten Aktningen för förbudslagen jämförd med aktningen för tidigare rusdryckslagar	Lainkunnioitus ylipäässä Aktningen för lag i allmänhet	Valankunnioitus Aktningen för edens helgd.																					
		juovutustarkoituksiin såsom berusningsmedel																												
n y k y ä ä n — n u																														
25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53		
18	—	—	1	19	—	—	—	5	5	2	7	1	7	6	5	18	—	1	—	19	—	—	9	6	4	15	3	1		
14	—	—	—	14	—	—	—	4	4	1	5	—	7	4	3	13	—	1	—	14	—	—	9	5	—	11	3	2		
4	—	—	1	5	—	—	—	1	1	1	2	1	—	2	2	5	—	—	—	5	—	—	—	1	4	—	1	3		
23	—	—	1	22	—	1	1	4	12	1	7	6	5	4	9	23	1	—	23	—	—	1	16	7	1	15	7	2		
17	—	—	—	16	—	1	—	3	9	1	4	5	3	3	6	16	1	—	—	16	—	—	1	10	6	9	7	5		
6	—	—	1	6	—	—	—	1	3	—	3	1	2	1	3	7	—	—	—	7	—	—	6	1	—	6	—	6		
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
1	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	1	1	—	2	—	—	—	2	—	—	2	—	—	1	—	7		
1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	8		
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	9		
9	—	—	8	16	—	1	—	8	5	1	3	4	2	6	5	16	—	1	—	17	—	—	13	2	2	12	4	10		
8	—	—	6	9	—	—	—	4	5	1	—	3	1	4	2	9	—	—	—	10	—	—	7	2	1	6	3	11		
1	—	—	2	7	—	—	—	4	—	—	3	1	1	2	3	7	—	—	—	7	—	—	6	1	1	6	1	12		
15	—	—	3	17	—	—	—	7	8	—	—	1	6	9	2	15	1	—	1	18	—	—	8	9	1	7	8	13		
10	—	—	1	11	—	—	—	6	4	1	—	1	5	5	1	9	—	—	—	11	—	—	3	8	1	2	8	14		
5	—	—	2	6	—	—	—	1	4	2	—	1	1	4	1	6	—	—	—	7	—	—	5	5	1	5	2	15		
3	—	—	4	—	—	—	—	7	—	—	—	2	2	1	2	6	—	—	1	7	—	—	4	3	—	5	2	16		
1	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	—	2	—	—	1	1	—	1	1	17		
2	—	—	3	5	—	—	—	5	—	—	—	2	1	—	2	5	—	—	—	5	—	—	3	2	—	4	1	18		
8	—	1	3	12	—	—	—	4	2	4	2	4	4	3	1	12	—	—	—	12	—	—	6	5	1	9	2	19		
4	—	—	—	5	—	—	—	2	1	2	—	2	3	—	—	5	—	—	—	—	—	—	2	2	1	4	—	20		
4	—	—	3	7	—	—	—	2	1	2	2	2	1	3	1	7	—	—	—	7	—	—	4	3	—	5	2	21		
12	—	—	4	16	—	—	—	3	7	3	3	3	7	3	3	13	—	—	—	16	—	—	10	3	3	10	3	22		
8	—	—	1	9	—	—	—	2	5	2	—	1	6	2	8	—	—	—	—	9	—	—	5	1	3	4	2	23		
4	—	—	3	7	—	—	—	1	2	1	3	2	1	1	3	5	—	—	—	7	—	—	5	2	6	1	—	24		
6	—	2	3	9	—	—	—	7	2	2	—	5	2	4	—	9	—	—	—	10	—	—	6	5	—	5	6	25		
3	—	1	2	5	—	—	—	3	1	—	—	2	3	3	—	5	—	—	—	5	—	—	2	4	—	1	5	26		
3	—	1	1	4	—	—	—	4	1	—	—	3	2	1	—	4	—	—	—	5	—	—	4	1	—	4	1	27		
96	—	3	27	119	—	1	4	2	45	42	16	23	26	36	37	27	114	3	8	1	124	1	1	74	40	12	79	35	12	28
66	—	2	7	71	—	4	2	26	30	10	9	14	27	22	12	67	2	6	—	73	—	—	40	29	6	38	29	8	29	
30	—	1	20	48	—	—	2	19	12	6	14	12	9	15	15	47	1	2	—	51	—	—	34	11	6	41	6	4	30	

III. Kirkkoherrain vastaukset kieltolakitedusteluun. —

L ä ä n i L ä n	Alkoholijuomien nauttiminen Förtäringen av alkoholdrycker				Päihtyneitä esiintyy Berusade personer förekomma				Alkoholijuomien nauttiminen Förtäringen av alkoholdrycker				Ulkosalla juopottela Friluftssuperiet			
	sodan edelliseen aikaan verraten jämfört med tiden före kriget								vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22							
	lisäntyneet ökats	vähentyneet minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	enemmän öfver	vähemmän mindre öfva	ihke myöskin ihke myckes	ylhästi paljon öfvermåttigt	vastaus puuttuu svår saknas	lisäntyneet ökats	vähentyneet minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	lisäntyneet ökats	vähentyneet minskats	ennallaan som förut
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1 Uudenmaan — Nylands	21	9	6	6	19	14	3	6	36	1	2	3	26	6	7	3
2 Kaupungit — Städer	4	2	—	2	2	4	—	2	7	1	—	—	4	2	1	1
3 Maaseutu — Landsbygd	17	7	6	4	17	10	3	4	29	—	2	3	22	4	6	2
4 Turun ja Porin — Åbo och Björne- borgs	25	54	16	10	19	61	15	10	64	17	20	4	45	28	24	8
5 Kaupungit — Städer	—	5	—	1	—	6	—	—	4	2	—	—	1	5	—	—
6 Maaseutu — Landsbygd	25	49	16	9	19	55	15	10	60	15	20	4	44	23	24	8
7 Ahvenanmaa — Åland	8	3	2	—	8	3	2	—	9	—	4	—	4	1	7	1
8 Kaupungit — Städer	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—
9 Maaseutu — Landsbygd	8	3	1	—	8	3	1	—	9	—	3	—	3	1	7	1
10 Hämeen — Tavastehus	18	20	8	7	20	20	7	6	40	6	6	1	24	10	13	6
11 Kaupungit — Städer	—	1	—	2	—	1	—	2	3	—	—	—	2	—	—	1
12 Maaseutu — Landsbygd	18	19	8	5	20	19	7	4	37	6	6	1	22	10	13	5
13 Viipurin — Viborgs	19	25	12	5	16	33	9	3	36	15	9	1	26	20	12	3
14 Kaupungit — Städer	2	3	1	—	—	3	3	—	3	2	1	—	1	3	2	—
15 Maaseutu — Landsbygd	17	22	11	5	16	30	6	3	33	13	8	1	25	17	10	3
16 Mikkelin — S:t Michels	12	9	3	1	7	11	6	1	16	2	6	1	8	5	10	2
17 Kaupungit — Städer	1	1	—	1	—	2	—	1	2	—	—	—	—	—	1	2
18 Maaseutu — Landsbygd	11	8	3	—	7	9	6	—	14	2	6	—	8	5	9	—
19 Kuopion — Kuopio	14	19	6	1	9	21	8	2	19	7	13	1	10	15	12	3
20 Kaupungit — Städer	—	2	1	—	—	2	1	—	—	1	1	1	—	2	1	—
21 Maaseutu — Landsbygd	14	17	5	1	9	19	7	2	19	6	12	—	10	13	11	3
22 Vaasan — Vasa	20	48	16	4	13	59	13	3	38	23	23	4	25	34	22	7
23 Kaupungit — Städer	—	5	—	—	—	5	—	—	3	2	—	—	1	1	3	—
24 Maaseutu — Landsbygd	20	43	16	4	13	54	13	3	35	21	23	4	24	33	19	7
25 Oulun — Uleåborgs	14	32	16	6	15	39	9	5	32	15	16	5	26	18	17	7
26 Kaupungit — Städer	—	5	—	—	—	5	—	—	2	—	3	—	1	—	3	1
27 Maaseutu — Landsbygd	14	27	16	6	15	34	9	5	30	15	13	5	25	18	14	6
28 Koko maa — Hela landet	151	219	85	40	126	261	72	36	290	86	99	20	194	137	124	40
29 Kaupungit — Städer	7	24	3	6	2	28	5	5	24	8	6	2	11	13	11	5
30 Maaseutu — Landsbygd	144	195	82	34	124	233	67	31	266	78	93	18	183	124	113	35

Kyrkoherdarnas svar på förbudslagsenquëten.

Nykyään käytetyt juomat entisiin verran — Nu förärdade drycker jämföras med tidigare		Alkoholijuomien nauttiminen sodan edelliseen aikaan verraten Förtäringen av alkoholdrycker jämfört med tiden före kriget																																																										
		työläisten keskuudessa bland arbetare					talollisten keskuudessa bland besuttna					virkamlehistön ja muiden siviilisten keskuudessa — bland tjänst män och andra ståndspersoner					nuorisoin keskuudessa bland ungdom					naisten keskuudessa bland kvinnor																																						
väkevempin säikkä	ei väkevempin jokse särkäs	vastaus puuttuu särkäs	lisätyydyt ökas	vähentyt minkäs	ennallaan sörut	vastaus puuttuu särkäs	lisätyydyt ökas	vähentyt minkäs	ennallaan sörut	vastaus puuttuu särkäs	lisätyydyt ökas	vähentyt minkäs	ennallaan sörut	vastaus puuttuu särkäs	lisätyydyt ökas	vähentyt minkäs	ennallaan sörut	vastaus puuttuu särkäs	lisätyydyt ökas	vähentyt minkäs	ennallaan sörut	vastaus puuttuu särkäs	lisätyydyt ökas	vähentyt minkäs	ennallaan sörut	vastaus puuttuu särkäs	lisätyydyt ökas	vähentyt minkäs	ennallaan sörut	vastaus puuttuu särkäs	lisätyydyt ökas	vähentyt minkäs	ennallaan sörut	vastaus puuttuu särkäs																										
																																			18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40			
33	7	26	81	4	77	9	1	8	39	2	49	6	43	20	2	18	28	2	26	54	3	51	38	5	33	351	32	319	74	70	139	224	86	46	127	188	126	54	49	167	209	70	280	115	64	36	63	104	251	77	28									
7	1	6	6	18	25	52	17	11	25	36	33	11	7	40	40	18	61	22	12	10	10	20	54	21	4	5	6	4	18	16	20	23	12	8	15	11	7	9	16	20	8	33	10	6	4	9	10	25	9	10										
26	2	6	15	7	4	8	12	8	6	8	6	4	17	7	24	3	1	6	20	12	10	8	19	51	21	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
8	3	1	7	2	2	1	5	3	3	1	2	2	7	1	10	1	2	6	4	4	3	9	10	25	9	10	25	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
4	2	18	25	52	17	11	25	36	33	11	7	40	40	18	61	22	12	10	10	20	54	21	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
1	3	1	7	2	2	1	5	3	3	1	2	2	7	1	10	1	2	6	4	4	3	9	10	25	9	10	25	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
8	3	1	7	2	2	1	5	3	3	1	2	2	7	1	10	1	2	6	4	4	3	9	10	25	9	10	25	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
6	16	25	46	17	11	24	33	32	10	6	6	36	39	18	57	20	12	10	8	19	51	21	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40			
9	3	1	7	2	2	1	5	3	3	1	2	2	7	1	10	1	2	6	4	4	3	9	10	25	9	10	25	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
1	3	1	7	2	2	1	5	3	3	1	2	2	7	1	10	1	2	6	4	4	3	9	10	25	9	10	25	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
39	6	8	15	23	12	3	21	13	12	7	9	16	20	8	33	10	6	4	9	10	25	9	10	25	9	10	25	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
2	1	8	15	23	12	3	21	13	12	7	9	16	20	8	33	10	6	4	9	10	25	9	10	25	9	10	25	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
37	6	7	15	22	10	3	20	13	11	6	7	16	20	7	31	9	6	4	7	10	24	9	12	9	12	9	12	9	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40			
49	8	4	17	25	11	8	12	28	12	9	6	18	29	8	41	10	6	4	10	9	31	11	13	11	13	11	13	11	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40				
6	1	4	17	25	11	8	12	28	12	9	6	18	29	8	41	10	6	4	10	9	31	11	13	11	13	11	13	11	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40				
43	8	4	16	22	10	7	12	26	11	6	5	18	25	7	36	10	6	3	8	8	29	10	15	10	15	10	15	10	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40						
20	3	2	10	10	4	1	8	6	9	2	3	5	15	2	14	6	4	1	3	4	17	1	16	1	16	1	16	1	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40								
2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	17	1	16	1	17	1	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40								
18	3	1	10	9	3	8	6	8	8	3	5	13	1	13	6	3	3	3	3	4	15	3	18	3	18	3	18	3	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40										
28	8	4	11	22	5	2	10	15	13	2	3	16	17	4	24	11	4	1	4	11	22	3	19	3	19	3	19	3	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40											
2	1	1	1	2	1	1	1	3	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	19	1	20	1	19	1	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40											
26	7	4	10	20	5	2	10	12	13	2	3	14	16	4	24	9	3	1	4	9	21	3	21	3	21	3	21	3	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40													
54	18	16	18	46	19	5	21	41	19	7	8	36	33	11	36	31	18	3	5	27	45	11	22	5	22	5	22	5	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40														
3	2	2	5	19	5	1	1	2	2	2	1	4	3	1	3	2	1	1	1	3	1	23	1	23	1	23	1	23	1	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40														
51	18	14	18	41	19	5	20	39	19	5	7	32	33	11	33	29	18	3	4	26	42	11	24	3	24	3	24	3	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40																
38	20	10	18	34	12	4	10	35	18	5	3	27	29	9	31	21	10	6	5	21	33	9	25	5	25	5	25	5	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40																	
5	1	1	5	19	5	1	1	2	2	2	1	4	3	1	3	2	1	1	1	3	1	23	1	23	1	23	1	23	1	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40														
33	20	10	18	29	12	4	10	30	18	5	3	23	28	9	28	19	10	6	5	18	31	9	27	5	27	5	27	5	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40																			
351	74	70	139	224	86	46	127	188	126	54	49	167	209	70	280	115	64	36	63	104	251	77	28	5	28	5	28	5	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40																				
32	1	7	5	26	4	5	6	18	5	11	7	17	11	5	24	10	3	3	13	8	16	3	29	3	29	3	29	3	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40																					
319	73	63	134	198	82	41	121	170	121	43	42	150	198	65	256	105	61	33	50	96	235	74	30	3	30	3	30	3	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40																						

III. Kirkkoherrain vastaukset kieltolakietiedusteluun. (Jatk.) —

L ä ä n i L ä n		Luvaton valmistus Olovlig tillverkning				Luvaton maahan- tuoti Olovlig införsel				Luvaton kuljetus Olovlig forsling			
		n y k y ä ä n											
		ihäntymässä i tilitagande	vähennemässä i avtagande	ennalleen som förut	vastaus puuttun svar saknas	ihäntymässä i tilitagande	vähennemässä i avtagande	ennalleen som förut	vastaus puuttun svar saknas	ihäntymässä i tilitagande	vähennemässä i avtagande	ennalleen som förut	vastaus puuttun svar saknas
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	
1 Uudenmaan — Nylands	10	12	10	10	34	—	1	7	36	—	—	6	
2 Kaupungit — Städer	3	2	1	2	6	—	—	2	6	—	—	2	
3 Maaseutu — Landsbygd	7	10	9	8	28	—	1	5	30	—	—	4	
4 Turun ja Porin — Åbo och Björne- borgs	25	50	25	5	69	—	13	23	83	2	6	14	
5 Kaupungit — Städer	1	4	—	1	5	—	—	1	5	—	—	1	
6 Maaseutu — Landsbygd	24	46	25	4	64	—	13	22	78	2	6	13	
7 Ahvenanmaa — Åland	6	3	3	1	11	—	2	—	9	—	3	1	
8 Kaupungit — Städer	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	
9 Maaseutu — Landsbygd	6	3	3	—	11	—	1	—	9	—	2	1	
10 Hämeen — Tavastehus'	16	20	12	5	27	—	3	23	45	1	1	6	
11 Kaupungit — Städer	—	1	1	1	1	—	—	2	3	—	—	—	
12 Maaseutu — Landsbygd	16	19	11	4	26	—	3	21	42	1	1	6	
13 Viipurin — Viborgs	12	31	14	4	44	1	6	10	47	4	4	6	
14 Kaupungit — Städer	3	1	1	1	5	—	—	1	5	—	—	1	
15 Maaseutu — Landsbygd	9	30	13	3	39	1	6	9	42	4	4	5	
16 Mikkelin — S:t Michels	8	10	5	2	16	1	3	5	20	2	2	1	
17 Kaupungit — Städer	—	1	—	2	1	—	—	2	3	—	—	—	
18 Maaseutu — Landsbygd	8	9	5	—	15	1	3	3	17	2	2	1	
19 Kuopion — Kuopio	23	8	6	3	19	1	5	15	26	3	5	6	
20 Kaupungit — Städer	2	—	—	1	2	—	—	1	2	—	—	1	
21 Maaseutu — Landsbygd	21	8	6	2	17	1	5	14	24	3	5	5	
22 Vaasan — Vasa	19	47	21	1	46	5	17	20	47	10	18	13	
23 Kaupungit — Städer	1	2	2	—	5	—	—	—	4	—	1	—	
24 Maaseutu — Landsbygd	18	45	19	1	41	5	17	20	43	10	17	13	
25 Oulun — Uleåborgs	32	14	14	8	24	6	21	17	36	8	20	4	
26 Kaupungit — Städer	—	1	1	3	4	—	1	—	4	—	1	—	
27 Maaseutu — Landsbygd	32	13	13	5	20	6	20	17	32	8	19	4	
28 Koko maa — Hela landet	151	195	110	39	290	14	71	120	349	30	59	57	
29 Kaupungit — Städer	10	12	6	12	29	—	2	9	32	—	3	5	
30 Maaseutu — Landsbygd	141	183	104	27	261	14	69	111	317	30	56	52	

Kyrkoherdarnas svar på förbudslagenquäten. (Forts.)

Apteekialkoholia käyttö Användning av apoteksalkohol		Denaturoidun alkoholin käyttö Användning av denaturerad alkohol		Luvaton myynti Olovlig försäljning		Kieltolain kunnioitus entisten väkijuomalakien kunnioitukseen verraten Aktningen för förbudslagen jämförd med aktningen för tidigare rusdryckslagar		Lainkunnioitus ylipäänsä Aktningen för lag i allmänhet		Valakunnioitus Aktningen för edens heid											
juovutustarkoituksiin såsom beräsningsmedel																					
- n u																					
54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	
5	16	7	14	3	14	9	16	40	—	—	2	38	1	3	23	11	8	17	10	15	1
1	3	—	4	1	3	—	3	7	—	—	1	6	1	1	6	—	2	3	—	4	2
4	13	7	10	2	11	8	13	33	—	—	1	32	—	2	17	11	6	14	9	11	3
15	42	29	19	7	39	36	23	73	9	14	9	87	10	8	63	26	16	50	33	22	4
—	4	1	1	—	4	1	1	4	1	—	1	5	1	—	3	1	2	3	1	2	5
15	38	28	18	7	35	35	22	69	8	14	8	82	9	8	60	25	14	47	32	20	6
4	3	5	1	2	1	9	1	10	—	2	1	12	1	—	7	5	1	4	6	3	7
—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	8
4	3	5	—	1	1	9	1	10	—	1	1	11	1	—	6	5	1	3	6	3	9
16	18	10	9	8	17	17	11	43	3	4	3	46	6	1	38	10	5	28	12	13	10
1	1	—	1	2	—	1	1	3	—	—	—	3	—	—	2	1	4	—	—	1	11
15	17	10	8	6	17	17	10	40	3	4	3	43	6	1	36	10	4	26	12	12	12
11	21	17	12	—	29	18	14	41	6	11	3	46	12	3	40	16	5	30	18	13	13
1	1	1	3	—	1	3	2	5	—	—	1	4	—	2	3	—	—	1	3	2	14
10	20	16	9	—	28	15	12	36	6	11	2	42	12	1	37	13	5	29	15	11	15
10	5	8	2	1	7	13	4	18	2	3	2	21	1	3	18	5	2	15	8	2	16
2	—	—	1	1	—	—	2	3	—	—	—	1	1	1	2	—	1	1	—	2	17
8	5	8	1	—	7	13	2	15	2	3	2	20	—	2	16	5	1	14	8	—	18
11	14	8	7	5	12	14	9	26	2	7	5	35	2	3	29	7	4	29	6	5	19
1	1	—	1	1	1	—	1	1	—	1	1	3	—	—	2	1	—	2	—	1	20
10	13	8	6	4	11	14	8	25	2	6	4	32	2	3	27	6	4	27	6	4	21
17	24	25	22	10	25	31	22	41	17	18	12	63	19	6	56	24	8	42	30	16	22
—	1	2	2	1	2	1	1	4	—	1	—	4	—	1	3	2	—	1	2	2	23
17	23	23	20	9	23	30	21	37	17	17	12	59	19	5	53	22	8	41	28	14	24
9	22	25	12	10	20	22	16	38	9	17	4	43	20	5	35	24	9	34	24	10	25
—	2	1	2	—	2	1	2	4	—	1	—	4	1	—	3	1	1	4	1	—	26
9	20	24	10	10	18	21	14	34	9	16	4	39	19	5	32	23	8	30	23	10	27
98	165	134	98	46	164	169	116	330	48	76	41	391	72	32	309	128	58	249	147	99	28
6	13	5	16	7	13	7	13	31	1	4	4	31	4	5	25	8	7	18	8	14	29
92	152	129	82	39	151	162	103	299	47	72	37	360	68	27	284	120	51	231	139	85	30

IV. Kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten Ordförändenas i kommunalnämnderna och

L ä ä n i — L ä n		Alkoholijuomien nauttiminen			Päihtyneitä esiintyy			Alkoholijuomien nauttiminen			Ulkosalla juopottelu						
		Förtäringen av alkoholdrycker			Bernsade personer förekomma			Förtäringen av alkoholdrycker			Friluftssuperiet						
		sodan edelliseen aikaan verraten jämfört med tiden före kriget									vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22						
		liskäntymys okas	vähentynyt miskat	ennallaan som fört	vastaus puutt. svär saknas	enemmän olavare	vähemmän mindre olta	yhät paljon lika mycket	vastaus puutt. svär saknas	liskäntymys okas	vähentynyt miskat	ennallaan som fört	vastaus puutt. svär saknas	liskäntymys okas	vähentynyt miskat	ennallaan som fört	vastaus puutt. svär saknas
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	Uudenmaan — Nylands	25	8	6	1	22	10	7	1	35	3	1	1	33	2	5	—
2	Turun ja Porin — Åbo och Björneborgs	29	41	31	3	21	53	29	1	74	7	21	2	53	18	30	3
3	Ahvenanmaa — Åland	10	—	4	1	9	—	6	—	10	—	5	—	12	—	3	—
4	Hämeen — Tavastehus	15	25	10	1	11	30	10	—	34	9	8	—	21	18	12	—
5	Viipurin — Viborgs	16	29	17	2	14	33	16	1	37	12	14	1	25	24	15	—
6	Mikkelin — St Michels	3	14	9	—	2	17	7	—	11	6	8	1	7	11	7	1
7	Kuopion — Kuopio	9	21	9	—	7	24	8	—	12	14	12	1	12	22	5	—
8	Vaasan — Vasa	13	50	17	1	10	58	12	1	28	30	23	—	23	35	21	2
9	Oulun — Uleåborgs	15	38	15	—	12	46	9	1	28	18	22	—	30	17	21	—
10	Yhteensä maaseutu — Summa för landsbygden	135	226	118	9	108	271	104	5	239	99	114	6	216	147	119	6
11	Siitä kauppalat — Därav köpingarna	6	1	2	4	4	4	3	2	10	—	2	1	6	5	2	—

IV. Kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten Ordförändenas i kommunalnämnderna och köpings-

L ä ä n i — L ä n		Luvaton valmistus			Luvaton maahantuonti			Luvaton kuljetus					
		Olovlig tillverkning			Olovlig införsel			Olovlig försling					
		n y k y ä ä n											
		liskäntymys i tillagande	vähentynyt i avtagande	ennallaan som fört	vastaus puutt. svär saknas	liskäntymys i tillagande	vähentynyt i avtagande	ennallaan som fört	vastaus puutt. svär saknas	liskäntymys i tillagande	vähentynyt i avtagande	ennallaan som fört	vastaus puutt. svär saknas
41		42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53
1	Uudenmaan — Nylands	4	19	17	—	30	—	4	6	34	1	5	—
2	Turun ja Porin — Åbo och Björneborgs	20	63	21	—	80	4	12	8	82	3	14	5
3	Ahvenanmaa — Åland	3	6	5	1	11	—	4	—	9	—	4	2
4	Hämeen — Tavastehus	12	27	9	3	35	1	2	13	37	2	5	7
5	Viipurin — Viborgs	18	30	14	2	46	6	7	5	48	6	9	1
6	Mikkelin — St Michels	7	14	5	—	18	2	1	5	17	2	4	3
7	Kuopion — Kuopio	18	15	5	1	18	3	11	7	18	7	11	3
8	Vaasan — Vasa	11	48	20	2	42	7	20	12	45	9	16	11
9	Oulun — Uleåborgs	30	19	18	1	23	8	20	17	33	7	23	5
10	Yhteensä maaseutu — Summa för landsbygden	123	241	114	10	303	31	81	73	323	37	91	37
11	Siitä kauppalat — Därav köpingarna	5	7	—	1	12	—	—	1	11	—	1	1

V. Kansakoulunopettajain vastaukset kieltolakitiedus-

L ä n n i L ä n	Alkoholijuomien nauttiminen Förtäringen av alkoholdrycker			Päihtyneitä esiintyy Berusade personer förekomma			Alkoholijuomien nauttiminen Förtäringen av alkoholdrycker			Ulkosalla juopottelu Friluftssuperiet						
	sodan edelliseen aikaan verraten jämfört med tiden före kriget						vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22									
	Isäntynyt ökar	vähentynyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	enemmän offare	vähemmän mindre offer	ylhäk pällon lika mycket	vastaus puuttuu svår saknas	Isäntynyt ökar	vähentynyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	Isäntynyt ökar	vähentynyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1 Uudenmaan — Nylands	64	35	15	13	58	38	18	13	95	10	14	8	77	25	12	13
2 Kaupungit — Städer	12	4	3	9	8	5	6	9	17	—	3	8	10	5	5	8
3 Maaseutu — Landsbygd	52	31	12	4	50	33	12	4	78	10	11	—	67	20	7	5
4 Turun ja Porin — Åbo och Björne- borgs	24	30	16	17	19	32	23	13	44	9	18	16	26	23	23	15
5 Kaupungit — Städer	1	12	2	14	—	14	5	10	12	2	3	12	5	9	6	9
6 Maaseutu — Landsbygd	23	18	14	3	19	18	18	3	32	7	15	4	21	14	17	6
7 Ahvenanmaa — Åland	3	—	—	—	2	—	1	—	3	—	—	—	2	—	1	—
8 Kaupungit — Städer	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—
9 Maaseutu — Landsbygd	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—
10 Hämeen — Tavastehus	21	26	15	9	16	33	15	7	37	13	15	6	25	24	13	9
11 Kaupungit — Städer	2	4	2	2	1	8	—	1	7	2	—	1	2	6	—	2
12 Maaseutu — Landsbygd	19	22	13	7	15	25	15	6	30	11	15	5	23	18	13	7
13 Viipurin — Viborgs	53	71	24	12	45	81	19	15	87	34	27	12	72	53	22	13
14 Kaupungit — Städer	3	5	2	2	—	9	—	3	6	—	1	5	1	6	2	3
15 Maaseutu — Landsbygd	50	66	22	10	45	72	19	12	81	34	26	7	71	47	20	10
16 Mikkelin — S:t Michels	19	10	2	3	17	11	3	3	25	3	3	3	20	6	7	1
17 Kaupungit — Städer	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1
18 Maaseutu — Landsbygd	19	9	2	2	17	10	3	2	25	2	3	2	20	5	7	—
19 Kuopion — Kuopio	33	68	26	6	24	86	17	6	50	44	39	—	42	62	24	5
20 Kaupungit — Städer	1	5	—	—	—	5	1	—	3	3	—	—	—	2	2	2
21 Maaseutu — Landsbygd	32	63	26	6	24	81	16	6	47	41	39	—	42	60	22	3
22 Vaasan — Vasa	21	58	39	11	19	71	28	11	48	34	40	7	39	47	36	7
23 Kaupungit — Städer	3	5	5	2	1	9	2	3	9	—	2	4	8	3	1	3
24 Maaseutu — Landsbygd	18	53	34	9	18	62	26	8	39	34	38	3	31	44	35	4
25 Oulun — Uleåborgs	12	29	12	5	11	35	8	4	20	24	12	2	19	23	13	3
26 Kaupungit — Städer	1	9	1	—	—	11	—	—	4	6	—	1	3	7	—	1
27 Maaseutu — Landsbygd	11	20	11	5	11	24	8	4	16	18	12	1	16	16	13	2
28 Koko maa — Hela landet	250	327	149	76	211	387	132	72	409	171	168	54	322	263	151	66
29 Kaupungit — Städer	24	45	15	30	10	62	15	27	59	14	9	32	29	39	17	29
30 Maaseutu — Landsbygd	226	282	134	46	201	325	117	45	350	157	159	22	293	224	134	37

V. Kansakoulunopettajain vastaukset kieltolakietiedusteluun. (Jatk.)

L ä ä n i L ä n		Luvaton valmistus Olovlig tillverkning				Luvaton maahantuonti Olovlig införsel				Luvaton Olovlig	
		n y k y									
		Iskännlymässä i tilläggande	vähennemässä i avtägande	ennallaan som förtut	vastans puuttua svär saknas	Iskännlymässä i tilläggande	vähennemässä i avtägande	ennallaan som förtut	vastans puuttua svär saknas	Iskännlymässä i tilläggande	vähennemässä i avtägande
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	
1 Uudenmaan — Nylands ...	27	52	23	25	101	1	8	17	105	1	
2 Kaupungit — Städer ...	8	3	2	15	21	—	—	7	20	—	
3 Maaseutu — Landsbygd .	19	49	21	10	80	1	8	10	85	1	
4 Turun ja Porin — Åbo och Björneborgs	23	33	10	21	46	4	8	29	45	4	
5 Kaupungit — Städer ...	4	8	2	15	15	1	1	12	11	1	
6 Maaseutu — Landsbygd .	19	25	8	6	31	3	7	17	34	3	
7 Ahvenanmaa — Åland	—	—	3	—	2	—	1	—	2	—	
8 Kaupungit — Städer ...	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	
9 Maaseutu — Landsbygd .	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	
10 Hämeen — Tavastehus	14	29	17	11	36	1	7	27	43	5	
11 Kaupungit — Städer	3	1	2	4	5	—	—	5	5	—	
12 Maaseutu — Landsbygd .	11	28	15	7	31	1	7	22	38	5	
13 Viipurin — Viborgs	38	71	34	17	115	10	6	29	112	9	
14 Kaupungit — Städer	3	4	1	4	9	—	—	3	8	—	
15 Maaseutu — Landsbygd .	35	67	33	13	106	10	6	26	104	9	
16 Mikkelin — S:t Michels ...	11	11	9	3	25	—	3	6	28	—	
17 Kaupungit — Städer	—	—	—	2	1	—	—	1	1	—	
18 Maaseutu — Landsbygd .	11	11	9	1	24	—	3	5	27	—	
19 Kuopion — Kuopio	50	52	28	3	72	7	19	35	74	9	
20 Kaupungit — Städer	—	3	2	1	3	—	—	3	3	—	
21 Maaseutu — Landsbygd .	50	49	26	2	69	7	19	32	71	9	
22 Vaasan — Vasa	31	54	35	9	73	7	19	30	72	11	
23 Kaupungit — Städer	4	5	1	5	12	—	1	2	11	—	
24 Maaseutu — Landsbygd .	27	49	34	4	61	7	18	28	61	11	
25 Oulun — Uleåborgs	26	14	14	4	23	7	8	20	24	10	
26 Kaupungit — Städer	2	3	5	1	8	1	1	1	7	1	
27 Maaseutu — Landsbygd .	24	11	9	3	15	6	7	19	17	9	
28 Koko maa — Hela landet .	220	316	173	93	493	37	79	193	505	49	
29 Kaupungit — Städer	24	27	16	47	74	2	4	34	66	2	
30 Maaseutu — Landsbygd .	196	289	157	46	419	35	75	159	439	47	

— Folkskollärarnas svar på förbudslagsenquäten. (Forts.)

kuljetas forsling	Apteekkialkoholin käyttö Användning av apoteks- alkohol						Denaturoidun alkoholin käyttö — Användning av denaturerad alkohol						Luvaton myynti Olovlig försäljning	
	juovutustarkoituksiin — såsom beräsningsmedel													
a ä n — n u														
ennallaan- som fört.	vastaus puntuun svar saknas	ihäkkäntymässä i tilläggande	vähennysksh i avtegende	ennallaan- som fört.	vastaus puntuun svar saknas	ihäkkäntymässä i tilläggande	vähennysksh i avtegende	ennallaan- som fört.	vastaus puntuun svar saknas	ihäkkäntymässä i tilläggande	vähennysksh i avtegende	ennallaan- som fört.	vastaus puntuun svar saknas	ihäkkäntymässä i tilläggande
52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	
9	12	10	51	28	38	2	47	33	45	103	2	7	15	1
—	8	1	9	1	17	1	4	2	21	19	—	—	9	2
9	4	9	42	27	21	1	43	31	24	84	2	7	6	3
12	26	7	34	16	30	6	27	17	37	45	6	12	24	4
3	14	1	11	1	16	2	8	1	18	12	—	3	14	5
9	12	6	23	15	14	4	19	16	19	33	6	9	10	6
1	—	—	1	2	—	—	—	3	—	2	—	1	—	7
1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	8
—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	2	—	—	—	9
6	17	13	23	20	15	5	19	23	24	39	5	10	17	10
—	5	1	3	1	5	1	2	1	6	5	—	—	5	11
6	12	12	20	19	10	4	17	22	18	34	5	10	12	12
13	26	31	53	39	37	11	50	53	46	107	14	18	21	13
—	4	—	4	—	8	1	—	3	8	8	—	1	3	14
13	22	31	49	39	29	10	50	50	38	99	14	17	18	15
3	3	10	3	14	7	2	10	13	9	27	—	4	3	16
—	1	1	—	—	1	1	—	—	1	1	—	—	1	17
3	2	9	3	14	6	1	10	13	8	26	—	4	2	18
21	29	44	30	41	18	8	42	50	33	76	20	25	12	19
—	3	1	2	—	3	1	2	—	3	3	—	1	2	20
21	26	43	28	41	15	7	40	50	30	73	20	24	10	21
20	26	26	40	35	28	8	47	40	34	58	22	27	22	22
—	4	1	3	3	8	2	4	2	7	9	—	1	5	23
20	22	25	37	32	20	6	43	38	27	49	22	26	17	24
9	15	12	22	12	12	12	11	17	18	28	5	13	12	25
1	2	1	4	3	3	—	3	3	5	7	1	2	1	26
8	13	11	18	9	9	12	8	14	13	21	4	11	11	27
94	154	153	257	207	185	54	253	249	246	485	74	117	126	28
5	41	7	37	9	61	9	23	13	69	64	1	9	40	29
89	113	146	220	198	124	45	230	236	177	421	73	108	86	30

V. Kansakoulunopettajain vastaukset kieltolakitiedusteluun. (Jatk.) —

L ä ä n i L ä n		K a n s a k o u l u o p p i l a i d e n											
		Koulunkäynnin säännöllisyys Regelbunden skolgång						Käytösja ahkeruus					
		sodan edelliseen ai- kaan verraten			vuosien 1920—22 ku- luessa			sodan edelliseen ai- kaan verraten			sedan tiden före kriget		
		sedan tiden före kriget											
edistynyt allmänare	taantunut mindre allmän	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	edistynyt allmänare	taantunut mindre allmän	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	edistynyt förbättrats	taantunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas		
	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78
1	<i>Uudenmaan — Nylands</i>	40	5	77	5	35	3	85	4	24	29	67	7
2	Kaupungit — Städer	6	1	21	—	5	1	21	1	4	10	14	—
3	Maaseutu — Landsbygd	34	4	56	5	30	2	64	3	20	19	53	7
4	<i>Turun ja Porin — Åbo och Björne- borgs</i>	34	3	45	5	27	2	56	2	14	15	54	4
5	Kaupungit — Städer	13	1	12	3	8	—	20	1	4	6	18	1
6	Maaseutu — Landsbygd	21	2	33	2	19	2	36	1	10	9	36	3
7	<i>Ahvenanmaa — Åland</i>	—	—	3	—	—	—	3	—	—	—	3	—
8	Kaupungit — Städer	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—
9	Maaseutu — Landsbygd	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—
10	<i>Hämeen — Tavastehus</i>	24	4	38	5	24	3	41	3	13	12	39	7
11	Kaupungit — Städer	4	—	5	1	2	—	7	1	1	2	6	1
12	Maaseutu — Landsbygd	20	4	33	4	22	3	34	2	12	10	33	6
13	<i>Viipurin — Viborgs</i>	70	6	71	13	65	7	82	6	47	20	78	15
14	Kaupungit — Städer	5	—	6	1	3	—	8	1	4	1	6	1
15	Maaseutu — Landsbygd	65	6	65	12	62	7	74	5	43	19	72	14
16	<i>Mikkelin — S:t Michels</i>	9	3	17	5	7	2	21	4	2	6	21	5
17	Kaupungit — Städer	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—
18	Maaseutu — Landsbygd	9	3	15	5	7	2	19	4	2	6	19	5
19	<i>Kuopion — Kuopio</i>	61	3	56	13	55	5	63	10	31	18	66	18
20	Kaupungit — Städer	4	—	2	—	2	—	4	—	4	—	2	—
21	Maaseutu — Landsbygd	57	3	54	13	53	5	59	10	27	18	64	18
22	<i>Vaasan — Vasa</i>	55	3	61	10	57	2	66	4	31	15	71	12
23	Kaupungit — Städer	5	—	9	1	6	—	9	—	3	2	9	1
24	Maaseutu — Landsbygd	50	3	52	9	51	2	57	4	28	13	62	11
25	<i>Oulun — Uleåborgs</i>	31	3	19	5	31	3	23	1	16	10	24	8
26	Kaupungit — Städer	5	—	6	—	6	—	5	—	4	1	6	—
27	Maaseutu — Landsbygd	26	3	13	5	25	3	18	1	12	9	18	8
28	Koko maa — Hela landet	324	30	387	61	301	27	440	34	178	125	423	76
29	Kaupungit — Städer	42	2	64	6	32	1	77	4	24	22	64	4
30	Maaseutu — Landsbygd	282	28	323	55	269	26	363	30	154	103	359	72

Folkskollärarnas svar på förbudslagenquäten. (Forts.)

Bland folkskoleelever																				
Uppförande och fit				Siisteyn yleensä Snygheten i allmänhet								Ravitsemistila ja työkyky Näringstillståndet och arbetsförmågan								
				sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget				vuosien 1920-22 kuussa under åren 1920-22				sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget				vuosien 1920-22 kuussa under åren 1920-22				
vuosien 1920-22 kuussa under åren 1920-22	edistynyt förbättrats	taantunut försämrats	ennallaan som förut	taantunut mindre	ennallaan som förut	taantunut mindre	ennallaan som förut	taantunut mindre	ennallaan som förut	taantunut mindre	ennallaan som förut	taantunut mindre	ennallaan som förut	taantunut mindre	ennallaan som förut	taantunut mindre	ennallaan som förut	taantunut mindre	ennallaan som förut	taantunut mindre
79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	
24	21	76	6	48	3	71	5	41	3	77	6	27	12	80	8	38	11	73	5	1
4	5	18	1	10		18		8		19	1	5	6	16	1	5	6	16	1	2
20	16	58	5	38	3	53	5	33	3	58	5	22	6	64	7	33	5	57	4	3
11	9	65	2	34	1	47	5	29	1	53	4	21	10	52	4	23	6	56	2	4
2	4	23		17		11	1	15		14		11	5	12	1	12	4	13		5
9	5	42	2	17	1	36	4	14	1	39	4	10	5	40	3	11	2	43	2	6
		3		1		2		1		2				3				3		7
		1				1				1				1				1		8
		2		1		1		1		1				2				2		9
12	11	45	3	33	1	31	6	31	2	36	2	21	7	36	7	22	3	43	3	10
1	2	7		3		6	1	2		8		1	1	7	1	2		7	1	11
11	9	38	3	30	1	25	5	29	2	28	2	20	6	29	6	20	3	36	2	12
40	16	95	9	78	3	64	15	78	5	69	8	58	12	75	15	63	6	79	12	13
2	1	8	1	8		3	1	5		6	1	6	3	2	1	3	1	6	2	14
38	15	87	8	70	3	61	14	73	5	63	7	52	9	73	14	60	5	73	10	15
4	5	22	3	9	1	18	6	9	1	20	4	9		19	6	10		22	2	16
1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		17
3	5	21	3	8	1	17	6	8	1	19	4	8		18	6	9		21	2	18
28	15	77	13	60	2	56	15	49	2	72	10	44	12	61	16	46	8	67	12	19
3		3		5		1		4		2		5		1		5		1		20
25	15	74	13	55	2	55	15	45	2	70	10	39	11	61	16	41	7	67	12	21
25	12	83	9	54	1	60	14	45	1	73	10	35	9	70	15	31	10	77	11	22
1	1	11	2	9	1	3	2	7	1	5	2	6		7	2	5		7	3	23
24	11	72	7	45		57	12	38		68	8	29	9	63	13	26	10	70	8	24
20	5	32	1	27		24	7	26	1	30	1	19	3	28	8	19	2	35	2	25
4	1	6		9		2		6		5		6	1	4		4	1	6		26
16	4	26	1	18		22	7	20	1	25	1	13	2	24	8	15	1	29	2	27
164	94	498	46	344	12	373	73	309	16	432	45	234	65	424	79	252	46	455	49	28
18	14	78	4	62	1	46	5	48	1	61	4	41	17	50	6	37	13	57	7	29
146	80	420	42	282	11	327	68	261	15	371	41	193	48	374	73	215	33	398	42	30

VI. Teollisuuslaitosten johtajain ja työnjohtajain vastaukset kieltolakiedusteluun. —

Toiminimi Firma	Palkan etukäteen ottaminen Uttagning av lön i förskott								Työväestön ta- Arbetarnas öko-				
	sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget				vuosien 1920-22 kuluessa under åren 1920-22				sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget				
	Iskähänyv ökras	vähennyv miskats	ennallaan som förut	vastaan puttun svär saknas	Iskähänyv ökras	vähennyv miskats	ennallaan som förut	vastaan puttun svär saknas	parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan som förut	vastaan puttun svär saknas	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1 Helsingin Kaupungin Kaasulaitos — Helsingfors Stads Gasverk	—	—	2	—	—	—	2	—	2	—	—	—	
2 Osuusliike Elanto r. l. — Andelsaffären Elanto m.b.t.	—	3	2	2	1	2	3	1	3	—	3	1	
3 Valtionrautateiden konepaja, — Statsjärnvägarnas me- kaniska verkstad	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	
4 Werner Söderström Oy.	—	1	1	1	—	2	—	1	2	1	—	—	
5 Suomalais-Englantilainen Biskuittehdas Oy. — Finsk- Engelska Biscuitfabriks Ab.	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	
6 Högforsin Tehdas Oy. — Högfors Bruk Ab.	—	1	5	2	—	—	7	1	3	—	3	2	
7 Fiskars Oy. — Fiskars Ab.	2	—	11	2	1	—	13	1	5	4	5	1	
8 Ab. Crichton Oy.	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
9 W. Rosenlew & Co Ab.	2	—	1	1	3	—	1	—	3	—	—	1	
10 Reposaaren Höyrysaha Oy.	—	—	6	2	—	—	7	1	—	2	5	1	
11 Tampereen Pellava- ja Rauta-Teollisuus O.-Y. — Tammerfors Linne- och Jern-Manufaktur A.-B.	1	1	1	—	—	1	2	—	3	—	—	—	
12 Finlayson & Co Oy. — Finlayson & Co Ab.	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	
13 J. N. Salminen Oy.	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
14 Hyppösen Kenkätehdas Oy.	—	—	7	—	—	—	7	—	4	—	3	—	
15 Lahden Rautateollisuus Oy.	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	
16 Oy. Riihimäki	3	1	5	—	4	—	5	—	3	—	6	—	
17 Forssan Oy. — Forssa Ab.	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
18 Yhtyneet Paperitehtaat Oy.	—	—	3	1	—	—	3	1	2	1	—	1	
19 F. Sergejeffin Tupakkatehdas Oy.	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	
20 Havin Oy. — Havis Ab.	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
21 Kymn Oy. — Kymmene Ab.	10	4	26	13	9	5	27	12	6	22	15	10	
22 Ab. Kaukas Fabrik	—	5	3	—	—	5	3	—	5	—	2	1	
23 Enso Oy. — Enso Ab.	4	3	11	3	2	2	14	3	2	5	8	6	
24 Ab. Tornator Oy.	12	9	7	9	10	7	14	6	4	10	16	7	
25 Läskelä Bruks Ab.	4	—	2	1	6	—	1	—	2	4	—	1	
26 Diesen Wood Company Ab.	2	1	2	3	4	—	2	2	3	1	1	3	
27 Ab. Pankakoski Oy.	—	—	2	—	—	—	2	—	1	—	1	—	
28 Penttilän Saha — Penttilä Säg	—	—	2	—	—	—	2	—	1	—	1	—	
29 Vaasan Höyrymylly Oy. — Vasa Ångkvarns Ab.	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	
30 Ab. Ph. U. Strengberg & Cos Oy.	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	
31 Oy. J. Hoth Limited	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	
32 Ab. Uleå Oy.	—	—	4	—	—	—	4	—	4	—	—	—	
33 Ab. Kemi Oy.	2	4	4	—	2	4	4	—	8	1	1	—	
34 Kajaanin Puutavara Oy.	—	—	2	—	—	—	2	—	2	—	—	—	
35	44	36	116	41	45	29	133	30	73	53	75	36	
	Yhteensä — Summa												

Ledarnas och arbetsledarnas vid industriella inrättningar svar på förbudslagsenquäten.

loudellinen asema nomiska ställning				Kaittius, säännöllisyys ja työteliisyys Nykterheten, ordentligheten och arbetsamheten															
				henkilökunnan keskuudessa bland personalen								työväen keskuudessa bland arbetarna							
				vuosien 1920-22 kuluessa under åren 1920-22				sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget				vuosien 1920-22 kuluessa under åren 1920-22				sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget			
parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas	edistynyt förbättrats	taantunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas	edistynyt förbättrats	taantunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas	edistynyt förbättrats	taantunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas	edistynyt förbättrats	taantunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
2	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	2	—	1	—	1
3	1	3	—	3	—	2	2	1	1	4	1	4	—	2	1	1	5	—	2
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	3
1	—	2	—	—	—	—	2	1	—	—	2	2	—	1	—	1	2	—	4
—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	5
3	—	4	1	—	—	4	4	—	—	5	3	1	1	4	2	—	4	—	6
3	—	11	1	2	3	7	3	—	6	8	1	2	8	4	1	1	4	1	7
1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8
4	—	—	—	—	1	2	1	—	3	—	—	1	1	1	1	—	3	1	9
—	1	6	1	—	—	7	1	—	7	—	1	—	2	4	2	—	3	4	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	1	—	—	—	3	—	—	—	3	—	—	1	2	—	—	1	2	11
—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	13
3	—	4	—	1	—	4	2	—	—	6	1	—	4	3	—	—	1	6	14
—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—	2	—	15
2	—	7	—	2	—	7	—	1	—	8	—	1	3	4	1	1	4	2	16
1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	17
2	—	1	1	—	—	2	2	—	—	2	2	—	1	2	1	—	1	2	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	19
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	20
8	18	21	6	2	10	31	10	—	14	32	7	2	28	14	9	2	33	15	3
6	1	1	1	2	1	4	1	1	3	4	—	2	3	3	2	33	5	—	22
9	1	11	8	3	2	12	5	1	3	13	4	—	11	4	6	3	9	8	1
11	4	14	1	1	7	20	7	2	10	22	3	2	17	12	6	1	22	12	2
2	3	1	1	1	—	4	2	—	5	—	—	—	4	2	1	—	4	2	1
2	4	1	1	—	—	4	4	1	3	4	—	2	2	3	2	1	5	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	1	—
2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	2	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	29
—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	30
—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	31
3	—	1	—	—	1	—	3	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—
8	1	1	—	2	—	4	4	2	—	5	3	3	2	5	—	3	2	5	—
1	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
79	33	103	22	21	26	134	56	10	42	148	37	22	98	78	39	16	116	90	15

**VII: Teollisuuslaitosten työhuonekuntain luottamusmiesten vastaukset kieltolakitiedus-
förbudslags-**

Toiminimi Firma	Alkoholijuomien nauttiminen											
	perheellisten työlläisten keskuudessa bland arbetare med familj						perheettömien työ- bland arbetare					
	sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget				vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22				sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget			
	lisäntyneet ökras	vähentyneet minskas	ennallaan som förut	vaastaus puuttuu svår saknas	lisäntyneet ökras	vähentyneet minskas	ennallaan som förut	vaastaus puuttuu svår sak. as	lisäntyneet ökras	vähentyneet minskas	ennallaan som förut	vaastaus puuttuu svår saknas
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1 Helsingin Kaupungin Kaasulaitos — Helsingfors Stads Gasverk	—	2	—	—	—	1	—	1	—	2	—	—
2 Osuusliike Elanro r.l. — Andelsaffären Elanto m.b.t.	—	4	3	—	—	3	4	—	1	4	2	—
3 Valtionrautateiden konepaja — Statsjärnvägarnas mek. verkstad	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—
4 Werner Söderström Oy.	—	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—
5 Suomalais-Englantilainen Biskuittehdas Oy. — Finsk-Engelska Biscuitfabriks Ab.	—	—	3	—	2	—	1	—	—	—	3	—
6 Högforsin Tehdas Oy. — Högfors Bruk Ab.	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1
7 Fiskars Oy. — Fiskars Ab.	6	2	5	—	6	1	6	—	7	1	3	2
8 Turun Kaakelitehdas Oy. — Åbo Kakelfabriks Ab.	—	4	—	—	1	1	1	1	—	1	1	2
9 Reposaaaren Höyrysaha Oy.	—	9	1	—	2	2	6	—	1	5	4	—
10 Finlayson & C:o Oy. — Finlayson & C:o Ab.	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—
11 Hyppösen Kenkätehdas Oy.	1	2	2	1	—	1	4	1	1	2	2	1
12 Lahden Rautateollisuus Oy.	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—
13 Oy. Riihimäki	—	—	5	1	3	—	3	—	1	—	4	1
14 Forssan Oy. — Forssa Ab.	2	3	2	—	3	1	3	—	3	2	2	—
15 F. Sergejeffin Tupakkatehdas Oy.	2	—	2	—	2	—	2	—	1	—	2	1
16 Kymn Oy. — Kymmene Ab.	32	7	11	6	44	2	9	1	37	4	8	7
17 Ab. Kaukas Fabrik	—	4	1	1	4	2	—	—	1	3	2	—
18 Enso Oy. — Enso Ab.	1	10	6	1	7	5	6	—	6	1	10	1
19 Ab. Tornator Oy.	2	12	7	2	10	3	5	5	4	12	5	2
20 Läskelä Bruks Ab.	2	1	1	—	3	—	1	—	3	—	1	—
21 Diesen Wood Company Ab.	3	—	1	1	3	—	2	—	4	—	—	1
22 Ab. Wärtsilä Oy.	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—
23 Vaasan Höyrymylly Oy. — Vasa Ångkvarns Ab.	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—
24 Oy. J. Hoth Limited	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—
25 Ab. Kemi Oy.	—	9	—	1	3	5	1	1	1	7	1	1
26 Yhteensä — Summa	51	75	52	15	95	33	55	10	71	50	52	20

telunn. — Förtroendemannens för verkstadslagen vid industriella inrättningar svar på enquéten:

Förtäringen av alkoholdrycker														Työväestön taloudellinen asema Arbetarnas ekonomiska ställning										Jaopottelua työvän jär- jestämässä iltamissa y. m.	
lälsten keskuudessa utan familj				työläisnuorison keskuudessa bland arbetarungdom										sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget					sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget					Dryckenskap vid soarréer etc. anordnade av arbetare	
vuosien 1920-22 kuluessa under åren 1920-22				sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget					vuosien 1920-22 kuluessa under åren 1920-22					sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget					vuosien 1920-22 kuluessa under åren 1920-22		Dryckenskap vid soarréer etc. anordnade av arbetare				
liskänytyt ölkats	vähentytyt muskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svart saknas	liskänytyt ölkats	vähentytyt muskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svart saknas	liskänytyt ölkats	vähentytyt muskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svart saknas	parantunut förbättrats	honnottunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svart saknas	parantunut förbättrats	honnottunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svart saknas	limesee förekommer	ei ilmene förekommer icke	vastaus puuttuu svart saknas	1	2	
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36			
—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	
2	2	3	—	1	3	1	2	1	2	2	2	2	2	4	1	1	1	5	—	4	2	1	2		
—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	3	
—	1	1	—	—	2	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	2	—	—	4		
3	—	—	—	3	—	—	—	3	—	—	—	3	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	5		
—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	6		
8	1	2	2	9	1	1	2	11	1	—	1	3	5	4	1	1	9	2	10	1	—	2	7		
2	—	1	1	1	—	1	2	2	—	—	2	—	1	2	—	—	—	3	—	2	—	2	8		
3	1	6	—	2	4	4	—	8	—	2	—	3	3	4	—	5	—	—	7	—	—	—	9		
1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	10		
—	—	5	1	1	2	2	1	1	—	5	1	2	4	—	—	1	1	4	—	3	1	2	11		
5	—	1	—	5	—	—	1	6	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	6	—	—	—	12		
4	—	3	—	4	1	2	—	5	—	2	—	2	2	3	—	2	—	3	—	6	—	—	13		
1	—	2	1	1	—	2	1	1	—	2	1	—	1	3	—	—	1	3	—	3	—	—	14		
47	2	5	2	37	3	7	9	44	1	8	3	2	33	15	6	8	21	22	5	48	3	5	15		
4	1	1	—	1	2	3	—	4	1	1	—	1	3	2	—	6	—	—	6	—	—	—	16		
11	1	6	—	9	2	6	1	13	1	4	—	6	2	9	1	7	—	10	1	13	—	—	17		
12	5	3	3	8	11	3	1	11	4	7	1	4	10	8	1	11	2	7	3	17	3	3	18		
4	—	—	—	3	—	1	—	4	—	—	—	—	3	1	—	1	1	3	—	3	—	—	19		
4	—	1	—	4	—	—	1	5	—	—	—	—	4	—	1	2	—	—	—	5	—	—	20		
—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	21		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22		
1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	23		
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	24		
6	2	1	1	4	5	—	1	6	2	2	—	3	5	2	—	5	1	3	1	9	—	—	25		
118	21	43	11	95	39	36	23	128	16	38	11	34	86	61	12	54	38	86	15	151	15	27	26		

VIII. Työnantajaliittojen ja työväen ammattiyhdistysten vastaukset kieltolakitieduste-

Liitot ja yhdistykset Förbund och föreningar	Alkoholijuomien nauttiminen — Förtäringen av															
	perheellisten työläisten keskuudessa bland arbetare med familj								perheettömien työläisten keskuudessa bland arbetare utan familj							
	sodan edelliseen aikaan verraten sodan tiden före kriget				vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22				sodan edelliseen aikaan verraten sodan tiden före kriget				vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22			
	Iskännyyt ökata	vihentyyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas	Iskännyyt ökata	vihentyyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas	Iskännyyt ökata	vihentyyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas	Iskännyyt ökata	vihentyyt minskats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svar saknas
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1 Työnantajaliitot — Arbetsgivarförbunden	5	—	1	3	8	—	—	1	6	—	—	3	8	—	—	1
Työväen ammattiyhdistykset: Arbetarnas fackföreningar:																
2 Uudenmaan l. — Nylands l.	2	40	3	1	19	15	11	1	4	37	4	1	24	12	9	1
3 Kaupungit — Städer	1	20	3	1	11	7	6	1	1	20	3	1	12	5	7	1
4 Maaseutu — Landsbygd	1	20	—	—	8	8	5	—	3	17	1	—	12	7	2	—
5 Turun ja Porin l. — Åbo och Björneborgs l.	3	29	2	—	13	10	10	1	4	22	8	—	15	8	10	1
6 Kaupungit — Städer	1	22	1	—	7	8	8	1	2	18	4	—	9	5	9	1
7 Maaseutu — Landsbygd	2	7	1	—	6	2	2	—	2	4	4	—	6	3	1	—
8 Hämeen l. — Tavastehus l.	2	37	3	—	8	14	20	—	3	33	6	—	16	11	15	—
9 Kaupungit — Städer	—	24	1	—	5	8	12	—	—	22	3	—	8	6	11	—
10 Maaseutu — Landsbygd	2	13	2	—	3	6	8	—	3	11	3	—	8	5	4	—
11 Viipurin l. — Viborgs l.	7	48	5	3	14	31	14	4	12	35	14	2	22	23	17	1
12 Kaupungit — Städer	3	19	2	1	7	9	7	2	4	17	3	1	10	8	6	1
13 Maaseutu — Landsbygd	4	29	3	2	7	22	7	2	8	18	11	1	12	15	11	—
14 Mikkelin l. — St. Michels l.	—	10	1	—	—	6	5	—	1	7	3	—	3	4	4	—
15 Kaupungit — Städer	—	7	—	—	—	4	3	—	1	5	1	—	2	3	2	—
16 Maaseutu — Landsbygd	—	3	1	—	—	2	2	—	—	2	2	—	1	1	2	—
17 Kuopion l. — Kuopio l.	—	22	1	2	2	14	9	—	1	21	2	1	6	13	5	1
18 Kaupungit — Städer	—	10	1	1	1	9	2	—	—	10	1	1	1	7	3	1
19 Maaseutu — Landsbygd	—	12	—	1	1	5	7	—	1	11	1	—	5	6	2	—
20 Vaasan l. — Vasa l.	—	22	1	1	5	14	5	—	4	15	4	1	5	12	7	—
21 Kaupungit — Städer	—	14	—	1	4	8	3	—	2	10	2	1	4	8	3	—
22 Maaseutu — Landsbygd	—	8	1	—	1	6	2	—	2	5	2	—	1	4	4	—
23 Ouhin l. — Uleåborgs l.	1	18	—	—	5	11	3	—	2	12	5	—	9	5	5	—
24 Kaupungit — Städer	—	14	—	—	4	8	2	—	1	9	4	—	7	3	4	—
25 Maaseutu — Landsbygd	1	4	—	—	1	3	1	—	1	3	1	—	2	2	1	—
26 Koko maa — Hela landet	15	226	16	7	66	115	77	6	31	182	46	5	100	88	72	4
27 Kaupungit — Städer	5	130	8	4	39	61	43	4	11	111	21	4	53	45	45	4
28 Maaseutu — Landsbygd	10	96	8	3	27	54	34	2	20	71	25	1	47	43	27	—

luun. — Arbetsgivarförbundens och arbetarfackföreningarnas svar på förbudslagsenheten.

alkoholdrycker					Työväestön taloudellinen asema Arbetarnas ekonomiska ställning										Kielitolain kunnioitus entisten väkijoma- lakien kunnioituk- seen verraten työvä- estössä — Aktningen för förbudslagen jämförd m. aktn. f. tidigare rusdrycksla- gar bland arbetarna							
työläisnuorison keskuudessa bland arbetarungdom					sodan edelliseen aikaan verraten sedän tiden före kriget					vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22					sodan edelliseen aikaan verraten sedän tiden före kriget				vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22			
Häskäntyyt ökeas	vähentyt minkas	ennallaan som fört	svär saknas vastaus puuttuu	vastaus puuttuu svär saknas	Häskäntyyt ökeas	vähentyt minkas	ennallaan som fört	svär saknas vastaus puuttuu	vastaus puuttuu svär saknas	parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan som fört	svär saknas vastaus puuttuu	vastaus puuttuu svär saknas	vähempi mindre	ei vähempi töke mindre	vastaus puuttuu svär saknas	Kielitolain kunnioitus entisten väkijoma- lakien kunnioituk- seen verraten työvä- estössä — Aktningen för förbudslagen jämförd m. aktn. f. tidigare rusdrycksla- gar bland arbetarna				
																		18	19	20	21	22
6	—	—	3	8	—	—	1	7	—	1	1	8	—	—	1	7	—	2	1			
16	19	6	5	22	10	9	5	14	24	8	—	11	19	15	1	9	35	2	2			
5	13	4	3	12	6	4	3	8	12	5	—	5	9	10	1	7	17	1	3			
11	6	2	2	10	4	5	2	6	12	3	—	6	10	5	—	2	18	1	4			
9	15	6	4	17	7	6	4	11	17	6	—	9	7	17	1	7	26	1	5			
5	12	5	2	11	5	6	2	8	12	4	—	4	6	13	1	5	19	—	6			
4	3	1	2	6	2	—	2	3	5	2	—	5	1	4	—	2	7	1	7			
12	24	4	2	20	9	11	2	21	15	6	—	18	3	20	1	8	33	1	8			
5	16	2	2	13	4	6	2	15	5	5	—	12	—	12	1	6	19	—	9			
7	8	2	—	7	5	5	—	6	10	1	—	6	3	8	—	2	14	1	10			
16	28	14	5	27	17	15	4	20	29	12	2	19	24	18	2	23	40	—	11			
6	12	5	2	12	3	8	2	13	5	6	1	11	8	5	1	9	16	—	12			
10	16	9	3	15	14	7	2	7	24	6	1	8	16	13	1	14	24	—	13			
—	7	3	1	2	4	4	1	3	4	4	—	5	3	3	—	3	8	—	14			
—	5	1	1	1	3	2	1	3	1	3	—	4	1	2	—	2	5	—	15			
—	2	2	—	1	1	2	—	—	3	1	—	1	2	1	—	1	3	—	16			
2	21	1	1	6	9	7	3	12	12	1	—	10	6	9	—	2	23	—	17			
—	11	—	1	1	6	3	2	8	3	1	—	7	1	4	—	—	12	—	18			
2	10	1	—	5	3	4	1	4	9	—	—	3	5	5	—	2	11	—	19			
6	13	2	3	9	7	5	3	14	7	3	—	10	4	10	—	3	21	—	20			
2	9	1	3	5	5	3	2	12	3	—	—	8	2	5	—	2	13	—	21			
4	4	1	—	4	2	2	1	2	4	3	—	2	2	5	—	1	8	—	22			
5	12	2	—	9	4	5	1	7	6	5	1	4	7	7	1	4	15	—	23			
4	9	1	—	8	3	3	—	6	4	4	—	4	5	4	—	2	12	—	24			
1	3	1	—	1	1	2	1	1	2	1	—	—	2	3	—	2	3	—	25			
66	139	38	21	112	67	62	23	102	114	45	3	86	73	99	6	59	201	4	26			
27	87	19	14	63	35	35	14	73	45	28	1	55	32	55	5	33	113	1	27			
39	52	19	7	49	32	27	9	29	69	17	2	31	41	44	1	26	88	3	28			

IX. Maamiessseurojen ja pienviljelijäyhdistysten puheenjohtajain vastaukset kieltolaki-tiedusteluun. — Ordföranden i lantmannagillena och småbrukarföreningarna svar på förbudslagenquäten.

L ä ä n i L ä n	Maatalonsväestön, erikaisesti maataloustyöväestön — Bland jordbruksbefolkningen, i synnerhet bland jordbruksarbetarna																	
	Raittius, työteliäisyys, elämäntapojen säännöllisyys — Nykterheten, arbetssamheten, ordentligheten visat								Toimeentulo — Utkomsten									
	sodan edelliseen aikaan verraten — sedan tiden före kriget				vuosien 1920—22 kuluessa — under åren 1920—22				sodan edelliseen aikaan verraten — sedan tiden före kriget				vuosien 1920—22 kuluessa — under åren 1920—22					
	edistynyt främsteg	taantunut tillbakagång	ingen förändring	vastaus puuttuu svår saknas	ennallaan	taantunut tillbakagång	edistynyt främsteg	vastaus puuttuu svår saknas	ennallaan	ingen förändring	taantunut tillbakagång	parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan	vastaus puuttuu svår saknas	parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
Uudenmaan — Nylands	12	21	10	1	9	24	8	3	30	5	9	—	23	8	12	1		
Turun ja Porin — Åbo och Björneborgs	26	34	34	4	18	42	35	3	64	8	23	3	49	13	34	2		
Ahvenanmaa — Åland	—	1	4	—	—	2	3	—	1	1	3	—	1	1	3	—		
Hämeen — Tavastehus	18	14	17	1	7	17	26	—	41	4	4	1	34	3	12	1		
Viipurin — Viborgs	21	8	21	—	14	13	22	1	32	3	14	1	26	3	20	1		
Mikkelin — St Michels	15	10	15	—	10	16	14	—	25	3	11	1	27	3	10	—		
Kuopion — Kuopio	27	38	25	1	22	37	32	—	49	15	27	—	39	15	37	—		
Vaasan — Vasa	65	22	35	—	49	21	52	—	89	4	28	1	70	9	43	—		
Oulun — Uleåborgs	45	27	46	—	39	25	52	2	51	23	41	3	50	13	52	3		
Yhteensä maaseutu — Summa för landsbygden	229	175	207	7	168	197	244	9	382	66	160	10	319	68	223	8		

X. Maaseudun säästö- ja postisäästöpankkien hoitajain vastaukset kieltolakitiedusteluun. — Föreståndarnas för sparbankerna och postsparbankerna svar på förbudslagenquäten.

L ä ä n i L ä n	Säästöpankkeja talletuslaitoksinaan käyttävien yleisön, erittäinkin vähäväkisten keskuudessa — Bland de folklager, som deponera sina medel i sparbanker, i synnerhet bland de mindre bemedlade															
	Toimeentulo — Utkomsten								Säästäväisyys — Sparsamheten							
	sodan edelliseen aikaan verraten — sedan tiden före kriget				vuosien 1920—22 kuluessa — under åren 1920—22				sodan edelliseen aikaan verraten — sedan tiden före kriget				vuosien 1920—22 kuluessa — under åren 1920—22			
	parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan	vastaus puuttuu svår saknas	parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan	vastaus puuttuu svår saknas	parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan	vastaus puuttuu svår saknas	parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan	vastaus puuttuu svår saknas
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Uudenmaan — Nylands	58	22	26	1	52	13	42	—	14	47	46	—	14	47	45	1
Turun ja Porin — Åbo och Björneborgs	119	13	49	6	90	12	80	5	32	59	89	7	18	67	95	7
Ahvenanmaa — Åland	4	5	8	—	2	6	9	—	2	2	7	—	1	7	9	—
Hämeen — Tavastehus	79	10	33	3	60	12	51	2	24	46	53	2	19	44	60	2
Viipurin — Viborgs	78	26	61	2	81	20	68	4	28	57	81	7	27	54	89	3
Mikkelin — St Michels	40	5	23	3	28	4	39	—	15	21	32	3	15	20	35	1
Kuopion — Kuopio	47	12	35	2	43	16	35	2	17	36	42	1	11	44	40	1
Vaasan — Vasa	87	11	75	2	70	9	94	3	28	36	106	6	24	43	105	4
Oulun — Uleåborgs	63	20	57	3	60	19	62	2	20	61	61	1	25	54	64	—
Yhteensä maaseutu — Summa för landsbygden	575	124	367	29	486	111	480	18	180	371	517	27	154	380	542	19

XI. Lääkärien vastaukset kieltolakietiedusteluun. — Läkarnas svar på förbudslagsenqneten.

L ä ä n i L ä n	Paluuteitoja kaavakkeita Åersknda formultir inalles Kalkkiaan	Niiden mukaan allamainituissa tapauksissa Enligt dem i nedan angivna fall											
		Kroonillisen alkoholismin esiintyminen Frekvensen av kronisk alkoholism			Juoppohullustapausten luku Frekvensen av fyllerigalenskap			Alkoholien väärinkäyttöön liittyvien tautien luku Antalet sjukdomar, sammanhängande med alkoholmissbruk			Tautien kulku, jotka alkoholisteille ovat vaikeampia kuin muille, nykyään Förloppet av sjukdomar, som hos alkoholister äro svårare än hos andra, nu		
		Heskrnynt Örkats	vähentynt minkats	ennallaan som fört	Heskrnynt Örkats	vähentynt minkats	ennallaan som fört	Heskrnynt Örkats	vähentynt minkats	ennallaan som fört	vaikeampi svårare	helpompi lättare	ennallaan som fört
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
<i>Uudenmaan — Nylands</i>	43	16	—	8	14	—	1	16	—	11	3	—	11
Kaupungin- ja sairaalalääkärit —													
Stads- och sjukhusläkare	25	8	—	5	8	—	1	10	—	9	1	—	5
Piirilääkärit — Provinsiallakare ..	4	3	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	1
Kunnanlääkärit — Kommunallakare	14	5	—	3	4	—	—	5	—	2	2	—	5
<i>Turun ja Porin — Åbo och Björneborgs</i>	46	5	3	14	5	1	1	15	1	15	7	2	17
Kaupungin- ja sairaalalääkärit —													
Stads- och sjukhusläkare	15	2	1	3	2	—	1	5	1	3	1	1	4
Piirilääkärit — Provinsiallakare ..	7	1	1	2	1	1	—	4	—	2	2	—	4
Kunnanlääkärit — Kommunallakare	24	2	1	9	2	—	—	6	—	10	4	1	9
<i>Åhvenanmaa — Åland</i>	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1
Kaupunginlääkärit — Stadslakare	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Piirilääkärit — Provinsiallakare ..	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Kunnanlääkärit — Kommunallakare	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
<i>Hämeen — Tavastehus</i>	41	9	5	12	4	—	3	17	1	9	9	1	16
Kaupungin- ja sairaalalääkärit —													
Stads- och sjukhusläkare	11	4	1	2	3	—	2	7	—	1	3	—	6
Piirilääkärit — Provinsiallakare ..	6	—	2	—	—	—	—	2	1	1	1	—	1
Kunnanlääkärit — Kommunallakare	24	5	2	10	1	—	1	8	—	7	5	1	9
<i>Viipurin — Viborgs</i>	54	7	2	20	2	1	4	20	1	17	7	1	23
Kaupungin- ja sairaalalääkärit —													
Stads- och sjukhusläkare	15	2	—	7	—	—	4	4	—	6	1	—	8
Piirilääkärit — Provinsiallakare ..	9	1	1	4	—	1	—	4	—	4	1	—	4
Kunnanlääkärit — Kommunallakare	30	4	1	9	2	—	—	12	1	7	5	1	11
<i>Mikkelin — St Michels</i>	18	3	3	6	—	—	1	3	—	9	1	—	8
Kaupungin- ja sairaalalääkärit —													
Stads- och sjukhusläkare	3	—	2	2	—	—	1	—	—	2	—	—	2
Piirilääkärit — Provinsiallakare ..	3	1	—	1	—	—	—	1	—	2	1	—	1
Kunnanlääkärit — Kommunallakare	12	2	1	3	—	—	—	2	—	5	—	—	5
<i>Kuopion — Kuopio</i>	33	3	3	12	2	—	—	8	1	12	1	1	17
Kaupungin- ja sairaalalääkärit —													
Stads- och sjukhusläkare	5	1	1	2	1	—	—	1	—	1	—	—	2
Piirilääkärit — Provinsiallakare ..	6	—	1	3	—	—	—	1	—	3	1	1	3
Kunnanlääkärit — Kommunallakare	22	2	1	7	1	—	—	6	1	8	—	—	12
<i>Vaasan — Vasa</i>	45	6	1	17	1	—	1	9	5	16	6	2	19
Kaupungin- ja sairaalalääkärit —													
Stads- och sjukhusläkare	9	2	1	4	1	—	—	4	1	2	2	—	4
Piirilääkärit — Provinsiallakare ..	5	1	—	3	—	—	—	2	—	2	—	—	3
Kunnanlääkärit — Kommunallakare	31	3	—	10	—	—	1	3	4	12	4	2	12
<i>Oulun — Uleåborgs</i>	32	1	4	14	2	2	1	5	2	12	1	1	14
Kaupungin- ja sairaalalääkärit —													
Stads- och sjukhusläkare	12	1	2	5	—	1	—	1	1	6	1	—	7
Piirilääkärit — Provinsiallakare ..	9	—	1	4	1	—	—	4	—	3	—	1	3
Kunnanlääkärit — Kommunallakare	11	—	1	5	1	1	1	—	1	3	—	—	4
Koko maa — Hela landet	315	53	21	103	30	4	12	93	11	104	35	8	126
Kaupungin- ja sairaalalääkärit —													
Stads- och sjukhusläkare	96	21	8	30	15	1	9	32	3	31	9	1	39
Piirilääkärit — Provinsiallakare ..	50	8	6	17	4	2	—	19	1	18	6	2	20
Kunnanlääkärit — Kommunallakare	169	24	7	56	11	1	3	42	7	55	20	5	67

XII. Köyhäinlaitokuntain puheenjohtajain vastaukset kieltolakitiedusteluun. —

L ä ä n i L ä n		K ö y h i m i s s ä v ä e s t ö l u o k i s s a —															
		Taloudellinen tila Det ekonomiska läget							Perhesopu — Förhållandet familje- medlemmarna emellan								
		sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget				vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22			sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget				vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22				
		parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas	parantunut förbättrats	huonontunut försämrats	ennallaan som förut	vastaus puuttuu svår saknas
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1	Uudenmaan — Nylands	25	3	11	3	17	7	17	1	10	5	24	3	7	13	19	3
2	Kaupungit — Städer	4	—	—	1	3	1	1	—	1	1	3	—	1	1	3	—
3	Maaseutu — Landsbygd	21	3	11	2	14	6	16	1	9	4	21	3	6	12	16	3
4	Turun ja Porin — Åbo och Björne- borgs	47	5	36	3	31	7	52	1	18	7	66	—	10	7	69	5
5	Kaupungit — Städer	4	1	—	—	3	—	2	—	2	3	—	—	2	3	—	—
6	Maaseutu — Landsbygd	43	4	36	3	28	7	50	1	16	4	66	—	8	4	69	5
7	Ahvenanmaa — Åland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kaupungit — Städer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Maaseutu — Landsbygd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Hämeen — Tavastehus	25	1	25	1	16	4	32	—	17	8	26	1	6	11	34	1
11	Kaupungit — Städer	2	—	1	—	2	—	1	—	1	—	2	—	1	—	2	—
12	Maaseutu — Landsbygd	23	1	24	1	14	4	31	—	16	8	24	1	5	11	32	1
13	Viipurin — Viborgs	30	7	18	—	23	9	23	—	21	7	27	—	15	7	31	2
14	Kaupungit — Städer	3	—	1	—	4	—	—	—	3	1	—	—	3	1	—	—
15	Maaseutu — Landsbygd	27	7	17	—	19	9	23	—	18	6	27	—	12	6	31	2
16	Mikkelin — S:t Michels	9	—	17	1	13	1	12	1	14	1	11	1	8	2	16	1
17	Kaupungit — Städer	2	—	1	—	2	—	1	—	3	—	—	—	2	—	1	—
18	Maaseutu — Landsbygd	7	—	16	1	11	1	11	1	11	1	11	1	6	2	15	1
19	Kuopion — Kuopio	19	8	15	—	14	12	16	—	14	6	18	4	11	9	22	—
20	Kaupungit — Städer	2	1	—	—	1	1	1	—	2	1	—	—	1	1	1	—
21	Maaseutu — Landsbygd	17	7	15	—	13	11	15	—	12	5	18	4	10	8	21	—
22	Vaasan — Vasa	40	8	30	—	30	9	38	1	28	9	41	—	18	10	49	1
23	Kaupungit — Städer	4	1	2	—	1	4	2	—	4	1	2	—	1	3	3	—
24	Maaseutu — Landsbygd	36	7	28	—	29	5	36	1	24	8	39	—	17	7	46	1
25	Oulun — Uleåborgs	31	10	25	—	23	10	33	—	25	6	33	2	18	3	42	3
26	Kaupungit — Städer	3	—	1	—	3	—	1	—	2	—	2	—	2	—	2	—
27	Maaseutu — Landsbygd	28	10	24	—	20	10	32	—	23	6	31	2	16	3	40	3
28	Koko maa — Hela landet	226	42	177	8	167	59	223	4	147	49	246	11	93	62	282	16
29	Kaupungit — Städer	24	3	6	1	19	6	9	—	18	7	9	—	13	9	12	—
30	Maaseutu — Landsbygd	202	39	171	7	148	53	214	4	129	42	237	11	80	53	270	16

Ordföranden i fattigvårdsnämnderna svar på förbudslagsenquäten.

Inom de fattigaste befolkningslagren

Lastenkasvatus — Barnauppfostran										Alkoholijuomien nauttiminen sodan edelliseen aikaan verraten Förtäringen av alkoholdrycker sedan tiden före kriget																
sodan edelliseen aikaan verraten sedan tiden före kriget					vuosien 1920—22 kuluessa under åren 1920—22					perheellisten keskuudessa bland gifta					perheettömien keskuudessa bland ogifta					nuorison keskuudessa bland ungdom						
parantanut förbättrats	huonontanut försämrats	huonontanut som förut	annallaan som förut	vastaus punktina svär saknas	parantanut förbättrats	huonontanut försämrats	huonontanut som förut	annallaan som förut	vastaus punktina svär saknas	hiskantynyt tilltagit	vihentynt avtagit	som förut	annallaan som förut	vastaus punktina svär saknas	hiskantynyt tilltagit	vihentynt avtagit	som förut	annallaan som förut	vastaus punktina svär saknas	hiskantynyt tilltagit	vihentynt avtagit	som förut	annallaan som förut	vastaus punktina svär saknas		
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38							
13	9	17	3	8	11	22	1	15	14	12	1	26	3	12	1	34	3	4	1	1						
1	3	1			2	3		2	2	1		3	1	1		4	1									
12	6	16	3	8	9	19	1	13	12	11	1	23	2	11	1	30	2	4	1							
28	17	46		19	14	55	3	4	50	35	2	25	32	32	2	60	14	16	1	4						
2	2	1		2	1	2			5	5			5	2		3	2									
26	15	45		17	13	53	3	4	45	35	2	25	27	32	2	57	12	16	1	6						
18	12	22		13	10	28	1	9	32	9	2	23	13	16		32	13	7		10						
2		1		2		1			3			1	2			1	2			11						
16	12	21		11	10	27	1	9	29	9	2	22	11	16		31	11	7		12						
23	5	27		21	6	27	1	6	36	13		18	19	18		33	15	7		13						
3	1			2	1	1			4			1	1	2		3	1			14						
20	4	27		19	5	26	1	6	32	13		17	18	16		30	14	7		15						
12	4	11		9	3	14	1	3	13	11		14	7	6		17	6	4		16						
1	1	1		1		2			2			1	2			1	1	1		17						
11	3	10		8	3	12	1	3	11	10		13	5	6		16	5	3		18						
17	12	12	1	13	13	15	1	8	25	8	1	19	16	7		24	11	5	2	19						
1	1	1			1	2			1	2		2	1			2	1			20						
16	11	11	1	13	12	13	1	8	24	6	1	17	15	7		22	10	5	2	21						
30	11	36	1	28	10	40		12	46	19	1	17	32	28	1	24	25	28	1	22						
2	1	4		2	2	3		1	4	2		6		1		5		2		23						
28	10	32	1	26	8	37		11	42	17	1	11	32	27	1	19	25	26	1	24						
20	18	28		17	15	34		10	46	10		17	32	16	1	22	31	13		25						
1		3		1		3		1	3			1	2	1		2	1	1		26						
19	18	25		16	15	31		9	43	10		16	30	15	1	20	30	12		27						
161	88	199	5	128	82	235	8	67	262	117	7	159	154	135	5	246	118	84	5	28						
13	9	12		10	7	17		4	24	6		15	14	5		21	9	4		29						
148	79	187	5	118	75	218	8	63	238	111	7	144	140	130	5	225	109	80	5	30						

II

TIEDUSTELUKAAVAKKEET
FRÅGEFORMULÄR

Kieltolakitiedustelu.

Kaavake I.

(Poliisiviranomaisille ja kirkkoherroille.)

Voidakseen mahdollisimman monipuolisesti valaista kysymystä kieltolain vaikutuksista on tätä kysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi muun asiaa valaisevan aineiston ohella hankkia myöskin yksityisten, eri seutuja ja aloja tuntevien henkilöiden lausuntoja kyseessäolevan lainsäädännön vaikutuksista. Jotta nämä lausunnot saataisiin yhdenmukaisia ja mahdollisimman yksityiskohtaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikaisesti on huomattava, että vastausten tulee tarkoittaa oloja *lausunnonantajan omalla virka-alueella* eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltolain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. a) Onko alkoholijuomien nauttiminen virka-alueellanne maailmansodan edelliseen aikaan verraten lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

b) Esiintyykö päihtyneitä nykyään virka-alueellanne maailmansodan edelliseen aikaan verraten enemmän vai vähemmän? — **Enemmän. Vähemmän. Yhtä paljon.**

2. Onko alkoholijuomien nauttiminen vuosien 1920—22 kuluessa lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

3. Onko alkoholin nauttiminen maailmansodan edelliseen aikaan verraten seuraavissa ryhmissä lisääntynyt vai vähentynyt:

a) Työläisten keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

b) Talollisten keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

c) Virkamiehistön ja muiden säätyläisten keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

d) Nuorison keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

e) Naisten keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

4. Onko nautittu alkoholi etupäässä

a) **luvattomasti valmistettua?**

b) **luvattomasti maahantuotua?**

Förbudslagsenquäten.

Formulär I.

(Till polismyndigheterna och kyrkoherdarna.)

I syfte att möjligast allsidigt belysa verkningarna av förbudslagen har den för frågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att utom annat frågan belysande material införskaffa utlåtande om ifrågavarande lags verkningar av personer från olika delar av landet och med kännedom om olika områden och kretsar. För att de av givna utlåtandena måtte bli enhetliga och möjligast detaljerade, har kommittén utarbetat nedanstående frågeformulär, vid vars ifyllande svaren böra avse förhållandena inom den tillfrågades eget ämbetsdistrikt och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Kommittén anhåller därför vördsamt att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. a) Har förtäringen av alkoholdrycker inom Edert ämbetsdistrikt ökats eller minskats sedan tiden före världskriget? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

b) Förekomma inom Edert ämbetsdistrikt berusade personer oftare eller mindre ofta än före världskriget? — **Oftare. Mindre ofta. Lika ofta.**

2. Har förtäringen av alkoholdrycker till eller avtagit under åren 1920—22? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

3. Har förtäringen av alkoholdrycker ökats eller minskats sedan tiden före världskriget inom följande grupper:

a) Bland arbetare? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

b) Bland besuttnä? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

c) Bland tjänstemän och andra ståndspersoner? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

d) Bland ungdom? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

e) Bland kvinnor? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

4. Är den förtärda alkoholen företrädesvis

a) **olovligt tillverkad?**

b) **olovligt införd i landet?**

- c) apteekkeista saatua?
 d) denaturoitua?
 5. Erinäisiä tietoja juomatavoista:
 a) Millaisissa tilaisuuksissa (iltamissa, markkinoilla, huutokaupoissa j. n. e.) alkoholia etupäässä nautitaan?

b) Onko ulkosalla juopottelu vuosien 1920—22 kuluessa lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

c) Käytetäänkö nykyään väkevempiä juomia kuin ennen? — **Käytetään. Ei käytetä.**

6. Ovatto allamainitut kieltoakirikkomukset nykyään lisääntymässä vai vähenemässä:

a) Luvaton valmistus? — **Lisääntymässä. Vähenemässä. Pysynyt ennallaan.**

b) Luvaton maahantuonti? — **Lisääntymässä. Vähenemässä. Pysynyt ennallaan.**

c) Luvaton kuljetus? — **Lisääntymässä. Vähenemässä. Pysynyt ennallaan.**

d) Apteekkeista saadun alkoholin käyttö juovutustarkoituksiin? — **Lisääntymässä. Vähenemässä. Pysynyt ennallaan.**

e) Denaturoidun alkoholin käyttö juovutustarkoituksiin? — **Lisääntymässä. Vähenemässä. Pysynyt ennallaan.**

f) Luvaton myynti? — **Lisääntymässä. Vähenemässä. Pysynyt ennallaan.**

7. Onko kieltoain kunnioitus vähempi kuin entisten väkijuomalakien? — **On. Ei ole.**

8. Jos näin on, asianlaita, niin:

a) Mistä ilmiöistä tämä on havaittavissa?

b) Missä määrin tämä johtuu kieltoainesta itsestään ja missä määrin ehkä muista asiaan haaroista?

9. Missä yhteiskuntaluokissa ja kansalaispiireissä on puuttuvaa kunnioitusta kieltoainetta kohtaan enimmäin huomattavissa?

10. Onko lainkunnioitus ylipäänsä samalla vähentynyt? — **On. Ei ole.**

11. Jos näin on, niin mistä ilmiöistä se erityisesti on havaittavissa?

12. Onko valankunnioituksen vähenemistä huomattavissa? — **On. Ei ole.**

Komitea olisi kiitollinen, jos tahtoisitte esittää muitakin havaintojanne kieltoainvaikutuksista virka-alueellanne.

kuun .. p:nä 192..

- c) apoteksvara?
 d) denaturerad?

5. Diverse uppgifter om dryckessederna:
 a) Vid hurudana tillfällen (soaréer, marknader, auktioner m. m. d.) förekommer företrädesvis förtäring av alkohol?

b) Har friluftssuperiet till- eller avtagit under åren 1920—22? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

c) Förtäres nu drycker med starkare alkoholhalt än förut? — **Ja. Nej.**

6. Äro nedannämnda brott mot förbudslagen stadda i till- eller avtagande:

a) Olovlig tillverkning? — **I tilltagande. I avtagande. Som förut.**

b) Olovlig införsel? — **I tilltagande. I avtagande. Som förut.**

c) Olovlig försling? — **I tilltagande. I avtagande. Som förut.**

d) Användning av från apotek erhållen alkohol såsom berusningsmedel? — **I tilltagande. I avtagande. Som förut.**

e) Användning av denaturerad alkohol såsom berusningsmedel? — **I tilltagande. I avtagande. Som förut.**

f) Olovlig försäljning? — **I tilltagande. I avtagande. Som förut.**

7. Åtnjuter förbudslagen mindre aktning än tidigare rusdryckslagar? — **Ja. Nej.**

8. I händelse så är fallet, så frågas:

a) Vari denna missaktning yttrar sig?

b) I vad mån härrör denna missaktning av själva förbudslagen och i vad mån möjligen av andra omständigheter?

9. Inom vilka samhällsklasser och medborgarkretsar visar sig missaktning mot förbudslagen företrädesvis?

10. Har aktningen för lag i allmänhet tillika slappats? — **Ja. Nej.**

11. I händelse så är fallet, så frågas, vari missaktningen i synnerhet yttrar sig?

12. Har aktningen för edens helgd minskats? — **Ja. Nej.**

Kommittén vore Eder tacksam om Ni ville meddela kommittén även Edra andra erfarenheter angående förbudslagens verkningar inom Edert ämbetsdistrikt.

den .. 192..

Kieltolakitiedustelu.

Kaavake II.
(Tuomareille.)

Voidakseen selvittää kysymystä, mitä kieltolaki yleensä ja erikoisesti lainkunnioitukseen nähden on vaikuttanut, on kieltolakisymystä tutkimaan asetettu komitea katsanut tarpeelliseksi hankkia asiantunteilta henkilöiltä lausuntoja kyseessäolevasta asiasta. Jotta nämä lausunnot saataisiin yhdenmukaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikoisesti on huomattava, että vastausten tulee tarkoittaa oloja *lausunnonantajain omalla virka-alueella* eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimminkin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltolain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. a) Onko alkoholijuomien nauttiminen virka-alueellanne maailmansodan edelliseen aikaan verraten lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

b) Esiintyykö päihtyneitä virka-alueellanne sodan edelliseen aikaan verraten enemmän vai vähemmän kuin ennen? — **Enemmän. Vähemmän. Yhtä paljon.**

2. Onko alkoholijuomien nauttiminen vuosien 1920—22 kuluessa lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

3. Erinäisiä tietoja juomatavoista:

a) Millaisissa tilaisuuksissa (iltamissa, markkinoilla, huutokaupoissa j. n. e.) alkoholia otupäässä nautitaan?

b) Onko ulkosalla juopottelu vuosien 1920—22 kuluessa lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

c) Käytetäänkö nykyään väkevää juomia kuin ennen maailmansotaa? — **Käytetään. Ei käytetä.**

4. Ovatko allamainitut kieltolakirikkomukset nykyään lisääntymässä vai vähenevässä:

a) Luvaton valmistus? — **Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.**

b) Luvaton maahantuonti? — **Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.**

Förbudslagsenquëten.

Formulär II.
(Till domarna.)

För att belysa förbudslagens verkningar i allmänhet och särskilt dess inverkan på aktningen för lag har den för förbudslagsfrågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att av sakkunniga personer inhämta yttranden i denna sak. För att de avgivna utlåtandena måtte bli så möjligast enhetliga, är det av vikt att de avgivas i form av svar på nedanstående frågor. Härvid är att observera, att svaren böra avse förhållandena inom den tillfrågades eget ämbetsdistrikt och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anhåller därför vördsam, att Ni godhetsfullt vilje besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. a) Har förtäringen av alkoholdrycker inom Edert ämbetsdistrikt ökats eller minskats sedan tiden före världskriget? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

b) Förekomma inom Edert ämbetsdistrikt berusade personer oftare eller mindre ofta nu än före världskriget? — **Oftare. Mindre ofta. Lika ofta.**

2. Har förtäringen av alkoholdrycker till eller avtagit under åren 1920—22? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

3. Diverse uppgifter om dryckessederna:

a) Vid vilka tillfällen (soaréer, marknader, auktioner m. m. d.) förekommer företrädesvis förtäring av alkohol?

b) Har friluftsuperiet till eller avtagit under åren 1920—22? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

c) Förtäres nu drycker med starkare alkoholhalt än förut? — **Ja. Nej.**

4. Äro nedannämnda brott mot förbudslagen stadda i till eller avtagande:

a) Olovlig tillverkning? — **I tilltagande. I avtagande. Som förut.**

b) Olovlig införsel? — **I tilltagande. I avtagande. Som förut.**

c) Luvaton kuljetus? — Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.

d) Apteekista saadun alkoholin käyttö juovutustarkoituksiin? — Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.

e) Denaturoidun alkoholin käyttö juovutustarkoituksiin? — Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.

f) Luvaton myynti? — Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.

5. Onko kieltolain kunnioitus vähempi kuin entisten väkijuomalakien? — On. Ei ole.

6. Jos näin on, asianlaista, niin:

a) Mistä ilmiöistä tämä on havaittavissa?

b) Missä määrin tämä johtuu kieltolaista itsestään ja missä määrin ehkä muista asiahaaroista?

7. Missä yhteiskuntaluokissa ja kansalaispiireissä on puuttuvaa kunnioitusta kieltolakiin kohtaan enimmäin huomattavissa?

8. Onko lainkunnioitus ylipäänsä samalla vähentynyt? — On. Ei ole.

9. Jos näin on, niin mistä ilmiöistä se erityisesti on havaittavissa?

10. Onko lainkunnioituksen vähentymistä huomattavissa? — On. Ei ole.

Komitea olisi kiitollinen, jos tahtoisi esittää muitakin havaintojanne kieltolain vaikutuksista virka-alueellanne.

kuun .. p:nä 192..

c) Olovlig försling? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

d) Användning av från apotek erhållen alkohol såsom berusningsmedel? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

e) Användning av denaturerad alkohol såsom berusningsmedel? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

f) Olovlig försäljning? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

5. Åtnjuter förbudslagen mindre aktning än tidigare rusdryckslagar? — Ja. Nej.

6. I händelse så är fallet, så frågas:

a) Vari denna missaktning yttrar sig?

b) I vad mån härrör denna missaktning av själva förbudslagen och i vad mån möjligen av andra omständigheter?

7. Inom vilka samhällsklasser och medborgarkretsar visar sig missaktning mot förbudslagen företrädesvis?

8. Har aktningen för lag i allmänhet tillika slappats? — Ja. Nej.

9. I händelse så är fallet, så frågas, vari missaktningen i synnerhet yttrar sig?

10. Har aktningen för edens helgd minskats? — Ja. Nej.

Kommittén vore Eder tacksam om Ni ville meddela kommittén även Edra andra erfarenheter angående förbudslagens verkningar inom Edert ämbetsdistrikt.

den .. 192..

Kieltolakitiedustelu.

Kaavake III.

(Kunnallislautakuntain ja kauppalahallitusten esimiehille.)

Voidakseen mahdollisimman monipuolisesti valaista kysymystä kieltolain vaikutuksista on tätä kysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi muun asiaa valaisevan aineiston ohella hankkia myöskin yksityisten, eri seutuja ja aloja tuntevien henkilöiden lausuntoja kyseessäolevan lain-säädännön vaikutuksista. Jotta nämä lau-

Förbudslagsenquäten.

Formulär III.

(Till ordförandena i kommunalutskottena och köpingsstyrelserna.)

För att möjligast allsidigt belysa verkningarna av förbudslagen har den för frågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att utom annat frågan belysande material införskaffa utlåtanden om ifrågasvarande lagstiftnings verkningar av personer från olika delar av landet och med kännedom om olika områden och kretsar. För att de

sunnat saataisiin yhdenmukaisia ja mahdollisimman yksityiskohtaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikoisesti on huomattava, että vastausten tulee tarkoittaa oloja *lausunnonantajien omassa kunnassa* eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittaen pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltolain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. a) Onko alkoholijuomien nauttiminen maailmansodan edelliseen aikaan verraten lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

b) Esiintyykö päihtyneitä sodan edelliseen aikaan verraten enemmän vai vähemmän kuin ennen? — **Enemmän. Vähemmän. Yhtä paljon.**

2. Onko alkoholijuomien nauttiminen vuosien 1920—22 kuluessa lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

3. Onko alkoholijuomien nauttiminen maailmansodan edelliseen aikaan verraten seuraavissa ryhmissä lisääntynyt vai vähentynyt:

a) Työläisten keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

b) Talollisten keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

c) Virkamiehistön keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

d) Nuorison keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

e) Näisten keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

4. Onko nautittu alkoholi etupäässä

a) luvattomasti valmistettua?

b) luvattomasti maahantuotua?

c) apteekkeista saatua?

d) denaturoitua?

5. Erinäisiä tietoja juomatavoista:

a) Millaisissa tilaisuuksissa (iltamissa, markkinoilla, huutokaupoissa j. n. e.) alkoholia etupäässä nautitaan?

b) Onko ulkosalla juopottelu vuosien 1920—22 kuluessa lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

c) Käytetäänkö nykyään väkevempiä juomia kuin ennen? — **Käytetään. Ei käytetä.**

6. Ovatko allamainitut kieltolakirikkokukset nykyään lisääntymässä vai vähenemässä:

avgivna utlåtandena måtte bliva enhetliga och möjligast detaljerade, är det av vikt att de avgivas i form av svar på nedanstående frågor. Härvid är att observera, att svaren böra avse förhållandena *inom den tillfrågades egen kommun* och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anholder därför vördsam, att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. a) Har förtäringen av alkoholdrycker ökats eller minskats sedan tiden före världskriget? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

b) Förekomma berusade personer oftare eller mindre ofta nu än före världskriget? — **Oftare. Mindre ofta. Lika ofta.**

2. Har förtäringen av alkoholdrycker till- eller avtagit under åren 1920—22? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

3. Har förtäringen av alkoholdrycker ökats eller minskats sedan tiden före världskriget inom följande grupper:

a) Bland arbetare? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

b) Bland besuttna? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

c) Bland tjänstemän? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

d) Bland ungdom? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

e) Bland kvinnor? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

4. Är den förtärda alkoholen företrädesvis

a) olovligt tillverkad?

b) olovligt införd i landet?

c) apoteksvara?

d) denaturerad?

5. Diverse uppgifter om dryckessederna:

a) Vid hurudana tillfällen (soaréer, marknader, auktioner m. m. d.) förekommer företrädesvis förtäring av alkohol?

b) Har friluftssuperiet till- eller avtagit under åren 1920—22? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

c) Förtäres nu drycker med starkare alkoholhalt än förut? — **Ja. Nej.**

6. Äro nedannämnda brott mot förbudslagen stadda i till- eller avtagande:

a) Luvaton valmistus? — Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.

b) Luvaton maahantuonti? — Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.

c) Luvaton kuljetus? — Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.

d) Apteekeista saadun alkoholin käyttö juovutustarkoituksiin? — Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.

e) Denaturoidun alkoholin käyttö juovutustarkoituksiin? — Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.

f) Luvaton myynti? — Lisääntymässä. Vähenevässä. Pysynyt ennallaan.

7. Onko kieltolain kunnioitus vähempi kuin entisten väkijuomalakien? — On. Ei ole.

8. Jos näin on asianlaita, niin:

a) Mistä ilmiöistä tämä on havaittavissa?

b) Missä määrin tämä johtuu kieltolaista itsestään ja missä määrin ehkä muista asianhaaroista?

9. Missä yhteiskuntaluokissa ja kansalaispiireissä on puuttuvaa kunnioitusta kieltolain kohtaan enimmäin huomattavissa?

10. Onko lainkunnioitus ylipäänsä samalla vähentynyt? — On. Ei ole.

11. Jos näin on, niin mistä ilmiöistä se erityisesti on havaittavissa?

kuun .. p:nä 192..

a) Olovlig tillverkning? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

b) Olovlig införsel? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

c) Olovlig försling? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

d) Användning av från apotek erhållen alkohol såsom berusningsmedel? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

e) Användning av denaturerad alkohol såsom berusningsmedel? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

f) Olovlig försäljning? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

7. Åtjuter förbudslagen mindre aktning än tidigare rusdryckslagar? — Ja. Nej.

8. I händelse så är fallet, så frågas:

a) Vari denna missaktning yttrar sig?

b) I vad mån härrör denna missaktning av själva förbudslagen och i vad mån möjligen av andra omständigheter?

9. Inom vilka samhällsklasser och medborgarkretsar visar sig missaktning mot förbudslagen företrädesvis?

10. Har aktningen för lag i allmänhet tillika slappats? — Ja. Nej.

11. I händelse så är fallet, så frågas, vari missaktningen i synnerhet yttrar sig?

den .. 192..

Kieltolakitiedustelu.

Kaavake IV.

(Kansakoulunopettajille.)

Voidakseen mahdollisimman monipuolisesti valaista kysymystä kieltolain vaikutuksista on tätä kysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi muun asiaa valaisevan aineiston ohella hankkia myöskin yksityisten, eri seutuja ja aloja tuntevien henkilöiden lausuntoja kyseessäolevan lain-säädännön vaikutuksista. Jotta tämä lausunnot saataisiin yhdenmukaisia ja mahdol-

Förbudslagsenquäten.

Förmulär IV.

(Till folkskollärarna.)

I syfte att möjligast allsidigt belysa verkningarna av förbudslagen har den för frågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att utom annat frågan belysande material införskaffa utlåtanden om ifrågasvarande lagstiftnings verkningar av personer från olika delar av landet och med kännedom om olika områden och kretsar. För att de avgivna utlåtandena måtte bliva enhetliga

lisimman yksityiskohtaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikoisesti on huomattava, että vastausten tulee tarkoittaa oloja *lausunnonantajien omassa kunnassa* eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltolain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. a) Onko alkoholijuomien nauttiminen kunnassanne maailmansodan edelliseen aikaan verraten lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

b) Esiintyykö päätyneitä kunnassanne sodan edelliseen aikaan verraten enemmän vai vähemmän kuin ennen? — **Enemmän. Vähemmän. Yhtä paljon.**

2. Onko alkoholijuomien nauttiminen vuosien 1920—22 kuluessa lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

3. Onko alkoholin nauttiminen maailmansodan edelliseen aikaan verraten seuraavissa ryhmissä lisääntynyt vai vähentynyt:

a) Työväestön keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

b) Talollisten keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

c) Virkamiehistön ja muiden säätyläisten keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

d) Nuorisoin keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

e) Naisten keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

4. Onko nautittu alkoholi etupäässä

a) luvattomasti valmistettua?

b) luvattomasti maahantuotua?

c) apteekkeista saatua?

d) denaturoitua?

5. Erinäisiä tietoja juomatavoista:

a) Millaisissa tilaisuuksissa (iltamissa, markkinoilla, huutokaupoissa j. n. e.) alkoholia etupäässä nautitaan?

b) Onko ulkosalla juopottelu vuosien 1920—22 kuluessa lisääntynyt vai vähentynyt? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

c) Käytetäänkö nykyään väkevempiä juomia kuin ennen? — **Käytetään. Ei käytetä.**

6. Ovatko allamainitut kieltolakirikkomukset nykyään lisääntymässä vai vähenemässä:

och möjligast detaljerade, är det av vikt att de avgivas i form av svar på nedanstående frågor. Härvid är att observera, att svaren böra avse förhållandena *inom den tillfrågades egen kommun* och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anhåller därför vördsam, att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. a) Har förtäringen av alkoholdrycker i Eder kommun ökats eller minskats sedan tiden före världskriget? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

b) Förekomma i Eder kommun berusade personer oftare eller mindre ofta nu än före kriget? — **Oftare. Mindre ofta. Lika ofta.**

2. Har förtäringen av alkoholdrycker till- eller avtagit under åren 1920—22? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

3. Har förtäringen av alkoholdrycker ökats eller minskats sedan tiden närmast före världskriget inom följande grupper:

a) Bland arbetare? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

b) Bland besuttna? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

c) Bland tjänstemän och andra ståndspersoner? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

d) Bland ungdom? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

e) Bland kvinnor? — **Ökats. Minskats. Som förut.**

4. Är den förtärda alkoholen företrädesvis

a) olovligt tillverkad?

b) olovligt införd i landet?

c) apoteksvara?

d) denaturerad?

5. Diverse uppgifter om dryckessederna:

a) Vid hurudana tillfällen (soaréer, marknader, auktioner m. m. d.) förekommer företrädesvis förtäring av alkohol?

b) Har friluftssuperiet till- eller avtagit under åren 1920—22? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

c) Förtäres nu drycker med starkare alkoholhalt än förut? — **Ja. Nej.**

6. Äro nedannämnda brott mot förbudslagen stadda i till- eller avtagande:

a) Luvaton valmistus? — Lisääntymässä. Vähennemässä. Pysynyt ennallaan.

b) Luvaton maahantuonti? — Lisääntymässä. Vähennemässä. Pysynyt ennallaan.

c) Luvaton kuljetus? — Lisääntymässä. Vähennemässä. Pysynyt ennallaan.

d) Apteekkeista saadun alkoholin käyttö juovutustarkoituksiin? — Lisääntymässä. Vähennemässä. Pysynyt ennallaan.

e) Denaturoidun alkoholin käyttö juovutustarkoituksiin? — Lisääntymässä. Vähennemässä. Pysynyt ennallaan.

f) Luvaton myynti? — Lisääntymässä. Vähennemässä. Pysynyt ennallaan.

7. Onko oppilaittenne koulunkäynnin säännöllisyys edistynyt vai taantunut:

a) verrattuna aikaan ennen sotaa? — Edistynyt. Taantunut. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Edistynyt. Taantunut. Pysynyt ennallaan.

8. Onko oppilaittenne käytös ja ahkeruus edistynyt vai taantunut:

a) verrattuna aikaan ennen sotaa? — Edistynyt. Taantunut. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Edistynyt. Taantunut. Pysynyt ennallaan.

9. Onko oppilaittenne siisteydessä yleensä tapahtunut edistymistä vai taantumista:

a) verrattuna aikaan ennen sotaa? — Edistymistä. Taantumista. Ei kumpaakaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Edistymistä. Taantumista. Ei kumpaakaan.

10. Onko oppilaittenne ravitsemistilassa ja työkyvyssä yleensä ollut havaittavissa edistymistä vai taantumista:

a) verrattuna aikaan ennen sotaa? — Edistymistä. Taantumista. Ennallaan pysymistä.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Edistymistä. Taantumista. Ennallaan pysymistä.

11. Onko ja missä määrin kieltolailla käsityksenne mukaan ollut vaikutusta kohdissa 7—10 mainittuun kehitykseen?

12. Missä kohdin tämä vaikutus ilmenee?

Komitea olisi kiitollinen, jos tahtoisitte esittää muitakin havaintojanne kieltolain vaikutuksista kunnassanne.

.....kuun .. p:nä 192..

a) Olovlig tillverkning? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

b) Olovlig införsel? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

c) Olovlig försök? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

d) Användning av från apotek erhållen alkohol såsom berusningsmedel? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

e) Användning av denaturerad alkohol såsom berusningsmedel? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

f) Olovlig försäljning? — I tilltagande. I avtagande. Som förut.

7. Har regelbunden skolgång blivit allmänare eller mindre allmän bland Edra elever:

a) sedan tiden före världskriget? — Allmänare. Mindre allmän. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Allmänare. Mindre allmän. Som förut.

8. Äro framsteg eller tillbakagång att förmärka i Edra elevers uppförande och flit:

a) sedan tiden före världskriget? — Framsteg. Tillbakagång. Ingen förändring.

b) under åren 1920—22? — Framsteg. Tillbakagång. Ingen förändring.

9. Har Edra elevers snygghet i allmänhet blivit större eller mindre:

a) sedan tiden före världskriget? — Större. Mindre. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Större. Mindre. Som förut.

10. Har Edra elevers näringstillstånd och arbetsförmåga förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

11. Har enligt Eder uppfattning förbudslagen haft inflytande på den utveckling av förhållandena, som angivits i punkterna 7—10, och i så fall i vad måtto?

12. I vilket avseende har detta inflytande varit skönjbart?

Kommittén vore tacksam om Ni ville meddela kommittén även Edra andra erfarenheter angående förbudslagens verkningar i Eder kommun.

.....den ..... 192..

Kieltolakitiedustelu.**Kaavake V.**

(Helsingin yliopiston rehtorille sekä osakuntien inspektoreille ja kuraattoreille.)

Voidakseen mahdollisimman monipuolisesti valaista kysymystä kieltolain vaikutuksista on tätä kysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi muun asiaa valaisevan aineiston ohella hankkia myös yksityisten, eri aloja tuntevien henkilöiden lausuntoja kyseessäolevan lainsäädännön vaikutuksista. Jotta nämä lausunnot saataisiin yhdenmukaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltolain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko alkoholijuomien nauttiminen ylioppilasnuorison keskuudessa lisääntynyt vai vähentynyt:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

2. Onko ja missä määrin kieltolaille käsitkseenne mukaan ollut vaikutusta tähän kehitykseen?

.....kuun .. p:nä 192..

Kieltolakitiedustelu.**Kaavake VI.**

(Teollisuuslaitosten johtajille ja työnjohtajille.)

Voidakseen selvittää kysymystä, mitä kieltolaki on vaikuttanut teollisuustyöväen taloudelliseen asemaan ja muihin olosuhteisiin, on kieltolakikysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi hankkia asiantuntijoilta lausuntoja kyseessäolevasta asiasta. Jotta nämä lausunnot saataisiin yhdenmukaisia ja mahdollisimman yksityiskohdattaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikoinen on huomattava, että vastausten tulee

Kieltolakitiedustelu 1923. — Förbudslagsenquäten 1923.

Förbudslagsenquäten.**Formulär V.**

(Till rektor samt avdelningarnas inspektorer och kuratorer vid Helsingfors universitet.)

I syfte att möjligast allsidigt belysa verkningarna av förbudslagen har den för frågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att utom annat frågan belysande material införskaffa utlåtanden om ifrågavarande lagstiftningsverkningar även av enskilda personer. För att de avgivna utlåtandena måtte bli enhetliga, är det av vikt att de avgivas i form av svar på nedanstående frågor.

Alkoholkommittén annehåller därför vördsamtt att Ni godhetsfyllt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har förtäringen av alkoholhaltiga drycker bland den studerande ungdomen ökat eller minskats:

a) sedan tiden före världskriget? — Ökats. Minskats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Ökats. Minskats. Som förut.

2. Har förbudslagen enligt Eder åsikt medverkat till denna utveckling och i så fall i vad måtto?

..... den ..... 192..

Förbudslagsenquäten.**Formulär VI.**

(Till ledare av och arbetsledare vid industriella inrättningar.)

För att belysa förbudslagens inverkan på industriarbetarnas ekonomi och deras levnadsförhållanden i allmänhet har den för förbudslagsfrågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att av sakkunniga personer inhämta yttranden i denna sak. För att de avgivna utlåtandena måtte bli likformiga och möjligast sakliga, är det av vikt, att de avgivas i form av svar på nedanstående frågor. Härvid är att observera att svaren böra avse förhållandena inom den

tarkoittoa oloja siinä tehtaassa, jossa lausunnonantajalla on toimi, eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltolain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko palkan etukäteisen ottamisen huomattu lisääntyneen vai vähentyneen:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Lisääntyneen. Vähentyneen. Pysyneen ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Lisääntyneen. Vähentyneen. Pysyneen ennallaan.

2. Onko muuten ollut huomattavissa työväen vaurastumista tai köyhtymistä:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Vaurastumista. Köyhtymistä. Ennallaan pysymistä.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Vaurastumista. Köyhtymistä. Ennallaan pysymistä.

3. Kuinka monta työntekijöistä on:

a) ehdottomasti raittiita:

miehiä ..... naisia .....

b) kohtuullisesti alkoholijuomia käyttäviä:

miehiä ..... naisia .....

c) väkijuomiin meneviä:

miehiä ..... naisia .....

d) kaikkiaan työntekijöitä:

miehiä ..... naisia .....

4. Onko henkilökunnan ja työväen raittiudessa, säännöllisyydessä ja työteliäisyydessä ollut huomattavissa edistymistä vai taantumista:

A. Henkilökunnan:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Edistymistä. Taantumista. Ennallaan pysymistä.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Edistymistä. Taantumista. Ennallaan pysymistä.

B. Työväen:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Edistymistä. Taantumista. Ennallaan pysymistä.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Edistymistä. Taantumista. Ennallaan pysymistä.

5. Onko ja missä määrin kieltolailla käsitkseenne mukaan ollut vaikutusta henkilökunnan ja työväen raittiuteen, säännöllisyyteen, työtehoon ja talouteen sekä yleiseen järjestykseen tehtaassa?

.....kuun .. p:nä 192..

fabrik, där den tillfrågade har sitt arbete och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anhåller därför vördsam, att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har uttagning av avlöning i förskott ökats eller minskats:

a) sedan tiden före världskriget? — Ökats. Minskats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Ökats. Minskats. Som förut.

2. Kan i övrigt förbättring eller försämring iakttagas i arbetarklassens ekonomiska ställning:

a) sedan tiden före världskriget? — Förbättring. Försämring. Inga förändringar.

b) under åren 1920—22? — Förbättring. Försämring. Inga förändringar.

3. Huru många av Eder arbetare äro:

a) absolutister:

män ..... kvinnor .....

b) måttliga:

män ..... kvinnor .....

c) benägna för rusdrycker:

män ..... kvinnor .....

d) antal arbetare:

män ..... kvinnor .....

4. Har framsteg eller tillbakagång kunnat förmärkas beträffande den vid Eder fabrik anställda personalens och arbetarnas nykterhet, ordentlighet och arbetsamhet:

A. Personalens:

a) sedan tiden före världskriget? — Framsteg. Tillbakagång. Ingen förändring.

b) under åren 1920—22? — Framsteg. Tillbakagång. Ingen förändring.

B. Arbetarnas:

a) sedan tiden före världskriget? — Framsteg. Tillbakagång. Ingen förändring.

b) under åren 1920—22? — Framsteg. Tillbakagång. Ingen förändring.

5. Har förbudslagen enligt Eder åsikt haft inflytande på personalens och arbetarnas vid Eder fabrik nykterhet, ordentlighet, arbetsintensitet och ekonomi ävensom på den allmänna ordningen i fabriken och i så fall i vad måtto?

..... den ..... 192..

Kieltolakitiedustelu.

Kaavake VII.

(Teollisuuslaitosten työhuonekuntien luottamusmiehille.)

Voidakseen mahdollisimman monipuolisesti valaista kysymystä kieltolain vaikutuksista on tätä kysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi muun asiaa valaisevan aineiston ohella hankkia myöskin yksityisten, eri seutoja ja aloja tuntevien henkilöiden lausuntoja kyseessäolevan lainsäädännön vaikutuksista. Jotta nämä lausunnot saataisiin yhdenmukaisia ja mahdollisimman yksityiskohtaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikoisesti on huomattava, että vastausten tulisi tarkoittaa oloja *siinä tehtaassa, jossa lausunnonantajalla on toimi*, eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltolain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko ja missä määrin alkoholijuomien nauttiminen seuraavissa työväen ryhmissä lisääntynyt vai vähentynyt:

A. Perheellisten keskuudessa:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

B. Perheettömien keskuudessa:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

C. Nuorison keskuudessa:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

2. Onko työväestön taloudellinen asema parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

Förbudslagsenquäten.

Formulär VII.

(Till verkstadslagens företrädanden vid industriella inrättningar.)

I syfte att möjligast allsidigt belysa verkningarna av förbudslagen har den för frågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att utom annat frågan belysande material införskaffa utlåtanden om ifrågavarande lagstiftnings verkningar av personer från olika orter i landet och med kändedom om olika kretsar. För att de avgivna utlåtandena måtte bli enhetliga och möjligast detaljerade, är det av vikt, att de avgivas i form av svar på nedanstående frågor. Härvid är att observera att svaren böra avse förhållandena *inom den fabrik där den tillfrågade har sitt arbete* och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anholder därför värdigt, att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har och i vad måtto förtäringen av alkoholhaltiga drycker ökats eller minskats inom följande arbetargrupper:

A. Bland gifta:

a) sedan tiden före världskriget? — Ökats. Minskats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Ökats. Minskats. Som förut.

B. Bland ogifta:

a) sedan tiden före världskriget? — Ökats. Minskats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Ökats. Minskats. Som förut.

C. Bland ungdom:

a) sedan tiden före världskriget? — Ökats. Minskats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Ökats. Minskats. Som förut.

2. Kan förbättring eller försämring iakttagas i arbetarklassens ekonomiska ställning:

a) sedan tiden före världskriget? — Förbättring. Försämring. Ingen förändring.

b) under åren 1920—22? — Förbättring. Försämring. Ingen förändring.

3. Onko ja missä määrin kieltolaki käsityksenne mukaan vaikuttanut edellisissä kohdissa mainittuun kehitykseen?

4. Kuinka monta työhuonekunnan työntekijöistä on:

- a) ehdottomasti rattiita:
miehiä ..... naisia .....
- b) kohtuullisesti väkijuomia käyttäviä:
miehiä ..... naisia .....
- c) väkijuomin meneviä:
miehiä ..... naisia .....
- d) kaikkiaan työntekijöitä:
miehiä ..... naisia .....

5. Ilmeneekö juopottelua paikkakunnallanne työväen järjestämässä iltama- y. m. tilaisuuksissa? — Ilmenee. Ei ilmene.

6. Ovatko työväenjärjestöt ryhtyneet joihinkin toimenpiteisiin juopottelun ehkäisemiseksi ja millä menestyksellä?

..... kuun .. p:nä 192..

3. Har förbudslagen enligt Eder åsikt medverkat till denna utveckling och i vad mätto?

4. Huru många av de vid verkstadslaget anställda arbetarna äro:

- a) absolutister:
män ..... kvinnor .....
- b) måttliga:
män ..... kvinnor .....
- c) benägna för rusdrycker:
män ..... kvinnor .....
- d) antal arbetare:
män ..... kvinnor .....

5. Förekommer dryckenskap vid av arbetare å Eder ort anordnade soaréer o. a. tillställningar? — Ja. Nej.

6. Ha arbetarorganisationerna vidtagit några åtgärder för dryckenskapens stävande och i så fall med vilken framgång?

..... den ..... 192..

Kieltolakitiedustelu.

Kaavake VII b.

(Työnantajaliitoille ja työväen ammattiyhdistyksille.)

Voidakseen selvittää kysymystä, mitä kieltolaki on vaikuttanut ammatillisesti järjestyneen työväen taloudelliseen asemaan ja muihin olosuhteisiin, on kieltolakikysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi hankkia asiantuntijoilta lausuntoja kyseessäolevan lainsäädännön vaikutuksista. Jotta nämä lausunnot saataisiin yhdenmukaisia ja mahdollisimman asiallisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikoisesti on huomattava, että vastausten tulee tarkoittaa oloja *lausunnonantajan edustaman työväen keskuudessa* eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltolain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko ja missä määrin alkoholijuomien nauttiminen seuraavissa työväen ryhmissä lisääntynyt vai vähentynyt:

Förbudslagsenquéten.

Formulär VII b.

(Till arbetsgivarförbunden och arbetarnas fackföreningar.)

För att belysa förbudslagens inverkan på de organiserade arbetarnas ekonomi och deras levnadsförhållanden i allmänhet har den för förbudslagsfrågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att av sakkunniga personer införskaffa utlåtanden om ifrågavarande lagstiftnings verkningar. För att de avgivna utlåtandena måtte bli likformiga och möjligast sakliga, är det av vikt, att de avgivas i form av svar på nedanstående frågor. Härvid är att observera, att svaren böra avse förhållandena *bland de av den tillfrågade företrädda arbetarna* och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anhåller därför vördsam, att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har och i vad mätto förtäringen av alkoholhaltiga drycker ökats eller minskats inom följande arbetargrupper:

A. Perheellisten keskuudessa:
a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa?
— Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

B. Perheettömien keskuudessa:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa?
— Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

C. Nuorison keskuudessa:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa?
— Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.

2. Onko työväestön taloudellinen asema parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa?
— Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

3. Onko ja missä määrin kieltolaki käsityksenne mukaan vaikuttanut edellisissä kohdissa mainittuun kehitykseen?

4. Onko kieltolain kunnioitus työväestön keskuudessa vähempi kuin entisten väkijuomalakien? — On. Ei ole.

5. Jos näin on asianlaita, niin:

a) Mistä ilmiöistä tämä on havaittavissa?

b) Missä määrin tämä johtuu kieltolaista itsestään ja missä määrin muista asiahaaroista?

6. Ovatko työväenjärjestöt ryhtyneet joihinkin toimenpiteisiin juopottelun ehkäisemiseksi ja millä menestyksellä?

.....kuun .. p:nä 192..

A. Bland gifta:

a) sedan tiden före världskriget? — Ökats. Minskats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Ökats. Minskats. Som förut.

B. Bland ogifta:

a) sedan tiden före världskriget? — Ökats. Minskats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Ökats. Minskats. Som förut.

C. Bland ungdom:

a) sedan tiden före världskriget? — Ökats. Minskats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Ökats. Minskats. Som förut.

2. Kan förbättring eller försämring iakttagas i arbetarklassens ekonomiska ställning:
a) sedan tiden före världskriget? — Förbättring. Försämring. Ingen förändring.

b) under åren 1920—22? — Förbättring. Försämring. Ingen förändring.

3. Har förbudslagen enligt Eder åsikt medverkat till denna utveckling och i vad mätto?

4. Åtnjuter förbudslagen bland arbetarna mindre aktning än tidigare rusdryckslagar? — Ja. Nej.

5. I händelse så är fallet, så frågas:

a) Vari denna missaktning yttrar sig?

b) I vad mån härrör denna missaktning av själva förbudslagen och i vad mån möjligen av andra omständigheter?

6. Ha arbetarorganisationerna vidtagit några åtgärder för dryckenskapens stävande och i så fall med vilken framgång?

..... den ..... 192..

(Yhdistyksen tai liiton nimi. — Föreningens eller förbundets namn.)

Kieltolakitiedustelu.**Kaavake VIII.**(Kauppaliikkeiden johtajille
ja liikeapulaisyhdistyksille.)

Voidakseen selvittää kysymystä, mitä kieltolaki mahdollisesti on vaikuttanut liikehenkilökunnan oloihin, on kieltolakikysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi hankkia asiantunteilta henkilöiltä lausuntoja kyseessäolevista asioista. Jotta nämä lausunnot saataisiin yhdenmukaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikoisesti on huomattava, että vastausten tulee tarkoittaa oloja *siinä liikkeessä, jossa lausunnonantajalla on toimi*, eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltolain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko liikehenkilökunnan raittiudessa, säännöllisyydessä ja työteliäisyydessä ollut huomattavissa edistymistä vai taantumista:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — **Edistymistä. Taantumista. Ennallaan pysymistä.**

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — **Edistymistä. Taantumista. Ennallaan pysymistä.**

2. Onko ja missä määrin kieltolailla käsitkseenne mukaan ollut vaikutusta tähän kehitykseen?

.....kuun .. p:nä 192.....

Kieltolakitiedustelu.**Kaavake IX.**

(Maamiessuurojen ja pienviljelijäyhdistysten puheenjohtajille.)

Voidakseen selvittää kysymystä, mitä kieltolaki mahdollisesti on vaikuttanut maataloustyöväestön toimeentuloehtoihin ja muihin oloihin, on kieltolakikysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi pyytää maatalouselinkeinoa edustavien seurojen esmiehiltä, edellytyksellä, että he neuvottelevat asiasta seuran muiden jäsenten kanssa, lausuntoja kyseessäolevasta asiasta. Jotta nämä

Förbudslagsenquäten.**Formulär VIII.**(Till ledare av handelsföretag
samt föreningar bland
affärsanställda.)

I syfte att belysa förbudslagens verkningar på affärspersonalens levnadsförhållanden har den för förbudslagsfrågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att av sakkunniga personer inhämta yttranden i denna sak. För att de avgivna utlåtandena måtte bli likformiga är det av vikt, att de avgivas i form av svar på nedanstående frågor. (Härvid är att observera, att svaren böra avse förhållandena inom den affär där den tillfrågade är anställd och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anholder därför vördsam, att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har framsteg eller tillbakagång kunmat förmärkas beträffande affärspersonalens nykterhet, ordentlighet och arbetsamhet:

a) sedan tiden före världskriget? — **Framsteg. Tillbakagång. Ingen förändring.**

b) under åren 1920—1922? — **Framsteg. Tillbakagång. Ingen förändring.**

2. Har förbudslagen enligt Eder åsikt medverkat till denna utveckling och i så fall i vad måtto?

..... den ..... 192.....

Förbudslagsenquäten.**Formulär IX.**

(Till ordförandena i lantmannagillena och småbrukarföreningarna.)

I syfte att belysa förbudslagens inverkan på jordbruksarbetarbefolkningens utkomst-möjligheter och andra förhållanden har den för förbudslagsfrågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att inhämta yttranden i denna sak av ordföranden för sällskap, som representera jordbruksnäringen, under förutsättning att de konferera med övriga medlemmar i sällskapet. För att de avgivna

lausunnot saataisiin yhdenmukaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikoisesti on huomattava, että vastausten tulee tarkoittaa oloja *asianomaisen seuran toiminta-alueella* eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltolain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko maatalousväestön ja erikoisesti maataloustyöväestön keskuudessa raittius, työteliäisyys ja elämäntapojen säännöllisyys edistynyt vai taantunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — **Edistynyt. Taantunut. Pysynyt ennallaan.**

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — **Edistynyt. Taantunut. Pysynyt ennallaan.**

2. Onko maataloustyöväestön toimeentulo parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — **Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.**

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — **Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.**

3. Onko ja missä määrin kieltolaki käsityksenne mukaan vaikuttanut tähän kehitykseen?

.....
 .....kuun .. p:nä 192..

utlåtandena måtte bliva enhetliga, är det av vikt, att de avgivas i form av svar på nedanstående frågor. Härvid är att observera, att svaren böra avse förhållandena *inom den tillfrågades eget verksamhetsområde* och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anhåller därför vördsam, att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har framsteg eller tillbakagång kunnat förmärkas beträffande jordbruksbefolkningens och i synnerhet jordbruksarbetarnas nykterhet, arbetsamhet och ordentlighet:

a) sedan tiden före världskriget? — **Framsteg. Tillbakagång. Ingen förändring.**

b) under åren 1920—22? — **Framsteg. Tillbakagång. Ingen förändring.**

2. Har jordbruksarbetarbefolkningens utkomst förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — **Förbättrats. Försämrats. Som förut.**

b) under åren 1920—22? — **Förbättrats. Försämrats. Som förut.**

3. Har förbudslagen enligt Eder åsikt medverkat till denna utveckling och i så fall i vad måtto?

.....
 .....den ..... 192..

Kieltolakitiedustelu.

Kaavake X.

(Kalastushallitukselle, tälläivöjen päälliköille ja kalataloudellisten seurojen puheenjohtajille.)

Voidakseen selvittää kysymystä, mitä kieltolaki on vaikuttanut kalastajaväestön oloihin, on kieltolakikysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi pyytää kalastuslinkeinoja edustavien seurojen puheenjohtajilta, edellyttäen, että he neuvottelevat asiasta seuran johtokunnan tai muiden jäsenten kanssa, lausuntoja kyseessäolevasta asiasta. Jotta nämä lausunnot saataisiin yhdenmukaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikoisesti on huomattava, että vastausten tulee tarkoittaa oloja *asianomaisen seuran toiminta-alueella* eikä olosuhteita maassa yleensä.

Förbudslagsenquäten.

Formulär X.

(Till Fiskeristyrelsen, befälhavarna & tillfartygen och ordförändena i fiskeri- & hushållningssällskapen.)

I syfte att belysa förbudslagens inverkan på fiskarbefolkningens levnadsförhållanden har den för förbudslagsfrågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att inhämta yttranden i denna sak av ordförändena för fiskerinäringen representerande sammanslutningar under förutsättning att de i saken konferera med sällskapets styrelse eller andra medlemmar. För att de avgivna utlåtandena måtte bliva enhetliga är det av vikt, att de avgivas i form av svar på nedanstående frågor. Härvid är att observera, att svaren böra avse förhållandena *inom den tillfrågades eget verksamhetsområde* och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltoihin vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko kalastuselinkeinon harjoittaminen edistynyt vai taantunut:

- a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Edistynyt. Taantunut. Pysynyt ennallaan.
b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Edistynyt. Taantunut. Pysynyt ennallaan.

2. Onko ja missä määrin kieltoihin käsityksenne mukaan vaikuttanut tähän kehitykseen?

3. Onko kalastajaväestön keskuudessa ahkeruus, raittius ja elämäntapojen säännöllisyys edistynyt vai taantunut:

- a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Edistynyt. Taantunut. Pysynyt ennallaan.
b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Edistynyt. Taantunut. Pysynyt ennallaan.

4. Onko ja missä määrin kieltoihin käsityksenne mukaan vaikuttanut tähän kehitykseen?

5. Onko alkoholijuomain salakuljetus kalastajaväestön keskuudessa lisääntynyt:

- a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — On. Ei ole.
b) vuosien 1920—22 kuluessa? — On. Ei ole.

6. Onko muiden tavarain salakuljetus kalastajaväestön keskuudessa lisääntynyt:

- a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — On. Ei ole.
b) vuosien 1920—22 kuluessa? — On. Ei ole.

7. Onko huomattu kalastajaväestön siirtymistä salakuljetuksen ammattimaiseen harjoittamiseen? — On. Ei ole.

.....kuun .. p:nä 192.....

Alkoholikommittén anhallér därför vördsammt att Ni godhetsfullt vilje besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har fiskerinäringen gått framåt eller tillbaka:

- a) sedan tiden före världskriget? — Framåt. Tillbaka. Som förut.
b) under åren 1920—22? — Framåt. Tillbaka. Som förut.

2. Har förbudslagen enligt Eder åsikt medverkat till denna utveckling och i så fall i vad måtto?

3. Har fiskarbefolkningen gjort framsteg eller gått tillbaka i flit, nykterhet och ordentlighet:

- a) sedan tiden före världskriget? — Framsteg. Tillbaka. Som förut.
b) under åren 1920—22? — Framsteg. Tillbaka. Som förut.

4. Har förbudslagen enligt Eder åsikt medverkat till denna utveckling och i så fall i vad måtto?

5. Har smugglingen av alkoholhaltiga drycker tilltagit bland fiskarbefolkningen:

- a) sedan tiden före världskriget? — Ja. Nej.
b) under åren 1920—22? — Ja. Nej.

6. Har smugglingen av andra varor tilltagit bland fiskarbefolkningen:

- a) sedan tiden före världskriget? — Ja. Nej.
b) under åren 1920—22? — Ja. Nej.

7. Har fiskarbefolkningens övergång till yrkesmässig smuggling kunnat konstateras? — Ja. Nej.

.....den ..... 192.....

Kieltojakitiedustelu.

Kaavake XI.
(Lääkkäreille.)

Voidakseen selvittää kysymystä, mitä kieltoihin mahdollisesti on vaikuttanut maan terveysoloihin, on kieltojakikysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi pyytää asiantuntijoilta lausuntoja kyseessäolevasta asiasta. Jotta nämä lausunnot saataisiin

Förbudslagensenqäten.

Formulär XI.
(Till läkarna.)

I syfte att belysa förbudslagens inverkan på det allmänna hälsotillståndet har den för förbudslagsfrågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt att av sakkunniga personer inhämta yttranden i denna sak. För att de avgivna utlåtandena måtte bli enhetliga,

yhdenmukaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikoisesti on huomattava, että vastausten tulee tarkoittaa oloja *lausunnonantajan omalla virka-alueella* eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltoain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko kroonillisen alkoholismien esiintyminen ja juoppohulluustapausten luku huomattavasti muuttunut?

2. Miten on nykyinen tilanne vaikuttanut sellaisten tautien lukuisuuteen, jotka ovat yhteydessä alkoholi juomien väärinkäytön kanssa?

3. Onko sellaisten tautien kulku, jotka alkoholisteissa esiintyvät vaikeampina kuin muissa, nykyään ollut helpompi vai vaikeampi kuin ennen?

4. Onko väestö Teidän seudullanne ilmaissut halunsa saada alkoholipitoisia juomia pyytämällä lääkäriltä niiden reseptejä ja onko tätä tapahtunut huomattavassa määrässä?

Komitea olisi Teille hyvin kiitollinen, jos Te mahdollisimman seikkaperäisesti tahtoisitte vastata näihin kysymyksiin ja sen ohessa tehdä komitealle selkoa siitä kokemuksesta, minkä muuten olette saanut kieltoain vaikutuksesta virka-alueenne väestöön.

kuun .. p:nä 192..

är det av vikt, att de avgivas i form av svar på nedanstående frågor. Härvid är att observera, att svaren böra avse förhållandena *inom den tillfrågades eget ämbetsdistrikt* och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anhåller därför vördsamtt att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har frekvensen av kronisk alkoholism och fyllerigaleenskap märkbart förändrats?

2. Huru har förekomsten av sådana sjukdomar, som stå i sammanhang med missbruk av alkoholhaltiga drycker, påverkats av det nuvarande tillståndet?

3. Hava sjukdomar, som hos alkoholister förekomma i svårare form än hos andra, under förevarande tid förloput lättare eller svårare än förut?

4. Har befolkningen i Eder trakt givit uttryck åt sitt begär efter alkoholhaltiga drycker genom att hos läkare anhålla om recept å sådana, och har detta skett i avsevärd utsträckning?

Kommittén vore Eder mycket tacksam, om Ni så utförligt som möjligt ville besvara dessa frågor samt därjämte giva kommittén del av den erfarenhet, Ni för övrigt vunnit beträffande förbudslagens inverkan på befolkningen inom Edert ämbetsområde.

den ..... 192..

Kieltolakitetiedustelu.

Kaavake XII.

(Mauseidon säästö- ja postisäästöpankkien hoitajille.)

Voidakseen selvittää kysymystä, mitä kieltolaki mahdollisesti on vaikuttanut säästöpankkeja talletuslaitoksinaan käyttävän yleisön toimeentulo-ehdoin, on kieltolakikysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi muun asiaa valaisevan aineiston ohella hankkia myöskin asiantuntevien henkilöiden lausuntoja kyseessäolevasta asiasta. Jotta

Förbudslagenquäten.

Formulär XII.

(Till föreståndarna för spar- och postsparbankerna på landsbygden.)

I syfte att belysa förbudslagens eventuella inverkan på de folklayers ekonomi, som depnera sina medel i landets sparbanker, har den för förbudslagsfrågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt, att av sakkunniga personer inhämta yttranden i denna sak. För att de avgivna utlåtandena måtte bliva enhetliga, är det av vikt, att de avgivas i form av

nämä lausunnot saataisiin yhdenmukaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Erikoisesti on huomattava, että vastausten tulee tarkoittaa oloja *lausunnonantajan omassa kunnassa* eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltoihin vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko käsityksenne mukaan toimeentulo yleensä ja erittäin vähäväkisten keskuudessa parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — **Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.**

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — **Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.**

2. Onko käsityksenne mukaan säästäväisyys yleensä ja erittäin vähäväkisten keskuudessa lisääntynyt vai vähentynyt:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

3. Onko ja missä määrin käsityksenne mukaan kieltoilla ollut vaikutusta tähän kehitykseen?

.....kuun .. p:nä 192..

svär på nedanstående frågor. Härvid är att observera, att svaren böra avse förhållandena *i den tillfrågades egen kommun* och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anhåller därför vördsamt att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har enligt Eder uppfattning utkomsten överhuvudtaget och i synnerhet bland de mindre bemedlade förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — **Förbättrats. Försämrats. Som förut.**

b) under åren 1920—22? — **Förbättrats. Försämrats. Som förut.**

2. Har enligt Eder uppfattning sparsamheten överhuvudtaget och i synnerhet bland de mindre bemedlade på Eder ort till- eller avtagit:

a) sedan tiden före världskriget? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

b) under åren 1920—22? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

3. Har förbudslagen enligt Eder åsikt medverkat till denna utveckling och i så fall i vad måtto?

..... den ..... 192..

Kieltolakitiedustelu.

Kaavake XIII.

(Köyhäinohjautakuntain puheenjohtajille.)

Voidakseen selvittää kysymystä, mitä kieltolaki on vaikuttanut köyhimpien väestöluokkien toimeentulo-oloihin ja muihin olosuhteisiin, on kieltolakikysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi pyytää köyhäinohjautakuntain puheenjohtajilta, edellyttäen, että he neuvottelevat asiasta lautakunnan muiden jäsenten ja köyhäinkaitsoijain kanssa, lausuntoja kyseessäolevasta asiasta. Jotta nämä lausunnot saataisiin yhdenmukaisia, olisi tärkeätä, että ne annettaisiin vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Eriko-

Förbudslagenquäten.

Formulär XIII.

(Till ordförandena i fattigvårdsnämnderna.)

I syfte att belysa förbudslagens inverkan på de fattigaste befolkningslagrens utkomst-möjligheter och andra levnadsförhållanden har den för förbudslagsfrågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt, att av ordförandena för landets fattigvårdsnämnder inhämta yttranden i denna sak under förutsättning att de i saken konferera med nämndens övriga medlemmar och med fattigvårdsuppsyningsmännen. För att de avgivna utlåtandena måtte bliva enhetliga, är det av vikt, att de avgivas i form av svar på nedan-

sesti on huomattava, että vastausten tulee tarkoittaa oloja *lausunnonantajan omassa kunnassa* eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnacittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltoain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko kokemuksenne mukaan taloudellinen tila niissä piireissä, joiden kanssa olette joutunut kosketuksiin, parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — **Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.**

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — **Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.**

2. Onko perhesopu niissä perheissä, joiden kanssa olette joutunut kosketuksiin, parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — **Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.**

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — **Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.**

3. Onko lastenkasvatus näissä perheissä parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — **Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.**

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — **Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.**

4. Onko ja missä määrin alkoholijuomien nauttiminen maailmansodan edelliseen aikaan verraten lisääntynyt vai vähentynyt:

a) perheellisten keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

b) perheettömien keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

c) nuorison keskuudessa? — **Lisääntynyt. Vähentynyt. Pysynyt ennallaan.**

5. Onko ja missä määrin kieltoilla käsitukseenne mukaan ollut vaikutusta tähän kehitykseen?

..... kuun .. p:nä 192 ..

stående frågor. Härvid är att observera, att svaren böra avse förhållandena i *den tillfrågades egen kommun* och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anhåller därför yördsamt att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har enligt Eder erfarenhet det ekonomiska läget inom de kretsar, med vilka Ni i tjänstens vägnar står i beröring, förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — **Förbättrats. Försämrats. Som förut.**

b) under åren 1920—22? — **Förbättrats. Försämrats. Som förut.**

2. Har förhållandet familjemedlemmar emellan i de familjer, med vilka Ni står i sådan beröring, förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — **Förbättrats. Försämrats. Som förut.**

b) under åren 1920—22? — **Förbättrats. Försämrats. Som förut.**

3. Har barnauppfostran i dessa familjer förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — **Förbättrats. Försämrats. Som förut.**

b) under åren 1920—22? — **Förbättrats. Försämrats. Som förut.**

4. Har förtäringen av alkoholdrycker till eller avtagit sedan tiden före världskriget inom följande grupper och i vilken grad:

a) bland gifta? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

b) bland ogifta? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

c) bland ungdom? — **Tilltagit. Avtagit. Som förut.**

5. Har förbudslagen enligt Eder äsikt medverkat till denna utveckling och i så fall i vad mätto?

..... den ..... 192 ..

Kieltolakitiedustelu.

Kaavake XIV a.
(Pelastusarmeijalle.)

Voidakseen selviittää kysymystä, mitä kielto-laki on vaikuttanut köyhimpien väestöluokkien toimeentuloehtoihin ja muihin olosuhteisiin, on kieltolakikysymystä tutkimaan

Förbudslagsenquäten.

Formulär XIV a.
(Till frälsningsarmén.)

I syfte att belysa förbudslagens inverkan på de fattigaste befolkningslagrens utkomst-möjligheter och andra levnadsförhållanden har den för förbudslagsfrågans utredande

asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi pyytää Pelastusarmeijalta ja sen paikallisilta osastoilta asiantuntijoina lausuntoja kyseessä olevasta asiasta sekä, mikäli mahdollista, asiaa koskevia tilastotietoja. Jotta nämä lausunnot ja tilastot saataisiin yhdenmukaisia, pyytää Alkoholikomitea antamaan ne vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Lausuntoihin nähden on erikoisesti huomattava, että niiden tulee tarkoittaa oloja *lausunnonantajen omalla paikkakunnalla* eikä olosuhteita maassa yleensä.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltoain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko käsityksenne mukaan taloudellinen tila niissä piireissä, joiden kanssa olette joutunut kosketuksiin, parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

2. Onko perhesopu niissä perheissä, joiden kanssa olette joutunut kosketuksiin, parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

3. Onko lastenkasvatus näissä perheissä parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

4. Onko ja missä määrin alkoholijuomien nauttiminen lisääntynyt vai vähentynyt:

A. Perheellisten keskuudessa:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa?

b) vuosien 1920—22 kuluessa?

B. Perheettömien keskuudessa:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa?

b) vuosien 1920—22 kuluessa?

C. Nuorison keskuudessa:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa?

tillsatta kommittén ansett nödigt, att av Frälsningsarmén och dess lokala avdelningar som sakkunniga inhämta yttranden i denna sak och om möjligt statistiska uppgifter häröver. För önskan att såväl utlåtandena som statistiken måtte bliva enhetliga anholder Alkoholkommittén, att de måtte avgivas i form av svar på nedanstående frågor. Beträffande utlåtandena är särskildt att observera, att svaren böra avse förhållandena *på den tillfrågades egen ort* och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholkommittén anholder därför vördsam att Ni godhetsfullt vilje besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har enligt Eder uppfattning det ekonomiska läget inom de kretsar, med vilka Ni står i beröring, förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

2. Har förhållandet familjemedlemmar emellan i de familjer, med vilka Ni står i beröring, förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

3. Har barnens uppfostran i dessa familjer förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

4. Har förtäringen av alkoholhaltiga drycker till- eller avtagit inom följande grupper och i vilken mån:

A. Bland gifta:

a) sedan tiden före världskriget?

b) under åren 1920—22?

B. Bland ogifta:

a) sedan tiden före världskriget?

b) under åren 1920—22?

C. Bland ungdom:

a) sedan tiden före världskriget?

b) vuosien 1920—22 kuluessa?

5. Onko ja missä määrin kieltoilalla käsitkseenne mukaan ollut vaikutusta tähän kehitykseen?

6. a) Pelastusarmeijan avustusta 1913—1920 nauttineiden perheiden luku kaikkiaan?

b) Näissä perheenjäseniä?

c) Avustusmäärä markkoissa?

7. a) Etupäässä juoppouden takia avustusta nauttineiden perheiden luku?

b) Näissä perheenjäseniä?

c) Avustusmäärä markkoissa?

8. a) Yömaajaan otettujen henkilöiden luku kaikkiaan?

b) Niistä juopuneita? —

Komitea olisi erittäin kiitollinen, jos edellisen lisäksi tahtoisitte esittää muita kokemuksiinne kieltoilain vaikutuksista paikkakuntanne väestöön.

kuun p:nä 192.

b) under åren 1920—22?

5. Har förbudslagen enligt Eder åsikt medverkat till denna utveckling och i vad måtto?

6. a) Antalet familjer åtnjutande understöd av Frälsningsarmén 1913—1920?

b) Medlemmar inalles i dessa familjer?

c) Samtliga understödsbelopp i mark?

7. a) Antalet familjer åtnjutande understöd av Frälsningsarmén företrädesvis på grund av dryckenskap?

b) Medlemmar inalles i dessa familjer?

c) Samtliga understödsbelopp i mark?

8. a) Antalet i Frälsningsarméns natthärbärgen intagna personer inalles?

b) Därav druckna? —

Kommittén vore Eder mycket tacksam, om Ni därjämte ville giva kommittén del av den erfarenhet Ni för övrigt vunnit beträffande förbudslagens inverkan på befolkningen å Eder ort.

den 192.

Kieltolakitiedustelu.

Kaavake XIV b.

(Kaupunkilähetyksen johtajille.)

Voidakseen selvittää kysymystä, mitä kieltolaki on vaikuttanut köyhimpien väestöluokkien toimeentulo-oloihin ja muihin olosuhteisiin, on kieltolakikysymystä tutkimaan asetettu komitea katsonut tarpeelliseksi pyytää kaupunkilähetyksen johtajilta asiantuntijoina lausuntoja kyseessäolevasta asiasta sekä, mikäli mahdollista, asiaa koskevia tilastotietoja. Jotta nämä lausunnot ja tilastot saataisiin yhdenmukaisia, pyytää Alkoholikomitea antamaan ne vastauksina allaoleviin kysymyksiin. Lausuntoihin nähden on erikoisesti huomattava, että niiden tulee tarkoittaa oloja lausunnonantajan omalla paikkakunnalla eikä olosuhteita maassa yleensä.

Förbudslagensquäten.

Formulär XIV b.

(Till stadsmissionens föreståndare.)

I syfte att belysa förbudslagens inverkan på de fattigaste befolkningslagrens utkomst-möjligheter och andra levnadsförhållanden har den för förbudslagsfrågans utredande tillsatta kommittén ansett nödigt, att av stadsmissionens ledare som sakkunniga inhämta yttranden i denna sak och såvitt möjligt statistiska uppgifter häröver. För att såväl utlåtandena som statistiken måtte bliva enhetliga, anhåller Alkoholkommittén att de måtte avgivas i form av svar på nedanstående frågor. Beträffande utlåtandena är särskilt att observera, att de böra avse förhållandena på den tillfrågades egen ort och icke förhållandena i landet i allmänhet.

Alkoholikomitea näin ollen kunnioittavimmin pyytää Teitä suosiollisesti vastaamaan seuraaviin kieltolaain vaikutuksia koskeviin kysymyksiin:

1. Onko ja missä määrin alkoholijuomien nauttiminen lisääntynyt vai vähentynyt avustusta nauttivien:

A. Perheellisten keskuudessa:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa?

b) vuosien 1920—22 kuluessa?

B. Perheettömien keskuudessa:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa?

b) vuosien 1920—22 kuluessa?

C. Nuorison keskuudessa:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa?

b) vuosien 1920—22 kuluessa?

2. Onko käsityksenne mukaan taloudellinen tila niissä piireissä, joiden kanssa olette joutunut kosketuksiin, parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

3. Onko perhesopu niissä perheissä, joiden kanssa olette joutunut kosketuksiin, parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

4. Onko lastenkasvatus näissä perheissä parantunut vai huonontunut:

a) verrattuna aikaan ennen maailmansotaa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

b) vuosien 1920—22 kuluessa? — Parantunut. Huonontunut. Pysynyt ennallaan.

5. Onko ja missä määrin kieltolailla käsityksenne mukaan ollut vaikutusta tähän kehitykseen?

6. a) Kaupunkilähetyksen avustusta nauttineiden perheiden luku kaikkiaan vuosina:

1913   1920   1922

b) Näissä perheenjäseniä:

Alkoholikommittén anholder därför vördsamtt att Ni godhetsfullt ville besvara nedanstående frågor angående förbudslagens verkningar:

1. Har förtäringen av alkoholhaltiga drycker till- eller avtagit bland dem, som åtnjuta understöd:

A. Bland giffa:

a) sedan tiden före världskriget?

b) under åren 1920—22?

B. Bland ogiffa:

a) sedan tiden före världskriget?

b) under åren 1920—22?

C. Bland ungdom:

a) sedan tiden före världskriget?

b) under åren 1920—22?

2. Har enligt Eder uppfattning det ekonomiska läget inom de kretsar, med vilka Ni kommit i beröring, förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

3. Har förhållandet familjemedlemmar emellan inom de familjer, med vilka Ni kommit i beröring, förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

4. Har barnens uppfostran inom dessa familjer förbättrats eller försämrats:

a) sedan tiden före världskriget? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

b) under åren 1920—22? — Förbättrats. Försämrats. Som förut.

5. Har förbudslagen enligt Eder uppfattning medverkat till denna utveckling och i så fall i vad måtto?

6. a) Antalet familjer åtnjutande stadsmissionens understöd inalles under åren:

1913   1920   1922

b) Medlemmar inalles i dessa familjer:

c) Avustummäärä markkoissa: .....

7. a) Etupäässä juoppouden takia avustusta nauttineiden perheiden luku vuosina:
 1913   1920   1922

b) Näissä perheenjäseniä: .....

c) Avustummäärä markkoissa: .....

..... kuun .. p:nä 192..

c) Samtliga understödsbelopp i mark: .....

7. a) Antalet familjer, som åtnjutit stadsmissionens understöd företrädesvis på grund av dryckenskap under åren:
 1913   1920   1922

b) Medlemmar inalles i dessa familjer: .....

c) Samtliga understödsbelopp i mark: .....

..... den ..... 192..

Kiertokirje.

Cirkulärbrev.

TILASTOLLINEN PÄÄTOIMISTO
SOSIALITILASTOLLINEN OSASTO

Helsingissä
 kesäkuun 25 p:nä 1923.

N:o .....

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
SOCIALSTATISTISKA AVDELNINGEN

Helsingfors
 den 25 juni 1923.

N:o .....

Komitea, jonka Valtioneuvosto on asettanut tutkimaan kysymystä kieltolain vaikutuksista, on Sosialiministeriölle osoittamassaan kirjelmässä esittänyt, että muiden asiaa koskevien erikoistutkimusten täydentämiseksi tiedusteltaisiin erikoisilla kysymyskaavakkeilla eri seutoja ja aloja tuntevien henkilöiden käsitystä raittiustilanteen muutoksista ja sen yhteydessä olevista seikoista. Tämän johdosta Valtioneuvosto on toukokuun 30 p:nä 1923 päättänyt, että Tilastollisen päätoimiston on komitean ehdotuksen mukaisesti ryhdyttävä toimenpiteisiin mainitun kieltolakitiedustelun suorittamiseksi.

Tilastollisen päätoimiston Sosialitilastollinen osasto näin ollen lähettää Teille oheelliitetyn, Alkoholikomitean suunnitteleman kysymyskaavakkeen ja kehoittaa Teitä palauttamaan sen asianomaisine vastauksineen Tilastollisen päätoimiston Sosialitilastolliselle osastolle ennen tulevan elokuun loppua. Kaavaketta täytettäessä pyydetään ottamaan huomioon seuraavia seikkoja.

Den kommitté, som av Statsrådet tillsatts för att undersöka frågan om förbudslagens verkningar, har i skrivelse till Socialministeriet föreslagit, att för komplettering av de övriga specialundersökningarna i frågan skulle med särskilda frågeformulär inhämtas upplysning om den uppfattning personer med kännedom om olika trakter och områden hava om förändringarna i nykterhetstillståndet och i samband därmed varande omständigheter. I anledning härav har Statsrådet den 30 maj 1923 beslutat, att Statistiska centralbyrån i enlighet med kommitténs förslag skall skrida till åtgärder för verkställandet av nämnda förbudslagsenquète.

Statistiska centralbyråns Socialstatistiska avdelning sänder sålunda till Eder närslutna, av Alkoholkommittén uppgjorda frågeformulär och uppmanar Eder att återsända desamma, vederbörligen besvarat, till Statistiska centralbyråns Socialstatistiska avdelning före utgången av instundande augusti månad. Vid ifyllandet av formuläret anhålles om iakttagande av följande omständigheter.

Milloin heti kysymyksen jälkeen on lihavalla valmiiksi painettu eri vastausmahdollisuudet, on allekirjattava se sana, joka vastaa tiedonantajan käsitystä. Muissa tapauksissa on kysymysten jälkeen varattu tilaa vastauksien merkitsemiseen. Suotavaa tällöin on, että asioita tarkemmin selitetään; jotkut kysymykset voivat antaa aihetta pitempäänkin asialliseen lausuntoon. Jos jossakin kohdassa ei ole kylliksi tilaa laajemmalle vastaukselle, saattaa tarpeen vaatiessa kirjoittaa eri paperillekin, jolloin kaavakkeen vastavaan kohtaan olisi tehtävä viittausmerkintä.

Mikäli kysymyksissä ilmenee epäselvyyksiä, voidaan saada niihin valaistusta kääntymällä kirjallisesti Sosiaalilääkärin osaston puoleen.

Där omedelbart efter en fråga med fet stil färdigtryckts de olika svar, som kunna komma i fråga, skall det ord understräckas, som motsvarar uppgiftslämnarens uppfattning. I övriga fall har efter frågorna reserverats utrymme för svaren. Önskligt är, att man härvid noggrannare utreder frågorna; en del punkter kunna giva anledning även till längre sakligt utlåtande. Om vid någon punkt icke finnes tillräckligt utrymme för ett utförligare svar, kan detta vid behov även skrivas på ett särskilt papper; varvid hänvisning till detsamma borde anbringas vid motsvarande punkt i formuläret.

Såvida i formulären yppa sig otydligheter, kan upplysning beträffande desamma erhållas genom skriftlig hänvändning till Socialstatistiska avdelningen.

III

LAUSUNTOJA — UTLÅTANDEN

I.

Poliisiviranomaisten lausuntoja. Uttalanden av polismyndigheterna.

Uudenmaan lääni. — Nylands län.

Polismästaren i Borgå:

Verkningarna av förbudslagen äro sådana, att i händelse en revision av densamma icke snarligen kommer till stånd, folkmoralen löper fara att totalt fördärvas.

Kronolänsmannen i Tenala och Bromarv distrikt:

Distriktet är med sin vidsträckta havskust och långt inskjutande havsvikar lika lätt tillgängligt för spritsmugglare som svårt att med en fåtalig polisstyrka skydda emot dessa smugglare, vilkas oovliga näring otvivelaktigt på allt sätt understödes av den lokala befolkningen.

Enligt mitt förmenande kunde — ehuru numera blott småningom — endast ett omsorgsfullt utarbetat restriktionssystem, innebärande rätt till en noggrant bestämd kontrollerbar alkoholkonsumtion och med fastställda så låga pris på alkoholhaltiga drycker, att varken smuggling eller lönnbränning kan uthärda konkurrens, råda bot på det moraliska fördärvet bland befolkningen, enkannerligen ungdomen, vartill förbudslagen utan tvivel åtminstone till någon del bidragit.

Ordningsmannen i Grankulla köping:

Förtäring av alkoholhaltiga drycker inom köpingen av dess egna invånare har på ett par undantag när icke observerats. Vid de senare kvällstågens ankomst från Helsingfors har dock tidtals iakttagits, att jämväl några av förenämnda personer förtärt alkohol, efter all sannolikhet i huvudstaden. Förnämligast hava utom köpingen bosatta personer och företrädesvis finsktalande arbetare konstaterats hava förtärt alkoholhaltiga drycker, speciellt vid de soaréer, som föranstaltats på arbetarföreningens lokal och

brandkårshuset härstädes. Vid de fester, som föranstaltats i Grankulla samskola, där bland annat ortens skyddskårsfester och föreningen Östsvensk samlings fester ägt rum, har däremot icke iakttagits, att en enda besökare förtärt alkoholhaltiga drycker.

Tidigare har iakttagits, att arbetare, som erhållit alkoholhaltiga läkemedel från apoteket i Grankulla, slagit sig ned invid vägkanten i närheten av Grankulla järnvägsstation, där de aldeles öppet själva förtärt och bjudit av läkemedlen åt bekanta arbetare, utan att inse det orätta häruti. Sedan polisen energiskt inskridit häremot samt befordrat de skyldiga till straff, har detta missförhållande upphört. Sannolikt är dock, att dylika dryckeslag numera ske i de talrika skogarna i köpingen, där kontroll är omöjlig.

Bitr. kronolänsmannen i Malm distrikt:

Fylleriförseelserna äro i jämnt tilltagande, varemot andra brott något avtagit, emedan de flesta brottslingar begynt med spritlangaryrket.

Kronolänsmannen i Höplaks distrikt:

Erfarenheterna från detta distrikt angående förbudslagens verkningar kunna sammanfattas i följande.

Lagens plus-sida är synnerligen kort. Den har öppnat, eller åtminstone bort öppna ögonen på dem, som vilja se, huru ett folk icke skall demoraliseras.

Däremot belastas den med följande rätt så grava anmärkningar: Fylleri- och förbudslagsbrotten förete en stegring i s. a. s. geometrisk progression. Också särskilda andra brott, bland dem även grova sådana, hava märkbart ökats i antal. Folkmoralen har tagit skada; rättsmedvetandet i många hänseenden slappats. Även den fysiska folkhäl-

san har blivit utsatt för stark påfrestning. Hemindustrin har tagit en orätt gir. Begäret till lätt förvärv har utbredd sig och därmed ett osunt inslag trängt in i samhällslivet.

Botemedlet mot allt detta onda är självfallet att söka endast i framtida lagstiftning.

Kronolänsmannen i Sibbo distrikt:

Förbudslagen har indirekt blivit en betydande inkomstkälla för många. Talrika personer skaffa sig sin utkomst, ja göra sig rika, genom försling och försäljning av sprit och detta leder självfallet till efterföljd. Speciellt de sämre, förut urspårade individerna av folket hava slagit sig på spritthantering och innästla sig bland annars oklanderligt folk.

Tuusulan piirin apulaisnimismies:

Olen todennut, että kun junassa tapaa käsilaukun, jossa on ilmeisesti väkijuomia, ja tiedustelee sen haltijaa, ei kukaan vaunussa tahdo tai ei uskalla ilmaista häntä. Tuskinpä ankariin raittiusmieskään uskaltaa avata suutansa antaakseen ilmi asianomaisen. Siis pelkuruuden tunne tai epärehellisyys kielto lakia kohtaan ovat ilmiannon esteenä. En usko, että minkään lain kunnioitus maamme viisivuotisen itsenäisyyden aikana on vähentynyt niin suurella määrällä, kuin juuri

kieltolain. Kansa paikkakunnalla on vaite liasta lain edessä. Lainsäädäntö- ja tuomari valta eivät tiedä, kuinka vaikeassa asemassa ovat toimeenpanevan vallan virkamiehet. Teoria käypi köykäiseksi käytännön rinnalla. Kieltolaki tällaisenaan kasvattaa Suomen kansasta epärehellisiä aineksia. Kieltolaki, jos se pidetään voimassa esim. 20 vuotta, heikentää ja turmelee kansan veren ja hermot; se saastuttaa alaikäisten lasten moraalien tunteen. Alaikäisiä tapaa usein väkijuomien myyjien parissa, ja näiden apua käyttävät „trokarit” menestyksellä. Monen perheen vanhemmat joivat ennen kieltolakia väkijuomansa kahviloissa ja erinäisissä paikoissa, jolloin lapset harvoin näkivät heidät juopottelemassa, joskin juopuneina kotia tulevan. Nyt lukuisissa perheissä nautitaan julkisesti, niin että alaikäiset lapsetkin saavat sitä katsella, ja esimerkki tarttuu vereen: „Maistellaanpas mekin”. Keino olisi keksittävä, että Suomen kansa palaisi oikeuden ja rehellisyyden tuntoon. Nykyinen tilanne on kerrassaan surullinen.

Iitin piirin apulaisnimismies:

Koska nykyään päihdytystarkoituksiin käytetään väkevoitua spritiä veteen sekoitettuna, näyttää juopottelu kehittyvän eräänlaiseksi urheiluksi, joka tähtää siihen, että väkijuomien nauttijat voisivat spritiä nauttia sekoittamattomana.

Turun ja Porin lääni. — Abo och Björneborgs län.

Naantalain poliisikomisario:

Kieltolaki ei voimassaoloaikanaan ole tehnyt kansaa raittiiksi, vaan on taipumusta aivan päinvastaiseen ollut havaittavissa.

Uudenkirkon (T. l.) piirin nimismies:

Väkijuomien käyttö on lisääntymässä, eikä se ole ihmekään, sillä ennen aikaan niitä sai ainoastaan kaupungista ja aikaan nähden hyvinkin rajoitetusti, nyt sitä vastoin miltei joka kylästä ja kautta vuorokauden.

Kronolänsmannen i Pargas distrikt:

Vid utredning av brott mot förbudslagen visar allmänheten ingen benägenhet att

lämnä sitt stöd åt myndigheterna. Detta tyder på att överträdelser av förbudslagens föreskrifter icke uppfattas av allmänheten såsom brott. Flertalet människor se tvärtom i förbudslagen ett otillbörligt försök från statsmaktens sida att ingripa i deras rent personliga angelägenheter och visa oförtydligt sin missaktning för ifrågavarande lag. Lagstiftaren, polisen, tulien m. fl. figurerar i mer eller mindre löjliga historier, som cirkulera man och man emellan. Aktningen för lagen undergräves i synnerhet, och myndigheterna stå sålunda alldeles isolerade i sina försök att fullgöra sin tjänsteplikt. Det är endast i sällsynta undantagsfall någon i sällskapslivet dristar sig att försvara förbudslagen. Man får det intrycket, att förbudslagsvämnerna äro i försvinnande minoritet, det

är endast i samlad tropp på möten deras röst gör sig förnimbar.

Pernåns piirin v. t. nimismies:

Yhden poliisikonstaapelin on mahdotonta ryhtyä pidättämään salakuljettajia, kun he aina kulkevat laumoissa ja kovasti aseistettuina. Olen muuten sitä mieltä, ettei alkoholijuomien vapaa kauppakaan enään heti voisi asiaa parantaa. Jos tämä kauppa julistettaisiin vapaaksi, niin valtio ei suinkaan ensin saisi suuriakaan tuloja, paitsi jos hinnat aluksi laskettaisiin niin halvoiksi, ettei salakauppa voisi kilpailla.

Ennen sotaa oli maaseudulla tavallista, että kun joku kävi kaupungissa ja toi tullessaan viinää, niin se juotiin heti ja sitten oltiin monta kuukautta ilman, mutta nyt voi huomata joka viikko juopuneita. Kun nyt lisäksi nautitaan epäpuhdasta ja liian väkevää ainetta, niin raivostutaan kovemmin, mikä näkyy niistä alituisista murhista, joista sanomalehdet kertovat.

Maaseudulla ei monikaan ole juopumisen tähden saattanut perhettään eikä itseään köyhäinhoidon alaiseksi. Mutta nyt kun nautitaan liian väkevää ainetta, voivat useat, paitsi tappeluissa, muutenkin loukkaantua ja tulla raajarikkoisiksi, minkätähden perhe voi joutua köyhäintalolle.

Halikon ja Angelniemen piirin nimismies:

Kieltolakirikosten selvitys saaminen näyttää tulevan vaikeammaksi syystä, että niitä koetetaan mahdollisimman paljon todistajien taholta salata eikä poliisitutkinnoissakaan useimmiten läheskään kerrota, mitä sellaisista tiedetään.

Tf. kronolänsmannen i Hiitis distrikt:

Undertecknad, som egentligen är nykterist, anser förbudslagen i Hiitis vara av ondo; den förstör moralen och ekonomin. För Hiitis lilla samhälle, som gränsar mot havet och

Estland, är tillståndet hopplöst, och om förbudslagen fortfar blir superiet så allmänt, att stor fara hotar befolkningen i såväl moraliskt som ekonomiskt hänseende.

Noormarkun piirin apulaisnimismies:

Nykyistä surullista tilannetta ei mielestäni muuten voida parantaa, jollei maaseudun poliisioloja uudelleen järjestetä. Ensitilassa olisi poliisikonstaapelit vapautettava verojen perimisistä, joka vie suurimman osan heidän työajastaan maaseudulla.

Eurajoen piirin nimismies:

Lakia olisi paljon kovennettava sekä valvontaa lisättävä, tai laki poistettava.

Loimaan kauppalan järjestysmies:

Muut, varsinkin varkausrikokset ovat vähentyneet, kun ne ainekset, jotka ennen niitä ovat tehneet, nyt elävät loistavasti viinan myynnillä ja kuljetuksella. Viinanmyyntirikosta ei enää ollenkaan voikaan saada ilmi, kun ostajat eivät sitä koskaan todista.

Pöytyän piirin apulaisnimismies:

Paikkakuntalaisten kertoman mukaan on juopottelu väheneenään päin syystä, että se voi tulla liian kalliiksi.

Valan kunnioitus kieltolakiasioissa on vähenevässä. Olen itse kolmasti käräjäpaikalla, sen jälkeen kun todistaja oli asiansa valan tehtyään puhunut ja kieltänyt, saanut todistajan kääntymään takaisin ja tunnustamaan, miten asia todellisuudessa oli.

Maskun piirin nimismies:

En ole kieltolain vastustaja, mutta surkutelen sen lain saavutuksia. Nykyään vallassa olevaa maahantuontia on vaikeaa estää laajan rannikon ja saariston vuoksi. Olen juuri havainnut senkin, että kalastus suuressa määrin alkaa muuttua spriin pyydystämiseksi.

Ahvenanmaa. — Åland.

Kronolänsmannen i Kumlinge distrikt:

Allmänt beklagas, att folket super mera än förr och förstör sin kropp med dåliga spritvaror. Tyskarna ligga utanför tremilsgränsen och förse skärgårdsborna med ytterst dålig sprit. Allmänna omdömet är, att förbudslagen är en förbannelse för vår befolkning och om förbudslagen fortsättningsvis

blir gällande, befolkningens moral blir lika med noll. Fisket i dessa trakter har märkbart minskats, när det anses mera lönande att vara smugglare. Detta bevisar att en stor del av skärgårdsbefolkningen blivit förmögen genom spritsmuggling. Före förbudslagen ansågs det på Åland som en skam att vara berusad, nu är det nästan en ära.

Hämeen lääni. — Tavastehus län.

Lahden poliisimestari:

Säätyläispiireissä on ollut huomattavissa lisääntynyttä kohtuutonta alkoholin käyttöä, josta seikasta, huomioonottaen nykyaikaisen edistyksen ja kehityksen sekä siitä aiheutuvan eri piireissä vallitsevan seuraelämän, jossa yleensä on tullut tavaksi väkijuomien nauttiminen, on ollut seurauksena, että kun sivistyneistö rikkoo kieltolakia, ovat, alemmalla sivistysasteella olevat henkilöt seuranneet esimerkkiä ja siten tietämättömyydessään joutuneet rikkomään ja vastustamaan kieltolakia.

Kuoveden piirin nimismies:

Vuodesta 1914 siihen asti, kun kieltolaki tuli voimaan, ei piirissäni ollut syytettynä ketään väkijuomain valmistuksesta, hallussapidosta ja myynnistä, ei lähiin päihdyttävien juomien nauttimisesta, vaikka olin siihen aikaan yhtä innokas syytteitä nostamaan, kuin kieltolain aikanaakin, huolimatta siitä, etten saanut mitään sakko-osuuksiakaan. Ikäväkseni olen huomannut, että piirissäni useat salapolttajat ovat käyttäneet poltossa apunaan 11-vuotiaita lapsiakin, joiden he sitten ovat antaneet myydä valmistamiaan väkijuomia yleisissä paikoissa. Tämän lisäksi ovat 18—20-vuotiaat pojat ottaneet elinkeinokseen salaisen väkijuomain myynnin ja kuljetuksen, koska he pitävät tätä tuottavana ja vähätöisenä verrattuna ruumiilliseen työhön. Niinikään olen huomannut, että juuri kasvava polvi, niin hyvin miehissä kuin naisissakin, pitää kunnia-asianaan esiintyä väkijuomien liikuttamana; mutta ikävintä on kuitenkin, että tämänlaisissa asioissa tehdään enimmänsä väärää valoa, josta seuraa, että vala menettää arvonsa muissakin asioissa. Salakuljetus on niinikään yhä lisääntymässä, johon on suurena tekijänä se, että tuntemattomilla autoillakin kuljetetaan väkijuomia myytäväksi talosta taloon salaisesti, mistä ei suinkaan minulle ilmoiteta, ennenkuin vasta viikkojen perästä huhuina kerrotaan.

Vilppulan ja Kuoreveden piirin nimismies:

Mielestäni olisi kieltolaki nykyisessä muodossaan kumottava, määrätty väkijuomat kokonaan kiellettävä, toiset taas säännösteltävä ja rangaistukset säännöstelyä vastaan

määrättävä erittäin ankariksi, m. m. sille, joka ulkosalla tai yleisessä tilaisuudessa esiintyy juopuneena, määrättävä vankeutta. Rikokset säännöstelyä vastaan samoin kuin juopumusrikokset olisi annettava poliisi-oikeuksien käsiteltäviksi, ja pienemmät vapausrangaistukset olisi kärsittävä kaupungin- ja kihlakunnanyvankiloissa heti.

Lempäälän piirin nimismies:

Väkijuomia nauttivien henkilöiden luku on vähentynyt, vaan tuskin käytetyn väkijuoman määrä muiden kuin ennen maailmansotaa käytettyjen mietojen väkijuomien suhteen, sillä nykyään ei väkijuomia käytetä minään nautintoaineena, sen sanan oikeassa merkityksessä, vaan käytetään niitä nykyään suorastaan ja yksinomaan juovutustarkoituksiin.

Kangasalan piirin nimismies:

Kieltolaista on johtunut eräs ikävä ilmiö, nimittäin ilmiantojärjestelmä. Siinä muodossa, kuin ilmiantaminen täällä on tapahtunut, osoittaa se suoraan sanoo moraalista alaspäinmenoa. En muista ainoatakaan ilmiantoa, joka olisi tehty raittiusaatteen vuoksi; sen sijaan kirjallisia nimettömiä ilmiantoja kyllä on tullut enemmänkin. Olen onnistunut toisinaan saamaan selville, että ilmianto on tehty persoonallisesta vihasta tai muista persoonallisista syistä eikä suinkaan raittiusaatteen edistämiseksi. Tällainen henkilö mielestäni on moraalisesti paljon alhaisemmalla kannalla kuin tavallinen kieltolain rikkoja. Lopuksi saanen mainita, että kieltolaki näyttää täysin epäonnistuneelta ja sen tulevaisuus hyvin synkältä, joten olisi ajoissa, ennenkuin moraalinen rappeutuminen ehtii mennä auttamattoman pitkälle, ryhdyttävä toimenpiteisiin. Missään tapauksessa en kannata vapaaseen alkoholikauppaan palauttamista.

Forssan kauppalan v. t. järjestysmies:

Vakavamman työväen keskuudessa ei ehkä ole kieltolain rikkomisen ja väkijuomien käyttö lisääntynyt, mutta työpaikalta työpaikalle kulkevan nuoremman työväestön keskuudessa kuuluu juominen melkein joka-iltaiseen ilmiöön.

Nuorison kohtalo on mielestäni kovin surullinen. Kun olin nuori, silloin oli raittius-

aate ja yleensä kaikki aatteelliset harrastukset kannustamassa. Nyt siitä ei huomaa juuri merkkiäkään. Oppikoulujen yläluokkien muutenkin keskeisimpänä kysymyksenä olen ainakin suojeluskuntien vahtipalveluksessa heitä kuullessani huomannut olevan kysymyksen: „mistä saisi pirtua?”. Muutenkin nykyajan nuoret eivät näytä voivan mihinkään aatteelliseen innostua. Vai onko heitä nähty esimerkiksi raattiusseuroissa, kuten ennen aikaaan?

Valkeakosken kauppalan v. t. järjestysmies:

Ennen maailmansotaa toimi täällä suuri oluttehdas ja luonnollista silloin oli, että olutta vahvasti kylällä juotiin. Kun oluttehdas sittemmin lakkautettiin, väheni juopous, mutta väkevien aineiden nauttiminen on tuntuvasti entisestään muuten kasvanut. Yleinen käsitys nyt on se, että alkoholin käyttö ei ole mitään rikos, vaan tulee sitä nauttia erinäisistä syistä salassa. Tämä osaltaan jo osoittaa, että kunnioitus etenkin kieltolakiin kohtaan on mitättömän pieni. Ja miten tärkeäksi osa kansaa on asettanut viinan käytön, selvenee m. m. siitä, että yleistä hintatasoa arvosteltaessa olen kuullut sanottavan, että „kun viina maksoi silloin niin ja niin paljon ja nyt siitä saa trokareille maksaa niin ja niin paljon, pitäisi työläisten palkatkin nousta samassa suhteessa”. Kehittyneimmissä piireissä taas uhmaillaan lakia sen vuoksi, että se sitoo henkilöllisen vapauden. Usein kuulee myöskin verrattavan entistä elintarvelakia ja kieltolakiin ja aina lisätään siihen, että „kukapa sitä elintarvelakiakaan noudatti, saa kai sitä kieltolakiin rikkoa”. Ja kun on kysymys muista laeista esim. oppivelvollisuuslaista, jota ei kaikki tahdo noudattaa, viitataan kieltolakiin, jota ei myöskään noudateta.

Käsityksenäni esitän, että kieltolaki nykyisessä muodossaan ei vastaa sitä tarvetta kansan raitistuttamiseksi, jota sillä on tarkoitettu. Innokas ja tuloksia tuottava raattiusseura on lakanut toimimasta, ja sen aikaansaama hedelmällinen kylvä on hävinnyt melkein olemattomiin. Uudelleen perustettuna ei se ole kyennyt herättämään sanottavaa huomiota ja vapaa raattius työ on näin ollen melkein merkityksetön. Joskin järjestysviranomaiset paikkakunnalla toimivat kiitosta ansaitsevalla tavalla, tuodaan paikkakunnalle kuitenkin runsaasti salakuljetettua tavaraa. Täten rikotaan lakia, ja tämä rikko-

minen heikentää lain kunnioitusta niissäkin henkilöissä, jotka ovat tietoisia siitä, joskaan eivät itse ota siihen aktiivisesti osaa. Olisi sen vuoksi mitä suotavinta, että lakia muutettaisiin yleistä käsitystä vastaavaksi, ja ennenkaikkea olisi saatettava miedommat juomat vapaiksi, jottei kansamme turmelisi itseään inhoittavilla väkeville myrkyillä, virolaisella spriiillä j. n. e.

Lopen piirin nimismies:

Kieltolain valvonta näyttää mahdottomalta, kun miltei kaikki ovat senlaatuaisia rikoksia salaamassa, mutta selvityksiä antamassa vain aniharvat.

Janakkalan piirin nimismies:

Vähävaraisten keskuudessa kieltolaki on ehdottomasti vaikuttanut monessa kodissa toimeentulon parantumiseen.

Hausjärven piirin nimismies:

Alkoholia nautitaan sangen huomattavassa määrässä iltamissa ja muissa juhlatilaisuuksissa. Ennen pidettiin sopimattomana esiintyä juopuneena tällaisissa tilaisuuksissa, puhumattakaan siitä, että joku olisi sellaisiin vieny mukanaan väkijuomia. Nykyään sitä vastoin monet pitävät aivan välttämättömänä tai ainakin sangen luonnollisena, että joko ennen iltamia tai iltamatilaisuudessa nautitaan alkoholia, jotteivät ilmat tuntuisi liian kuivilta. Alkoholin nauttiminen kodeissa on myös sangen yleistä ja moni pitää puutteena, jos hän ei voi tarjota vierailleen väkijuomia. Missään tapauksessa ei alkoholin tarjoamista vieraille pidetä sopimattomana, saatikka rikollisena. Juomatavat ovat suuresti raaistuneet sen kautta, että nautittu alkoholi on tavallisesti spriiä, jota kiireesti sekotetaan kahviin, kaljaan tai vaikkapa vain veteen, mikä ennen kieltolakiin ei tullut kysymykseen juuri koskaan. Tavallisesti nautitaan alkoholia kerralla niin paljon kuin vain riittää. Ennen käytettiin väkijuomia seurustelun vilkastuttamiseksi, mutta nykyään jää seurustelu usein sivuasiaksi juomisen muodostuessa pääasiaksi. — Huomatava ilmiö on myöskin, että väkijuomia nykyään nautitaan sangen yleisesti saunoissa.

Kieltolain halveksuminen johtuu suurelta osalta kieltolaista itsestään. Alkoholia, varsinkin spriiä ja konjakkia voidaan monissa tapauksissa käyttää kotilääkkeenä sangen hyvällä menestyksellä, ja siksi pä useat ihmi-

set pitäisivät näitä aineita kotonaan jonkun määrän (lain sallima 50 gramman määrä on kuitenkin vähyytensä takia arvoton). Kun alkoholia tällaiseen tarkoitukseen, ennenkuin mitään sairautta vielä on olemassa, täysin laillisin keinoin ei voi saada, niin aiheuttaa se tyytymättömyyttä lainkuuliaisissa ihmisissä ja johtaa useimmiten siihen, että tarvittava alkoholi hankitaan tavalla tai toisella välittämättä kieltolaista mitään. Kieltolaki ei tässä suhteessa vastaa yleistä oikeuskäsitystä.

Lainkunnioitus yleensä on vähentynyt, mikä on havaittavissa m. m. siitä, että tulojen ja omaisuuden salaamista verotuksessa tai muuten yksityisten velkojen vahingoksi ei pidetä rikollisena. Varkauksista ei useinkaan välitetä mitään itse rikoksena, vaan ainoastaan taloudellisena vahinkona, mistä johtuu, että asian omistajat eivät useinkaan

viitsi vähäpätöisiksi katsomistaan varkauksista tehdä mitään ilmoitusta viranomaisille.

Lopuksi tahdon vielä huomauttaa, että vähintään puolet poliisiviranomaisten työajasta menee kieltolakirikosten selvittämiseen.

Korpilahden piirin nimismies:

Kieltolaki on eittämättömästi saanut työväestön keskuudessa aikaan paljon hyvää, eihän toki enää ole kapakat aivan avoinna kaikille. Tarvitaan valvojia ja työmies ei sitä mielellään juuri tahdo.

Kärkölan ja Kosken piirin nimismies:

Nykyinen tilanne kaipaa mielestäni pikaista korjausta. On vaarassa, että poliisi, joka on pienellä palkalla, joutuu ottamaan vastaan lahjuksia viinamiehiltä, jottei ilmoitaisi asiaa syytteeseen.

Viipurin lääni. — Viborgs län.

Kotkan poliisimestari:

Nykyiset sakkorangaistukset ovat mitättömän pienet niihin ansiomahdollisuuksiin nähden, joita kieltolain rikkominen voi tuottaa. Niinkään mielestäni pitäisi pyrkiä siihen, että juopumustuomiot antaisi poliisilaitos, joka (poliisimestari, sihteeri juristina, kolmantena jäsenenä ylikonstaapeli ja syyttäjänä asianomainen komisario) istuisi joka päivä. Näin asiankäsittelyt joutuisivat nopeasti. — Jos tahdottaisiin päästä todella hyvin tuloksiin, olisi mielestäni juopumuksesta käytävä koppirankaisua (sakot pois), joka kärsittäisiin poliisivankilassa. Koppeja tarvittaisiin vain niin runsaasti, että ehdotuksen toteuttaminen ensi aluksi kävisi ehkä vaikeaksi.

Uudenkirkon (V. l.) piirin nimismies:

Varallisuus työväestön keskuudessa on huomattavasti kasvanut, ja ennen usein sattuneet tierauhattomuudet ovat suuresti vähentyneet.

Pyhtään piirin nimismies:

Tilanne on toivoton ja on pikainen muutos ehdottomasti tarpeen.

Lappeen piirin nimismies:

Mielipiteeni mukaan on viime aikoina kunnioitus kieltolakia kohtaan piirissäni kasvanut ja sen vaikutus käynyt tehoisammaksi.

Sakkolan piirin nimismies:

Ennen kieltolain voimaamastumista ei piirissäni ollenkaan keitetty viinaa, mutta myöhemmin on tänne ilmestynyt useampi viina-tehdas. Kuitenkin voi nyt sanoa tämän teollisuuden täällä kokonaan loppuneen, sittenkin noin kymmenkunta viinankeitäjä on saanut hyvin ansaitun rangaistuksensa kihlakunnanoikeudessa. Sitä vastoin on luvattomasti maahan tuodun viinan kuljetus kasvamistaan kasvanut, riippuen tämä siitä, että kuljettajia on erittäin vaikea saada syytteeseen, kun kansa yleensä ei tahdo ilmiantaa niitä vaan päinvastoin suosii niitä kaikin tavoin. Poliisitutkinnoissa, jopa oikeudessaakin, todistajat julkeasti kieltävät tietävänsä mitään asiasta, vaikka varmasti tiedetään heidän ostaneen viinaa syytetyltä. Näin ollen jäävät kieltolakirikokset useinkin syyttämättä, kun syyttäjä, välttääkseen itse joutumasta maksamaan syytetyn ja todistajain kuluja, ei uskalla nostaa syytettä.

Sortavalan piirin nimismies:

Kieltolain voimassaoloaikana ovat naisetkin joukossa talollisten vaimojakin, tehneet itsensä syyllisiksi rikkomuksiin mainittua lakia vastaan.

Salmin piirin nimismies:

Hyvin harvoin lienee ainakaan kehittyneemmän henkilön väite, että kieltolain kunnioitus olisi vähempi kuin muiden väkijoumalakien, täysin objektiivinen. Väitteeseen yhdistetään melkein aina taloudelliset edut. Nykyinen naskas suhteellinen verotuspolitiikka on omansa saattamaan useimmat väitteen puolustajiksi. Nämä kuitenkin joutuvat hyvin harvoin lain rikkojiksi, koska he koettavat välttää julkisesti sen rikkomista: kunnioittavat sitä lakina yhtä paljon kuin muitakin lakeja. Mutta toisaalta he tietävät, että lain kumoaminen helpottaisi heidän aineellista olotilaansa vähenevän verotuksen ja ehkä ansaitsemismahdollisuuksien kautta. Vaikka varakkaampi ja kehittyneempi kansalainen hyvin tietää ja tuntee kieltolain

tuottamien etujen olevan varmasti huomattavastikin suuremmat kuin sen tuottamien vahinkojen, tahtoo se pääasiallisesti yllämainituista syistä koettaa saada lain kunnioituksen niin alas kuin suinkin varsinaisessa kansassa ja sen kautta mahdollisesti mielenmuutoksen aikaan lain tarkoituksenmukaisuuteen nähden ja siten mahdollisesti sen kumoamisen.

Se, että yleensä lain kunnioitus on vähempi, on juuri johtunut kehittyneemmän ja varakkaamman kansanluokan mielenilmaisista, koska aina tietenkin kehittyneemmällä persoonallisuudella on ympäristöönsä haluamansa vaikutus, vaikkakin usein puoluekuri saattaakin alemman kansanluokan kieltolain puolustajiksi.

Itsestään kieltolaista ei asiantilanne suinkaan johtune.

Korpiselän piirin apulaisnimismies:

On saatu selville, että viinan myyjät käyttävät apunaan alaikäisiä, johdattaen heitä valheen ja rikoksen poluille.

Mikkelin lääni. — St Michels län.*Heinolan poliisikomisario:*

Kieltolakirikoksia tehtäessä ovat nykyään siitä tulevat rangaistukset niin pienet, etteivät ne läheskään vastaa tarkoitustaan, jonkavuoksi rikollinen pitää niitä aivan leikin asemassa. Tästä syystä kunnioitus kieltolakia kohtaan yhä vähenee. Toisaalta viranomaiset lyövät usein laimin rikoksen selvittämisen juuri sen vuoksi, että siitä tuleva sakkoo on pieni katsoen sen vaatimaan suuren työhön. Kukaan ei tahdo todistaa, kaikki ovat viranomaisia vastaan. Käsityksenäni on, että kaikki raittiudenvalvojain toimet lakkautettaisiin, poliisivoimaa lisättäisiin, tahi muuten annettaisiin kehoituspalkkioita ja poliisiviranomaisten palkat koroitettaisiin, jolloin olisi toivoa saada kunnan poliisimiehiä. Silloin on varma, että kieltolain valvominen tuo paljon paremmat hedelmät. Raittiudenvalvojat, joiden toimintaa olen seurannut täällä niinkuin muuallakin, ei vastaa tarkoitustaan siksi, että he ovat kokemattomia ja tahtovat sekaantua viranomaisten kanssa aivan pikkumaisiin asioihin kieltolain suhteen eivätkä

tunne, kenen rikollisen kanssa ovat tekemisissä. Kieltolain rikkojissakin döytyy monta kunnan kansalaista, ja juuri tämä seikka on huomioonotettava kieltolakirikoksia tutkitessa; on katsottava tarkasti, mikä on asialle kulloinkin edullisinta. Jos aina harkitaan asiaa, olen varma, että myös kunnioitus kieltolakia kohtaan kohoaa. Olen itse monessa suhteessa sen tullut huomaamaan ja olen saanut monesta kieltolain rikkojasta kunnan kansalaisen ja viranomaisten avustajan.

Kun kieltolaki tuli voimaan, huomattiin, että sitä silloin jonkun verran kunnioitettiin, ja johtui tämä ehkä siitä, että silloin ei ollut vielä raittiudenvalvoja, kieltolain valvonta kun oli yksinomaan viranomaisten käsissä; mutta valvonnan nykyisen järjestyksen vallitessa on kunnioitus tätä lakia kohtaan vähitellen kokonaan katoamassa ja kansa, pääasiallisesti nuorisoo, kasvaa rikollisuuteen. On ilmeisesti havaittavissa, että poliisin puuttuessa kieltolakirikokseen kieltolain rikkoja heti ottaa asian vakavamalta kannalta, antaen paljon suuremman kunnioituksen poliisille kuin raittiudenvalvojalle.

Hirvensalmen piirin nimismies:

Vaarallisin kieltolakirikoksista on salakuljetus, erittäinkin autoilla, joista spriiitä matkan varsilla paljon myydään ja piiloteetaan metsiin, mistä asianomaiset sopimuksen mukaan sitä noutavat. Aikaisemmin ei sa-

lakuljetuksesta ole täällä ollut suurta häit-
taa, mutta nyttemmin tämän kesän kuluessa
on sitä tännekin ilmestynyt. Sangen suotava
olisi, ettei jouduttaisi samaan kadotukseen
kuin Etelä-Suomessa, jossa spriiitä on run-
saasti melkein kaikkialla.

Kuopion lääni. — Kuopio län.*Kontiolahden piirin apulaisnimismies:*

Kieltolain vaikutusta voitaisiin ehkä te-
hostaa: 1) ennen kaikkea vapaalla aatteelli-
sella valistustyöllä; 2) jollain sopivalla ta-
valla velvoittamalla raittiuslautakunnat tosi-
tavalla avustamaan poliisiviranomaisia; 3)
kohottamalla virkamiesten (tuomarien, lautamiesten ja egyptäjien) moraalia, että he itse olisivat raittiita ja niin ollen eivät joutuisi tinkimään omantuntensa kanssa valvoessaan kieltolakia; 4) jos suinkin mahdollista perustamalla erikoisia tuomioistuimia, joihin kuuluisivat ehdottomasti raittiit tuomarit ja lautamiehet; 5) jos mahdollista ehkäisemällä sanomalehtiä julkaisemasta kieltolakia vastaan tähdättyjä moraalittomia lausuntoja ja arvosteluja.

Vielä haluaisin lausua epäilyni sanomalehdissä julkaistujen asianomaisten lääkärin ilmeisesti tieteellisellä pätevyydellä anta-

mien tai ainakin yleisöön siltä vaikuttavien kiertokyselyjen vastausten suhteen. Näissä lausunnoissa nim. painostetaan nykyään väkijuomiin kuolleitten henkilöitten paljoutta. Jotta nämä tutkielmat olisivat päteviä, täytyisi aineistoa ottaa myös aikaisemmalta ajalta, ja siltä on varmaa, että väkijuomiin kuolleitten henkilöitten lukumäärä entisaikaan on ollut ainakin yhtä lukuisa ellei lukuisampikin kuin nyt, ja lienee ilmeistä, että nuo kuolleet ovat jo aikaisemmin olleet alkoholin orjia. Jos taas saataisiin kerätyksi tilastoa siitä, moniko alkoholisti juuri kieltolain avulla on voinut päästä tästä paheestaan, ja siitä, monenko perheen toimeentulo ja siveellinen taso on juuri kieltolain avulla kohonnut, niin varmasti nämä esimerkit olisivat ehkäpä sadoissa prosentteissa lukuisammat kuin väkijuomiin kuolleitten henkilöitten.

Vaasan lääni. — Vasa län.*Vaasan poliisimestari:*

Yleensä on mielestäni jouduttu tilanteeseen, joka ei voi eikä saa jatkua, sillä sen siunauksen sijaan, joka kansalle olisi toteutetusta kieltolaista, on saavutettu asiaintila, joka enemmänkin turmelee suuren osan kansasta. On keksittävä keino, millä vapautua nykyisestä tilanteesta. Kun epäkohdan poistamiseksi on säädetty lakeja ja niiden jonkun aikaa oltua voimassa voidaan edes keskustella ja väitellä siitä, onko epäkohta noiden ehkäisevien lakien kautta tullut suuremmaksi vaiko ei, niin on noiden ehkäisevien lakien tarkoitustaan vastaamattomuus mielestäni sillä kertaa ratkaistu.

Pietarsaaren poliisimestari:

Ottamalla huomioon vallitsevan, yleisön suuren osan myötätunnon kieltolain rikkojiin nähden, yhä yltävän salakuljetuksen ja sen avustamisen on varmaa, että millään voimakkeudella ei kieltolakia tällä kertaa toteuteta sellaiseksi, kuin se alkuaan ajateltiin ja käsitettiin, vaan tulee se, jos se edelleen jää nykyisellään voimaan, olemaan kompastuskivenä vain niille, jotka joko sattumalta taikka yksinkertaisuudessaan joutuvat sen rikkomisesta kiinni, kaikkien muiden eläessä kuin ei tätä lakia olisikaan. Tuloksena on, että väkijuomilla rikastuvat suur-salakuljettajat ja isommat sekä pienemmät viinakauppiat.

Jalasjärven piirin nimismies:

Pirtun salakuljetus näyttää vähentäneen kotipolttoa, vaikka sekin yhä jatkuu sydänmaaseuduilla, jonne spriiitulva ei ulotu. Kaupungeista huonot vaikutteet ja kieltoain vastaiset mielipiteet (m. m. eräiden sanomalehtien) auktoriteetillaan ovat vaikuttaneet turmelevasti yksinkertaisiin maalaisiin. Sanomalehdistön tulisi usein ja pontevasti sotia väkijuomain käyttöä vastaan.

Kun kieltolaki astui voimaan niin moraalisesti heikkona aikana, olisi ehkä ollut parempi, jos se olisi tullut voimaan vähän „puoliraittiimpana” (s. o. olisi valtion monopolina sallittu luonnonpuhtaiden, mietojen viinien rajoitettu tuonti ja käyttö), ja siitä saatujen kokemusten nojalla ehkä kansankin yleisesti kannattamana vasta siirretty vähitellen täydelliseen kieltoon.

Peräseinäjoen piirin v. t. nimismies:

Mitä kieltoain kunnioituksen vähenemiseen tulee, on se erikoisesti ollut huomattavissa juuri viime aikoina. Suurena syynä siihen on käsittäakseni se, että Peräseinäjoki on syrjässä liikepaikoilta eikä siten ole jouduttu tekemisiin luvattomasti maahantuotujen alkoholiainien, kuten vinolaisen t. m. s. spriiin kanssa. Kuitenkin on Seinäjoen asemaluonnon vaikutus jo hyvinkin selvästi huomattavissa. Sitäpaitsi vaikuttaa hyvin paljon kieltoain kunnioituksen vähenemiseen lääkärin aulius alkoholireseptien antamisessa.

Kronolänsmannen i Närpes distrikt:

Sedan smuggling av utländsk sprit på vår sommaren vidtog, har lönnbränningen inom distriktet avstannat. Orsaken till att lönnbränningen avtagit, torde delvis vara, att sådana som äro flere gånger avstraffade med böter frukta att bliva dömda frihetsstraff.

En stor del av befolkningen å orten och särskilt de bildade påstå, att supeniet tilltagit därför att det är förbjudet. Men jag tror, att största orsaken därtill är följden av frihetskriget. Jag har personligen hört berättelser av ynglingar, som varit med i kriget och som dessförinnan varit nyktra och ofördärvade på allt sätt, men under kriget kommit i sällskap med kamrater, som använt spritdrycker, och sålunda blivit vana därvid, så att dessa sedan å hemorten icke kunnat avstå från alkoholens begagnande.

Teuvan piirin nimismies:

Kieltolaki ei ole saanut riittävästi kaannatusta. Se olisi muutettava, mutta miten, on vaikea päättää. Muuta hyvää se ei ole aikaansaanut, kuin julkisen juopottelun vähenemisen.

Ylistaron piirin v. t. nimismies:

Tämän piirin paikallinen viinankerito on vähentynyt paljon kahteen edelliseen vuoteen verraten, mutta sen sijaan on alettu erittäinkin tänä kesänä tuoda paljon ulkomalaisia väkijuomia. Siis kovempi laki ja parempi valvonta rautateillä ja kaupunkipaikoissa ja virkamiehet, jotka itse mauttivat ja vieläpä antavat toisille, pois virasta.

Kronolänsmannen i Wörå distrikt:

Den frivilliga nykterhetsverksamheten har genom förbudslagen helt och hållet lamslagits, så att något aktivt arbete från nykterhetsföreningarnas sida utåt icke förspörjes. Antecknas kan, att nykterhetsarbetet i härvarande distrikt före förbudslagens tillkomst hade god början och kunde uppvisa positiva resultat.

Kronolänsmannen i Nykarleby distrikt:

Före världskriget förekom intet nämnvärt superi i det mig ombetrodda distriktet, de äldre togo sig nu och då en „förfriskning”, men var ungdomen i synnerhet nitälskande för nykterheten, varpå tydde de talrika ungdomsföreningarna i distriktet, vilka utom ungdomsföreningsideer hade på sitt program även nykterhetsrörelsen. Då ansågs det för skam att någon vid deras möten uppträdde i berusat tillstånd. Men numera tyckas medlemmar och utomstående infinna sig till deras soaréer mer eller mindre berusade utan att det väcker någon skild uppmärksamhet och utan att anmälan göres hos polismyndigheterna. — I stället för att före förbudslagen nykterhetsarbetet bedrevs med energi, har detta arbete nästan nedlagts. Där andra dryckesvaror ej kunnat åstadkommas, har metylalkohol blivit använd och har för en månad sedan två personer i Jeppo socken även avlidit efter förtärandet därav.

Kronolänsmannen i Gamla Karleby distrikt:

Vid tiden för världskrigets utbrott fanns i de svenska socknarna kring Gamla Karleby

i varje sooken endast ett mindre antal s. k. vanesupare, medan ungdomen var så gott som helnykter (ett vackert resultat av ungdoms- och nykterhetsföreningarnas verksamhet). Numera har superiet tilltagit framför allt bland ungdomen t. o. m. bland bondeungdomen. Detta gäller den bofasta befolkningen. Bland hamn- och flottningsarbetarna, som under seglotionen ganska ymnigt förekomma här, synes superiet florera ungefär som förut.

Kälviän piirin nimismies:

Raittiuslautakunnan jäseniksi ja varsinkin puheenjohtajiksi valitsee kunnanvaltuusto aina jonkun „vähän naurettavan” ja sellaisen, jota ei voida muihin kunnallisiin toimiin valita puuttuvan kykynsä vuoksi, mutta jolla kumminkin on halu joku virka tai toimi omistaa.

Oulun lääni. — Uleåborgs län.

Tornion v. t. poliisimestari:

Mainittakoon erityisesti apteekkien ja hammaslääkärien (ei kuitenkaan kaikkien) harjoittama „viinakauppa”, joka on alentanut suuresti näiden entistä hyvää mainetta ja tuottaa kieltolakia valvoville viranomaisille varsin paljon hommia. Kieltolaki turmelee mainittavammin lapsia ja muorisoa, jotka joutuvat välikappaleiksi väkevien hankinnassa ja siten heikontaa m. m. kieltolaki yleistä lainkunnioitusta, samoin kuin kieltolakirikosten kautta saavutettava suhteellisen helppo ja hyvä ansio houkuttelee mihin antautumaan muuten rehellisesti itseään elättäneitä ihmisiä. Kuitenkin on todettu, että köyhälistön elintaso on osaltaan kieltolainkin ansiosta jonkun verran kohoamassa ja parantamassa työläisten perheoloja.

Limingan piirin nimismies:

Kuta ankarampi on valvonta, sitä viisaammin käyvät rikkojat ja uusia rikollisia nousee siivommistakin kansalaisista viinarikoksia harjoittamaan, mihin heitä kiihoittavat mahdolloman hyvät ansiomahdollisuudet, mikäli he rikoksissaan sattuvat onnistumaan.

Iin piirin v. t. nimismies:

Ennen oli viinankeittotaito täällä tuntematon, mutta nyt se on levinnyt ihmisten

Pihtiputaan piirin nimismies:

Kun olen ollut yleisenä syyttäjänä jo 40 vuotta, niin on minulla jo pitkä kokemus viinarikoksista. Voin sanoa, että ennen kieltolakia ei tapahtunut syyttöksiä juopumuksesta ja viinanmyynnistä muuta kuin aniharvoin ja viinan keitosta ei muuta kuin joku ainoa erittäin pienessä määrässä, jota vastoin nyttemmin näitä rikoksia tapahtuu sängen usein. Kun yleisenä moraali on tykkänään pillalla, niin suurin osa tällaisista rikoksista ei kuitenkaan tule ilmi, niin että rikolliset saataisiin syytteeseen ja rangaistuksi. Vaikka rangaistukset ovat kyllä ankarat, niin ei salapoltto sentähden lopu, kun yhtä rangaistetaan, niin toinen polttimo alkaa, ja nousee niitä kuin sienä maasta. Näin ollen kieltolaki sellaisena, kuin se nyt on, ei vastaa tarkeitustaan.

keskuuteen ja keitetään sitä salokylissä, joissa ei ole poliiseja. Viinakauppiaita ei myöskään aikaisemmin ollut, mutta nyt niitä on, kun viinalla hyvin ansaitaan. Ennen ryyppäsivät piirini asukkaat, minkä ryyppäsivät ravintoloissa, käydessään kaupungissa, mutta nyt kotipaikkakunnallaan viinakauppiailta ostetaan aineksia.

Taivalkosken piirin nimismies:

Virka-alueeni on ja on ollut vuosikymmenet poikkeuksellisen raitis väkijuomiin nähden, mikä selviää jo siitäkin, että salapolttota ei piirissä ole harjoitettu vuosikymmeniin ja viinanmyyntikin on niin harvinaista, ettei tule keskimäärin yhtä syytettä vuodessa. Juopottelu kohdistuu apteekkitippoihin ja denaturoituun spriihin, jonka viimeksi mainitun käyttö on huomattavasti lisääntynyt. Tästä huolimatta ei juopumussyytteitäkään ole kuin jokunen harva tapaus, sillä todistajia näihin juttuihin ei tahdo saada ja ilmianto on paikkakunnalla kokonaan halveksittu, melkein tuntematon käsite.

Sievin ja Ylivieskan piirin nimismies:

Hovi oikeus on kategorisesti selittänyt, että kieltolakirikosten syyteaikea on yksi vuosi. Tästä johtuu, kuten jo tiheään on johtunut, että pahimmat kieltolainrikkojat — väkijuomain kauppiat ja kuljettajat, eten-

kin ne niistä, jotka ovat muulta paikkakunnalta ja joita ei seudulla tunneta — pääsevät kaikesta rangaistuksesta vapaiksi. Asian selville ottaminen ja piiloilevan lainrikkokojan haasteella tapaaminen on miin vaikea ja aikaa kysyvä asia, ettei yhden vuoden syyte-aika siihen riitä. Kieltolakirikosten selville saaminen ja rangaistukseen saattaminen kävisi paljon helpommaksi, jos syyte-aika sekä teoriassa että käytännössä määrättäisiin kahdeksi vuodeksi, kuten minä käsittän sen nykyin olevan.

Pyhäjoen piirin nimismies:

Mielipiteeni on, että kieltolain vaikutukset ovat olleet kansalle suurimmassa määrässä ja momessa suhteessa turmiota tuottavat.

Hailuodon piirin nimismies:

Juopottelu kuuluu Hailuodossa entisaikoihin, ennen maailmansotaa, olleen aivan yleistä kalastajien, talokkaiden ja luotsien keskuudessa. Kun he käväisivät Oulussa, niin useat palasivat juovuksissa. Ennen kieltolakia ei kuulu täällä ketään miesmuistiin juopumuksesta sakotetun ja R. L. 43:6:n mukaan tuli syyteeseen vain sellainen, joka oli häiriötä matkaansaattanut. Kieltolain aikana vv. 1921—22 on täällä pantu syyteeseen 6 työläistä ja 5 luotsilaitokseen kuuluvaa, mutta v. 1923 ei vielä yhtään. Olisivatkohan väkijuomain käyttäjät tulleet varovaisemmiksi vai olisiko nauttiminen vähentynyt?

Hyrynsalmen piirin nimismies:

Kieltolain valvomisen suhteen on ole-massa mielestäni aivan käsittämättömiä ja hämmästyttäviä laiminlyöntejä, jotka osaltaan tekevät kieltolain kunnioittamiselle mitä suurinta haittaa. Tulee joskus ajatelleksi, onko todella tarkoitukseen saattaa kieltolaki täyteen voimaan. Kieltolakirikokset muodostavat suurimman osan syytejutuista ja ihmisaadut rikokset sittenkin ovat vaan pieni osa todellisuudessa tapahtuneista. Kieltolaki sinänsä on käsitykseni mukaan oikea ja paikallaan, mutta edellyttämällä, että se pannaan myös täytäntöön ja valvotaan valtiomahdin kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla. Nykyisen valvontajärjestelmän voimassaollessa ei kieltolaki vastaa tarkoitustaan ja siinä piilee pohjimmainen syykin siihen, ettei lakia kunnioiteta.

Pohjois-Suomessa, Oulun läänissä, on nimismiespiirejä, joiden pinta-ala on yhtä suuri kuin Uudenmaan lääni tai Mikkelin lääni. Näissä laajoissa sydänmaissa rehoittaa koti-keitto aivan yleisenä ja niissä on valvojina nimismies ja poliisi — eikä näillekään myönnetä edes matkarahoja virkamatkoilta. Ennakkomäärärahaa ei myöskään ole myönnetty, vaikka heidän täytyy omilla varoillaan usein palkata kallispalkkaisia apulaisia ja todistajia. Matkat tulevat kalliiksi, joten, kun poliisiviranomaiset eivät niistä saa korvausta, heidän täytyy uhrata omia yksityisiä varojaan kieltolain valvomiseksi. Loppukuussa, kun palkka on kulutettu, he tuskin voivat matkustaa esim. 8 peninkulman päähän viinarikoksia tutkimaan. Tällainen järjestelmä ei voi lisätä poliisiviranomaisten intoa kieltolain valvonnassa. Sakko-osuuksien jakaminen taasen on aivan epäonnistunut tapa — milloin syyllinen on varaton, ei osuutta tule lainkaan. Poliisiviranomaiset eivät nykyoloissa voi omilla voimillaan saattaa kieltolakia voimaan, ellei heille varata suurempia mahdollisuuksia matkakorvausten, lisäpoliisien ja etsivien poliisien muodossa.

Olen aivan varma siitä, että jos kieltolain suhteen ryhdytään toimenpiteisiin, joilla sen valvominen saatetaan täysin päteväksi, kunnioitus itse lakiakin kohtaan kasvaa. Kieltolaki kyllä saadaan voimaan, jos tahdotaan, mutta siinä tapauksessa on myönnettävä varoja ja mahdollisuuksia kieltolain valvojille. Nykyisin niitä ei ole ja siksi juuri kieltolaki saa osakseen vieromista ja suoranaista vastustustakin.

Olosuhteet Etelä- ja Keski-Suomessa ovat aivan toisenlaiset kuin Pohjois-Suomessa. Matkat ovat Pohjois-Suomessa pitempiä, asutus harvempaa ja mahdollisuudet viinankeitäjille suuremmat.

Katson, että kieltolain valvonnan tehokkuudesta riippuu kieltolain vastainen kohtalo. Ellei valvontaa heti kehitetä, joutuu kieltolaki ristiriitaan yleisen oikeuskäsityksen kanssa, koska yleisö saa sen käsityksen, ettei kieltolain noudattamista tahdota tarpeeksi valvoa valtiomahdinkaan puolelta. Jos tällaiseen on aihetta, olisi se aivan heti poistettava.

Puolangan piirin nimismies:

Vaikein kieltolain tuottama vahinko on siinä, että alaikäisiä toisinaan on käytetty apuna viinankeitossa. Tätä ei kuitenkaan

voida näyttää toteen. Lievempi vahingollinen seuraus on alaikäisten juopottelu, mikä voidaan todistaa ja johtuu vanhemman väen typerästä tavasta antaa alaikäisille väkijuomia.

Kemin piirin apulaisnimismies:

Mielipiteeni on, että on välttämätöntä kii-reellisesti antaa kansamme esim. eduskunta-vaalien yhteydessä osottaa, kannattaako se kieltolakia vai ei. Jos kieltolaki edelleen voimassa pysytetään, on ehdottomasti joko lisät-

tävä nimismiesten ja poliisien palkkoja huomattavasti (samoin kieltolakia valvovain tulliviranomaisten), valittava virkoihin raittiimpia miehiä, tiukennettava lakia paljon ankarammaksi, tai, ellei näin tapahdu, perustettava erikoiset kieltolakivirastot viranomaisineen. Niin kauan kuin maalla nimismiesten kannettavana on suunnaton, näännyttävä työtaakka ja sellainen palkka, ettei kannata pitää apulaista, sekä liian vähän aikaa kieltolain hyväksi, eivät asiat parane. Jos asiat ovat tällä kannalla, on parasta, että kieltolaki kumotaan.

II.

Tuomarien lausuntoja. Uttalanden av domarna.

Uudenmaan lääni. — Nylands län.

Aldre justitierådmannen A. W., Helsingfors:

Min övertygelse är, att förbudslagen icke allenast ej kunnat stävja missbruket av rusdrycker, utan dessutom haft en ogymsam inverkan på den allmänna moralen.

Aldre justitierådmannen A. W. N., Helsingfors:

Mina erfarenheter av förbudslagens verkningar utmynna däri, att lagen icke fyller det behjärtansvärda ändamål, för vilket densamma stiftats, nämligen för att åstadkomma nykterhet hos landets befolkning, och vilket ändamål kan vinnas enbart på övertygelsens väg genom höjandet av folkets sedliga nivå. — Emedan det absoluta förbudet icke har tillräckligt stöd i folkviljan, kan lagen, som stadgar ett dylikt, med maktmedel icke bringas till en helst något så när allmän efterlevnad, och brotten mot densamma komma därför städse att utgöra regel, men icke undantag. — Huru förbudslagen verkar i negativ riktning till skada för folkets moral och landets välbefinnande, framstår tydligt, då man betänker, att densamma givit upphov till och möjliggör utöfvandet av en mängd lukrativa, från all beskattning fria, lätt skötta och i följd av ineffektiviteten i lagens övervakning i stort sett riskfria näringar, såsom smuggling, parti- och minutförsäljning, utskänkning samt anskaffning och transport av sprit och andra alkoholdrycker, åt vilka näringsgrenar folk i olika samhällsklasser i allt större utsträckning ger sig hän, lämnande det vida mödosammare och mindre inbringande produktiva arbetet åt sitt öde. — Förbudslagen skapar sålunda i samhället en burgen klass av lagbrytare, vilka leva som parasiter på det produktiva arbetet, men av folkmedvetandet icke stämpas som brottslingar, och vilkas antal därför dag för dag tillväxer.

Aldre justitierådmannen F. G., Helsingfors:

Syftet med förbudslagen, sättande av en gräns för alkoholförtäringen, åstadkommande av allmän nykterhet bland vårt folk, har icke vunnits. Tvärtom har den tidigare verksamheten i nykterhetens tjänst, som redan börjat visa så många vackra resultat, släckts, superiet och ett oanständigt leverne har i skrämmande grad tilltagit och utbredd sig i allt vidsträcktare kretsar. Staden är översvämmad av alkoholhaltiga drycker, till stor del av sämre kvalitet än tillförene, utbudna av ett otal personer, vilkas rörelseordningsmakten är maktlös att förhindra, och överallt och allestädes stå sådana drycker i obegränsad mängd allmänheten till buds. Med ett ord, alkoholförtäringen har icke minskats, utan i hög grad ökats, och den allmänna moralen har på ett sorgligt sätt sjunkit och håller på att helt och hållet gå under.

Aldre justitierådmannen J. A. S., Helsingfors:

Undertecknad, som alltsedan förbudslagens tillkomst i egenskap av ordförande i en av de två avdelningar vid Helsingfors rådstuvurätt, som behandla så gott som alla brott mot förbudslagen inom Helsingfors jurisdiktion och tullkammaredistrikt, har kommit till den bestämda övertygelsen, att förbudslagen icke varit ägnad att stävja missbruket av rusdrycker eller ens minska detsamma.

Yngre justitierådmannen K. F., Helsingfors:

Jag kan icke underlåta att här framhålla att skenheligheten och hyckleriet blivit skrämmande i huvudstaden, när det gäller att dölja överträdelser mot förbudslagen. Personer även i inflytelserik ställning, vilka offentligt försvara lagen; bryta utan betänkan- de mot densamma, då de tro sig vara säkra för obehöriga. Vart dylikt leder, när smit-

tan sprides vidare, är uppenbart och fyller mig med häpnad.

Yngre justitierådmannen G. L., Helsingfors:

Under förbudslagens första år var tillgången på olagligen anskaffade rusdrycker liten och prisen för desamma oerhört höga, men år efter år har tillgången ökat och prisen sjunkit till den grad, att desamma numera, om man tager i betraktande penningevärdets fall, icke nämnvärt överstiga de pris, som betalades före världskriget, gällande detta i främsta rummet rusdrycker med hög alkoholhalt. Härpå beror det även, att användningen av från apotek erhållen alkohol och denaturerad alkohol såsom berusningsmedel under senaste år nedgått. Tidigare förekom det mig veterligen aldrig, att rusdrycker utbjödos till salu per telefon eller av allihanda individer vid besök i hemmen, vilket numera är en ganska vanlig företeelse.

Borgmästaren i Borgå:

Enligt undertecknads åsikt äro förtäringen av de nu till buds stående starka alkoholhaltiga dryckerna samt den omfattande olaga sprithandlingen de svåraste av förbudslagens verkningar. Anhöriga till notoriska drinkare, vilka nära nog vid de flesta domstols-sammanträden dömas till straff för fylleri, hava särskilt beklagat sig över att drycker med stark alkoholhalt nu så rikligt stå till buds. Så har hustrun till en arbetare, som upprepade gånger dömts för fylleri, för mig uppgivit, att hennes man under deras 30-åriga äktenskap visserligen alltid varit en stor drinkare, men att förhållandena under de tre senaste åren varit olidliga. Förut kunde mannen hålla till godo med öl och

andra svagare drycker. Nu däremot, då samvetslösa sprithandlare, medvetna om mannens svaghet, ständigt förse honom med sprit, kommer han att förtära vida starkare drycker, som själfvallet ökat eländet. I dylika fall är det beklämnande att upprepade gånger döma sådana personer till stränga straff för fylleri. Därest ändring i alkohollagstiftningen nu icke företages, borde domstolarna beredas möjlighet att förordna om dylika personers internering.

En synnerligen förgelseväckande onaturlighet är, att jämväl i ett litet samhälle personer, som ådömts böter eller till och med fängelse för spritförsäljning, kunna fortfara att i påfallande grad genom sin rörelse utöka sin egendom och bestå sig med överflödsvanor, uteslutande tack vare de av förbudet tillskapade förhållandena.

Justitierådmannen V. L., Borgå:

För landet i gemen måste förbudslagen och det tillstånd, som nu råder, vara ett större ont än den alkohollagstiftning, som existerade före världskriget, och då rådande förhållanden beträffande nyttjandet av starka drycker.

Mäntsälän tuomiokunnan tuomari:

Kovennetut rangaistukset eivät ole olleet omansa rikoksia kieltolakiä vastaan vähentämään, ja jyrkät raittiusmiehetkin tunnustavat, ettei kieltolaille meidän maassa yksin voida ehkäistä väkijuomien käyttöä. Arvelen kuitenkin, että jos väkijuomien saanti olisi vapaata, juopottelua harjoitettaisiin vielä tuontuvammin, sillä nykyään on kansamme villintyneempää kuin ennen.

Turun ja Porin lääni. — Åbo och Björneborgs län.

Äldre justitierådmannen E. E., Åbo:

Såsom en följd av försvårad åtkomst till spritdrycker synes mig att särskilda brott såsom dråp, misshandel och motstånd mot polis, män under de senaste åren synbarligen minskats.

Äldre justitierådmannen H. N., Åbo:

Särskilt fäster man sig vid att förtärandet av rusdrycker i oroväckande grad är i till-

tagande hos kvinnor, och även minderåriga använda sådana mer än förr. De flesta manliga personer jag träffat förtära mer eller mindre spritdrycker trots förbudslagen och detta oberoende av vilken samhällsklass de tillhöra. Som förr finnes mången arbetare, som under veckor går i ständigt rus. Att förbudslagen skulle åstadkommit, vad den åsyftats, finner jag icke vara fallet, emedan densamma allmänt överträdes och näp-

peligen någonsin torde komma att allmänt respekteras, utan torde den i sinom tid komma att gå samma öde till mötes som äldre förbudslagar angående kaffe och tobak m. m. dyl.

Naantalin pormestari:

On selvästi havaittavissa, että kieltolakia tässä muodossa ei voida nykyään eikä tuskin vastaisuudessaakaan saada suhteessa noudatetuksi, koska salakuljetus on niin tavattomasti lisääntynyt ja väkijuomia saatavissa kaikkialla jo varsin halvasta hinnasta, kuten kaikille on tunnettua, eikä voi kukaan väittää, että tämän lain kautta olisi juopottelu saatu vähennetyksi, vaan myöntää jokainen, joka tilanteesta on selvällä ja tahtoo olla rehellinen, että asia on päinvastoin ottaen huomioon kaikki kansanluokat.

Rauman pormestari:

Mikäli olen saattanut huomata, on juopous huomattavassa määrin alkanut levitä nuorisokin keskuuteen, ja kun käytettävissä olevat väkijuomat etupäässä ovat ala-arvoisia, jopa suorastaan terveydelle haitallisia, katson, että tässä seikassa on vakava vaara kansamme tulevaisuudelle. Ennen kieltolakia oli nuorison raittius monta vertaa paremmalla kannalla, joten voin nykyisen kurjan olotilan lukea vain kieltolain ansioksi.

Oikeusneuvosmies U. N., Pori:

Denaturoidun spriin nauttimisesta on joitakuita kuollut. Kahvilat, joissa varsinkin työväen nuoriso viettää aikaansa iltakaudet, ovat lisääntyneet. Ihmisissä on herännyt tavaton halu väkijuomien perään, sillä sellaisissakin piireissä, joissa ei ennen väkijuomia käytetty, käytetään niitä nyt jo suurissa määrin. Denaturoitua spriitä käytetään juomatarkoitukseen tavattomasti, sillä on opittu erottamaan denaturoimisaine siitä erilleen.

Oikeusneuvosmies A. P., Pori:

Yleinen moraalii on suuresti alentunut, mikä johtunee suurimmaksi osaksi menneestä sota-ajasta ja osalta ajan hengestä. Sota-ajan ja sota-ajan jälkeisen ajan säännöstelylait, jotka aivan tavattomassa määrässä rajoittivat ihmisten oloja ja toimituksia, ovat synnyttäneet valtavan ja laajan oppositiion, joka on aiheuttanut, että sanottuja lakeja on yleisesti rikottu. Kieltolaki, joka liian rajusti ja äkkinäisesti on koskenut

ihmisten tottumuksiin, on joutunut samantyyppisen vastustuksen alaiseksi, ja siitä on seurauksena sen yleinen rikkominen. Raittius on nyt huonompi kuin ennen kieltolakia.

Ikaalisten tuomiokunnan tuomari:

Tahdon huomauttaa, että kun hiljattain oikeudessa käsiteltiin eräässä juopottelutilaisuudessa tapahtunutta tapaa koskevaa asiaa, kertoi tapetun, joka oli ollut käsityöläinen ja noin 50 vuoden vanha, poika, että hänen isänsä vasta noin vuotta ennen kuolemaansa oli alkanut juopotella syystä, että väkijuomia oli niin suuressa määrin ja helpommin kuin ennen saatavissa siinä tehdaskylässä, jossa tapettu oli asunut. Tähän suuntaan meneviä kertomuksia on, kyllä nykyään tilaisuudessa kuulemaan sekä oikeudessa että sen ulkopuolellakin.

Ulvilan tuomiokunnan tuomari:

Kruununnimismiesten ja myös poliisikonstaapeliin moninaisia virkatehtäviä — varsinkin nimismiesten kansliatehtäviä — olisi tuntuvasti vähennettävä tai huojaettava (esim. kanslia-apulaisia nimismiehille palkkaamalla ja kunnallis- ja kirkollisverojen rästien periminen poistamalla), jotta heiltä jäisi enemmän aikaa rikosasiain, niiden joukossa väkijuoma- ja juopumusrikosten tutkimiseen. Poliisikonstaapeleille olisi luovutettava määrätty osuus viinasakoista. Luvattonta maahantuontia olisi entistä tehokkaammin estettävä.

Euran tuomiokunnan tuomari:

Löytyypä spriitrokareita, jotka kulkevat pitkin maakuntaa ja tarjoavat hankittavaksi väkijuomia. Olen kuullut väitettävän, että 3 % koko Suomen kansasta olisi spriitrokareita, eikä ole ihmeteltävääkään, kun voitto on niin tavattoman suuri.

Yleensä rikotaan lakeja syystä, että rikominen tuottaa aineellista hyötyä rikoksen tekijälle. Niinpä esimerkiksi on salakuljetuskin lisääntynyt siihen määrin, etteivät tukkukauppiat enää voi myydä esimerkiksi kahvia rannikkopitäjiin.

Loimaan tuomiokunnan tuomari:

Kieltolain aikana ovat varkausrikokset tuomiokunnassa tosin tuntuvasti vähentyneet, koska kansan huonoimmat ainekset ja sellaiset, jotka eivät koskaan ole elättäneet

itseään rehellisellä työllä, nyt ovat tilaisuudessa ilman sanottavaa riskiä ansaitsemaan toimeentulonsa ja kokoomaan itselleen varallisuutta vännän myynnillä ja kuljetuksella, mutta muuten on kieltolaki suuressa määrin hämmäntänyt kansan oikeustajuutta. Ko-

vennetuista rangaistuksista ei ole ollut mitään apua. Ainoa keino asiantilan parantamiseksi on alkoholilainsäädännön pikainen uudistaminen sellaiseksi, että se on sopu-
soinnussa olevien olojen, järjen ja yhteiskunnan todellisen edun kanssa.

Ahvenanmaa. — Åland.

Lantrådet i Ålands Landskapsnämnd, Mariehamn:

Med beklagande nödgas jag fastslå, att de verkningar, förbudslagen inom landskapet medfört, uteslutande varit av medbrytande art. Icke nog med att superiet hos landskapets befolkning, som i fråga om måttlighet i konsumtionen av alkoholhaltiga drycker torde stått främst i hela riket, uti en rent otrolig grad tilltagit; detsamma har under de tvenne senaste åren spritt sig till kretsar, som förut stått fullkomligt oberörda härav och även hos ungdomen tagit en fart, som ingen tidigare kunnat drömma om. Hand i hand härmed kan skönjas en tilltagande råhet i dryckessederna, liksom även de med förbudslagen sammanhängande brotten, såsom olövlig införsel av sprit och försäljning därav, spritt sig i en omfattning, som knappast av myndigheterna ens kan överblickas, dess mindre stävjas.

Förbudslagen — i den form den i Finland införts — utgör enligt undertecknads uppfattning det mest förstörande och folkfördärvande lagstiftningsexperiment på det sociala

området, som någon tid bevitnat; och endast den skyndsammaste reträtt till positioner, som ju förr dess bättre böra iordningställas, kan hejda den upplösning av de allmänna moralbegreppen, som synes vara alla förbudslagens oskiljaktliga följeslagare och förebygga oöverskådliga olyckor för land och folk.

Häradshövdingen i Ålands domsaga:

Enligt trovärdiga personers berättelser har Ålands folk förut varit nyktert samt i synnerhet ungdomen avhållit sig från bruket av starka drycker. Nu är förhållandet sådant, att den äldre befolkningen över huvud taget är måttlig i begagnandet av rusdrycker, men den manliga ungdomen ständigt vid allmänna tillfällen och även däremellan berusar sig med billig och, enligt förmålan, dålig tysk sprit samt genom hembränning och jäsning framställda alkoholblandningar. Från 13—14 års gossar uppåt är detta självfallet, att se berusade barn ute å landsbygder är ej sällsynt. I förbudslagsmål har eden ingen helgd.

Hämeen lääni. — Tavastehus län.

Tampereen oikeuspormestari:

Vanhempi lainsäädäntö järjesti alkoholi-pitoisten aineiden käytön, mutta ei kieltänyt niitä kokonaan. Ymmärrettiin, että väkijuomien nauttiminen saattoi mennä liiallisuusiin ja että sen estämiseksi olivat rajoitukset tarpeen. Kieltolaki on yrittänyt ainoastaan kiellolla poistaa väkijuoma-aineiden nauttimisen, vaikka se on muodostunut tavaksi ja sen tarjoaminen useimmissa tapauksissa kuuluu kestävävyyteen. Kansaan ei myöskään ole saatu koskaan käsitystä, että väkijuomien nauttiminen, koltauullisin määrin, olisi va-

hingollista. Kieltolaki, omaksumalla ainoastaan kiellon ja sen rikkomisesta rangaistuksen, on erehdys ja johtuu tästä, ettei kieltolakia kunnioiteta. Tietenkin tähän vaikuttaa jossain määrin kansamme vaiheissa olleet murrosajat, siitä johtuvine lainhalveksumisineen, mutta kieltolaki samoin kuin muutkin n. s. „poikkeuslait”, elintarve- ja huonevuokralait, koskevat liian yksityiskohtaisesti kunkin elämään ja aiheuttavat kansan jäsenet siihen valmistumattomina niitä rikkomaa, josta vähitellen kehittyy vähäisempi kunnioitus juuri tällaisia lakeja kohtaan.

Oikeusneuvosmies A. L., Tampere:

Yleisvaikutelmani on, että kieltolaki, niin erinomaista kuin olisikin ollut, jos se olisi voinut viedä toivottuun tulokseen, ei ole vastannut tarkoitustaan. Se on päinvastoin paljon repinyt sitä hyvää alkua, mitä vapaaehtoinen raittiustyö oli jo kerinnyt aikaansaamaan. Vaikka olen itse aina ollut raitis, en katso kieltolakia tarkoitustaan vastaavaksi. Päinvastoin luulisin tarmokkaan vapaaehtoisen raittiustyön ja ankaran säännötelyä, jota vuosien päästä aina tiukennettaisiin, kasvattavan kansaa tulevaisuudessa tapahtuvaa täydellistä, pakollista raitistumista vastaanottamaan. Lainsäädäntö on aikojen kuluessa todistanut, etteivät ankarimmatkaan rangaistukset tämänlaisissa asioissa auta. Ne päinvastoin vievät vastakkaiseen tulokseen.

Vanh. oikeusneuvosmies K. H., Tampere:

Kunnollisen työväen yleinen asema on mielestäni kieltolain aikana parantunut, sillä väkijuomia ei ole saatavissa joka mielitekoon. Tietysti palkkojen yleneminen ja työehtojen ja -olojen paraneminenkin ovat vaikuttaneet samaan suuntaan.

Nuor. oikeusneuvosmies M. K., Tampere:

Kieltolain tuottamana etuna pitäisikin sitä, että naiset työläiset huullakseni nauttivat

nykyään väkijuomia melkoista vähemmän kuin väkijuomien saannin ollessa aivan vapaan.

Lahden pormestari:

Viranomaisten — poliisin, tullimiesten, raittiusvalvojain y. m. — toimella, olipa se kuinka tarmokasta tahansa, ei sitä vaaraa, jonka kieltolain täytäntöönpano on aiheuttanut kansallemme moraalisesti ja taloudellisesti, saada poistetuksi. Lakia on jossain määrin muutettava. Innokasta ja vakavaa raittiustyötä on tuettava. Valtion alkoholi-monopolin tulot ovat käytettävät raittiustyön tukemiseksi.

Oikeusneuvosmies T. S., Lahti:

Kaupungissa tavalliset varkausjutut ovat hävinneet olemattomiin. Kaikki entiset ammattivarkaajat ovat nyt ammattiviinanmyyjiä. Nämä tietysti hankkivat itselleen apumiehiä ja levittävät kauppansa tuottavaksi ammatiksi.

Ruoveden tuomiokunnan tuomari:

Jollei muutosta alkoholilainsäädännössä saada aikaan, on juopumus varsinkin, mutta muutenkin rikollisuus varmasti lisääntyvä ja kansa joutuva turmioon.

Viipurin lääni. — Viborgs län.*Nuor. oikeusneuvosmies V. J. M., Viipuri:*

Kun Viipurin kaupungin raastuvanoikeudessa vielä muutamia vuosia sitten oli varkausjuttuja tavattoman runsaasti, esiintyy niitä nykyisin entiseen verraten hyvin vähän. Tämä on suoranaista seurauksena kieltolaista. Kun kieltolakirikoksesta syytetyn rikosrekisteri esitetään, on hän hyvin usein rangaistu ennen varkausrikoksista. Entiset varkaajat ovat havainneet edullisemmaksi itselleen olla pirttuhommissa. Samoissa hommissa kuin monet parempiosaisetkin, joilla on puhtaat paperit. Kiinnijoutuminen tässä suhteessa on vähemmän vaarallista, useimmissa tapauksissa sakolla sovitettava rikos, jota yleinen mielipide ei pidä erikoisemman häpeällisenä.

Viipurin raastuvanoikeudessa esiintyy ja on jo noin kahden vuoden ajan esiintynyt etu-

päässä kahta lajia kieltolakijuttuja: juopumusjuttuja ja luvaton väkijuomain kuljetusta ja hallussapitoa. Viime vuonna (1922) tuomittiin Viipurin raastuvanoikeudessa juopumusrikkoja yhteensä yli miljoonan markan. Juopumusjuttuja esiintyy joka ainoassa rikosistunnossa kaikilla osastoilla talvisin keskimäärin vähintään 20, kesän aikana, meren auki ollessa, vähintään 25 juttua. Kun juopumuksesta tuomittu sakko ennen juopumuksesta säädettyä rangaistuksen kovennusta (1 päivää tammikuuta 1922) teki keskimäärin 60—100 markkaa, nousivat sakot mainitun päivän jälkeen lähes kymmenkertaisiksi. Luulimme tällöin, että näin suuresti kovennettu rangaistus vähentäisi juopumusrikkomuksia, ja aluksi näyttikin siltä, että juopumuksesta pidätettyjen lukumäärä vähenisi. Mutta sitä mukaa kuin aika kului ja ensi-

mäinen pelästys hälveni, nousi mainittu lukumäärä samaan kuin ennenkin. Väkijuomain hallussapito- ja kuljetusrikoksia esiintyy jokaisessa istunnossa kullakin osastolla keskimäärin vähintään 6 juttua. Väkijuomain salakuljetusrikoksia esiintyy myös, etenkin purjehduskauden aikana, varsin runsaasti.

Kun kieltolaille eittämättömästi suuren yleisön keskuudessa ei anneta samaa kunnioitusta kuin muille laeille, tuntuu rangaistusten tuomitseminen kieltolakirikoksista nykyisin jokseenkin toivottomalta. Nykyinen väkijuomainsäädännön alalla vallitseva tilanne on, kuten yleisesti tiedetään, synnyttänyt erikoisen ammattikunnan, joka elinkeinonaan harjoittaa väkijuomain salakuljetusta, myyntiä, varastossapitoa ja hankintaa. Niinkauan kuin naapurimaissamme ei ole kieltolakia, tuntuu mainitun ammattikunnan hävittäminen kieltolakirangaistusmääräyksiä soveltamalla mahdottomalta. Koko nykyinen väkijuoma-alalla vallitseva surkeus johtuu ymmärtääkseni siitä, että kieltolaki on menettänyt ja yhä enemmän menettää kunnioituksen ja arvonnannon lakina yleisessä oikeustajunnassa. Kun yksityiset henkilöt yleensä pitävät häpeällisenä ryhtyä ilmiantajiksi ja väkijuomia on luvallisella tavalla vaikea saada tositarpeeseenkaan, esim. lääkkeeksi, ja lääkärin puoleen kääntymistä moni nykyään pitää vastenmielisenä, saavat trokarit miltei rauhassa harjoittaa verovapaata ammattiaan. Näin ollen en voi olla lausumatta, että kieltolaki, niin hyvää kuin sillä alkuaan onkin tarkoitettu ja niin siunauksellinen laki kuin se olisi ollutkin, jos se olisi voitu toteuttaa, nykyisessä muodossaan on kokonaan epäonnistunut yritys kansan raitistuttamiseksi, ja olisi näin muodoin ehdottomasti mielestäni jotain tehtävä nykyisestä väkijuoma-alalla vallitsevasta anarkian tapaisesta tilanteesta pääsemiseksi.

Nuor. oikeusneuvosmies K. P., Viipuri:

Kesäni vietän yhdessä tämän puolen pirtusalakuljetuksen keskuksista, nim. V:n pitäjän L:n kylässä. Tässä kylässä, joka ennen kieltolakia oli seutukunnan rauhallisimpia, on nykyään neljä pirtukauppiasta, jotka jokainen tietää, jopa poliisikin, mutta eivät näy heille mitään mahtavan. Koko kylän nuorista miehistä ei nykyään enää ole kuin 2, jotka ovat raittiita, kaikki juovat, pienet päimenpojatkin, sillä „aine” on niin halpaa, vain 30 mk. ltr. ja allekin.

Rannan tuomiokunnan tuomari:

Minun täytyy huomauttaa, etteivät mielestäni kieltolain säätäjät ole oikein oivaltaneet Suomen kansan psykeä, sillä 40-vuotisen tuomarintointani aikana saavuttamani kokemuksen perusteella ja muutoinkin yksityisenä henkilönä olen tullut vakuutetuksi siitä, että suomalainen on erittäin arka persoonallisesta vapaudestaan. Siinä luulen olevan suurimman syy, miksi kieltolaki ei ole saavuttanut kansakunnan yleistä hyväksymistä. Ei myöskään ole otettu kyllin huomioon muissa maissa saatuja kokemuksia. Esim. mitä kuuluisa englantilainen filosofi Herbert Spencer sanoo Englannissa aikanaan kokeillusta alkoholilaista (ruots. käännös: Inledning till Samhällsläran, Senare delen). Alkoholista vaikutuksesta ihmisen terveyteen voipi myöskin olla eri mieliä. Omasta puolestani annan suuren arvon sellaisen tunnontarkan tiedemiehen kuin Elie Metschnikoffin mielipiteelle (hänen teoksissaan ruots. käännöksinä: Om människans natur ja Om livets förlängning). Kyllähän on kieltämätön tosiasia, että alkoholi eri muodoissaan on mieluinen meille suomalaisille. Mutta eiköhän se mieliteko ole luonteenomainen kaikille pohjoismaiden kansoille ja eiköhän ilmanalassa ole sen kanssa jotakin yhteyttä. Olisi kohtuullisen elämätavan saavuttamiseksi kansakunnassa syytä kokeilla muillakin keinoilla kuin ehdottomalla kieltolalla. Sitten täytyy vielä johdattaa mieleen, että olemme kieltolain kautta valtiona kärsineet arvaamatonta aineellista vahinkoa, sillä tuo aineellinen puoli ja oman kansan etu kansojen taloudessa on sittenkin: „bellum omnium inter omnes”. Senhän olemme jo kyllin kokeneet. Tosiasia on, että Suomeen on tuotu ja yhä edelleen tuodaan suuret, etten sanoisi suunnattomat määrät vieraisa maissa valmistettua väkiviinaa ja muita alkoholijuomia ja että viinaa valmistetaan monella paikkakunnalla kotitarpeeksi viljasta, sokerista hiivan kanssa, rusinoista y. m. Nämä mietelmät lausun „sine ira et studio”; ja onhan se oman kansan onni ja menestys meillä sekä kieltolain vastustajilla että raittiusväellä sydämen asia.

Salmin tuomiokunnan tuomari:

Erikoisen huolestuttava ilmiö on ainakin Salmin tuomiokunnan alueella juopottelun tavaton ja aivan yleiseksi käynyt lisääntyminen maalaisnuorison keskuudessa. Seurauksena

siitä taas on ollut törkeiden rikosten tavaton lisääntyminen. Niinpä 3 viime kuukauden kuluessa on ratkaistu 14. alistettua rikosjut-

tua, jotka melkein kaikki ovat olleet murhia tai tappoja; ollen näistä 12 suoritettua rikos-
sentekijän ollessa juopuneena.

Mikkelin lääni. — S:t Michels län.

Heinolan tuomiokunnan tuomari:

Jos viljanhinta halpenee ja virolaisen spriiin saanti vaikeutuu, niin alkoholijuomien valmistuksen voi odottaa lisääntyvän. Kihlakunnanoikeuksien lautakunnat ovat, jäsenten puoluenäkökohdista riippumatta, vastahakoiset langettamaan ankarampia rangaistuksia kieltolain rikkomisesta, ellei se ole ammattimaista tai johdu muista alhaisemmista vai-
kuttimista.

Mäntylahden tuomiokunnan tuomari:

Alkoholirikokset ovat viime vuosina tavattomasti lisääntyneet. Mielestäni on jo aivan varmaa, että kieltolaki nyt jo on näyttäytynyt mahdolliseksi, sitä kun ei voida millään keinolla pitää voimassa. Arveluttavinta on, että kieltolain rikkominen yhä enemmän tunkeutuu sinnekin, missä ennemmin ei milloinkaan väkijuomalakeja rikottu. Sitä tietä varmaankin pian tulee näyttäytymään yleisenkin lainkunnioituksen aleneminen. Huomaatan vieläkin kerran, ettei kieltolaki vastaa Suomen kansan yleistä oikeustajuntaa, ja oikeushistoria todistaa kumoamattomasti, että milloin laki ei sitä tee, se tuo mukanaan yleisen ja yhteisen onnettomuuden.

Juvan tuomiokunnan tuomari:

Kuluneen kesän (1923) aikana pidetyissä välikäräjissä on alkoholipitoisen aineen valmistamisesta tuomittu m. m. alaikäisiä henkilöitä ja ovat he kuukusteltaessa kertoneet valmistaneensa viinaa omiksi tarpeikseen. Ennen maailmansotaa oli tämä ollut täälläkin, jota aina on pidetty „mustana” (m. m. uskomattomat ilmiannot Bobrikoffin ja Seynin aikana sanfarmistolle), mahdollottomana. Laivareitin varrella Sulkavalla ja Puumalassa ovat virolainen ja saksalainen sprii vallalla; Juvalla taas kotikeitto. Tuomitut rangaistukset eivät näy mitenkään ehkäisevän rikollisuutta, sillä rikollisuus tuntuu vuosi vuodelta vaan kasvavan. — Kun viinankaupalla ansaitaan hyvin, noin 80—100 markkaan litralta, on luonnollista, että niin kauan kuin ostajia löytyy, myyjiäkin aina on oleva. Ne saavutukset, jotka raittiusseurat olivat aikaansaaneet vuoteen 1913 saakka, tuntuvat hävinneen olemattomiin.

Rantasalmen tuomiokunnan tuomari:

Varma vakaumukseni, jonka tuomarina olen saavuttanut, on, että valtiovallalla ei ole mahdollisuuksia toteuttaa kieltolakeja ja että tilanne, jos entuudestaan ankaria rangaistuksia kovennetaan, yhä vaan pahenee ja johtaa arvaamattomaan sekasortoon usealla alalla.

Kuopion lääni. — Kuopio län.

Joensuun pormestari:

Joensuun raastuvanoikeudessa on viime vuosina käsitelty tavattoman paljon kieltolaki-
asioita, mutta muut rikosasiat ovat yhä vähentyneet, niin että varkausrikosasiat esim. ovat nykyään aivan harvinaiset, ja on niitä nykyään raastuvanoikeuden käsiteltävinä vain muutamia vuodessa. Kieltolakiasiat ovat sitävastoin lisääntyneet, huolimatta korotetuista rangaistusmääräyksistä. Tämä johtuu siitä, että väkijuomien kauppaaminen ja kuljetus on nykyään taloudellisesti tuottavaa

puuhaa ja että, mikäli esitetyistä rikosrekisteriotteista voidaan päätellä, ennen muista rikoksista, etenkin varkausrikoksista, rangaistut henkilöt ovat nyt ryhtyneet levittämään maahan ilmeisesti sangen suuressa määrin tuotavia väkijuomia maan kaikkiin ääriin. Kun yleinen mielipide pitää ilmiäntamista häpeällisenä, ei rikoksesta kiinnijoutumisen vaara ole suuri. Jos joku sattuuakin sitten joutumaan kiinni, pääsee hän, toisin kuin esim. varkausrikoksista, tavallisesti vain sakolla.

Iisalmen pormestari:

Iisalmen kaupungissa on havaittavissa se, että suuri joukko nuoria miehiä on varsinkin talvisin jättäytynyt työstä pois ja elättävät itseään ainoastaan viinanmyynnillä.

Surkean vaikutuksen tekee se, että useammin rangaistut käyttävät alaikäisiä lapsia apureinaan täten itse säästyäkseen ankarilta rangaistuksilta.

Pielisjärven tuomiokunnan tuomari:

Kieltolaki on aikaansaanut rikollisuuden lisääntymistä muillakin aloilla. Muun muassa ovat jyvä- ja jauhovarkaudet samoin kuin väkijuomain valmistamiseen käypien astioiden enastamiset huomattavasti lisääntyneet.

Sikäli kuin Pielisjärven tuomiokuntaan kuuluvissa kihlakunnanoikeuksissa käsiteltävinä olleitten, kieltolakirikoksia koskevien juttujen ja niissä langetettujen tuomioitten mukaan asiaa voi arvostella, ei kieltolaki ole täyttänyt siihen kiinnitettyjä toiveita.

Ilomantsin tuomiokunnan tuomari:

Kieltolaista aiheutuu muitakin rikoksia kuin välittömät kieltolain rikkomiset, esim. varastetaan tai otetaan luvattomasti toisten patoja viinankeittoon, kostetaan jollekulle, joka on esiintynyt jollakulla tavalla viinan vapaata valmistusta tai myyntiä vastaan, puhumattakaan poliisimiesten joutumisesta aseellisiin tekemisiin rikkojien kanssa, mistä voi johtua syytteitä poliiseja vastaan ampumisesta tai muusta väkivallan teosta. — Maaseudulla sanotaan (puhuttelu lautakuntia) juopumisen paheen lisääntyneen etenkin nuoren väen ja lasten keskuudessa. Tämä johtuu esim. sellaisesta, että nuoret uteliaisuudesta joutuvat viinatehtaille, joissa heille tarjotaan valmistettua juomaa, ja he siten tottuvat tuon aineen käyttöön. Vanha totuus on sitäpaitsi, että kielletyn puun hedelmä on halutuin. Kun vanhat yhä puhuvat väkijuomista ja niiden hankkimisen mahdollisuudesta, on luonnollista, että nuoret rupeavat

urheilemaan väkijuomain hankkimisessa ja johtuvat sitä itsekin käyttämään. Entisten alkoholilakien aikaan olivat viinan keittäjät ja myyjät jokseenkin yleisen halveksumisen alaisia. Nyt tuntuu asianlaita olevan toinen. Omasta puolestani en luule virka-alueellani kieltolain tuottaneen siunausta missään suhteessa. Tällaista mielipidettä olen kuullut ehdottomasti raittiiden lautamiestenkin lausuvan.

Liperin tuomiokunnan tuomari:

Olen laatinut seikkaperäisen tilaston kahdesta kihlakunnanoikeudesta, nim. Kontiolahden ja Pielisensuun pitäjien käräjäkunnan ja Liperin pitäjän käräjäkunnan kihlakunnanoikeuksista. Tämän tilaston perusteella tuon esille muutamia suhteita.

Päihytyneiden esiintyminen on Kontiolahden kihlakunnanoikeudessa todettu maailmansodan jälkeisenä aikana 27-kertaiseksi sitä edelliseen aikaan verraten ja Liperin kihlakunnanoikeudessa lähes 3-kertaiseksi. Alkoholijuomien nauttimisen on todettu lisääntyneen vuosien 1920—22 kuluessa verrattuna vuosiin 1917—19 Kontiolahden kihlakunnanoikeudessa lähes 8-kertaiseksi ja Liperin kihlakunnanoikeudessa 4-kertaiseksi. Alkoholipitoisten aineiden luvaton valmistus on vuosien 1919—22 kuluessa verrattuna vuosiin 1915—18 noussut Kontiolahden kihlakunnanoikeudessa yli 4 kertaa suuremmaksi ja Liperin kihlakunnanoikeudessa lähes 3 kertaa. Näiden aineiden kuljetus on Kontiolahden kihlakunnanoikeudessa vuosina 1919—22 verrattuna vuosiin 1915—18 kasvanut 7-kertaiseksi, mutta Liperin kihlakunnanoikeudessa pysynyt ennallaan. Alkoholipitoisten aineiden myynnin on Kontiolahden kihlakunnanoikeudessa todettu olleen vuosina 1919—22 lähes 7 kertaa ja Liperin kihlakunnanoikeudessa yli 4 kertaa suurempi kuin vuosina 1915—18. Rikollisuus on Kontiolahden kihlakunnanoikeudessa ollut vuosina 1919—22 lähes 2-kertainen ja Liperin kihlakunnanoikeudessa lähes 1½-kertainen vuosiin 1915—18 verraten.

Vaasan lääni. — Vasa län.

Borgmästaren i Vasa:

Jag måste anse det hava framgått, att förbudslagen icke hållit, vad därmed åsyftats. Genom lönnbränning och i synnerhet genom vittomfattande smuggling av spritdrycker, kaffe m. m. har aktningen för lag nedgått, folket depraverats. En lag, som ej motsvarar folkets rättsmedvetande, är ingen god, verklig lag. En sådan bör fortast möjligt ändras. Om så ej sker, fördärvas vårt folk och årtionden åtgå, förrän folkets moraliska nivå återkommer till den höjd, där den befann sig före kriget. Drakoniska straffbestämmelser för obetydliga förseelser (i jämförelse med grova brott) medföra icke bot för det onda. Man bör icke stirra sig blind på en fanatisk idé, som ändå icke kan genomdrivas.

Äldre justitierådmannen O. J. J., Vasa:

Om lagstiftaren vill grundligt och snabbt fördärva folket, bör han icke blott bibehålla, utan ytterligare skärpa förbudslagen. Erfarenheten har ådagalagt, att ju strängare straffen äro, dess mera ökas brotten mot förbudslagen. Om lagstiftaren däremot med beaktande av att förbudslagen sålunda visat sig innebära en den allvarsammaste fara för det sedliga tillståndet och efter nödigt begrundande av t. ex. 7 domareregeln, som säger, att all lag skall vara sådan, att den tjänar till menige mans bästa, och att därför, då lagen bliver skadlig, så är den icke mera lag utan olag och bör avläggas, vidtoges av förhållandena påkallad revision av lagen, skulle väl småningsom tillståndet åter förbättras och folknykterheten befordras. Det är för lagstiftaren uteslutande komprometterande, att folket i fråga om förbudslagen visat sig tidigare än lagstiftaren hava anammat citerade domareregels kloka innehåll.

Yngre justitierådmannen A. L., Vasa:

Förbudslagen har, i stället för att stävja alkoholmissbruket, ökat detsamma. Folknykterheten är ett begrepp, som hör det förgångna till.

Borgmästaren i Kaskö:

I synnerhet sommaren 1923 har antalet dryckesrörda på gatorna tilltagit i oroväckande grad. Sprit kan erhållas var som helst, när som helst och nästan huru mycket som

helst. Tidigare insmugglades i främsta rummet kaffe, men nu har spriten blivit den viktigaste smuggelartikeln. Anser att en revision av förbudslagen borde fås till stånd snarast möjligt.

Borgmästaren i Nykarleby:

Vill ytterligare tillägga, att lagens ineffektivitet mycket pregnant framträder. Så är det å denna ort icke förenat med några svårigheter att anskaffa det kvantum alkohol som önskas, och prisen äro, såvitt tillgängliga uppgifter hålla streck, särdeles måttliga. Alkohol i olika former förtäres allmänt.

Jyväskyläns pormestari:

Maallakin matkustaessani olen huomannut, että spriiitä on useissa paikoin nautittavana, kuten matkustajakodeissakin, joissa melkein aina tapaa juopuneita. Yleiseksi tavaksi näyttää tulleen väkijuomien nauttiminen ja juopottelu junissa, etenkin makuuvaunuissa, joissa ennen aikaan en koskaan havainnut juopuneita. Naiset sekä sellaiset henkilöt, jotka ennen välttivät väkijuomien nauttimista, nyt niitä yleisesti tarjottaessa nauttivat.

Ilmajoen tuomiokunnan tuomari:

Kieltolain voimaantumisen jälkeen ovat rikokset sitä vastaan Ilmajoen tuomiokunnassa joka vuosi yhä enentyneet, niin että nykyään suurin osa varsinaisista asioista ovat sellaisia juttuja, jota vastoin muut rikosasiat suunnilleen ovat pysyneet ennallaan. Tähän havaintoon olen tullut niinä lähes kymmenenä vuotena, kun olen istunut käräjiä sanotussa tuomiokunnassa.

Häradsövdingen i Nykarleby domsaga:

Fylleri- och förbudslagsmålen hava ökat sedan fredsåren med 2 000 å 3 000 %; aktningen för lagen är i nedgående; ökning av misstänkliga vittnesmål har egt rum, besynnerligen i förbudslagsmål; grannsämjan lider av de många, mest anonyma angivelserna; råhet och förvildning synes vara i tilltagande.

Jyväskyläns tuomiokunnan tuomari:

Kun miedompjen väkijuomain puutteessa on alettu nauttia väkevempiä juomia, denaturoitua spriiitä ynnä kaikenlaisia myrkyllisiä

surrogaatteja, väkijuomain väärinkäyttö on tullut räikeämmäksi ja paljon useammin kuin ennen tuottanut kuoleman, kuten oikeuksissa käsiteltävinä olleet kuolemansyyn tutkimukset osottavat.

Vitasaaren tuomiokunnan tuomari:

Melkein joka käräjäkunnassa on minulla nykyään kuolemansyyn tutkimuksia, joissa

kuoleman on aiheuttanut huonojen ja väkävien alkoholijuomien nauttiminen. Tällaiset tapaukset olivat ennen hyvin harvinaisia, mikäli tuomiokirjoista voi päättää.

Tilanne on minun ymmärtääkseni tätä nykyä ainakin täällä hyvin huolestuttava.

Oulun lääni. — Uleåborgs län.

Kemin pormestari:

Huolimatta elämisen kalleudesta ei kerjäläisiä liiku, ja vanhat juopotkin ja laiskimmatkin työläiset ovat hyvissä vaatteissa, heillä on varoja venyä joutilaina ja kahviloissa sekä iltamissa, joita adituiseen on työväentalolla itanssineen. Konserteissa ja teattereissa istuvat kalleimmilla paikoilla. Viinasta on mielestäni tähän ylellisyyteen raha säästynyt. Onhan joitakin työläisiä, jotka hioin juopottelevat ja jättävät joukkonsa talvella köyhäinhoidon avustettavaksi.

Piippolan tuomiokunnan tuomari:

Kieltolaki näyttää vaikuttavan etenkin nuorisoon turmiollisesti siten, että se on saattanut urheilunhaluista nuorisoa osoittamaan urheuttaan kieltolain ankarien säännösten rikkomisen kilvoittelussa.

Lapinmaan tuomiokunnan tuomari:

Myös Lapissa on jo havaittavissa yhteistoimintaa väkijuomain keittäjain, kuljettajain ja myyjäin välillä. Spriin tulvaaminen Lappiin on selitettävissä vain siten, että sen kuljetukseen ottavat osaa huomattavat liikkeet Etelä-Suomea myöten. Taistelemisen tällaista menettelyä vastaan on nykyiselle poliisivoimalle melkein mahdoton tehtävä. Sitäpaitsi jäävät pääsyylliset useassa tapauksessa rankaisematta, kun apurit tavallisesti ottavat kiinni jouduttaessa syyn niskoilleen. Väkijuomain vähittäiskauppaa varten sekoittaminen erinäisillä myrkyllisillä aineilla on Lapissa hyvin tavallista. Hinnat ovat kyllä korkeat, mutta se seikka ei näytä juomista estävän, sillä hintataso on Lapissa muutenkin tavallista korkeampi. Yleensä näyttää tilanne Lapissakin monin paikoin jo kehittyneen huippukohtaansa; ainakin on olojentuntijain vaikea ajatella, että se siitä enään voisi pahentua, sillä niin kurjaksi on se ehtinyt päästä.

III.

Kirkkoherrain lausuntoja. Uttalanden av Kyrkoherdarna.

Uudenmaan lääni. — Nylands län.

*Helsingin eteläisen suomalaisen seurakunnan
v. t. kirkkoherra:*

Kansliassa kieltolain rikkomussyytöksiä varten annettavista todistuksista päättäen kasvaa rikosten lukumäärä. Useinkin avioliittaisuksiin on syypäinä väkijuomien käyttö, jota aviopuolisot kertovat saatavan vapaasti mielin määrin.

Tf. kyrkoherden i Helsingfors norra svenska församling:

Såsom ett allmänt intryck kan jag meddela, att jag icke påträffat någon, som skulle respektera förbudslagen, och att då alkoholhaltiga drycker tyckas vara mycket lätt åtkomliga, det också drickes överallt. Vid begravningar och vigslar uppträda ofta berusade personer. För cirka en månad sedan drack en finsktalande, välklädd kvinna brännvin på en anförvants grav å Malm begravningsplats, så att hon blev redlöst drucken och åstadkom stor förargelse. Något dylikt har jag aldrig tidigare varit vittne till. Tidigare anhängare av förbudslagen, är det numera min fasta övertygelse, att den fullkomligt förfelat sitt ändamål och utgör det svåraste hinder för allt nykterhetsarbete.

Kyrkoherden i Helsingfors södra svenska församling:

Det synes som om förbudslagen icke kunde göras effektiv, enär man högst ofta till och med å öppen gata härstädes möter mer eller mindre berusade individer.

Tf. kyrkoherden i Brändö villastad:

Mina personliga erfarenheter över det rådande tillståndet inskränka sig till följande: 1. Alla äro djupt bekymrade över lagens ödesdiga verkningar, man ironiserar och skämtar inte mera. Det är t. ex. svårt att få ett bygge att fortskrida programenligt,

emedan arbetsplatsen fornmligen belägras av „tråkare” som försöka få arbetarna att taga emot och förtära deras vara. — 2. Den hemliga handeln omtalar man med indignation, men samtidigt med resignation; så länge förbudslagen finnes, är den ett nödvändigt ont, som ingen kan rå med. — 3. Att vara drucken anses fortfarande enhälligt som opassande. Om någon gör sig skyldig därtill, klandras det skarpt, men förlåtes naturligtvis. — 4. Om alkoholhaltiga drycker bjudas, tar man sitt glas med ett soligt småleende. Ingen vägrar. Och ingen frågar, om det är laglig eller olaglig vara.

Porvoon kirkkoherra:

Pappina luulen sattuvimmin voivani viitata Roomalaiskirjeen 7:nnen luvun 9:nteen värsyyn: kun käsky tuli, niin synti pääsi elämään.

Kyrkoherden i Ekenäs:

Ävsikten med förbudslagen var ju att göra en ända på dryckenskapen; icke att komma till en blott minskning, om än så liten. Att den åstadkommit någon minskning alls, har icke kunnat bevisas. Motsatsen påstås allmänt. Alltså är tydligt, att hela lagen är förfelad. Förbudslagens oförmåga att minska superiet är icke dess farligaste följd. Värre och svårbotligare äro de moraliska skadorna: missaktning för lag, allmän moralisk förslappning, hyckleri och lögn och all den vämjeliga smuts, som det hemliga och smygande säljandet, köpandet och anskaffandet har med sig.

Under min 31-åriga tjänstetid härstädes hava 6 dödsfall till följd av spritförtäring inträffat, alla efter förbudets införande. Av dessa 6 voro visserligen 4 orsakade av giftämne, men detta förtärdes av mistag under dryckeslag och i starkt berusat tillstånd, som

möjliggjorde misstaget. Dessutom hava under samma tid, men icke tidigare, inträffat dödsfall av alkoholfett hjärta.

Tf. kyrkoherden i Helsinge:

Med vemod måste man konstatera, att särskilt ungdomen håller på att förstöras genom bruket av alkohol, som finnes att tillgå i obegränsade mängder. En uppenbar fara ligger särskilt i automobilernas våldsamma framfart särskilt nattetid. Passagerarna äro ofta berusade, stundom även förarna.

Nurmijärven kirkkoherra:

Luulen, ettei kieltolaki saavuta yleensä kansan kunnioitusta, vaan salakuljetus tulee yhä lisääntymään, sitä kun on mahdoton estää maantieteellisen asemamme tähden.

Kyrkoherden i Sibbo:

Det är svårt att säga, huru förhållandet vore i landet med avseende på förbudslagens verkningar, om ej valutaförhållandena gäve så stor vinst åt smugglarna. Dock torde det förbliva en orubblig sanning, att en lag, som ej uppbäres av det stora flertalet respektabla medborgare i ett land, är förfelad. Lag kan ej levandegöra.

Förbud, sådant man måste använda det gentemot omyndiga, kan ej tillämpas gentemot alla medlemmar av ett folk. Det måste gå sönder, fastän många finnas som önska det. Huliganhopar, som gå sysslolösa och använda sin lilla förtjänst till en stor del till inköp av överallt tillgänglig sprit hava tyvärr uppstått i flere byar. Dessa huliganer torde tillhandagå spritjobbarna som agenter.

Kyrkoherden i Ingå:

Den äldre delen av arbetarklassen är jämförelsevis mindre berörd av dryckenskapen,

som i stället kastat sig över den ungdom, som vuxit upp under världskriget. — Landets ädeltsinnade stiftade förbudslagen, varvid de mindre frestade åtog sig att med alla andra avstå från rusdrycksbruket, för att också de mycket frestade skulle genom förbudet hindras från att frestas och bliva nyktra i stället. De ädeltsinnade stiftade lagen med gott hopp och i god avsikt, men det under världskriget fostrade „slöddret” tog saken om hand och fördärvade det goda uppsåtet.

Kyrkoherden i Karis:

Skulle ordningsmakten beivra överträdelserna mot förbudslagen, skulle aktningen för denna lag väsentligt ökas, och brotten där emot minskas.

Kyrkoherden i Sjundeå:

För egen del har undertecknad alltid varit och är en vän av helynkterhet. Men med avseende å förbudslagen har jag tyvärr kommit till den övertygelsen, att en förbudslag, som på intet sätt är effektiv, med stormsteg för vårt folk till både moralisk och ekonomisk undergång.

Vihdin kirkkoherra:

Kieltolakia pidetään sekä moraalisesti että taloudellisesti vahingollisena.

Elimäen kirkkoherra:

Kieltolakirikoksien ohella ovat murhat, kavallukset, omanvoiton pyyntö y. m. monistuneet. Tämän kaiken katson johtuvan siitä, että elävä Jumala ja hänen pyhä sanansa ovat hyljätyt. Pohja, jolla kansa voisi lujana seistä, on menetetty. Juureton puu huojuu tuulien mukaan.

Turun ja Porin lääni. — Åbo och Björneborgs län.

Turun Mikaelinseurakunnan kirkkoherra:

Seurakunnassani mielestäni kieltolaki on ollut siunaukseksi.

Taijassalon kirkkoherra:

Rannikkoseurakuntien lapset turmeltuvat ja hukkuvat. Joka askeleella he saavat nähdä

lain kiertämistä ja vanhempien ihmisten kalvuutta viina-asioissa, milloin onkimatkoilla viinaa merestä löytäen, milloin marjamatkoilla metsistä ja soista sekä vuorten rotkoista. Totta esimerkki vaikuttaa!

Kyrkoherden i Inö:

Förbudslagen har här verkat välgörande.

Mynämäen kirkkoherra:

Raittiutta harrastavat toivoisivat, että kun kerran kieltolaki on, niin tulisi sitä ankarasti valvoa, että sitä myös noudatettaisiin. Eikö lääkintöhallitus voisi tarkemmin valvoa, etteivät sen alamaisuuteen kuuluvat kysymyksessä olevaa lakia niin pahasti polkisi?

Mietoisten kirkkoherra:

Ennen sotaa oli Mietoinen raitis pitäjä. Vanhassa isäntäpolvessa oli korkeintaan 3—4 vähänkään „nauttivaista”. Juovuksissa oleminen oli häpeä ja se oli harvinaisuus. Nyt kuulee juoppojen kirkunan alati. Etenkin sunnuntain ajat ovat oikein joukkojuominkien aikoja. Isänmaan ystävä katsoo synkästi tulevaisuutta. Herra auta kansaparkaamme!

Merimaskun kirkkoherra:

Ei näe enää päihtyneitä, eikä kuule heidän huutoaan. Elämä on hiljaista varsinaisen väestön keskuudessa. Varallisuus on lisääntynyt. Mutta Merimaskun salmen läpi kuljehtivat tuovat kaupaksi juovutusjuomia, ja siten salakauppa rehoittaa. Elämä on nyt rauhallisempaa kuin ennen. Kansa tuntee juopumuksesta häpeän.

Kyrkoherden i Nagu:

Enligt min uppfattning har förbudslagens ikraftträdande inträffat vid olämplig tidpunkt, varför förvärsbegäret och vinningslystnaden i hög grad påtvingat särskilt ungdomen alkoholbruket.

Piikkiön v. t. kirkkoherra:

Olen monen kuullut väittävän, että tilanne täälläkin on pahempi kuin ennen kieltoa. Olen muuten sitä mieltä, että jos sivistyneistö alunpitäen olisi asettunut ehdottomasti kieltolain kannalle, ei lain vastustaminen olisi kansassa saanut sellaista vauhtia. Sivistys olisi siinäkin osoittanut voimaksi.

Kuusiston kirkkoherra:

Juopot juovat aina, keinoja ei puutu. Raittiit eivät juo, vaikka juomia olisi saatavissakin. Sillä välillä on joukko, jota kieltolaki sentään pidättää jonkun verran juomasta.

Sauvon kirkkoherra:

Juutalais-antikristillisen liberalismiin, sosialismiin ja kommunismiin, keisari Nikolain valapattoisuuden ja maailmansodan aikaan-

saaman yleisen siveellisen turmeluksen, mitkä kaikki ovat olleet päätekijöinä lainkunnioituksen vähenemisessä, yhteenlaskettuna tuloksena on nyt se jumalattomuus, jonka seurauksena ja ilmenemismuotona m. m. myös kieltolain vastustus ja rikkominen on. Tämän jumalattoman hengen vaikutuksesta meidän sanomalehdistömme jo heti alusta pitäen asetui vastustavalle kannalle kieltolakiin nähden, samoin myös koko meidän vapaamielinen „sivistynyt” säätyluokkamme, kauppiat, liikemiehet, ylioppilaat, tuomarit y. m. Tietysti seurasi kansa perässä. Jos sanomalehdistö ja sivistyneistö olisi lojalisesti alistunut kieltolakia kannattamaan, silloin kyllä varsinainen kansakin olisi sitä kunnioittanut ja noudattanut. Juutalais-antikristillinen sanomalehdistö ja sivistyneistö on turmellut kansan. Siinä on asian ydin.

Mutta ymmärtääkö sitä kukaan? Juutalaisten politiikkaan kuuluu kristinuskon hävittäminen maan päältä ja kristittyjen siveellinen turmeleminen, jotta he sitten paremmin voisivat kristikansoja hallita ja nytkeä ja lopulta kristillisten valtioiden raunioille perustaa oman antikristillisen maailmanvaltansa. Väkijuomain nautinto on saatava niin yleiseksi kuin mahdollista, jotta kansat rappeutuisivat, sentähden vaikutetaan yleiseen mielipiteeseen sanomalehdistön kautta. Tyhmit „kristityt” uskovat näitä viettelyksiä ja turmelevat itsensä minkä ehtivät kaikilla tavoin, m. m. myös väkijuomien avulla.

Jos jumalanpelko saataisiin paranemaan, ja jos kansa saataisiin tietoiseksi niistä salaisista voimista, jotka kullissien takana suunnittelevat sen perikatoa, silloin kyllä ruvettaisiin kieltolakiakin ymmärtämään ja kunnioittamaan.

Kyrkoherden i Dragsfjärd:

År 1918 såg man ingen drucken människa i Dragsfjärd församling. Nu när jag på söndag e. m. reser i församlingen för att hålla ändaktsstunder, ragla druckna karlar på landsvägen. När jag i hemmen förebrätt för superiet, har jag mött starkt motstånd och indignation. Jag anser, att förbudslagen borde i mångt hänseende ändras och för mildras.

Angelniemen kirkkoherra:

Varsinkin rannikkolaivoillamme täällä näyttää juopottelu käyvän verrattain yleiseksi, jopa kuljetetaankin väkijuomia. Täällä

lastaavista ulkomaalaisista höyrylairoista saavat lastaajat ostaa konjakkia y. m.

Uskelan kirkkoherra:

Eräällä kulkakunnalla oli viinanpoltto, myynti ja käyttö yleistä ja julkista, paheksuva: mielipide terrorisoitu, vaikenemaan. Tuli kansakoulu, uusi opettaja, innokas raittiusmies, perusti raittiusyhdistyksen: väkijuomat vetäytyivät piiloon, ääni hiljeni, kieltolaki on alkanut voittaa kunnioitusta.

Muurlan kirkkoherra:

Uskon, että kansan suuri enemmistö on kieltolain puolella edelleen ja mielipahalla näkee sen rikkomista, ja että juuri siksi sen rikkominen selvemmin huomataan. Jos julkinen sana, s. o. sanomalehdistö, selvemmin ja pontevammin tuomitsisi kieltolain rikkomisen, olisi se hyvä. Tarkempi kieltolain valvonta olisi myös toivottava.

Kyrkoherden i Hiitis:

Superiet har tilltagit också ibland denna befolkning, vilken dock i allmänhet varit jämförelsevis nykter. Orsakerna: 1) den minsta: behovet av husmedicin, 2) därefter: lusten att berusa sig något, 3) sedan: den lockande utsikten att förtjäna sig en liten förmögenhet genom rusdryckshandel, 4) sist och slutligen den ohejdade lusten att supa.

Så långt har man kommit, att man numera bjuder med sprit uppblandade drycker åt vem som helst, och det tyckes just ej mer verka någon blygsel hos dem som bjuda, när den, åt vilken de bjuda, avvisar en sådan dryck. Folket har nästan mistat till och med känslan av blygsel. Och även kvinnorna smaka med begärlighet på de spritblandade dryckerna, ja t. o. m. barnen göra det. Man har verkligen kommit så långt, att spritdryckerna icke mera anses vara farliga, och allra minst behöver man blygas över att smaka på dem. Följden har också blivit, att somliga redan leva i ett ständigt rus, ja, att de ej mer kunna leva dessförutan.

Vad än göras må i yttre avseende, spritdryckerna kunna icke avskaffas. Jagandet efter sprittråkarna blott uppeggar dessas stridslust, förmår dem till ännu större ansträngningar. Maktmedel hjälpa knappast. Ordet är det enda, som kan hjälpa. Men då borde den verksamhet mera stödjas, som sker till människornas andliga förbättring, och den verksamhet, som blott avser köttsliga

förlustelser — såsom danser och s. k. soaréer i allmänhet, mindre gynnas. Sön- och helgdagarna borde ej få användas för köttsliga ändamål, det tredje budet i Herrrens lag borde bättre efterföljas. Eljes går — enligt undertecknads åsikt — folket sin egen förruttnelse tillmötes. Ty där man sår i köttet, där skördar man förgängelse.

När en folkfest med lotteri och i synnerhet dans försiggår en söndag, då låter folket kyrkan vara, men när gudstjänsten är slut och „festen” tager sin början, då vimlar det av medelålders och unga människor. Och vid dessa s. k. fester supes det så gott som utan undantag.

Statsmakten borde göra allt vad göras kan för att uppmuntra arbetet för människosjälarnas frälsning, och gör den det, skall frukten icke heller utebliva.

Ahlaisten kirkkoherra:

Ihmisten omatunto nukkuu, joten herätystyötä olisi tehtävä, jotta ihmiset huomaisivat, että kieltolain rikkominen on rikos Jumalaa, yhteiskuntaa ja lähimmäistä vastaan. Myös viranomaiset suhtautuvat „läpi sormien” kieltolain rikkomuksiin, mutta heidän toimintansa yksin ei voi asiaa auttaa, jollei yleisö heitä tue.

Honkilahden kirkkoherra:

Kansakoululapsiakin näkee juopuneina, ja naisten seurustelu ja ihailu juopuneihin nähden sekä nurkkatanssit ovat havaittavina nykyään.

Lapin v. t. kirkkoherra:

Naiset melkein poikkeuksetta pitävät kieltolakiä suurena siunauksena. Joskin muutamia heistä on saatu tämän lain rikkomisesta kiinni, osoittaa se vain ajattelemattomuutta tai sitten rahanansaitsemisen halua.

Kankaanpään kirkkoherra:

Erityinen villintyminen juopottelussa näyttää varsinkin muutamissa kylissä valtaanneen miehet jopa naisetkin aivan viime aikoina.

Hämeenkyrön kirkkoherra:

Kovennetut rangaistukset näyttävät vaikuttaneen ehkäisevästi ainakin salapoltoon nähden.

Mouhijärven kirkkoherra:

Kaikesta huolimatta kieltolaki on kansallemme ollut siunaukseksi. Jos sen valvonta saataisiin todella päteväksi, niin mikä siunaus siitä koituisikaan kansalle.

Alastaron kirkkoherra:

Kieltolaki lienee sittenkin uusista säännöstelyistä paras.

Harjavallan kirkkoherra:

Jos toisaalta on alkoholijuomien käytössä vähennystäkin huomattavissa, varsinkin säännöllisten työläisten ja muiden vakavien kansalaisten keskuudessa, on toisaalta väkijuumien käyttö joko pysynyt ennallaan tai lisääntynyt.

Suotava olisi, että lainvalvonta olisi tarkkempi, ja että poliisiviranomaiset saisivat vaikutusvaltaista tukea. Nykyään yleinen mielipide ei ole kieltolaille suosiollinen eikä aina viranomaistenkaan.

Köyliön kirkkoherra:

Yhtenä syynä juoppouden levenemiseen on kieltolain velto valvonta. Kieltolain valvoja on itse huonona esimerkkinä.

Säkylän kirkkoherra:

Lainkunnioituksen väheneminen on siirtynyt ylhäältä alas kansaan, sieltä pitäisi puhdistus, suursiivous alkaa ja vaatia ehdotonta raittiutta. Jos ei niin tehdä, eikä voida tehdä, niin ei kansaakaan raittiiksi saada. Sillä esikuva vaikuttaa.

Liedon kirkkoherra:

Mitä tilapäiseen kurjuuden poistamiseen kieltolain alalla tulee, niin vaatii asia kieltolain tarkistusta, lyhentämistä ja selventämistä sekä sen ehdotonta voimaannpanoa kaupungeissa ja maalla.

Ruskon kirkkoherra:

Ruskon kirkkoherra:

Ennen vuotta 1914 ei tietääkseni kukaan ruskolaisista puhdasta spriitä ostanut eikä käyttänyt. Nyt kieltolain aikana eivät lainrikkokat juuri muuta ostakaan kuin spriitä. Tästä on ollut seurauksena, että kun ennen Turussa käydessä pitäjäläiset kuittasivat halunsa väkijuomiin 1 tai 2 olutpullolla, ostetaan nykyään vähintään limonaadipullollinen spriitä ja kun ei tätä osata tarpeeksi varovaisesti käyttää, palataan useinkin kaupungista tukkihumalassa ja samasta pullosta humallutaan vielä seuraavanakin päivänä. Kun sitäpaitsi spriin nauttiminen tapahtuu salaisesti, ei aina ole tilaisuutta liittää siihen miedontavia aineita, vaan juodaan sellaisenaan, raakana, koituu tästä varmaan haittoja terveydellekin. Silmäläpitiän virka-alueitani saanen yksityisenä mielipiteenäni lausua, että kieltolaki muihin juomiin nähden pysytettäisiin nykyisellään, mutta entisaikainen olut voisi olla haluavien saatavissa. Viinejäkään ja punsveja älköön laškettako vapaiksi, sillä perin vähän maalaiset ovat niitä koskaan käyttäneet. Jos sen sijaan maalaisen saatavissa olisi olutta, vaikkapa erinäisin rajoituksinkin, ei hän silloin haluaisi väkevämpiä ja kalliimpia juomia ostaa. Kyseessä on näet mielestäni sellaisen paheen ja epäkohdan poistaminen, joka ei ole ulkonaisella lailla ja silmänräpäyksessä kokonaan korjattavissa. Vuosisatainen tapa ja paha, useinkin isiltä peritty himo, tarvitsee jonkun varaventtilin, jos tahdotaan saada ihmiset pitämään kunniaa kieltolakia ja kasvattaa heitä sitä noudattamaan jyrkimässä muodossansa.

Ahvenanmaa. — Åland.*Kyrkoherden i Eckero:*

De som här begagna rusdrycker anse det mycket bekvämare att anskaffa sådana nu än förr. Förr måste de köpa ett visst kvantum och på ett enda ställe i staden, men nu kommer agenten och bjuder ut huru mycket eller litet som helst och för ner det beställda till båten eller överenskommet ställe.

Kyrkoherden i Jomala:

När de som skola häva tillsyn över förbudslagen, själva uppträda berusade upprepade gånger å offentlig plats, när överklassen, de bildade och tongivande vid sina fester såväl i hemmen som å offentliga ställen berusa sig med rusdrycker, när läkarena tillfredsställa människors „legala” behov av starka

drycker med spritrecept och även åt notoriska drinkare lämna sådana, så att, när de uppträda berusade på pastorskansliet, vid förfrågan varifrån de bekommit rusdrycker, uppge läkaren som förmedlingsman, då har man icke rätt att beklaga sig över att dryckenskapen tilltar bland ungdomen.

Med vilken rätt kränker överklassen utan hejd och skam förbudslagen, förmenande, att de lägre folkklasserna icke skola följa exemplet. Tror överklassen, herrarna i Mariehamn och på landsbygden, sig kunna kränka lag, utan att detta skall verka menligt på befolkningen. När man nu ser följderna av sina egna lagbrott, en tilltagande dryckenskap, ty befolkningen och särskilt ungdomen gör blott vad den sett och hört herrarna göra, då slår man sig för sitt bröst likt fariseen och skyller på förbudslagen. När ha dessa herrar, som nu tala så hycklande om nykterhet, en enda gång framhållit, att en landets av riksdagen antagen lag skall följas t. o. m. av herrarna och överklassen, tills denna lag på laglig väg blivit upphävd.

Tillåtligt är att arbeta på en lags upphävande, om man anser den olämplig, men tills ifrågavarande lag upphävts, måste den följas och ordningsmakten, om den vill göra skäl för namnet, måste använda alla medel för att hålla lagen i helgd också bland överklassen. Har något sådant försökts? Har ordningsmakt och läkare vid sammankomster och festliga tillfällen, där överklassen samlats, sett till att förbudslagen följts? Knappast. Vad som bland folket berättas om dessa tillfällen, där ofta högsta ortsmyndigheterna varit med, tala sitt djupt sorgliga språk, mycket sorgligare, än att några vilseförda 15-åringar vid vissa tillfällen berusa sig.

Vi leva nu i en annan tid än före kriget. Då hade herrarna vissa privilegier, som en hygglig allmogeman icke ansåg sig böra

följa; men tiderna ha förändrats. Vad som är berättigt för överklassen på de fina hotellen, vid femtioårsdagar och avskedskarankor, det anser sig det lägre folket berättigt till på kaféer och danser. Med samma rätt som de borgerliga trotsa en lag som icke fäller dem i smaken, anser sig kommunisten icke heller bunden av lagar, som förbjuda honom att göra vad honom lyster.

Den största besvikelse beträffande förbudslagen var, att ordningsmakten icke var vuxen sin uppgift och att läkarkåren med få undantag föll för den snöda mammon, samt att tidningspressen icke lämnar något tillfälle obegagnat att komma förbudslagen och dess anhängare till livs. Se där de huvudsakliga orsakerna till brotten mot förbudslagen och den tilltagande dryckenskapen bland svenskarna i vårt land.

Man yrkar på Brattsystem i stället för förbudslag. Tror någon att herrarna skola nöja sig med ett sådant. Då man en gång tror sig kunna saklöst bryta mot förbudslagen så bryter man även mot andra lagar, som ställa sig i vägen för ens självväld. Därhän har överklass och tidningspress fört vårt folk genom sitt öppna trots mot förbudslagen.

Vad har samhället och lagen att göra med vad jag behagar äta och dricka, säger man, alldeles vad tidningspressen så ofta förkunnat. Ingen hänsyn för andra, fastän det jag dricker kan göra mig till en samhällsfarlig individ. Huru ha vi icke i dessa tider läst om berusade bilförare ja t. o. m. tågförare, som satt många människors liv och andras egendom i den största fara. Och ändå skulle samhället icke ha något att säga om vad man äter och dricker. Det hela bottnar däri, att man icke anser sig ha några skyldigheter mot sina medmänniskor. Kains ord: skall jag taga vara på min broder? äro betecknande för tänkesättet i våra dagar.

Hämeen lääni. — Tavastehus län.

Tampereen v. t. kirkkoherra:

Mielestäni maailmansodan järkyttävät tapaukset ja punakapina ainakin yhtä suuressä määrässä ovat lainkuuliaisuuden vähenemiseen vaikuttaneet. Kirkkokansliassa käytävästä yleisöstä voipi tässä suhteessa tehdä

tarkkojakin huomioita. Kesäkuussa tänä vuonna kävi 3—4 henkilöä, joista huomasi, että olivat nauttineet väkijuomia, mutta käyttäytyivät muuten moitteettomasti. Siitä lähtien on asian tila huonontunut viikko viikolta. Nykyään on harva se päivä, ettei

kävsi juopuneita kansliassa ja jopa sellaisia, joita on pitänyt väkisin toimittaa pois virka-huoneesta.

Lopen kirkkoherra:

Lait ja asetukset jäävät „hurskaiksi toivo-muksiksi”, jollei niitä toteuteta ja jollei panna tottelemaan. Jos ei kansaa saada kiel-tolakia tottelemaan, niin lakien noudattami-nen yleensä häviää; kuka sanoo, mikä on laki, jota on noudatettava. Jos kieltolaki-asiassa täytyy pakosta peräytyä, niin var-maan vastustus kaikkia epämieluisia lakeja vastaan saa ikäänkuin pontta ja tukea.

Lammín kirkkoherra:

Täällä on juoppous vanha pahe, jopa mel-koinen. Miesten kotitekoinen väkevä sahti on pikkuporras pidoissa. Ei sitä myydä, vaan se on kotitarpeiksi.

Salapolttimoista en tiedä, mutta „viina-trokareita” kyllä on. Nimismies on halukas saattamaan niitä syytteeseen, mutta harvoin kukaan uskaltaa antautua todistajaksi.

Jokioisten kirkkoherra:

Kieltolain vaikutuksesta epäilemättä joh-tuu työväestön taloudellisen aseman paran-tuminen paikkakunnalla. Samoin ovat nyt kaikki perhejuhlat raittiita, joten ei ollut asianlaita ennen maailmansotaa.

Urjalan kirkkoherra:

Kieltolaki on säilytettävä. Se on luja pohja raittiustyölle. On enemmän työtä teh-

tävä ja huomiota kiinnitettävä aatteelliseen raittiustyöhön, jotta kansa heräisi huoma-maan, miten kieltolaki valvoo kansan parasta ja tahtoo vapauttaa kansan juovuttavien juo-mien orjuudesta.

Somerniemén kirkkoherra:

Maantierauhattomuus on tullut semmoi-seksi, ettei sunnuntai-iltaisín mene hevosí-neen maantielle, ellei pakko káske.

Kalvolan kirkkoherra:

Toivottomuus vallitsee, sillä tuomitut vii-nanmyyjät, jotka ovat kaiken pahan juurena paikkakunnalla, vetoomisella ja muilla „lail-lisilla keinoilla” viivästyttävät tuomion täy-täntöönpanoa, jolla välin he saavat tuomion laskuun tehdä mitä ikinä tahtovat.

Sääksmäen kirkkoherra:

Kieltolain kannattajien luku harvenee päivä päivältä. Uhmalla nyt juodaan ja lakia rikotaan. Kaikkialla sanotaan olevan spriitä saatavissa. Muutosta tarvitaan. Periaatetta (kieltolakia) ei saa muuttaa, mutta liekö hyvä, jos miedot viinit y. m. saisivat va-paamman oikeuden. (Huom. Ranskan kaup-pasopimus y. m.)

Ylöjärven kirkkoherra:

Joskin rikkomuksia kieltolakia vastaan tehdään, se on kaikesta huolimatta vienyt rahvaan pitkän askeleen eteenpäin raitti-uudessa. Olisi kansallemme varmaankin kor-vaamaton vahinko, jos se tulisi peruutetuksi.

Viipurin lääni. — Viborgs län.

Kyrkoherden i Viborgs stads svenska för-sämling:

Man är fullt på det klara med, att för-budslagen ej tillkommit såsom ett uttryck för ett smänings framvuxet allmänt rättsmed-vetande, som skulle ha skapat sed och hävd hos folket, än mindre av några religiösa mot-iv, utan nära nog uteslutande av flere poli-tiska partiens inbördes kamp och strävan att överbjuda varandra i fråga om humani-tära reformprojekt, vilka tjänat som bete vid välfiske under valen till riksdagen. — Vi-dare anser man förbudslagen vara en produkt av en yttlig och kortsynt mekanistisk-mate-

riell livs- och världsåskådning, enligt vilken varje åtgärd av legislativ art, såsom en or-sak med ett visst kvantitativt omfång, nöd-vändigt enligt orsakslagen måste giva upp-hov åt en följd av motsvarande kvantitativt omfång, så att när alla rusdrycker förbjudas bör följden därav bliva absolut nykterhet. Nu gäller förbudslagen icke enbart rusdryckerna, utan levande människor, med vilkas moraliska övertygelse man hade bort räkna. Den per-sonliga övertygelsen har man sina grundsät-ser trogen trott sig, så som alla tider, kunna undertrycka med våld, i detta fall med oer-hörda straffbestämmelser, som skola verka

ayskräckande, samt en kustbevakning, som måste göras allt mera omfattande och dyrbar ju längre tiden lider, och tävlingen mellan tulltjänstemän och smugglare fortgår, en tävlan, som dock alltid kommer att resultera i en överväldigande vinst för smugglarna, vilka uteslutande arbeta i eget intresse.

Sälunda hava dessa förbudssträvanden lett till ett tillstånd på sprithanteringens område, som för alla tänkande människor framstår som en ren komedi, i vilken ingen drar sig för att spela med, ifall han finner eget behov eller vinning motivera därtill. Men när en sak eller idé blir offer för åtlöjet, såsom förbudslagen blivit det, är den ohjälpligen förlorad, emedan dess helgd därigenom blivit förstörd. Skulden till denna ödeläggelse av lagens helgd bära endast de, som i sin kortsynthet och okunnighet stiftat dylik lag, glömska av att folken aldrig kunna humaniseras medels förbudslagar, utan att därtill kräves moraliskt högt kvalificerade personligheter, vilkas livsauktoritet är stark nog att lägga grund för folkets moraliska uppfattning och sedvänja, som sedan kan få sin avfattning och sitt stöd i en kommande lag. Envar med något av verklig allmänbildning och därigenom förvärvat historisk syn på livets sedliga evolution måste inse, och det uttalas allmänt inom undertecknads ämbetsområde, att förbudslagstiftningen svårt förbrutit sig mot normerna för all sund lagstiftning och därför måste bliva föremål för en grundlig revision, med beaktande av dessa normer.

Kotkan kirkkoherra:

Suurin vahinko, mitä kieltolaki tähän saakka on saanut aikaan, on, että todellista raittiustyötä on jätetty kokonaan suorittamatta. Ennen jokainen kunnian kansalainen suoritti raittiustyötä, nyt se on jätetty ilmi-antajain huostaan. Moraalinen tappio on niin suuri, että sen huuto nousee korkealle tavaisiin saakka. Kieltolaki ei vie raittiuteen. Ainoastaan kasvatuksen kautta voi siihen päästä. Ja elävä usko Jeesukseen Kristukseen takaa todellista raittiutta.

Jos ne rahat, jotka uhrataan kieltoain ylläpitämiseksi, tulisivat todellista kristillistä työtä yarten maassamme kansamme kasvatukseksi, niin sitä tietä pääsisimme varmaan raittiutta likemmäksi.

Nuijamaan kirkkoherra:

Kieltoain vaikutus Saimaan kanavan varrella olisi varsin tehokas, jos saataisiin kanavan varrelle tarpeellinen määrä poliiseja, jotka tarkastaisivat kaikki tulevat ja menevät lotjat ja alukset.

Kymin kirkkoherra:

Ellei salakuljetusta Suomenlahdella hallitus kykene edes osapuulleen ehkäisemään, on lain valvonta mantereella tulokseton. Salakuljetus Suomenlahdella ei lopu, ennenkuin muutama moottori lasteineen on ammuttu meren pohjaan. Asema on tällä hetkellä: joko — tai. Joko lujat otteet lain puolelta tai sitten on laki kumottava. Kun Suomen kansa on juonut vapaasti 1—2 vuotta, ehkä sitten heretään. Ehkä sitten kelpaa kielto-lakikin.

Haapasaaren seurakunnan saarnaaja:

Paikkakuntalaisissa, mikäli tiedän, ei ole yhtään salakuljettajaa. Mutta jos ottaa huomioon, että Haapasaaren alueen kautta toispaikkakuntalaiset salakuljettavat etupäässä Virosta tuotua alkoholia, jota täällä on takavarikoitu ja että Haapasaaren rannoilta löydetään spriikanistereita — viime joulun tienoissa (1922) löydettiin n. 2000 litraa spriitä — niin lienee katsottava, että luvaton maahantuonti on lisääntymässä.

Vehkalahden kirkkoherra:

Olen täysin vakuutettu siitä, että juoppous olisi vielä yleisempi ja pahempi, ellei kielto-lakia olisi.

Sippolan kirkkoherra:

Jos väitettäisiin, että juoppous on kieltoain aikana joissakin kansalaispiireissä, esim. nuorison keskuudessa enentynyt, niin on muistettava, että se olisi ilman kielto-lakia lisääntynyt monin verroin enemmän.

Tytärsaaren seurakunnan saarnaaja:

Koska väkijuomien nauttiminen rupeaa käymään jokseenkin yleiseksi nuorison, poikien, jopa kohta lastenkin keskuudessa, samoin kuin siitä johtuva huono elämä tappe-luineen y. m. paheineen, ja kun kerran meillä kieltolaki on kansan hyväksymänä, niin on se voimassa pidettävä siten, että lain valvojiksi asetetaan ehdottomasti raittiita, arvovaltaisia, vakavia, koulun käyneitä henki-

löitä — sellaisia on ja täytyy olla, on etsittävä! Poliiseille ja tullivirkamiehille on annettava laajat valtuudet, niin että he esim. saavat puolustaa itseään ja käyttää tarpeellista voimaa ottaessaan kiinni rikollisia. Pilkkaa ja pahennustahan se vain herättää, kun on toimesta oppimaton ja juopotteleva virkamies, joka ainoastaan pintapuolisesti viran puolesta tekee, jos tekee, tehtävänsä. Tässä esitettäköön tapahtumasta esimerkki: Virosta tulee alus, jossa luulojen mukaan on pirtua. Paikkakunnan virkamiehet toimittavat tarkastuksen, eivätkä löydä mitään. Asia on valmis. Samassa saapuu paikalle vieraspaikkakuntalainen tullimiehistö, joka toimittaa uuden tarkastuksen ja löytääkin pirtua melkoisen määrän. Meillähän on yleensä tuhlaisia virkamiehiä, monia, virkatoverien suosituksilla siksi tulleita paikkakuntalaisia y. m., jotka salakuljetuksesta puhuttaessa tyynesti voivat sanoa tokaista: „Täytyyhän sitä (esim.) kalastajilla olla jotain tienestä tällaisina aikoina.”

Jollei lakia pidetä voimassa, niin se kumottakoon tai muutettakoon.

Kouvolaan kirkkoherra:

Nekin, jotka ennen ovat harrastaneet raittiutta, pitävät kieltolakia nyt suorastaan onnettomuutena maalle, puhumattakaan muista ihmisistä. Tätä lakia näyttää olevan mahdollon ylläpitää. Tilanne ainakin Kouvolaan nähdessä on aivan epätoivoinen.

Noin 50 % väestöstä juo. Kaikissa ammattiluokissa on suuresti oikein rapajuopojia, useissa tuskin löytää edes kohtuuden rajoissa pysyvää miestä. Niin esim. rautatie- läisten parissa on varsinkin johdossa alkoholisteja. Muurarit, maalarit, puusepät y. m. ovat melkein poikkeuksetta ei vain väkijuomia nauttivia, vaan niiden orjia. Näin ei ollut ennen asianlaita. Suorastaan uhmataan lakia, joka ei vastaa kansan yleistä oikeustajuntaa ja jonka toimeenpanossa ollaan epäjohtonmukaisia.

Yhtenä syynä Kouvolaan on myös poliisivoiman suunnaton heikkous. Täällä saa tapahtua mitä tahansa ilman, että voi saada poliisia poliisilaitoksesta liikkeelle. Voisi mainita esimerkkejä murroista, varkauksista y. m. ja ennen kaikkea huligaanimellasteista ampumisineen, joissa ihmishenget ovat vaarassa, ja on turhaa odottaakaan apua poliisilta.

Tarvittaisiin ainakin kolminkertainen poliisivoima tällaisessa pursuavassa ja yhä kasvavassa liike- ja solmukeskuksessa. Nyt ei esim. voi olla yhtään miestä passissa kadulla ja yöllä on poliisikamarilla vain 1 mies, joka ei hievahda paikaltaan, vaikka tullaan ilmoittamaan mitä tahansa.

Yleinen moraalinen taso on alentunut kieltolain kautta, koska käsitys lain pyhydestä on saanut kuoliniskunsa. Sitäpaitsi eivät kaikki kieltolain valvojat ole tehtäviensä tasalla, kunniallisia ihmisiä tråkaseerataan, kun taas trokarit päästetään läpi käsien. Lie-neekö raha tässä pelaamassa mukana? Sen lisäksi nykyinen sota-aika on vienyt ihmisten moraaliset käsitykset alas. Kouvolan asema rautateiden risteyspaikkana, joka kerää erittäin markkina-aikoina paljon „löysää” väkeä; on myös myötävaikuttava seikka.

Jääsken kirkkoherra:

Tarvitaan valkaumuksellista raittiustyötä, jos mieli saada kansamme raittiiksi.

Ruokolahden kirkkoherra:

Olen seurakuntapalvelijana vuosien 1876—1923 kuluessa työskennellyt Pohjanmaalla, Satakunnassa, Hämeessä, Varsinais-Suomessa ja nyt Karjalassa. Yleisenä käytäntönä oli alkuaikoina — niinkuin kyllä tunnetaan — kaikissa tilaisuuksissa vieraille tarjota väkijuomia, mikä tietysti tuotti vaikeuksia niitten vastustamisessa. Raittiustyö oli kumminkin jo käymässä ja saavutti vähitellen yhä enemmän tunnustusta. Vuoden 1880 jälkeen taidettiin jo eri seuduilla huomata tuloksia käytännössäkin. Ruvettiin eri piireissä keskinäisen sopimuksen kautta jättämään väkijuomien nautintoa pois seurusteluista. Tämä antoi jo hyvää tukea seurakuntapalvelijain toimintaan samaan suuntaan. Raittien henkilöiden läsnä-olo vaikutti tuntuvan hillitsevästi muihinkin seurassa. Valaisvasti ja miettimiseen vaikuttivat maaseuduilla liikkuvat raittiuluennoitsijat. Sellaisina toimivat hyvin vaatimattomat henkilöt — joku suutari tai räätäli, sillä raittiustyötä hyvin vähillä varoilla kannatettiin, mutta harrastusta ja kansantajuisuutta heidän esitelmänsä osoittivat.

Tulin sitten v. 1894 Hirvensalmen seurakuntaan, jossa olosuhteet silloin näyttivät miltei mahdottomilta ja toivottomilta. Siellä olivat seurakunnan nuoret palvelijat ja krunnun palvelijat edellisinä vuosina tehneet in-

noikkaasti työtä hävittääkseen salapolton ja vähentääkseen juomisen. Saapi sanoa, että taistelua oli käyty. Sillä eräällä matkalla, jolloin otettiin pannu vehkeineen pois ja polttimo hävitettiin, riensivät polttajat oikotietä ja, kun viranomaiset saapuivat kohdalle, ampuivat siltavoudin ja yhden hevosen kuoliaaksi; nimismies ja toinen poliisi saivat haulia ruumiiseensa, vaikeivät kuolleet, nimismies tuli kuitenkin kykenemättömäksi enää virkaansa hoitamaan. Tuli uusi kruunupalvelija, joka yhä tarmokkaammin jatkoi apumiehineen taistelua. Toimintatapansa oli ja on neuvoa ja varoittaa luopumaan laittomuudesta, ennenkun hän vei oikeuteen. Minkä tunnustuksen ja kunnioituksen hän sillä saavutti, osoittaa seuraava tapaus: Erästä torpan vaimoa muutamasta Puulaveden saaresta oli 4:ttä kertaa syytetty viinanpoltosta (hänen miestänsäkin oli usein siitä rangaistu). Sinä päivänä, jolloin hänen asiansa oli oikeudessa käsiteltävänä, kävi hän pappilassa asialla, mutta sovittiin, että hän tulee takaisin, kun juttu on päättynyt, ja niin hän teki. Kun kysyin häneltä: „miten nyt kävi”, rupesi hän itkemään ja sanoi: „ennen se vähän kävi, mutta kun tämä vallesmanni tuli, joka on oikea vallesmanni, niin se (poltto) ei onnistu”. Neljän kuukauden vankeustuomion saatuaan tunnusti hän näin. Monena yönä herättiin vaskitorvien toittamiseen, kun kruununvirikailijat hävitysmatkoiltaan palasivat, voittoretkiltään. — Tapahtuipa kerran niinkin, että kantajat laskeissaan ruumiin hautaan, olivat niin horjuvat, että pelkäsivät heidän itsensä perästä sinne putoavan. — Viinarikosjuttuja vuodessa oli paljon, aina sataan asti. Moni menetti talonsa polton, juomisen ja kortinlyönnin tuottamista tappioista ja tylsistymisestä työhön. Vihdoin herättiin tästä tilasta. Raittius saavutti suosiota ja kannatusta kylissä. Isäntä liittyi isäntään. Varotettiin pahennuksen tekijöitä, uhaten muuten ilmoittaa heidät. Vuodet vierivät tässä ottelussa. Tuli aika, jolloin kirkkoväessä ei enää näkynyt juoppoutta, ei juopuneita, eikä yleisissä kokouksissa ollut häiriöitä; häitä vietettiin ilman väkijuomia; viinarikosjutut loppuivat oikeudessa. Jäljelle jäivät muutamat vakinaiset juopottelijat vain. Moni heistäkin murehtien ja häveten taisteli pahettaan vastaan. Väkijuomia oli kyllä läheisestä kaupungista saatavana, mutta niitä ei enää entiseen tapaan hankittu eikä käytetty. Valistustyötä luen-

noitsemalla olisi silloin ollut tarpeellista jatkaa edelleen tarmokkaasti, mutta ei ollut siihen varoja. Nyt on sielläkin tullut taantumus.

Siirryttyäni v. 1909 Keski-Suomeen oli ja on yhä siellä käynnissä sama kamppailu salapolttota ja juoppoutta vastaan. Nyt kyllä on salapoltto käynyt vähemmäksi, sillä salakuljetus on tehnyt jo melkein tarpeettomaksi sen varsinkin sisävesistöissä. Kamalaksi arvoitukseksi jää se, että nykyisissä iltamissa ja muissa samanlaisissa tilaisuuksissa tapahtuu enemmän puukotuksia ja murhia kuin ennen. Itsemurhat ovat lisääntyneet juopottelun mukana. Lakia vaan uhmaillaan. Uskontoa epäillään.

Valistustyötä kyllä paljon tehdään, mutta sivuutetaan sydän ja omatunto uudenaikaisissa henkisissä suunnissa. Jumala armosaan antakoon viisautta lainlaadintaan kansamme kaikinpuoliseksi raitistumiseksi.

Kivennavan kirkkoherra:

Juopuneita näkee maanteillä varsin usein. Iltamissa ja kokoustilaisuuksissa (häissä, kuuliaisissa) kerrotaan niitä aina olevan. Kunnan alueen laajuudesta (680 km²) johtuneen, että juopuneet verraten harvoin joutuvat syytteeseen.

Yleinen mielipide syyttelee kieltolakia, ikäänkuin kaikki paha siitä johtuisi. Varsinaisen raittistustyö — semmoiseksi en lue kiertokirje- ja muuta paperitoimintaa — on paikkakunnalla olematonta. En ole päässyt siitä ajatuksesta, että väkijuomien saanti on entisestään helpottunut. Koiviston toripäiviltä sanotaan olevan saatavissa „virolaista” ja Raivola on vanhastaan salakapakoidisesta tunnettu. Ammattijuopotkaan eivät väkijuomain saannin suhteen joudu milloinkaan puolaan. Aina sitä on saatavissa. Käsikaupassa apteekeista vapaasti saatavia riigabalsamia, kanelitippoja y. m., jotka pääasiassa lienevät alkoholia, käytetään paljon juovutustarkoituksiin. On varmaa, että tuo kauppa suuressa määrässä ehkäisee sen tarkoituksensa saavuttamista, jota varten kieltolaki on laadittu.

En puolestani luule olojen paranevan kieltolain kumoamisella, mutta en myöskään ole tullut vakuutetuksi, että kieltolain tarkoitusperä, kansan raitistuttaminen, olisi saavutettu. Se pitäisi kumminkin olla selvä, ettei kansan juomatapoja voida muuttaa pelkällä lainlaadinnalla, kiertokirjeillä ja muulla pa-

peritoiminnalla eikä suurta valtioapua nauttivilta järjestöillä. Tehokkainta raittiusystyötä ovat aikoinaan tehneet vapaaehtoiset palkattomat kansanmiehet ja -naiset, jotka kristinuskon pohjalla ja isänmaallisen mielen elähtytinä koettivat vaikuttaa vakaumukseen ja tapoihin. Mutta niin pian kuin politiikka ja raha alkoi näytellä osaa raittiusystyössä ja työ tuli politikkojen välttakeinoksi ja palkkalaisten ansiotyöksi, ovat tuloksetkin olleet sen mukaisia.

Vuokselan v. t. kirkkoherra:

Jos tiedustelee paikkakunnan vakituisilta asukkailta heidän käsitystään kysymyksiin nähden, saadaan kahdenlaisia vastauksia. Kieltolain kannattajat, joita on vähemmän, näkevät asiat valoisampina, kieltolain vastustajat, jotka muuten monetkin ovat persoonallisesti raittiita, selittävät taas kaikkien asiain menevän aivan hummingolle.

Se vain täytyy rehellisesti tunnustaa, että paljon nykyisin juodaan paikkakunnalla. Mutta kun nykyiseen Vuokselaan kuuluva Uusikylä on Valkjärven seurakuntaan kuuluminen aikoina ollut aina huonossa huudossa, niin eiköhän liene vanhaankin aikaan jo siinä kylässä kovasti juotu. Mitä tulee lainkunnioitukseen, niin ei lakia liene liioin arvossa milloinkaan pidetty. Eihän väki olisi muuten niin villiintynyttä ja riittaista Vuokselaan tällä erää, jos lainkunnioitusta olisi edes vähänkään ollut aikaisemmin.

Metsäpirtin kirkkoherra:

Ennen kuljetettiin viinaa ja muita väkijuomia Pietarista, mutta nykyisin luonnollisesti ei sitä enää harjoiteta. Otaksuttavaa on, että jos Venäjällä väkijuomain kauppa tulee käytäntöön, niitä myöskin aletaan sieltä salakuljettua.

Virolaisen spriin kuljetusta tietävästi harjoitetaan. Kerrotaan Raudussa väkijuomien kauppiaita olevan runsaasti ja välittävän tännekin tavaraa. Otaksuttavasti löytyy sellaisia paikkakunnallakin, vaikeivat he ole joutuneet kiinni.

Siihen, että kieltolain rikoksia ei tällä paikkakunnalla enempää ole huomattavammassa määrässä esiintynyt, on luullakseni osaltaan ollut vaikuttamassa tullimiehistön lukuisuus ja se tarmo, jota kevyällä paikkakunnalta poismuuttanut rajaviskaali osotti toimiessaan myöskin kieltolakirikosten selville saamiseksi ja rankaisemiseksi.

Täkaläinen apulaisnimismies on, mikäli olen häntä tullut tuntemaan, kaikin puolin tunnollinen virkamies ja säännöllinen elämässään, ja koettanut tehdä voitavansa kieltolain rikosten selville saamiseksi, mutta hänen toimintansa on vaikea yleisön välinpitämättömyyden jopa vastustushalun johdosta.

Räisälän kirkkoherra:

Kieltolain vaikutusta täytyy kaikesta huolimatta pitää hyvänä, se kun vähitellen juurruttaa kansaan väkijuomien käytön turmiollisuutta.

Parikkalan v. t. kirkkoherra:

Juopottelu Parikkalassa on viime aikoina huomattavasti vähentynyt. Suurimpana vaikutteena siihen lienee nimismiehen vaihdos. Edellisen nimismiehen aikana oli viinankeitto ja juopottelu kansan kertomuksien mukaan viranomaisten suojeluksen alaista. Uusi nimismies on osoittautunut tarmokkaaksi kieltolain valvojaksi, ja niinpä ovatkin tulokset selvästi huomattavissa.

Jaakkiman kirkkoherra:

Oloja katsellessani ja ajatellessani olen tullut siihen vakaumukseen, että kieltolaki on ollut suorastaan onnettomuus kansallemme, huolimatta siitä, että sillä on ollut joitakin hyviä vaikutuksia eräissä piireissä. Se on niitä uudenaikaisia sosiaalisesti mielteiden maailman parannuskokeita, jotka aina ovat vieneet ojasta allikkoon. Elämäni kululla saatoin yhä enemmän iloita kansamme yhä kasvavasta raittistumisesta, mikä tapahtui väkajuomien tiettävästi. Nyt on tullut sellainen taka-askel, jota on vaikea korjata. Ainakaan nykyisen kieltolain avulla ei sitä korjata. Kieltolaki ei ollut laatijainsa vakaumuksen tulos, vaan harkitsematon taktillinen tekele. Nyt ollaan joka taholla neuvottomia. Vakaumukseen perustuvalla raittiusliikkeeltäkin tuntuu olevan ikäänkuin pohja poissa. Puhujain ja kuulijain, kirjoittajain ja lukijain ajatukset kulkevat ympyrässä kieltolain ympärillä. Etsitään kieltolain hyviä tai huonoja vaikutuksia meillä ja muualla, tuon kieltolain, jota todella raittiusmieliset jo melkein vihaavat, kevytmieliset pilkkaavat.

Selvää kaikeksi on, että kieltolakia ei voida äkkiä kumota ja entiselleen palata. Mutta sellainen järjestely, jota prof. A. Serlachius ehdottaa, olisi ehkä paras tällä kertaa.

Uukuniemen kirkkoherra:

Väestön yleinen käsitys kieltolaista on se, että väkijuomien tulva on kyllä estettävä, mutta sen kokonaan kaupasta poistaminen

liian radikaalinen toimenpide. — Kuitenkin näkee kaikkialla kieltolain seurauksena sen, että varsinaisten juomarien luku on supistunut sängen vähiin ja väkijuomien tuottama muu kurjuus häviämässä.

Mikkelin lääni. — S:t Michels län.*Savonlinnan v. t. kirkkoherra:*

Kieltolaki on lisännyt kansalaisten terveyttä, edistänyt monen vähäväkisen taloudellista vaurastumista.

Hartolan v. t. kirkkoherra:

Kieltolain yleisvaikutus on siksi hyvä ja merkityksellinen, että sen kumoaminen olisi ääretön taka-askel kansamme hyvinvoinnissa.

Rantasalmen kirkkoherra:

— Jos järjestysviranomaiset valvoisivat lain noudattamista ja olisivat itsekin täydellisesti

raittiita, niin olisi kieltolaista anvaamattoman suuri siunaus.

Sulkavan kirkkoherra:

Sulkavan seurakunnassa, joka sijaitsee Saimaan vesistön seuduilla, on suuri määrä rahtilaivoja, lotjia, ja niiden omistajien, päällystön ja laivamiesten mukana tulee tavaton määrä Viron spriiä, jota runsaasti myydään ja jolla keinotellaan.

Punkkaharjun v. t. kirkkoherra:

Kuulemani perusteella voinen sanoa Punkkaharjun hotellien ympäristön asujamiston kieltolain kautta jonkun verran raitistuneen.

Kuopion lääni. — Kuopio län.*Iisalmen kirkkoherra:*

Mielestäni olisi kieltolaki joko ankarasti toteutettava persoonaan katsomatta, mitä menettelytapaa tuskin noudatettaneen, tai sitten palattava entiseen aikaan ja kieltolakisaarnaa sekä opetusta harrastettava. Nykyisellään ovat asiat hullusti. — Miksi ei salakuljetuksen estäjä saa käyttää asetta muussa kuin itsepuolustuksessa, ja kamala salakuljettaja käyttää sitä, kun vain uskaltaa? Rannikkoseuduilla olisi laki oleva aseessa.

Joensuun kirkkoherra:

Juopuneista ei ole läheskään enää sitä vaivaa ja vastusta kuin ennen sotaa, vaikka sodan seuraukset ovatkin lisätekiöinä. Perherauhaa on paljon säästynyt, samoin hyvinvointia. Poikkeuksia on kyllä lukuisiakin, mutta sellaisiksi ne sittenkin jäävät.

Nurmeksen kirkkoherra:

Kun viinan luvaton valmistaminen ja salakauppa on suuressa määrin lisääntynyt entisestään, niin kansan siveellinen taso alenee

aleneemistaan, ja kun lapsiakin käytetään tämän luvattoman elinkeinon harjoittamisessa, uhkaa yhä lisääntyvä siveellinen rappeutuminen nousevaa sukupolvea. Kieltolaki olisi viipymättä tarkistettava ja vuosikymmenisen lamassa ollut raittiustyö elvytettävä varsinkin puhutun sanan avulla ja raittiusseurojen perustamisen kautta sekä raittiusasian ottamisen kautta koko laajuudessaan nuorisoseurojen ohjelmaan.

Juuan kirkkoherra:

Kieltolaki on aivan liian ankara ja ampuu yli maalin, joten sitä olisi tarkistettava ja alkoholin käyttö saatava jossain määrin luvalliseksi.

Kiihtelysvaaran v. t. kirkkoherra:

Ennen kieltolakia paikkakunnalla aivan hurjasteltiin viinalla. Salapoltto ennen kieltolakia rehoitti täällä. Pappilaan tulevat asiamiehet olivat juopuneita, maanteillä, kirkkomaalla ja kirkossa, mutta varsinkin hautausmaalla esiinnyttiin yleensä juopuneina.

Mutta pelko tulla kieltolain rikkomuksesta tuomittavaksi on jo yleiseen seuraelämään, joka papilla on jokapäiväistä kansan keskuudessa, niin vaikuttanut, ettei papille tarjota väkijuomia, ei pienessäkään seurassa. — Alkoholijuomien nauttimisen vuosien 1920—22 kuluessa olen katsonut pysyneen ennallaan, mutta tahdon siihen mainita syynkin. Valtion poliisi täällä on enimmäkseen paikkakunnan mies, jolla on pieteettisiä suhteita, ei vain sukulaisiinsa, vaan yleensä paikkakuntalaisia kohtaan. Vaikka itse olen ehdottoman raittiuden ja nykyisen kieltolain kannattaja, en soisi, että poliisille, joka on paikkakunnan lapsi, pantaisiin ylenmääräistä, raskasta velvollisuuden kuormaa: saattaa heti edesvastuuseen isällisiä tahi veljellisiä ystäviään väkijuomarikoksista. Toiselta puolen ei suinkaan ole kieltolain syy, jollei poliisi hienotuntoisuudesta esiinny luvattoman valmistuksen ja myynnin ehkäisijänä, vaan tässä toteutuja ajatus, joka voidaan lausua esimerkiksi seuraavalla tavalla: „Vaikka tykki on hyvä ase, se ei vielä mitään merkitse, jollei ole miehiä tykin takana”. (Matti Helenius-Seppälän kirjoituksen mukaan, julkaisussa „Koitto” sivu 40, Amerikassa hänelle usein toistettu lause.) Meillä Kiihtelysvaarassa tunnetaan tämä, emmekä voi nauraa kieltomme muullekaan laille, vaan sääliä tunnemme miehiin, jotka joutuvat tuntemaan ristiriitaa velvollisuuden ja hienotuntoisuuden välillä. En usko, että asiain järjestely kieltolain vaatimusten mukaan on mahdollonta vierasten poliisien kautta. Ja mitä alkoholin kotona valmistukseen tulee, uskon että se loppuisi, jos saisimme enemmän miehiä toimimaan kunnassa sen lopettamiseksi.

Ulkosalla juopottelun katson vähentyneen, mutta jos numerot puhuvat niin, että rangaistujen luku on noussut vuodesta vuoteen 1920—1922 vuosien ajalla, niin merkitseekö se ulkona juopottelun lisääntymistä. — Ei,

vaan poliisimiesten heräämistä. Tämä viimeksimainittu seikka on huomattava. Meillä juuri naapurikunnassa on virkistävä, tässä suhteessa virkaveljiä virkistävä esimerkki. Maaherra eroitti luotettavien henkilöiden kanteista sieltä nimismiehen, ja seuraava nimismies näki hyväksi erota, ennenkuin nimikkään luotettavien henkilöiden toimenpiteestä tulisi erotetuksi. Molemmat tapaukset ovat nimismiesten henkilökohtaisten kieltolainrikkomusten seurauksia. Jälkien täytyy peloittaa.

Pielisensuun v. t. kirkkoherra:

Väestön suuri enemmistö toivoo täysikielön säilyttämistä.

Polvijärven kirkkoherra:

Omasta puolestani olen täysin raitis, mutta silti katson, että kieltolaki tuli sopimattomaan aikaan.

Lapinlahden kirkkoherra:

Väkijuomien hankkiminen tavalla tai toisella ja salajuopottelu kunnassa lisääntyy yhä enemmän ja juoppouden orjuuteen joutuu nuoria ja keski-ikäisiä miehiä yhä enemmän. Ehdottomasti raittiiden luku on vähemmistönä.

Keiteleen kirkkoherra:

Kieltolaki on mielestäni liian ahdas siinä suhteessa, ettei se salli raittiusmielisenkään kansalaisen saada laillista tietä pienimpääkään määrää alkoholia tosi tarpeeseen, esim. satunnaiseen sairaustapaukseen (ilman lääkärin määräystä), kotieläinten parantamiseen y. m. sellaiseen.

Leppävirran kirkkoherra:

Juoppous on etupäässä sentähden lisääntynyt, kun aivan nuoret ovat ruvenneet käyttämään väkijuomia yleisemmin kuin ennen. Kieltolakia en ehdottaisi kumottavaksi.

Vaasan lääni. — Vasa län.

Kyrkoherden i Sideby:

Oaktat all klagan mot förbudslagen torde det supas något mindre här, sedan det förbjöds; sista tiden har superiet ökat. I Sideby församling har icke varit vanken förr eller nu någon stor dryckenskap.

Karijoen v. t. kyrkoherra:

Omasta puolestani toivon yleistä raitistumista kovennetun ja kumoamattoman kielto-lain avulla, mitä Karijokeen tulee. Toivon kielto-lain saavuttavan yhtä suuren kunnioitukseen kuin muutkin voimassaolevat lait ja asetukset.

Tf. kyrkoherden i Närpes:

Om många personer säges, att de livnära sig h. o. h. genom sprithantering och få upphört med annat arbete. Uppmaningar till lydnad för förbudslagen mottagas med ett menande leende och verka som då man „kastar vatten på gåsen”.

Kyrkoherden i Korsnäs:

Enligt min ringa mening har förbudslagen råkat i sådant vanrykte, att den åtminstone nu måste anses alldeles omöjlig. Den sorgliga sanningen om förbudslagen är den, att det är endast samvetslösa spritmugglare och tråkare, som ha nytta av den. Dessa lagöverträdare rikta sig genom de spritfloder de leda in i landet. Så har i landet uppstått en okontrollerad och okontrollerbar sprithantering och användning. Detta har verkat ytterst menligt på själva nykterheten. Om denna dygd icke alldeles skall gå under, måste något göras. — Vad, det vågar och kan jag icke nu säga. Men vårt folk måste i alla fall räddas från det sedliga förfall, som nu så allmänt gör sig gällande. Hade straffbestämmelserna från början varit resoluta, hade mycket ont undvikits. Enligt min mening är det numera för sent att skärpa straffbestämmelserna i fråga om själva förbudslagen. Måhända vore det då bättre att revidera den och i stället skärpa straffbestämmelserna för smuggling och olovlig tillverkning av sprit. I detta avseende måste lagen stadga om straff, som för folkmedvetandet te sig som verkliga straff.

Kyrkoherden i Övermark:

Förbudslagen torde icke här i allmänhet verkat skadligt.

Ylistaron kyrkoherra:

Kieltolaki on hyvä, ja se on säilytettävä kansamme turvaamiseksi.

Kyrkoherden i Vörå:

För min ringa del har jag allt mer stadfästs i den övertygelsen, att förbudslagen varit till skada och förbannelse för vårt folk. Det kännes tungt att uttala detta, då jag själv varit med om att stifta förbudslagen.

Kyrkoherden i Oravais:

Under den korta tid, jag vistats härstädes, har jag dock funnit, att dryckenskapen särskilt bland de unga är i tilltagande. Min personliga åsikt är, att förbudslagen verkat raka motsatsen till vad den var ämnad att göra.

Kyrkoherden i Munsala:

Nykterhetstillståndet i Munsala kommun är tillfredsställande. Nykterhetsföreningarna verka intensivt, och torde Munsala höra till de nyktraste kommunerna i hela Svensk-Finland.

Alahärmän kyrkoherra:

Jos tämä tilanne jatkuu, kansamme ennemmin tai myöhemmin on suistuva siveelliseen ja taloudelliseen perikatoon.

Lapuan v. t. kyrkoherra:

Jos kielto-laista luovutaan, joudutaan varmasti mitä kurjimpaan tilanteeseen. Nykyisin saa kautta suuren seurakunnan iltaisinkin matkustaa näkemättä juopuneita, ei edes pyhäpäivin. Jokaisen huomiota herättää nykyisin juopuneen näkeminen; olotila entiseen verraten on valoisa.

Kyrkoherden i Esse:

Församlingens medlemmar äro ett nyktert folk. I min närvaro har intet lagstridigt ang. förbudslagen skett. Mången är mycket mera rädd för prästen än för polisen, som kanhända är en följd av bildningsgraden.

Under de senaste tiderna har jag ganska ofta observerat druckna, ja, oftare än på flere

är, på tåg, på städernas gator och på landsvägar sådana, som äro på hemresa från något stadsbesök. Av allt det har jag dragit den slutsatsen, att rusgivande ämnens bruk är i tilltagande och det i oroväckande grad.

Kyrkoherden i Terijärvi:

Större delen av församlingen utgör en varm vän och gynnare av förbudslagen.

Perhon kirkkoherra:

Perhon kunta on kaiken kaikkiaan raitis. Kymmeneen vuoteen en ole nähnyt, (enka liioin paljon kuullutkaan), yhtään juopumus-tapausta.

Kälviän kirkkoherra:

Kieltolaki on edistänyt taloudellista vaurastumista.

Ullavan kirkkoherra:

Pitäisi pitää kansan keskuudessa oikein kouraan tuntuvia esitelmiä, esim. sellaisista aineista kuin alkoholi ja perinnöllisyys. Se heitä havahduttaa.

Lohtajan kirkkoherra:

Raittius on niin korkealla kannalla seurakunnassamme ja kieltolain kunnioitus niin suuri, että, ellei muita paheita olisi, olisimme valoisa pilkku Suomen kartalla.

Kannuksen kirkkoherra:

Kieltolain vaikutus on mitätön tai negatiivinen siihen asti, kunnes yhteiskunta saa lainvalvojansa todella valvomaan lakia ja kunnioittamaan sitä. (Kansalaistenkin on silloin toteltava. Ehdottaisin voimaperäisempää valistustyötä valtion avustuksella.

Vimpelin kirkkoherra:

Yleensä on ehkä juoppous jonkun verran vähentynyt vanhempain keskuudessa, mutta juuri viime aikoina arveluttavassa määrässä nuorisossa lisääntynyt.

Kortesjärven kirkkoherra:

Alkoholiteollisuuden kannattajat rupeavat vastustamaan sitä vastustavaa suojeluskuntaa y. m.

Äänekosken kirkkoherra:

On mahdollonta ajatella kieltolain peruuttamista, mutta valtiovaldan on ehdottomasti te-

hostettava sen noudattamisen valvontaa, muuten se jatkuvasti tulee jäämään ivan ja pilkan esineeksi.

Toivakan kirkkoherra:

Ikuta suuremmat palkat, sitä enemmän juodaan.

Multian kirkkoherra:

Kieltolain tähänastinen vaikutus on virka-alueellani ollut hyvä. Se on edistänyt raittiutta ja hyviä tapoja. Ja jos kieltolaki tulisi kumotuksi ja väkijuomain myynti luvalliseksi, niin seurauksena olisi kieltämättä surullinen. Asia ei siitä konjantuisi niissä seuduissa, missä juopottelu nykyään rehoittaa. Mutta niitten lisäksi turmeltuisivat tällaisetkin rauhalliset sydänmaat, missä ei nyt muutama vuoteen ole tarvinnut nähdä usein hoipertelevia juoppoja ja kuulla niitten rähinää.

Pihlajaveden kirkkoherra:

Pari viikkoa sitten (elok. 1923) olivat täällä iltamat, joiden yhteydessä ilmaantui paljon juoppoja. Iltaman toimitsijoilla ei ollut syytä tähän, vaan sivulta tuli „kauppiaita”. Seurauksena: 6 henkilöä tulee oikeuteen juopumuksesta. Jollei tätä olisi sattunut, sanoisin, että seurakuntamme on raittiimpia ja hiljaisimpia kuntia. Ensimmäisen juopon näin täällä n. 2 1/2 vuoden ajalta juuri pari viikkoa sitten. Jos olisi äänestettävä kieltolakia kumoon, en sitä voisi tehdä hyvällä omalla tunnolla — ainakaan vielä.

Joka tapauksessa on kuitenkin valkaumuksellinen raittiustyö erittäin tarpeen. Ja uskon yleensä, että papit tekevät sitä sekä saarnatuolista että sen ympärillä.

Pylkönmäen kirkkoherra:

Työläisluokka on vaurastunut, kun ei ole juomia julkisesti saatavissa. Kieltolakia on vain kovennettava ja vielä tuntuvasi progressiivinen salkkojärjestys saatava voimaan.

Karstulan kirkkoherra:

Kyllä kieltolaki on sydänmaille ainakin suureksi siunaukseksi, kun totta puhutaan.

Sumiaisten kirkkoherra:

Viinamiehet yleensä vastustavat ja rikkoivat kieltolakia, mutta onpa poikkeuksiaakin.

Ne taas, jotka eivät kuulu viinaväkeen, ymmärtävät kieltoain kalleuden. Joka tapauksessa on tosi, että kieltoain on paras, mitä olla voi, mutta kieltoain on voimaperäisem-

min pantava käytäntöön, sillä viranomaisten taholla on ehdottomasti suurta huolimattomuutta ja se johtuu omasta väkijuurakkaudesta.

Oulun lääni. — Uleåborgs län.

Kajaanin kappalainen:

Kun väkijuurien laatua ei voida valvoa, on niitä helppo turmella kaikenlaisilla hengenvaarallisilla aineilla, joten kuoleman aiheita niiden käyttämisestä on ollut. Missä määrin alkoholipitoiset hajuveudet, kuten „Maria Farina”, ovat sitä, en tiedä. Miksi semmoisia saa vapaassa kaupassa olla? Jos on tosi, että on olemassa sadainen vakuutusyhtiö tehtyjen viinatakavarikoiden korvaamista varten, miksi ei kaiveta semmoista esille? Sen turvaa elättää salakuljetusta huolimatta kaikesta.

Limingan kirkkoherra:

Jos kieltoain ei olisi, olisi viinantulva ja juopumus vieläkin suurempi. Kieltoain ehkäisee ainakin osaksi viinan käyttöä. Mutta rangaistuksien kieltoain rikkomisesta tulisi olla ankarammat.

Oulujoen kirkkoherra:

Paikkakunnalla väkijuurisesti asuva väestössä, täällä syntyneessä ja kasvaneessa väkijuurisessä maalaisväestössä ei rappeutumismielisiä sanottavasti voi huomata, vaan on niitä huomattavissa eniten siinä liikkuvassa väestössä, jota kaupungin läheisyys ja työansiot tehtaissa ja teollisuuslaitoksissa tänne muualta houkuttelevat.

Oulunsalon kirkkoherra:

Aluksi kieltoain vaikutti vallan edullisesti ja raitistuttavasti, kunnes kävi selville, että sitä voitiin rikkoa rankaisematta. Harvoja uusia juoppoja on ilmestynyt kieltoain aikana, jotkut vanhatkin juopot ovat juomataansa jättäneet. Kieltoain hyvät vaikutukset virka-alueellani olisivat epäilemättä olleet verrattomasti suuremmat, jos luvattoman valmistuksen ehkäisy ja kieltoain noudattamisen valvonta alunpitäen olisi ollut paljon tiukempaa. Monasti olen tullut ajatelleksi: pitäisi olla 1 tai 2 tarmokasta raittiuspoliisia kutakin kihlakuntaa kohden avustamassa aina

vuorollaan paikallista poliisia, ja kieltoainkirikosten toteennäyttämisen pitäisi saada yksinkertaistetuksi esim. samaan tapaan kuin metsänvartiain kautta, siis valantehneiden raittiuspoliisien kautta, ja juopumuksesta olisi säätävä rangaistukseen jokainen, joka julkisesti muiden ihmisten nähdessä esiintyy väkijuurien liikkuttamana — ja jos näin kieltoain noudattamisen valvonta, joka yksityiselle paikalliselle poliisille käy monasti ylivoimaiseksi, olisi voinut olla paljon johdonmukaisempaa ja tiukempaa, niin olisivat tuloksetkin olleet paljon paremmat.

Utajärven kirkkoherra:

Juopottelu on ylipäänsä Utajärven pitäjässä vähempää kuin tietämäni mukaan useimmissa naapurikunnissa, joten täällä ei suurtakaan ristiriitaa lain ja käytännön välillä tunnettavissa ole.

Kiimingin v. t. kirkkoherra:

Tahtoisin alleviivata sitä käsitystäni, että väkijuurien käyttö verraten maailmansodan edelliseen aikaan on suuresti vähentynyt ja vuosien 1920—22 kuluessa ainoastaan vähän lisääntynyt.

Ylikiimingin kirkkoherra:

Mikä on kaikkein surullisinta, on se, että kotitekoisen valmistuksessa käytetään alaikäistä väkeä, joka siten ikäänkuin vartavastan valmistuu rikollisuuteen.

Olen itse raittiusmiehen ja olen omasta puolestani koettanut valvoa kieltoain voimassa pitämistä, jopa oman turvallisuuden ja kotirauhan menettämisen uhallakin, ja olen kaikesta tullut siihen vakaumukseen, että jos valtiovallalla ei ole enemmän kuin tähän asti edellytyksiä kieltoain voimassa pitämiseksi, niin parempi on, että kieltoain kumotaan kuin että se, puutteellisen valvonnan kautta, on nuorisollemme ja edesvastuuttomien vanhempien lapsille rikolliseen seikkailuun kii-

hoittajana. Sen sijaan, että valtiolta ehdottaa poliisivoiman vähentämistä, pitäisi sitä moninkertaisesti lisätä, puhumattakaan ruusaitten varojen myöntämisestä valistustyöhön.

Kuivaniemen kirkkoherra:

Tärkein huomautus: viranomaiset eivät tee tehtäviään kyllin tarmokkaasti.

Pudasjärven kirkkoherra:

Miltei joka kylässä keitetään viinaa ja kuljetaan kaupalla; rahtimiehet ja kuuleman mukaan autotkin tuovat ulkolaista pirtua Oulusta päin. Pitäjä on laaja, joten virkavallan käsi ei pitkälle ulotu, ja salakeittäjiä, pirtun välittäjiä ja kauppiaita ei missään niuresä ilmianneta. Esim. lukukimkereillä valitetaan vielä väkijuomavillitystä, mutta kukaan ei taivu ilmiannajaksi, mihin vaikuttanee koston pelkkokin. — Juopottelun arvelen myös osaltaan olevan tekijänä aviottomain lasten prosenttien kasvamiseen, sukupuolitautilien levenemiseen, lisääntyvään köyhäinhoito-asiatukseen y. m. s.

Alavieskan kirkkoherra:

Raittiustyötä on kieltolain hengessä edelleenkin jatkettava. Ilman kieltolakia olisivat asiat tällä alalla vieläkin hullummin. Normaalioloissa voimme vasta oikein arvioida kieltolakia, joka murroskautena kykeni toki jossain määrin suojaamaan kansaa alkoholitulvaan huklumasta.

Rantsilan kirkkoherra:

Kieltolaki on kieltämättä tuonut monen entisen juomarin kotiin hyvinvointia ja perhe-
onnea.

Reisjärven kirkkoherra:

Tämän vuoden kuluessa on tullut näkyviin, että jos kieltolain valvonta on tarpeeksi tarkka ja ankara, niin tulevat tulokset aivan huomattaviksi.

Piippolan kirkkoherra:

Parin viime vuoden aikana on kuljettu nopein askelin alas kieltolain kunnioittamisessa täällä. Jos tätä menoa jatkuu, ollaan pian ikävällä pohjalla, kun kaikki poikaset oppivat keittotaidon toisten perheiden kautta, ellei muuten. Koulupojatkin jo matkivat juo-

puneita. Asiat olivat aivan toiset vielä vuoden 1918 vaiheilla.

Kestilän kirkkoherra:

Yleinen tosiasia on, että ken haluaa, voipi juoda, eikä sitä voida pakkokeinoilla estää. — Paljon tietysti juodaan lipeäkiivellä, hinvensarvenöljyllä väkevoitettyjä aineita. Ehkä juuri tämän vuoksi yleinen mielipide alkaa kauhistua ja vihata nykyistä tilannetta. On kyläkuntia, joissa kaikki ovat salakeittäjien liitossa.

Pulkkilan kirkkoherra:

Kieltolaki kuuluu myös epäilemättä niihin, joilla jousi on jännitetty liian kireälle: omatunnot eivät kestä, laki jää kirjaimaksi ja olot entisestään vain pahenevat.

Viinankeitto on aivan yleistä, samoin juonti. Sitä tyrkytellään niin, että rippikoulupojat ja jokikinen minun renkipölkänikin, semmoinenkin, joka vihaa väkijuomia, on juontiin langennut. Raittiusintoilija en ole, mutta elämä käy niin helvetilliseksi, että mielelläni kustantaisin etsivien matkan, ellei valtiolla ole varaa, jos siitä olisi apua. Keväällä täällä kävi Oulusta etsiviä, mutta ilman, että olot korjautuivat. — Ennen oli viina haettava Oulusta 100 km päästä, siksi sitä oli harvoin, nyt on viinapuoteja kymmenittäin omassa pitäjässä.

Suomussalmen kirkkoherra:

Kieltolaki pystyisi paljon hyvää aikaansaamaan, jos poliisit ja nimismiehet tekevät kaikkensa salapolton ja myynnin ehkäisemiseksi, sen olen kuluneen vuoden aikana havainnut.

Kuhmoniemen kirkkoherra:

Alkoholin käyttöön nähden on huomattava korjaus tapahtunut parempaan päin. Näin syrjäiseen seutuun ei suuresti ulotu muualta salaa tuotu väkijuoma. Mutta paikkakunnalla harjoitetaan salapoltoa. Ja tämän vaikutuksesta erinäisinä kansankokouspyyhinä tapaa juopumeita niin kansan kuin myös muutamien johtohenkilöiden keskuudessa. Naiset eivät ollenkaan käytä väkijuomia. Kieltolain kunnioitus lisääntyisi, jos paikkakunnan poliisikunta itse olisi raitista. Kun se katsoo sormiansa läpi, eikä ole ahkera salapoltoa etsiskelemään, on vallalla korpirojun kaupitteleminen jossain määrin. Raittiit kieltolain

valvojat, kas siinä siunaus laista. Enemmän tarvittaisiin kieltolain rangaistusta käyttäviä juopuneisiin nähden.

Tervolan kirkkoherra:

Poliisivalvonta ja rangaistukset olisivat ehdottomasti kovennettavat. Tällä paikkakunnalla ainakin saavat juopot mellastaa ja esiintyä aivan vapaasti keskellä kirkkainta päivää, ilman että heitä juuri ollenkaan ahdistetaan.

Alatornion kirkkoherra:

Valistustyötä tarvitaan kansan vaatiman lain kirkastamiseksi.

Karungin v. t. kirkkoherra:

Talollisten, pientalollisten ja edistyneemmän työväestön taloudellinen tila on parantunut.

Sodankylän kirkkoherra:

Erittäin laajassa seurakunnassamme on erinomaiset tilaisuudet luvattoman väkijoumien valmistukseen. Suuret metsä- ja tikkityöläisjoukot ovat luvattomasti valmistetun väkijouman innokkaita kuluttajia, joten niiden valmistajilla on suuret ansiomahdollisuudet.

Utsjoen v. t. kirkkoherra:

Tenojoen rannalla Norjan puolella on salapolttimoita, mutta niiden tuotteet eivät siilti ole Utsjoelle levinneet.

Laestadiolainen liike on suuresti edistänyt raittiutta paikkakunnalla.

IV.

Kansakoulunopettajain lausuntoja. Uttalanden av folkskollärarna.

Uudenmaan lääni. — Nylands län.

Föreståndaren för Topeliuskolan, Helsingfors:

Såsom redan ur de dagligen i tidningarna återkommande notiserna, vari spritdrycker spela en roll, framgår, kan näppeligen oviss-
het råda därom, att den olovliga alkoholtrafiken på senare tider i hög grad tilltagit. De allt tätare och i allt större omfång gjorda spritbeslagen bevisa och de i sin mån den rikliga förekomsten och vitt utbredda hanteringen av alkoholhaltiga drycker. Ett så allmänt och ogenerat brytande av lag och ett så höggradigt tolererande från den allmänna opinionens sida av en handling, som i lag är belagd med strängt straff, måste mänska aktningen för lagens helgd, medan åter å andra sidan ett systematiskt uppammande och belönande av angiveri i icke mindre grad undergräver moralbegreppen. Om därtill lägges, att bruket av alkoholhaltiga drycker i större utsträckning förflyttats till hemmen, minskar detta ingalunda den sedliga fara framför allt ungdomen löper genom att så att säga ha fröstelsen inpå livet, obeaktat den fysiska fara bruket av nuvarande starka och orena alkoholdrycker medför. Företeelser av antydd art kunna icke undgå att verka skadligt på samhälls- och familjelivet.

Snellmanin koulun johtaja, Helsinki:

Olen sitä mieltä, että kieltolaki olisi tuottanut suurta siunausta, jos se olisi astunut voimaan suotuisempina aikoina: lain kunnioitus oli maasta melkein jäljettömiin hävinnyt onnettomien sota-ajan lakien ja elintarvesäännöstelyn vaikutuksesta. Sanomalehtien ja yleensä julkisen sanan tulisi pontevammin teroittaa suuren yleisön mieleen laillisen kieltoain kunnioittamisen välttämättömyyttä, eikä tehdä lainrikkokojista sankareita. Nuorison juopottelu johtunee suurimmaksi osaksi haahaajoitetusta sankarimielestä.

Tehtaankadun kansakoulun johtaja, Helsinki:

Kurjaa juoppoutta olen nähnyt ennen kielto lakia paljon, mutta sitä näkee nytkin kovin raikeänä; raikeys sitä silmiin pistävämpi, kun se on rikkosta kielto lakia vastaan.

Föreståndaren för Lovisa svenska folkskola:

För vänner av alkohol bilda de nuvarande förhållandena en rent av gyllens tid, ty aldrig förr har varan med sådan lätthet och till så billiga pris kunnat anskaffas; aldrig förr — om man frånser hembränningens tider — har man vid denna anskaffning varit så oberoende av tid och rum som nu. Och även andra än de notoriska alkoholförbrukarna ha sin glansperiod under de av förbudslagen alstrade förhållandena. Ett obal personer ha äntligen funnit ro i sin länge närda längtan efter befrielse från det regelbundna arbetet; utkomsten har visat sig kunna ordnas på ett många avseenden bekvämare sätt, ett sätt, som samtidigt äger lysande möjligheter att tillfredsställa äventyrslystnaden. Ja även rikedomens uppnående behöver alls icke mera framstå som en ouppnåelig chimär. Samvetet kan lätt tröstas med att den allmänna opinionen visat sig vara rätt överseende mot det nya hantverket. Och där gammaldags hederskänsla slocknat i livets strider, där kan det lätt hända, att angiveriets billiga födkrok lockar.

För mig förefalla de nyrådande förhållandena och de framtidsvyer, man på deras grund kan anse sig då och då kunna frammana, vara av så olycksbådande natur, att jag med glädje och tillförsikt ser opinionen för ett annat sakernas tillstånd växa sig allt starkare. För mig har en till mått och tid individuellt begränsad förtäring av alkoholhaltiga drycker aldrig framstått som ett brott. Men den statens omedvetna fostran till förtäring av kroppsligen och själsligen ödeläggande drycker, till snöd vinningslystnad, angivarskap,

och ohöjlt skrymteri, som vår tid så rikligt giver bevis för, den måste slutligen mana alla sanna medborgare att öppet och ärligt kasta masken från ansiktet. Den måste slutligen skapa en opinion så mäktig och stark, att även de döva skola höra och de blindade se.

Föreståndarinnan för Ekenäs lägre folkskola:

Efter förbudslagens ikraftträdande har i denna kommun ett större antal dödsfall inträffat på grund av alkoholismissbruk, än vad förut varit fallet.

Läraren vid Edwardsbergs folkskola, Snappertuna:

Beträffande förbudslagen i allmänhet i min kommun kan jag ej annat än säga, att dess verkningar varit och äro ödesdigra. Förutom att en stor del av i synnerhet ungdomen förfallit till superi, överge många sitt lagliga näringsfång och syssla i stället med det mycket mera inbringande sprittråkandet. Öregerligt leverne, slagsmål, arbetsolust, fyllerigalenskap o. dyl. följa i förbudslagens spår, medan allt nykterhetsarbete ligger fullkomligt nere. Ungdomen demoraliseras, rättsbegreppen grumlas, illdåden tilltaga, ja, man kan vedervåga påståendet att, ifall utvecklingen mot det sluttande planet fortgår i samma tempo som hittills, ett osäkerhetens tillstånd uppstår, där den laglydiga, lugna och arbetsamma medborgaren ej kan känna sig trygg för sprithuliganernas illdåd.

Lärarinnan vid Box folkskola, Snappertuna:

Under de senaste åren har en allmän nedgång förmärkts bland skärgårdens befolkning, i det arbetslusten avtagit, sederna förvildats, rättsmedvetandet och aktningen för lag försvunnit. För ansågs det som skam att uppträda drucken, nu anses det som en heder t. o. m. för små pojkar.

Lärarinnan vid Finnäs folkskola, Snappertuna:

Superiet bland ynglingar i åldern 15—17 år tilltar i oroväckande grad. Då barnet lämnar folkskolan, är det i många fall hemfallet åt dryckenskapen, tack vare de „storas" exempel och den överflödande tillgången på sprit. Nykterhetsarbetet finner här få vänner. Föräldrar tillåta icke sina barn att tillhöra barnnykterhetsförening. Stark ovilja mot förbudslagen kan förmärkas bland alla samhälls-

klasser t. o. m. bland eljes nykterhetsvänliga personer.

Karstun kansakoulun opettaja, Lohja:

Mielestäni suurena siunauksena on kielto-laki ollut työväestön keskuudessa. Sillä jos tällaisena aikana, kun rahaa on ollut työväestölläkin runsaammin ja kaikki tavara on ollut kallista, olisi väkijuomia saanut vapaasti ostaa, olisi moni perhe joutunut olemaan suuremmassa kurjuudessa sekä olisi vaikeampi vastaan ottaa lähestyviä, taloudellisesti vaikeampia aikoja; jolloin työpalkat laskevat.

Saaren kansakoulun opettaja, Lohja:

Tilanne ei näytä ollenkaan valoisalta. Onpa melkein naurettavaa ajatellakin, että on muka kielto-laki. Entisten raittiusmiestenkin rivit ovat arveluttavasti harventuneet, ja raittiusmiesnimeen sisältyy yleisön tietoisuudessa jotain muka alhaista, poliisimaista, jota on varottava.

Muuten näyttää juopottelu yhä lisääntyvän, sillä alkoholia on tarjolla monessa paikassa. Kulkepa joskus kiertäviäkin kaupustelijoita. Ennen oli kaikki väkijuomat hankittava kaupungista, eikä siellä aina käyty. Monet pahemmat juopot turvautuivatkin ennen denaturoituihin väkijuomiin, mutta mitä syytä olisi niitä nyt käyttää, kun helpommin saa muuta.

Yhteen aikaan vallalla ollut „kiljun" ja „korporojun" valmistus on myös melkein laannut kannattamattomana. Entiset valmistajat ovat katsoneet edullisemmaksi ruveta myymään luvattomasti maahantuotua pirtua, jota kuuluu suuremmissa määrin ostaessa saatavan sangen halvalla.

Läraren vid Ingels folkskola, Kyrkslätt:

Sedan förbudslagen infördes, har superiet tilltagit i oroväckande grad hos invånarna, men i synnerhet hos ungdomen. Före förbudet var det ovanligt att se en berusad person, nu inträffar det dagligen. Tillgången på sprit är nu så stor, som den aldrig förr varit i landet.

Läraren vid Hindersby folkskola, Kyrkslätt:

Före kriget var denna ort en av de nyktraste orter både i det offentliga och enskilda hemlivet. Jag är övertygad om, att skulle förbudslagen upphävas, vore det slut med det offentliga uppträdandet av druckna

och drickandet över huvud taget, ty psykologiskt ser det ut, som om de, vilka dricka, hade större glädje av att trotsa lagen, då så få ha mod att beivra den, än av själva drickandet, som både i smak och dyrhet samt långvärigt illamående verkar så motbjudande. Ävenså är jag övertygad om att det frivilliga nykterhetsarbetet skulle få ett uppsving, som den aldrig ännu haft och det till glädje för kommande generationer. Då de eviga straffen icke kunnat skrämman människan till fromhet, huru tror man då att böter och övergående fängelsestraff skall kunna göra henne totalt avhållsam från rusdrycker.

Läraren vid Haapajärvi folkskola, Kyrkslätt:

Förbudslagen åtnjuter å orten icke aktning. Brott mot densamma anses i allmänhet ej straffvärt.

Kärkölan kansakoulun opettaja, Pusula:

Asiat ovat huonolla tolalla, asetusta rikotaan ihan uhallalla, parannusta ei tule korupuheilla, laki ankaraksi ja valvonta tehokkaammaksi, muuta keinoa ei löydy.

Koisjärven kansakoulun opettajatar, Pusula:

Kieltolain vaikutus tulevaisuuteen nähden on huolestuttava varsinkin, jos viranomaiset ovat edelleen yhtä välinpitämättömiä rikkomuksien suhteen kuin nytkin.

Selin kansakoulun opettaja, Vihti:

Kieltolain vaikutuksista on ainakin maaseudulla ennenaikaista puhua. On vaikea sanoa, riippuuko väkijuomien käytön lisääntyminen ja vähentyminen y. m. seikat ollekaan kieltolaista, sillä kieltolakia ei maaseudulla valvota. On myöskin luonnollista, että kieltolakia rikotaan silloin yhä enemmän jatkuvasti, kun ei kieltolakirikoksista jouduta edesvastuuseen. Samoin on muittenkin lakien laita. Vaikka niitä olisi aikoinaan kunnioitettu ja noudatettu, niin lainkunnioitus vähenee, jos valvonta lopetetaan. Miten kieltolaki olisikaan tässä eriluontoinen, olisi hauska tietää. Mikä muu, vaikkapa kuinka hyvä ja ylevä asia on edistynyt itsestään, ilman toimintaa ja uhrauksia? Turhaa on odottaa täälläkään kieltolaista erityisempää siunausta, ennenkuin sitä ryhdytään täytäntöön panemaan. Kuitenkaan eivät ajattelevat kansalaiset ole menettäneet uskoaan kieltolain

hyötyyn tulevaisuudessa. Vihdin kunnanvaltuuston kokous syysk. 20 p:nä m. m. selvästi osoittaa kuntalaisten ajattelevan väestön mielipiteen. Kieltolakirikosten ehkäisemisestä keskusteltaessa ainoastaan yksi valtuutettu epäili, että rikkomuksia ei voida estää niillä keinoin, joihin valtuusto päätti ryhtyä, eikä yleensä millään keinolla. Muuten valtuusto oli aivan yksimielinen siitä, että laki voidaan panna täytäntöön, jos sitä viranomaiset todellisessa harrastuksessa yrittävät, ja hyvää tukea ja apua olisi viranomaisilla vielä yllin kyllin saatavana. Uskon, että valtuuston mielipide on myös oikea.

Jos ajattelemme yleensä lakia ilman valvontaa, niin siinä mielessä ovat kieltolain vaikutukset, m. m. juoppotellun yleisessä vähenemisessä, olleet tyydyttävät.

Vihtijärven kansakoulun opettaja, Vihti:

Jos virolaisen spriin kuljetukselle saataisiin tiukempi salkku, olisi siitä Uudenmaan pitäjille ja erittäin Helsingin ympäristölle suuri siunaus. Myös poliiseissa on juoppoja tai suhtautuvat he välinpitämättömästi juoppotelluun. Myöskin rikkomuksien ilmetessä uskaltaa aniharva, hyvän sovun vuoksi, esiintyä todistajana niiden tekijöitä vastaan.

Tervalammen kansakoulun opettaja, Vihti:

Luvatton maahantuonti ja luvatton kuljetus ovat saaneet vallan huolestuttavan laajuuden. On syntynyt vakinainen ammattikunta, joka elää luvattomalla alkoholijuomien, etupäässä spriin kuljetuksella ja myynnillä, ja ansaitsee sängen suuresti. Muutamat erittäin hyvillä välineillä varustetut „tukkukauppiat” kuljettavat väkijuomia suurissa erissä merenrannikoilta paikkakunnalle ja miltei joka kylässä on välittäjiä, jotka myyvät sitä yleisölle. Rikollisten kiinnisaaminen on peräti vaikeata, sillä heillä on laaja ja valpas järjestönsä ja paikallinen asujamisto suureksi osaksi avustaa heitä, ja nekin, jotka tuomitsevat heidän toimintansa, eivät tahdo sekaantua asiaan saattaakseen heidät rangaistukseen, sillä yleinen opinioni ei ole vielä kieltolain puolella.

Irjalan kansakoulun opettaja, Vihti:

Olen usein kuullut esim. työläispiireissä sanottavan, ettei kieltolaille ole mitään merkitystä. Näyttää siltä kuin muittenkin lakien kunnioitus olisi vähentynyt.

Olkkalan kansakoulun opettaja, Vihti:

Siveellisten käsitteiden höltyminen, keinotellun yleistyminen sekä kansassamme ilmevä — m. m. kansalaissodan aiheuttama — yleinen rikkinäisyys ovat ilmiöitä, joiden vaikuttamia epätoivottavia virtauksia vastaan joudutaan kaikillakin humaaniensa pyrkimysten aloilla vielä pitkät ajat ponnistamaan ja taistelemaan aivan erikoislaatuisissa vaikeuksissa, jos ollenkaan tahdotaan päästä noiden turmiollisten ilmiöiden voittajiksi kansamme vastaisessa kehityksessä. Niin ollen ei ole ihmettelemistä, jos kieltolaillakaan ei ole kädenkäänteessä päästy tarkoitettuihin tuloksiin, eipä edes sanottavammin lähemmäksi niitä. Vuosikymmenen aikaisemmin — luulisin — olisi kieltolain tehoisuus raittiusjärjestöjen taisteluvälineenä ollut paljon huomattavampi, kuin nykyisenä ajankohtana, jona se oli kylläkin helpompi „saada läpi”, mutta jolloin puuttuu tärkeitä edellytyksiä saada se kansamme henkiseksi omaisuudeksi. Mutta, jos kieltolaki-ate oli oikea silloin, kun kansamme eduskunta sen ensi kerran laati, on se sitä nytkin, vaikka vaikeudet sen käytännössä toteuttamisella olisivat tulleetkin suuremmiksi. — Ja jos taas edelläviittaamani seikat ovat aiheuttaneet yleistäkin kansalauskunnan alenemista, niin voidaanhan toki kysyä: mihin olisimmekaan menossa, ellei meillä olisi edes kieltolakia!

Palojärven kansakoulun opettaja, Vihti:

Kieltolain valvonta on liian huono, on mahdollon sen kantaa hedelmiä. Poliisit ja muut valvojat juovat, kansakoulupojatkin juovat. Eikö maassa löydy raittiita rehellisiä poliiseiksi?

Tärrarinnan vid Hyvinge folkskola, Hyvinge:

Förbudslagen har verkat försämrande på folkets moraliska liv, skönjart i dess bristande aktning för lag i allmänhet.

Tehtaan kansakoulun opettaja, Hyvinkää:

Viinatrokareita nähtävästi kunnassamme on hyvin runsaasti, koska juopuneita tapaa melkein aina kaduilla arkipäivinäkin, kun ennen sitävästoin sunnuntaisin.

Kivisenojan kansakoulun opettaja, Hyvinkää:

Yleensä tuntuu, että kieltolain vaikutukset ovat paikkakunnalla olleet negatiiviset, vaikka ottaakin huomioon sodan jälkeensä jättämän siveellisen herpautumisen.

Puolimatkan kansakoulun opettaja, Hyvinkää:

Poliisiviranomaiset suhtautuvat kovin laimeasti kieltolakirikoksiin. On useita miltei julkisia kapakoita, mutta ei saada sitovia toisteita niitä vastaan.

Hyvinkäänkylän kansakoulun opettaja, Hyvinkää:

Yleisesti toivotaan, että kieltolakia ruvettaisiin tarkemmin ja ankarammin viranomaisen puolelta valvomaan.

Kaukaan kansakoulun opettajat, Mäntsälä:

Paikkakunnalla tapana vallitsevan runsaan alkoholikäytön vuoksi on elämä rauhatonta ja nuorisosa vailla parempia harrastuksia. Näyttää siltä, että tahdotaan kuin uhmata kieltolakia ja näyttää: „näin sitä rikotaan ilman rangaistusta”.

Sälinkään kansakoulun opettajat, Mäntsälä:

Juominen näyttää lisääntyvän siksi, että juoma-ainetta on kotona ja sitä saa ammattihankkijoilta helposti, ehkäpä oikein tarjotaan. Jos valvonta olisi ollut alusta alkaen vilpittön ja johdonmukainen, ei kotikeitto olisi päässyt niin rehoittamaan eikä halu leveillemään. — Kieltolaki ei suinkaan ole etupäässä syynä lainkuuliaisuuden vähenemiseen. Monet muut uudemmat, yksityisen vapautta ja määräämisvaltaa rajoittavat lait, joita on ollut mahdollinen kiertää, jättää kokonaan täyttämättä tai vaan „näköksi” täyttää, ovat avanneet portteja laittomuudelle. Kun myös jo kauan uskonnon arvoa — osaksi ylhäältä, osaksi alhaalta päin — on järkytetty, silloin „ei mikään ole mitään” ja maallinenkin laki on „hiedalla”. Oma etu tulee pääasiaksi, ja sentähden kaikenlaiset rikokset niin yleiseksi, että niistä puhutaan naurusuulla. Kun vielä rikoksista selviää helpolla, jos kiinni joutuukaan, niin ei muuta kuin uusi yritys. Omatoito on kaikenlaisessa väljelyksessä kuollut, ja lain sana on menettänyt auktoriteettinsa, „on yhtä tyhjän kanssa”, jos vaan tilaisuuden voi saada. Kieltolakirikoksiin ei johtanut ainakaan aluksi niin paljon juomahimo kuin saaliinhimo. Kun trokarit, niin hyvin suuremmat kuin pienemmät, niin julmasti siitä hankinnastaan hyöttyivät, eivät he jätä keinoja käyttämättä saadakseen liemet heikkojen veljiensä kitaan. Kun sotilaille „vahvistukseksi” jaettiin viinaa, tuli se ta-

valtaan laillistetuksi ja kovin lisäsi rohkeutta sen viljelemiseen.

Kaikentlaiset rikosuutiset raaistavat taipuvaisia ja opettavat ajattelemaan konnakoukkuja, joita sitte käyteele kukin alallaan.

Nummisten kansakoulun opettaja, Mäntsälä:

Koulupiirini väestöön on kieltolailla ollut huonot vaikutukset. Parin viime vuoden aikana on 6 tai 7 henkilöä ruvennut kylässä viinankauppaa harjoittamaan, kun sitä ennen ei semmoisia liikemiehiä kylässä ollut lainkaan. Ja näitten tuottama turmelus on suuri. Kylän oma viinakauppias tulee joka päivä viinaanmenevän tai taipuvan ostajan luo ja saapi luonnollisesti hänet ostamaan. Tästä on siten seurauksena, että joka päivä hoilotellen kulkee silkahumalassa olevia miehiä, joskus oikein joukoittain, maantietä pitkin, usein ojjissakin, koulupi ohitse. Kolmea lähintä naapuriani, halukkaita viinalle, en ole parin viime vuoden aikana tavannut juuri kertaakaan täysin selvinä. Jos tätä menoa kestää useampia vuosia, niin varsinkin kyläkunnan nuorisoo on hukassa.

Soukkion kansakoulun opettaja, Mäntsälä:

Vaiikkakin salakuljetus kokonaan estetään, mikä tuskin lienee mahdollista, poltetaan kotona melkein yhtä hyvää pirtua kuin tehtaassa. Kotipolttoa ei voi lopettaa näillä seuduilla, jossa on isoja metsiä. Toiset taas polttavat kotona, kun on isoja huoneita. Raittiuslautakunnat ovat kykenemättömiä toimiansa, ja kykenevät eivät virkaan ryhdy. Poliisimiehillä ei ole kylliksi intoa eikä sitä vuosikymmeniin heihin saada. Voipipa sanoa, että yleinen mielipide kylässä on pirtun puolella, nauttimattomia on vähän. Muutamien harvojen on pysyttävä hiljaa. Pirtun kauppaa ja valmistusta ei enemmistö tunnusta paheeksi eikä lainrikokseksi.

Halkia—Kupsenkylän kansakoulun opettaja, Pornainen:

Kahden viime vuoden aikana on nuorison juopottelu kasvanut pelottavaksi vaaraksi jokaiselle raittiille nuorukaiselle. Salaiset viinamyymyjät tyrkyttävät juomiaan niin pienissä erissä, että jokaisen on mahdollista niitä saada. Raittiusyöillä ei ole sitä kannatusta kuin ennen sotaa. Ennen oli viinakauppa nuorisolle tuntematon. Sinne ei kehdu mennä. Nyt suosii nuorisoo viinan salakauppaa.

Juornaankylän kansakoulun opettajatar, Askola:

Huomioni mukaan on kieltolaki ollut onnekki. Ennen kun isät joivat, niin huomasi kurjuutta niissä kodeissa, esim. kun piti koulutampeet ostaa. Ei kehtaa jokainen isäntämies nyt juoda niinkuin ennen, lukuunottamatta juopumuksen orjaa. Ennen sitä jokainen kotiinsa toi, kun se oli luvallista. Mutta surullista on nuorisomme juominen. Rappeutuneita koteja tulee, ellei juovutusjuomia pian pois saada.

Monninkylän kansakoulun opettaja, Askola:

Suurin syy siihen, että kieltolakia rikotaan, lienee se, kun sakot ovat olleet liian pienet. Mitä merkitsee sellainen sakko kuin 1000 mk. myyjälle, joka on jo satojatuhansia koonnut pirtun myymisellä. Lääkärikin ovat alentuneet antamaan pirtureseptejä.

Tiilään kansakoulun opettajatar, Askola:

Kieltolain ansiota on osaksi ainakin se, että yleinen hyvinvointi ja varallisuus on kunnassa kohonnut ja kotielämä on onnellisempi ja yleisissä tilaisuuksissa elämä rauhallisempaa, kuin se on ollut ennen.

Onkimaan kansakoulun opettajatar, Askola:

Uskon, että kieltolaki vähitellen voittaisi, jos vaadittaisiin sen noudattamista ja ankarasti rangaistaisiin kieltolainrikkokset.

Paljakan kansakoulun opettaja, Jaala:

On selvästi nähtävissä, että väkijuomia käytetään yhä enemmän ikäänkuin rumpujen. Syy siihen, että kieltolain alkuaikoina juotiin vähemmän, oli lain kunnioitus ja rangaistuksen pelko, mutta sitten kun tultiin näkemään, ettei siltä aina suinkaan seuraa rangaistus eivätkä viranomaiset olekaan niin tarmokkaita näistä rikoksista kiinniottamaan, tultiin rohkeiksi ja puhutaan kieltolainista halveksivasti m. m., että se menee nurin, eikä sitä kukaan pidä j. n. e. Ainoa keino kieltolain toteuttamiseen on mielestäni se, että virkamiähillä ja poliiseilla vaaditaan paljon tarmokkaampaa toimintaa tässä asiassa. Heidän toimintansa on ollut jokseenkin mielivaltaista, joko ovat he tahtoneet jotakin syyttää näistä rikoksista tahi ei. Tämä valvonta on tietysti vaikeaa, mutta jotakin olisi keksittävä.

Ansalahten kansakoulun opettajatar, Jaala:

Ansalahtessa toimii raittiusseura aika innokkaasti, nuoret ovat suurimmaksi osaksi tosi raittiuden ystäviä ja kieltolain hartaita kannattajia. Toivon, että voisimme edelleenkin yhtä innokkaasti tuon suuren, hyvän aatteen edistämiseksi työtä tehdä.

Viljanien kansakoulun opettaja, Orimattila:

Kahtena viimeisenä vuotena osa sanomalehdistöä y. m. ovat saaneet aikaan elämässä villiytymistä, varsinkin kristillinen henki on vähentynyt, ja siksi ei pidetä väliä, elipä sitä miten tahansa. — Ulkonaisesti nuoret miehet käyvät hyvässä vaateuksessa, säästöjä tehdään varsinkin henkivakuutuksen muodossa, ja entisessä juopon kodissa on rauha ja parempi varallisuus. — On vielä juoppojakin koteja, mutta valppaan valvonnan avulla, asian näinkin ollen, vielä tilanne paljon paremmaksi saataisiin. Valvonnassa pitäisi viranomaisten puolelta tehdä enempi työtä, valistavaa ja pakottavaa.

Kun raittiuden valvojana olen huomautellut lain rikkomisesta ja yleensä väkijuomain turmelevasta vaikutuksesta, niin useasti sanotaan puolustukseksi, että poliisit salassa juovat, samoin nimismiehet ja sitä tekee sivistyneistö maalla ja pahemmin kaupungeissa määrättyissä huoneistoissa, heidän muka pitää mennä jäljessä.

Herna—Keiturin kansakoulun opettaja, Orimattila:

Se rahallinen kulutus, jota paikkakunnallamme tehdään väkijuomien ostoon, ei kylläkään ole suuri eikä sitä tietääkseni osteta tarpeellisten menojen kustannuksella. Mutta ikävintä on, että näin rikotaan lakia, jota kyllä useasti ei rikokseksi käsitetä tai ei tahdota käsittää. Tässä suhteessa siveellisten käsitteiden höltyminen vaikuttaa tietenkin haitallisesti lasten kasvatuksessa.

Pakaan kansakoulun opettaja, Orimattila:

Kieltolaki ei ole ollenkaan vähentänyt juopottelua, vaikkakin ankarampien sakkojen pelosta se nyt tapahtuu kodeissa tahi yleensä asunnoissa eikä niin julkisesti yleisillä paikoilla kuin ennen.

Joka kylässä maaseudulla voi saada spritää, jota sitten nautitaan hyvin vähän vedellä sekoitettuna, jotta taskukanisteri olisi mahdollisimman pienessä tilassa. On selvääkin, että sen vaikutukset ovat silloin rajummat ja terveydelle haitallisemmat kuin entisajan viinan, viinien ja punssien. Vanhat ukot, uskavaiset hihhulitkin juopottelevat ja horjuvat huti-kassa kylän teillä, nuoret asevelvollisuusissä olevat niinkään. Ei mitkään poliisiarmeija voi ehkäistä viinan salakuljetusta nopeilla moottoriveneillä ja sisämaahan autolla sekä hevosilla. Matkustelin viime kesänä saaristossa ja siellä sain kuulla, kuinka siellä on kaikkien tietien tuhansia litroja spritää meressä säilytettynä jo talven varaksi.

Terveesti ajattelevat kansalaiset paikkakunnallani ovat sitä mieltä, että tästä kieltolakitouhusta olisi perädyttävä säännöstelyjärjestelmään, että valtio saisi siitä tulolähteen sen sijaan, että siitä nyt on vain menoja. Kansanurisee kyllä suoranaista välittömistä veroista, mutta sprilitrasta maksaa se nyrkumatta 50—100 markkaa. Samalla lakkaisi salakuljetus itsestään ja voimat vapautuisivat itäistä rajaa ja kommunismin salakuljetusta vartioimaan.

Karkkulan kansakoulun opettaja, Orimattila:

Vaikka pitäjämme on Loviisa—Vesijärven rautatien varrella, ei raittiustilanne ole pahimpia. Jos olisi kysymys vain omasta kylästä, voisin sanoa, että tulos on kutakuinkin hyvä. Kieltolain ansiota on, että päihtyneisiin on pitäjässämme alettu kiinnittää huomiota. Useat ovat saaneet sakkoja. Kieltolain ansiota myös on, että päihtyneet koettavat esiintyä vähemmän huomattavasti. Se, että rikoksia alkaa ilmetä, ei ole kieltolain vika. Se on hedelmä ajattelemattomasta kiellotuksesta m. m. täyskiellon vastustajain taholta kieltolakia vastaan sekä seuraus erinäisten syiden, kuten Saksan rahan kurssin, vilkastuneen autoliikenteen, tehottoman tullivartioimisen y. m. aiheuttamasta runsaaimmasta maahantuonnista.

Kaitalan kansakoulun opettajatar, Orimattila:

Vasta tänä vuonna on havaittavissa luvattonta spritiä kuljetusta, myyntiä ja siitä johtuvaa juopottelua. Mielestäni lain valvojat ovat liian veltoja kuljettajien kiinniottamisessa ja rangaistukseen saattamisessa.

Turun ja Porin lääni. — Abo och Björneborgs län.

Näantalain kansakoulun johtaja:

Köyhän väestöluckkan olot ovat suuresti parantuneet, kodit ovat nyt hyvin kalustettuja, lämpö ja siisteys y. m. hyvä. Perhesopu ja naapurisuusrauha vallitsee. — Ennen rikkoii juopunut isä kodin joka tavoin ja rikkoii rauhan koko lähiseudulta, täällä kun oli 2 vii-
natehdasta.

Saurun kansakoulun opettaja, Perniö:

Esiintyminen on siivompaa, sillä humalaisetkin ymmärtävät kieltolakia, mutta ikävä vaan, että n. s. ihieno juopottelu on uhitteluna kieltolakia vastaan kasvamassa. Kieltolain avulla pitäisi karkoittaa kaikki väkijuomia nauttivat nimismiehet ja poliisit ja virkoihin saada ehdottomia raattiusmiehiä. Kunnassani on tämä juuri raikein epäkohta ja siksi myös muutkin rohikenevat antautua yleiseen juopotteluun.

Kieronperän kansakoulun opettaja, Perniö:

On uskottava, että nyt, tänä kesänä, on väkijuomien käyttö suuresti lisääntynyt häikäilemättömän ulkomaisen tulvan vuoksi. Yleensä juopot ja väkijuomain suosijat huutavat suuriaäänisesti juoppouden yleisestä lisääntymisestä, „se kun tuo kurja kieltolaki pakottaa kaikki lain rikkojiksi”. — Luulen, ettei se vielä ole suurempi kuin rauhanai-
kanä, vaikka siinä ilmenee valitettavaa elpymistä. Tuonti tapahtunee tänne maanteitse lähimmistä satamista ja rannikolta. Puheiden mukaan noteerataan litra rantaseudulla 20—30 mk. riippuen välikäsien luvusta. An-
sion houkutukset tekee tämän tapain turmeluk-
sen jatkumisen mahdolliseksi. Kieltolakiväki näyttää olevan aivan demoralisoitua, toiset häikäilemättömiä.

Yleisen moraalittomuuden aikana nykyinen hyvä taloudellinen tilanne tekee mahdolliseksi ylellisyyden. Ja kun tällä seudulla ei ole ollut koskaan riittävää kunnioitusta ehkä miuhinkaan epämieluisiin lakeihin, on nykyinen tilanne tästä loogillinen seuraus.

Räatalan kansakoulun opettajatar, Kuusjoki:

Kieltolaki ja sen tuottama onnenaika ka-
jasti kauniina silmissäni. Luulin näet, että sitäkin lakia noudatetaan ja että sitä on pakko noudattaa, niinkuin muitakin lakeja, ja että

lainrikkokjat saatetaan edesvastuuseen ja ran-
gaistukseen, nekin kaikki, jotka juopuneina esiintyvät. — Olen surulla todennut, että tuota onnenaikaa ei tullutkaan. Kieltolaki ei tuottanut sitä hyötyä, jota siltä odotettiin, sen vuoksi, kun sitä ei noudateta, eikä sitä ole pakko noudattaa. — Nyt on montä ver-
taa surullisempaa kuin ennen kieltolakia ta-
vata juopuneita, jotka ikäänkuin ilkkuen raat-
tiusväelle rohkeina esiintyvät. Ja se on ikä-
wintä, että juuri nuorison, monesti vallan kasvuijässä olevien, joukossa näkee juopu-
neita. — En tarkoita, että kieltolaki olisi tä-
hän syynä, empä suinkaan. Olen edelleen här-
taasti sen puolella toivoen vaan, että saata-
isiin kansa sitä noudattamaan, ja ennen kaik-
kea „viranomaiset” valppaiksi, mutta se lie-
nee mahdoton asia. Ennen vanhaan odotet-
tiin ja toivottiin apua juomapahetta vastaan kieltolailta. Mistä nyt odotetaan? Sitä usein
toivottomana kysyn, ja sitä kai kysyy ja miet-
tii moni muu. Kasvatus- ja valistustyöstäkö
taas vain? Niin kunpa sitä osaisimme ja jak-
saisimme. Jospa Herra työmme siunaisi ja
kansamme tästä paheesta auttaisi.

Peltomaan kansakoulun opettaja, Kiukainen:

Surkein laki, mitä maassamme on elintarve-
lain jälkeen säädetty. Pikaista korjausta kai-
vataan.

Panelia—Haavon kansakoulun opettaja, Kiu- kainen:

Entisen suhteen pidetään juoppoutta nyt
paheena. Ennen se käsitys ei ollut aivan sa-
mantaista.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Luvia:

Merenrantapitäjässä kukoistaa talvella sala-
poltto, mutta kesällä se ei „kannata”, kun
laivoista on saatavissa kyllin parempaa ai-
metta ja helpolla hinnalla. Varsinkin tänä
kesänä on tämä kauppa ollut vilkas. Sen on
huomannut muiden muassa siitä, että varsin-
kin pyhäiltäisin kuuluru nuorten miesten kau-
heata karjuntaa.

Kuivaskylän kansakoulun opettaja, Parkano:

Kühniö on vielä sillä asteella, että täällä
ei kieltolakia noudateta siinä määrässä kuin
tulisi. Veitset ja revolverit täällä on juopu-
neilla puolustusaseena, jos heille puhuu kiel-
tolain noudattamisesta.

Riihimäen kansakoulun opettaja, Parkano:

Suuri joukko metsäkulmain asukkaita harjoittaa salapolttota. Poliisit ovat hävittäneet tehtaita ja tehtailijoita on sakotettu, mutta silti on teollisuus säilynyt. Viinahommissa häirii moni kuntalaisista, mikä keittäjänä mikä myyjänä. Kieltolain ansioksi on mainittava, että se leimaa juonnin rikokseksi, joka tiukemman valvonnan kautta voitaneehkäistä tulevaisuudessa. Tähän asti on kunnassamme kieltolakeja heikonlaisesti noudatettu.

Alisenpään kansakoulun opettaja, Hongonjoki:

Voi kyllä joku väittää, että kieltolaki on vaikuttanut lain kunnioituksen hölymistä. Käsitkseni on se, että laki on paikallaan ja vaikutukset näkyvät aikanaan, mutta se tietenkin vaatii paljon aikaa. Suurin syy, miksi laki näyttää epäonnistuneen, lienee siinä maksimalistisessa tavassa, jolla Suomessa ajetaan tällaisia asioita. Jos tuuma tuumalta olisi rajoitettu tehtaitten valmistuslupia ja siten tultu vähitellen kieltolakiin, olisi ehkä kymmenen vuoden kuluessa voinut olla laki voimassa. Saman vuosikymmenen se vähintään tälläkin tavalla vaatii, aiheuttaen samalla montä turmelevaa ja vahingollista seikkaa ja tuottaen valtiolle suunnattomat menot. Summa kuitenkin on joka tapauksessa se, että kieltolaki on saatava voimaan muuallakin kun lakikirjassa: meidän ei kannata juoda niin paljoa, kun nykyään tehdään.

Kostulan kansakoulun opettaja, Hämeenkyrö:

Kotipolttaisen ja salateitse kuljetetun sprin käyttö on entisten oppilaitteni 17—25-vuotiaitten poikien keskuudessa jättänyt surullista jälkeä. Seikkaan vaikuttaa paljon Kyröskosken tehdasseudun läheisyys.

Kyröskosken kansakoulun opettaja, Hämeenkyrö:

Hämeenkyrön kunnassa tuskin kieltolaki on vaikuttanut sanottavasti mitään, ei hyvää eikä pahaa, sillä täällä elävät ihmiset omaa elämäänsä niinkuin ennenkin.

Lopenkulman kansakoulun opettaja, Hämeenkyrö:

Omassa koulupiirissäni on käsitykseni mukaan kieltolain vaikutuksesta väkijuomain käyttö vähentynyt ainakin vähävaraisempien perheiden huoltajien keskuudessa.

Kärppälän kansakoulun opettaja, Karkku:

Käsitykseni mukaan eivät auta kovennetut lait. Jotain muuta olisi keksittävä. Ei myös mitään vaikuta kansakoulussa annettu raitiusopetus. — Elimistön turmelusta edistää paljon se, kun „korpikyyneliin” lisätään m. m. lipeäkiveä! Ja jos ei pikaista muutosta tule, kulkee kansamme perikatoa kohti.

Siuron kansakoulun opettaja, Suoniemi:

Tänä kuluvana vuonna on juopottelu kunnassamme vähentynyt hyvin huomattavasti.

Karvelan kansakoulun opettaja, Marttila:

Verrattuna tilaan ennen mailmansotaa on väkijuomien käyttäminen ehdottomasti paljon vähentynyt, vaikka paljon huudetaankin, ettei kiello ole voinut mitään vaikuttaa. Nykyään on pirtukauppaa täälläkin alettu harjoittaa, mutta sittenkin täytyy huomata suuri parannus entisiin oloihin verrattuna. Sanoetaan, ettei kieltolaki merkitse mitään. Ei se ole totta, vaikkakin sen vastustajat tahtovat yleistä mielipidettä saada puolelleen ja kieltolain kumotuksi.

Oulilan kansakoulun opettaja, Marttila:

Pelottavin asianhaara, joka kieltolain aikana on tullut näkyviin, on se, että, kun ennen tapasi juoppoutta etupäässä vanhemman miesväen keskuudessa, nykyään tapaa sitä kasvavassa nuorisossa, kun väkijuomien saanti-mahdollisuudet ovat siirtyneet maaseudulle asti.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Yläne:

Jos vertaa entistä kieltolaitonta aikaa paikkakunnallamme, jossa juoppous ei viime vuosikymmenillä ole ollut huomattavan suuri, koska juopuneita näki aniharvoin, nykyiseen kieltolaki aikaan, niin on juoppous ja juopuneiden näkeminen nyt suhteellisesti liian suuri. Vääriä todistuksia ja vääriä valoja on paikkakunnalla tehty kieltolakirikoksia oikeudessa käsiteltäessä, mikä osottaa lainkunnioituksen alenemistä. Kieltolakea pidetään monilla tahoilla vähäpätöisenä, muuttamat melkein pilana, joskin sen kunnioittajiakin löytyy kaikissa kansankerroksissa. Vapaa raitiustyö ei näytä mitään vaikuttavan eikä aikaansaavan, ainoastaan poliisiviranomaiset ovat jotain tuloksia paikkakunnalla saaneet kieltolakirikkomusten vähenemiseksi.

Näyttää siltä, että kieltolakia aikaansaattaessa olisi pitänyt noudattaa sitä kasvatus- ja opetusopin vaatimusta, ettei kansan enempi kuin yksityisenkään opetuksessa saa tehdä hyppyjä. Vilkkaan asteittaisen kehityksen tietä olisi nähtävästi päästy pikemmin ja onnellisemmin perille kansamme raitistuttamiseksi. Nyt on tehty hyppy, jota ei mitenkään voi takaisin hypätä, ettei viimeinen villitys tulisi entistä pahemmaksi, mutta perin vaikeata ja monia haitallisuuksia tuottavaa on eteenpäinkin päästy. Kansamme on ikävässä umpikujassa.

Heinjoen kansakoulun opettaja, Yläne:

Täälläkin rikotaan kieltolakia melkoisesti. Kansa yleisesti pitää alkoholia miellyttävänä lääkkeenä, jonka käytön se kuulee itse parhaiten tietävänsä. Lisäksi pidetään kohtuullista alkoholin käyttämisestä jokaisen omana yksityisasiana, johon kajoava laki ei tunnu velvoittavalta, vaan vastenmieliseltä ja vastustushalua herättävältä. Raittiusesitelmillä ja yleensä raittiusvalistuksella ei näytä olevan suurtakaan tehoa. Kuitenkaan ei paikkakunnalla hyväksytä siivotonta juopottelua, jota ei paljoa olekaan huomattavissa. Yleisöstä tuntuu mahdottomalta noudattaa kieltolakia, jonka rikkomiseen on niin monta salassapysyvää mahdollisuutta ja houkuttelevaa kiusausta.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Paattinen:

Kieltolaki on Paattisilla saanut sen aikaan, että täällä on valmistettu väkijuomia sakosta

ja linnavankeudesta huolimatta sekä erittäinkin iltama- y. m. tilaisuuksissa salaa myyksenrely. Nyt on väkijuomakauppiaita paljon, vaikka salaa, ennen ei yhtään. Entiset renttuilevat julkijuopot ovat hävinneet, mutta erittäinkin varakkaampi nuoriso näyttää käyttävän alkoholia enemmän kuin ennen. Julkinen tarjoilu, kuten pidoissa, kutsuissa, talkoissa j. n. e., on poistunut. Kaikki tapahtuu salaa vinkailijoiden näkemättä.

Paavolan kansakoulun opettajatar, Paattinen:

Mielipiteeni alkoholi-asiassa on, että kieltolaki kovennettaisiin ja rangaistukset tehtäisiin sellaisiksi, että niitä opitaan tottelemaan. Mutta sen pitäisi kohdistua lainvalvojiinkin. Täälläkään ei poliisi tee mitään asian hyväksi. Jos ovat häät tai iltamat, niin alkoholikuorma saapuu paikalle, ja sitä juodaan aivan julkisesti. Yleisesti kuulee sa-nottavan, ettei yhtään selvää miestä ollut. Toivomuksena lausun, että laki laaditaan lainarvoiseksi, joka tulisi herättämään ansaittua pelkoa mutta samalla kunnioitusta, eikä pilkkaa, niinkuin tähän asti. Silloin se tulee kansallemme siunaukseksi ja onneksi.

Ruskon kansakoulun opettajatar, Rusko:

Ruskolla on moni vanhempi mies, joka ennen kieltolakia tunnettiin juomariksi, heittänyt juopottelun; nuoret renkimiehet y. m. tilapäistä työtä tekevät nuoret miehet rikkoivat nykyään eniten lakia.

Ahvenanmaa. — Åland.

Läraren vid Kyrkoby folkskola, Geta:

Vad dryckenskapen bland äldre personer vidkommer, måste man säga, att den är minimal, ty här har alltid varit ett nyktert folk, och före kriget var det ytterst sällsynt att se en berusad person. Oftare är detta fallet nu, i synnerhet bland ungdomen. Jag har själv varit ungdomens ledare under 10 år, och före förbudslagen såg man nästan aldrig dryckesrörd ungdom, nu ser man det ganska ofta, men detta är ändå ej förbudslagens mör-

kaste sida. Dess största skuggsida är ett allmänt tilltagande förakt för lag i allmänhet. Jag vet med säkerhet, att brott, vilka varit otänkbara på vår ort, nu florerar med så gott som allas erkännande (olaglig införsel av sprit, smyghandel med detta o. s. v.) ja, den största spritlangaren är den mest omhuldade. Med föraktet för förbudslagen följer även förakt för andra lagar, sorgligt nog. Väl wore, om förbudslagen kunde avskaffas, men andra åtgärder kunde vidtagas för dryckenskapens stävande.

Hämeen lääni. — Tavastehus län.

Suomal. ylempään poikakansakoulun johtaja, Tampere:

Sanomalehtien kielteinen kanta kieltolakiin nähden on vaikuttanut sen, että on muotiasia rikkoo mainittua lakia.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Orivesi:

Myös luvottomasti valmistettua alkoholia käytetään huomattavasti, mutta se ei useinkaan ole paikkakunnalla valmistettua, vaan kuljetetaan sitä kauempaa. Jos jollakin seudulla esiintyy „kotipolttoista”, ei sen tarvitse olla sillä seudulla valmistettua, sillä varovamat ja „suurvalmistajat” eivät myy lähietäisyydellä vaan heillä on yhtiökumppaneja, jotka kiertelevät halko-, tukki- y. m. työmaita häsekellen ja kuljettavat pontikkaa, eivätkä rupea töihin millään palkalla. Nämä kulkevat usein saha- ja pienemmällä tehdaspaikeillakin.

Haaviston kansakoulun opettaja, Orivesi:

Kieltolaki on saanut seurakunnan papiston puolelleen. Toinen papeista toimiessaan valtuuston puheenjohtajana on saanut asetuksiksi kuntaan raittiuslautakunnan. Tämä taas on saanut valtuuston väkijuomaystävä ja muut väkijuomia käyttävät kuntalaiset hermostumaan, josta sitte muutamat nostivat jutun koko raittiuslautakuntaa vastaan Tampereen raastuvanoikeudessa. Tämä herätti melkoista huomiota kuntalaisten keskuudessa, kun asiata tutkittiin viidessä eri istunnossa. Väkijuomia ennen vahvasti käyttänyt kunta, erittäinkin sen kirkonkylä, jossa raittiusuutia ei ennen ole tehty, on tehnyt sen jälkeen sen harvinaisen yllätyksen, että on päästänyt raittiuspuhujia kunnantalolle. N. s. työväentaloilla ei raittiuspuhujia vielä mennä kuulemaan. Muutamat metsäkulmat, joissa paljon „korpirojuja” keitettiin, ovat nyttemmin jääneet yksinomaan „virolaisen” varaan.

Muutamit muut sivistyneet kuntalaiset, m. m. kunnanlääkäri, ovat vastoin kunnan sivistyneitten entisiä tapoja härtaita puhtaan elämän kannattajia. Hevoslääkkeitten ja muuttien apteekkirohtojen nautiskelu on vähentynyt. Muutamit, joilla on „manttaalien pantua maata”, ovat kahden vaiheilla, kunnioittaako vai ei kieltolakia. Järjestyksenvalvojat ja oi-

keuslaitos tekevät kiitettävää työtä. On koomillista, mutta samalla liikuttavaa, nähdä, kuinka entinen „kohtuullinen”, toisinaan hiiprakassakin ollut lautamies tuomita naksauttaa sakkoja viinojen vuoksi, josta aina on ennen pitkää hyviä seurauksia. Lakki on, kun syvemmälle katsotaan, tuottanut kuntaamme siunausta.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Lempäälä:

Tapa yleisesti juopotella on vähentynyt, niin että se rajoittuu iltamissa ja kaupunkimatkoilla juomiseen. Työteho ja varallisuus on varttunut.

Lapinkulman kansakoulun opettaja, Lempäälä:

Kieltolaila on hyvä vaikutus kasvatukseen. Ulkona räyhäävät juopot ovat naimattomia huligaaneja. Juoppous näkyy paremmin siksi, että sen kaikki tietävät rikokseksi.

Rantoisten kansakoulun opettaja, Lempäälä:

Raittiusopetuksella ei ole enään sitä merkitystä kuin ennen, sillä kuntalaiset pitävät sitä kieltolakimaassa tarpeettomana. Lääkärin arvo ja luottamus heidän taitoonsa sairastapauksissa on vähentynyt. Kieltolain vaikutuksesta on lainkiertämistä peloittelevasti kasvanut, ja jo tämänkin serkan tähden pitävät kunnan ajatuskykyiset kieltolakia nykyisessä muodossaan epäonnistuneena. Alaikäisten apua käytetään väkijuomien kuljetuksessa, joka ennen kieltolakia oli hyvin harvinaista maalaisoloissa. Kuntalaisten keskuudessa on yleisesti vallalla se mielipide, että väkeviin juomiin nähden on kieltolakia kovennettava, mutta että viiniä y. m. miedompia juomia olisi sallittava maahan tuoda ja että niitten kauppa järjestettäisiin valtiolle, kunnille ja yksityisille kansalaisille yhtä edulliseksi kuin se oli ennen sotaa. Tällä toimenpiteellä toivovat lempääläiset salakuljetuksen, salakauppaamisen ja salapolttamisen hyvin vähiin käyvän, kun hienompia ja vaarattomampia juomia olisi vapaasti saatavissa ja näitten väärinkäyttämisen välttämiseksi määrättäisiin juopuneena esiintymisestä korkea sakko.

Kelhon kansakoulun opettajat, Lempäälä:

Mikäli olen huomannut, ei väkijuomia tällä paikkakunnalla käytetä, koska päihtyneitä en ole tavannut. Luvatonta valmistusta ei ole harjoitettu. Jos olisi väkijuomia vapaasti saatavissa, niin varmaan näin kaupungin läheisyydessä juopottelua harjoitettaisiin. Aina-kin tässä koulupiirissä on kieltolaki siunaukseksi ollut.

Tursolan kansakoulun opettajat, Sahalahti:

Jos kieltolakirikkomuksia valvottaisiin tehokkaasti, olisi kunta raitis, ja se edellyttäisi, että virkamiehistö olisi raitis.

Sariolan kansakoulun opettajat, Sahalahti:

Toivomuksemme on, että kieltolaki pysyy voimassa.

Vilpeilän kansakoulun opettaja, Sahalahti:

Väkijuomia lääkkeenä on vähemmän käytetty sen kalleuden ja vaikeamman saannin vuoksi. Luulen olleen kieltolailla parempaan päin jonkun verran vaikutusta, vaikka sen käyttö ennenkin oli vähäinen, paitsi joitakuita parantumattomia juoppoja, jotka nyt siellä täällä sen käytössä intoilevat.

Kivisojan kansakoulun opettajat, Somero:

Juoppouspahe erittäin nuorten varallisten ja sivistystä saaneitten miesten joukossa suurullisesti leviää, eikä edes yleinen mielipide näytä olevan siinä suhteessa erikoisen paheksuva. Lain noudattamista ei liioin valvota niin paljon, kuin laki yleensä edellyttäisi.

Häntälän kansakoulun opettaja, Somero:

Vakaumukseni on, että kieltolain vaikutus kunnassamme on ollut hyvä; elämä siivoutunut ja hyvinvointi lisääntynyt siitä, että työtarmo työväen keskuudessa on kasvanut; työnantajien työnjärjestely, ohjaus ja johto paljon parantuneet, sillä „frii-maanantaiden” viेतöt ovat peräti jääneet ja isäntien ennen usein viikkokausia kestäneet kaupunki- ja muut juomamatkat ovat loppuneet.

Mielestäni olisi väkijuomien maahantuonon ja kuljetuksen valvontaakin mahdollisin keinoin tehostettava, sillä kotipolttö on huomioitteni mukaan sentään pientä ja sen valvominenkin verrattain helppoa. — Toimittakaa virolaisen pirtun tie pystyyn, niin sitten meidän täällä maalla ainakin on hyvä olla!

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Somero:

Ylempää alkava lujempi kuri ja hyvä esimerkki voi rauhallisissa oloissa vähitellen pelastaa kansamme tästä rappiotilasta.

Sotjalan kansakoulun opettaja, Hauho:

Aivan tänä vuonna on näyttänyt, että kieltolaki vähentää juopottelua, mutta heikentää lain pyhyden tuntoa ensin varakkaammilla ja niiden perässä köyhemmillä.

Salon kansakoulun opettaja, Loppi:

Kieltolakia pysytettäväksi puollamme, mutta muutoksia ja lisäyksiä siihen tarvitaan.

Topennon kansakoulun opettaja, Loppi:

Sota-aikana ovat toiset satumaisesti rikkatuneet, toiset taasen köyhtyneet ja näin ollen toiset rikkouden huolettomuudessa juopottelevat. Samoin köyhät työläiset juovat kaiken ansionsa välittämättä tulevien päivien varalle säästämisestä mitään.

Hirvijärven kansakoulun opettajat, Loppi:

Kieltolaki on ainakin aiheuttanut raittius-työn nuorisoseurassa, vaikka vielä heikolla-ina.

Horkan kansakoulun opettajat, Korpilahti:

Näinä vuosina on mielestäni ihmeteltävällä rohkeudella keitetty, myöty ja juotu viinaa tässä kunnassa. Olen surukseni huomannut, että kirkonkylämme parhaimmisto esim. katsoo kieltolain rikkomukset hyvin vähä-arvoisiksi. Omalla paikkakunnallani on se vain muutamien harvojen mielipide. Väkijuomien käyttö on niin salaista, ettei mielestäni tällä kerralla voida puhua enenemisestä. Sivukylistä saadaam ja tullaan päihtyneinä kotipirtuille.

Saakosken kansakoulun opettaja, Korpilahti:

Aikuisten luonne näyttää muuttuneen pitemmäksi ajaksi. Sitä todistaa kunnassamme kolme murhaa (kaikissa oli alkoholiilla vaikutuksensa) tämän vuoden aikana. Ennen ei miesmuistiin kerrottu sellaisista tapauksista kunnassamme.

Hyväneulan kansakoulun opettaja, Koski (H. l.):

Alkoholin saannin vaikeus on pidättänyt ihmisiä sitä käyttämästä. Koulupiirimme on siinä onnellisessa asemassa, johon säälakauppa ei ole ilmestynyt. Jos alkoholia olisi ollut vapaasti kaupassa, olisi käsitykseni mukaan tilanne paljon huonompi.

Viipurin lääni. — Viborgs län.

Neitsytniemien kansakoulun johtajatar, Viipuri:

Neitsytniemeltä on voitu vähentää poliisivartiokonttori monine virkaillijoineen ja kuitenkin on rauhallisempaa kuin ennen. Olen nähnyt monen kodin tuhoutuvan väkijuumien tähden, joten en toivoisi väkijuumakauppaa enää koskaan luvalliseksi.

Käkisalmen kansakoulun johtaja:

Nuorison keskuudessa huomattavaan alkoholin nauttimisen lisääntymiseen lienee syy siinä, että pirtua on helposti saatavissa, ja trokarit oikein tykkyttävät nuorillekin tavaaraan.

Ruokolan kansakoulun opettaja, Nuijamaa:

Raskaat verot maksetaan ilman suurempia ponnistuksia, sillä itsenäinen yhteiskunnallinen asemamme, suuret koulu- y. m. uudistukset, jotka nielevät huikkeitä summia, ovat tuoneet verotaakan, jota maalaiset eivät maksaisi, jos heidän kaupunkimatkinsa olisivat, kuten ennen, viinannoutomatkoja. Perhejuhliin, häihin, hautajaisiin ja ristiäisiin ei kukaan nyt kuljeta väkijumia. Ei myös jouluksi eikä muiksi juhliksi. Näillä summilla yksin voidaan jo verot maksaa; eikä siinä ole rätuukaan tehty laskuopillista virhettä, kun näin arvostellaan. Metsäkaupat, talonkaupat j. n. e. päätettiin ennen viinakesteillä, jolloin melkoinen osa saadusta kauppahinnasta meni väkijuumiin. Kukaan ei nyt niitä tällaisissa tilaisuuksissa käytä. Jo mainituista raskeista veroista huolimatta, maanviljelijäin ja työläisten taloudellinen elämä on parantunut. Maanviljelijät ostavat huomattavan paljon nykyajan koneita ja uudistavat viljelyksiään. Turhaan saa verojen maksuaikana sanomalehdistä etsiä pakkoherutokauppailmoituksia. Veroja valitetaan kyllä, kun ne eivät ole sitä, mitä ne olivat ennen, mutta ne maksetaan, ja maksajalkin usein tekee murinansa totutusta tavasta eikä niin paljon vaikeuden aiheuttamana. Harvoinhan kukaan laskee niitä edes uloshakuun, ja siksi ei laske, kun ei ole pakko.

Näin huomattavaa parannusta kieltolaki on tuonut kotien elämään, vaikka sitä todenteolla ei vielä ole yritettykään saattaa käytäntöön. Sanomalehdistö tekee onnetonta myyräntyötä. Ne turmelevat kansan mielipiteen ja

saattavat sen lainkunnioitusta vaille. Kieltolakiakin polkee vasta se kansa, joka juuri lehdistön vaikutuksesta on oppinut lakejamme pilkkaamaan.

Rautasen kansakoulun opettaja, Koivisto:

Humaljoen kylä, johon täältä on 10 km., on sellainen paikka, johon väkijumia tuodaan meritse paljon. Samassa kylässä on salakapakoita ja kuljettajia. Poliisivoimat ovat täällä liian pienet eivätkä voi siis josta paikkaan keritä. Luulen, että juuri mainitusta kylästä väkijumia tänne tuodaan, joskin niitä saadaa muualtakin.

Keskisaaren kansakoulun opettaja, Koivisto:

Aluksi kieltolaki vähensi juopottelua, mutta kapinan jälkeen 1918 alkoi juopottelu huomattavassa määrässä lisääntyä. Virolainen pirtu kulkee Koiviston kautta.

Mannolan kansakoulun opettaja, Koivisto:

Salakuljetusta on käsitykseni mukaan mieltei mahdoton estää. Väkijumia voi ostaa joka kylästä.

Härkälän kansakoulun opettaja, Koivisto:

Mitä tulee alkoholin väärinkäyttöön ja yleensä kieltolain rikkomuksiin Koivistolla, on se ollut suurta. Laaja rannikko ja heikko valvonta sekä välinpitämättömyys väestön puolelta ovat olleet tekijöinä, että kieltolairikkomukset kunnassa ovat perin ilmeiset, varsinkin pirtun (virol. sprin) salakuljetuksen muodossa. Juopottelu ei ole — lukuun ottamatta Kirkonkylää — mielestäni niin suurta kuin salakuljetus. Juopottelua pidetään kieltolain vastustajien taholta jonkun verran teennäisesti yllä. Sitä harjoittavat vakituisemmin ja röyhkeämmin varakoittuneet talolliset ja n. s. liikkemiehet. Viranomaisten suhtautuminen heihin tuntuu aramalta, joten heitä vastaan toimivat viranomaiset vain ilmiannon johdosta. Jos oletukseni on oikea ja ajan mittaan pysyvä, niin olen ollut viime aikoina huomaavinani, että monet jo usein kiinnijoutuneet salakuljettajat ja myyjät ovat hylänneet entiset salaperäiset hommansa ja ahertavat ahkerästi työssä, ainakin näin syrjäkyllissä tekee sellaisia huomioita, että salakuljetus olisi jossain määrin vähenemässä.

Mitä sitten tulee kieltolain rikkomusten seurauksiin, kuten moraalien alenemiseen ja sivistystasoon, on niissä huomattavissa syviä jälkiä.

Häppilän kansakoulun opettaja, Virolahti:

Nuorukaisten keskuudessa, joissa ajan hengen liikehtimisen pikemmin huomaa, on väkijuomien käyttö lisääntymässä. Syitä tähän on monia. Yksi on se, että kielletty hedelmä on makea. Suurena syynä on siveellisen tason aleneminen kaikin puolin. Onhan toisenkin nautintoaineen, tupakan, käyttö tullut paljoa yleisemmäksi nuorten miesten kesken kuin jokunen vuosi sitten. Tällä kertaa tähän ikävään ilmiöön, näin rannikkopitäjässä, vaikuttaa väkijuomien helppo saaminen ja se salaperäisyys, mihin tämä liike on verhottu. Kokematon ja siveellisiltä käsitteiltään höltynyt nuorisosa helposti antautuu tähän paheeseen. Tästä johtuu vaatimus, että väkijuomien salakuljettajat ja myyjät ovat saatettavat ankarampaan rangaistukseen kuin tähän asti. Ei rahasakko, vaan linna ja kansalaisluottamuksen menettäminen on ansionmukainen rangaistus heille. Heidän rikoksensa on saman arvoista kuin maantierosvojen. Samanlaiseen rangaistukseenkin heidät on langetettava. Saalinhimo ja voitonpyyntö heitä siihen kannustaa. Korkea rangaistus rikoksista, se on saanut ihmiset ennenkin pidättymään niistä; sama on asian laita nytkin. Liian lievät rangaistukset kieltolakirikoksista aluksi ainakin tässä kunnassa lisäsivät lainrikkoojia ja sen halveksijoita. Nyt kuuluu jo ääni kellossa muuttuvan, kun humalaisena olemisestakin saa nelisenkin sataa sakkoa. Raittiustilanne ei suinkaan kunnassamme ole toivoton. Jatkuvaa johdonmukaista työtä viranomaisten puolelta tarvitaan edelleen rikollisten, erittäin juuri väkijuomien salakuljettajien ja myyjien, ankarampaan rangaistukseen saattamiseksi. — Mikään kieltolain vaihtaminen annosjärjestelmään ei voi tulla kysymykseen. Se olisi isku vasten kasvoja kansamme parhaimmille aineksille.

Paation kansakoulun opettaja, Virolahti:

Väkijuomien myyjät ovat yleensä rikastuneet, nauttijat köyhtyneet ja henkiset harrastukset niin toisissa kuin toisissakin jääneet taka-alalle. Tämä henkisten harrastusten taka-alalle jääminen ja yleinen rappautumien johtuu kuitenkin ajan hengestä eikä kieltolaista. Sillä esim. alkoholiainesten kaup-

paajat ja myyjätkin, nuo lainvastaisen elinkeinon harjoittajat, huomaavat ennen pitkää myös etunsa vaativan yksilöllistä, omakbitaista raittiutta. Hehän harjoittavat mitä tuottavinta, mutta samalla sangen vaaranalaista ammattia, jossa selvä järki ja harkitsemiskyky, aseman pilkainen arviointi, oveluus ja kylmäverisyys ainoastaan vievät tuloksiin. Mutta näitä ominaisuuksia ei ole sillä, joka on päihtymistilassa eikä alkoholistilla yleensä silloinkaan, kun hän on selvänä. Heidän etunsa mukaista sitävastoin kyllä on, että hänen „tavaransa” käy kaupaksi, mutta millaista se on, ketkä sitä nauttivat ja mitä jälkeä se jättää, siitä he eivät välitä.

Kun sitten alkoholin nauttija — juopunut — on saatettu rangaistukseen, kuten lainmukaista on, lain rikkojana, ja hän näin ollen on omastakin mielestään lakannut olemasta „kunnan mies” murdenkin silmissä, rupeaa hän usein „siistiksi ja raittiiksi mieheksi” ja — pirtunkauppiaaksi. Näinkin lisääntyy näiden lainvastaisen elinkeinon harjoittajain lukumäärä Virolahdella lisääntymistään, ja sitä lisääntymistä seuraa juoppouden lisääntyminen ja kaikki sen seuraukset.

Kotolan kansakoulun opettaja, Virolahti:

Jos voitaisiin saada salpa virolaisen pirtun tulvalle, niin kieltolaki ainakin tällä paikkakunnalla täyttäisi hyvin tarkoituksensa.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Virolahti:

Niin paljon kuin kieltolakia alkuaan ja vielä nykyäänkin uhmattiin ja uhmataan ja niin paljon kuin turvaton tietä virolaista pirtua kuntaamme virtaileekin, olen kunninkin merkille pannut erään mielestäni ilahduttavan seikan. Hiljakseen alkaa voittaa alaa käsitys siitä, että kieltolain rikkoijat ovat lainrikkoojia. Vaikka lainrikkoojat eivät mielellään sitä myönnä, niin sittenkin kaikista merkeistä päättäen heitä hiljakseen hävettää ja tämähän on hyvä merkki. Hehän ovat toki vielä siinä tilassa, että he voivat parantua, kun edes osaavat ihävetä. Juuri nuo lainrikon oireet ovat mielestäni ensimmäinen aste siihen, että kieltolakiakin ruvetaan noudattamaan, ja se saa vaikuttaa kaiken sen hyvän, mitä sillä tarkoitetaan.

Pitkäpaaden kansakoulun opettaja, Virolahti:

Viime talvena tulliviranomaisista ainakin yksi todettiin salakuljettajaksi ja menetti vir-

kansa. Minä puolestani olen tämän seudun virkamiehiin nähden epäluuloinen tässä kieltolakiasiansa, siitä syystä, että varsinkin toisin ajoin päihtyneitä on huomattavasti, ja paikkakunnalla on runsaasti virkamiehiä, ja minun ymmärtääkseni kieltolaki asettaa velvollisuuksia virkamiehille.

Esim. talvisin, kun meren jäältä tulee lauvantaisin kalastajajoukkoja, sekä tästä että muista lähikylistä kotoisinolevia, niin usein joukkueittain hoilaa juopuneita, ja jäältä kaloja kaupaksi vetelevät hevostmiehet tekevät usein samoin. Juopuneisuus on varsinkin toisina vuodenaikoina jokapäiväinen ilmiö. Kesäisin myös epäilyttäviä moottorikulkijoita pujahtelee saaristojen lahtien ja salmiin. Salaperäisyytensä tähden ei yleensä voi monestakaan niistä muuta ajatella, kuin että ne useassa tapauksessa ovat kieltolain rikkojia.

Kieltolaki on käsitykseni mukaan jo ensimmäisistä kehitystasteistaan lukien hyvä. Täydentävä lainsäädäntö kaiketi on sitä vielä parannellut ja vastedes voisi kaiketi tehdä täydellisemmäksi ja paremmaksi. Kun vaan kukin ihminen taipuisi lakia kunpioittamaan ja pitämään pyhänä sen henkeä ja loukkamattomuutta, niin se laki olisi ilman muuta jokaiselle persoonallisesti vallan ihvä ja käytännöllinen.

Mainittuihin taantumisasiinöihin kyllä on jonkun verran kieltolaki vaikuttanut, nimittäin siten, että paikkakunnan pahimmat lainrikkokijat inhottavalla esimerkillään opettavat nuoria rikkomään ja uhmavillen halveksimaan lakia, jota eivät mitenkään soisi olevan eivätkä sallisi kenenkään sitä kannattavankaan.

Ravijoen kansakoulun opettajatar, Virolahti:

Vaikka kieltolakia nykyisin äärettömästi rikotaankin, ovat olot nykyisin niin paljon paremmat, ettei voi verratakaan aikaa siihen aikaan, kun alkoholi vuoti virtanaan.

Kouvolankylän kansakoulun opettaja, Valkeala:

Enemmistö ei kieltolakia vastusta. Väkijuomien kauppaajat ovat pahimmat rikkoijat.

Aitomäen kansakoulun opettaja, Valkeala:

Varttuneempi väestö ei ole halukasta luvattomasti väkijuomia hankkimaan, mutta juoppous lisääntyy nuorison keskuudessa. — Kouvola on paikka, josta virolaista „pirtua” vuolaasti virtaa ympäristöön. Varsinkin ke-

säaikana, jolloin Utin leirillä on sotäväkeä, on juoppous holtitonta. Ja siinä on siviiliväestö ohella lisäämässä surkuteltavaa elämää. Jos Kouvolassa olisi riittävä poliisivoima ja poliisivoima sellainen, joka tekisi kaikkensa, ei paikkakunnan juoppous olisi niin yleistä kuin se on. Ammattimaisesta väinänmyynnistä luulisi paremmin lopun saatavan, kun vaan tarmolla siihen käydään käsiiksi. Kun Kouvolaan asetetaan asianomainen järjestysvalta tarkoitusta vastaavaksi laakuun ja kuntoon nähden, on verrattain laajalla alalla ympäristössä väkijuomatulva rajoitettava, vähenevä ja yleiseen elämään tuova arvaamattoman muutoksen. Raittiuslautakunnat eivät mitään voi, vaan koskematon järjestysvalta saanee aikaan sen, mitä saata-vissa on, jos on.

Kuivalan kansakoulun opettaja, Valkeala:

Kieltolakirikosta ei nähtävästi pidetä lainrikkoksena. Se pahe tarttuu aikaisnuorisoon, ja juuri nuorempi miespolvi tällä paikkakunnalla surkuteltavimmin juopottelee. Varsinainen maalaisnainen ei vielä juopottele.

Lavolan kansakoulun opettaja, Lappee:

Kieltolaki ei ole vähentänyt juoppoutta kuin ehkä jossakin määrin vähävaraisemmissa piireissä. — Nuorison keskuudessa se on kasvamaan päin. — Vakuumuksellinen raittius-työ on lamaantunut, ja lainkunnioitus on vähentynyt.

Haapajärven kansakoulun opettajatar, Lappee:

Paikkakunnalla olevat Venäjän pakolaiset useimmiten ovat juuri ne, jotka juopuneina esiintyvät; niiden kanssa muutamia paikkakunnan miehiä.

Vainikkalan kansakoulun opettaja, Lappee:

Työväen keskuudessa on kieltolaki edistänyt hyvinvointia, mutta murun väestön keskuudessa, etenkin talonpoikien, parempi taloudellinen tila ja helppo rahan saanti ovat edistäneet juoppoutta. Tämä ilmenee vaate-tuksessa, ruuassa ja muissakin, kuten yllisyystavaroissa, joita nykyään enempi käytetään.

Juvakan kansakoulun opettaja, Lappee:

Kieltolain vaikutuksesta ovat kuntalaiset kiinnittäneet enemmän huomiota asiaan ja ruvenneet rohkeammin alkoholin käyttöä vas-

tustamaan ja sen käyttöä halveksimaan sekä moittimaan.

Huttulan kansakoulun opettaja, Lempi:

Vuosina 1920—22 olivat kunnan poliisivoimat sellaiset, ettei valvonta juuri tullut kysymykseen. Tämän vuoden alusta on kuntaan saatu poliisi, joka on ryhtynyt tarmolla tehtävänsä ja tulokset alkavat jo näkyä. Kun vielä muutaman kuukauden jatkuu samaan suuntaan, noudatetaan kieltolakia täydellisesti.

Hämäläisten kansakoulun opettaja, Savitai-päle:

Mielipiteeni kieltolain vaikutuksesta kunnassamme on itse lakiin nähden tyydyttävä. Virhe, joka ei ole kieltolain syy, on siinä, että viranomaiset eivät valvo sitä samalla tarmolla kuin muita rikoslakeja. Jos viranomaiset saataisiin valtiiovallan taholta pakotetuksi itse noudattamaan kieltolakia ja suhtautumaan juoppousrikkoksiin kuten esim. varkauksiin, niin ehdottomasti kunnassamme, niinkuin koko maassa, kieltolaki saisi ihmeitä aikaan. Jos siihen viranomaisten taholta suhtaudutaan yleensä niinkuin tähänkin asti, niin menettää kieltolaki ennenpitkää merkityksensä.

Sydänmaanpohjan kansakoulun opettaja, Suomenniemi:

Kaikesta huolimatta on kieltolainilla ollut parantava vaikutus paikkakuntamme siveelliseen elämään yleisesti katsottuna, sillä viranomaiset ja vaikutusvaltaiset sitä kannattavat. Tämä ilmenee erittäin yksityisperheissä ja kodeissa, sekä varallisuuden lisääntymisessä yleensä. Sen vuoksi on kieltolainilla terveellinen vaikutus meidänkin kuntamme elämään.

Virmutjoen kansakoulun opettaja, Ruokolahti:

Kieltolain vaikutukset Ruokolahden kunnassa ovat olleet edulliset, joskin se on vaikuttanut osittain vahingollisestikin, mitä lain kunnioittamiseen tulee. Ellei järjestyksenvalvojain keskuudessa tapahdu ensiksi kieltolain vaatimaa muutosta, niin kieltolaki, niin suurimerkityksellinen ja kansan parasta tarkoittava kuin se onkin, ei koskaan tule tuottamaan kuntaamme huomattavampaa positiivista tulosta. Toisena kieltolain liian vähäisten saavutuksien syynä (verrattuna sii-

hen suurpiirteisyyteen ja niihin mahdollisuuksiin, jotka siinä piilevät) pidän sanomalehdistöämme, joka suorastaan on saastuttanut yleisen mielipiteen kaksimielisillä ryhdyttömällä lausunnoillaan kieltolakia koskevista asioista. Ellei maamme hallituksella ole mahtia vaikuttaa sanomalehtiimme tehokkaammin kieltolain hyväksi, niin varmaa on, että kieltolakirikkomukset tulevat yhä yleisemmiksi ja lopulta voi olla seurauksena lain surkea epäonnistuminen.

Tainionkosken kansakoulun opettaja, Ruokolahti:

Väkijuomien käyttö näyttää valitettavasti lisääntyvän, muuttuen ikäänkuin jonkinlaiseksi „urheiluksi”. Miedomprien juomien sijaan on tullut sprii ja „kaikenlaiset siitä valmistetut sekoitukset. Näyttää siltä, kuin rikoksia kieltolakia vastaan ei pidettäisi lainrikkoksina.

Jos juopottelu tapahtuukin harvemmin, kuluttavat käyttäjät siihen rahojaan entistä enemmän väkijuomien suhteettoman hinnan tähden.

Sarajärven kansakoulun opettajatar, Ruokolahti:

Väkijuomia nautitaan tällä paikkakunnalla runsaasti. Paikkakunnalla on omat keittäjänsä, joten ei tarvitse väkijuomia kaukaa etsiä. Kuuliaiset, läksijäiset ja häät muodostuvat usein ikäviksi tilaisuuksiksi. Pitotiloissa ei juuri isäntävän puolesta tarjota väkijuomia, mutta vieraat tulevat itse pullot mukanaan. Vuoden ajan olen ollut paikkakunnalla, ja sillä ajalla on väkijuomien tiliin tapahtunut törkeitä pahoinpitelyjä, yö- ja juhlarauhan häiritsemisiä sekä yksi murha.

Soinilan kansakoulun opettaja, Ruokolahti:

On ollut aika, jolloin paikkakunnalla uskottiin kieltolain siunaukselliseen vaikutukseen, mutta tuo usko on aikoja sitten sammunut. Viina virtailee pitkin Saimaan selkiä tunkeutuen joka kotiin. Kansassa on käsitys: miksi ei valtio osaa hyötyä niistä miljoonista ja taas miljoonista, jotka menevät salakuljettajien ja ulkolaisten taskuihin, koska kerran ei salakuljetusta voida estää. Kun kansa itse ei osaa olla juomatta, niin mitä merkitsee silloin paperilla oleva laki, jota halveksitaan ja jolle nauretaan ylemmästä alempaan kansalaiseen asti. Sittenkin näyttää siltä, että aatteellinen vapaa raittiustyö on siunaukselli-

sempaa kuin pakollinen, lainsäädännön kautta tehty; sillä suomalainen luonne ei näytä olevan luotu pakolla taivutettavaksi pois tottumuksistaan, mutta kylläkin vapaaehtoisuuden tietä. Turhaan siis ovat menneet ne toivotukset, joita kieltolain puolesta on toivotettu kansamme siveellisen tason nostattajana. Näyttää kuin tuo vaikutus olisi päinvastainen. On surkuteltavaa, että lainkunnioitus kansassamme on saanut niin ankaran iskun, kuin minkä kieltolaki on sille antanut.

Utulän kansakoulun opettaja, Ruokolahti:

Kieltolaki on paikallaan; se olisi tuottanut hyötyä, ellei tottumuksen voima olisi kansasta tehnyt lainrikkooja, edistäen sisäisen ja ulkomaisen keinotellun menestymistä. Vaikutus ilmenee usein kovin epäterveellisten juomien säännöttömässä nauttimisessa, josta varmaankin koituu onnettomuutta kodeille ja yhteiskunnallemme. Kuten Ranskassa, näyttää urheilu ja parempi terveydenhoito hieman lieventävän alkoholin vaikutusta.

Hauklapin kansakoulun opettajatar, Ruokolahti:

Vanhemmat ihmiset häpeävät joutua oikeuteen juopumuksesta, väkijuomien valmistuksesta ja pelkäävät sakkooja, mutta nuorten miesten ja poikastenkin keskuudessa on päihtyminen ja juopottelu tullut asiaan kuuluvaksi, ja oikeusjutut, ikävä kyllä, jokapäiväisiksi tapauksiksi. Käsitykseni mukaan kieltolailla on paljon vaikutusta hyvään ja edistymiseen, jos viranomaiset täsmällisesti ja tarmokkaasti joka paikassa noudattavat kieltolain määräyksiä ja säälimättä saattavat jokaisen lainrikkoojan oikeuteen, olkoon henkilö kuka tahansa.

Länt. Immalan kansakoulun opettaja, Ruokolahti:

Viranomaiset toimivat liian laimeasti kieltolakirikollisten kiinnisaamiseksi yleensä, mutta siinäkin on edistymistä havaittavissa.

Käkösenspään kansakoulun opettaja, Terijoki:

Tyydytyksellä täytyy todeta väkijuomain nauttimisen vähentyminen paikkakunnalla, mutta sitä ei voi laskea yksinomaan kieltolain tilille, joskin se välillisesti siitä johtuu. Suurimmaksi osaksi tämä vähentyminen johtuu vaikeasta taloudellisesta ahdingkantilasta, kun entiset tulolähteet huvila-asutuksesta ovat tyrehtyneet.

Haapalan kansakoulun opettaja, Terijoki:

Luulen, että jokseenkin vapaa alkoholin saanti on ollut syynä siihen, ettei kieltolaki ole täällä muuta kuin paperilla, joten sen tuottama hyöty lienee hyvin epäilyksen alainen. Naiset juovat ja ovat putkassa enemmän kuin ennen, viime viikollakin sakotettiin 5—6 naista juopumuksesta. — Yhdyn erään tohtorin lausuntoon: „Auta meitä, me hukkumme”.

Ojajärven kansakoulun opettaja, Kaukola:

Karjalan kunnissa tällaisista (kieltolakia koskevista) asioista tavallisesti annetaan valoisimmat tiedot, kuin asia on todellisuudessa. „Ei saa saattaa kuntaa huonoon huutoon”! — Suojeluskuntalaiset ensi alussa toimivat ripeämmin kieltolain vastustajina, mutta syystä tai toisesta on niitten toiminta siinä suhteessa lamaanunut. (Monelle on todistajana esiintyminen vastenmielistä samoin kuin „tehtaitten” etsiminen ja hävittäminenkin, moni on muuttunut mielipiteiltään kieltolakia vastustavaksi). Kieltolain rikkominen on aivan yleistä ja julkista, viranomaiset eivät voi sitä estää. En ole tavannut kunnassamme kuin aniharvoja kieltolain kannattajia.

Koverilan kansakoulun opettaja, Kaukola:

Poliisivalvonta on huonoa, sillä pirtun kuljettajat ja kauppaajat saavat jokseenkin häiritsemättä harjoittaa liikettään.

Alhon kansakoulun opettaja, Kurkijoki:

Koulupiirissäni on kieltolain rikkominen ollut kovin pientä. Työväen keskuudessa on ollut havaittavissa hyvinvoinnin kohoamista alkoholinkäytön vähenemisen vuoksi. Viime aikoina on nuorisosa keskuudessa ollut havaittavissa alkoholinkäytön lisääntyminen, joka ilmenee yleisissä kokouspaikoissa, joihin „virolaisen” kaupustelijoita saapuu ulkopitäjistä.

Kirjavalan kansakoulun opettaja, Parikkala:

Ennen mailmansotaa tapasi harvoin juopuneen, ja nekin jotka olivat päihtyneessä tilassa, olivat siinä määrin joutuneet juomahimonsa orjiksi, etteivät voineet vapautua siitä. Nuorisossa ei juomapahe ollut sanottavastikaan vallalla, vieläpä se inholla katselikin juopuneita. Tuli sitten maailmansota, joka ensi alussa sota-aikaisilla kielloillaan huumasi kokonaan mielet, joten harvoin

tapasi juopuneen. Mutta mikäli tähän tilanteeseen alettiin tottua, sikäli alkoi myös ilmetä väkijuomia. Ensi aluksi oli se kotipoltti-moissa valmistettua tavaraa, jota kaupiteltiin joka kylässä. Väliin tapasi konjakkia ja whisky-juomia, joita korittain 12 litran erissä ilmestyi muutamille varakkaille talonisä-nille ja kauppiaille. Tuli sitten kieltolaki, vaan ei kieltä; kuusen juurilla porisivat pannut edelleen, eivätkä valmistajat välittä-neet mitään laista. Nauttijat tottuivat sikäli myös uusiin oloihin. Maksoivat auliisti sak-konsa, mikä rahalla, mikä vankeudella, ei-vätkä pitäneet minään rikoksena kärsinäänsä rangaistusta. Eikä räihin rikkojiin paikka-kuntalaisetkaan suhtaudu niin tuomitsevasti kuin muihin rikkomuksiin, ja seuraukset ovat sitä mukaa. — Mitä sitten viime vuosiin tu-lee, täytyy ikävä kyllä mainita, että luvaton maahantuonti on lisääntymässä. Varsinkin kesäisin spriiautot kulkevat harva se viikko tueden virolaista spriitä, jota salaa kyllä nautitaan. Lisääntymässä on myös lääkeai-neeksi määrätyn alkoholin käyttö juovutus-tarkoituksiin, joten lain kieltävä merkitys näyttää olevan verrattain vähäinen, samoin kunnioitus itse lakia kohtaan jää tois-arvoi-seksi. Tähän lisääntymiseen on kyllä vaikut-tamassa ei yksinomaan se, että ihmiset olisi-ivat enempi nautinnon orjia kielletyn suhteen, vaan myös rahan runsaus juuri viime vuosi-na. Muuten olisi toivottavaa, että jonkin-lainen muutos tässä suhteessa tapahtuisi.

Innasennurkan kansakoulun opettaja, Pa-rikkala:

Salakuljetus ja apteekit eivät täällä salo-kylällä mitään merkitse. Salapoltto ja siitä tullut juopottelu saadaan lakkaamaan, kun niiden hävityskurssi tiukennetaan. Juopu-neethan ovat näkyvillä kokouspaikoilla pyhä-päivinä. Kieltolaki on pysyttävä ja varoja uhrattava rikkomusten ehkäisemiseksi, niin kansastamme tulee raitis, terve ja onnellinen.

Rautalahden kansakoulun opettaja, Parik-kala:

Jos kaikki luokat noudattaisivat kieltolakia, niinkuin maa- ja työläisväestö, olisi paikkakuntamme malliseutu raittiudessa, mutta useinkin ylemmän sivistyksen saaneen esiintyminen juovuksissa on jo sinänsä paha esimerkki. Järjestysmiehistökin näyttää sil-loin voimattomalta.

Kesusmaan kansakoulun opettaja, Parikkala:

Luulen kieltolain aiheuttaneen huomattavaa raitistumista yleensä, lukuunottamatta muu-tamia piintyneitä juomareita. Harvoin enään nähdään yleisillä paikoilla päihtyneitä, sa-moin iltamissa ja juhlissa; entiseen verrat-tuna väkijuomat ovat perhejuhlissa huomattavasti vähentyneet tai hävinneet kokonaan:

Suur-Rytyn kansakoulun opettaja, Sortavalan mlk.:

Epäilemättä on kieltolaki ainakin jossain määrin ehkäissyt väkijuomien käyttämistä. Esim. juuri täällä Rytyn kylässä on eräs kuuluisa viinankeittäjä-perhe menettänyt ko-konaan tuon turmiollisen ammattinsa — me-netettyään elantonsa sekä vapautensa lain kourissa.

Läskelän kansakoulun opettaja, Sortavalan mlk.:

Vakava, varsinainen pohjakansa tunnustaa ja kannattaa kieltolakia. Kun vain voitaisiin saada estetyksi salapoltto, salakauppa ja sala-kuljetus, koituisi kieltolaista arvaamaton siunaus maallemme ja kansallemme.

Haavuksen kansakoulun opettajatar, Sorta-valan mlk.:

Sala-viinankeitto on lisääntynyt monissa Laatokan saarissa ja Laatokan laivatelakan ympärillä Haavuksessa. Eräs mies muualta on kuljettanut virolaista spriitä telakan lä-helle pitkin kesää. Muutamia viinankeittäjiä on oikeus tuominut vankeuteen, mutta van-keuden tai sakkojen maksun jälkeen on alka-nut sama salapoltto uudelleen.

Sammatsaaren kansakoulun opettajatar, Sor-tavalan mlk.:

Ennen suurin osa miehiksi lukeutuvaa vä-keä vähintään kerran viikossa tuli koteihin juovuksissa. Nyt kun vapaasti ei saa, ovat miehet paljon paremmat. Koti korjautuu vä-hän kerrassaan. — Miehet nykyään näkevät juoppouden poikien keskuudessa lisääntyvän, naiset todistavat sen vähenevän.

Leppäselän kansakoulun opettaja, Sortavalan mlk.:

Kieltolaki ei ole lisännyt juoppoutta, mi-käli koskee tätä paikkakuntaa. Enemmän juo-tiin ja juotaisiin, jos väkijuomakaupat olisi-ivat entiseen tapaan auki. Entisen vapaan

väkijuomien saannin aikana erään rakennusmestarin kertoman mukaan puolet työmiehistä ei maanantaisin kyennyt töihin pyhänä tapahtuneen juopottelun johdosta, mutta kieltolain aikana ei työväki ole pitänyt vapaa-maanantaita, vaan ovat työt käyneet säännöllisesti, eikä juopottelua ole tapahtunut.

Niemiskosken kansakoulun opettajatar, Sortavalan mlk.:

Vaikka kieltolakia tässäkin kunnassa suuresti rikotaan, on havaittavissa kuitenkin sen siunauksellinen vaikutus monessa kohdin, esim. siinä, ettei juopuneita, niinkuin ennen, kulje julkisilla paikoilla. Nyt vaan olisi kaikin voimin saatettava kieltolain pyhyys nuorille sydämen asiaksi ja kaikin keinoin estettävä väkijuomien maahantuonti ja niiden salainen valmistaminen ja kauppaaminen.

Jokirannan kansakoulun opettajatar, Sortavalan mlk.:

Varmasti on raittiustilanne parantunut, paatuneiden juoppojenkin täytyy olla vähemmällä. Aivan viime aikoina on salapolttolla seudulla vähentynyt. Tehokkaasti toimiva kieltolain valvojakunta saisi rikokset vähitellen vähenemään.

Helylän kansakoulun opettaja, Sortavalan mlk.:

Koska kahvia, lestyjauhoja leivässä, vehnästä, iltamia, eläviä kuvia y. m. käytetään vähintään yhtä suuressa määrässä kuin ennen sotaa, niin, jos väkijuomien käyttö olisi luvallista, niitä epäilemättä runsaasti juotaisiin, ja taloudellinen kurjuus olisi täällä yleistä, yleensä eletään täällä päivän ansiosta. Kieltolain takia on juopottelu vähäistä ja arastelevaa; miten hyvin olisikaan, jos yleinen mielipide ja sanomalehdet olisivat ehdottomuuden kannalla.

Anjalan kansakoulun opettaja, Sortavalan mlk.:

Elämä kaupungin satamassa on hiljaista ja rauhallista. Iltamien pito käy rauhallisesti ja hyvässä järjestyksessä. Rääsyköyhälistö on hävinnyt olemattomiin. Kieltolaki on vanhempien auttaja kasvatuksessa, nuorien tuki ja toveri, lasten pelstaja ja ystävä ja koko kansamme turva ja korottaja.

Kotajärven kansakoulun opettajatar, Suojärvi:

Koska työmaat, valtion rautatietyöt ynnä yksityiset sahaliikkeet, ovat lähellä koulupiiriäni, niin olen tullut huomaamaan, että päihytyneitä esiintyy tilipäivinä, jotka ovat muodostuneet melkein markkinoiksi, ja niitä seuraavina pyhinä enemmän. Samoin on ilmennyt, että nautittu alkoholi on luvattomasti maahantuotua ja tänne kuljetettu joko rautateitse tai automobiileilla mainituiksi tilipäiviksi, sillä silloin on sillä varma menekki, kun työläisnuoriso on jururi palkanansa nostanut. Vähäisempi on sen sijaan alkoholinkäyttö talonpoikain keskuudessa.

Näillä hiljattain ja parastaikaa asutettavilla seuduilla on vaikeaa tutkia kieltolain vaikutusta, sillä asutus on täällä lisääntynyt ja paikallinen väestö, radan kautta tultuaan suurempaan kosketukseen muun maan kanssa, on omaksunut itselleen uusia niin hyviä kuin huonojakin vaikutteita.

Vuontelan kansakoulun opettaja, Suojärvi:

Kun pakkoverot ja erittäinkin kunnallisten varojen huono hoito on verotaakan raskauttanut, niin moni ennestään raitis on ruvennut juomaan, muka „lopun edellä”.

Varpakylän kansakoulun opettaja, Suojärvi:

Olen tehnyt sen havainnon, etten vuosikautsiin ole tavannut juopuneita. Tämä kyllä johtuu siitä, kun olen raittiyslautakunnan puheenjohtaja, niin juopot eivät halua tavata minua. Muuten väkijuomia käyttävät miehet ovat puheissaan kieltolakia vastaan.

Mikkelin lääni. — St Michels län.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Luhanka:

Luvattoman valmistuksen väheneminen johtuu siitä, että kuntamme poliisivoima on perin tarmokkaasti toiminut salapolttimoiden

hävittämiseksi, ja juuri kuntaamme perustetusta apteekista, josta lääkärin määräyksestä saa spriiitä halvemmalla kuin kotipolitoista. Yleisenä huomioma voi mainita, että,

huolimatta salapolton vähenemisestä kunnassamme, alkoholi-pitoisten juomien käyttö on lisääntynyt. Ammatiksi muodostunut salakuljetus pitää huolen juomahimoisten tarpeesta, ja helpon saannin vuoksi saavat keskenkasvuiset pojatkin väkijuomia käyttäköseen. Kun kieltolain rikkomista ei yleisesti pidetä rikoksena, on salakuljettajilla lukuisia suojelusjoukkonsa, joka tekee poliisivoiman ponnistukset lain valvomisen suhteen turhiksi. Useat niistäkin, jotka eivät suorastaan suosi salakuljettajia, asettuvat heidän suhteensa välinpitämättömälle kannalle, ja siksi voivat he verrattain turvallisesti liikkuva tavaraansa kaupittelemassa. — Ainakaan näin maaseudulla ei huomaa, että kieltolaki olisi kyennyt alkoholi-pitoisten juomien käyttöä vähentämään. Päinvastoin, kun tunnotomat salakuljettajat myyvät tavaraansa ikään katsomatta, on juovutusjuomien väärinkäyttö nuoren polven keskuudessa arveluttavasti lisääntynyt.

Taipaleen kansakoulun opettajat, Hauki-vuori:

Poliisivalvonnan puruttuessa rehottaa salapoltto tässä liikellä Pieksämäen ja Kangasniemen puolella.

Kaitaisten kansakoulun opettaja, Joroinen:

Julkisuudessa on juoppous vähentynyt, mutta salassa harjoitetaan sitä enemmän. Etenkin n. s. vähän sivistyneemmät ja varakkaammat pitävät sitä kunnianaan, ja täten näyttävät esimerkillään köyhemmälle kansalle kieltolain rikkomista.

Ruokojärven kansakoulun opettaja, Joroinen:

Paikkakunnan työläiset kuuluvat suurimaksi osaksi järjestöihinsä, ja siellä kuulemani mukaan valvotaan ankarasti kieltolain noudattamista.

Häyrilän kansakoulun opettajat, Joroinen:

Kieltolain kautta on nähtävästi hankaluudet alkoholin saamiseksi lisätty moninaisissa tositarpeissa ja lisätty venotaakkaa yksipuolisesti. Usein sitten vähän syyllinen joutuu rangaistavaksi, kun suurin osa paremmissa oloissa eläviä saa nauhassa lakia rikkoo — usein lain ja oikeuden edustaja ja valvoja-kin. Sivistyneen luokan alkoholin käyttö ei ole lisääntynyt eikä sitä sen keskuudessa ole käytännössä. — Mutta liikemiehet ja alem-

mat viranomaiset ovat saattaneet sen käytöllä ja tarjoilulla suunnaton turmiota aikaan.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Puumala:

Ellei luvaton spriiin maahantuontia saada estetyksi, ei juuri kieltolain siunauksista voida puhua. 96 %:n spriiin käytön takia vatsahaavat ovat yleisiä.

Liimattalan kansakoulun opettajat, Puumala:

Todella kaivataan paikkakunnalla tiukempaa valvontaa, jos mieli parempaa edistystä aikaan saada. Luvaton salakuljetus — ja joku vuosi talkaperin yleinen salapolttokin — on tehnyt varsin rumaa jälkeä, erikoisesti tässä laivaväylän varrella. — Ei sitä sunnuntaita, ettei juoppoja näkisi, vielä nykyisin alaikäisillekin sitä vironlientä tyrkytetään. — Eivät edes kansakoululaiset kaikki enää ole syyttömiä. — Jos tätä menoa jatkuu, kun tänä kesänä on ollut, olemme hukassa. Kieltolaki ei ole kansan enemmistön mielestä täällä noudatettava laki, vaan usuttaja hurjempaan juopotteluun. Harvat taitavat ne henkilöt olla, jotka edes lain kunnioituksesta noudattaisivat sitä.

Ruokotaipaleen kansakoulun opettajat, Puumala:

Juoppous on lisääntynyt nykyisin sentähden, että Saimaalla kulkevat monet tervahöyryt ja lotjat kuljettavat virolaista ja saksalaista spriiä niin kovin runsaasti, ja poliisiviranomaisten on sangen vaikea päästä siihen täällä käsiiksi, joten esim. Saimaan kanavalla ymmärtääkseni pitäisi saada ankarampi tarkastus käyntiin. — Nuorison keskuudessa juoppous on osaksi siitäkin syystä lisääntynyt, että salakauppiat myyvät vaikka kuinka nuorille ja pienille lapsillekin, kunhan vaan saavat määrätyn rahasumman. Asian auttamiseksi ei sanottavasti tehdä enempää, paitsi vanhemmat sanovat: Kaikkiihan ne nyt juovat.

Harmaalan kansakoulun opettajat, Puumala:

Puumalan kunnan Harmaalan kullmalla nuoriso on aivan menehtymässä väkijuomien virtaan. Nuoret pojat, jo 13-vuotiset, kulkevat pullo taskussa, kauppaavat ja valmistavat viinaa. Kuuliaisissa ja talkoissa myydään luvattomasti valmistettua. Vanhempi

väki on tavallaan nuorten puolella. Eräsikin isä ja äiti olivat sanoneet, kun 15-vuotias poikansa viinaa myi: „Helpommalla työllä elää.” Poika joutui vankilaan. Eräs vanha isäntä joi rippikoulua käyvien poikasten kanssa, vieläpä lainasi pojille 50 markkaa rahaa juomien ostoa varten. Koululla käsityönopettaja juo nurkan takana lasten nähden mukana tuomastaan pullosta. Jos vanhempi väki olisi kieltolain puolella, ei nuoriso totisesti voisi

valmistaa eikä kaupata väkijuomia ainakaan niin lapsina ollessaan. — Ilahduttavana seikkana voi mainita, että nuoriso on innolla ruvennut lukemaan kotiopintokirjoina raittiutta koskevaa kirjallisuutta.

Kaartilanmäen kansakoulun opettajat, Sulka:

Kieltolain purutteellinen valvonta on ollut edistyksen suurimpana ehkäisijänä.

Kuopion lääni. — Kuopio län.

Puistokoulun johtajat, Kuopio:

Juomarit ja väkijuomien myyjät eivät enää nauti yleistä kunnioitusta, kuten ennen kieltolakia, vertaistensa kunnioitusta vaan.

Kylänlahden kansakoulun opettaja, Pielisjärvi:

Kieltolain voimaantumisen jälkeen lisääntyi salaviinanpoltto ja salakuljetus tunnustavasti. Lainvalvojin vähyys ja välipitämättömyys ovat vaan toimintaa edistäneet. Luulen, etteivät poliisit ole olleet tehtävänsä tasolla. Komppiko korpilta silmän puhka-see?

Varpasen kansakoulun opettajat, Pielisjärvi:

Myöntää täytyy, että perhejuhlat niinkuin muut yleiset tilaisuudet ja juhla-ajat ovat kieltolain voimaantuttua muuttuneet rauhallisiksi ja siivoiksi.

Vuonisjärven kansakoulun opettajat, Pielisjärvi:

Olin kouluvuosinani tilaisuudessa näkemään pitkät rivit jonottajia kaupungin viinakaupan edustalla ja varsinkin juhlien edellä. Siellä tapasi näitäkin salon isäntiä, mutta nyt kun kaupat suljettiin, tulevat miehet selvinä kotiin. Kotirauha säilyy, varallisuus ja siiveellinen tarmo kasvaa.

Päalasmaan kansakoulun opettaja, Juuka:

Huutavin ikäväpuoli on asiassa se, että kieltolakia — niinkuin kaikkia muitakin lakeja — nykyisin rikotaan ja suoraan uhmaataan paljon enemmän kuin ennen. Ei ole mitään lainkunnioitusta olemassa enään. —

Eikö voisi valtion puolesta palkata tulisieluisia puhujia kiertämään ympäri maata puhumaan lainkunnioituksen tärkeydestä? Siitähän niin harvoin — aivan sivumennen — kuulee kenenkään juuri mainitsevankaan kasvatuspuheissaan.

Nunnanlahden kansakoulun opettaja, Juuka:

Kieltolaki on huomioni mukaan lisännyt salapolttota ja salakauppaa ja useat uhmaten puhuvat kieltolaista. Väkijuomien nauttiminen ei liene vähentynyt, mutta juopuneita ei niin usein tapaa yleisillä paikoilla, kumminkin saa huomion, että väkijuomia monet käyttävät entiseen tapaan. Yleensä maalla ollaan kieltolakia vastaan, joskin lain ankaruuden pelossa juopumusta kartetaan. Usein saa huomata kokouksissa y. m. paikoin, että hienoa tuprakkaa moni potee. Korpironjun nautinto lienee hyvin yleistä sopivassa paikassa.

Värtsilän kansakoulun opettaja, Värtsilä:

Surullisin puoli kieltolaillla on se, että laitomassa iässä olevat nuorukaiset — jopa lapsetkin — ovat salapolttajien apulaisina ja kauppaaajina. Trokarit myyvät heille — tai vaihtavat kodeista varastettuihin viljoihin — rikos rikoksen päälle. — Näin turmeltu kansamme ennen terve maalaisnuoriso. Totuus sanottakoon suoraan: Kieltolakiin sääntely ja sitten tiukka kontrolli; silloin on varmasti koko kansa kieltolain turvaajana.

Patsolan kansakoulun opettajat, Värtsilä:

Omilla silmilläni olen hyvin vähän nähnyt juopuneita, mutta olen kuullut, että vielä paljon keitetään viinaa tämänkin koulun lähetyksillä. Mutta se hyvä on ainakin nyt saatu aikaan, ettei kuulu työväentälölä

sellaista meteliä, kuin pari vuotta takaperin. Siihen kuitenkin luoden olevan syy siinä, että pelkkäivät poliisia. Vaikka kyllä olen kuullut arvosteluita kyläläisiltä, että poliisin sietäisi olla lujemman. Viina kiehuu edelleen, mutta juodaan enemmän omassa nurkissa. — Minä en muuten ole ollut ennen näin juopolla seudulla. Ensi vuosina ei uskaltanut lauantai- ja sunnuntai-illoin ulos mennä, sillä sellainen huuto ja melu oli ympäri kujien. Nyt kuitenkin uskaltaa ulos mennä, kun ei mene nurkan juuriin.

Luikonlahden kansakoulun opettaja, Kaavi:

Kehityksikäinen nuorisot on ruvennut juopottelemään. Sille tyrkytetään kaikilla salamyymäin puolelta. Se turmeltuu ja on muuttamaisillaan siveellisesti kurjaksi, josta kasvaa kehoja jälkeläisiä. Huonot, epäpuhtaat ja kovin päihdyttävät juomat turmelevat siltä terveyden. Kotivalmistus oli tuntematon ennen maailmansotaa, nyt on viinankeitotaito aivan yleinen ja mahdoton lain ankaruudella poisjuurittaa, koska kieltolakiä näytään kunnioitettavan yhtä paljon kuin aikoinaan elintarvelakia. Salainen ilmiantojärjestelmä rehoittaa ja juurtuu ihmisten luonteenomaisuudeksi; jos katsoo sen motiiveja, niin sitä ei kannusta lain kunnioitus, vaan muut alhaiset pyyteet, kuten kostonhimo ja naapurin vahingoittamishalu, sillä ilmiantajina esiintyvät heikkomoraaliset, vieläpä samalaisesta rikoksesta osalliset.

Tutjunniemen kansakoulun opettajatar, Liperi:

Kasvava miespolvi käyttää nyt väkijuomia enemmän, kuin ennen kieltolakiä. Ennen pitivät nuoret häpeänä juovuksissa esiintymistä ja juoppous heidän kesken oli harvinaisempaa, nyt vanhemmat juovat vähemmän, mutta nuorisot enemmän.

Kaatamon kansakoulun opettaja, Liperi:

Julkkinen juoppous on vähentynyt. Muuten kieltolain valvonta ei ole ollut kyllin tehokas.

Vaiion kansakoulun opettaja, Liperi:

Kieltolain vaikutus tuli näkyviin kylässäni ja koko pitäjässä heti siinä, että teillä, kylillä ja kokouspaikoissa julkinen juopottelu lakasi, joten yleinen sivistys on edistymässä.

Komperon kansakoulun opettajatar, Liperi:

Monet siunaten kiittävät kieltolakiä. Taantumus johtuu yleisestä sota-ajan mukana tulleet lainkunnioituksen hölymisestä. Niissä maalaiskylissä, joissa viranomaiset ovat tarvonnalla käyneet salaviinapolttimoita hävittämään, siellä kieltolakiä lakina kunnioitetaan.

Outokummun kansakoulun opettaja, Kuusjärvi:

Juopottelu on työväestön keskuudesta tunnustavasti poistunut, josta lienee seurauksena yleinen hyvinvointi. Tietääkseni on paikkakunta jokseenkin raitista, herrat ryypännevät enimmäin.

Viuruniemen kansakoulun opettaja, Kuusjärvi:

Alkoholijuomien nauttiminen näyttää lisääntyneen juuri tänä vuonna, mutta vaikuttaa siihen se, että nyt on läpi vuoden ollut tukkiyhtiöitten töitä paikkakunnalla ja ne yleensä elvyttävät juoppoutta; etupäässä työväki saa juomahalun. Väkijuomien valmistukseen ja myyntiin on ruvettu käyttämään nuoria henkilöitä jopa lapsiakin. Nämä voivat esiintyä humalassakin. — Kieltämättömästi kieltolain vaikutukset kunnassamme ovat hyvät, vaikkakin paljon sen rikkomisia vielä tapahtuu. Niin syvälle kansaan juurtunut pahe, kuin juoppous on, ei voi muuttamissa vuosissa, ei vuosikymmenissäkään tarkkaan poistaa tavallisinakaan aikoina, saati sitten tällaisena yleisen siveellisyyskäsitteen hölymisaikana, kuin suuren sodan jälkeinen aika on ollut. Suuri siunaus kieltolaille on jo se, että juoppous on tullut enemmän yksilöitten synniksi, sillä nyt on paljon entisiä juomareita, etupäässä perheeliset miehet, jotka ovat lakanneet juomasta. Kieltolain rikkojiksi on etupäässä antautunut vain pieni osa asujamistoa, etupäässä yksinäisiä miehiä, joten mielestäni on parempi sekin, että vaan osa kansan ruumista on sairas, kuin että sen koko ruumiisi mädäntynyt. Köyhäinhuokustannukset, mikäli niitten alkusyynä on ollut ennen suureksi osaksi juoppous, ovat tältä osalta ehkäpä loppuneet. Vähitellen nävttää rupeavan juurtumaan käsitys kieltolain tärkeydestä ja itse lainrikkojatkain ymmärtämään toimintansa häpeällisyyden. Suurena haittana seuduillamme, kuten yleensä varsinkin Pohjois-Karjalassa, kieltolain noudattamiselle ovat

tukkiyhtiöitten työmaat. Maanviljelijät ja varsinainen maatyöväkkin eivät ole juoppou-teen niin taipuisia, ja ehkä varsinkin maatyöväestön rahanpuutekin estää juopottelemasta tavallisina aikoina, niin ettei silloin ole juojia eikä luonnollisesti myös valmistajia. Mutta kun suuremmat työmaat seudulla aukeavat, silloin ilmaantuu runsaammin rahaa, tulee juomahaluisia työmiehiä, silloin alkaa myös salapolttimoita ilmestyä kuin siinä sateella ja viinatrokarit kiertää työmailla tehden jotenkin rohkeasti „afääriänsä”. Puutavarayhtiöitten alemmat työnjohtajat ovat osoittautuneet vielä hyväksi salaisen väkijuomaliikkeen ystäviksi, itse juopotellen ja sallien esteettä työmaillansa juotavan. On aivan yleinen mielipide, että kieltolakirikokset olisivat paljon vähemmät, paikallinen asujamistokin varmasti raittiimpaa, ellei noita suuria „savotoita”, metsätöitä, paikkakunnalla olisi. Tarvitsisi erikoista huomiota tähän asiantilaan lain valvojien kiinnittää. Kun rikolliset, varsinkin väkijuomain valmistajat ja myyjät ovat yleensä laiskoja vetelyksiä, jotka eivät tahdo kunnialliseen työhön kättänsä koskea, olisi varsin terveellistä tällaisten rangaistukseen saatujen suhteen, että olisi erikoinen työsiirtola, jossa heidät pakotettaisiin kovaan työhön saadakseen tottua siihenkin samalla tuottaen hyötyä ja ollen estetty sillä aikaa suunnittelemasta uusia rikollisia toimintoja vapautteen päästyänsä, kuten nykyään monet keuhuvat tehneensä. Alakäisille rikollisille tarvitsisi myös saada pitempiaikainen kasvatuskoulu, jossa heidät totutettaisiin työhön, näin ehkä estettäisiin heistä kehittymästä uusi rikollisten ja laiskurien lauma kotiseutunsa ja koko maamme turmioksi. Yleensä kunnassamme tähän astisen vaikutuksen nojalla voin varmana mieliteenani lausua, että vähitellen, monista vajanaisuuksista ja vastuksista huolimatta, kieltolailla saavutetaan se, mihin sillä pyritään, kasvattamaan raitis Suomen kansa.

Varislahden kansakoulun opettaja, Kuusjärvi:

Yleensä lain rikkomisia kaikilla aloilla kieltolaki lisää. Kieltolakia ei lakina kunnioiteta, vaan rikotaan kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa, ja siitä johtuu, että varsinkin heikompia luonteita johtaa se yleensä lakien rikkomisiin muillakin aloilla.

Niemisen kansakoulun opettaja, Rääkkylä:

Kieltolain valvominen ja toteuttaminen tuntuu minusta meidän oloissa toivottomalta,

jopa mahdottomalta. Olen ollut yhden kolmi-vuotiskauden raittiuden valvojana tässä kyläkunnassa. Olen joitakin polttimoita hävittänyt, mutta se ei paljon merkitse. Uusia perustetaan, ja työ jatkuu edelleen. Paikkakunnan talollisilta ei ole paljon apua saattavissa niiden hävittämiseen. Ne joko pelkäävät niiden kosta, tai ovat niiden kanssa yhdessä liitossa. Salapolttajina esiintyy enimmäkseen tilatonta väkeä. Viljan he saavat siihen tietystikin talonpojilta. Nämä antavat viljan siihen korkeasta hinnasta tai poltattavaksi itselleen omiksi tarpeikseen tai myytäväksi.

Olen asunut tällä paikkakunnalla 25 vuotta. Oleni alkuaikoina, jolloin viinaa oli vapaasti kaupungista saatavana, ei näkynyt montakaan juoppoa. Varsinkin se oli nuorten keskuudessa harvinaista, mutta nyt se on kauheasti lisääntynyt. Sangen usein näkee maantiellä juoppojen ajelevan ja pitävän pahaa menoa huuteen, hoilaten ja hevosia rääkäten. Puukotukset ja tappelut olivat aikaisemmin meidän paikkakunnalla tuntemattomat. Nyt ne ovat tulleet aivanpä päiväjärjestykseen. Joku vuosi sitten kuoli eräs nuori mies puukotuksesta, ja syynä oli siihen viina. Puukottajina esiintyi nuoria miehiä, melkeinpä vielä keskenkasvuissa poikasia. Toiset ovat saaneet sairashuoneessa maata pitkät ajat samasta syystä. Tänä kesänä yksi sellainen tapahtuma sattui. Eihän ole pitkä aika siitä, kun viinatrokarit ampuivat meidän poliisimme, joka muuten oli mies paikallaan tehtävässään. Lopputulos on se, että kieltolaki ei ole saanut aikaan toivottua parannusta, pikemmin päinvastoin. Johonkin muuhun keinoon olisi ryhdyttävä. Se vaan on selvää, että tälläkin paikkakunnalla nuoren väen siveellinen elämä rappeutuu auttamattomasti, samoin ruumiillinenkin, jos ei tule jotakin sulkua ja käännettä.

Heinoniemen kansakoulun opettaja, Rääkkylä:

Kieltolaki on vaikuttanut hyvää, olisi vaikuttanut enemmänkin, jos laki olisi ollut ankarampi ja viranomaiset sen noudattamista valvoneet tarmokkaammin.

Koivusaaren kansakoulun opettajatar, Kuopion mlk.:

Kieltolain ansioksi on ainakin luettava juovutusjuomien käytön väheneminen työväestön keskuudessa.

Lamperilan kansakoulun opettajatar, Kuopion mlk.:

Suurin piirtein katsoen on kieltolaki vaikuttanut hyvin edistävasti paikkakuntamme sekä henkiseen että aineelliseen hyvinvointiin.

Riistaveden kansakoulun opettaja, Kuopion mlk.:

Vaikkapa kieltolakia valitettavan paljon rikotaankin, niin sen siunaus on kumminkin jo nyt nähtävissä maaseudunkin asukkaiden keskuudessa.

Vaajasalon kansakoulun opettaja, Kuopion mlk.:

Raittiasia oli ennen kieltolakia kuu- niissa käynnissä ja vakaumukseen perustu- vaa. Jos hallituksen puolesta olisi raittius- järjestöjä autettu rahallisesti ja työ saatettu moninkertaiseksi, niin maassamme olisi suuri prosentti tosiraittiita. Paitsi raittiusseurat, teki ennen siunattua työtä raittiusasian eteen myös nuoris- y. m. edistysseurat, mutta nyt on kaikki taantumassa, sillä pakkopaita ei miellytä itsetietoista kansalaista.

Syvänniemen kansakoulun opettaja, Karttula:

Vaikka täytyykin tehdä ikäviä havaintoja, kieltolaki on hyvä, jos hallitusvalta kävisi sellaiseksi, että kaikki rikokset rangaistaisiin ankaralla kädellä, mutta yhtä lakia ei voida pitää kunniaa, kun lainkunnioitus kaik- kialla horjuu. Kieltolakirikokset johtuvat ajan hengestä ja hallitusvallan haparoimisesta sinne tänne. Ennen sotaa juopottelu oli su- pistunut hyvin vähiin. Jotkut ryyppymiehet kylläkin käyttivät päihdyttäviä juomia, vaan sitä pidettiin jo häpeänä. Salakapakoimista ei ollut — eikä viinan valmistusta. Sodan alkuvuodetkin olivat kuivia. Tuli vapaussota, jolloin nuoris- rintamalla tottui vapauteen myöskin pahassa. Kieltolaki ei ole voinut tätä pahaa tukahduttaa. Jo tuo ihmisluon- non omituisuus: „kielletty hedelmä on maa- kea”. Nyt löytyy suuret joukot ihmisiä, jotka välinpitämättömästi katselevat kieltol- akirikoksia. Tässä on kieltolain kompastus- kivi. — Jos se aines, joka ei itse riko kieltol- akia suoranaisesti teossa, saataisiin astu- maan kieltolain puolelle, niin silloin sen vaikutus alkaisi painamaan yleisessä mieli- piteessä, ja kieltolakirikokset tulisivat halvek- simisen esineeksi. — Mutta, miten tähän päästään, on vaikea ratkaista. Vielä eräs

seikka: On otettava huomioon, että jossain määrässä taloudessa tarvitaan alkoholia. Mutta rehellisten kieltolain kannattajien on sitä vaikea saada. Ja kun ei ole kansan onni kellekään selvinnyt niin sydämen asiaksi, että sentähden olisi valmis uhraamaan omat mu- kavuusyyt, niin silloin ne ihmiset ovat aivan välinpitämättömiä kieltolaille. Löytyypä sel- laisiakin, jotka salakaupasta ostavat talou- dessa tarvittavan spriiin — varsinkin jos saa- vat huokeammalla kuin lääkärin välityksellä apteekista. Nämä seikat olisi raivattava kiel- tolain tieltä pois.

Eläinlääkärit ovat ne, jotka apteekkien kautta välittävät spriiin kauppaan, — ainakin mikäli olen kuullut. Mutta kun eläimet tar- vitsevat erikoisissa taudeissa sitä, niin miten niitä rajoittaa, kun sen varjossa sitä saa kuka vaan, jos on juoppo eläinlääkäri.

Pihkainmäen kansakoulun opettajatar, Kart- tula:

Vuosien 1920—22 kuluessa ovat ehdotto- masti vähempivaraisetkin ruvenneet voimaan paremmin kuin ennen. Uskon, että tehok- kaampi ja innokkaampi valvonta voisi estää kieltolakirikkomuksia, esim. salapolttoa, jota paikkakunnallamme surullisen suuressa mää- rin harjotetaan.

Hyvölän kansakoulun opettaja, Karttula:

Olen ollut paikkakunnalla vuodesta 1905. 15 vuoteen en juuri juopunutta täällä nähnyt. Nyt niitä näkee joka iltamassa ja kokouspai- kassa, nuoria ja vanhoja. Vanhana raittius- työntekijänä olen tämän ilmiön surulla huo- mannut. Viina tulee itse nyt luoksemme, kun se ennen piti kaupungista hakea. Se tulee joka tilaisuuteen. Eikä sitä taida voida mi- kään estää, ei ainakaan muu kuin ehkä kuole- manrangaistus.

Varpaismaan kansakoulun opettajatar, Maa- ninka:

Kun valvominen on ollut valppaampaa, niin elämä on ollut rauhallista, mutta kun viinan keittäjät saavat rauhassa puuhailla, niin elämä on rauhatonta.

Pohjois-Pöljän kansakoulun opettajatar, Maa- ninka:

Elämä yleensä varsinkin alkoholin käyt- töön nähden on mennyt sekaisin. Olen teh- nyt sen havainnon, että yleensä kunnan kan- salaiset toivovat kieltolain pysyvän voimassa,

vaikkeivät voi selvään sanoa sen vaikutusten määrää.

Kurolanlahden kansakoulun opettaja, Maaninka:

Kylän takamaa (Maaningan Petsamo) on kuulu viinan valmistuksesta. Ilolla voin kumminkin mainita, että nykyään se on vähemässä. Ansio tästä lankeaa kylämme nykyiselle poliisille. Voi kyllä olla, että Maaningan syykäräjillä on ehken lukuismasti rikoksia käsiteltävänä kuin koskaan ennen, mutta se johtuu siitä, kun on tarkka valvonta ollut koko vuoden, jota tietääkseni ei ole ennen ollut.

Hamulan kansakoulun opettajatar, Maaninka:

Eniten juoppoutta ilmenee 17—30 v. ikäisten poikien keskuudessa. — On ollut ilo nähdä, että moni vanhempi juomari on kieltoain vaikutuksesta raitistunut.

Hankamäen kansakoulun opettaja, Rautalampi:

Parempi toimeentulo työväen keskuudessa todistaa, että kieltoain on hyödyllinen. Myös tällä seudulla joutuvat lainrikkokotat huonoon vailoon.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Rautalampi:

Tällä paikkakunnalla eivät kieltoain ansiot näy niin selvään kuin monilla muilla paik-

kakunnilla, sillä täällä kansa joi vähemmän ennen kieltoain. Kotoinen salapoltto on täällä kieltoain johdosta vähentynyt viime vuosina.

Iisveden kansakoulun opettaja, Suonenjoki:

Olen asunut tällä paikkakunnalla, nim. Suonenjoen pitäjän Iisveden tehdasalueella, 17 vuotta, mutta tuskin milloinkaan ennen min lienee juopuneitten luku ollut tämän syksyisen veroinen. Rähääminen on joka öinen ilmiö, eikä ainoa poliisikaan voi putkan puuttuessa juuri mitään. Poliisivoiman lisääminen olisi ainakin tällä seutukunnalla tehokkaampi kuin vetoaminen 15—20-vuotisten juopuneitten poikasten kunniantuntoon.

Salmisen kansakoulun opettajatar, Suonenjoki:

Yleensä on huomattavissa — aatteellisia piirejä ja yksilöitä lukuunottamatta — kieltoain väheksymistä.

Vehvilän kansakoulun opettajatar, Suonenjoki:

Mitä meidän seudun alkoholinautintoon tulee, niin se ilmenee enimmäkseen nuorisossa sellaisena uhmiluna. Kieltoain on siunattu laki. Pysyköön se eteenkinpäin.

Vaasan lääni. — Vasa län.

Föreståndaren för svenska folkskolan i Brändö, Vasa:

Förbudslagen undergräver aktningen för lagarna i allmänhet. Förut redbara män har den gjort till lagbrytare. Kort sagt: denna lag ruinerar vårt land och vårt folk.

Suomalaisen kansakoulun johtaja, Pietarsaari:

Ikävin ja epäilyttävän havainto on, että varsin monet ovat alkaneet harjoittaa rikollista keinottelua väkijuomilla, jota helpommin saatanees kesäaikaan.

Jokipiin kansakoulun opettajatar, Jalasjärvi:

Tuntuu siltä, että juominen nykyään olisi vähempää kuin ennen maailmansotaa ja en-

nen kieltoain saamista, nim. ulospäin huomattava juopottelu ja räyhääminen. Mutta kyllä väkijuomia nautitaan. Eräs nuori mies juuri viime talvena sanoi, että ikoko tällä seudulla (Jokipiin kylässä) on vain muutama aivan raitis mies. Mutta ympäristökylissä ovat asiat toisin, nautitaan paljon vähemmän väkijuomia. Tämänkin kylän juopottelu on enemmän sellaista kotoista hommaa. Ilta-tilaisuuksissa työväentalolla kyllä kuuluu esiintyvän juopuneita ja myös n. k. rahahäissä, joita väliin pidetään. — Muutamia oikein kuuluisia juoppoja on, jotka juovat ja ovat aina juopuneet.

Kotipoltto oli takavuosina oikein kukoistavalla kannalla. Kaikkialla poltettiin. Se on ehdottomasti paljon vähentynyt nyt parina viime vuotena. Se, mitä käytetään, on anim-

mäkseen apteekista saatua ja jossain määrin ulkoa tuodaan. Kyllä voi joku jossain syryssä vielä polttaa, mutta aangen vähän. Naiset täällä eivät juo lainkaan, ei ennen eikä nykyään.

Seilon kansakoulun opettaja, Jalasjärvi:

Juopuneiden käytös ja yleinen elämä julkisilla paikoilla on paljon hillitympää ja siivompaa. Kieltolaki on synnyttänyt epäluuloa, riitaa ja kateutta juoppojen ja raittiiden välille.

Taivalmaan kansakoulun opettaja, Jalasjärvi:

Salapoltto on vähenemässä. Tähän olotilaan on epäilemättä kieltolaililla ollut siiveellisesti kohottava merkitys. Lain kunnioitus on kasvanut. Siitä johdonmukaisesti seurannut aineellisen hyvinvoinnin kasvaminen on terveellisesti vaikuttanut. Väestö on tullut säästäväisemmäksi. Kääntymys maatalouden kehittämisharrastuksiin vahvasti edistynyt, tahi on ainakin edistymässä.

Hirvijärven kansakoulun opettaja, Jalasjärvi:

Kun 21 vuotta sitten tulin paikkakunnalle, ei täällä ollut yhtäkään salapolttimoa. Nykyään keitetään „pontikkaa” melkein joka toisessa töllissä ja hyvin monessa talossakin kuulemani mukaan. Tosin lienee se tänä vuonna vähän vähentynyt, kun kuuluu saatavan rannikolta päin „pirtua”. Ennen tuotiin viinaa kaupungista (Vaasa, Kaskinen, Kristiina), kun siellä käytiin, noin litra, pari kerralla (harvoin 4—6 l.) ja hyvin monessa paikassa tapahtui näin vain kerran, pari vuodessa. Varsinaiset juopot, joita piirissäni oli 5—6, pitivät tietysti huolen, ettei heiltä aine puuttunut. Nykyään on sellaisia samalla alueella ehkä jokuunen enemmän, mutta melkein ehdottomasti raittiita on myöskin enemmän.

Metsolan kansakoulun opettaja, Jalasjärvi:

Kieltolaki on paljon estänyt käsiytykseni mukaan väkijuomain väärinkäyttöä.

Alavallin kansakoulun opettaja, Jalasjärvi:

Salapoltto on supistunut vähiin, jonkun verran, tosin pienessä määrin käytetään väärin lääketarkoituksiin hankittua spriitä, mutta nyt kun salakuljetuspirttu on löytänyt meren rannikolta tiensä tännekin, on tilanne pahentunut. Jos saataisiin salakuljetuspirttu häviämään, niin juopottelu supistuisi hyvin vä-

hiin. Autojen pakkotarkastus olisi paikallaan poliisiviranomaisten taholta.

Kihniän kansakoulun opettaja, Peräseinäjoki:

Kylässä toimivan nuorisoseuran iltamat ovat tulleet paljoo siivommiksi, juopuneita tuskin niissä näkee.

Haapaluoman kansakoulun opettaja, Peräseinäjoki:

Kieltolaililla on ollut nuorison keskuudessa suuri merkitys tällä paikkakunnalla, vaikka sitä on vasta sen verran koetettu toteuttaa, että nuorisoseuran johtokunta pari vuotta sitten on ankarasti päättänyt, että juovuksissa seuran talolla tavattavat henkilöt asetetaan vastaamaan oikeudessa. Sen jälkeen ei ole ollut ainoatakaan tappelua talolla eikä yhtään murhaa siellä tehty. Kun tällainen nuorisoseura saa varoja (30 % joka iltaman nettotulosta) kokoon, toivotaan, että paikkakunnallamme opitaan kaikissa piireissä lakia kunnioittamaan.

Kokemukseni tällä paikkakunnalla on, että kieltolaki on tarpeellinen ja että jos niin ikävästi kävisi, että sitä lievennettäisiin, niin missään tapauksessa alkoon myönnettäkö virkamiehille juomisoikeutta, ja juovuksissa tehtyä rikosta rangaistakoon ankarammin kuin muulloin tehtyä. Tappelut ja murhat täten ehkäistään, kun ihmisillä on sekam pelko.

Vititalan kansakoulun opettaja, Peräseinäjoki:

Kieltolaki olisi saatava monin verroin ankarammaksi, niin ettei lääkärinkään antamalla reseptillä voitaisi juopotella, silloin se vasta jotakin vaikuttaa. Nykyään kieltolakia rikotaan uhmalla.

Läraren vid Skaftungs folkskola, Sideby:

Lagen kunde ha mycket stor betydelse, blott ämbetsmän och myndigheter fullgjorde sin plikt.

Läraren vid kyrkobyns folkskola, Sideby:

Intet inflytande av förbudsagen skönj bart. Folk låtsas, som om det icke funnits någon sådan.

Läraren vid Flada folkskola, Sideby:

Befolkningen har tidigare och före förbudsagens tillkomst varit nykter och redlig.

vilket torde berott på, att i församlingen nykterhetsföreningen verkade kraftigt, och i den voro de flesta inskrivna. Men nu har en stor del avgått ur föreningen och börjat dricka och anser överträdelse av förbudslagen som något stort och gott. Tidigare ansågs det som en stor skam, att visa sig berusad, men nu anses det som bevis på en duktig karl att vara full. Det är nog sorgligt, som det nu är på orten.

Läraren vid kyrkobyns folkskola, Övermark:

Förbudslagen har haft ett mycket dåligt inflytande; den uppbäres ej, därför efterlevs den ej heller. Ty till hela sin läggning är förbudslagen sådan, att den inte kan efterlevas, emedan en fullt normal människa ej anser sig behöva någon lag för vad han skall äta eller dricka. Men, var en lag inte följes, faller också aktningen för alla andra lagar. Minskad aktning för andra lagar är alltså det enda förbudslagen hittills förmått uträtta. Dock måste man säga, att övermarkbon i sedligt och moraliskt avseende står högt nog att ej missbruka andra lagar, även om ingen bryr sig om att hålla förbudslagen.

Lärarinnan vid Valsbergs folkskola, Övermark:

Inom distriktet uppbäres förbudslagen av flertalet, mödrarna välsigna densamma och häva för dess upphörande.

Läraren vid Rävsbäcks folkskola, Övermark:

Trots allt motarbetande av förbudslagen, vill jag påstå, att den verkat mycket gott. Förut var det en daglig syn att se från staden återvändande berusade personer stå i kärran eller släden och obarmhärtigt piska den uttröttade hästen. Sådant behöver man ej se mera. Under högtider före världskriget hörde man alltid skrik, skräl och svordomar, så snart man öppnade dörren. När man nu går ut under högtider, träffar man bara förnuftigt folk. Före världskriget var det vanligt att få höra en lalla här, en annan där. Olovlig införsel, forsling m. m. känner jag ej mycket till, men märkbart är det, att superiet avtagit. Man kan nu under vilken högtid som helst röra sig ute utan att bli störd. Före kriget och förbudet riskerade man icke ställa till fester å ungdomsföreningshuset under jul, påsk, allhelgon m. fl. högtider. För närvarande fruktar man icke

att ställa till fester under högtiderna. Om berusade personer nu infinna sig, hålla de sig åtminstone i skymundan. Våra antiförbudsmän vilja alltid göra förbrytelse mot förbudslagen svårare än de äro. Det har ju alltid varit så här i världen, att lagöverträdare och förbrytare gärna lysa med att de ha sällskap.

Läraren vid Österhankmo folkskola, Kvevlaks:

Före världskriget var Kvevlaks kommun nykter, kan man säga. Då var det endast några gamla, som togo sig ett rus, men ungdomen var nykter. Man såg icke en berusad på ungdomshuset. Visserligen fanns det i varje hem litet brännvin med kamfer eller malört, som användes till medicin. Då kom världskriget, och det fanns inte att köpa något brännvin, och det såg ut, som om landet skulle bli nyktert. Men personer levde sedan husbehovsbränningens tid, och de började tillverka bondmedicin, som de kallade det. Dessa tillverkare voro allmänt föraktade av folket, som hoppades, att kriget skulle taga slut och man skulle få köpa sig litet medicin som förut, ty så användes brännvinet då. Men då trädde förbudslagen emellan, och folket insåg nu, att det var slut med de starka dryckerna i landet och att de icke skulle få köpa ens till medicin. Då vände sig en stor del till dem, som tillverkade hembränt. Från den tid förbudslagen trädde i kraft, blevo hembrännarna säkra, ty nu skyddades de av en stor del av befolkningen, och ingen ville ange ett bränneri för myndigheterna, ty de visste då, att de skulle stöta sig med nästan hela bysamhället. På detta sätt kom förbudslagen att beskydda hembrännerierna, av vilka nu inrättades 2—4 i varje by. Man kan därför ej förvåna sig över, att superiet blev så allmänt. Men hade folket fått köpa litet, helst 2 l. till varje hus, skulle ej ett hembränneri funnits, ty ingen hade köpt dess vara och dessa 2 l. hade räckt till som medicin för ett år, ja många hade ej behövt taga dessa, ty största delen voro absolutister. Och nu till sist har spritjobbarnas tid kommit. Dessa dränka nu landet i sprit. Enligt sägner finnes det numera spritbutiker i varje by. Hur det nu är med förbudslagens efterlevnad, det kan ingen föreställa sig. Att förbudslagen skulle vara orsaken till tillståndet, vill jag icke säga, men en liten andel har också den. Jag tror ej det bleve bättre, om förbudslagen blev upp-

hävde. Det enda, som skulle hjälpa, wore, om förbudslagsbrytare ådömdes strängare straff eller om ett slags ransoneringsystem infördes.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Laihia:

Kieltolakia ei julkisesti, uhmaten rikota, vaan salaisesti.

Kylänpään kansakoulun opettajatar, Laihia:

Juopottelu on lisääntynyt täällä Laihiälläkin, jossa ennen kieltolakia ei raittiustyötä enää juuri viime aikoina tarvittu, sillä juopottelu, varsinkin nuorison keskuudessa, oli hyvin harvinaista.

Tainuun kansakoulun opettaja, Laihia:

Syynä siihen, että kieltolakia rikotaan ja vieläpä monelta taholta uhmataankin, pidän maailmansotaa ja sitä seuranneen siveellisten ja jumalallisten lakien kunnioituksen hölymistä ja yleensä moraalien laskeutumista, joka ilmenee kaikissa kansankerroksissa ja jolla on suuri kannatus osassa sanomalehdistöäkin. — Jos virkamiehistö yleensä, kuten tuomarit, poliisiviranomaiset, lääkärit, upseeristo j. n. e., itse kunnioittaisivat ja harrastaisivat kansan raittiutta ja itse olisivat raittiita ja välvoisivat tunnollisesti kieltolain noudattamista itse antaen hyvää esimerkkiä, niin varmaan olisi väkijuomain käyttö hyvin vähissä, samoin jos sivistynyt sääty ja sanomalehdistö yksimielisesti seisosivat kieltolain takana, niin pian olisi Suomen kansa kokonaisuudessaan raitis, mutta surullista kyllä, sieltä lähtee juuri kansan sekaankin jopa suoranaisten yllytys kieltolain vastustamiseen ja rikkomiseen. — Jokainen raittiutta itse harrastava ja sen merkitystä kansan onneksi tunnustava seisoo ehdottomasti kieltolain puolella ja näkee siinä välttämättömän keinon kansan raitistuttamiseksi. Yksikään kieltolain vastustaja ei itse ole raitis ja vapaa alkoholin käyttämisestä, oli se lääkäri y. m., ja siksi ei heidän lausunnollaan ole siveellistä arvoa. Kieltolain rikkomisen rangaistusta on ehdottomasti kovennettava, ja jokainen virkamies, joka itse rikkoo siinäkin lakia, eikä noudata sitä, on virastaan eroitettava.

Perälän kansakoulun opettaja, Laihia:

Laihia oli ennen sotaa hyvin raitis pitäjä, mutta ajan epävakainen elämä on viime ai-

koina täälläkin vaikuttanut. Jos yleensä Etelä-Pohjanmaa olisi kyeymyksessä, vastaisin empimättä, että parempaan päin ollaan menossa.

Hirvelän kansakoulun opettajatar, Ylihärmä:

Jos missään niin täällähän on ennen juotu, siitähän ne tappelut johtuivat. Siihen verraten on juoppous nyt vähäistä. Olen puhutellut tämän listan johdosta eri henkilöitä, järjestyksen valvojia, nuorisoseurain johtohenkilöitä y. m., ja kaikilla on sellainen vahva usko, että kieltolaki nyt jo on vähentänyt juoppoutta. Jos luvaton maahantuonti saataisiin estetyksi ja denaturoidun vapaa kauppa estettäisiin, kävisi juoppous hyvin vähäiseksi, sillä esim. salapoltto on jo elänyt yli aikansa. En usko, että Härmässä olisi monta, jotka toivoisivat kieltolain kumoamista. Kuinka hirmuisen paljon olisi tullut juoppumusrikoksia ennen, jos kaikki olisi tilille vaadittu, kuten nyt. Ja sekin usko, joka kansassa on niin lujassa ollut, alkoholiuomain kaikki taudit parantavasta voimasta, alkaa vähetä. Nähdään, että eletään ja terveenä pyytään, vaikka ei sitä joka kipuun saakaan. Siis Härmässä kunnioitetaan kieltolakia niin kuin muitakin lakeja.

Läraren vid Lassila folkskola, Jeppo:

För främlingen och den ytliga betraktaren kan det synas, som om förbudslagen hos oss något så när hölles i helgd. Så är emellertid ingalunda förhållandet. Den, som på nära håll studerat förhållandena och jämfört tiden före och efter världskriget, måste, så framt han icke talar mot bättre vetande, intyga, att fallet i ovanberört avseende förändrats till det sämre. Under tiden närmast före världskriget var nykterheten här nästan allmän. Så långt hade man kommit, att det ansågs för en stor skam att uppträda offentligt i berusat tillstånd. Den som då ville ha „en glad stund“, höll sig klokt nog inom hemmets väggar eller på tillbörligt avstånd från andra människor. Sådan var folkopinionen då, en produkt av det allmänna framåtskridandet, av nykterhetsföreningarnas vackra arbete, den egna övertygelsen och sist men otvivelaktigt främst — den personliga friheten. Men hur är det nu? Dåligt, nödgas man säga. Personer, vilka tidigare varit nyktra av övertygelse, säga numera icke nej, när de bliva bjudna på den förbjudna varan. Sagan om

den förbjudna frukten upprepas. Vilka orsakerna än äro — måhända ha de varit samverkande — måste envar inse, att vi råkat in på ett sluttande plan och att förbudslagen kom som ett onyttigt 11:te bud i en olycklig stund, då allehanda restriktioner redan kringskuro den ömtåliga friheten. — Den, som vill, må sluta sina ögon för faran, men resultatet står ändock klart: ett folk, som i moraliskt hänseende står betydligt under folket av t. ex. år 1914.

Läraren vid Vexala folkskola, Munsala:

Den allmänna hyfsningen har gått märkbart framåt. Kommunen har i allmänhet både förut och nu hört till de mest nyktra i svenska Österbotten och nykterhetsarbetet bland ungdom bedrivits jämförelsevis intensivt.

Läraren vid Hirflax folkskola, Munsala:

Förbudslagen har varit till nytta, ehuru brott mot densamma förekommit.

Läraren vid kyrkobyns folkskola, Munsala:

Tiden närmast före världskriget var nykterheten här allmänast, nästan fullständig. De flesta här på orten torde vara ense om att förbudslagen ej haft åsyftad verkan, alldestund förbrukningen av alkohol de senaste åren tilltagit.

Läraren vid Monäs folkskola, Munsala:

Enligt min uppfattning har förbudslagen haft goda verkningar i de flesta byar i Munsala kommun. Före förbudslagen söps ganska mycket, bland äldre personer. Efter förbudslagen har knappast något fall av fylleri inträffat i denna by och endast bland ungdom.

Läraren vid Asplunds folkskola, Kronoby:

I den skogsby i Kronoby, där jag haft tjänst i tre år, har något supande ej alls förekommit. Byn, som består av 14 familjer, har varit alldeles nykter. Inga spritdrycker ha funnits med undantag av sprit, som läkarna utgivit som medicin. En nykterhetsförening arbetar nog i byn, men den behöver således ej motarbeta superiet, när sådant ej förekommer.

Läraren vid Norrby folkskola, Kronoby:

Förbudslagen har ej haft något inflytande på förhållandenas utveckling. 90 procent av

Kronoby församlings medlemmar ha sedan 20 år tillbaka av övertygelse varit nykterister.

Läraren vid Merijärvi folkskola, Kronoby:

Att nykterheten på orten är så allmän, har sin grund i ett intensivt upplysningsarbete före förbudslagens tillkomst och icke minst däri, att befolkningen här ej läser Hufvudstadsbladet.

Läraren vid Knivsunds folkskola, Kronoby:

Superiet är av sådan lindrig art, att det ej kan ha svårare följder. Allmänna meningen är, att nykterhet på övertygelsens väg giver bättre resultat än förbudslag och att denna blott skadat nykterheten.

Läraren vid Högnabba folkskola, Terijärvi:

Emedan rusdrycker användas och använts i så ringa utsträckning, kan intet nämnvärt inflytande förmärkas.

Vuolteen kansakoulun opettajat, Kälviä:

Ne henkilöt, jotka ennen käyttivät väkijuomia, mutta kieltolain voimaan astuttua lakkasivat niitä käyttämästä, ovat päässeet nyt taloudellisesti parempaan asemaan.

Purontakaisten kansakoulun opettaja, Toholampi:

Voi todeta kieltolain yleensä vaikuttaneen paikkakunnalla hyvää. Salapoltto on vähentynyt, julkinen juopottelu samoin niin ikämiesten kuin nuorisonkin keskuudessa. Samoin on matkoilla voitu todeta, että tiepuolissa ei näy humalaisia, kuten ennen tuhka-tiheään. Syrjäkulmilla tosin löytyy vielä sellaisia „korpimeijerskoita”, jotka omiansa hissukseen hommailevat, mutta nekin julkisuudessa tuntevat olonsa epä mukavaksi. Ollen itse ehdottoman raittiuden kannalla, uskon, että jos hallitusvalta vaan tarmokkaasti vastustaa ylempänä kytevää kieltolain kumoamisajatusta, niin maaseudulla ainakin se työ tulee kantamaan hyvää satoa.

Klemolan kansakoulun opettajat, Toholampi:

On paljon syytä siinä, että virkakunta, jonka olisi valvottava kieltolain puolesta, ei sitä todella tee syytä, että monet ihmisistä ovat itse sen paheen harjoittajia.

Rantakankaan kansakoulun opettaja, Lappajärvi:

Juopottelu Lappajärven Itäkylässä on ennen ja nytkin ollut vähäistä. Vanhemmat miehet ennen joskus ryyppiskelivät, mutta nyt näyttävät nuoret miehet ja poikasetkin ryyppivän pontikkaa, jota valmistetaan etupäässä ulkokylissä useinkin kotoa varastetusta viljasta.

Taruolan kansakoulun opettaja, Lappajärvi:

Ennen maailmansotaa oli väkijuomien käyttö Lappajärvellä jotenkin yleinen. Paitsi juopotteluun käytettiin niitä myös yleislääkkeenä kaikkiin mahdollisiin tauteihin. Kun maailmansodan alkaessa väkijuomien saanti kaupungista loppui, turvaututtiin juopottelu- ja lääketarkoituksessakin denaturoituun spriihin, sillä harvalukuiset n. s. pontikkatehtaat, joita pitäjän syrjäkulmilla oli muistoina entisen laillisen kotipolton ajalta, eivät yhtäkkiä voineet suureksi paisunutta kysyntää tyydyttää. Maailmansodan alkuvuosina oli denaturoidun spriin käyttö aivan yleinen: sitä juotiin ja kulkutauteja, peläten sitä hankittiin melkeinpä joka taloon tilkanen „lääkkeeksi”, mutta sitä mukaa, kun pontikkatehtaat laajensivat sekä tuotantoaan että lukumääräänsä, hävisi denaturoidun käyttö, ollen nykyään miltei pä tyyten loppunut. Vuosina 1919—21 oli kotikeittoisen pontikan valta-aika pitäjässämme. Tehtaita oli kymmenittäin yltympäri pitäjää. Viranomaisten ponnistelut, mutta ennen kaikkea se, että väkijuomatarvetta voitiin muulla tavalla — apteekista saadun ja luvottomasti maahantuodun spriin avulla — tyydyttää, kuin myöskin yleensä vähentynyt väkijuomien kysyntä, vaikuttivat sen, että nyt viimeksi kuluneena vuonna pontikkatehtaat ovat hävinneet kutakuinkin vähiin. Kotikeittoista Lappajärvellä silti nykyisinkin juodaan, mutta suurin osa siitä on kotoisiin ulkokunnista. Parina viime vuonna on apteekki-spriin käyttö ollut Lappajärvellä kotikeittoisena ohella jonkun verran huomattava. Kun tšekäläinen lääkäri ja apteekkari ovat siinä suhteessa olleet kovin „nuukia”, hankittiin reseptejä ja „aineita” muualta, yhteen aikaan Tampereelta asti. Nyt on sen käyttö vähenevässä, mutta sen sijaan ulkolaisen spriin käyttö huomattavasti lisääntynyt. Takavuosina ulkolainen sprii vain verrattain harvoin ja kuin sattumoisin ilmestyi Lappajärvelle. Janoinen rannikkoseutu ja rautatien lähim-

mät ympäristöt sen nähtävästi tarvitsevat omiksi tarpeikseen, mutta nyt on tuo sulku murtunut, ja ulkolainen sprii virtailee jo tännekin. Merkkejä siitä oli havaittavissa jo viime kesänä, mutta tänä kesänä on se vasta tullut enemmän säännölliseksi, osoittaen, ettei kysymyksessä ole mikään satunnainen ilmiö.

Verrattuna maailmansodan edelliseen aikaan on juoppous kunnassamme paljon vähentynyt, tahtoisinpa sanoa: miltei puolella vähentynyt, mutta verrattuna vuosiin 1918—19 pysynyt suunnilleen samana, ehkäpä hiukan vähentyen. Ainoastaan nuorison keskuudessa on juopottelu, jos ei juuri nyt lisääntynyt niin ainakin käynyt säännöllisemmäksi kuin ennen maailmansotaa, jokaiseen pyhäpäivän viettoon kuuluvaksi tavaksi. On kuitenkin huomattava, että tämä arvostelu ei koske koko nuorisoa sinänsä, vaan osaa siitä. Toisissa kyläryhmissä ovat nuorukaiset miltei pä täydellisesti raittiita, kun taas toisissa ovat kovasti „viinaan meneviä”, varastaen kotoaan jyyviä y. m., joilla hankkivat väkijuomia ja joskus koettavat itsekin keitellä. Naisten keskuudessa ei juopottelua ole. Ennen maailmansotaa sitä oli, vaikka pienessä määrässä.

Raittiusseurain työ on pitäjässä nykyisin lamassa. Raittiusseurain ja nuorisoseurain raittiusosastot, joita ennen oli, ovat kuolleet tai nukkuvat. Yleinen mielipide ei ole ollut kieltolaille suopea tai ainakin ollut tapahutuviin kieltolain rikkomuksiin nähden välinpitämätön. Suuri on muuten vielä usko alkoholin ihmeitä tekevään lääkevoimaan. Varma saa olla, että jos vakavampi kulkutauti olisi taas uhkaamassa, niin alkoholia muodossa tai toisessa pitäisi olla melkein pä joka talossa. Jos sitä ei tarpeeksi saataisi laillisella tavalla lääkärin ja apteekin välityksellä, niin sitä hankittaisiin muuten — ja uusi pontikkatehtaitten kukoistusaikakausi alkaisi jälleen. Huomautan tässä, että tämä sama syy oli osalta syynä takavuosina pitäjässämme kukoistavaan pontikkateollisuuteen.

Lamminkylän kansakoulun opettaja, Lappajärvi:

Kieltolain vaikutuksesta on juoppous kunnassa suuresti vähentynyt. Se, mikä ennen maailmansotaa ei ollut oikeastaan paheeksi tunnustettuakaan, pidetään nyt paheena. Juoppoona pidetään jo sitä, joka ennen kieltol-

lakia oli vain kohtuuden nauttija. Siis vaatimus yleisessä mielipiteessä on tässä suhteessa tullut suuremmaksi, se on ikäänkuin tarkistunut. Julkisiin tilaisuuksiin kuten juhliin, iltamiin j. n. e. ei tulla juopuneina. Ryhmäjuopottelut taloissa ovat jo harvinaisia, ja nuorisoyhdistykset eivät ole luopuneet väkijuomista, kun tietää, että niiden käyttö on lainrikos. Mutta vapaata alkoholi-virtaa ei olla valmiit kestämään. Kieltolain ainakin sen nykyisessä ankaruudessa tarvitsemme. Se on paikkakunnallamme aivan vaikiintunut mielipide kansan keskuudessa. Jo kaista sen puolustajaa pidetään valistuneena ja edistystä harrastavana kansalaisena.

Joutsenen kansakoulun opettajat, Virrat:

Olen täällä 2 vuotta kaikin keinoin koettanut raittiusasiaa edistää puheilla, koulun opetuksessa, iltamissa, lasten kieltolakijuhlissa, keskusteluissa y. m. Tulos alkaa jo näkyä, se on kohta ilmiviha. Kansamme suosii väkijuomia ja paheita, ja tällaiset nurkka-paikat, pitäjän syrjäkolkat ovat auttamattomasti juoppouden ja muiden siitä lähtevien paheiden hirmuvallan alla. Tapojen raajutuminen ja velttous edistyvät niin arveluttavasti, että mitkään sellaiset kasvatuskeinot, joilla ennen on ihmisiä ohjattu, eivät enää tehoo. Minusta näyttää, että kieltolakia rikotaan ihan niitä uhmaten, jotka eivät väkijuomia suosi tai pitävät sitä lainvastaisena tekona. Tulokset näkyvät vähitellen edistyvän: päivä päivältä mennään rappeutumista kohti.

Toisveden kansakoulun opettaja, Virrat:

Yleensä voi sanoa, että varallisuus on kohonnut, kun ei ole tarvinnut suorittaa viina-veroa. Elämä kaikkialla on käynyt siivommaksi kuin ennen sotaa.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Virrat:

Nimismiesten ja poliisien toimintaa kieltolain noudattamisen valvomisessa olisi tiukennettava.

Hauhun kansakoulun opettaja, Virrat:

Kieltolaki omalla paikkakunnalla ei ole tehnyt mitään huomattavampaa muutosta, työväestö on melkein raitis. Jotkut talolliset ja nuoret miehet joskus aina mahtiaan näyttä-

vät. — Kieltolakia rikotaan vain uhmatakseen sitä. Kenenkään ei pakosta sitä tarvitse rikkoo. Viinamiehet ovat panneet voimakkaan agitation, osottaakseen viinan tärkeyttä ja peittääkseen rumaa työtään. Emme voi muka elää ilman viinaa.

Aseman kansakoulun opettaja, Pihlajavesi:

Heti kieltolain voimaan tultua raittius Pihlajavedellä lisääntyi, mutta on se sittemmin taas vähentynyt, niin että suurin piirtein katsottuna oltanee täällä jälleen siinä, mistä lähdettiin. Juuri tänä kesänä on juopottelu huomattavasti lisääntynyt.

Lapin kansakoulun opettaja, Pihlajavesi:

Suurin hyöty on kieltolaista, että juopunut ei uskalla esiintyä räyhääjänä, vaan on hiljaa ja karttaa selvää, jotenka niiltä saa olla rauhassa. Erittäinkin, kun viranomaiset heitä vähänkin rankkaisivat.

Loilan kansakoulun opettaja, Keuruu:

Kieltolain aikana on vallankin työväestön varallisuus huomattavasti parantunut. Yhteinen kansa on kieltolain puolella. N. s. „säätylaisten” keskuudessa siellä täällä esiintyy kieltolakivastaista agitatiota. Missä poliisivalvonta on kunnollista, ei tämän lain rikkomista ole sanottavasti tapahtunut.

Parantalan kansakoulun opettaja, Äänekoski:

Jotka ovat juoneet ennen sotaa, voivat sen tehdä aivan yhtä hyvin nytkin hankkimalla luvattomasti valmistettua alkoholia tai salakuljetettua. Kieltolaki ei ole saanut sitä kunnioitusta, jota laeille muuten osoitetaan, eikä kieltolain rikkomista yleensä haluta ilmoittaa vaan katsellaan sitä vain „läpi sormien”.

Rautionmäen kansakoulun opettaja, Sumiainen:

Käsitykseni mukaan on kieltolaki nuorten, jopa lasten keskuudessa vaikuttanut turmiollisesti siveellisessä suhteessa. Melkein joka poika osaa viinaa keittää, jopa maistaakin, kun joskus vanhempien apuna täytyy olla „tehtaalla”, ja vähitellen kieltolaki on vaan lasten „mörkö”, jos ei lain noudattamista valvota jollain tavalla.

Oulun lääni. — Uleåborgs län.

Tuiran yläkansakoulun johtaja, Oulu:

On muutamia koulusta eronneita ja koulun läpikäyneitä oppilaita, jotka ovat ryhtyneet pirtukauppiaiden apureiksi ja sitten joutuneet siveettömyyden teille.

Suomenkielisen kansakoulun johtaja, Kemi:

Kieltolaki on mielestäni tuottanut runsaasti siunausta. Järjetöntä olisi se kumota. — Kieltolaki tuo mukanaan Kemin tienoilla taloudellista ja toivottavasti myöskin henkistä nousua, kun olot sodan seurauksista pääsevät tasaantumaan.

Tornion kansakoulun johtaja:

Yleinen varallisuus on tasaisempi, köyhäintalojen asukkaat vähenevät, samoin mielisairaas; rikoksia on myöskin tässä kaupungissa vähemmän. Erittäin on huomattu, että asukasten velkkautuminen vähenee ja yleensä elämä on tullut rauhallisemmaksi, vaikka tämä onkin rajakaupunki. — Olisi tärkeätä, että merenpuolella toimeenpantaisiin ankarampi kontrolli luvattomien viinankauppajien kiinnisaamiseksi, ja tämä patrullitoimi olisi hyvin lujasti varustettava peloksi salakuljettajille ja kauppaajille. Samoin rautateillä vaatisi tarkkaa valvontaa.

Kedonperän kansakoulun opettaja, Liminka:

Käsitykseni nykyisestä Limingasta on, että tämä on jokseenkin „juoppo pitäjä”. Varsinkin isäntämiesten joukossa on useita juoppoja. Täällä on karjatalous melko korkealle kehittynyt ja siitä syystä varallisuus talokkailla melkoinen. Eiköpähän hyvistä maitotileistä juontane juurensa monenkin isännän juoppous. Poikasias, siinä 15 v. korvilla olevia, näkee myös päissään. Ei täällä kansan kesken minään erikoisena vikana ja häpeänä pidetä juoppoutta; naureskellaan vaan päihtyneitten kekkuloimisille. Tämä on huono merkki. — Virkamiehistö (se on vähälukuisen) on tietäkseni nykyään kokonaisuudessaan raitis. Jollei kieltolaki kykene lopettamaan viinan valmistusta ja maahantuontia, niin se on tehoton. Jos kerran viinaa on niin runsaasti saatavissa, kuin sitä on, niin eivät ihmiset tuki suutaan tuolta aineelta. Sit-

tenkun viinaa ei ole saatavissa, alkaa raitius pakostakin. En kumminkaan ole kieltolain kumoamisen kannalla. Voipi siitä sitenkin olla jotain tukea raittiustyössä. Ja voipi se yhden ja toisen juopoudelta varjella. Voipi myös tulevaisuudessa tulla sellainenkin aika, että salainen maahantuonti lakkaa tai supistuu — ja silloinhan kieltolaki on aivan verraton olemassa. Kieltolaki olkoon voimassa, ja toivon silmillä katselkaamme tulevaisuuteen nykyisten usvien läpi.

Kiviniemen kansakoulun opettaja, Oulujoki:

Etenkin perheellisten työläisten ja heidän perheittensä taloudellinen asema on kieltolain vaikutuksesta suuressa määrässä parantunut eräissä osissa kuntaa.

Oulunsuun kansakoulun opettaja, Oulujoki:

Työmiesperheiden isät, jommoisia esikauptunkimme asujamet enimmäkseen ovat, eivät juuri nimeksikään enää kieltolain voimaan astuttua ota osaa juopotteluun, vaan ahertelevat illat kotitoimissa. Ainoastaan jotkut nuoret naimattomat miehet palaavat iltasin työpaikalta tultua kaupunkiin juopottelemaan.

Venetpalon kansakoulun opettaja, Karsämäki:

Kieltolain rikkominen on pääasiassa tapahtunut salapolton muodossa. Siihen on antautunut kumminkin vain kaikkein ala-arvoisin aines, saamatta sanottavaa kannatusta muilta kuin vertaisiltaan. Siveellinen salapolton ja sen kautta syntyneen salakaupan vastustus on ollut hyvin yleinen, ja käytännössäkin on se ehkä kunnan sisällä tukahtunut salapolttajien joutuessa syytteeseen. Kieltolaki näyttää kaikessa tapauksessa kiinnittäneen huomiota raittiuteen ja samalla pitämään sen rikkomista lain rikkomisena. — Nähdä juopunut oli ennen tavallisuus, nyt on aivan harvinaisuus. — Läpikulkevista matkusteluvista asioitsijoista melkein kaikki käsittelevät tavalla tai toisella väkijuomia, „viro-laista” tai lääkärin reseptillä saatua.

Padangin kansakoulun opettaja, Nivala:

Ainakin koulupiirissäni on alkoholin käytön vähenemiseen vaikuttanut myös väestön kristillismielinen lakia kunnioittava mieliala.

Järvikylän kansakoulun opettaja, Nivala:

Olen tullut näinä kuluneina vuosina siihen käsitykseen, että niin kauan kun paikkakuntalaisissa on itsepintaisesti vanhemmassa väestössä juurtuneena käsitys: „jos ei tervä, sauna ja viina auta, on tauti kuolemaksi”, niin kauan kieltolaki ei myöskään saa mitään kannatusta, säädettäköönkö kuinka ankaria rangaistuksia tahansa.

Sarjankylän kansakoulun opettajatar, Nivala:

Poliisivoima näillä seuduilla on heikko ja muutenkin välinpitämätön kieltolakirikoksiin nähden.

Ruuskan kansakoulun opettajatar, Nivala:

Sotapalvelus on vaikuttanut hyvin suuresti juoppouden lisääntymiseen.

Kirkonkylän kansakoulun opettaja, Pulkki:

Isommat sakot ja rangaistukset juopotte-
lusta tarvitaan. Paras raipparangaistus.

Ylikylän kansakoulun opettaja, Rovaniemi:

Minusta on näyttänyt, kuin kieltolaki olisi joutunut kypsymättömänä kansalle. Toivomukseni olisi, että sotaväkipölyllä, koko virkamiesluokka, siihen luettuna kansakoulunopettajisto, saataisiin ehdottomasti raittiiksi. Tiedämme, että vanhat kuolevat, mutta nouseva polvi on terästettävä inhoamaan väkijuomia. Tuskin muita keinoja löytyy.

Rovaniemi, tuo suuri Lapin eteinen, on luettava pahimpien pesäpaikkojen lukuun. Siksipä olisi poliisilaitos tehtävä tehoisammaksi ja miehistö jaettava tarkemmin tehtäviinsä. Ei ole eduksi, että poliisit ovat poliisikamarissa päivänsä viettämässä, sillä ympäristö kaipaa pikaista korjausta. Muun muassa Rovaniemen Sahanperä kaipaisi tarkkaan poliisin, sillä koulussani on enim-
män oppilaita juuri sieltä. Tietäähän, minkälainen veri lapsiin kasvaa, jos vanhemmat väkijuomia valmistavat y. m. pahetta harjoittavat.

V.

Läkäriens lausuntoja. Uttalanden av läkarna.

Uudenmaan lääni. — Nylands län.

Föreståndaren för oftalmologiska avdelningen vid allmänna sjukhuset i Helsingfors.

Tvenne ögonsjukdomar stå i sammanhang med missbruk av alkoholhaltiga drycker nämligen: 1) den kroniska synnervsinflammationen (neuriten), som uppkommer vid långvarigt etylalkoholbruk, och 2) den akuta synnervsinflammationen, som uppstår vid förtäring av alkoholsurrogat, främst träsprit och blandningar därav eller rå sprit, hembränt brännvin, „korpiroju“, „dynamitkonjak“ o. dyl., i vilka ingå „finkeloljor och ett flertal ännu ej identifierade substanser av obekant giftighetsgrad“ (Hammarsten och Lindberger).

Den kroniska etylalkoholneuriten förekommer hos vanedrinkare och ger ofta upphov till sådan försämring av synen, att läsning omöjliggöres, men aldrig till blindhet. Den var redan före förbudsagens tid ytterst sällsynt hos oss; under 10 år, 1911—1920, observerades blott 3 sådana fall på Universitetsögonkliniken, och har även efter förbudsagens ikraftträdande knappast blivit nämnvärt vanligare. I min privatpraxis ha dock under de sista 3 åren, 1921—23, förekommit 3 fall, vilket utvisar, att det för den kroniska alkoholisten icke stöter på oöverstigliga hinder att få sitt dagliga behov av spritdrycker tillfredsställt. Etylalkoholneuriten saknar på grund av sin sällsynthet betydelse ur social synpunkt.

Beträffande förekomsten av den akuta, av träsprit o. dyl. försorsakade synnervsinflammationen får jag hänvisa till den avhandling, som Dr R. Rostedt utgivit från Universitetsögonkliniken „Finska Läkarsällskapets Handlingar Redigerade av Dr Richard Sievers. Band LXIII. Mars—april 1921“.

Av den framgår, att fall av träspridförgiftning började uppträda hos oss först, då restriktionerna i spritdryckshandeln infördes under krigstiden. Fallen representerade en för Finland ny sjukdom, i det att endast några sporadiska fall tidigare förekommit. Under de sista 10 åren, 1914—23, ha icke mindre än 62 fall av akut neurit till följd av alkoholsurrogat behandlats på ögonkliniken. Denna synnervsådömma är vida farligare än etylalkoholneuriten; i 43 % av våra fall inträdde bestående blindhet och i 38 % en höggradig bestående försämring av synen. Blott i 19 % av fallen förblev synen brukbar. Det är icke enbart gamla vanedrinkare, som förlorat synen genom förtärande av giftet. Icke mindre än ungefär hälften av de förgiftade voro tillfällighetssupare, nyktert och hyggligt folk, som blott denna enda gång råkat vara med vid ett dryckeslag eller som använt giftblandningen i god tro såsom läkemedel för tandvärk, magplågor och dyl. Flertalet hade förtärt denaturerad sprit.

Synnerligen belysande för restriktionernas verkan är följande tabell över antalet på ögonkliniken behandlade fall av synnervsinflammation efter förtärande av spritsurrogat:

År	Antal fall	År	Antal fall
1914	4	1919	12
1915	3	1920	10
1916	4	1921	1
1917	13	1922	—
1918	14	1923	1

Orsaken till den påfallande stegringen av fallens antal under åren 1917—20 bör otvivelaktigt sökas i de stränga restriktionerna i

handeln med spritdrycker, som infördes vid denna tidpunkt och kulminerade i förbudslagen av år 1919. Att fallens antal under de senaste 3 åren nedgått till ett minimum, bör återigen väsentligen tillskrivas den omständigheten, att spritdrycker numera med lätthet erhållas i smyghandeln. Givetvis kunna dock även andra omständigheter (såsom t. ex. användandet av ren sprit utan farliga tillsatser som denaturerad sprit) ha medverkat härtill.

Av det ovananförla framgår: 1) att någon alkoholfara — sett ur ögonläkarsynpunkt — knappast existerade i vårt land under den tid, handeln med spritdrycker var ordnad på det gamla sättet, och ej heller för närvarande existerar, sedan smyghandeln kommit i gång; 2) att faran av spritsurrogat under den tid, då etylalkohol icke fanns att tillgå, var vida större än alkoholfaran någonsin hos oss varit; 3) att denna spritsurrogatfara återigen blir överhängande, i händelse det vore möjligt att stävja smyghandeln med etylalkohol.

Föreståndaren för syfilodermatologiska avdelningen vid allmänna sjukhuset i Helsingfors:

På den dermatologiska universitetskliniken har jag kunnat konstatera ett par fall av sjukdom uppkommen till följd av förbudslagen. Båda gångerna rörde det sig om ett rödfläckigt, delvis blodsprängt utslag, som enligt patienternas uppgift uppkommit efter förtäring av „korporoju”, sannolikt tillsatt med lut. Patienterna, som voro unga män, voro svårt angripna och hade dessutom symptom något påminnande om skörbjugg. Den ena repade sig, men den andra dog efter några dagars sjukhusvistelse. Dylika utslag, uppkomna efter förtäring av spritdrycker, ha tidigare ej iakttagits på kliniken.

I min enskilda praktik har jag, efter det förbudslagen trätt i kraft, mött talrika fall av veneriska sjukdomar, vilka patienterna, enligt egen uppgift, ådragit sig under rusets inflytande. Sådant inträffade, som känt, också under tiden före förbudslagen, men jag har ett intryck av att det rus, under vars inflytande patienterna nu för tiden infekteras, är långt mer förrädiskt än det från fordom, då vin och oförfalskad spirituosa kunde fås på hederligt sätt. Ruset är nu hastigare påkommande och försänker personerna snabbt i ett sådant tillstånd, att de ej veta vad de

göra och att de efteråt ej minnas någonting av de äventyr de utsatt sig för.

Helsingin yleisen sairaalan kirurgisen osaston alilääkäri:

Alkoholinkäytön yhteydessä sattuneet pahoinpitelyt ja tapaturmat ovat olleet vertaillevan laskelman aiheena käyttäen poliklinikamme aineistoa. Tulokseksi saatiin, että eräänä vuonna ennen kieltolakia (v. 1912 noin 1 000 tapausta) sattui enemmän tällaisia tapauksia kuin vastaavana aikana kieltolain voimaanastumisen jälkeen. Vähennys oli n. 30—40 %. Tulosta arvosteltaessa on mielestäni kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että kysymyksessä olevana väliaikana Helsingissä Marian sairaalan poliklinikka on laajentanut toimintaansa, siten näennäisesti vähentäen lukumäärää. Lisäksi voinee sodan aiheuttama muutos väestön kokoomukseen ja muutenkin muuttuneet olosuhteet olla aiheena mainitulle pienelle alenemiselle. Joka tapauksessa alkoholijuomien väärinkäytön yhteydessä olevat tapaukset yhä edelleenkin kuuluvat päiväjärjestykseen sairaalan poliklinikalla. Se muutos on kuitenkin voitu huomata, että ennen aikaan tällaiset tapaukset olivat tavallisimpia pyhäaattoina ja varsinkin juhannuksena, nyttemmin ne näyttävät jakautuvan jotenkin tasan viikon eri päville ja vuoden eri ajoille.

Denaturoitujen väkijuomavastikkeiden aiheuttamat myrkytystapaukset verrattuinä vaikeisiin alkoholimyrytyksiin saavat myös valaistusta aineistostamme. Sairaalan vuosikertomuksissa 8 viime vuodelta on julkaistuina seuraavat tiedot, laskien mukaan ainoastaan ne tapaukset, jotka ovat johtaneet juttomuuteen.

Vuosi	Alkoholi- myrkytyksiä	Denat. vastikke- myrkytyksiä	Vuosi	Alkoholi- myrkytyksiä	Denat. vastikke- myrkytyksiä
1915	24	52	1919	18	57
1916	10	19	1920	2	70
1917	30	33	1921	107	14
1918	15	22	1922	82	1

Vaikka havaintosarja ei vielä ole pitkä, näyttää se kuitenkin osoittavan, että väkijuomavastikkeiden käyttö on vähenemään, mutta alkoholinkäyttö lisääntymään päin.

Ylläolevan nojalla teen seuraavat johtopäätökset: 1) kieltolaki ei ole sanottavasti vähentänyt alkoholin väärinkäyttöä; 2) alkoholin salakauppa on niin hyvin järjestetty, että nyttemmin ainoastaan poikkeustapauksissa käytetään denaturoituja väkijuomavastikkeita.

Lapinlahden keskuslaitoksen apulais-yhliäkäre, Helsinki:

Kun Lapinlahden sairaalan toiminta vuoden 1922 alusta on kokonaan muuttunut (sairaala on tästä ajasta myöskin toiminut Helsingin kaupungin vastaanottolaitoksena), ei nykyisiä oloja voida verrata oloihin ennen tätä aikaa. Pyydän kuitenkin esittää eräitä lukuja kroonillisen alkoholismin esiintymisestä sairaalan potilasaineistossa. Vuonna 1922 otettiin sairaalaan erilaisten kroonillisen alkoholismin pohjalla kehittyneiden sielullisten häiriöiden vuoksi 59 mies- ja 3 naispotilasta, tehden miesalkoholistit 27.4 % kaikista vuoden kuluessa mielisairaasastoille otetuista miespotilaista ja naisalkoholistit 1.3 % naispotilaista eli alkoholistit yhteensä 13.7 % koko potilasmäärästä. Vuoden 1923 edellisellä puoliskolla otettiin sairaalaan 30 miesalkoholistia (28.5 % miespotilaista) ja kolme naisalkoholistia (2.9 % naispotilaista) eli yhteensä n. 15.1 % kaikista potilaista. Tämän vuoden heinä- ja elokuulla otettiin sairaalaan 22 mies- ja 2 naisalkoholistia. Alkoholistit ovat melkein poikkeuksetta Helsingin kaupungista.

Ylläolevat luvut osoittavat, että alkoholistiprosentti sairaalaanotettujen potilaiden joukossa on huomattavan korkea ja hyvin verrattavissa lukuihin maissa, missä alkoholin-saanti on vapaa. Heidelbergin psykiatr. klinikassa oli alkoholistiprosentti vv. 1892—1907 yleensä alle 10 % (Kraepelin). Bleulerin mukaan tekevät miesalkoholistit 10—35 % mielisairaaloihin otoista.

Mikäli tästä lyhyestä ajasta voi johtopäätöksiä tehdä, näyttää siltä kuin kroonillisen alkoholismin pohjalla kehittyneiden mielisairastapausten lukumäärä, jotka vaativat sairaalahoitoa, olisi lisääntymässä. Aikaisempina vuosina, jolloin sairaalaan voitiin ottaa potilaita myöskin Helsingin kaupungista (Kivelän sairaala toimi silloin Helsingin kaupungin vastaanottolaitoksena), joutui sairaalaan ainoastaan joku ainoa alkoholisti vuodessa. Myös kokemukseni yksityisessä lääkärin-toiminnassa puhuu sen käsityksen puo-

lesta, että alkoholimielisairaudet olisivat viime vuosina lisääntyneet, vaikka mitään numeroita en voi esittää.

Vuodenaikoihin nähden otettiin alkoholisteja sairaalaan runsaammin kesän ja syksyn kuluessa, mikä seikka ilmeisesti on yhteydessä alkoholin saannin helppouden kanssa tänä aikana: v:n 1922 ensimmäisenä kalenterineljänneksenä 7, toisena 14, kolmantena 17 ja neljäntenä 24; vastaavat luvut v. 1923 ovat 14, 19 sekä heinä- ja elokuussa 24.

Kun nykyisten säännösten mukaan alkoholisteja ei voida pitää mielisairaalassa sen jälkeen, kun huomattavammat sielulliset häiriöt ovat menneet ohi, sattuu verraten usein, että samat henkilöt jo lyhyen väliajan jälkeen uudestaan joutuvat sairaalaan; puheena olevana lyhyenä aikana on sattunut, että sama potilas on jo 3—4 kertaa saattanut tulla sairaalaan. Tämän vuoksi olisi välttämätöntä, että alkoholistien hoito järjestetään erityisellä lainsäädännöllä ja hoitoa varten perustetaan erikoisia sairaaloita, sillä mielisairaloihin ne eivät kuulu sen jälkeen, kun varsinaiset mielisairauden oireet ovat menneet ohi.

Muihin tiedustelun kohtiin nähden ei minulla ole kokemusta. Ainoastaan mitä sairaalan lähimpään ympäristöön tulee, pyydän mainita, että sairaala-alue, joka aikaisemmin oli varsin rauhoitettu, on varsinkin parina viime vuonna muuttunut perin rauhottomaksi. Alue kun ulottuu meren rantaan, kuljetetaan ilmeisesti sen läpi väkijuomia kaupunkiin ja myöskin myydään niitä alueella ja sen lähistössä.

Överläkaren vid Maria sjukhus medicinska avdelning i Helsingfors:

Det är företrädesvis nervsystemet, och i synnerhet hjärnan, som i den mänskliga organismen utgör den närmaste angreppspunkten för alkoholgiften, och med avseende på följderna kan icke alltid en skarp gräns dragas mellan en akut och en kronisk giftinverkan.

En översikt av de av en alkoholförgiftning mer eller mindre omedelbart framkallade sjukdomsfallen av ovan antydd art, vilka varit intagna på Maria sjukhus medicinska avdelning sedan år 1909, då sjukhuset fick sin nuvarande omfattning, ger vid handen följande tal: åren 1909—1913 55 fall, 1914—1918 50 fall samt 1919 t. o. m. 15 augusti

1923 66 fall, varav 20 under de 7 ½ första månaderna av innevarande år. Den senaste, ännu långt ifrån tilländalupna femårsperioden visar alltså en jämförelsevis icke obetydlig stegring i förhållande till de två närmast föregående perioderna.

Antalet fall av akut alkoholförgiftning, som yttrat sig medelst ett i ett eller annat avseende patologiskt rus, vilket påkallat sjukhusvård och i vissa fall t. o. m. haft dödlig utgång, har under de förenämnda tidsperioderna utgjort resp. 22, 39 och 51. Medan sådana fall tidigare företrädesvis voro förorsakade av denaturerad sprit i någon form, metylalkohol, hårvatten o. dyl., hava de på senare tid i regeln vållats av s. k. estsprit, varav oinskränkta mängder till ständigt sjunkande pris synas stå till buds. Sist antydda erfarenhet vinner jämväl dagligen bekräftelse på sjukhusets poliklinik, där sådana mindre svåra förgiftningsfall, vilka icke kräva sjukhusvård, jämte de utpinade och jämrande hustrurna mottagas och behandlas.

Angående de av ett under längre tid fortsatta omåttligt förtärande av spritdrycker framkallade rubbningarna i hjärnverksamheten må här som exempel endast nämnas, att den hos oss i allmänhet föga vanliga alkoholepilepsin, under de ifrågavarande tidsperioderna representerats av resp. 2, 3 och 7 fall, av vilka 2 under innevarande år, då även ett typiskt alkoholdelirium med visioner av djur och djävlar (delirium tremens) utan samband med en föregående febersjukdom — en på sjukhuset sedan lång tid ytterst sällsynt företeelse — i tvenne fall observerats.

Ovananförda iakttagelser tala för sig själva. De utgöra en exponent för den på Maria sjukhus vunna erfarenheten, en erfarenhet som, om än på ett mindre i ögonen fallande sätt, utan tvivel äger sin tillämplighet även med avseende på andra organ än nervsystemet. Någon i gynnsam riktning gående förändring av frekvensen och beskaffenheten av sådana sjukdomar, som hava sitt upphov i ett missbruk av alkoholhaltiga drycker, sedan förbudslagens införande, hava alltså de på Maria sjukhus gjorda iakttagelserna icke givit vid handen, utan peka tvärtom dessa iakttagelser i rakt motsatt riktning.

Med anledning av det i slutet av formuläret uttalade önskningsmålet om delfående av den erfarenhet, som för övrigt vunnits beträffande förbudslagens inverkan på befolkningen

inom vederbörande läkares ämbetsområde, inskränker jag mig till att hänvisa till den under senare och senaste tid alltjämt tilltagande svårigheten att till sjukhuset erhålla nykter manlig tjänstepersonal. I april 1921 inträffade det, att en av sjukhusets drängar, som icke mindre än 6 år varit anställd i sjukhusets tjänst och på grund av sitt välförhållande blivit ombetrodd med portiersyeslan, efter att en natt hava i sitt rum pokulerat med en besökande från staden, på morgonen anträffades död med alla tecken till spritförgiftning. Under senaste halvår har syslomanen sett sig föranlåten att på grund av fylleri avskeda icke mindre än en arbetsförman, sex drängar och tvenne eldare, och vid fyra särskilda tillfällen har han funnit sig nödsakad att tillkalla polis för att avstyra slagsmål mellan druckna drängar.

Överläkaren vid Maria sjukhus kirurgiska avdelning i Helsingfors:

Under 1923 har tillgången på sprit ökat i sådan grad, att jag knappast kan gå ut från sjukhusporten utan att se en eller flere druckna. Detta oberoende av veckodag och tiden på dygnet. I gårdar, där byrkuskar bo, utmätas spriten som mjölk. Den nya bron till Sundholmen har i hög grad bidragit till smuglingens underlättande. Utvecklingen under 1923 måste hos varje fosterlandsvän väcka de djupaste bekymmer för vårt folks framtida såväl fysiska som moraliska hälsa. — Sköterskan på polikliniken säger, att nästan alla män lukta sprit.

Överläkaren vid Helsingfors stads sinnessjukhus i Nickby, Sibbo:

Sibbo kommun torde tidigare räknats till landets mest nyktra kommuner. Efter förbudslagens tillkomst har dock en förändring till det sämre inträtt. Det förbudna verkar ju alltid lockande, och då därtill den insmugglade spriten överallt, genom såväl ambulatoriska som även fasta försäljare, tillhandahålles i obegränsade mängder, har speciellt ungdomen icke kunnat visa ståndaktighet mot frestelsen. I en av socknens randbyar florerar superiet ohöljt, slagsmål, knivningar och störande uppträden äro inga ovanliga företeelser. I övriga delar av socknen är behärskningen dock betydligt större.

Det är naturligt, att sjukhuset icke kunnat undgå att röna inflytande av den allmänna depravationen. Under rusets inflytande söka sig ihuligaelementen till sjukhuset, föra oljud och försöka tränga sig in som objudna gäster. Vid de av sjukhuspersonalen förestaltade danstillställningarna och soaréerna i festsalen måste handfast folk vid ingången avvisa dessa mindre önskvärda besökare, och har det stundom även varit nödvändigt, att tillkalla polisen för att få bråkmakarna avlägsnade från sjukhusområdet. — Även sjukvården har icke kunnat undgå att påverkas av den allt översvämmande spritfloden. Detta främst vad beträffar de i sjukhuset intagna alkoholisterna. De överallt tillstädesvarande sprittråkarna tveka icke att förse dessa patienter (i de fall, där de åtnjuta större frihet) med sprit, vilket givit anledning till nog så svåra uppträden. Dessa alkoholister äro ju icke sinnessjuka i egentlig betydelse, utan äro i de flesta fall vid nykter sinnestämming nog så klartänkta och förslagna naturer, som icke tveka vid valet av medel för tillfredsställandet av sitt alkoholbegär. Härintill har antalet alkoholister varit ytterst litet och deras vård därför mindre störande. Då under förbudslagen antalet alkoholistpatienter synes ökas, måste, så paradoxalt detta än kan förefalla i ett förbudsland, tanken på en särskild anstalt för dem tagas under allvarsam prövning. Antalet alkoholister och med dem likställda morfinister, cocainister o. s. v., som tills vidare icke intagits i sjukhus, är dock så pass stort och därjämte ståt i ständig ökning, att behovet av särskild anstalt inom kort blir absolut nödvändig. Såsom jag redan framhållit, äro dessa personer icke sinnessjuka i vanlig mening, varför de också i regel energiskt reagera mot att sammanföras med sinnessjuka. Finland torde väl även vara det enda civiliserade land, som saknar särskild anstalt för alkoholister.

Förbudslagen har sålunda i Sibbo socken verkat enbart depraverande, undergrävt aktningen för lag samt hos ungdomen åstadkommit en sedernas förvildning. Domen över lagen är därför hård, och väntar man, att densamma snarast möjligt måtte upphävas och ersättas med restriktioner, som återföra hyfsning, ordning och aktning för lag.

Förste stadsläkaren i Helsingfors:

Det kan icke förnekas, att förbudslagen haft en synnerligen demoraliserande inverkan på befolkningen inklusive ungdomen. Efter krig fördärvas moralen alltid, och att införa förbudslag, förr än krigets verkningar hunnit förklinga, har varit ett svårt missgrepp. Ej ens under normala tider ville jag förorda totalförbud.

Andre stadsläkaren i Helsingfors:

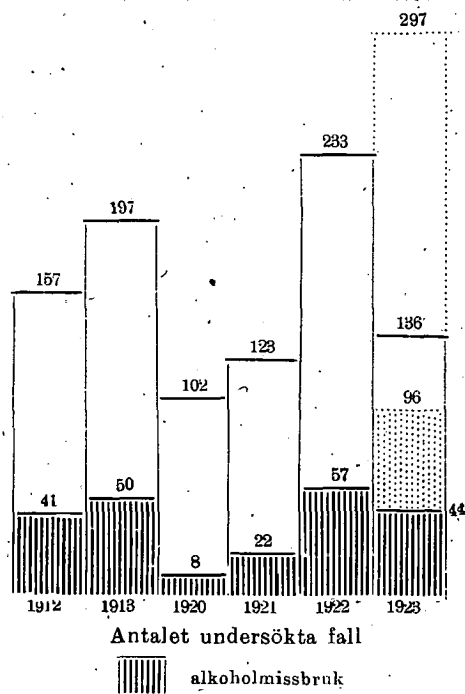
I gällande förordning angående vården av sinnessjuka i landet stadgar dess 11 paragraf, att om någon visar tecken till sinnessjukdom, åligger det hans målsman eller närmaste omgivning eller, där sådant av dem uraktlåtes, polismyndighet å orten att ofördrojligen låta den sjuka av läkare undersökas samt skyndsamt vidtaga de åtgärder, som erfordras för att bereda den sjuke ändamålsenlig vård å sinnessjukhus. Enligt den för andre stadsläkaren i Helsingfors utfärdade instruktionen tillkommer det mig att på polismyndighetens anmodan verkställa en sådan undersökning, och har jag i denna egenskap allt sedan oktober 1910 haft rikligt tillfälle att taga befattning med och studera det rikhaltiga material, som en storstad såsom Helsingfors i antytt avseende erbjuder. För intagning å dylik anstalt fordras som bekant bland annat ett enligt en bilaga avgivet intyg, och i denna bilaga bör även enligt moment 13 angivas, vilka antagliga, predisponerande och närmast framkallande orsaker varit för handen vid intagningen. Allt sedan ovan angivna tid hava även sådana anteckningar under moment 13 av mig blivit gjorda, särskilt beträffande förekomsten av alkoholmissbruk, som ju utgör grundorsaken främst till den kroniska alkoholismen och fyllerigalenskapen ävensom de övriga på alkoholförgiftning beroende sjukdomsformerna, och har jag vid dessa anteckningar, som skett i närvaro av polisavdelningens kommissarie och den dejourerande sjuksköterskan, betjänat mig av tidigare antecknade data i antytt avseende å avdelningens journal och av uppgifter från den undersöktas närmaste anförvanter samt andra till läkarundersökningen kallade personer, medan undersökningen av en förefintlig darrning i händer och tunga aldrig försumrats. Mot den på sådant sätt med möjligaste största

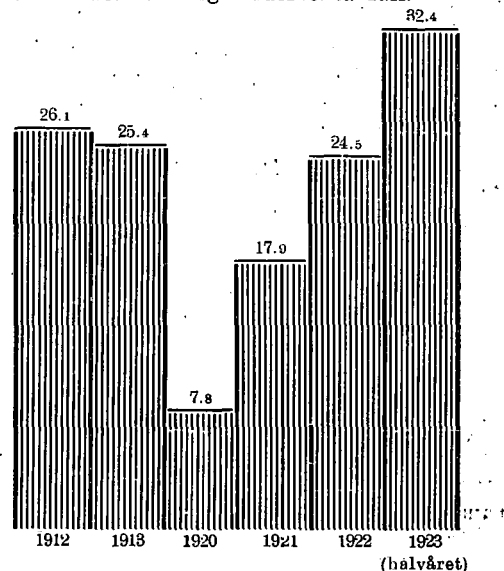
samvetsgrannhet uppgjorda statistiken borde således rimligtvis inga anmärkningar kunna göras. Det är nu dessa anteckningar jag skall utnyttja för att kunna utröna frekvensen av på alkoholförgiftning fotat missbruk hos de i angivet syfte av mig undersökta personerna såväl före som efter förbudslagens tillkomst.

Vid uppgörandet av ifrågavarande statistik har jag, i likhet med vad publikationen „Sociala Meddelanden” i Sverige numera inslagit beträffande de jämförbara statistiska uppgifterna angående fylleriförseelserna, helt lämnat tiden för världskriget ur räkningen, enär det dåtida starka ryska inslaget i huvudstadens befolkningssiffra och den av mig och andra gjorda erfarenheten angående den slaviska rasens stora böjelse för alkoholexcesser ävensom de då gällande restriktionerna vid utminuterungen icke tillåta en jämförelse mellan krigstiden och tiden före och efter densamma. Jag har därför för att få en jämförelse till stånd uppgjort en statistik, som omfattar åren 1912 och 1913, vilka representera förhållandena före världskriget, ävensom en dylik för tiden från och med 1920 till och med den 15 juni 1923, då förbudslagen varit i gällande kraft. Denna sammanställning ger vid handen, att av de av mig år 1912 å polis-inrättningens sedlighetsavdelning med avseende på deras sinnesförfattning undersökta 157 personerna 41 eller 26.1 % uppvisade missbruk av alkohol, medan av de år 1913 undersökta, uppgående till ett antal av 197, 50 eller 25.4 % företedde ett liknande på alkoholförgiftning fotat missbruk. Antalet dylika fall var år 1920 resp. 102 och 8 eller 7.8 %, år 1921 resp. 123 och 22 eller 17.9 % och år 1922, då ju den nya skärpta förbudslagen från årets början trädde i kraft, resp. 233 och 57 eller 24.5 % av hela antalet undersökta, medan innevarande års motsvarande siffror äro 136 och 44 eller 32.4 %, oaktat statistiken endast omfattar tiden från den 1 januari till 15 juni eller i runt tal första halvåret. Ännu åskädligare framstår förhållandet under de nämnda åren av följande, med stöd av dessa uppgifter utarbetade diagram, som illustrerar antalet av alla av mig per år undersökta fall, angivande även fallen alkoholmissbruk. Beräknas återstående halvåret 1923 medföra lika många fall av alkoholmissbruk, vilket man av allt att döma är berättigad att antaga, får diagrammet följande utseende, varvid den punkterade delen

av detsamma för 1923 utgör ett uttryck för det beräknade totala resultatet för året.

Följande diagram visar åter som slutresultat alkoholmissbruk i procent av alla under de olika åren av mig undersökta fall.

Alkoholmissbruk i % av alla undersökta fall

Vid granskning av denna statistik framgår bland annat, att trots förbudslagens dra-

koniska straffbestämmelser antalet fall av alkoholmissbruk inom detta mitt verksamhetsområde, vilka fall synas mig utgöra en exponent även för den allmänna alkoholkonsumen, redan under förbudslagsåret 1922 är ungefär lika stort som tidigare åren 1912 och 1913 och att år 1923 visar en starkt tilltagande tendens till ökning av dylika fall, utgörande under det knappa sist förflutna halvåret redan 32.4 % mot resp. 26.1 och 25.4 under åren 1912 och 1913. Ovanstående diagram giva även vid handen, att alkoholmissbruket sedan lagens tillkomst med varje år ökats, varför man måste draga den slutsatsen, att den bärande tanke, som legat till grund för förbudslagen, nämligen totalt förbud, icke kunnat förverkligas, utan fullständigt förfelat sitt ändamål. Detta vore svaren på alkoholkommitténs första fråga, om frekvensen av kronisk alkoholism och fyllerigalenskap märkbart förändrats, ävensom på den andra, huruvida förekomsten av sådana sjukdomar, som stå i sammanhang med missbruk av alkoholhaltiga drycker, påverkats av det nuvarande tillståndet.

I anledning av det i slutet av frågeformuläret uttalade önskningsmålet om delfående av den erfarenhet, som för övrigt vunnits beträffande förbudslagens inverkan på befolkningen inom mitt ämbetsområde, får jag med hänvisning till ovanstående framhålla, att det sedan förbudslagens tillkomst år för år tilltagande alkoholmissbruket, som, i likhet med vad min ovan anförda statistik ger vid handen, ju även konstateras av de årligen i skrämmande grad tilltagande fylleriförseelserna, visat en särskilt svår och ur hälsosynpunkt beklaglig form. Genom konsumering av s. k. estsprit, som vanligen tages utspädd med ringa vatten, men ofta även så gott som outspädd, och som numera synes uttränga alla övriga former av alkoholförbrukning, stå vi läkare ansikte mot ansikte med en, enligt mitt förmenande, så gott som helt ny form av brännvinsalkoholism, vilken karakteriseras av en i ögonen fallande stark giftverkan, vartill den okontrollerade spritens naturliga föroreningar och de allt mera talrikt förekommande förfallskningarna av spritdrycker självfallet bidraga. Ätminstone kan jag såsom min erfarenhet från landets huvudstad framhålla, att särskilt vid det akuta ruset darrningen i händer och tunga varit mycket intensivare än förr, ömtöckningen på allt sätt svårare, benägenheten för våldsamerhet vid

interneringen av alkoholförgiftade personer ofta starkt höjd och att ruset hållit betydligt längre tid i sig, än tidigare varit fallet, allt yttringar av en svår förgiftning, som en dryck av stark alkoholhalt medför. Att de s. k. alkoholskadorna för organismen under dylikt förhållande ej utebliva, ligger väl i öppen dag. Det är med en beklämmande känsla, ofta parat med förtrytelse, man som läkare iakttagit sådant, och man frågar sig, huruvida icke något kan och bör göras för att försöka ersätta dylika drycker med mindre alkoholhaltiga och hälsovådliga sådana.

Distriktsläkaren V. L. i Berghäll, Helsingfors:

Befolkningens västånd inom mitt ämbetsområde har ökats i samma mån, som arbetarnas lönevillkor förbättrats. Det vore en felaktig slutsats att tillskriva förbudslagen för tjänsten av denna förbättring. Förbudslagen tyckes mig ha haft goda påföljder så till vida, att vistelsen på kaféer för dryckenskaps skull synes ha minskats. Men jag kan ej värja mig för det intrycket, att förtäring av sprit i hemmen blivit vanligare, att också kvinnor ägnat sig däråt mer än förut. Därtill kommer — och detta synes mig vara det betänkligaste — att överträdelse av förbudslagen i vida kretsar anses icke vara någon förbrytelse.

Distriktsläkaren L. W. i Berghäll, Helsingfors:

En berusad kvinna var tidigare en sällsynt företeelse. Såsom ett faktum får jag framhålla, att jag sedan förbudslagens ikraftträdande flera gånger kallats på sjukbesök till berusade kvinnor. — Likaså har jag iakttagit, att män, som jag personligen känner och som tidigare varit nyktra, sedan förbudslagens ikraftträdande börjat suppa. Såsom orsak hava deras hustrur uppgivit den rikliga tillgången på sprit. Enligt vad mina patienter uppgivit, är det ingen svårighet att även nattetid erhålla sprit. Vid sjukbesök i familjer har jag ofta observerat dryckesrörda personer, hörande till familjen eller inneboende. Berusade personer ser man ej ofta på gatan; de suppa hemma eller hos bekanta och akta sig visligen att röra sig ute i berusat tillstånd. Då förbudslagen trädde i kraft, försökte be-

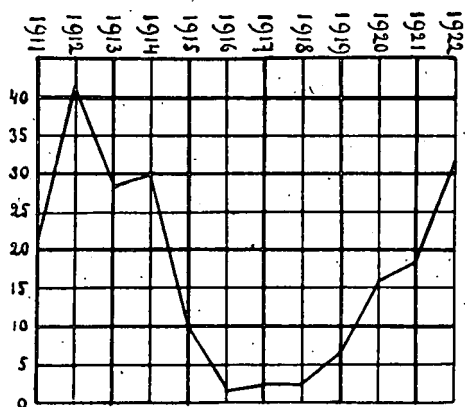
folkningen komma sig till spritrecept, men numera, då spriten är så billig och tillgången så riklig, kommer sådant ej i fråga. — Förbudslagen har enligt min åsikt ej verkat gott. I stället för nykterhet har den åstadkommit ökad konsumtion av alkoholhaltiga drycker.

Distriktsläkaren i Södra distriktet, Helsingfors:

Erfarenheten, inom mitt verksamhetsområde ger vid handen, att dryckenskapen härstädes efter förbudslagens införande tyvärr ej avtagit, men att förtärandet av orena, giftiga spritvaror förorsakat mången gång död, i flera fall långvariga sjukdomstillstånd, sådant jag ej observerat tiderna före förbudslagen. Kringgåendet av och det förakt för lagen, man ofta hör uttalas, måste dessutom ovillkorligen verka demoraliserande i synnerhet på det uppväxande släktet. Obs. Själv absolutist och varm nykterhetsvän.

Distriktsläkaren i Sörnäs, Helsingfors:

Nedanstående kurva utvisar antalet fall av kronisk alkoholism, som under åren 1911—1922 anmäls av distriktsläkarna i Helsingfors i deras årsrapporter till hälsovårdsnämnden.

Distriktsläkaren i Hermanstad, Helsingfors:

Förbudslagen, sådan den nu är, tvingar personer att använda livs- och hälsofarliga surrogat för att stilla sitt alkoholbegär; vidare fördärvas det uppväxande släktet genom den sidovörnad av lag befolkningen allmänt visar förbudslagen.

Distriktsläkaren i Böhle och Kottby, Helsingfors:

Förbudslagen har, saknande stöd i det allmänna rättsmedvetandet, hos befolkningen tills dato verkat enbart demoraliserande och folkhälsan undergrävande.

Förste stadsläkaren och andre stadsläkaren i Borgå samt kommunalläkaren i Borgå lk.:

Vår erfarenhet har givit vid handen, att missbruket av alkoholhaltiga drycker, som under den första tiden efter restriktionernas införande i märkbar grad avtog, under de senaste åren i skrämmande grad och kontinuerligt tilltagit och numera utgör för en del av befolkningen en större fara i sanitärt och moraliskt avseende än någonsin tidigare. Förbudslagen respekteras på få undantag när av ingen. Missaktningen för lag och rätt över huvud taget har genom förbudslagen och myndigheternas vanmakt inför dess övervakande i beklämmande grad ökat. Smugglandet av och smygghandeln med alkoholhaltiga drycker bedrivs ej ensamt av i moraliskt och politiskt avseende undermåliga personer, som i flere fall härigenom samlat sig en avsevärd förmögenhet, utan, vilket på det högsta måste beklagas, t. o. m. av en del av vår tidigare för sin lagtrohet och duglighet kända skärgårdsbefolkning. Förtärandet av starkt berusande drycker har i hög grad tilltagit ej blott inom de delar av befolkningen, hos vilka alkoholbegäret redan förut huvudsakligen tillfredsställdes genom dessa, utan även inom övriga lager, för vilka anskaffandet av lättare rusdrycker numera är förenat med svårigheter, och därjämte hos kvinnor och ungdom.

Det arbete, som tidigare bedrivits för nykterhetens befrämjande på övertygelsens väg och som redan kunde uppvisa så stora och glädjande resultat, har efter förbudslagens genomförande berövats sin ideella grund och nästan h. o. h. lamslagits. Likaså har det ideella ungdomsarbetet liksom ock arbetet för folkhälsans och folkmoralens höjande under de senare åren rönt allt mindre understöd. På landsorten klagas allmänt däröver, att berusade utomstående personer allt oftare infinna sig och uppträda störande vid fester och möten för ideella ändamål och t. o. m. förhindra dessa.

Förbudslagen och dess följder, smugglingen, smyghandeln, den obegränsade tillgången till starka drycker och det allt mera överhårdtagande missbruket av dessa ha utgjort en alltför stark påfrestning för stora delar av befolkningen och bidragit till den ökade njutningslystnad, missaktning för lag och goda seder och sänkning av vårt folks etiska nivå över huvud taget, som under de senare åren observerats och förberetts av ett långvarigt undermineringsarbete i socialt och politiskt avseende.

På grund av ovananförda synpunkter tveka vi ej att såsom vår fasta övertygelse och med all skärpa uttala, att förbudslagen, som genom sina följder redan åstadkommit så stor och delvis obotlig skada, utgör en stor fara för såväl folkhälsan som folkmoralen och därför bör snarast möjligt upphävas och alkoholfrågan ordnas på sådant sätt, att laglydnad, folkhälsa och goda seder därigenom befrämjas.

Förste stadsläkaren i Ekenäs:

Vad beträffar förbudslagens inverkan på befolkningen i den trakt, där jag har min verksamhet förlagd, anser jag den nästan ensam vara orsaken till den depravation, som där förefinnes. Icke nog med att alkoholmissbruket i betydlig grad tilltagit, utan redan själva användningen av denna vara har blivit mera allmän och icke endast bland män, utan även bland kvinnor och ungdom. Nykterhetsarbetet hade redan kommit så långt, att det ganska allmänt ansågs såsom en skam, om någon uppträdde berusad. Nu ser man endast det löjliga i ett sådant tillstånd! Respekten för lagen är ingen, då de flesta överträda densamma, och man måste förvåna sig över, huru personer, som tidigare ansetts såsom de mest hedervärda, vilka t. o. m. uppträtt för förbudslagens försvar, fallit offer för smuggleriet och uppträda med skenhelighetens hela fräckhet, då det gällt att leda mistankarna på sin granne. Om förbudslagen i verkligheten avsett att befordra nykterheten, så har dess ändamål i dessa trakter h. o. h. förfelats.

Frånsett förbudslagens verkningar i dessa avseenden har den fört med sig en hel mängd andra olägenheter, bland vilka jag särskilt vill påpeka svårigheten att erhålla svagare druvviner till måttligt pris. Huru ofta har

det nämligen icke inträffat, att svårt sjuka, särskilt dödssjuka patienter, som ingalunda varit vana att använda spritdrycker, nära en innerlig längtan att få ett glas gott vin, men nödgas avstå därifrån på grund av socialministeriets nykterhetsavdelnings verkliga jobberpris, ytterligare höjda på apoteken. Av ovanstående framgår, att jag anser en revision av gällande bestämmelser ju förr dess bättre synnerligen nödvändig.

Förste stadsläkaren i Hangö:

Undertecknads övertygelse är, att superiet efter förbudslagens trädande i kraft på vår ort icke avtagit; undertecknad har varit i Hangö närmare 11 år. Vid supgillen förtäras vanligen större mängder rusdrycker än förut, och de druckna äro ofta alldeles vida och från sina sinnen, knivningar och andra våldsdåd under rusets inverkan ha blivit talrikare. Enligt min erfarenhet har förbudslagen på vår ort icke haft den verkan, man med densamma avsett, snarare en motsatt sådan.

Provinsialläkaren i Lovisa distrikt:

Lovisa provinsialläkaredistrikt och skärgården hörde före kriget och före förbudslagen till de nyktraste och ordentligaste. Nu flödar spritfloden ohejdat in från skärgården, alla supar, i synnerhet ungdomen; några nykterhetsföreningar existera knappast. Slagsmål och mord höra till ordningen för dagen. Knappast firas ett bröllop eller förekommer en danstillställning, utan att knivar och revolverar äro framme. Skärgårdsbefolkningen sysslar mera med sprittråkande än med fiske, ty förtjänsten är stor.

Provinsialläkaren i Ekenäs distrikt:

Såsom min erfarenhet beträffande förbudslagens inverkan på befolkningen inom mitt ämbetsområde får jag framhålla: 1) att superiet även under den relativt korta tid jag handhaft den allmänna läkarevården i detta distrikt varit stätt i jämn och stadig tillväxt, därvid hållande jämna steg med den allt mera tilltagande insmugglingen av sprit, så att det numera är regeln, att vid folkfester, lotterier och soaréer på landsbygden många, ofta de

flesta, av det närvarande yngre släktet äro mer eller mindre berusade; 2) att den i den fria handeln förekommande spritens orenhet och mer eller mindre dåliga kvalitet icke inverkat hämmande på konsumtionen, varför superiet blivit mera hälsovådligt än förut; 3) att skärgårdsbefolkningen alltmera begynt lämna sitt egentliga näringsfång, fisket, för att ägna sig åt den vida mer lönande sprit-smugglingen; 4) att förbudslagen ingenstädes hålles i helgd, varför den verkar allmänt demoraliserande; samt 5) att den äldre och förståndigare delen av befolkningen anser förbudslagen vara direkt nykterhetsfientlig, en åsikt, varom jag förenar mig, samt därför borde ersättas med en restriktionslag, tillåtande ett friare begagnande av starkare öl och svagare vin samt av starkare drycker en viss begränsad månatlig mängd, som dock kunde fastställas lägre än t. ex. den i Sverige tillåtna.

Provinsiälläkaren i Lojo distrikt:

Förbudslagen är inom mitt (åtta socknar omfattande) ämbetsområde icke effektiv. Ändamålet att avstänga åtkomsten av sprit, nås alls icke. Med den största lätthet kan envar förskaffa sig av varan så mycket honom lyster, till skäligen måttligt pris. Några personer anses häva förtjänat mycket penningar på sin olaga spritihantering. Vid folkfester och högtider framträda följderna av spritmissbruk på ett bjärt sätt. Så intogs vid senaste Johannehögtid på Lojo sjukhus åtskilliga berusade personer, vilka blivit knivhuggna. Vid en å Lojobacken för någon tid sedan anordnad folkfest i förening med lotteri voro i polishäktet internerade över 30 personer. Även vid Lojo kyrkas 600-årsfest var antalet berusade personer, som måste tillvaratagas, icke alldeles ringa. Dessa exempel kunde mångfaldigas med uppgifter från andra orter i distriktet.

I likhet med vad på andra orter är fallet, bildar frågan om medlen och sättet att åtkomma alkoholhaltiga varor för njutningsändamål ofta i sällskapslivet huvudföremålet för diskussionen. Härvid tillmätes möjligheten att nås av förbudslagens straff en alldeles underordnad betydelse; medlen att kringgå denna lag uppgivas vara många och säkra. Över huvud kan man säga, att rättmätigheten av förbudslagen erkännes varken

av hög eller låg, man handlar, såsom om den ej finnes, men naturligtvis försöker man dölja de handlingar, genom vilka man överträder den.

Detta döljande, denna smygghandel, detta smygdrickande, detta hyckleri draga ned människan, förgifta hennes personlighet. Jag ställer mig obetingat på deras sida, som framhålla, att en i smyg erhållen och förtärd kvantitet alkohol verkar mera fördärligt på individen, än en flerfaldigt större dylik, som åtkommit lagligt och förtärts fritt och öppet. Tyvärr förekomma dessa nyss antydda svåra missförhållanden just i det mig anförtrödda distriktet, då ju tre av dess socknar äro kustsocknar. Det är i hög grad nedslående, att vår raska och hurtiga kustbefolkning skall dragas ned av förvärvsbegäret och, som det uppgives, i alla åldrar falla offer för spritbegäret. All erfarenhet både från forntid och nutid utvisar ju, att de sjöfarande nationerna varit handlingskraftiga och initiativrika samt fört kulturen framåt samt att det är av största värde för ett land, att den befolkning, som bor vid kusten och genom vars förmedling förbindelsen med främmande land upprätthålles, är fysiskt och psykiskt sund.

Med stöd av den erfarenhet, jag vunnit angående förbudslagens inverkan på befolkningen i det mig anförtrödda distriktet, anser jag mig kunna draga följande slutsatser: att förbudslagens mål, trots drakoniska straffbestämmelser, icke nås; att den framkallar smuggleri, gynnar hyckleri, uppammar lagbrott; att mycket betydande summor, som vid en förnuftig lagstiftning skulle komma statsinkomsterna tillgodo, hamna i spritjobbares och andra lagbrytares fickor; samt att således denna lag med det snaraste bör upphävas och ersättas med en annan, som bygger på ett ransoneringssystem.

Kommunalläkaren i Pojo:

Otvivelaktigt är, att superiet tilltagit i oroväckande grad sedan min hitkomst år 1920. Särskilt vid folkfester och på lördagarna men även annars observerar man mycket ofta druckna personer, vilka till övervägande grad tillhöra de yngre åldersgrupperna. Snart sagt på intet håll och i inga samhällsklasser förefinnes någon som helst aktning för förbuds-

lagen. Att överträda denna var först en sport, men överträdelserna hava småningom upp-
ammnat ett tilltagande alkoholbegär. I hem,
där före förbudslagens trädande i kraft
spriten var ytterst sällan förekommande, för-
tåres numera spirituösa drycker vid alla
sällskapliga tillfällen i stor mängd. Sårskador,
som uppkommit vid slagsmål förorsakade av
spritdrycker, hava under de senaste åren
stadigt ökats i antal. Särskilt under inne-
varande år har denna ökning varit särdeles
påfallande.

Kommunalläkaren i Kyrkslätt:

Då jag för något mera än 5 år sedan till-
trädde min tjänst som läkare i distriktet, var
Kyrkslätt en nykter kommun. En fyllbult
var en sällsynthet, som betraktades med vreda
blickar av sin omgivning, slagsmål förekommo
icke, fester och andra tillställningar förlöpte
lugnt utan störande moment. Nykterhets-
arbetet hade, lett av målmedvetna och
energiska förkämpar, slagit djupa rötter —
över hela linjen rådde frid och arbetsro.

Nu drunkna vi i sprit. Spädabarn och grå-
hårsgrubbar, män och kvinnor, pojkar och
 flickor, alla dricka. Spriten har blivit livs-
elixiret, det stora samlande intresset, samtals-
ämnet bitti och sent. Nykterhetsarbetet är
dött, det finnes väl icke en hederlig man eller
kvinna, som nu vill draga en lans för nykter-
heten, ty, så länge förbudslagen existerar, äro
nykterhet och förbudslag i folkets medvetande
ett, att arbeta för nykterheten är att arbeta
för förbudslagen med hela dess väpnad av
angiveri och dess uppmuntran av all moralisk
ruttenhet. Fester och offentliga nöjen bli
snart en omöjlighet, då knappast en sådan kan
hållas, utan att den rikliga sprittillgången ger
sig tillkänna i gräl, knivningar och andra upp-
träden. Landsvägsfriden existerar icke mera.
Jag vill som illustrerande exempel anförä, att
då jag midsommarkvällen företog en promenad
längs vägen, c:a 2 km, voro 100 % av de
mötande dryckesrörda. Dock nej, några meter
från målet mötte jag verkligen tre personer,
som voro oklanderligt nyktra — det var
socknens prost med fru och dotter!! — Och
värst av allt är, att förhållandena för varje
månad, som går, bli mer och mer bedrövliga.
Det är ett påtagligt omiskännligt rutschande
nedåt, ständigt nedåt, som ger sig till känna.
Bli vi inte av med förbudslagen inom en nära
framtid, är saken snart ohjälplig och befolk-

ningen i detta distrikt dömd till en kanske
långsam, men fullkomligt säker undergång.

Vihdin kunnanlääkäri:

Etta väkijuomia runsaasti nautitaan, on
yleisesti tunnettu tosiasia.

Kommunalläkaren i Pyhäjärvi och Pusula:

Jag tror icke, att bruket av alkoholhaltiga
drycker i dessa trakter i avsevärd grad till-
tagit, men missbruket har tilltagit oroväckande.
Dryckenskapslasten har utbredd sig till ung-
domen. Förbudslagen har skapat en mängd
på dessa orter tidigare okända brottsliga,
lönnkrögare och spritlangare. Nykterhets-
arbetet har fullkomligt avstannat; då en gång
en drakonisk förbudslag är i gällande kraft,
synes upplysningsarbete icke påkallat. För-
budslagen respekteras icke som lag; att detta
sakkförhållande skulle påverkat aktningen för
lag i allmänhet, vågar jag icke påstå. Tidigare
brukades öl, vin, konjak m. m. som njutnings-
medel, numera brukas sprit som berusnings-
medel.

Kommunalläkaren i Helsinge:

(Vad förhållandena inom distriktet vid-
kommer, torde de av allt att döma närmast
kunna jämnställas med förhållandena inom
övriga socknar i södra Nyland, och är det
även här i synnerhet ungdomen, som uppges
vara begiven på alkoholhaltiga drycker.

Hyvinkään kunnanlääkäri:

Huonojen juomien ja surrogaattien käyttä-
misestä on ollut seurauksena muutamia kuol-
lemantapauksiakin.

Elimäen kunnanlääkäri:

Kun olen ollut täällä ainoastaan 1 1/2 vuotta,
niin en voi sanoa, kuinka olot olivat ennen
kieltolakia. Ei täällä ainakaan voi huomata,
että on kieltolaki. Juopuneita näkee run-
saasti erittäinkin lauvantai- ja sunnuntai-
iltoina. Puukotuksia ja tappeluita on hyvin
usein, samoin murhia ollut useita. Useim-
missa tapauksissa on väkijuomilla ollut osansa.
Nykyään on täällä helppoa saada virolaista
spriitä, kun kauppiaita on joka puolella. Enim-
män näyttää tällaisesta tilanteesta kärsivän
työväestö, ja nuoriso turmeltu. Eiväthän

ennen alaikäiset saaneet ollenkaan ostaa väkijuomia, mutta salakauppiat eivät välitä, kenelle he myyvät.

Iitin kunnanlääkäri:

Kun spriiikauppa on paremmalle kannalle järjestettynä kuin milloinkaan ennen, on myöskin humalaisia maanteillä ja yleisissä juhlissa, niin arkipäivinä kuin pyhinä enemmän kuin koskaan ennen näkyvissä, mikäli minä 14 vuoden aikana Iitin kunnanlääkärinä olen ollut tilaisuudessa kokemaan.

Orimattilan kunnanlääkäri:

Kuuluu olevan sekä tukkukauppiaita, jotka myyvät kanisterittain, että vähittäiskauppiaita, jotka kiertävät ympäri tarjoamassa tavaraansa. Yksinomaan salakuljetettu tavara tuntuu olevan kaupassa. Salapolttua ei tietävästi harjoiteta ensinkään. Yleisön mielialaa kuvaavana tahdon mainita, että tällaisia kauppiaita ei yllätkään ilmianneta. Poliisin toimesta niitä silloin tällöin joutuu kiinni. Hyvin yleinen tuntuu olevan se mielipide, ettei kieltolaki ole kyennyt ehkäisemään alkoholin saantia eikä tekemään kansaa raittiimaksi.

Turun ja Porin lääni. — Åbo och Björneborgs län.

Överläkaren vid länesjukhuset i Åbo:

Frekvensen på länesjukhuset i Åbo av vanligen mer eller mindre brännvinsdoftande, knivade och skottskadade har särskilt under detta år tilltagit, så att dylika numera bestämt oftare komma till behandling än före kriget. Oftast har spriten varit orsaken till de uppkomna tvisterna. Missförhållandet är i själva verket större än antalet ger vid handen, ty förr kommo alla möjliga små skrämmor, som åstadkommo blodflöde, till behandling, medan personer med dylika små skador numera, sannolikt av fruktan för att råka i polisens händer, utebliva och endast större sårskador komma till behandling. Någon gång händer det t. o. m., att även dylika försöka sköta sig själva och komma först senare, då de bli tvungna därtill. — I vilken mån detta förhållande kan tillskrivas förbudslagen och i vilken mån en allmän förvildning, må lämnas osagt, säkert är, att det visar, att det ej är någon brist på sprit på orten, vilket ju för resten är en allmänt känd sak. Detta tilltagande förråande av sederna, där kniven och revolvern allt oftare komma fram, är så mycket beklagligare, som jag, under den tid jag varit fästad vid sjukhuset, kunde konstatera en avgjord och fortgående förändring till större grad av hyfsning från 1895 till krigsåren 1916—17.

Huru en förändring till det bättre skall kunna åstadkommas, är en invecklad fråga. Sedan förbudslagen blivit en bitter besvikelse för vårt folk och den nya guldålder med ett

välstånd, upplyst folk, då polis och fängelser skulle bli överflödiga, såsom förbudets apostlar lovade, icke kommit, synes det mig, som om ökad upplysning, såsom den tidigare spreds och som då syntes verka säkert, ehuru långsamt, vore den enda framkomliga vägen.

Föreståndaren för medicinska avdelningen vid Åbo kommunala sjukhus:

För den händelse att förbudslagen uppkommit och upprätthålles i avsikt att ernå en större folknykterhet, synes mig lagen fullständigt förfelad och i trängande behov av snar revision. Superiet har nått grövre former och trängt djupare in bland folklager, där tidigare bättre förhållanden rådde. Synnerligen oroväckande för folkhälsan och det uppväxande släktet är det tilltagande alkoholmissbruket bland ungdomen även i dessa trakter. Totalförbud är ej nyttigt, ej heller synes det möjligt att upprätthålla. Skam och skada har vår förbudslag åstadkommit.

Föreståndaren för epidemiafdelningen vid Åbo kommunala sjukhus:

Vad beträffar befolkningens förhållande till förbudslagen, så synas i allmänhet blott de, vilka även före dess införande voro ivriga absolutister, tillmäta den moraliskt bindande kraft, och dess åsidosättande förefaller att bliva allt allmänare, ej minst bland de breda lagren och ungdomen. Lagens ideliga överträdande verkar förvirrande på uppfattning

gen av det rätta och betydelsen av lagars hållande i helgd. Förbudslagen har tydligen skjutit över målet; den är ineffektiv och depraverande. I dess ställe bör därför sättas ett förnuftigt ransoneringssystem och ett målmedvetet upplysningsarbete angående folknykterhetens betydelse.

Föreståndaren för sanitetsbyrån i Åbo:

Jag har i likhet med många kolleger frapperats av alkoholbrukets resp. missbrukets utsträckande till folklager, där det förut varit relativt okänt, d. v. s. ungdomen och kvinnorna. Befolkningens flertal, oberoende av ämbetsställning, partiståndpunkt och åsikter i övrigt, bryter gladeligen mot förbudslagen, som alla synas förakta. Så vitt jag kunnat finna, har förbudslagen sålunda medfört mycket ont för befolkningens andliga hälsa genom det lagförakt och den skenhelighet den framkallat. Att även den kroppsliga hälsan i många fall skadats av förbudslagens verkningar är säkert, om ock ett generellt utlåtande här är svårare att avgiva. För att råda bot på ovanberörda missförhållande finnes endast ett medel: förbudslagens snara och grundliga revision.

Föreståndaren för upplysningsbyrån och polikliniken för tuberkulösa i Åbo:

Ur medicinsk synpunkt är en av förbudslagen betingad olägenhet värd att påpeka, nämligen avsaknaden i många hem av alkohol, särskilt vin och konjak, till medicinskt ändamål. Det är nämligen min fasta övertygelse, att i många akuta sjukdomsfall sjukdomen kunde kuperas eller få ett lättare förlopp, om man genast, då de första symptomen visa sig, hade tillgång till en lämplig dos alkohol. Så t. ex. vid influensa och vid behandlingen av en del akuta förgiftningsfall, t. ex. efter ormbett, är alkohol absolut nödvändig.

Min uppfattning av förbudslagens verkningar är f. ö. den, att bruket av lättare alkoholhaltiga drycker avtagit i betydande grad; ölet är ju h. o. h. borta och vin användes i ringa utsträckning. Däremot har bruket av starkare spritdrycker, särskilt likör och andra spritblandningar, avsevärt tilltagit. Måhända har också antalet av dem, som använda spritdrycker, minskats, men säkert är, att antalet alkoholmissbrukare ökat. Också förefaller det mig, som om ungdomen nu i större utsträckning än tidigare hade hemfallit åt alkohol-

missbruket. Tager man ännu i betraktande alla de lagbrott, allt det hyckleri och all den korruption och annan moralisk försumpning, som förbudslagen fört med sig, samt de avsevärda inkomster, staten genom densamma gått miste om, så måste jag anse nu gällande alkohollag förfelad och en snarast möjlig revision av densamma vara av nöden. Det i Sverige med framgång prövade Brattssystemet kanske i något modifierad form, med t. ex. mindre tilldelning än där, vore vida att föredraga framom totalförbudet. Ty det är väl framför allt alkoholmissbruket som genom lagstiftning bör bekämpas, icke ett måttligt bruk av alkoholhaltiga drycker.

Distriktsläkaren G. A. T. i Åbo:

Jag har det intryck, att välståndet bland den arbetande klassen under de senaste åren avsevärt stigit, men tror jag detta endast i relativt ringa mån kan räknas förbudslagen till förtjänst. En mångfald andra medverkande omständigheter, vilka tillika, ja måhända i högre grad, bidragit härtill, måste härvid tagas i betraktande. Om ock begäret efter alkoholhaltiga drycker synbarligen på en del håll avtagit, har det i stället spritt sig till kretsar, där det ej tidigare funnits, och hos dem det blivit bestående, och de utgöra tyvärr flertalet, se vi det upptrada i en vida mera hälsovådlig och för samhället farligare form än förut. Härtill kommer ännu, att den på intet sätt skadliga, måttliga användningen av ädlare druvviner genom förbudslagen förhindras och vid många sjukdomar, där dessa äro nyttiga ja t. o. m. nödvändiga, såsom vid influensa, diabetes, en del tarmaffektioner m. m., försvåras ja för mången omöjliggöres. Då förbudslagen dänjämte alstrat och underhåller ett avskyvärt hyckleri och en hittills i vårt land okänd ringaktning för lag, hyser jag den åsikten, att lagen ju förr desto bättre bör revideras och ersättas med en lagstiftning baserad på lämpliga restriktioner. Dessa böra dock ej vara alltför rigorösa, ty jag fruktar, att fataljetiden redan är försutten och vi numera först efter många års mödosamt upplysningsarbete kunna få till stånd, vad vi eftersträva, ökad nykterhet och aktning för lag även på hithörande område.

Distriktsläkaren L. R. i Åbo:

Det som enligt min uppfattning gör det nuvarande tillståndet ödesdigert för folkhälsan,

är, att dryckenskapen spritt sig till ungdomen, t. o. m. den halv vuxna. Överallt, men särskilt i skärgårdskommunerna, klagas det, att 14—15 års pojkar och även flickor uppträda berusade. Ärftlighetsläran har givit oss kunskapen, att generationscellerna under mognadstiden äro synnerligen ömtåliga och genom giftverkan kunna taga allvarsam skada. Den omständigheten, att unga gossar och flickor använda alkohol, så att de ofta äro redlöst berusade, kan därför sträcka sina verkningar till kommande generationer.

Porin ensimmäinen kaupunginlääkäri:

Kieltolakia ei paikkakunnalla pidetä sel-laisena lakina, jota pitäisi noudattaa ja kiel-tolain rikkojan ilmiantajaa pidetään yleensä ala-arvoisena henkilönä. Tappeluja ja puuko-tuksia juopuneessa tilassa tapahtuu hyvin usein, mielestäni enemmän kuin ennen. Naut-tineita on nähtävissä vähemmän kuin ennen, sillä nauttiminen tapahtuu salassa, mutta niiden humala, jotka tulevat näkyviin, on sy-vempi. Aivan nuoret henkilöt, naisetkaan, eivät pidä häpeänä nauttia niin suuria alko-holimääriä, että humaltuvat. Lääkärin kan-nalta katsottuna on asiassa ikävintä se, että nykyään enimmäen käytetyt alkoholijuomat ovat terveydelle vahingollisempia kuin ennen, niihin sekoitettujen kaikenlaisten muiden ai-neiden takia, sekä että ne nautitaan liian vä-kevinä. Jos tällainen tilanne pitemmän ai-kaa saa jatkua, täytyy siitä olla välttämättö-mänä seurauksena kansamme tulevien polvien niin fyysillinen kuin henkinen heikontu-minen.

Rauman ensimmäinen kaupunginlääkäri:

Diakonissa N. N., joka on paikkakunnalla toiminut vuodesta 1908, vakuuttaa kokemuk-sensa perusteella, että juoppous työväestön keskuudessa on kieltoain aikana huomatta-vasti vähentynyt ja taloudellinen tila samassa suhteessa parantunut. „Kieltolaki on siunattu asia.” — Tänä kesänä (1923) on mielestäni juoppoutta ja sen seurauksia (puukonhaavoja y. m.) ollut tuntuvasti enemmän kuin ennen täälläoloajallani (1920—1923). Nähtävästi se johtuu ulapalla majailevista sprillaivoista.

Uudenkaupungin kaupunginlääkäri:

Kieltoilla ei ole yleensä kunnioitusta. Salakuljettajia rohkeiden tekojensa takia ihailtaan monissa piireissä, tullimiehiä ja kieltoain valvojia yleensä halveksitaan.

Naantalin v. t. kaupunginlääkäri:

Juoppous on kaupungissamme hämmästy-tävän yleistä.

Provinsiallääkären i Åbo distrikt:

Vad förbudslagens inverkan på befolkning-en vidkommer, måste jag anse densamma vara lycklig varken i moraliskt hänseende, för den ringaktning av lagar över huvud, som de täta förbudslagsöverträdelserna framkalla, ej heller i hälsöhänseende för den fara, för-tärandet av stark, ofta oblandad, till sin ren-het icke kontrollerad sprit otvivelaktigt fram-kallar.

Uudenkaupungin piirin piirilääkäri:

Raittiustyö piirissäni on melkein kokonaan laimistunut. Sillä mihin tätä työtä tarvitaan, kun valtio kerran pakottaa ihmisiä olemaan täysin raittiita. Salapoltto on näillä jotenkin tiheästi asutuilla seuduilla huomattavasti vä-hentynyt, ei poliisiviranomaisten toimenpi-teistä, vaikka poliisi kai tekee parastaan, vaan salakuljetetun spriin runsauden takia, sillä tämä maistuu ja tuoksuu vähemmän vasten-mieliseltä kuin „korpiroju”. Humalaisia hen-kilöitä näkee vähemmän lukuina, sillä varo-taan kiinnijoutumista ja sakottamista, minkä-vuoksi päihdytään salaisuudessa. Alkoholimyrkyksestä johtuneet kuolemantapaukset ovat huomattavasti lisääntyneet. Tappelut ja murhat ovat samaten lisääntyneet. Piirin saaristopitäjissä harjoitetaan spriin salakul-jetusta yleisesti. Sanotaan, että kalastajat jättävät kalastuksen vähemmän tuottavana. Salakuljetus katsotaan aivan luonnolliseksi eikä sitä pidetä rikoksena. Kunnioitus lakien pyhyyteen vähenee sekä syntyy epäilyksiä siitä, voiko valtio saattaa lakejaan voi-maan. Yhä väkevemmän alkoholin tarve lisääntyy, kuten on kaikkien kiihoittavien ja narkoottisten aineiden laita. Surkeinta on, että naiset ja alaikäiset ovat ruvenneet juo-maan. Harvoin sattui aikaisemmin näillä seuduilla, että naiset, kuten nykyään, ottivat ruokaryppyjä. Salakuljetetut kanisterit myydään „osakehtiöille”, joihin nuorukaisia ja naisia pakotetaan yhtymään, keinotellaan ja aletaan juoda. Ei ole vaikeaa ymmärtää, miten tämä vaikuttaa kansanterveyteen, vaik-kä nämä seuraukset eivät vielä ole ehtineet-

kään tulla näkyviin. Tämän kuvauksen kieltoain vaikutuksista olen havainnut todellisuuden kanssa yhtäpitäväksi ja valitettavaksi siihen lyhyeen aikaan nähden, minkä sanottu laki on ollut voimassa. Niin kauvan kuin valtio ei voi estää salakuljetusta eivätkä naapurikansat lakkaa lähettämästä meille spriitä, ei kieltolakeja voida saattaa voimaan eikä kansan henkistä turmelusta ehkäistä. Tämän lain lakkauttaminen tuskin auttane, ainoastaan voimaperäinen raittiustyö ja nouseva yleinen kansansivistys voi parantaa tilannetta.

Porin piirin piirilääkäri:

Kieltolaille ei anneta lain pyhyttä eikä muitakaan lakeja enää kunnioiteta niinkuin ennen. Sota ja kieltolaki ovat vaikuttaneet tämän muutoksen. Kaikki myöntävät, että nykyään juodaan ainakin yhtä paljon kuin ennen kieltolain voimaan astumista. Kun viinejä on vaikea saada ja vain kovin korkeilla hinnoilla, juovat naisetkin nykyään hyvin väkeviä juomia. Ennen nautittiin väkeviä julkisesti, nykyään salassa ja enimmäkseen kodeissa. Näin oppii nuorisokin juomaan. Jos tätä menoa jatkuu, niin turmeltu koko kansa. Alkoholijuomia nauttivat äidit synnyttävät heikkoja sairaalloisia lapsia. Urheilijakansan maineen säilyttämisen mahdollisuudet ovat minusta mennyttä, jollei muutosta parempaan päin tapahdu pian tavalla tai toisella.

Tyrvään piirin piirilääkäri:

Ennen kieltolain voimaantulusta kummastelin, ettei väestö täällä päin tavallisesti esiintyviin yskiin ja lievempiin tauteihin kääntynyt lääkärin puoleen lääkkeitä saadakseen, ja aina on minua ihmetellyt apteekkien suuri tippakauppa. Kun kieltolakeja alettiin puuhata ja siitä keskusteltiin, kuulin tavallisesti lausuntoja: „Tulkoon minun puolestani, kyllä minä aina lääkkeeksi saan sen, minkä minä tarvitsen.” Nyt on toisin. Nyt käydään pienimmistäkin yskistä, poltteista, ahdistuksista, väsymyksistä, vilustuksista, ruokalystittömyydestä, reumatismista, säryistä y. m. hakemassa lääkettä ja lääkkeen pitää olla spriitä. „Kyllä me niitä keittoja olemme saaneet ja juoneet, ei ne mitään auta, ei sitä pidä sekoituksia antaa.” „Juopotteluun emme sitä käytä; jos siihen tarvitaan, niin emme sitä, apteekista ota” j. n. e. Täten tuntuu näihin asti täällä kokolailla saadun torjutuksi viinakauppiaat ja „korpiroju”. Myös-

kään ei täällä pahempia tappeluja eikä puukotuksia ole tapahtunut. Mouhijärvellä sitä vastoin varsinkin Hahmajärven ja Pukaran kylissä jo juodaan rojuja ja puukotellaan, vielä enemmän Laviassa.

Sen sijaan näyttää juopottelu nuorten kesken suuresti lisääntyneen, vaikka he eivät millään verukkeilla voi reseptiä saada. Raittiusliikettä ei ensinkään ole olemassa. Nuoret miehet, suojeluskuntalaiset, naimattomat talonpoikaisännät näkyvät pitävän asiana esiintyä kokouksissa ja iltamissa juopuneina. Huutokauppa- ja iltamatilaisuuksiin ilmestyy tavallisesti viinakauppiaita ja yhtäkkiä ovat kaikki nuoret miehet juopuneita. Poikkeuksen tekee kuitenkin Karkun ja Vammalan nuoriso ja suojeluskuntailtamat, joissa sivistyneistöä on siksi runsaasti, ettei siellä juopuneita siedettäisi, ja joissa esiintyminen on mallikelpoista.

Suuri vaikutus luononmpaan päin on kieltolaille myös siinä, että alkoholia sen kautta täytyy käyttää spriin muodossa. Juopot voivat nykyään kaataa kurkkuunsa 92 % spriitä suoraan pullosta, ei heillä ole aikaa odottaa, kunnes sopii sitä laimentaa, ja toiset totuttavat itsensä vähitellen yhä väkevämpään sekoitukseen, kun se sitä vastoin ennemmin aina oli samanprosenttista viinaa. Sitäpaitsi ovat hinnat nykyään paremmille aineille apteekissa kohotetut niin korkeiksi, ettei niitä kukaan voi ostaa, eikä tähän voi oikeata syytä käsittää.

Tulos kaikesta tästä on, että nykyään alkoholin käyttö on tavattoman suuri, että spriireseptien luku apteekissa luonnollisesti on entistä suurempi johtuen kunnan ihmisten välttämättömästä spriin tarpeesta, että juoppous nuorisossa viinakauppiaiden aina tarjolla pitämällä tavaralla on suuresti lisääntynyt ja ettei raittiusliikettä enää ensinkään tiedetä olevaksi eikä pidetä missään arvossa maaseudulla.

Salon piirin piirilääkäri:

Yleiskokemukseni kieltolain vaikutuksista virka-alallani on, että sitä vastaan riikotaan yleisesti. Suurissa, yleisissä tilaisuuksissa, joissa on kaikenlaista väkeä koolla, moudataan kuitenkin muodollisesti kieltolakeja, eikä niinmuodoin tarjota julkisesti minkäänlaista alkoholipitoista ainetta. Olen tiedustellut väestön mielipidettä kieltolaista ja siten havainnut, että samassa määrässä, kuin kukin omasta kokemuksestaan on tullut tuntemaan

kieltolakia, on hän huomannut, että se niin sanoakseni ampuu yli maalin ja on niin ollen soveltumaton todelliseen elämään. Jokainen kyllä moittii juoppoutta, mutta kieltolaki ei rajoitu juoppoutta vastustamaan, vaan tahtoo pakottaa ihmiset ehdottomaan raittiuteen vastoin luontoa ja ihmisen vaistomaisesti tuntemaa tarvetta.

Kieltolaki perustuu m. m. siihen periaatteellisesti väärään otaksumaan, että yhdeltä puolen jokainen tippa alkoholia olisi myrkkyyä ja kasvattaisi tulevaa alkoholista ja että toiselta puolen ihmisen halu joskus ottaa alkoholipitoista ainetta johtuisi viinanhimosta, joka taas olisi syntynyt noista silloin tällöin nautituista alkoholitipoista. Ei mikään ole erehdyttävämpää kuin tämä luulo. Työssä ja toimessa oleva ihminen voi joutua, mikä ussammin mikä harvemmin tilanteisiin, joissa voimat väsähtyvät ja ruumis, hermosto siihen luettuna, rasittuu liiaksi. Päästäkseen jälleen tasapainoon eli hyvinvointiin kaipaa elimistö paitsi lepoa myöskin virkistävää ainetta, kokonaan lukuun ottamatta sitä, onko asianomainen itse tietoinen tästä tarpeesta vai ei. Näin onkin laita, jos lamaan tuminen on mennyt yli tietoisuuden rajan, esim. ihminen on pyörtnyt. Tällöisiä virkistäviä aineita tunnetaan useampia, vaan niistä tuskin yksikään on vähemmän vahingollista kuin alkoholi sopivassa sekoituksessa ja annoksessa eikä läheskään niin mieluista nauttia.

Nojautuen väärille perustuksille on luonnollista, että kieltolain vaikutuksetkin ovat siveellisesti turmiollisia. Kun kieltolakia vastaan yleisesti rikotaan, pyrkii se tuomaan mukanaan muidenkin lakien vähempää kunnioitusta ja varmasti se vähentää lainsäätäjien arvoa. Tämän lisäksi tulee, etteivät ajattelevat ihmiset voi olla huomioon ottamatta kieltolain taloudellisia tuhotöitä — rasittavia, usein ylivoimaisia veroja ja kotimaisen marjaviinivalmistuksen, siis myös marjaviljelyn suuressa määrässä estämistä.

Kokemus osoittaa, ettei kieltolaki estä juoppottelua, vaan päinvastoin johtaa siihen, sillä salateitse on juomareilla saatavissa rajattomat määrät tosin usein ala-arvoista ja epäpuhdasta spritiä halvempaan hintaan, kuin mitä se apteekista saatuna maksaisi. Kun näin saadun spritiin nauttimisen kuitenkin täytyy tapahtua vähän salassa, eikä sitä myöskään aina tule miedonnetuksi, vaan juodaan pelkältään, niin välttää tuo käytäntö yleisen mielipiteen valvovan silmän ja menee usein yli kaikkien järjenvälisten rajojen. Varsinkin nuorisolle johtuu

tästä suuri vaara. Toinen vaara kieltolaista johtuu siitä, että miedommat ja terveellisemmätkin alkoholipitoiset juomat, ennen kaikkea oikeat rypäleviinit, ovat yleisölle melkein saatamattomat tai, mikäli niitä apteekista saataisiinkin, ylen kalliita ja sen tähden käytännöllisesti kiellettyjä. Selvää on kuitenkin, että jos miedompia alkoholipitoisia juomia olisi esteettömästi ja kohtuullisiin hintoihin saatavissa, niin vähenisi spritiin kysyntä itsessään paljo vähemmäksi. Varsinkin naiset tyytyisivät siinä tapauksessa useimmiten viineihin.

Kysellessäni en ole tavannut yhtään ainoata henkilöä, joka puolustaisi kieltolakia sen nykyisessä muodossa, ja niin ollen ei ole epäilemistäkään, mille puolelle enemmistö tulisi, jos kieltolaki tulisi kansan äänestyksen alaiseksi täällä päin.

Vehmaan ja Taivassalon v. t. kunnanlääkäri:

Näiden rannikkopitäjien asukkailla on rajoiton mahdollisuus päästä osalliseksi salakuljetus-väkijuomista, joita myös runsaasti kuuluu paikkakunnalla olevan, päättäen yleisenä esiintyvistä juoppoudesta ja lukuisista takavariakoista.

Laitilan kunnanlääkäri:

Juoppottelu on minusta lisääntynyt entisestään ja, mikä valitettavinta, nuoriso, vieläpä poikasetkin, pitävät sitä mieluisena kielletyn puun hedelmän maistelemisena.

Kommunalläkaren i Nagu:

Befolkning i Nagu har alltid varit synnerligen nykter. Såsom det enda tydligt märkbara resultatet av förbudslagen framstår å denna ort uppkomsten av spritsmugglingen.

Paimion kunnanlääkäri:

Vuosina 1919—1921 näin Paimiossa tuskin ollenkaan päihtyneitä, mutta viime ja tänä vuonna olen niitä nähnyt usein. Olen tämän vuoden alusta ollut myös Sauvon ja tavallaan Karunan lääkärinä. Edellä oleva koskee myös niitä. Koko ajan 1919—23 on harjoitettu salakauppaa väkijuomilla, tämän lisääntyessä huomattavasti kahtena viime vuonna. Lainkunnioitus on alentunut ja varsinkin kieltolain. Kuitenkaan en voi väittää, että kieltolaki yksin olisi syynä lainkunnioituksen alenemiseen; pikemmin voisi varmuudella väittää, ettei kieltolaki ole pohjimmainen eli alku-

syy tähän. Siitä huolimatta täytyy katsoa, että nykyään yleisön käsitykseen pyrkii juurtumaan ajatus, että kieltolaki synnyttää vain pahennusta; ainakin koettavat ne, jotka väkijuomia käyttävät, sitä mielipidettä teroittaa. Muuten lienee itsestään selvää, että suuremmassa määrässä harjoitettu salakauppa tylsentää oikeuden ja kunnian tuntoa. Omasta puolestani olen sitä mieltä, että olisi sittenkin ollut parempi, jos olisi väkijuomien saantia vaikeutettu mahdollisimman paljon, mutta täysikielto jätetty vielä tulevaisuuteen ja samalla tehty työtä kansan uskonnollisen ja siveellisen tason kohottamiseksi.

Kommunalläkaren i Pargas:

Iron på spritens verkan vid diverse sjukdomar är så inrotad, att den ej kan utplånas med förbud, utan med mångårigt upplysningsarbete, och f. ö. verkar spriten säkert välgörande vid en massa sjukdomar, om den användes med förstånd såsom annan medicin. Enligt min erfarenhet verka läkarrecepten, om de givas med eftertanke och med tillräckligt långa tidsintervaller, såsom en välgörande regulator. Personer, som icke äro alkoholister och som få ett litet kvantum av läkaren, kunna vara nöjda därmed, men nekar läkaren, så anlita de tråkare, dessa bjuda flere liter. Finnes det hemma mera, så bjudas vänner och bekanta, och fylderiet är i fullt flor. Jag har tydligt märkt dylika företeelser, när jag till att börja med alldeles avstod från att skriva spritrecept. I början av förbudslagstiden fanns här mindre tillgång till sprit, men för varje år som går tyckas smuglingsmetoderna ha utvecklats i finurlighet, så att tillgången på smugglad vara ökas oupphörligt. Nu under sommaren är efterfrågan på receptsprit mycket liten; endast sådana, som frukta att få dålig vara i den fria handeln, anhålla om recept, men betona de samtliga, att det nog finnes överallt och i stora mängder. — Mitt slutomdöme om förbudslagen blir det, att det aldrig druckits i Pargas så mycket spritvaror före densamma tillämpning. Det kan ju hända, att det finnes s. k. torra tider, då tillgången på grund av diverse svårigheter och tillfälliga transporthinder är knappare, men så drickes det desto hejdlösare, när det åter finnes att tillgå och de tillfällen, då det finnes, äro icke få.

Kommunalläkaren i Kimö, Dragsfjärd och Vestanfjärd:

Under de 12 år jag haft min verksamhet förlagd till Kimöön, har jag hunnit förvärva

en rätt ingående kännedom om befolkningens föreställningsätt, seder och bruk: en i sitt uppträdande städad och kultiverad allmog, som vid bruket av alkoholhaltiga drycker över huvud iakttog anmärkningsvärd måttlighet. Rent beklämande har det varit att iakttaga den vändning till det sämre, som inträtt efter förbudslagens införande — och dock torde förhållandena här — att döma av auktoritativa uttalanden från andra orter — gestalta sig betydligt mindre skrämmande än mångenannstades i landet. Denna lag, som så djupt ingriper i den enskildes handlingsfrihet och t. o. m. hotar hemmets frid, saknar h. o. h. resonans i befolkningens rättsmedvetande. Man bryter tämligen allmänt mot densamma. En livlig smygghandel förser de törstiga med det de behöva. Gentemot denna med stor slughet anordnade trafik stå polismyndigheterna här — liksom annorstades — i det stora hela maktlösa. Särskilt ödesdigra kunna förbudslagens verkningar återspeglas hos den manliga ungdomen. Det är numera en ingalunda sällsynt företeelse, att pojkar i 20 års åldern även vid offentliga tillställningar uppträda mer eller mindre berusade. Från 1911 ända till förbudslagens införande har här ej inträffat ett enda mord, begånget under rusets inflytande. Lika litet kan jag för samma tid erinra mig, att dödsfall skulle förorsakats av i övermått förtärda spritdrycker. Under de tre senaste åren ha tvenne unga män blivit knivade till döds — i vardera fallet var spriten direkt medverkande faktor — och under samma tid ha två män avlidit i akut alkoholförgiftning.

„Quousque tandem!” Huru länge skall man töva, innan beslut fattas om förnuftslenig revision av denna för folkhälsan och den allmänna moralen olycksbringande förbudslag?

Kommunalläkaren i Bjärnå och Finby:

Förbudslagens inverkan på befolkningen är här densamma som annorstades och uppenbar för en var klarseende, av fanatism icke förblindad, person.

Noormarkun, Pomarkun ja Ahlaisten kunnanlääkäri:

Väestön suhtautuminen kieltolakiin tuntuu kokolailla kielteiseltä; sen rikkomuksia ei pidetä rikoksina varsinaisessa merkityksessä — pidetään luonnollisena, että jääkärin kautta pitäisi saada vaikka kuinka. — Sivukulmilla näyttää varallisuus monessakin paikoin parem-

malta, asunnotkin ulkoa korjatuilta, mutta usein saa kuulla, että juuri tällaiset paikat ovat tienanneet viinan poltolla ja myynnillä.

Merikarvian kunnanlääkäri:

Nykyään, kun pirtulaivat ovat aivan lähellä, tulee pirtua maihin aivan rajattomasti ja juodaan myös hirveän paljon. Kansa ei kunnioita kieltolakia eikä pidä pirtun trokaamista häpeällisenä.

Parkanon ja Kihniön v. t. kunnanlääkäri:

Juovutustarpeisiin on paikkakunnalla kotitekoista viinaa aivan ylitsevuotavasti, samoin sahtia. Vanhojen paikkakuntalaisten mukaan oli viinanpoltto ennen kieltolakia vallan tuntematon käsite, nyt sen osaavat pienet lapsetkin: Puodeissa on poikkeuksellinen hiivan menekki, sillä täällä on opittu keittämään viinaa suoraan sokerista ja siinä tarvitaan painohiivaa. Allekirjoittanut on virka-asioissa joutunut olemaan 2 kertaa häissä ja havainnut, että melkein koko miespuolinen hääväki on ollut sikahumalassa.

Tyvöön ja Vammalan kunnanlääkäri:

Kieltolaki ei ole vaikuttanut mitään huomattavaa, mitä raittiuden edistymiseen tulee. Mutta välillisesti kieltolaki on vaikuttanut aivan vastoin tarkoitustaan sen kautta, että salapolttota, joka ennen oli ehkä aivan tuntematon ja häpeällinen teko, nykyään kuuluu harjoitettavan suuressa määrässä. Ehkäpä tuodaan väkijuomia tänne muualtakin. Jo ennenkin raitis ja vakava osa väestöä ei nykyään liene ainakaan sanottavassa määrässä tapojaan muuttanut, vaan nuoret miehet, jopa pojatkin, kuuluvat yleisesti rypiskelevän, koska väkijuomia nyt on helposti saatavissa omalla paikkakunnalla. Ennen eivät ainakaan nuoremmat koskaan tulleet väkijuomia juoneeksi, koska niitä oli kaupungista saakka tuotava; kun niihin ei oltu totuttu, ei niitä kaivattukaan. Nuoremman kansan raittiuden todisteena entisaikaan on, että esim. henkivakuutustarkastuksissa kysymykseen „oletteko raitis” melkein poikkeuksetta aina tuli: olen ehdottomasti raitis. Nyt sellaista ei tapahdu samassa määrässä.

Ahvenanmaa. — Åland.

Stadsläkaren i Mariehamn:

Enligt min åsikt har förbudslagen verkat i högsta grad fördärvbringande på landets invånare. Den har icke kunnat förhindra njutandet av alkoholhaltiga drycker, utan tvärtom har begäret efter dem tilltagit i skrämmande grad inom alla lager av befolkningen. Man blir sorgsen till mods, då man ser missbruket av spritdrycker t. ex. på folkfester. Förut var man under dessa naturligt gläd och uppsluppen, nu är en stor del av ungdomen under dem berusad, ja man ser ynglingar, t. o. m. halv vuxna pojkar ragla omkring, berusade av utusla rusdrycker, med främmande gifter. Glädjen är försvunnen hos alla, de nyktra kunna icke heller fröjdas, då de märka eländet omkring sig.

En omständighet, som också under nuvarande superiperiod är djupt sorglig, är den, att en stor del av den sprit, som insmugglas till landet, är mycket oren och därigenom har en rent av farlig inverkan på människan. Om hon också icke dör genom att förtära densamma, såsom åtminstone i ett fall inträffat i Mariehamn, så medför dess användning dock

både fysiska och psykiska sjukdomar. En människa, som är sjuk och söker bot genom att förtära alkohol, såsom ofta händer, då ju spritdrycker äro ett av folket mycket använt läkemedel, blir blott sämre genom användning av oren sprit, och kommer, då hon litat på spritens verkan, alldeles för sent under läkarebehandling och stryker ofta med.

Provinsialläkaren i Godby distrikt:

Varje person, som icke är förblindad av förutfattade åsikter och har en normal omdömesförmåga, måste medgiva, att förbuds-lagen på Åland anstiftat endast ont, intet gott. Dess följder äro följande:

Bruket av alkoholhaltiga drycker har i hög grad tilltagit, de förtäras i starkare koncentration och i mera oren form än förut. Särskilt är den växande ungdomen fallen för att begagna alkohol — något som ingalunda varit fallet tidigare. Lönbränning, som i mannanne ej förekommit på Åland, har tidtals, då införseln av utländsk sprit på grund av ishinder varit avstängd, förekommit både här och där. Smuggling, införsel av alkohol samt

försäljning: av sådan bedrivs av en del av skärgårdsbefolkningen såsom en indräktig näring.

Genom att förbudslagen av befolkningen i gemen alls icke respekteras, utan anses enbart löjlig, har också rättskänslan över huvud avtrubbats, vördnaden för lag försvagats samt statens auktoritet på ett betänkligt sätt avtagit. Härvid är ordningsmakten fullkomligt hjälplös; mot en kompakt folkmajoritet hjälpa inga lagbud. Följderna av förbudslagen äro en moralisk försumpning, som blir fruktansvärt svår att råda bot för. Det bevisar oerhörd naivitet och lättsinne att försöka förbättra sociala förhållanden genom lagbud, som icke ha stöd i folkets allmänna rättsmedvetande. Förr än förbudslagen blivit upphävd, är allt arbete på förbättrande av folknykterheten fullkomligt hopplöst. Tyvärr har dock den tid, som förbudslagen existerat, i så hög grad

försämrat samhällsmoralen, att dess återuppriktande blir en synnerligen svår genomförbar uppgift.

Kommunalläkaren i Finström, Vårdö, Saltvik, Geta och Sund:

Förbudslagens inverkan på befolkningen har varit enbart skadlig. Född och uppvuxen på orten har jag varit i tillfälle att se, huru bland denna nyktra och hyfsade befolkning superiet i synnerhet bland ungdomen börjat tilltaga. Lönnbränningen, varom man tidigare ej hört talas, är numera ingen sällsynthet. Smugglingen florerar. De, som själva ej bryta mot förbudslagen, anse ej något brottsligt föreligga i andras brott mot densamma. Följden av detta har blivit, att vördnad och lydnad för andra lagar och förordningar förminskats.

Hämeen lääni. — Tavastehus län.

Hämeenlinnan lääninsairaalan ylilääkäri:

Juopottelemine on minusta viime ja tänä vuonna ollut yhä lisääntymässä; vaikka hiljalleen.

Tampereen yleisen sairaalan ylilääkäri:

Kieltolain tarkoitus, kansan raitistuttaminen, on täydellisesti epäonnistunut.

Pitkänien keskuslaitoksen ylilääkäri:

Kolmena viime vuotena asuessani Pitkänien keskuslaitoksella olen tehnyt sen surullisen huomion, että juoppous täällä on huomattavasti lisääntynyt. Erittäinkin tänä keväänä ja kesänä on hoipertelevia ja meluavia henkilöitä, pääasiallisesti yöaikana, liikkunut keskuslaitoksen alueella häiriten sairaiden ja laitoksen toimihenkilöiden yörauhaa, särkien huonekaluja y. m. Nämä ovat olleet joko liikkuvaa kuntalaisia, tilapäisiä laitoksen työntekijäitä tai laitoksen palveluskuntaan kuuluvia, enimmäkseen nuoria mieshenkilöitä. Useita olen kesän kuluessa erottanut sen vuoksi toimestaan, mutta nyttemmin, kun yöt ovat käyneet pimeiksi, on taas juopuneita räyhääjiä näkynyt enemmän. Eräs erottamani työmies mainitsi, että nykyään täytyy olla harvinaisen lujatahtoinen henkilö, joka voi olla juopottelematta, kun väkijuomia puoliväkisin tyrkytetään laitoksen lähimmässä läheisyydessä. Läheisiltä saarilta kuului alkukesällä yöaikaan

kirkunaa ja mellastusta. Kerran pyysin poliisia sinne yöajaksi, mutta silloin olivat saaret tyhjästä ihmisistä. Keskuslaitoksen höyrylaivaankin kerääntyi eräänä yönä miehiä juopottelemaan, esiintyen hyvin röyhkeästi, kun yövahti vaati poistumaan. Salaperäisillä asioilla liikkuvia automobiileja näkyy yöaikaan pistäytyvän laitoksella, ja puhelimitse tilaamalla saa Tampereelta alkoholi juomia kuinka suuria määriä vaan tahtoo, vakuutetaan yleensä.

Luvaton alkoholiliike on kaikesta tästä ja monesta muusta seikasta päättäen tänä kesänä opittu järjestämään varsin taitavasti. Nykyään lähetetään väkijuomat kotiin niitä haluaville, ennen täytyi niitä käydä ostamassa. Moinen mellastus ja juopottelu on täällä ennenkuulumatonta. Vaikea on päättää, missä määrässä kieltolaki, missä määrin yleinen siveellisten käsitteiden höltyminen on pääsyyntä tähän surulliseen ilmiöön, mutta näyttää siltä, kuin vanha totuus kielletyn puun hedelmästä tässäkin kohden ei olisi merkitystä vailla.

Tampereen kunnallissairaalan mielisairasosaston lääkäri:

Tampereen kaupungin mielisairaalaan Hatanpäällä on niinä vuosina, jotka allekirjoittanut on ollut sen lääkärinä, otettu hoidettavaksi uusia sairaita kaikkiaan ja näistä sellaisia, jotka ovat sairastaneet kroonillista alkoo-

holismia tai alkoholimielisairauksia, seuraavat määrät:

Vuonna	Alkoholi-sairaita		Vuonna	Alkoholi-sairaita	
	Sairaita kaikkiaan	Sairaita		Sairaita kaikkiaan	Sairaita
1916	100	1	1920	77	2
1917	127	2	1921	89	9
1918	112	1	1922	112	9
1919	91	2			

Lampereen kunnallissairaalan kulkutautiosaston lääkäri:

Kieltolain vaikutus on ollut ainakin monessa suhteessa tuhoisa. En koskaan ennen, vaikka jo olenkin toiminut 27 vuotta lääkärinä, ole tavannut sellaista määrää veneerisiä tauteja perheellisillä ihmisillä kuin nykyään. Ja aina mainitaan tartunnan syynä pöhnäpöisyys. Kieltolaki on siis tähänkin syynä, sillä ennen, jos nautittiinkin väkijuomia, ei nautittu niitä niin väkevinä eikä niin ahnaasti, joten järkkään ei siihen määrään sekaantunut. Koska ennen nähtiin naisten, sekä nuorten että vanhaan, istuvan seurassa viinalasit edessä, kuten nyt? Sen kanssa tuskin kehtasi mieshenkilökään tehdä tuttavuutta, muuta kuin perin häpäskältä; ja viime aikoina ennen kieltolakia harva sitenkin. Kysyn vieläkin ihmisiltä, jotka ovat tilaisuudessa näkemään elämää, miten on nyt? Mutta minin joutuu meidän nuorisomme ja heidän mukanaan meidän kansamme tällä menolla? Sotaa on turha syyttää. Syyttäkäämme vaan kieltolakia, jolla on ollut ja on näin huono kasvatuksellinen ominaisuus. Kielletyn puun hedelmä on aina ollut maukas. Ihminen on nyt kerta kaikkiaan sellainen.

Lahden kunnallissairaalan lääkäri:

Seuraava yhdistelmä osoittaa, miten paljon Lahden kunnallissairaalan lasarettiosastossa vuosina 1912—14 ja 1921—23 hoidetuista on ollut potilaita, jotka ovat joutuneet sairaalaan alkoholin väärinkäytön seurauksien johdosta.

Vuonna.	Hoidettuja potilaita kaikkiaan	Siitä alkoholin väärinkäytön seurauksia							Yhteensä luku	% kaikista hoidetuista
		Paukutusvammoja	Ampumavammoja	Muita tappeluvammoja	Äkill. humalataapauksia	Äkill. humalahoivintyryt.	Kroonill. alkoholi- ja myrkytys	Demntor. sprii- ja myrkytys		
1912..	267	13	3	1	1	—	—	18	6.7	
1913..	274	14	1	1	—	—	—	16	5.8	
1914..	253	11	3	—	1	1	2	18	7.1	
1921..	309	3	4	1	—	—	—	8	2.6	
1922..	342	12	10	3	—	2	—	27	8.2	
1923..	267	13	13	3	—	1	—	30	11.2	

Näiden lisäksi on saman osaston poliklinikalla hoidettu: vuonna 1921 ampumavammoja 4, puukotuksia 6 ja muita tappeluvammoja 1 eli yhteensä 11 tapausta; vuonna 1922 puukotusvammoja 19 ja muita tappeluvammoja 4 eli yhteensä 23 tapausta, sekä vuoden 1923 tammi—elokuussa puukotusvammoja 19, ampumavammoja 3 ja muita tappeluvammoja 8 eli yhteensä 30 tapausta, näistä 4 niin vaikeasti haavoitettua, että kuolivat ennenkuin ehdittiin osastolle ottaa. Siten on lasarettiosastolla ja sen poliklinikalla hoidettu vuonna 1921 kaikkiaan 19, vuonna 1922 kaikkiaan 50 ja vuoden 1923 kahdeksana ensi kuukautena 60 alkoholin väärinkäytön uhria; sitäpaitsi on kunnallissairaalan ruumishuoneeseen tuotu useampia sellaisten henkilöiden ruumiita, jotka ovat kuolleet toisen käden kautta.

Ylläoleva kaamea tilasto puhuu selvää kieltä. Kieltolain olemassaolon aikana on alkoholin väärinkäytön uhrien luku aivan suunnattomassa määrässä lisääntynyt. Ja kuta ankarammiksi kieltolain rangaistusmääräykset ovat laaditut, sitä enemmän vaan on vaarallisia puukotuksia, ampumakahakoita tai muita tappeleja ilmaantunut. Tämä ei ole lainkaan ihmeteltävää, kun ottaa huomioon sen tosiasian, että ennen kieltolain voimaantumista täytyi alkoholiaineita tarvitsevien tahi muutoin haluavien hankkia niitä erityisistä kaupoista, usein pitkien matkojen takaa, mutta nyt tuodaan sprii enemmän tai vähemmän salaisesti tahi ehkä julkisestikin aivan heidän kotiseuduilleen, vieläpä usein vinhaa vauhtia automobiileilla. Salakuljettajia on todennäköisesti kaikkialla.

Ylläolevasta tilastosta ilmenee myös se mieltä masentava seikka, että ennen sotaa ja kieltolain voimaantumista ampumavammat olivat harvinaisia; kuta pitemmälle kieltolaki-ajalla on päästy, sitä lukuisammiksi ovat tulleet vaikeat ampumavammat, osoittaen tapain yhä suurempaa raaistumista.

Tahdon vielä mainita erään huomion, jota muutkin lääkärit yllin kyllin ovat saaneet havaita: humala, johon nykyaikaisia raakoja spriiaineita nauttiva henkilö voi joutua, on tavallisesti monta vertaa rajumpi ja seurauksiltaan vaarallisempi kuin hienompien väkijuomalajien aikaansaama huumaustila.

Kieltolaki on siis täydelleen osoittanut tehotomuutensa, mitä kansan raitistuttamiseen tulee. Sen aikana ei ole juoppous vähentynyt ja sen olemassaolon aikana ovat tavat raaistuneet. Sitä todistaa sekin tosiasia, että nyt

tapaa paljon enemmän juopunutta nuorta väkeä kuin ennen. En ole juoppouden ystävä ja inhoan juopuneita ihmisiä, olen tarpeekseni ollut sellaisten kanssa tekemisissä, mutta se on vakaumukseni, ettei kieltolaki ole kansallemme siunaukseksi. Suuri on edesvastuu, jonka otavat päälleen ne, jotka edelleen tahtovat kannattaa kieltolakia ainakin sen nykyisessä muodossa. Kieltolaki on tuominut itsensä täydellisesti. Sen tilalle on saatava järjestelmä, „räittäyslaki”, joka sallii väkijuomien ja rypäleviiniin maahantuonnin ja myynnin erinäisillä ankarilla ehdoilla.

Tampereen toinen kaupunginlääkäri:

Kieltolakia halveksitaan joka kansanluokan keskuudessa, eikä pidetä minään rikoksena, jos sitä vastaan rikotaan. Pidän puolestani kieltolain, tällaisena kuin se nyt on, moraalista turmioittavana ja sopivana kasvattamaan kansan nuoret ja vanhat, miehet ja naiset juopoiksi.

Tammelan piirin piirilääkäri:

Vuoden 1923 kuluessa on alkoholinkäyttö virka-alueellani huomattavasti lisääntynyt, humalaisia näkee tuhkatieheän. Tappelut, puukotukset, revolverilla ampumiset kuuluvat kohta päiväjärjestykseen, onpa sattunut humaltuneiden kesken useita murhiakin. Tällaista on elämä ei ainoastaan asutuskeskuksissa, vaan myöskin syrjäkyllissä, ja poliisiviranomaisten toimenpiteet näiden epäkohtien estämiseksi tuntuvat turhilta ja voimattomilta. Mistään kieltolain kunnioituksesta ei voida puhua, päinvastoin halveksitaan sitä aivan yleisesti, eikä ihme, kun alkoholia kaikista kielloista huolimatta kumminkin on kaiken kansan saatavissa.

Tampereen piirin piirilääkäri:

Maaseudulla on kieltolaki vähentänyt viinankäyttöä. Kaupunkiin asemalta tullessa useat nuoret miehet Hämeenkadulla minulleen tuon tuostakin tarjoavat „pirtua” ostettavaksi. Tanjoaminen lienee yleinen; en tiedä, koetetaanko sitä ehkäistä.

Jämsän piirin piirilääkäri:

Spriin ja konjakin veroisten nautintoaineiden saanti vaatii ehdottomasti ankaraa ja tarkkaa säännöstelyä. Lääkkeenä ja virkistykseenä erinomaiset n. k. Spanian viinit ja muut niiden kaltaiset viinit ovat julistettavat vapaiksi, samoin mallasjuomat vapaiksi ja kel-

lollisiksi. 50 sprigramman takavarikoimisilo on kieltolaista ehdottomasti poistettava. Uutta kieltolakia laadittaessa ja parannettaessa on ainoastaan ja yksinomattain oloja ja tilannetta Suomessa tarkattava, eikä yritettävä jäljitellä ja matkia Amerikan Yhdysvaltojen puuhia ja päätöksiä tällä lainsäädäntöalalla, siinä ilmevää pröystäilevää tekopyhyyttä ja humbugia.

Ruoveden kunnanlääkäri:

Käsitykseni mukaan vähensi kieltolaki aluksi väkijuomien käyttöä, joka kuitenkin vuosi vuodelta jälleen on tullut yleisemmäksi, todennäköisesti pian saavuttaen entisen tilanteen.

Vilppulan kunnanlääkäri:

Tällä paikkakunnalla juodaan kaikissa piireissä yhtä paljon kuin ennen, mutta tehdään se enemmän salassa ikävyyksien pelosta. Kaikkiin säätyihin ja puolueihin lukeutuvat henkilöt, melkein poikkeuksetta, kahdenkeskisissä keskusteluissa (esim. sairasmatkoilla) lausuvat mielipiteenään, ettei kieltolaki ole kyennyt rajoittamaan alkoholinkäyttöä, vaan on osoittautunut moraalisesti vahingolliseksi ja taloudellisesti kalliiksi.

Oriveden kunnanlääkäri:

Tuntien olosuhteita Orivedellä noin vuodesta 1901 ja oltuani kunnanlääkärinä täällä vuodesta 1912 on käsitykseni se, että alkoholin käyttö on pienentynyt. Tietenkin tulee nykyäänkin, vaikka perin harvoin, joku juovuspäissä puukotettu lääkäri; yleensä näissä tapauksissa on käytetty eläinlääkärien määräämää spritiä, aikaisemmin myös tri C. Mobergin määräämää. „Korpirojua” valmistetaan syrjäpitäjällä, mutta keskuksissa sitä tuskin käytetään, koska epäillään, että sen valmistukseen on käytetty kaikenlaista saastaa (esim. ihmisen ulostuksia). Virolaista spritiä paikkakunnalle tuntuu tulevan jotenkin harvoin.

Useimmat vanhat juomarit käyttävät alkoholia kuten ennenkin, jotkut ovat kuitenkin nähtävästi vähentäneet huomattavasti sen kulutusta. Viime vuosina rikastuneet tuntuvat yleensä hankkivan itselleen väkijuomia ja samoin osa erään kenkätehtaan työläisistä. Yleensä minusta työväestö kuitenkin kunnioittaa ja noudattaa kieltolakia, ja pitäisin osaksi tästä johtuvana sen toiseikan, että niiden lukumäärä, jotka kunnan viranomaisten

antamalla varattomuudentodistuksella käyvät lääkärin luona, nykyään on vain pieni murto-osa siitä, mikä se oli ennen maailmansotaa. Virkamieskunnan ja yleensä sivistyneistön enemmistö Orivedellä on raitista, samoin todennäköisesti talollisten enemmistö, mitä pidän erittäin ilahduttavana siihen nähden, että Oriveden pitäjä noin 20—30 vuotta sitten vielä oli juoppouden takia verraten huonossa maineessa.

Juupajoen kunnanlääkäri:

Virka-alueellani on kunnioitus kieltolakia kohtaan sangen vähäinen, miltei poikkeuksetta kuuluu päinvastoin valitettavan sen huonoja puolia. Kansa pitää yleensä kieltolakia samanlaisena harha-askeleena kuin aikoinaan elintarvelakia, jota ei tarvitse noudattaa. Tämän katsantokannan vuoksi lienee kunnioitus muitakin lakeja kohtaan vähentynyt. Juopottelu talonpoikaisväestön ja työläisten keskuudessa on yleistä, luultavasti kuitenkin jossain määrin vähentynyt verrattuna aikaan ennen kieltolakia. Pahe esiintyy nykyään räikeämpänä senvuoksi, että tilaisuuden tarjoutuessa on tapana juoda „pää täyteen”. Miltei yksinomaan käyttää väestö spriiitä ja paremman puutteessa turvautuu kotikeittoiseen viinaan.

Pälkäneen kunnanlääkäri:

Varmaa on, että vain pieni murto-osa pitäjän miespuolisista asukkaista noudattaa kieltolakia. Muut ottavat ryyppyn ja useitakin, milloin vain onnistuvat sellaisia saamaan. Tämä ei koske ainoastaan vanhempia miehiä, vaan myöskin nuorukaisia, jotka viimeainnut ovat hyvinkin innokkaita spriireseptien hankkijoita. Väkijuomat nautitaan mahdollisimman väkevinä. Denaturoitua ja kotipolttoista sitävästoin ei käytetä juuri laisinkaan juopotteluun. Viime vuonna oli eri tahoilta saadun apteekki-alkoholin käyttö hyvin yleistä. Nykyään hankitaan väkijuomia enimmäkseen kaupungeista salamyyliltä, ja tällaisia saapuu, kuten olen huomannut, paikkakunnalle juhlatilaisuuksiin ja muutenkin. Joka tapauksessa viinan saanti näyttää olevan jonkun verran mutkikasta, ja tämä seikka, sa- moinkuin sekin, että väkijuomia enimmäkseen nautitaan kotosalla, selittää, miksi juopu- neita näkee verraten harvoin, vaikkakin abso- lutistien lukumäärä on mitätön. Poikkeuksen ylläolevasta tekevät eräät juhlat, suuremmat huutokaupat ja markkinat, jolloin päihtyneitten lukumäärä on koko lailla suuri. Alko-

holin väärinkäytöstä aiheutuneita tappeluja y. m. s. ei tietääkseni ole esiintynyt, sitävästoin kylläkin tapaturmia tuon tuostakin.

Kun vakaumuksesta raittiita löytyy hyvin vähän, kun varsinainen raittiustyö on la- massa, kun kieltolain ankarimmatkaan mää- räykset eivät herätä pelkoa, vaan useimmiter- ivaa ja naurua, ja kun tätä lakia vastaan rik- komista pidetään jännittävänä urheiluna, niin käsittääkseni se ei kansan raitistuttamiseksi ole vaikuttanut yhtään mitään, ei ainakaan hyvää.

Kommunalläkaren i Tammela och Jokkis:

Förbudslagen är en olycka, kallas här „hullu”-laki och befrämjar icke nykterheten. Sprit fås överallt och befolkningen demoraliseras; ej voro förhållandena så usla före „la- gens” tillkomst.

Akaan kunnanlääkäri:

Juoppous on vuosi vuodelta lisääntynyt paikkakunnalla. Vielä 2—3 vuotta takaperin oli puukotetun ilmestyminen vastaanottohuo- neeseen harvinaisuus, mutta varsinkin tänä kesänä saa joka lauantai- ja sunnuntai-yöksi valmistautua vastaanottamaan tällaisia poti- laita. Senmukaista on myös elämä öiseen ai- kaan ulkona liikkeessä: ei kertaakaan tee enää yömatkaa tapaamatta humalaisia.

Sen huomion olen tehnyt, että keski- ja vanhemman polven miehet suurimmaksi osaksi ovat raittiita tai käyttävät väkijuomia vähän, mutta nuoret, vielä melkeinpä lapsetkin, huk- kuvat siihen väkijuomatulvaan, joka tänne maaseudulle vyöryy, ellei aivan pikaista apua tavalla tai toisella saada.

Someron kunnanlääkäri:

Juoppous on jokseenkin yleinen. Hyvin usein saa lääkäri yökaudet paikata juopuneita, jotka ovat tappelussa saaneet haavoja. Juo- vuksissa esiintymistä ei pidetä enää minään häpeänä, vaan tullaan humaltuneena julkisiin huvitilaisuuksiin. „Jokaisen kansalaisen vel- vollisuus on istua ainakin kerran vankilassa kieltolain rikkomuksesta”, lausui eräs ahkera viinankäyttäjä. Tämä puhe kuvastaa jossain määrin yleistä mielipidettä, joka on Somerolla kieltolain vastainen.

Sääksmäen kunnanlääkäri:

Olen muuten suuremman vapauden kannalla. Varsinkin kuuluisan Philosophie der

Freiheit'in kirjoittajan, tri Rudolf Steinerin, häikäilemättömän ennakkoluulottomassa alkulähdetutkimisessa näen omassa ajassa elävän varmasti kulttuuriamme ja tiedettämme uusi-
van valtavan herätteen. Jopa lääkäripiireissäkin (katso Zeitschrift für Ärztliche Fortbildung 1922 sivu 435) saavuttaa anthroposophia tunnustusta tahdonlujisuuden kehittäjänä, josta kieltolain suhteen on pääasiassa kysymys.

Jämsän kunnanlääkäri:

En luule kieltolain yleispiirtein lausuttuna vaikuttavan sanottavasti mitään; juopottelut ja tappelut ovat hyvin yleisiä, luultavasti yhtä yleisiä kuten ennenkin.

Korpilahden kunnanlääkäri:

Muuten on meillä, niinkuin muuallakin, salakauppa „virolaisella” varsin huomattava. Sitä ovat välittäneet vieraat, ohikulkevat, ei omankuntalaiset.

Kommunalläkaren i Längelmäki:

Om jag också icke för kommunens vidkommande nödgas måla det tillstånd förbudslagen åstadkommit i fullt så svarta färger, som en

stor del ärade kolleger använt i fråga om sina verkningssområden, måste jag dock såsom min övertygelse uttala, att lagen i fråga totalt förfelat sitt ändamål.

Asikkalan kunnanlääkäri:

Kieltolakia ei paikkakunnalla yleensä noudateta. Toiset rikkovat sitä suoranaisesti ja suurin osa salaa tietämänsä kieltolakirikokset.

Lammin ja Kosken kunnanlääkäri:

Vanhempi väki käyttää alkoholia vähemmän kuin ennen, nuorempi polvi yhtä runsaasti kuin ennen. Erittäin vahingollisena lääkärin kannalta arvostellen pidän sitä, että väestö on suggeroinut itseensä käsityksen, että sprii olisi hyvä lähes joka paikkaan. Tämä johtunee seuraavista syistä: 1) Kansalla on vanhastaan käsitys, että viina, terva ja sauna ovat hyviä lääkkeitä; 2) influenssa-aikana osoittautui sprii monessa tapauksessa tehokkaaksi lääkkeeksi, jota ihmiset koettivat saada varallekin; 3) että sprii on myös lääkeaine, huomaa jokainen, joka sitä ei ennen ole huomannutkaan, nyt siitä, että tavallisesti sitä saa vain lääkäreiltä; 4) vaikeasti saatavalla lääkkeellä on aina myös voimakas suggestoninen momentti, siihen uskotaan.

Viipurin lääni. — Viborgs län.

Viipurin kunnallismielisairaalan lääkäri:

Kaupungissa en ole havainnut juopottelun kieltolain aikana lisääntyneen, pikemmin päinvastoin vähentyneen, mutta käydessäni maaseudulla olen kieltolain aikana nähnyt päihtyneitä ala-ikäisiä poikia, mitä ennen kieltolakia ei sattunut, ja on paikkakunnalla minulle kerrottu, että kieltolaki kerrassaan turmelee kasvavan maalaisnuorison, saattaen heidät kotivarkauksiin, anastamaan kotoaan viljaa viinanpolttajille ja juoppouteen, kun he hankkimastaan viljasta saavat maksun viinan muodossa.

Stadsläkaren i Viborg:

Min erfarenhet sammanfaller i det stora hela med den gängse uppfattningen hos landets bildade allmänhet, sådan den dagligen kommit till uttryck i tidningspressen. Druckna personer ser man väl knappast mindre än

förut. Dock tror jag mig hava förmärkt, att det i vissa lager av befolkningen, särdeles bland familjefäder i förstäderna, måhända supes mindre än förut. Orsakerna härtill äro troligen mångahanda, främst kanske ökat välstånd bland kropparbetarna, men kanske även det, att frestelsen ej ligger så nära och att åtkomsten av alkohol i alla fall numera är förbunden med större företagsamhet än tidigare och också risk, vilket allt en ordentligare familjefäder mången gång tvekar att utsätta sig för. Summa summarum är emellertid, att det supes mycket i våra bygder trots förbudslagen och att jag i det stora hela ej kan anse mig ha märkt en minskning däri efter förbudslagens tillkomst, snarare en ökning. Som läkare har jag även varit i tillfälle att konstatera de allt oftare om oerhörd råhet och brist på respekt för lag och ordning vittnande slagsmålen och dräpen; vilka tidningspressen också för sin del dag-

ligen omnämner och vilka oftast utföras under rusets inflytande.

Biträdande stadsläkaren i Viborg:

Spritbehovet såväl inom den bildade som inom den obildade klassen fylles till en mycket väsentlig del av insmugglad vara, som finnes att tillgå i stora kvantiteter. Kvaliteten av de förtärda alkoholhaltiga drycker, som införts på olaglig väg, är i många fall underhållig och rena falsifikat förekomma i stor utsträckning.

Sortavalan kaupunginlääkäri:

Puoleksi mmistetuin silmin huomaa myös tälle paikkakunnalle virtaavan meren- ja rantakaisen alkoholin.

Lappeenrannan kaupunginlääkäri:

Täyskielto, joskin se mahdollisesti jossain yksityisessä tapauksessa on vaikuttanut hyväinkin, ei yleensä ole saanut osakseen kannatusta ja vastakaikua väestössä, vaan pikemmin päinvastoin halveksumista ja uhmaakin, vieläpä aiheuttanut sellaista epäterveellistä väärinkäyttöä, joka varsinkaan miedomprien juomien vapaina ollessa ei olisi saattanut tulla kysymykseenkään.

Haminan kaupunginlääkäri:

Erittäinkin kahtena viime vuotena, jolloin spriin salakauppa täällä on tullut aivan yleiseksi, on juopottelu huomattavasti lisääntynyt erikoisesti maalaisväestön keskuudessa. Puukotetut, joita nykyään saan parsia hyvin usein, ovat minulle kertoneet, että häätaloihinkin maalla kokoontuu 2 à 3 spriikauppiasta ja että kilpa-ajojen jälkeen useat miehistä ovat olleet juovuksissa. Työväentalojen tanssi-iltoja usein tuodaan juovuksissa olevia puukotettuja lääkärin hoidettavaksi.

Förste stadsläkaren i Kotka:

Under de sjukbesök jag företagit särskilt bland den talrika arbetarbefolkningen i Kotka och närmaste omnejd har det icke kunnat undgå mig, huru utbredd förtäringen av alkoholhaltiga drycker fortfarande är och huru ofta man anträffar berusade personer. Upprepade gånger hava ordentliga arbetare eller arbetarhustrur med beklagande berättat mig om det vilda liv, som under rusets inflytande föres i de till Kotka omedelbart gränsande

arbetarsamhällena efter mörkrets inbrott. Med stöd av allt det ovan anförda måste jag därför framhålla, att den erfarenhet jag vunnit av förbudslagens inverkan på stora lager av befolkningen inom mitt verksamhetsområde icke varit god.

Viipurin piirin piirilääkäri:

Niin demoralisoivasti kuin vaikuttaakin kiello, jota ei yleinen mielipide kyllin voimakkaasti kannata ja jota ilman tätä lakia ei voida saada tarkkaan toteutetuksi, niin mielestäni kumminkin on se kurjuus, minkä ennen näin vähävaraisten piirissä perheenhuoltajan juoppouden takia, siksi suuressa määrin vähentynyt, että se seikka yksin painaa vaassa suunnattomasti kieltolain hyväksi.

Lappeenrannan piirin piirilääkäri:

Lappeen poliisien ilmoituksen mukaan ei juonti ole nykyään juuri suuremmassa määrässä kuin ennen kieltolakia, mutta nykyään tappelevat humalaiset paljon enemmän kuin ennen, puukottavat toisiaan, ovat paljon rettelöisempiä ja humalaisuus kestää juopuneissa paljon kauemmin, usein monta päivää, ennen kuin selviävät.

Antrean piirin piirilääkäri:

Kieltolain alkuaikoina väheni juoppous paikkakunnalla etenkin tehtaiden työväestön keskuudessa huomattavasti, mutta vähitellen on juopottelu taas lisääntynyt, niin ettei se nykyään liene ainakaan pienempi kuin ennen kieltolakia. Väkijuomia ilmoitetaan olevan aina ja helposti saatavissa. Yleisesti huomattava ilmiö on, että raittiusharrastus kaikkialla on vähentynyt; tilaisuuden sattuessa käyttävät väkijuomia hyvin monet, jotka ennen kieltolakia olivat raittiusmiehiä.

Käkisalmen piirin piirilääkäri:

Kieltolakiasetus on tuottanut lääkäreille tuskastuttavasti harmia ja työtä; joka päivä saa ajaa ulos ihmisiä, jotka alkoholia pyytävät kaikenlaisiin vaikeuksiin ja tappeisiin.

Säkijärven kunnanlääkäri:

Kokemuksen ja lausunnon mukaan luotettavalta taholta on yleensä juoppous viime aikoina lisääntynyt syystä, että spriitä on helposti saatavissa joka kylästä ja rantapuol-

lella pianikin joka talosta. Niinpä esim. eräs syrjäkyläläinen on valaisevasti lausunut, että „päivällisen aikaan ei vielä tarvitse miettiä, mistä saisi pirtua illaksi”. Häissä tapahtuu usein puukotus- ja ampumistapauksia, ja iltamissa etenkin syrjäkylissä esiintyy aina joku juopunut räyhääjä. Koska nyt on herätetty kysymys, että seurojen talojen yhteyteen pitäisi järjestää poliisiputka, niin tämä viittaa mielestäni siihen, että juoppous on lisääntynyt, koska ennen on tultu hyvin toimeen ilman.

Sippolan ja Anjalan kunnanlääkäri:

Väkijuomien käyttö on pyhien aikoina, perhejuhlien yhteydessä, markkinoilla j. m. s. hyvin yleistä, varsinkin nuorten miesten keskuudessa sekä tehdastyöläisten että myös, joskin vähemmän, tavallisen maalaisväestön keskuudessa, johtuen osittain juovutusjuomien helposta saannista, osittain kunnan yleisestä hölymisestä.

Kirvun v. t. kunnanlääkäri:

Viina on näillä mailla syöpyntynyt ihmisten käsityksiin tärkeimpänä lääkeaineena. Jos „vilusti” tai „kolotti”, aina tarvitaan viinaa. Samoin on se eläinten hoidossa aivan välttämätöntä. Ja kun sitä ei saa rehellisellä tavalla, on se pakosta hommattava salaa. Silloin kun alkoholipitoisia aineita saadaan, tulee monenkin juotua liikaa siitä ilosta, että sai. Vanhemmista ihmisistä ei täällä kukaan käsitä koko kieltolakia. Usein he ihmettelevät, miksi heiltäkin spriin saantiin vaaditaan „lääkärinkinja”. Eiväthän he ole juoppoja. — Ainakin Kirvussa on kieltolaki ollut turmioksi ja varsinkin viime aikoina peloittavasti alentanut moraalista tasoa. Samaa mieltä ovat kanssani olleet kaikki niin raittiit kuin ryyppäävätkin kunnan johtohenkilöt, mikäli puolueohjelmat eivät ole heitä pakottaneet juhlapuheissaan puhumaan vasten omaatuntoaan ja parempaa tietoaan.

Muolan kunnanlääkäri:

Ulkolaisen spriin tulva ainakin tänne kansakselle on kuluvana kesänä suunnattomasti kasvanut.

Vuokselan kunnanlääkäri:

Kieltolaki tällä seudulla ei vastaa kansan oikeustajuntaa ja oikeuskäsitystä; t. s. kieltolaki ei ole kansan keskuudessa lain py-

hyttä, ja siitä johtuu, että sen rikkomista ei pidetä rikoksena eikä tuomittavana tai hyleksittävästä tekona. Väkijuomien käyttö sekä Vuokselan kunnassa että erikoisesti Pölläkkälän saha-alueella työväen keskuudessa on nykyisin hyvin yleistä. Vuokselassa on sääntönä, että iltamayleisöstä, häävieraista j. n. e. suuri osa on juovuksissa. Puukotukset, tappelut, ampumiset ja pahoinpitelyt ovatkin sen johdosta hyvin tavalliset. Pölläkkälän saha-alueella näkee etenkin lauvantai- ja sunnuntai-iltoina runsaasti juopuneita pitkin teitä, myöhemmin illalla ovat huuto ja ilmaan ampuminen lauantaisiin ja sunnuntaisiin aivan tavallisia ilmiöitä. Myös aivan nuoria poikia näkee hoipertelevan teillä. Väkijuomien saanti näkyy olevan helppoa, kun Viipuriin ei ole pitkä matka ja paikkakunnalla on useita nuoria miehiä, joiden yleisesti tiedetään toimivan yksinomaan pirtukauppiaina. Se seikka, että nämä saavat rahassa harjoittaa ammattiaan, johtuu paitsi liian vähäisestä poliisimäärästä, suurimmaksi osaksi juuri siitä, että kieltolakia ei pidetä lakina ja toiseksi kukaan ei tahdo rüveta ilmiantajaksi.

Terijoen kunnanlääkäri:

Ryssäläisen hengen aikoinaan turmelema ja salakuljetukseen taipuisa väestö kunnioittaa sangen vähän kieltolakia.

Hiitolan kunnanlääkäri:

Kieltolaki ei ole edullisesti vaikuttanut raittiuteen paikkakunnan väestössä. Totuttuaan pitämään alkoholipitoisia aineita välttämättöminä kotitaloudessa ja voidessaan niitä luvallisin keinoin hankkia, tyytyi se tavallisesti miedompiin juomiin ja käytti niitä kohtuullisemmin. Nyt se ei valitse suinkaan mietoja juomia eikä karta mitään keinoja juomien hankinnassa. Tilaisuuden sattuessa hankitaan tavallisesti spriitä ja käytetään sitä mahdollisimman väkevästä. — Huomattavana piirteenä on mainittava, että naiset usein kääntyvät alkoholintarpeissaan lääkärin puoleen, nuoret miehet matkustelevat rannikolle spriiasioissa ja käyttävät spriitä juodakseen ja ansaitakseen.

Parikkalan kunnanlääkäri:

Olen kuullut käytetyn lääkkeenä kotipolttoviinaakin, milloin apteekki spriitä ei ole saattavissa ollut. Kaikki yritykset horjuttaa kansan uskoa spriihin lääkeaineena ovat olleet tuloksettomia.

Suistamon ja Soanlahden kunnanlääkäri:

Väestö näissä rajapitäjissä ennen maailmansotaa kuljetti runsaasti alkoholia Venäjältä, mutta kun sitä nykyisin ei rajantakaa saada, on tämä alkoholilähde kuivunut. Salapoltto paikkakunnalla on sitäpaitsi suuresti lisääntynyt, huolimatta viranomaisten, etenkin Suis-

tamon pitäjän, tarmokkaista toimenpiteistä. Olen ollut tilaisuudessa näkemään esim. kokoperheen juovuksissa, muiden muassa 7-vuotiaan pojan, jollaista ei koskaan ennen ole sattunut. Alkoholin nauttimisen kautta syntyneiden tappeluiden ja murhien lukumäärä on melkoisesti lisääntynyt.

Mikkelin lääni. — St Michels län.*Savonlinnan yleisen sairaalan lääkäri:*

Tällä paikkakunnalla on julkista juopotte-
lua paljon vähemmän kuin ennen, noin 10 vuotta sitten, jolloin varsinkin kesäaikana räyhääminen saattoi olla sietämätöntä varsinkin öisin. Minun on kyllä mahdotonta arvioida, kuinka paljon salaisesti juodaan, mutta säätyläispiireissä salaisesti hankittuja väkijuomia käytetään aivan yleisesti, uhmaillen kieltolakeja. En kuitenkaan luule, että niitä näissä piireissä nautitaan ylen paljon, kuten 20—30 vuotta sitten, varsinaiseen humaltumiseen saakka. Tästä muodostavat tietenkin poikkeuksen suoranaiset renttunousukkaat. Moraalisesti surkein on juuri säätyläisten, n. s. sivistyneistön kanta tässä kysymyksessä, ja erikoisesti lakimiesten, silloin kun he tuomareina muodollisesti seuraavat lakia, mutta yksityishenkilöinä heti pitävät asianaan sitä vastaan rikkoa — merkillinen kaksinaamainen kanta, joka sopii kaikkein vähimmin heille. On tietenkin poikkeuksia, juristeja y. m., jotka eivät juo, silti hyväksymättä kieltolakeja, jonka moraalista vaikutuksesta kansaan kyllä voi olla eri mieltä syystä, että lakeja yleensä ehkä ruvetaan vähäksymään, halveksimaan, kun on olemassa paljon lakeja, kuten juuri tämä, joita kansan valtava osa ei hyväksy. Toivon kuitenkin, että tämä laki, jos sitä tarmokkaasti valtiovallan puolelta valvotaan, vähitellen saavuttaa tunnustusta. Ennen kaikkea on saatava „maailman kansainvälinen kieltolaki”.

Mikkelin kaupunginlääkäri:

Moraalisessa suhteessa on kieltolaki vaikuttanut vahingoittavasti. Henkivakuutustarkastuksissa nykyään harvoin saa tarkastettavalta vastauksen, että hän on ehdottomasti raitis. — Maaseudulla on toisin paikoin kyläkuntia, joissa sanotaan juotavan hyvin vähän.

Heinolan piirin piirilääkäri:

Tuntuu, että kieltolaki ei vaikuta mitään väestöön. Mistä väkijuomia saadaan, ja niitä kyllä täälläkin tuntuu olevan saatavana, ne haetaan ja käytetään, kuten ennenkin.

Sysmän kunnanlääkäri:

Kieltolain vaikutuksesta ei mielestäni vielä nykyään voi mitään pätevää lausua, sillä kieltolakeja ei vielä ole tarmokkaasti toteutettu käytännössä. Juopuneet saavat liikkua kaikessa rauhassa julkisilla paikoilla. Sysmän nimismies ja poliisit asuvat kaikki jonkun verran syrjässä, etteivät he aina joudu näkemäänkään juopuneita, ja lisäksi valittavatkin poliisit, etteivät he voi nostaa kannetta heitä vastaan, kun ei ole todistajia. Usein myöskin katsotaan asiaa sormien läpi, kun viranomaiset eivät ole itsekään ehdottomasti raittiita. — Raittiuslautakunta on toiminut hyvin laimeasti, eikä ihmekään, kun raittiuslautakunnan jäsenistäkin joku tai jotkut ovat kieltolain kiivaita vastustajia. — Yleinen mielipide Sysmässä on jotenkin penseä kieltolaille ja yleensä raittiustyölle. Sivistyneistön keskuudessa on vielä yleisesti vallalla vanha perintötapa, että kutsuissa miespuolisille vieraille tarjoillaan väkijuomia ja tämä saa tapahtua kaikessa rauhassa. Raittiusmiehet saavat osakseen ylenkatsetta, jopa pilkkaakin. — Kuitenkin on juopottelu ollut jokseenkin siivoa. Iltamatilaisuudet ovat menneet häiriöittä. Puukotuksia on kyllä sattunut Sysmässä noin kerta kuukaudessa, mutta niitä kuuluu olleen täällä ennenkin, eikä kaikkiin ole ollut syynä alkoholi, vaan nykyajan huono moraal. Kieltolaille on ollut suureksi haitaksi se seikka, että se tuli voimaan ajankohtana, jolloin moraaliset käsitteet sota-ajan vaikutuksesta ovat höltyneet. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jos kieltolakeja tarmokkaasti toteutetaan ja sen ohella tehdään

tuutteraa kasvattavaa raittiustyötä nuoremman väen keskuudessa, tulee kieltolaki täysin vastaamaan tarkoitustaan, eikä sitä voi korvata millään annosjärjestelmällä.

Hartolan kunnanlääkäri:

Juoppous on vähentynyt kieltolain vaikutuksesta; en tiedä olevan salakuljetusta suuremmassa määrin vallalla, enkä liioin salapoltoa. Täällä Hartolassa on suurimpana paheena yleisesti vallalla oleva tapa laittaa kalja eli „sahti” päihdyttäväksi. Se on hyvin yleistä yksityisissä kodeissa; en vaan osaa sanoa, onko tapa vähentynyt viime aikoina.

Olen itse ehdottoman kieltolain kannalla.

Kangasniemen kunnanlääkäri:

(Kieltolaki ei ole vastannut tarkoitustaan. Viinaa juotaneen ja poltettaneen nykyään enemmän kuin entisinä vuosina. Humalaisia näkee enemmän kuin ennen ja usein he ovat nousevaa nuorisoa. Ennen oli ehdottomasti raittiita runsaasti, nyt ne ovat sormilla luetut. Ennen menetti nuorimies maineensa ja morsiamensa, jos julkisesti sattui humaltumaan. Nyt se ei ole enää häpeäksi. Usein morsian hankkii sulhaselleen viinaksia j. n. e.

Kommunalläkaren i Hirvensalmi:

Då jag för ca 10 år sedan kom till denna socken som kommunalläkare, såg jag under 2 års tid under mina talrika färder uti socknen endast 2 druckna, en bagare i kyrkoby och en arbetare vid Kissakoski pappersbruk. — Nu däremot, dessa senaste 4 år, har jag sett druckna i hundradetal. Det är förskräckande — det är i sanning en oerhörd förändring, som inträffat. — I denna socken finnas inte i detta nu en enda bondgård eller ett större torp, där de icke själva bränt eller låtit bränna eller köpt s. k. hembränt brännvin. Dessutom måste jag påpeka, att allmogen ej anser det straffvärt, brottsligt att skaffa sig brännvin. Aktningen för lag är i detta avseende totalt borta. Mened och falska vittnesmål äro i dessa frågor allmänna. — Jag är en absolut motståndare till förbudslagen, jag bedömer strängt missbruk, anseende ett måttligt begränsat hembruk i vårt land nödvändigt vissa årtider. Därför får jag i mångt och mycket rent ut höra allmogens uppfattning och åsikter oförbehållsamt. Jag var tidigare medarbetare för nykter-

hetssträvandena, men var redan då övertygad om, att totalförbud skulle föra vårt folk i fördärvet. Man må försöka se huru ljusst och optimistiskt på förbudet som helst, man må blunda för spritimport och hembränning, men den som lever bland folket och ser, huru de i helg och söcken berusa sig, huru de med förakt tala om lag och rätt i detta avseende, den människan måste med fasa tänka på, vart detta förhållande skall föra vårt folk. Ungdomen berusar sig på alla fester. Tidigare voro slagsmål sällsynta här, nu höra de snart till ordningen för dagen. Det skulle vara synnerligen hälsosamt för alla herrar förbudsvänner, att inkognito fara genom våra bygder och försöka ogillande tala om förbudet — få allmogen att öppet uttala sig. Ja då finge de höra folkets röst och skulle få korrigerat sin uppfattning betydligt.

Juvan kunnanlääkäri:

Väestö on perinnäistavan mukaan, eikä aivan väärin, oppinut pitämään spriitä tai sen pitoisia aineita ensimmäisenä lääkkeenä kaikissa kuumetaudeissa, vilustumisessa, heikkouksiloissa, synnytyksen yhteydessä, keuhkotaudissa y. m. ja on sen aineen pyyntö lääketarkoituksiin mahdollisesti jonkun verran lisääntynyt, kun sitä puhtaimpana lienee vain apteekista saatavana. Kotipoltto- ja virolaista spriitä, jota täälläkin sisämaassa on valtan runsaasti saatavana, käytetään nautintoaineena ja juovutustarkoitukseen. Juopuneita esiintyy ainakin yhtä paljon kuin 10 vuotta sitten, salajuoppoudesta puhumattakaan. Pätevältä taholta olen kuullut, että esim. oppikoulussa alaluokkien poikia on esiintynyt virolaisen spriin kauppiaina ja välittäjinä, ja on sattunut, että tunnillakin jonkun oppilaan spriipullo on tullut huomion esineeksi. Samoin eräskin kansakoulun alaluokan oppilas erosi äskettäin koulusta, toimiakseen spriin salakuljettajana ja kauppiaina. Jos koululaiset tekevät retkiä y. m., niin „taskumatti” kuuluu nykyajan hengen mukaisesti hyvin usein mukaan. Tämmöistä ei 20 vuotta sitten olisi maaseudun kouluissa osattu ajatellakaan. Juoppous, varsinkin salainen ja, mikä pähempi, lasten ja nuorison juoppous kukoistaa nykyään runsaana ja on omansa viemään koulunuorisoa perikatoon. Tämä on surullinen kuva nykyisen tilanteen aiheuttamasta turmiollisuudesta varsinkin kasvavaan nuorisoon.

Kuopion lääni. — Kuopio län.

Kuopion ensimmäinen kaupunginlääkäri:

Kieltolaki on täälläpäin kansassa heikontanut lainpyhyttä. Tämä luullakseni johtuu siitä, ettei ole voitu kyllin tehokkaasti valvoa spriiin kotipolttoa, jota täällä sisämaassa on harjoitettu, eikä ole voitu valvoa ulkoapäin tulevaa spriiaineitten tuontia. Myöntää täytyy, että tällaisen asian valvominen tuottaa äärettömiä vaikeuksia. Kun kansa nyt tämän hyvin oivaltaa, käy se luonnollisesti asialle välipitämättömäksi. Kun alkoholipitoisia aineita ei ole nykyään aina saatavissa eikä eri lajeja valikoitavissa, käyttää niitä haluava useinkin kovin väkeviä ja välistä epäpuhtaassa muodossa olevia spriiaineita, mikä seikka tuottaa terveydellisiä häiriöitä. Tulee joskus ajattelemaan, että parempi ehkä olisi, jos erilaatuisia, ainakin miedompia alkoholijuomia olisi saatavissa vapaasti, kun asiaa kuitenkin ei vielä tähän asti ole pakkokeinoin saatu autetuksi. Siten ei ehkä lääkärikään niin usein saisi hoitoonsa ylläkerrotunlaisia potilaita, ja kansan yleinen terveydentila olisi mahdollisesti vähemmän vaaranalainen kuin se nykyään näyttää olevan.

Kuopion toinen kaupunginlääkäri:

Se kaikki, mitä ammatissani olen kokenut poliisivankilan lääkärinä, päivystäjälääkärinä antaessani apua humalatappeluissa haavoittuneille, humalassa paletuneille j. n. e., kaupungin mielisairaalan lääkärinä juoppohuolulle ja se määrä humalaisia, kaduilla ja kodeissa, joita olen nähnyt, saattaa minut katsomaan, ettei juoppous ole paikkakunnalla kieltolain aikana vähentynyt. Tapa, millä kieltolakia on ylläpidetty ihmiantoineen ja suhteettomine rangaistuksineen, ei ole kyennyt estämään puolijulkisen alkoholipitoisten juomien laittoman kaupan lisääntymistä paikkakunnalla. Tapa, jolla monet henkilöt leipänsä takia julkisesti kannattavat kieltolakia, mutta yksityiselämässään sitä rikkovat ja sille ilvehtivät, valtiolle (kieltolain johdosta) menevien verojen rasittava suuruus, kauppaushteittemme häiriöt vientimaihimme, esivallan voimattomuus ylläpitämään auktoriteettiaan, tuo kaikki on tehnyt kieltolain täällä vihatuksi ja halveksituksikin. Om tietenkin niitä, joista se on hyvä, ei suinkaan vähimmin salamyijistä. Se ja sen ylläpito on muuttunut surulliseksi ilveilyksi.

Iisalmen piirin piirilääkäri:

Niin hyvin Tohmajärvellä ja koko Tohmajärven piirilääkäripiirissä kuin täälläkin Iisalmen seuduilla harjoitetaan kotiviinanpolttoa, enemmän kumminkin edellisessä paikassa, sillä virolainen sprii — kuten täällä tuhkatihään tehdyt takavarikot ovat osoittaneet — on löytänyt tien tännekin asti. Tohmajärvellä näkyi päihtyneitä kieltolain voimaanastuttua ehkä yhtä paljon kuin aikaisemminkin, mutta salajuoppous oli epäilemättä suurempi jälkeen kuin ennen. Täällä Iisalmissa näkee myös usein päihtyneitä ja toisinaan, jolloin otaksuttavasti jonkun suuremman spriiiläheytyksen on onnistunut päästä raittiudenvalvojen ohitse, sangen suuressa määrässä. Miten paljon aikaisemmin täällä on ollut päihtyneitä näkyvissä, on minulle tuntematonta. Useatkin henkilöt, jotka aikaisemmin vuosikymmeniäkin olivat olleet ehdottomasti tai melko raittiita, ovat kieltolain voimaanastuttua alkaneet nauttia väkijuomia, useinkin noudattamatta edes kohtuutta. Onko tämä ilmiö selitettävä reaktioksi kieltolain ankarille määräyksille, jääköön psykologien ratkaistavaksi. — Yleensä olen kieltolaista saanut sen käsityksen, että se täällä sisämaassa kaupungeissa ja tehdaspaikoissa on vähentänyt juoppoutta, mutta maaseudulla enentänyt sitä sekä monella tavalla saanut aikaan moraalista villiytymistä.

Pielisjärven piirin piirilääkäri:

Juoppous ei ainakaan ole vähentynyt. Juopponeita kohtaa useammin kuin ennen kieltolakia. Paikkakunta, joka ennen muutamia vakinaisia alkoholisteja lukuunottamatta oli melkein raitis, ei ole sitä enää. Aasukkaat ovat oppineet käyttämään alkoholia ja vielä niin ala-arvoisessa muodossa kuin sprii ja kotipolttoviina. N. s. rahvaspäivinä tapaa keskenkasvuksiakin juopponeina, vaikkei juoppous täällä silti ole vielä yleinen, ei ainakaan niin yleinen, kuin monin paikoin muualla. Lisääntymässä se kyllä on. Löytyy täällä, niinkuin muuallakin, herkkäuskoisia, jotka luulevat, että väkijuomien käyttö on kieltolain kautta vähentynyt. Se on vain tullut salaisemmaksi ja — yleisemmäksi.

Joensuuun piirin piirilääkäri:

Kieltolaki semmoisena kuin se nyt esiintyy, vaikuttaa turmiollisesti paikkakunnan väes-

töön, koska se pakottaa ihmiset rikkomaan lakia, kun he eivät saa alkoholitarvettaan tyydytetyksi rehellisellä tavalla ja kun useimmat, olematta ollenkaan alkoholisteja, kuitenkin kotitarpeina käyttävät sitä lääkkeenä suurella menestyksellä, mutta eivät ole tilaisuudessa saamaan alkoholia lääkäreiltä, koska ainoastaan noin joka kymmenennelle voidaan kirjoittaa resepti ja nousevat reseptit sittenkin suureen lukuun. Kielletty tavara on aina haluttua ja olen huomannut, että nykyaikana naiset, jopa lapsetkin, koettavat saada alkoholia, koska se on kielletty. Nuoruudenajoitani muistan aivan harvinaisuutena naisten ottaneen ryyppyn, mutta nyt se ei enää ole mikään harvinaisuus. Mitään etua en ole huomannut kieltolaista, vaan päinvastoin paljon pahaa. Luetut lienevät ne henkilöt, jotka kieltolain tähden ovat jättäneet juonnin, mutta monet ovat ne, jotka ovat menettäneet terveytensä väkevään ja myrkyllisten alkoholijuomien nauttimisesta, ja paljon on myöskin alkoholista surmansa saaneita. Muutamain intoilijain tähden saavat tuhannet rehelliset ihmiset kärsiä.

Juuan kunnanlääkäri:

Usko spriin parantavaan voimaan on suuri paikkakunnalla ja pitkät matkat tekevät sen, että lääkärinkäyttö on vähäinen. Kun nyt jostain salon mökistä tulee ukko ja pyytää spriiä ja vastaan: „ei anneta”, niin lähtee liian maine hyvineen pois. Jälestäpäin saan kuulla, että mökissä on sairaita, toisinaan koko väki, mutta kun ei anneta spriiä, eivät huoli muistakaan lääkkeitä. Näin ollen vähenee muutenkin vähäinen lääkärinkäyttö, johon osittain ovat syynä kieltolain liian ahtaat määrätellämät lääkärin spriinanto-oikeudesta. — Kotipoltto on paikkakunnalla verraten yleistä tai ainakin on kotitekoista runsaasti saatavana. Salakuljetuksen tuotteet eivät juuri tänne ulotu. Juoppouden vähenemisestä tai lisääntymisestä en osaa varmaa sanoa, kun olen ollut niin vähän aikaa paikkakunnalla; se näyttää kuitenkin lisääntyvän.

Liperin ja Polvijärven kunnanlääkäri:

Juoppous ja siihen liittyvä kotien kurjuus ja täydellinen rappeutuminen on kyllä vähentynyt, mutta ei lähestulkoonkaan siinä määrin, kuin olisi odottanut. Maa ei ole kuiva. Pirtuvirta kulkee, vieläpä merkillisen halpana, sopuskoita myöten. Tervahöyryt, erikoiset kievaissa tehdyillä nimillä ja asioilla varustetut

agentit, autot, moottoripyörät ja kaikki mahdolliset kulkuneuvot välittävät pirtua. Tosin kukin pienissä erin, mutta monista puroista paisuu virta. Kun tähän vielä lisää sen, että osa ennen raittiista väestöstä on kuin vammaantunut ryyppäämään vasta kieltolain voimaan astuttua — on kuin kielletty hedelmä olisi makeampi — niin on raittiustilanteessa ylen paljon toivomisen varaa. Viranomaisista ei laki kuin hyvin vastakohtaisesti saa kaipaamaansa tukea. Ja n. s. raittiyslautakunnat, jollaisilla kunnallinen elämä on enemmän kuin tarpeeksi onnellistutettu, kuolevat siihen ivaan, joka niihin kohdistuu. Jos yleensäkin ei lauta- ja toimikuntiin ja valiokuntiin maaseudulla enää saa väkeä värväämäläkään, niin raittiyslautakunnan jäsenien vaalista pyrkii miltei jokainen valittamaan. — Juoppous on vähentynyt. Iltamissa ei ole räyhääjiä ja puukotukset kuuluvat harvinaisuuksiin. Se on kuitenkin lopputulos.

Tisalmen kunnanlääkäri:

Ehdottomasti raittiita tavataan aniharvoja, nekin sivistyneistön keskuudessa. Raittiustyö on yleensä lamassa. Kuitenkaan ei juoppottelu ole erittäin yleistä, johtuen väkijuomien saannin vaikeudesta ja niiden kalleudesta (käypä hinta Smk. 100: — limonaadipullolisesta). Saloseuduilla harjoitetaan salapolttua, joskaan ei huomattavammassa määrässä. Virolaista spriiä tuotaneet paikkakunnalle silloin tällöin pienemmät määrät; ainoastaan markkina-aikoina lienee mainittua tavaraa runsaammin saatavissa. Väkijuomien käyttämisestä johtuvia rikoksia (puukotuksia y. m.) on paikkakunnalla sattunut sängen harvoin. Taloudellisesti on kieltolaki epäilemättä vaikuttanut edullisesti etenkin vähävaraisiin kansankerroksiin. Sitävastoin on se ollut omiaan horjuttamaan yleistä lainkunnioitusta, kieltolaki kun ei ole sopusoinnussa kansan oikeustajunnan kanssa.

Lapinlahden kunnanlääkäri:

Kieltolain vaikutus alueeni väestöön on ollut sängen vähäinen. Ne henkilöt, jotka aikaisemminkin olivat tottuneet käyttämään väkijuomia, käyttävät niitä nytkin ainakin samassa määrässä kuin ennen, ja tämä huolimatta siitä, että viranomaisten puolelta tapahtuva kieltolain valvominen on käsittääkseni koko ajan ollut sängen valpasta. Ero alkoholijuomien käytön välillä ennen ja nyt on nähdäkseni vain siinä, että alkoholipitoisuus nykyään käynteissä väkijuomissa on siksi suuri, että sen

turmiollisten vaikutusten luulisj ajanpitkään, vaikkakaan ei vielä nyt, tulevan näkyviin.

Kiuruveden kunnanlääkäri:

Yleisenä huomiona on mainittava, että alkoholin käyttö on Kiuruvedellä vähentynyt, mutta juomat huonontuneet ja niistä johtuneet terveydelliset vauriot lisääntyneet. Siiveellinen rappeutuminen kieltolain johdosta on täällä sama kuin mitä se muuallakin valtakunnassa näyttää olevan.

Pielaveden ja Keiteleen kunnanlääkäri:

Paikkakunnalla ei paljonkaan kieltolaista välitetä. Viranomaisten toimenpiteistä huolimatta kukoistaa viinanpolto ja „virolaista” on runsaasti saatavissa. Monet, jotka eivät ennen alkoholia käyttäneet, ovat kieltolain tultua alkaneet sitä viljellä.

Yleensä kieltolaillla ei ole mitään parannusta aikaansaatu, päinvastoin pahennusta.

Kuopion maalaiskunnan lääkäri:

Kieltolaillla on ollut varsin turmiolliset vaikutukset osaan väestöä. Esim. ei ole ollenkaan harvinaista tavata 15-vuotisia poikia juopuneina ja keskenkasvuiset poikaset useinkin on opetettu viinanmyyjiksi, sillä heitä ei ensiksi epäillä. Monet, jotka aikaisemmin tuskin ensinkään käyttivät väkijuomia, ovat nykyään alkaneet suorastaan juopotella. On huomattava, että nykyään ei, kuten ennen, pidetä humaltumista häpeällisenä, vaan sitä siedetään aivan yleisesti. Tähän kaikkeen samoin kuin yleensä kansan moraalitajunnan alenemiseen eivät syyt ole kieltolaissa itsessään, vaan sodan ja sodanjälkeisen tilanteen vaikutuksissa ihmisiin, moraalien ja tapojen hölymisessä yleensä.

Karttulan kunnanlääkäri:

Ainakin niiden lähes kahden vuoden aikana, jotka olen toiminut Karttulassa, on väestön halu saada ja nauttia väkijuomia ehdottomasti kasvanut. Onpa ollut tapauksia, jolloin potilas on juonut kaiken lääkkeen yhdellä kertaa pienen alkoholimäärän tähden.

Rautalammin kunnanlääkäri:

Lukuumattamatta ennestään juoppouteen varjonneita henkilöitä, jotka edelleen hankkivat juomansa vaikka mistä, arvelen raittiuden paikkakunnalla edistyneen.

Leppävirran kunnanlääkäri:

Ennen kieltolain voimaantumista käytettiin Leppävirran pitäjässä jokseenkin yleisesti väkijuomia, mutta mielestäni enimmäkseen

kohtuudella. Periaatteessa raittiita oli vähän, vaan sitä enemmän käytännössä raittiita, jotka kyllä voivat nauttia väkijuomaryypyn, jos se heille tarjottiin, vaan eivät itse, taloudellisista tai muista syistä, väkijuomia itselleen hankkineet. Suurin osa väestöstä osti Kuopion aniskelusta kerran tai pari kertaa vuodessa „Savon viinaa” tai „terveyskonjakkia”, jota pitivät talossa ihmisten tai eläinten sairastumisen varalta ja jota myös tarjosivat harvinaisemmille vieraille. Varsinaisia juoppoja kyllä tietysti löytyi, mutta heidän lukunsa oli kuitenkin verraten pieni ja he kuuluivat melkein poikkeuksetta vanhempaan ikäluokkaan. Nuori polvi oli jokseenkin raitis. Viinanpolttotaito oli jo melkein unohtunut. Juopumuksesta johtuneet rikokset, kuten tappelut, olivat hyvin harvinaisia.

Kun kieltolaki astui voimaan, näytti aduksi siltä kuin väkijuomien käyttö olisi suuresti vähentynyt, mutta jonkun ajan kuluttua saati selvästi huomata, että väestön tottumus väkijuomiin sekä usko niiden lääkitsevään voimaan olivat voimakkaammat kuin lainkuukiaisuus. Alkoi ilmestyä viinatehtaita ympäri pitäjää, alettiin kiusata ihmis- ja eläinlääkäreitä spriiresepti-pyyntöillä ja lopuksi alkoi etelästä salateita virrata seudulle „virolaista”. Talvisin on „korpurojun” käyttö yleisempi, vaan kun vedet keväällä aukenevat ja terva-höyryt alkavat liikkua, silloin on jo kohta „virolaista” saatavana joka kylässä. Väkijuomien käyttö on viime vuosina, siis kieltolain aikana, tuntuvasti lisääntynyt. Ne, jotka ennen käyttivät väkijuomia, käyttävät niitä nytkin ja monet, jotka ennen olivat melkein absolutisteja, ovat nyt ruvenneet alkoholipitoisia juomia runsaasti käyttämään. Surullisinta on, että nuoriso, joka ennen oli melkein raitis, nyt on ruvennut tuntuvassa määrin juopottelemaan. Tehdaspaikoissa ei ole ennen näkynyt niin paljon juopuneita kuin nyt kieltolain aikana, eivätkä väkijuomat ole milloinkaan ennen siinä määrin vaikuttaneet hidas-tuttavasti metsätöihin ja tukinuittoihin kuin viime talvena ja keväänä. Leppävirralaisten kunniaiksi täytyy kuitenkin mainita, että juopumuksesta johtuneet rikokset ovat yhä edelleen hyvin harvinaiset; muualla usein sattunutta iltamatappeluita ei ole täällä toistaiseksi sattunut ollenkaan. Vaikka siis kieltolain vaikutukset eivät Leppävirralla ole olleet niin tuhoisat kuin monella muulla paikkakunnalla, on sen vaikutus täälläkin kuitenkin ollut pelkästään negatiivinen.

Vaasan lääni. — Vasa län.

Överläkaren vid Vasa kommunala sjukhus:

Förbudslagen har i dessa nejder ej verkat annat än skapat ringaktning för lag, framkallat ett allt mer tilltagande alkoholmissbruk speciellt på den tidigare praktiskt taget helnyktra landsbygden samt förorsakat sedernas förvildning. Lagens verkan har varit helt och hållet negativ, nedrivande.

Andre stadsläkaren i Vasa:

Jag kan överblicka förändringen i seder och förhållanden under ett halvt sekel å denna ort med ömnejd, varest sedan århundraden befolkningen varit van att utöva själv rätt emot imbillad eller verklig oförrätt, där lynnet är hetsigt och kniven alltid suttit löst. En marknad i min barn- och ungdom avlöpte sällan utan ett mord, aldrig utan flere knivhuggna. Bröllopen på landsbygden voro blodiga nog. Dessemellan var bonden veckor och månader alldeles nykter. Besökte han staden, köpte han sin runda bläckhink full, reste ofta såsom en rasande bärsärk, vid marknader i långa rader kärra efter kärra i vild framfart, hem, och olycklig den mötande, som icke kunde väja åt sidan. Ett piskrapp i förbifarten eller en kullerbytta i diket var följden. Sådana voro förhållandena ännu på 1880- och 90-talen, men ju längre det led inpå 1900-talet vann nykterheten och landsfriden allt större terräng, i synnerhet som en följd av ungdoms- och nykterhetsföreningarnas välsignelserika verksamhet. De förra fordrade full abstinens av sina medlemmar. Ungdomen inverkade i sin tur på de äldre. Det gick så långt, att bonden icke ens djärvdes hemföra brännvin, ty de egna sönerna togo hand om porren och tömde innehållet på backen. Farliga supställen voro på 1870- och 80-talen vissa gästgiverier, som sålde öl, samt de enstaka ölbryggerier och brännvinsbrännerier, som funnos. Men även dessa försvunno på 1890-talet. Man kan gott påstå, att när förbudslagen kom var landsbygden i det närmaste torrlagd, om jag får begagna detta uttryck. En och annan äldre bonde höll sina gamla vanor, men ungdomens seder voro rena. Med förbudslagen kommo sprittråkarna och instruktörerna i hembränning.

Samtidigt hade även dryckesseden hos den bildade klassen i staden undergått betydande förändringar till det bättre. Med sneda blickar betraktade man en överlastad kamrat, och

hans rykte var icke gott. Även inom klubblivet kunde samma företeelse iakttagas. I stället för den gamla stammen, som kunde inmundiga allvarliga kvantiteter (en regel på ett visst hotell i Vasa var, att värdinnan icke tog betalt för flere än 12 glas toddy av en individ per kväll, de övriga gävos gratis — 1870-talet. —), hade en ny generation vuxit upp, som ingalunda var någon kostföraktare, men dock avhöll sig från överdrifter. Det var liksom en tyst överenskommelse, att överlastning var en man ovärdig.

Beklagligast var förhållandet med stadens arbetare och torghandlerskor. Ölet, mera sällan billigt vin, var älsklingsdrycken. Man sålade i hop till en korg öl och drack så länge en flaska fanns. När tillgången sinade, övergick arbetaren till denaturerad sprit, ofta nog med tillsats av svavelsyra eller lut. „Den denaturerade spriten är vår lott”, sade mig en gång en arbetare helt frimodigt. En fylla av sådan vara gör ägaren alldeles galen. Torgsocietyten består numera av yngre nyktra medlemmar, sedan de äldre sprithungriga fallit undan.

Bland arbetarna och speciellt hamnarbetarna florerar superiet fortfarande. Ända till sommaren 1922, då den svenska undersökningskommissionen besökte Vasa, levde jag i den föreställningen, att alkoholkonsumtionen i arbetarkretsar verkligen avtagit, vilket jag även för den nämnda kommissionen framhöll. Men dess ordförandes egendomliga frågeformulär och än mer hans märkliga uppträdande och de meddelade fakta stämde icke med hans förutfattade mening, och hans relation i svenska tidningar med förvrängningen av förhållandena i arbetarkretsar. Mina förfrågningar hos patienter, tillhörande nämnda klass hustrur, bragte min goda tro att sviga. Den ena uppgav, att mannen lika gärna nu som förr tog till glaset, om han kunde överkomma sprit. En annan, i vars hem alkoholdrycker icke förtärts under 20 år, beklagade sig över grannarna, där supgillena räckte ända till långt in på nätterna och man var rädd att sent på kvällarna röra sig ute på gården. Vidare erhöll jag besked om, att hamnarbetarna pläga sala ihop pengar och köpa konjak för 100 mark flaskan av någon matros. Bytet tömdes bakom någon plankstapel. Jag såg och hörde, huru fattiggårdens

interner kommo hem åkande i droskor alldes redlöst druckna. Denna dag detta nedskrivs har här i staden en arbetare blivit illa knivekuren (i ett suplag i skogen av 4 personer) och en annan i Vasklöt slagen av sin druckna kamrat med en propis i huvudet. Hösten 1921 var jag kallad till 2 till döds knivade arbetare, där denaturerad sprit åtminstone i ena fallet satt kniven i handen. De knivskurnas antal är under dessa förbudets år ungefär detsamma som tidigare. Med dessa synliga vittnesbörd betvivlar jag förbudets nytta även i arbetarnas led.

För något år sedan fingo 3 personer i sin ågo 3 flaskor konjak. Man söp, tills allt var utdrucket, men en av dem — socialistisk stadsfullmäktig — dog i följd av kalaset. Dryckerna äro dåliga och när suparna efter en tids abstinens komma över sprit, supes det omåttligt. På samma sätt förklaras fallet Joki. Han hade inom en kort tidrymd inmundigat dålig konjak, blev från vettet och ihjälsköt 2 poliskonstaplar.

En av stadens diakonissor uppgav, att de ekonomiska förhållandena i arbetarhemmen äro bättre än tidigare och barnen snyggare klädda. Men detta behöver icke bero på ett nyktert liv, det kan lika gott förklaras av bättre löner och extra inkomster, som många arbetare dessa år vetat skaffa sig. Det är ju en känd sak, att arbetarna här hava större lokaler än tidigare, då hyran icke alltid stigit i nivå med lönerna. Personer, boende vid de gator, som föra till förstäderna, uppges, att antalet berusade på dem är stort nog.

Antalet berusade på stadens gator är mindre än förut. Men jag håller före, att superiet flyttat inom hemmens dörrar, där ingen polis behöver befaras, alldeles såsom i Amerika.

Jag känner en tidigare oförvitlig tjänsteman, sedermera suspenderad för omåttligt hemsuperi, som totalt fördärvat mannen.

I arbetarkretsar sprider sig superiet bland de unga, som nu äro de vildaste. Och enligt teorin borde just dessa, uppvuxna i förbudslagens hägn, vara absolutister. Fängelserna borde enligt teorin vara tomma, men äro faktiskt överfyllda.

Huru det, åtminstone ställvis, är fatt med ungdomen på landsbygden, framgår av följande. Midsomrardagen 1922 firades i en by söder om Vasa med en utflykt till en tysk spritbåt. Flickor och gossar „voro så trötta”, att de enligt gammal sed icke orkade infinna

sig till midsommarmarknaden dagarna efter festen.

Före förbudet såg jag aldrig en bildad dam taga en måltidssup. Numera är motsatsen mycket sällsynt. Antingen smakar den förbjudna frukten, eller ock: „det är så sällan man numera bjuder på en alkoholdryck, att även detta (brännvinet) smakar”, var en gång ett svar till mig av en högt bildad äldre dam. Förbudslagen som sådan har icke gjort någon nykter, ty den, som önskar alkoholica, får nog. Det hela är en affär med samvetet och pengar såsom insats. Och det förra har nog redan tystnat.

Såsom mitt fosterlands varma vän beklagar jag djupt den skam vi inför utlandet dragit över oss med en lag, som av alla, från samhällets högsta till lägsta, allmänt brytes. Det, som är tillåtet väster om den smala Torneälv eller rent av hör till god sed (t. ex. vid kongresser m. m.) kan icke vara ett brott på dess östra strand. Det är oss en evig skam, när man påstår, att av en hel riksdägskontingent endast 20 % anses följa en lag, den själv för syns skull uppbär. Det är dubbel skam och en man ovärdigt att år efter år icke djärvas erkänna ett fel man begått. Såsom läkare inser jag, att det surrogat och de dåliga varor, som förtäras, undergräva folkhälsan. Såsom människa inser jag, att det nuvarande tillståndet förstör folkets heder och moral. Jag tror, att en annan väg bör inslås. Men då få vi börja om från början. 1860-talets erfarenheter från den tid, hembrännningen förbjöds, är icke glömd i Österbotten.

Stadsläkaren i Nykarleby:

Såsom ett allmänt omdöme kan man säga, att allmänheten ej hyser någon aktning för förbudslagen och att ungdomen hänger vid smugglaryrket och ofta berusar sig i motsats till tiden före förbudslagen, då det ansågs som skam.

Stadsläkaren i Jakobstad:

Under de 4 år jag varit anställd som stadsläkare i Jakobstad har jag konstaterat, att superiet är från år stegrats samt att det i synnerhet är unga personer, som hängiva sig åt dryckenskap. Numera torde man komma sanningen närmast, om jag säger, att här supes allmänt; att anskaffa sprit är ingen svårighet. Det sorgligaste med förbudslagen är, att sederna både hos hög och låg blivit i oroväckande grad för-

råde, varför upphävandet av denna lag, som snart sagt alla bryta emot, borde med det snaraste ske.

Stadsläkaren i Gamlakarleby:

Inom den bildade klassen i staden har bruket av alkoholhaltiga drycker i någon mån avtagit, men förhållandena ha tvungit till användning av sådana i spritstarkare och råare form, vilket haft sin inverkan på deras vådlighet för hälsan och dessutom försimplat umgängessederna. I andra samhällsklasser, i synnerhet bland den lösa arbetarbefolkningen, märkes ett tilltagande superi med alla dess följder; ledsamt är, att förtärandet av starka drycker begynt mer och mer sprida sig bland ungdomen.

I de staden omgivande landskommunerna nådde före förbudslagens tillkomst påfallande stor nykterhet; hela byars befolkning och särskilt ungdomen var i stor utsträckning helt avhållsam. Numera kan man iakttaga, att användningen av spritdrycker och begäret efter sådana sprider sig mer och mer, ej minst bland ungdomen, ehuru på grund av allmogens här högststående hyfsning svårare missbruk ej förekommit.

Både i stad och i bygd har det praktiska nykterhetsarbetet, vilket tidigare lett till så goda resultat, märkbart avtagit.

Jyväskyläns kaupunginlääkäri.

Kieltolaki ei nykyisen puutteellisen valvonnan vallitessa ole voinut muuta kuin varsin vähäisessä määrässä vaikuttaa virka-alueen väestön raitistuttamiseksi ja on huomattavasti lamauttanut vakaumuksellisen valistustyön tehoa.

Provinsiälläkaren i Vasa distrikt:

Min erfarenhet av förbudslagen är sorglig. Själv har jag alltid varit strängt nykter, ehuru ej absolutist, och, om någon, har jag hatat superi. Till en början gjorde förbudslagen visst på mig ett osympatiskt intryck, men då jag tänkte, att åtminstone något gott genom denna kanske kunde åstadkommas, ställde jag mig på en observerande ståndpunkt. Men förhållandenas utveckling verkade, att jag ganska snart kom till en klar åsikt. För att förbudslagens verkningar rätt skola framträda, måste tillståndet före densamma först klargöras. Ett målmedvetet nykterhetsarbete gående ut på, att å övertygelsens väg genom

danande av karaktären bringa människan därhän, att hon ej förtärde alkoholhaltiga drycker, eller, om hon nödvändigt ville göra det, då åtminstone behärskade sig så, att hon ej ens i minsta grad finge bli dryckesrörd, hade med stor framgång bedrivits. På landet hade man kommit så långt, att det ansågs som en skam att vara full. Jag vet, att i de svenska kommunerna, och jag tror att detsamma var förhållandet också i de finska, fordrades av medlem i ungdomsförening, att han skulle vara nykter. För första resans fylleri vankades det offentlig varning, för andra resan blev man utstruken. Följden härav var den, att de som hade lust att supa, måste låta bli, ty annars riskerade de att ej få deltaga i nöjen och andra förlustelser, som ungdomsföreningen ställde till. Dessutom var det ej heller så roligt att supa, då man blev brännmärkt med skam. Sålunda höll en på karaktärsstyrka grundad nykter ungdom på att växa upp, och värdet av en sådan kan ej skattas nog högt.

Men de äldre, som voro vana att då och då taga sig en fylla, hade ej heller mer trevligt som förr. Belysande är följande fall. En bonde konsulterade mig. På min fråga, huruvida han brukade supa, började han beklaga sig över huru befängd världen blivit. Hämtade han brännvin hem, slogo sönerna det genast i backen, och hade han en sticka, oro hustrun och sönerna strax ihop med honom. Här hjälpte ej annat, än att vika för övermakten. Således, sönerna höllo styr på sin far, som hade begär att taga sig en fylla.

Lönnbränningen var okänd. Jag minns huru det en gång, då jag var i Storkyrka, bland annat blev fråga om brännvinsbränning. Jag frågade, om någon ännu kunde bränna, men det framgick, att konsten var utdöd.

Sådant var tillståndet före förbudslagen. Låtom oss se, huru förhållandena utvecklats, efter det den trätt i kraft. I allmänhet emottogs lagen också av ordentligt folk med hän. Man insåg från början det orimliga i att med straff försöka råda bot för något sådant, som i grund och botten hade sin orsak i en passion. Det dröjde ej heller länge, förr än det storartade resultatet av nykterhetsarbetet började ramla. I en handvändning hade man lärt sig bränna, och det brändes överallt. Till en början var varan som man framställde tyglig, grumlig och luktade förskräckligt, men den gav rus, och då var ju ändamålet vunnet. Men övning ger färdighet, så också i

detta fall. Med tiden lärde man sig att framställa en klar vara, som ej mer luktade så vidrigt, men hade åsyftad verkan.

Men i denna snöda värld är allt underkastat konkurrens, ej ens „pontikkan” fick gå fri. Småningom började „Helsingin sprii” uppträda i marknaden och föredrogs avgjort av kunderna. Numera strömma stora mängder tysk sprit in och spridas över bygderna. Prisen ha också gått betydligt ned. En naturlig följd härav är, att ytterst sällan numera någon, åtminstone hos mig, begär sprit-recept. Det har gått så långt, att t. ex. en person, åt vilken jag skulle skriva sprit till utvärtets bruk, ej ville ha recept, sägande sig i den fria handeln få sprit till 30 à 40 mark litern så mycket han ville ha. Och då vet jag, att mannen är en nykter och ordentlig person.

Till belysande av förhållandena kan ännu följande tjäna. Av de medicolegala besiktningarna, där fylleri varit medverkande orsak till döden, förekom: 1907 intet fall, 1908 ett olycksfall i fylla, ett kvävningssfall i fylla, 1909 och 1910 intet, 1911 ett, död i rus, 1912 intet, 1913 ett kvävningssfall i fylla, 1914 och 1915 intet, 1916 ett, död av pontikka och eau de Cologne, 1917 ett olycksfall i fylla, ett, förtärt giftig sprit, 1918 ett olycksfall i fylla, 1919 och 1920 intet, 1921 två dröp i fylla, 1922 ett olycksfall i fylla, två döda i fylla, 1923 en frusit ihjäl i fylla, en skjuten i fylla. Det sorgligaste av allt är dock, att ungdomen, som redan var på så god väg, nu super allmänt. På ungdomsföreningarnas tillställningar föres ofta ett rövarliv, fylleri med oljud och till och med slagsmål förekomma där, allt oaktat ordningsmän. Naturligt är, att ungdomen ej är ensam om superiet, också äldre personer dyrka Bacchus, när det så passar sig. Dock tycker jag mig hava märkt, att superiet bland äldre personer ej tilltagit i närmelsevis så hög grad som bland ungdomen. Första orsaken till superiet tyckte jag mig finna i ett slags trots. Man hånade förbudslagen och sätte en ära i att bryta emot densamma. En gång på det sluttande planet gled det snart undan för undan.

En lika sorglig företeelse som superiet är den moraliska förvildning, som vunnit insteg. Det anses ingalunda för något brott att vare sig bränna eller handla med sprit. Så t. ex. förklarade för mig en bonde, som jag vet vara en hederlig och ordentlig människa, att det ej anginge någon, om han

brände av egen spannmål, såsom han uttryckte sig „omiksi tarpeiksi”, och att han ännu därtill också kunde dela med sig åt grannen, men att bedriva brännvinsbränning som yrke eller av köpt spannmål vore förkastligt. Naturligt är, att förbudslagen med sitt gemena angiverisystem måste verka fränstötande på rättänkande människor, och därför ej kunde någon helgd få i folkmedvetandet. Varthän detta lett, framgår nu. Man anser sig kunna bryta emot lagen, huru mycket man behagar, den, som råkar fast, betraktas som martyr, ej som lagbrytare. Rättsmedvetandet förlöas, allt vad det hinner.

Min erfarenhet är den, att förbudslagen dragit mycken olycka med sig. Superiet i dess mest råa former har tilltagit i oroväckande grad, i det att ungdomen, som ju framtiden bygger på, super, rättsmedvetandet har förslappats, och en sorglig moralisk förvildning har fått insteg. För att en vändning till det bättre skall fås till stånd, måste förbudslagen slopas. I stället bör ett intensivt nykterhetsarbete på övertygelsens väg fås i gång och så stränga restriktioner, som förhållandena medgiva, sättas i verket. Ett svårt arbete förestår nog, och detta desto svårare ju längre förbudslagen får verka. Ej minst svårt blir det att få den moraliska försumpningen utrotad.

Provinsiälläkaren i Kristinestads distrikt:

Förbudslagen har ej kunnat skaffa en tvångsnkykterhet, utan varit till skada för land och folk.

Provinsiälläkaren i Nykarleby distrikt:

Såsom allmänt omdöme rörande uppfattningen bland den allmänhet, med vilken jag kommit i beröring, om förbudslagen, måste jag tyvärr anföra, att densamma icke respekteras på något håll.

Provinsiälläkaren i Gamlakarleby distrikt:

Före förbudslagens tillkomst ansågs det vara skam, om någon var berusad, och ungdomen var i allmänhet helt och hållet nykter, men efter denna lags tillkomst har förhållandet allt mer blivit det motsatta, så att det mångenstädes anses vara skam, om en ungdom icke kan och vill skaffa sig sprit. Allt vad tiden lider, synes eländet bliva värre, och aktningen också för andra lagar har avtagit, varför en lagändring ju förr dess bättre borde fås till stånd.

Jalasjärven kunnanlääkäri:

Alkoholijuomien väärinkäyttö on nykyisen tilanteen aikana jonkun verran lisääntynyt. Etupäässä nautitaan Jalasjärvellä kotikeittoisia alkoholijuomia; salakuljetettua tavaraa ja resepteillä saatuja juomia (etupäässä eläinlääkäresepteillä) vähemmän.

Ilmajoen kunnanlääkäri:

Kieltolaki on vaikuttanut edullisesti keskikäisen ja vanhaan vähävaraiseen kansan osaan etenkin taloudellisesti. Varakkaat alkoholia väärinkäyttävät isäntämiehet jatkat edelleen käyttöönsä, ehkä joku entistäkin runsaammin. Nuorisosta taas on etupäässä työläisnuorisot eniten juoppoutteen menevää. Tämän vuoden aikana on piirissäni sattunut kolme alkoholi-intoksikatiotapausta („pontikkamyrkytystä”), jotka kaikki ovat kohdanneet työmiehiä.

Seinäjoen kunnanlääkäri:

Täällä saa ostaa ulkolaista pirtua, sakslaista ja virolaista, vapaassa kaupassa aivan viljalti.

Kommunalläkaren i Lappfjärd:

Här konsumeras mycket spirituosa, särskilt vid bröllopshögtidligheter, men huruvida en förbättring härutinnan inträtt efter förbudslagen, därom vet jag ingenting.

Kommunalläkaren i Närpes:

Efter förbudslagens ikraftträdande började här på orten omedelbart en livlig lönbränning på säd. Lönbränning ansågs tidigare som en stor skam och tolererades ej av befolkningen, men numera blev den däremot i dess ställe understödd. Hembränt brännvin blev mycket allmänt, och under mina sjukresor hände det även, då jag vid sjukdomsfall skulle föreskriva alkoholhaltiga drycker, att jag blev tillfrågad, huruvida ej hembränd vore lika bra, då det en gång fanns sådan att tillgå. Då sockertillgången blev rikligare, började sockret jämsides med säd att utgöra utgångsprodukten för alkoholtillverkningen. Då denna beredning var förenad med mindre risk och bekvämare, blev den allmän. Alla de fall av fyllerigalenskap, jag sett på orten, äro att tillskriva omätligt förtärande av hembränt. Från och med senaste höst upphörde lönbränningen så gott som helt och

hället, beroende på, att från den tiden vid öppet vatten en intensiv smuggling av utländsk sprit vid kusten vidtog. Denna sprit ställde sig i fjol genom sin dyrhet relativt svåråtkomlig, men i år har den genom en stor prisnedsättning, genom sin stora mängd och ett vittutgrenat försäljningssystem gjorts allmänt tillgänglig. Alla dessa faser ha åter speglats i befolkningens förhållande till sprit-recepten. Under lönbränningens glansdagar var anhållan om dylika recept rätt allmän, men nu har ingen mer fordrat sådana.

Före förbudslagen blev gällande, hade man här på orten nykterhetsföreningar med livlig anslutning, och det ansågs förnedrande att offentligen visa sig berusad. Numera föra föreningarna en tylande tillvaro, och fylleriet har tilltagit i skrämmande grad. Man behöver icke taga många steg särskilt lördag- och söndagaftnar för att möta berusade. Det samma gäller vid festtillfällen. Ett beklagligt förhållande är, att ungdomen, börjande med 14—15 åriga gossar, allt mera hängiva sig åt dryckenskap. Det är numera ingen sällsynthet, att jag i min praktik ser ungdomar, som rätt och slätt lida av följderna av mer eller mindre långvarigt superi.

Kommunalläkaren i Övermark, Pörtom och Korsnäs:

Nykterheten har nedgått. Före förbudet hade utvecklingen lett därhän, att ett rus ansågs som en skam för sin bärare. Vid stadsbesök inköptes visserligen för det mesta ett par liter brännvin, som hemtogs liksom i smyg och som mest ej begagnades till ernående av fylla. Men nu: ett rus är ingen skam, tvärtom synes det målet vid varje tillfälle till inmundigande av starkvaror. Därjämte underkänner en stor del av konsumenterna de tidigare som de starkaste betecknade kvaliteterna och dricka den 96 %:iga oblandad. Rusen äro numera råare till formen än förr; knappast en enda allmän fest — ej ens fester, anordnade av nykterhetsföreningar, utgöra undantag — förlöper utan att bli störd av fyllerister — tråkare finna dessa fester goda för sina affärer — och knappast en enda söndagkväll utan lättare eller svårare hemfridsbrott på något håll. Då jag ännu tillägger, att även den denaturerade spriten vidsträckt begagnas som rusdryck, speciellt i vissa delar av Korsnäs, samt att t. o. m. folkskoleelever, enligt uppgift till mig av lärare, infinna sig till skolan med brännvinspluntor,

anser jag mig, så kort, som jag i detta sammanhang funnit nödigt motivera min absolut bestämda uppfattning, att förbudslagen på ett synnerligen fördärvligt sätt har inverkat på befolkningen i det distrikt, inom vilket jag för närvarande är anställd.

Laihian kunnanlääkäri:

Olen täkäläisten paikkakuntalaisten kertomuksista saanut selville, että aikaisemmin Laihia on ollut hyvin raitis pitäjä. Humalassa esiintymistä katsottiin suureksi häpeäksi. Nyt sitä vastoin näkee humalaisia, varsinkin lauvantai- ja sunnuntai-iltaisain verraten runsaasti julkisillakin paikoilla. Salapoltto rehoittaa syrjäpitäjien metsissä. Viinaa on, sekä kotipolttoista että hollantilaista ja saksalaista, verraten huokealla saatavissa, ken haluaa ja vähänkin tuntee lähteet. Joskin ne, joita enemmän tapaa humalassa räyhäämässä julkisilla paikoilla, ovat ehkä suurimmaksi osaksi irtolaisia, paikkakunnalla tilapäisesti oleskelevaa työväestöä, näyttää kuitenkin siltä, että paikkakuntalaistenkin keskuudessa juopottelu pikemminkin leviää kuin lakkaa. Olen näin ollen saanut sen käsityksen, ettei parannusta, ainakaan huomattavammassa määrässä vielä ole tapahtunut.

Isonkyrön kunnanlääkäri:

Juopuneita näkee usein. Näkemäni ja kuulemani mukaan ei kieltolaki ole ainakaan huomattavasti edistänyt raittiutta, eikä nauti edes yleistä lain kunnioitusta.

Kommunalläkaren i Vörå, Oravais och Maxmo:

Inom detta distrikt har alkoholbruket gamla anor. Vid sjukdomstillfällen betraktas sprit som enda saliggörande läkemedel. Från bruk är steget emellertid icke långt till missbruk, och enligt uppgift urartade för c:a 25—30 år sedan familjefester, såsom bröllop och lysningskalas o. s. v., till vilda orgier med tyåtföljande slagsmål. Tiderna före kriget bedrevs ett ivrigt nykterhetsarbete, som resulterade i ett städat uppförande vid festliga tillfällen, och det ansågs som skam, då en yngling uppträdde berusad vid slika tillfällen. Detta enligt trovärdiga uppgifter av församlingsdiakonissorna. — Under de 5 år, jag verkat å orten, har tillståndet årligen försämrats och nått kulmen under senaste år. Varje fest störes av berusade ynglingar, som

ställa till bråk och slagsmål. Sprit, fås till relativt billigt pris i alla byar, och lagren hållas ständigt fyllda. Denna sommar köpes tysk sprit; hemkøkt föres ej i marknaden, antagligen av den enkla orsaken, att „hemindustrin” ej kan konkurrera med utländsk massproduktion. Som sagt är det mest ungdomen, t. o. m. ynglingar i skriftskoleåldern, som hänger sig åt alkoholabus; men även medelåldern och gubbåldern är representerad. Om en pojke icke är „full” vid ett danstillfälle, känner han sig icke som en karl. Aktning för förbudslagen kan icke spåras; tvärtom förlöjligas den jämte bihang, „snusare”, „angivare” o. s. v. Angiverisystemet kan aldrig få fast fot i dessa trakter. Rysstiden med tyåtföljande angiverier är i färskt minne och tilltalar över huvud icke redbara österbottningar, åtminstone icke det bättre elementet. Befolkningen fattar vådorna av alkoholabus, inser det odrägliga i det nuvarande tillståndet samt gör sig löjlig över modern massfabrikation av i praktiken omöjliga lagar. Facit således: tilltagande dryckenskap, förbudslagen ett omöjligt fantasifoster.

Kommunalläkaren i Kauhava:

I synnerhet är ungdomen mycket enträgen vid sina försök att komma sig till ett recept, och det händer icke sällan, att en, som på förmiddagen förgäves sökt få sig ett recept, på eftermiddagen synes på landsvägen starkt berusad av „hokkmannia” (Hoffmanns droppar) eller hembränt. Lönbränningen flore rar, men det är först i sista hand man griper därtill, ty enligt allmän utsago blir man förfärligt sjuk därav, varjämte smaken icke tillfredsställer den något mera kräsne. Alla, vilka hos mig begärt recept, oberoende av vilket parti de tillhöra, ha uttalat sin förkastelsedom över förbudslagen, och det är endast åt vederhäftiga personer, jag utskrivit sprit, där jag haft goda grunder att antaga, att den ej skulle missbrukas, varför deras utsago även äger ett visst värde och kan antagas motsvara stämningen åtminstone hos den mera upplysta och tänkande delen av befolkningen.

Nurmon kunnanlääkäri:

Kieltolaki mielestäni on vaikuttanut kansassa lain kunnioituksen häviämisen. Juopous on viime vuosina lisääntynyt; juodaan mitä suuhun saadaan. Viime vuonna ovat

useat juoneet polttospiiritä. Surullisena ilmiönä on mainittava, että muutamat nuorukaiset, eivät vielä 15 vuotta täyttäneet, ovat esiintyneet juovuksissa. Kotikeittoa harjoitetaan runsaammin pitäjän etelä-osassa ja virolaista spiiritä on silloin tällöin myytävänä ainakin pitäjän pohjois-osassa ja mahdollisesti muuallakin.

Kommunalläkaren i Pedersöre, Esse, Larsmo och Purmo:

Före kriget var Pedersöre bygden nykter, ja kanske en bland de nyktraste i vårt land, detta tack vare 20 årigt intensivt ideellt nykterhetsarbete. I många hem, där tidigare nöd och olycka, till följd av familjefaderns drickande, hade sitt hemvist, rädde numera lycka och välstånd. Ungdomen både i staden och ute i bygderna ägnade sig åt nykterhetsarbetet. F. d. drinkaren gick förbi de ställen, där han tidigare under torgdagarna förnötte tiden i dryckjom.

Efter förbudslagens införande rädde till en början samma förhållande, men snart skönjdes nog en förändring. Väl sade någon gråhårsman och enstaka andra av medelåldern vid tanken på den tid „då det fanns ölbod och brännvinsbutik i staden”: „Förbudet är nog bra — det är bäst som det är”. Väl kan det vid ytligt betraktande se ut, som om det numera rädde större lugn på torg, gator, vägar och vid flottningslederna — men faktiskt är det nog ej så. Lagen är sträng och hyckleriet ger falskt sken. Ungdomarna lägga numera sin ära i att kunna skaffa sig alkohol, för att sedan i något av de många kaféerna, som nu ersätta krogarna — intaga den uppblandad med kaffe eller något annat. Den mera passiva tager gärna en sup, ifall han bjudes dämpa, och syndar även sålunda. I början av förbudet nöjde sig många här med hembränt från inlandet, och voro då landsvägarna från Evijärvi och Kortejärvi transportleder. Estländsk sprit hämtades per järnväg söderifrån. Många, och i synnerhet den konservativa bonden, ville dock hava kontrollerad renare vara, d. v. s. apotekssprit via läkaren.

Vad apoteksspriten beträffar, begagnas den här nog ganska mycket, dock ej alltid för berusningsändamål. Bönderna här tro, att spriten är ett gott läkemedel, och konservativa som de äro, använda de den därefter. Att utskrivna sprit faktiskt använts som medicin, har i många fall kunnat konstateras. Numera är efterfrågan på apotekssprit betyd-

ligt mindre, sedan tillgången på billig god utländsk sprit blivit större — detta under seglationstiden.

Att bruket av alkohol under de senaste åren skulle lett till kronisk alkoholism och fyllerigalenskapsfrekvens eller ökning i sjukdomar, som anses stå i samband med bruket av alkohol, kan undertecknad ej anse vara fallet. Död i akut alkoholförgiftning har flere gånger konstaterats.

Det är moralen, i synnerhet bland ungdomen, som lider och förläckas. Lagen är sträng och alstrar förslagenhet, falskhet och ljusskygghet, och numera brytes den ofta alldeles öppet. Böterna betalas genast bort — vägen till fängelset är ingen Golgatastig, ingen skam. En tröst dock. Pesten är tills vidare begränsad till staden och industricentra, och det vida bondlandet är ännu ganska fritt, men får allt fortgå som hittills, så torde det ej dröja länge, innan det även är genomsmittat. Vem som bryter mera och vem mindre, är svårt att säga. Jag för min del tror dock, vad Pedersörenejden beträffar, att den lösa finsktalande befolkningen här i proportion mera använder den förbjudna drycken än den bofasta svensktalande. För min del anser jag, att förbudet under den form, det existerar hos oss, fört och kommer att föra mera ont än gott med sig.

Vetelin, Kaustisten, Teerijärven, Perhon ja Halsuan kunnanlääkäri:

Alkoholipitoisten juomien käyttäminen lääkkeenä on vanhoilta ajoilta kansan keskuudessa ollut tavallista ja sanotut aineet olivat aikaisemmin näissä syrjäseuduissa ainoat, joita jonkun verran yleisesti oli saatavissa taudin sattuessa. Juopottelu kuului harvinaisuuksiin. Kun maailmansodan alussa säädettiin miltei täydellinen kieltö, jota sitten kieltolaki seurasi, olisi toivonut, että kansan tapa hoitaa lievempiä sairauskohtauksia olisi tämän johdosta muuttunut. Mutta päinvastoin näyttää siltä kuin luottamus viinan parantavaan voimaan olisi vahvistunut sitä mukaa, kuin vaikeudet sen saantiin suureniivat. Kun kiellon johdosta siihen asti paikkakunnalla tuntematon salapoltto alkoi ja sitä ennen pitkää paikoin innokkaasti harjoitettiin, niin ei ollut harvinaista kuulla, että sairaut olivat hoitaneet tautiaan pontikalla, ennenkuin kääntyivät lääkärin puoleen. Muihin painui syvästi kertomus, jonka nuori

äiti kertoi tuodessaan noin vuoden vanhan lapsosensa tarkastettavaksi; hän sanoi m. m.: „Tuotin minä sille pontikkaakin, mutta ei siitä apua ollut.” On varmaa, että huomattavat määrät pontikkaa käytettiin lääkkeenä ja että salapolttajat ovelasti käyttivät tätä seikkaa puolustaakseen ammattiaan ja että heillä oli huomattava kannatus kansan puolelta. Sillä kansanmiehen käsitys ei voinut seurata sitä äkkinäistä käännettä, jonka kieltolaki aikaansai. Aikaisemmin hän oli kyllä lojaalisesti noudattanut hallinnollisten asetusten määräämiä supistuksia alkoholipitoisten aineitten kaupassa, sillä hän piti luonnollisena asiana, että sodan aiheuttaman suurten joukkojen keskittämisen johdosta olisi juovutusaineitten saanti yleensä supistettava. Mutta yhtä luonnollista oli hänestä, että kun jälleen oltiin rauhallisissa oloissa, se, joka ei käyttänyt viinaa väärin, myös saisi käyttää sitä lääkkeenä, niinkuin vanhastaan oli totuttunut tekemään. Kieltolain vahvistamisen jälkeen lausui moni rehellinen ja raitis talonpoika paheksumisensa niistä mutkista, joita piti noudattaa saadakseen haltuunsa pienemmän määrän väkevää, pitäen näitä mutkia vain jonkinlaisina herrojen juonina. Seurauksena tästä oli, että salapolttajat, vaikkei heitä puolustettukaan, tunsivat, että he olivat verraten turvallisia sellaisissa ympäristöissä; siten he, vaikka poliisien ahdistamina, yhä uudelleen olivat valmiita harjoittamaan ammattiaan. Esimerkkejä tästä voisi luetella pitkälti, mutta tyydyn seuraavaan: Kun epäiltiin, että poliisit pian saapuvat erääseen salapolttimoon, niin siirrettiin tämä toiseen paikkaan kylän miesten asestettuna seuratussa. Toisella kertaa taas oli yleisö tilaisuudessa, lukuisasti kokoontuneena katsomaan paikkakunnan kilpa-ajaja, huvikseen tarkastamaan salapolttimosta nousevaa savua, kun läsnäolevat poliisit eivät tietäneet siitä mitään. Todistuksena salapolttajien toiminnasta on, että kun kihlakunnan käräjillä käsitellyt viinajutut aikaisemmin olivat harvinaisia, niitten luku yhteen aikaan oli nousemaan päin, vaikka yleinen syyttäjä valitti, että oli vaikea saada todistajia jutuissa. Juttujen luku on viime aikoina vähentynyt, mutta ei suinkaan sentähden, että väkijuomien kysyntä olisi vähentynyt, vaan sentähden, että tarjotaan halvempaa salakuljetettua ulkomaalaista tavaraa. Yhtäaikaan ja rinnan yllä selostetun kanssa on yleisön suhtautuminen väkijuomien väärinkäyttämiseen muuttunut. Aikaisemmin anka-

rasti moittiva mielipide on nyt suvaitsevampi, niin että voi tapahtua, että kunnan luottamusmiehetkin esiintyvät nähtävästi liikutettuina. On sattunut, niin kerrotaan, että suurin osa juhlavieraista on ollut enemmän liikutettu, kuin mitä hetki olisi vaatinut.

Esittämästäni seuraa mielestäni nämä johdopäätökset: 1) kieltolakiehdotuksen hyväksymisellä tarkoitti kansa aikoinaan etupäässä väkijuomien väärinkäyttämisen ehkäisemistä, eikä niitten piiloittamista apteekkien hyllyille; 2) huomattava ja raitis osa kansasta ei ole nykyään voimassa olevan kieltolain kannattajia eikä pidä sen rikkomista minään rikoksena; 3) kieltolaki ei ole voinut vähentää väkijuomien käyttämistä eikä niitten väärinkäyttämistä.

Lohtajan ja Himangan v. t. kunnanlääkäri:

Yleinen usko on, että alkoholin käyttö paikkakunnalla on lisääntynyt, myös käyttö juovutusaineena, ja sanotaan monenkin vasta kieltolain aikana ruvenneen sitä käyttämään. Väkijuomien saanti paikkakunnalla, mikä ennen oli vaikeata ostopaikkojen ollessa kaukana, on nykyisin varsin helppoa varsinkin kesäaikaan, koska paikkakunnan satamaan on vilkas laivaliike ulkomailta ja työväestö on siten tilaisuudessa saamaan mainittuja aineita jo työpaikoillaan, vaikka kyllä verraten kalliaiseen hintaan. Myös talvisin on sekä virolaista että kotimaista ainetta verraten runsaasti saatavissa. — Ollaan sitä mieltä, että työväestöltä menee alkoholipitoisten juomien hankkimiseen suhteellisesti paljon enemmän varoja kuin ennen kieltolakiaikaa.

Lappajärven, Vimpelin ja Evijärven kunnanlääkäri:

Se melkoinen kunnioitus ja pelko, mikä väestössä oli kieltolakia kohtaan sitä laadittaessa ja vielä ensimmäisenä vuonna sen voimassaollessa, on senjälkeen suuressa määrin vähentynyt. Lukuisat esimerkit, jotka koskevat sekä lainvalvojia että sen rikkojia, sekä lain puoltajia että vastustajia, kaiken säätyisiä ja ikäisiä ja eri sivistysasteilla olevia henkilöitä, puhuvat sellaisen käsityksen puolesta, että arvonanto lakia kohtaan on häipynyt melkein olemattomiin. Väestön yleisessä mielipiteessä huomaa kaikkiiin elämänkohtiin tunkeutuneen melkein järjestelmällisen, joskin itsetiedottoman vastarinnan lakia kohtaan, ja ne, jotka lakia ovat puoltaneet ja sen arvoa

koettaneet ylläpitää, on vallannut lamaan ja tunne, että taistelu lain puolesta nykyisten olosuhteitten vallitessa on hukkaan heitettyä vaivaa ja vielä enemmän: se saattaa tuoda tullessaan ikäviä yllätyksiä. Paljon on tosin sellaisia „hidjaisia”, jotka yhä edelleen uskovat kieltolain hyvää tekevään voimaan, mutta jotka eivät myötävaikuta hyvän tuloksen aikaansaamiseksi, vaan pysyvät visusti syrjässä, ajatellen, että kieltolain valvonta ei kuulu heidän tehtäviinsä.

Juuri tämä kieltolain valvonta, sen arvon ylläpitäminen, on käynnynyt paikkakunnalla yhä heikommaksi, viranomaisten toiminta ja yleisön apu yhä laimeammaksi. Kaupunkija liikepaikoilta, sekä „ylhäältä” päin, johtavilta tahoilta saatu huono esimerkki tässä suhteessa on vaikuttanut turmiollisesti sekä poliisiviranomaisten että yleisön mielihyväsiin asiassa, joten kieltolakirikoksia kumppaistenkaan keskuudessa ei pidetä juuri erikoisen häpeällisinä ja rangaistavina. Ja niin lakia vastaan paljon julkisestikin rikotaan, ilman että siitä asetettaisiin syytöseen tai saatettaisiin rangaistuksen alaiseksi. Yleinen raittiustilanne on käsitettäväksi tosin kyllä nykyään vielä kaikkesta huolimatta parempi kuin ennen maailmansotaa, mutta luulen sen olevan yleisen sivistyksen eikä kieltolain ansiota, ja on tilanne juuri viime vuosina mennyt alaspäin.

Åtsärin kunnanlääkäri:

Vakaumukseni on, että nykyinen tilanne seuduissa, jotka ovat kauempana rannikolta,

kuten esim. tämä paikkakunta on, on vaikuttanut parantavasti juoppouteen nähden. Useimmat jättävät viinanhaun sikseen, kun sen saanti on hankalaa, toiset eivät rupea ostamaan virolaista periaatteen vuoksi. Esim. Inhan tehdasalueella, jossa juoppous ja tapelut ovat ennen olleet jokapäiväisiä asioita, ovat ne nyt verraten harvinaisia, joskaan eivät kokonaan lopussa. Useat Inhan tehtaan työläisistä, jotka panivat rahansa viinaan ennen, ovat nyt vaurastuneet vaikeamman viinan saannin vuoksi. Paikkakunnalla kuulemma liikkuu henkilöitä, jotka ammatikseen kuljettavat viinaksia, mutta kukaan ei anna heitä ilmi. Salakuljettajat etukäteen kirjeellisesti ilmoittavat saapumisestaan paikkakunnalle, mutta koska he eivät yhdellä kertaa voi paljon tuoda mukanaan, on juoppous, mikä tiedossani on, verraten vähäistä. Poliisit, jotka toimivat erittäin ahkerasti, ottavat tämän tästäkin viinaksia takavarikkoon.

Virtain kunnanlääkäri:

Virtain pitäjässä, jossa olen toiminut kunnanlääkärinä 12 vuotta, alkoholin käyttö on huomattavasti lisääntynyt kieltolain aikana.

Keuruun kunnanlääkäri:

Yleensä olen tullut siihen käsitykseen, että väkijuomia nyt käytetään paljon vähemmän kuin ennen sotaa. Salapoltto lienee viime vuosina melkoisesti vähentynyt, mutta „virolaista” on viljemmältä.

Oulun lääni. — Uleåborgs län.

Överläkaren vid länesjukhuset i Uleåborg:

Förbudslagens inverkan på befolkningen har varit i hög grad demoraliserande och har undergrävt aktningen för lag. Särdeles ödesdiger har den visat sig vara för nykterhetsarbetet, som det knappast mer lönar sig att tala om.

Tornion yleisen sairaalan lääkäri:

On kieltämätön tosiasia, että sellaiset alkoholipitoiset lääkeaineet, joita yleisö on tilaisuudessa ilman lääkärin määräystä hankkimaan, joskin rajoitetuissa määrissä kerrallaan, ovat vuosi vuodelta tulleet väestön kes-

kuudessa yhä suosituimmiksi ja runsaammin käytetyiksi. Samoin denaturoitu sprii, jota kuulemani mukaan ei suinkaan käytetä yksinomaan „hieromavoiteeksi”, kuten potilaat sitä lääkarilla kättäessään tavallisesti vakuuttavat. Tämä on terveydelliseltä kannalta varsin arveluttava epäkohta, joka varsinkin näin sivistyksellisesti kehittymättömällä paikkakunnalla voi ajan pitkään aikaansaada arvaamattoman vakavia seurauksia. Tapaa nyt jo toisinaan akuuttisia myrkytystapauksia, jotka johtuvat „tippojen” juonnista päihdytystarpeuksissa ja silloin on juojan tietysti täytynyt kerätä itselleen monen eri henkilön ostamat „lääkkeet” tai sitten nauttia jotain

spriisekoitusta, joka sisältää paljon voimakkaammin vaikuttavia aineita kuin alkoholi. Paljon useammin näkee kuitenkin sairaita, joiden kroonilliseen myrkytykseen viittaava tila, potilaan omien tai muiden antamien tietojen nojalla, on juonnettavissa pitkäaikaisesta, runsaasta „tippojen” käytöstä johtuvaksi ja näissä tapauksissa useastikaan ei aluksi ainakaan tietoisesti kysymyksessä olevia lääkkeitä ole käytetty väkijuomasurrogaatteina, vaan on yksinkertaisesti yleiseksi tullutta tapaa noudattaen milloin minkin kivun ja vaivan takia pistäydytty apteekissa noutamassa sallitut 49 grammaa Riga-balsamia, kanverttittippoja tai jotakin muuta esentapaista ainetta ja tietysti kehuttu naapureille saadun rohdon erinomaista vaikutusta, kunnes lopulta, ehkä vasta jonkun vuoden kuluttua, alkaa hermostossa ja sydäntoiminnassa ilmetä häiriöitä, jotka ovat paljon vakavamman laatuista, kuin suhteellisen pienien alkoholimäärien nauttimisesta mahdollisesti johtuvat.

Läkaren vid Uleåborgs kommunala sjukhus:

Resultatet av förbudslagens verkningar är nedslående. Man hade väntat, att genom densamma få en större folknykterhet till stånd och måhända har det å vissa orter lyckats, tyvärr är fallet enligt min uppfattning å vår ort ej sådant, utan hava förhoppningarna grusats och resultatet bör betecknas såsom negativt.

Oulun kunnallisen hermotautisairaalan lääkäri:

Denaturoidun ja polttospiirin nauttiminen on jokseenkin rumsas, minkä vankilanlääkärinä olen huomannut, eikä denaturoisaine näytä tuottavan heidän terveydelleen minkäänlaista haittaa.

Oulun ensimmäinen kaupunginlääkäri:

Niitten henkilöitten luku, jotka vakaumuksesta eikä pakosta ovat ehdottomasti raittiita, on vähentynyt. Tunnen sellaisiakin henkilöitä, jotka ennen kieltolain voimaantumista ovat olleet kymmeniä vuosia ehdottomasti raittiita, mutta jotka nyt nauttivat väkijuomia, kun ovat tilaisuudessa. Sama on useasti naistenkin laita; on tullut muodiksi, että naiset miesten esimerkkiä seuraten ottavat ryyppyn ja useampiakin, ainoastaan harvojen „vanhoillisten” kieltäytyessä. Niiden

luku, jotka vakaumuksesta kannattavat kieltolaisia, on vähenemässä ja monelle raittiutta harrastavalle näyttävät kieltolain yleiset vaikutukset olleen pettymys.

Oulun toinen kaupunginlääkäri:

Puukotettuja, jotka samalla ovat olleet juovuksissa, on keskimäärin 10 vuosittain käynyt hoidossani.

Raahen kaupunginlääkäri:

Juopottelu ei näytä nyt olevan niin julkiasta kuin ennen. Huomioni mukaan on suurin parannus tapahtunut työläisluokan perheellisten keskuudessa. Moni säännöllinen entinen juopottelija on nyt raitis ja perheen toimeentulo vakavampi. Perheettömät työläiset näyttävät juopottelevan jokseenkin entisessä määrässä. Varsinaiset kaupunkilaiset miehet tietänevät tuskin suuremmista rajoituksista kuin ennenkään. Suljetuissa seuroissa käytetään alkoholijuomia verraten vapaasti ja yleensä väkevempiä kuin ennen; nuorempi polvi ehkä vähän harvemmin näyttäytyy juopuneena kuin ennen. Huomioni mukaan neuropaattisille tuoluvaron alkoholiaineiden hankkiminen ja välittämisen tyydytystä ja samalla suuren vaaran alkoholismiin nähden.

Mielestäni ei aika ollut sopiva kieltolain toimeenpanolle. Voinee sanoa, että perin harvat sivistyneistä, papit ja heitä lähellä olevat uskonnolliset henkilöt, ehkäpä opettajat myös, näyttävät täysin tajuavan sen moraalisen tason alentumisen, heistä piittaamattomuuden y. m., joka ilmenee vakavammankin väestön keskuudessa nykyään ja erikoisesti kieltolain rikkomuksiin nähden. Näillä seuduilla näyttää viina ja muukin alkoholiaine olleen tärkein kotilääke tähän saakka ja sitä hankkivat nyt luovattomasti sellaisetkin, esim. useat uskovaiset, jotka eivät koskaan ole käyttäneet alkoholi-juomia väärin. Kun hekin joutuvat lainrikkokojien joukkoon, miltä taholta voidaan odottaa moraalien kasvattamista tai kohottamista? Rikkomukset tapahtuvat siksi salassa, etteivät kieltolain valvojat tuskin koskaan saa pohjimmaista syyllistä esille; ja siksi yleisesti, että jos ilmiantoihinkin vedettäisiin, olisi jokaisen ilmiantajan liian läheisessä piirissä kanssasyllisiä ja sentakia ilmiannot eivät olisi perinpohjaisia eikä pahetta täysin poistavia.

Tornion kaupunginlääkäri:

Kaikki, jotka ennen ovat nauttineet väkijuomia, nauttivat niitä edelleen. Niiden juo-

mien laatu on vaan huonontunut. Terveydellisessä ja moraalisisessa suhteessa on tulos ymmärrettävä.

Oulun piirin piirilääkäri:

Mitä väestön suhtautumiseen kieltolakiin tulee, näyttää sen syrjäyttämisen käyneen yhä yleisemmäksi myös työtätekevän luokan ja nuorison joukossa. Kaikki myöntävät, että nykyisin nautitaan väkeviä juomia ainakin samassa määrin kuin ennen kovennetun kieltolain voimaantulusta. Kun on vaikea saada viinejä, ja silloinkin vain huikean korkeisiin hintoihin, on miedompien juomien asemasta ruvettu käyttämään spriistä valmistettuja erilaisia sekoituksia, joiden alkoholipitoisuus on huomattavasti korkeampi kuin aikaisemmin käytettyjen juomien. Surullista kyllä; ei karteta käyttämästä sekoittamatonta spriitä ja sitäkin puhdistamattomassa muodossa. Myös denaturoidun spriin käyttö on lupatodistusten poistettua huomattavasti lisääntynyt. — Aikaisemmin nautittiin alkoholijuomia julkisesti, nyttemmin tapahtuu alkoholinkäyttö varovaisuussyistä suurimmaksi osaksi salassa ja on yhä enemmän keskitetty kodin piiriin, jossa nuoriso jo varhain tottuu sellaista näkemään. Kielletyn tavaran saanti on näillä rannikkoseuduilla varsin vaihteleva ja vuodenajasta riippuva. Vallankin kesäisin, meriliikkeen alettua ja kesäliikenteen sitä tietä päästyä vauhtiin, tuodaan suuret määrät erilaisia väkijuomia salaisesti. Talvikuuksina sitävastoin on saanti jotenkin rajoitettua, koska sekä ranta- että maantiet ovat tarkoin poliisiviranomaisten valvonnallaiset.

Alkoholin väärinkäytön seuraukset ovat räikeästi näkyvissä maaseudun kansanjuhliissa. Niissä tilaisuuksissa tavalliset puukotukset ja tappelut vähenivät suuresta määrin sota-aikana, jolloin alkoholia oli vaikeammin hankittavissa, mutta ovat ne kahden viime vuoden kuluessa alati lisääntyneet ja ovat päihtymyksestä johtuneet järjestyshäiriöt nyttemmin aivan päiväjärjestykseen kuuluvia.

Piirilääkärinä olen ollut tilaisuudessa toteamaan, että piirissäni viime vuosina esiintyneistä oikeuslääkeopillisista ruumiinavauksista useimmat kuolemantapaukset, jotka ovat johtuneet toisen käden kautta tai sydänhalvauksesta, ovat olleet yhteydessä väkijuomien väärinkäytön kanssa. Varsinkin viime vuonna on kaikissa avatuissa ruumiissa, sikiöitten luokunnottamatta, huomattu alkoholipitoista ainetta.

Kieltolain vaikutusta pidän terveydellisessä suhteessa vahingollisena kansallemme, sillä mietojen alkoholijuomien asemasta nautitaan nykyään väkevää, usein väärinnettä, epäpuhdasta pirtua. Myös siveellisessä suhteessa ovat kieltolain vaikutukset olleet turmiolliset. Salakuljetus, salapoltto, salamyynti ynnä muut usein uudistuvat lakirikokset ovat nämittäin lain kunnioitusta vähentäneet ja edistäneet ei ainoastaan kieltolain, vaan myös muittenkin lakien halveksimista. Kun päivittäin näkee sitä inhoittavaa teeskentelyä, turmelusta ja muuta siveellistä vajoamista, jota kieltolaki synnyttää ja ylläpitää ja kun se ei näy täyttävän siltä hyvää ja huomioon otettavaa tarkoitusta, jota varten se on säädetty, nimittäin synnyttävän raittiutta maamme väestössä, eikä sillä myöskään ole mitään tukea kansan yleisessä oikeudentunnossa, täytynee pitää voimassa olevaa kieltolakiamme onnistumattomana ja sen tarkastusta mitä pikimmin tarpeen vaatimana.

Raahen piirin piirilääkäri:

Kansanraittius on menossa adaspäin. Pakollinen raittius on itsetietoiselle ja vapautta rakastavalle pohjoiselle holhous, johon hän ei alistu. Ehdottomien lukumäärä on vähenemässä, sillä yhä useammin kuulee puhuttavan henkilöistä, jotka hyljäten entisen periaatteensa asettuvat vastarintaan holhousta vastaan: „ottavat ryyppyn, jos tarjotaan”. Yleisesti vamma väki valittaa, että nuoriso yhä enemmän näyttää joutuvan juoppouden tielle, koska väkijuomien saanti nyt on helpompi kuin ennen.

Provinsiälläkaren i Kalajoki distrikt:

Förbudslagens depraverande verkan här, liksom i större delen av landet, varit i ögonen fallande. Personer, som förr ej varit begivna på alkohol, hava börjat använda sådan. Lönbränning och smuggling kan absolut icke stävjas. — Uti många ödemarksby lära till och med barnen blivit begivna på alkohol, som kan fås överallt, om ock dyrare och oftast i hälsofardigare form än förr. Att bryta emot och kringgå förbudslagen anses av befolkningen ej för något brott, och vad ett dylikt åskådningssätt beträffande lag i allmänhet betyder, inses av envar. Huru skulle människor kunna absolut undvara alkohol, då alkoholen är, måttligt använd, icke blott ett njutningmedel utan även ett läkemedel och i många fall ett det allra förträffligaste läkemedel såväl enbart

som såsom lösningsmedel för andra läkemedel. Från apotek anskaffad alkohol är svåråtkomlig.

Kajaanin piirin piirilääkäri:

Halu väkijuomiin on lisääntynyt. Luottamus ja usko pirtun yleisestä hyödystä ihmisen terveydelle ja tepsivistä ominaisuuksista lääkkeenä on juurtumaisillaan tai jo juurtunut väestöön.

Tornion piirin piirilääkäri:

Nykyinen kieltolaki tälläkin paikkakunnalla on aivan epäonnistunut, tuottaen niin ruumiillista kuin henkistäkin — moraalista — turmiota.

Kittilän piirin piirilääkäri:

Kieltolaki on ollut Lapissa voimassa jo vuodesta 1866, jolloin kiello väkijuomien kuljuttuksesta Lapin kihlakuntaan astui voimaan. Uuden kieltolain vaikutuksesta on vaikea mitään sanoa. Todennäköisesti järjestysvalta koettaa valvoa sen noudattamista jonkun veran vaikuttavammin kuin aikaisemmin. Lapin tuomiokunnan tuomarin ilmoituksen mukaan ei ennen nykyisen kieltolain voimaantumista käräjillä ollut tarvis käsitellä viinanpolttojuuttuja, mahdollisesti ainakin osaksi sen vuoksi, että säädetyn väkijuomien kuljetuskiellon noudattamista tuskin valvottiin. Luulen kuitenkin, että ainakin virkamiehistö käyttää väkijuomia huomattavasti vähemmän kuin ennen, johonka tulokseen osaksi on vaikuttanut aika, osaksi heidän suhteellisesti pienemmät tulonsa ja jossain määrin myös nykyinen kieltolaki.

Tf. kommunalläkären i Kalajoki:

Enligt uppgifter av trovärdiga personer har orten tidigare praktiskt taget varit fullkomligt nykter, detta särskilt vad beträffar ungdomen. Nu däremot är en på landsvägen raglande ung man ingen sällsynt företeelse, och på ungdomsföreningarnas festligheter och danstillställningar användes numera sprit som stimulans. Hembränt och insmugglad

sprit finnes det tillgång på också å denna ort, och fall ha förekommit, där denaturerad sprit använts för berusningsändamål.

Ylivieskan kunnanlääkäri:

Käsitykseni kieltolaista on, että työväen taloudellinen tila ja hyvinvointi on parantunut huomattavasti. Salapoltto on lisääntynyt ja lainkunmioitus alentunut.

Kemijärven kunnanlääkäri:

Vanhemmat, isät ja äidit, huolehtivat paremmin esim. tuberkelisista lapsistaan ja käyttävät niitä lääkarissä saadaksensa neuvoja niiden hoidossa, jotenka kieltolaki välillisesti vaikuttaa edullisesti yleiseen terveydenhoitoon.

Kuusamon v. t. lääkäri:

Varmasti on väkijuomien käyttö entisestään vähentynyt hyvinkin huomattavasti, sillä hankalan matkan vuoksi on salakuljetus paikkakunnalle ylen vaikeaa ja kotikeittoa harjoitetaan aivan vähän.

Tf. läkären i Sodankylä, Pelkosenniemi och Savukoski:

Förbudslagen har givit befolkningen ett gott tillfälle till riklig, olaglig förtjänst genom försäljning och tillverkning av alkohol, varigenom moralen starkt förslappats och superiet på grund av den rikliga tillgången tilltagit och förråats. Några goda verkningar kunna svårigen spåras.

Inarin ja Utsjoen v. t. lääkäri:

Arveluni mukaan väestön miespuolisesta osasta tuskin kukaan kannattaa kieltolakia. Enemmistö pitäisi mielellään „varastossa” alkoholia muka sairaustapauksien varalta. Käsityskanta, että alkoholi ei ainoastaan ole yleislääke kaikissa sairaustapauksissa, vaan myös ehkäisykeino tauteja vastaan, on vahvasti juurtunut väestöön, osaksi siitä johtuen, että Inarin kunta on kuulunut sellaisten lääkärin vaikutusalaan, jotka sitä suosittavat sekä terveille että sairaille.

IV

KARTOGRAMMEJA — KARTOGRAM

CARTOGRAMMES

S. V. T. XXI. Köyhäinhoitotilasto. — F. O. S. XXI. Fattigvårdsstatistik.

- A. 23—28. Suomen köyhäinhoito (vv. 1918—1923). 1922—25. — Fattigvården i Finland (åren 1918—1923). 1922—25.

S. V. T. XXVI. Työtilastoa. — F. O. S. XXVI. Arbetsstatistik.

- A. 1—18. Työssä sattuneet tapaturmat (vv. 1898—1921). 1904—25. — Olycksfallen i arbetet (åren 1898—1921). 1904—25.
B. 1—19. Apukassat (vv. 1899—1923). 1905—25. — Understödkassor (åren 1899—1923). 1905—25.

S. V. T. XXXII. Sosialisia erikoistutkimuksia.

- I. Marraskuun lakko vuonna 1917 ja kapina vuonna 1918. Tilastollinen selonteko niiden vaikutuksesta Suomen teollisuuteen. 1921.
II. Asuntolaskenta huhtikuun 25 p:nä 1919. 1921.
III. Tutkimus Suomen maataloustyöväen oloista palkkausvuonna 1919—1920. 1923.
IV. Tutkimus metsä- ja uittotyöntekijäin oloista keväällä 1921. 1923.
V. Elinkustannukset tilinpitokaudella 1920—21. 1925.
VI. Kieltolakirikokset 1/6 1919—31/5 1924. 1925.

F. O. S. XXXII. Sociala specialundersökningar.

- I. Novemberstrejken år 1917 och uppröret år 1918. En statistisk utredning angående deras inflytande på Finlands industrier. 1921.
II. Bostadsräkningen den 25 april 1919. 1921.
III. Undersökning angående arbetsförhållandena bland lantarbetarna under avlöningsåret 1919—1920. 1924.
IV. Undersökning angående arbetsförhållandena bland skogs- och flottningsarbetarna våren 1921. 1924.
V. Levnadskostnaderna under bokföringsperioden 1920—21. 1925.
VI. Brott mot förbudslagen 1/6 1919—31/5 1924. 1925.

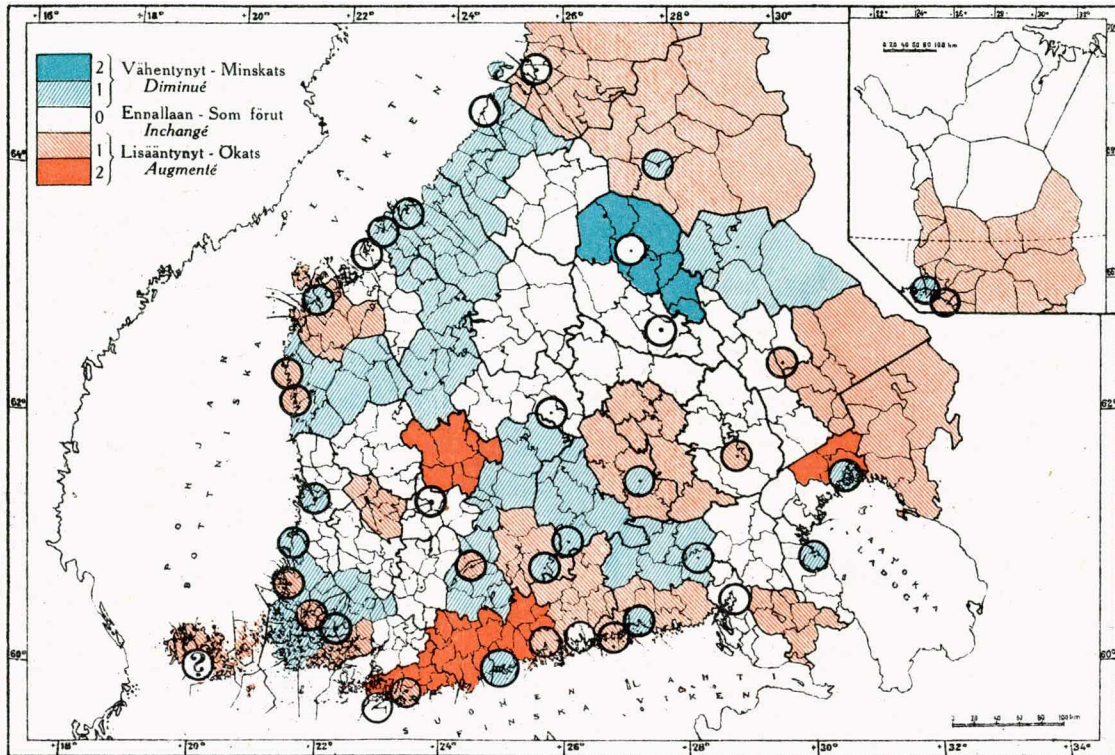
Sosialinen Aikakauskirja. — Social Tidskrift.

Sosialiministeriön julkaisema. — Utgiven av Socialministeriet.

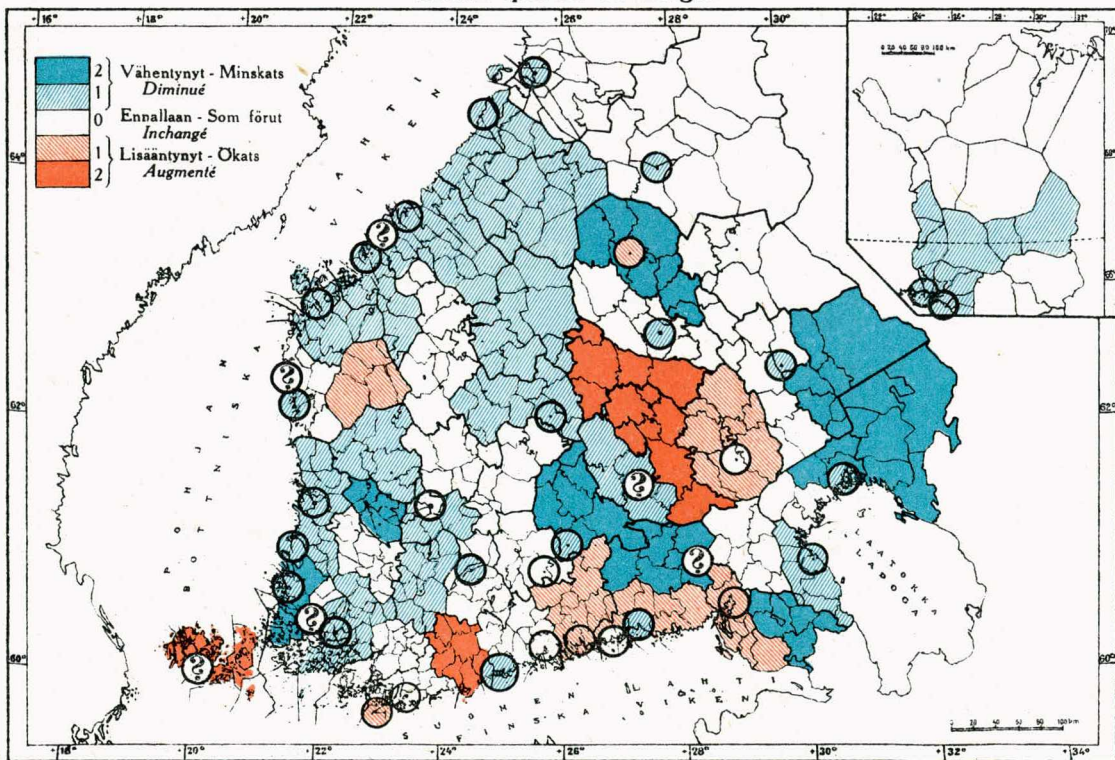
Jatkoa julkaisuun: Työtilastollinen Aikakauslehti, Suomen Teollisuushallituksen julkaisema (vv. 1907—1917). — Fortsättning på publikationen: Arbetsstatistisk Tidskrift, utgiven av Industristyrelsen i Finland (åren 1907—1917.)
Ilmestyy kuukausittain. — Utkommer månatligen.

I. Alkoholijuomien nauttiminen työläisten keskuudessa. — Förtäringen av alkoholdrycker bland arbetare.
Consommation des boissons alcooliques dans la classe ouvrière.

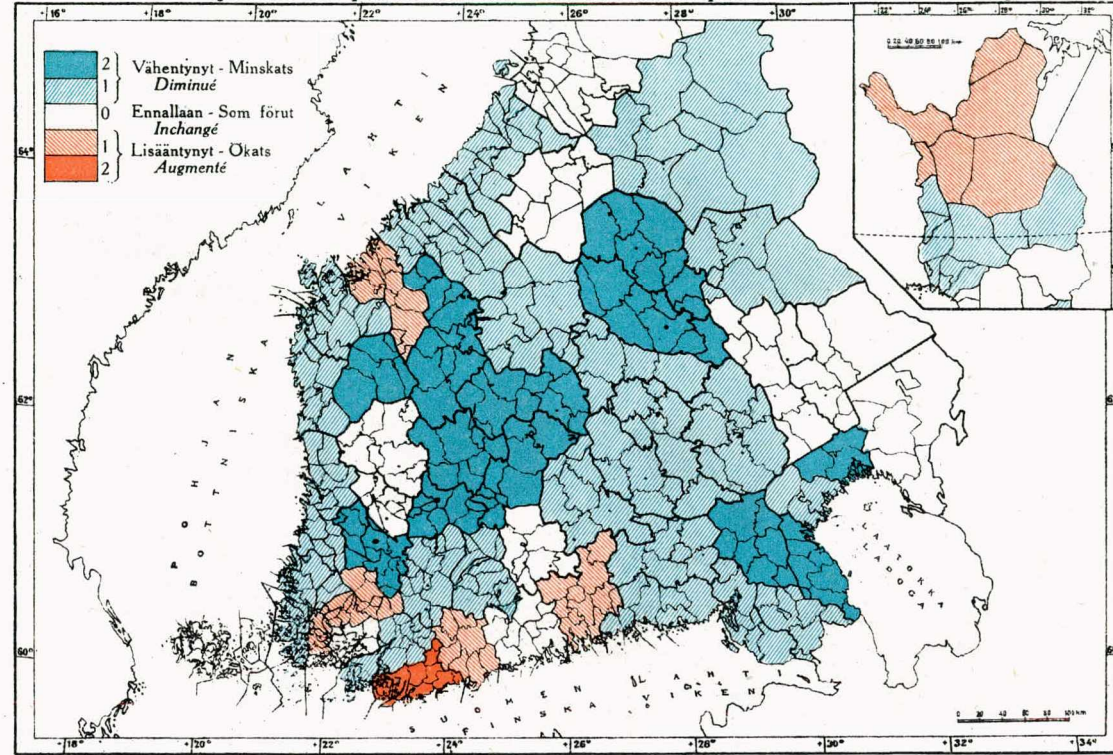
1. Poliisiviranomaisten käsitykset mukaan.
 Enligt polismyndigheternas uppfattning.
Selon l'opinion de la police.

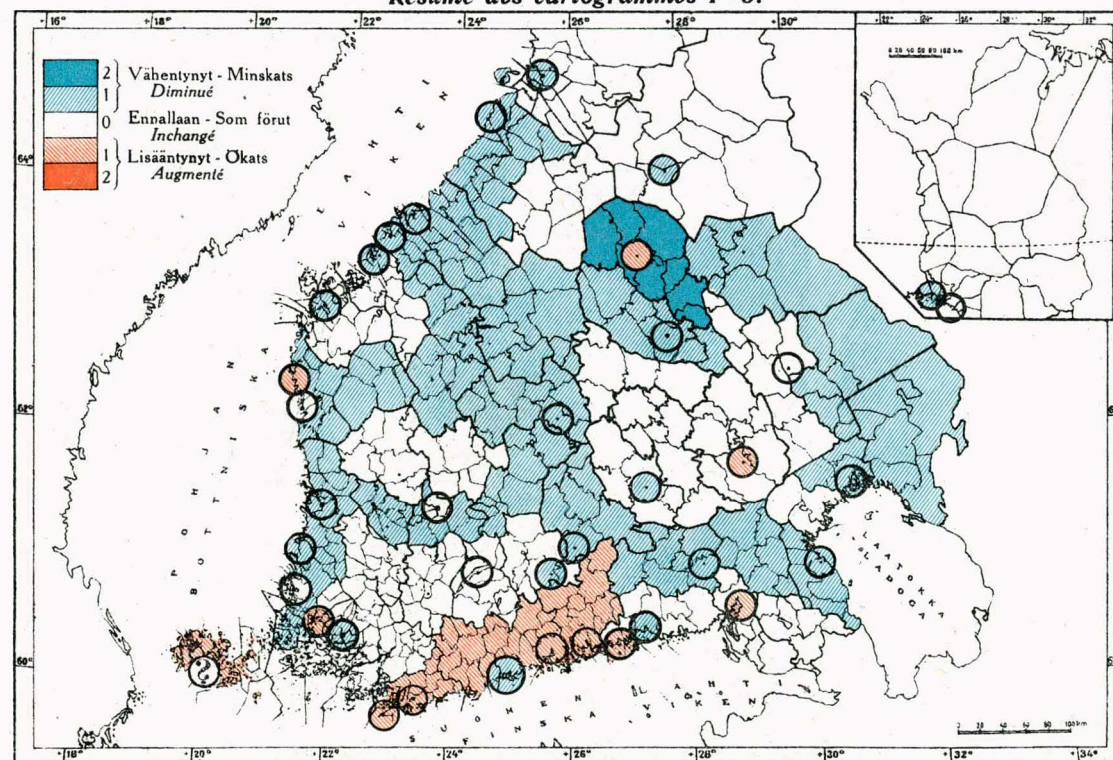
2. Kirkkoherrain käsityksen mukaan.
 Enligt kyrkoherdarnas uppfattning.
Selon l'opinion du clergé.

3. Kunnallislautakuntain ja Kauppalahallitusten esimiehien käsityksen mukaan.
 Enligt ordförandenas i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna uppfattning.
Selon l'opinion des présidents des conseils municipaux ruraux et des bourgs.

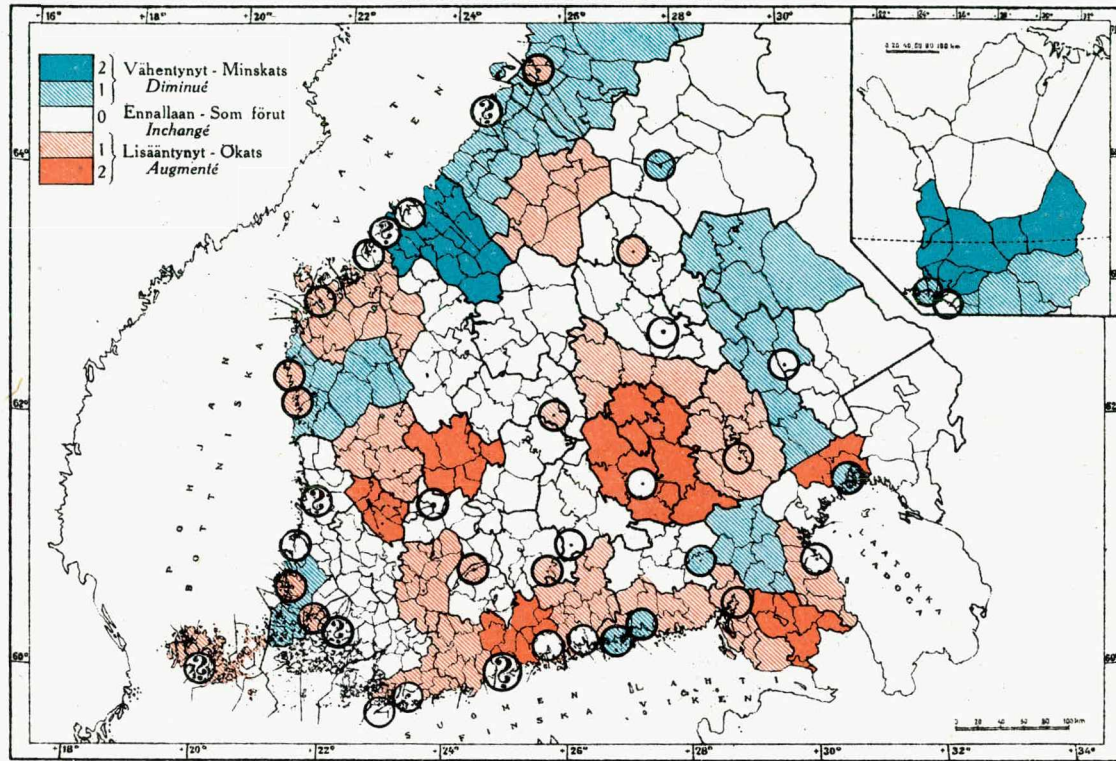
4. Yhdistelmä kartogrammeista 1—3.
 Sammanfattning av kartogrammen 1—3.
Résumé des cartogrammes 1—3.

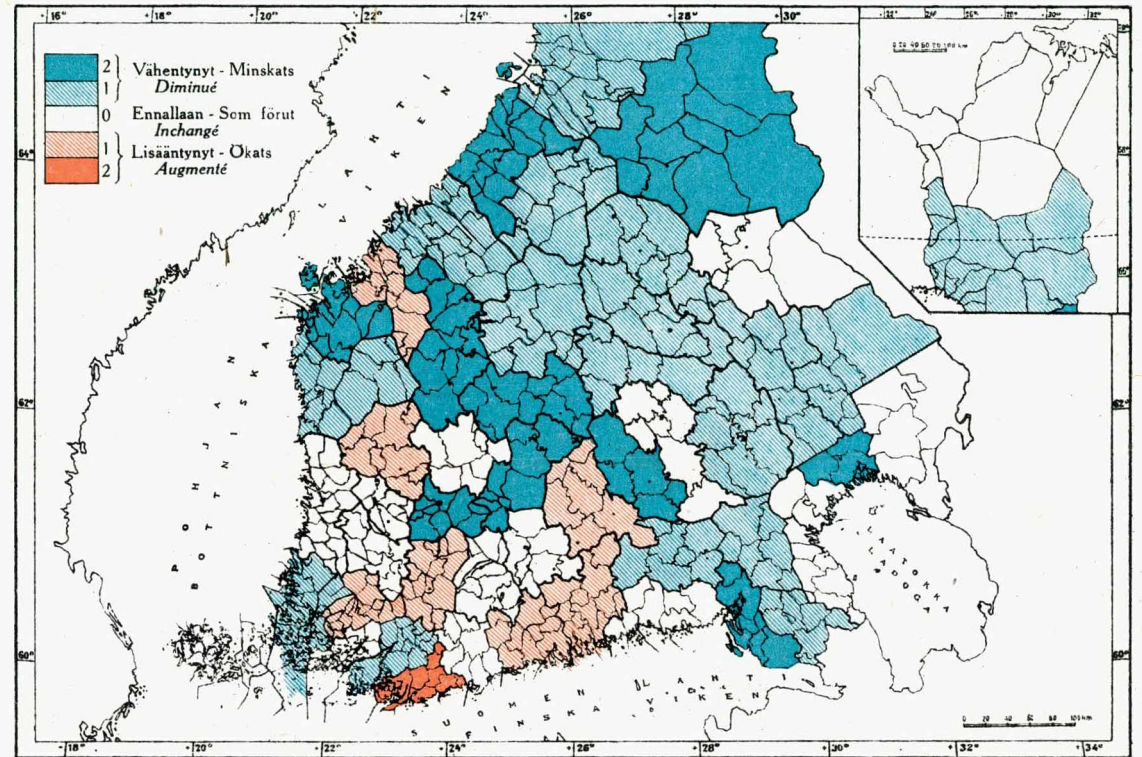

II. Alkoholiuomien nauttiminen talollisten keskuudessa. — Förtäringen av alkoholdrycker bland besuttna.
Consommation des boissons alcooliques parmi les paysans.

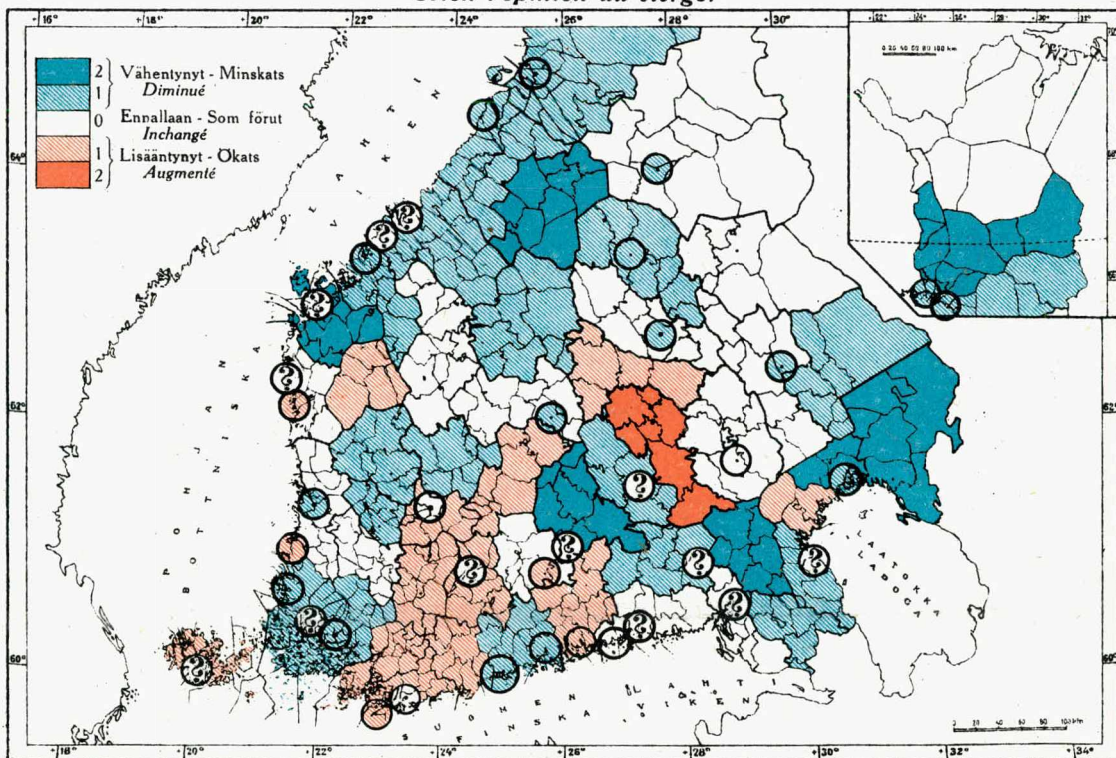
1. Poliisiviranomaisten käsityksen mukaan.
 Enligt polismyndigheternas uppfattning.
Selon l'opinion de la police.

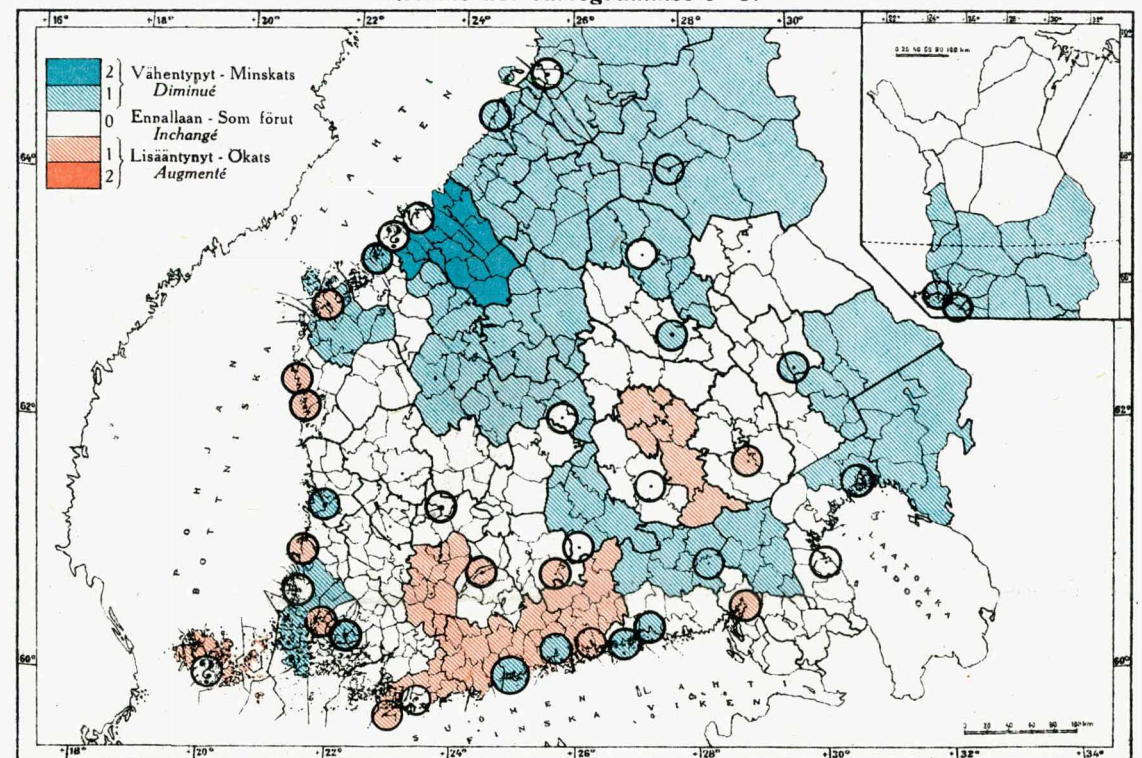
3. Kunnallislautakuntain ja Kauppalahallitusten esimiehien käsityksen mukaan.
 Enligt ordförändenas i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna uppfattning.
Selon l'opinion des présidents des conseils municipaux ruraux et des bourgs.

2. Kirkkoherrain käsityksen mukaan.
 Enligt kyrkoherdarnas uppfattning.
Selon l'opinion du clergé.

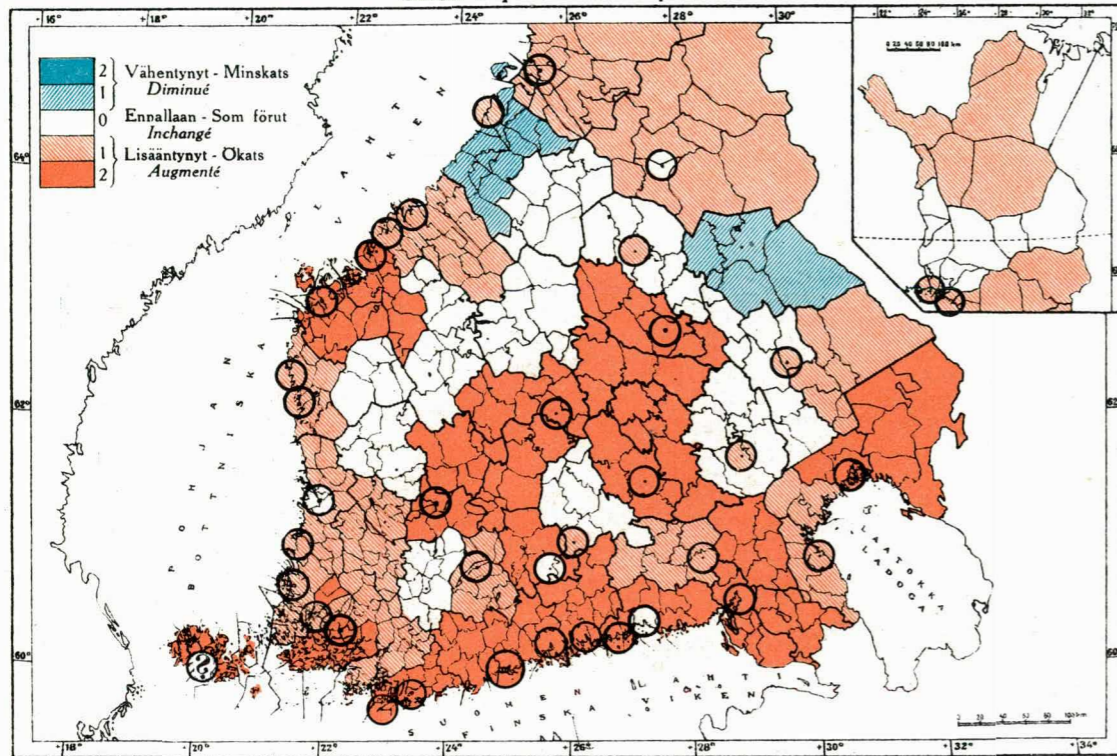

4. Yhdistelmä Kartogrammeista 1—3.
 Sammanfattning av Kartogrammen 1—3.
Résumé des cartogrammes 1—3.

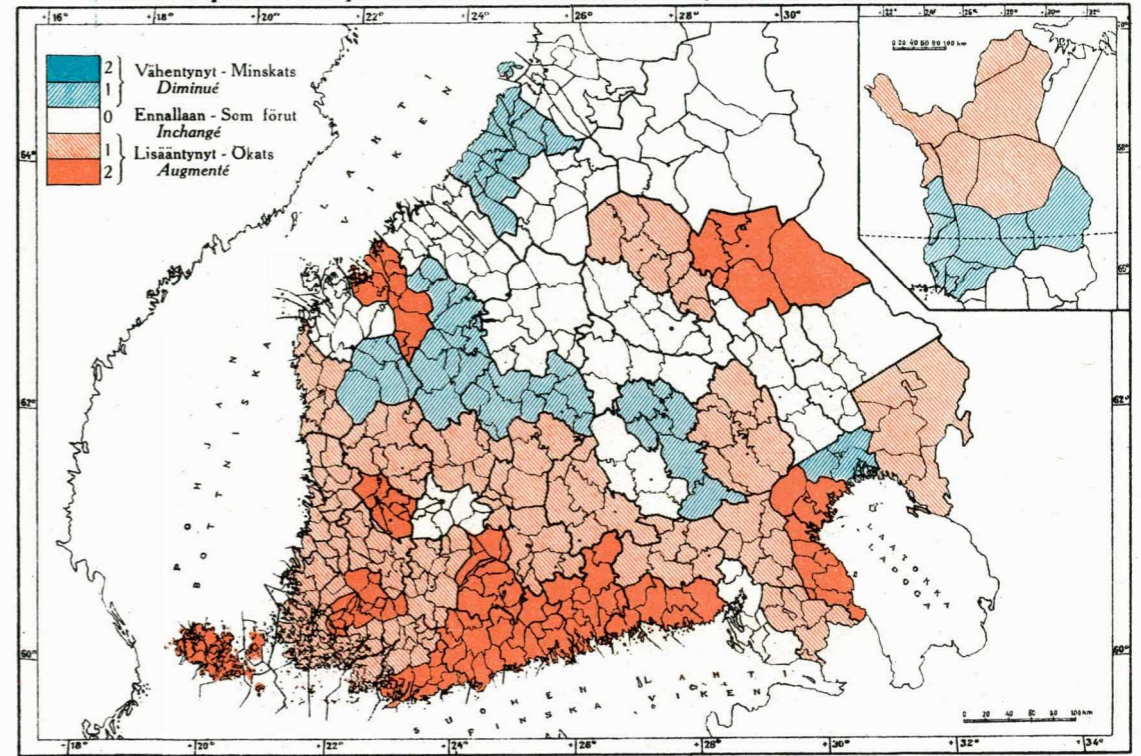

III. Alkoholijuomien nauttiminen nuorison keskuudessa. — Förtäringen av alkoholdrycker bland ungdom.
 Consommation des boissons alcooliques parmi les jeunes gens.

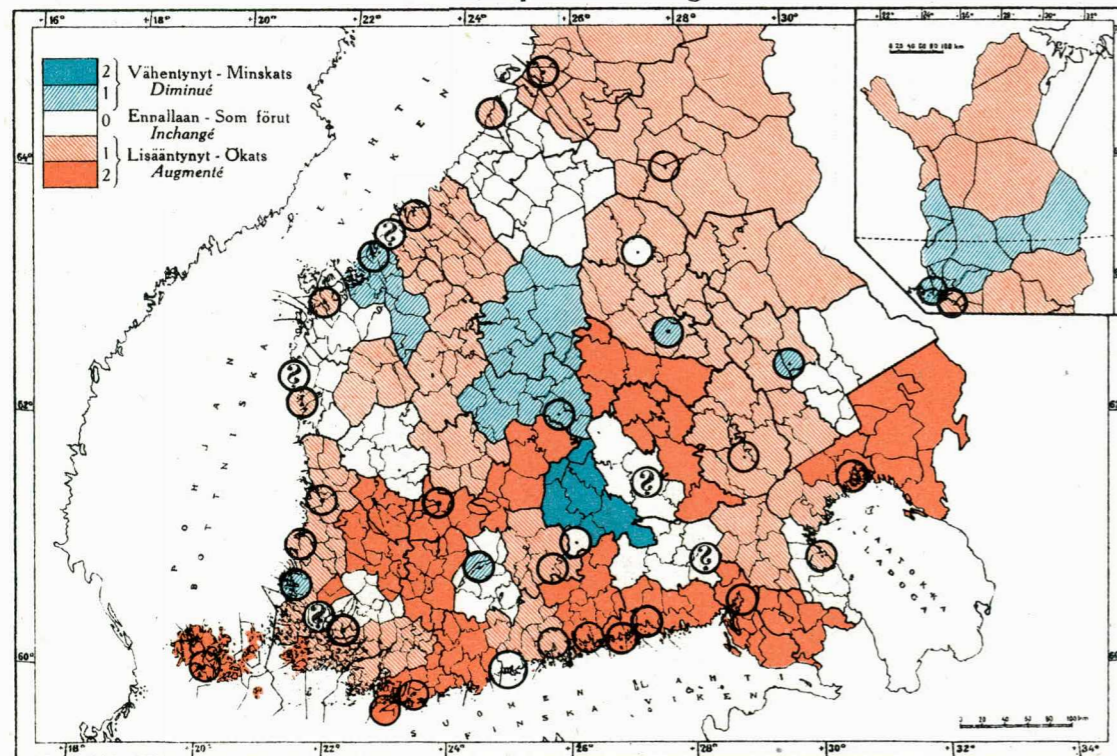
1. Poliisiviranomaisten Käsitöksen mukaan.
 Enligt polismyndigheternas uppfattning.
 Selon l'opinion de la police.

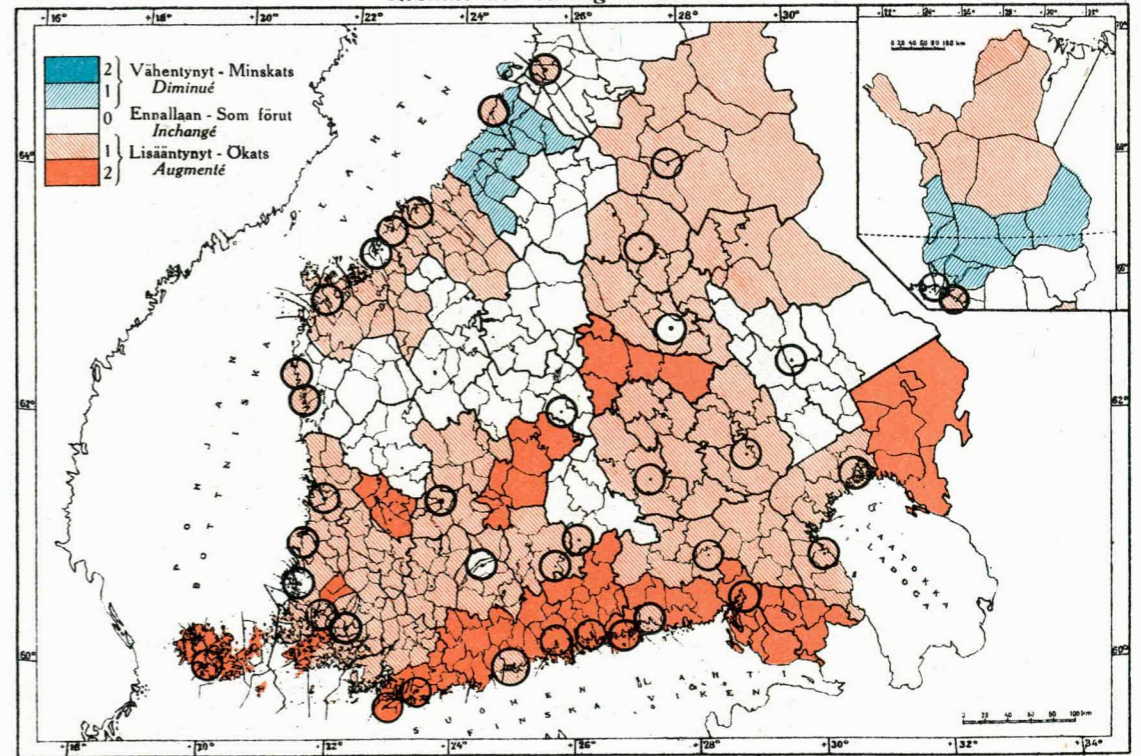
3. Kunnallislautakuntain ja Kauppalahallitusten esimiehien Käsitöksen mukaan.
 Enligt ordförändenas i Kommunalnämnderna och Köpingsstyrelserna uppfattning.
 Selon l'opinion des présidents des conseils municipaux ruraux et des bourgs.

2. Kirkkoherrain Käsitöksen mukaan.
 Enligt kyrkoherdarnas uppfattning.
 Selon l'opinion du clergé.

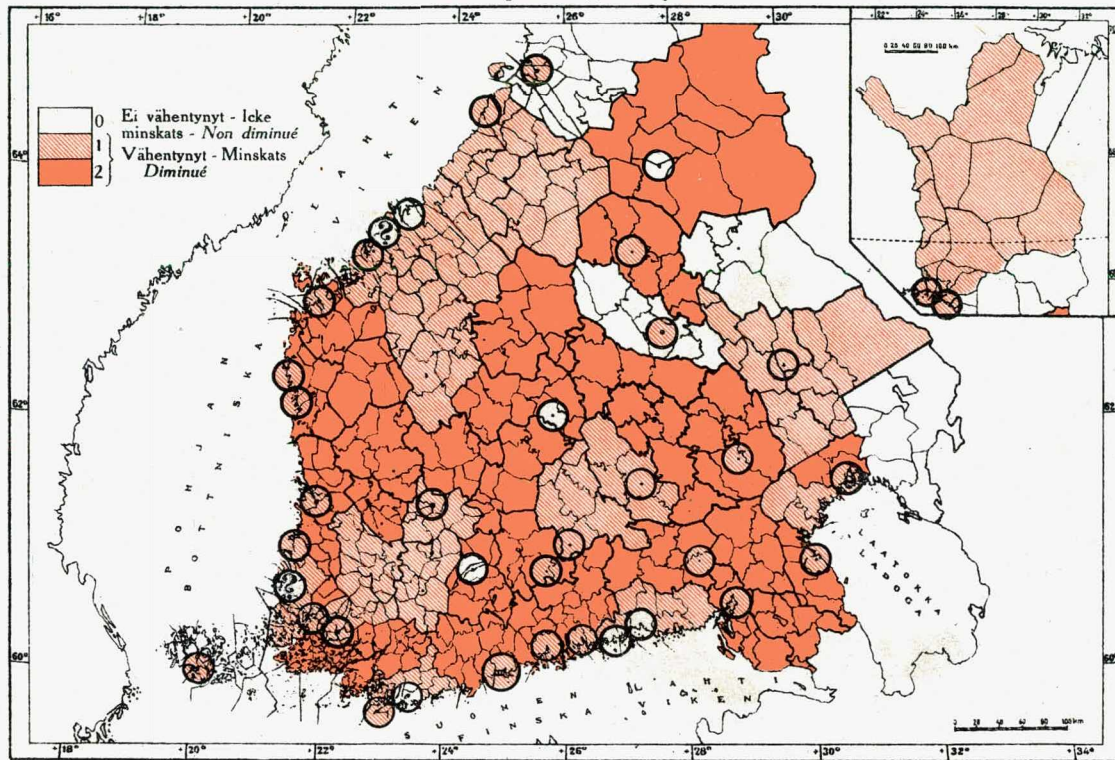

4. Yhdistelmä Kartogrammeista 1—3.
 Sammanfattning av Kartogrammen 1—3.
 Résumé des cartogrammes 1—3.

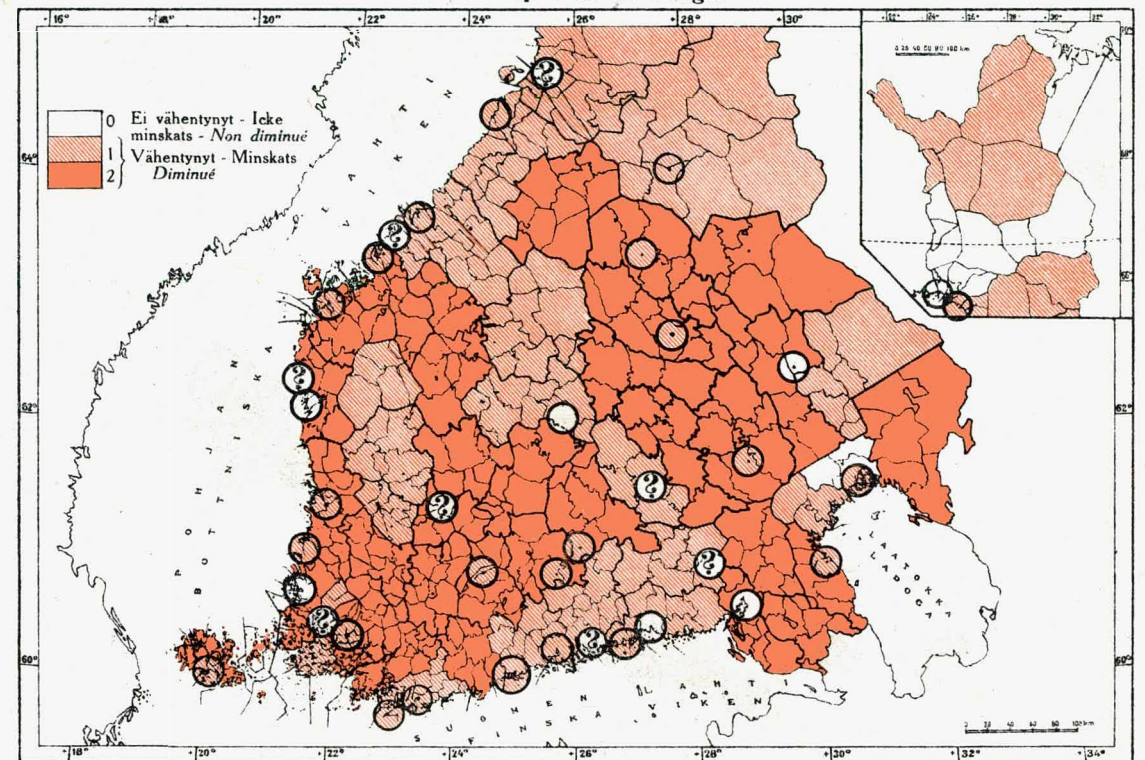

IV. Lainkunnioitus ylipäänsä. — Aktningen för lag i allmänhet.
Respect des lois en général.

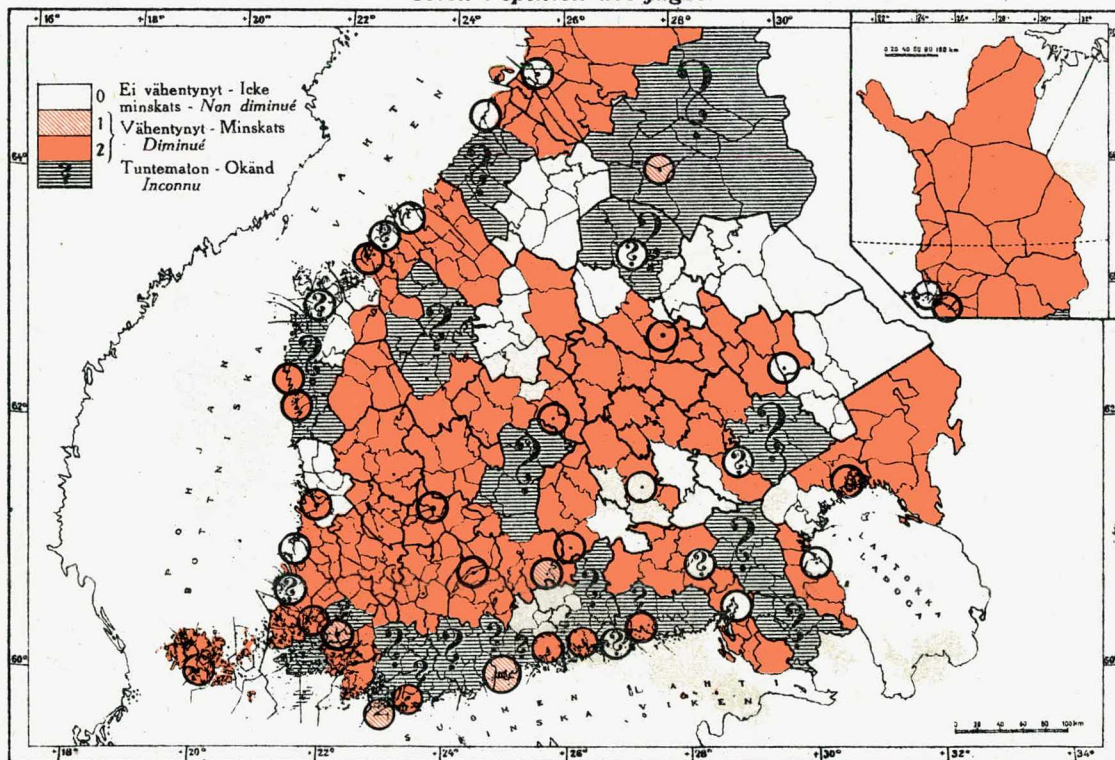
1. Poliisiviranomaisten käsityksen mukaan.
 Enligt polismyndigheternas uppfattning.
Selon l'opinion de la police.

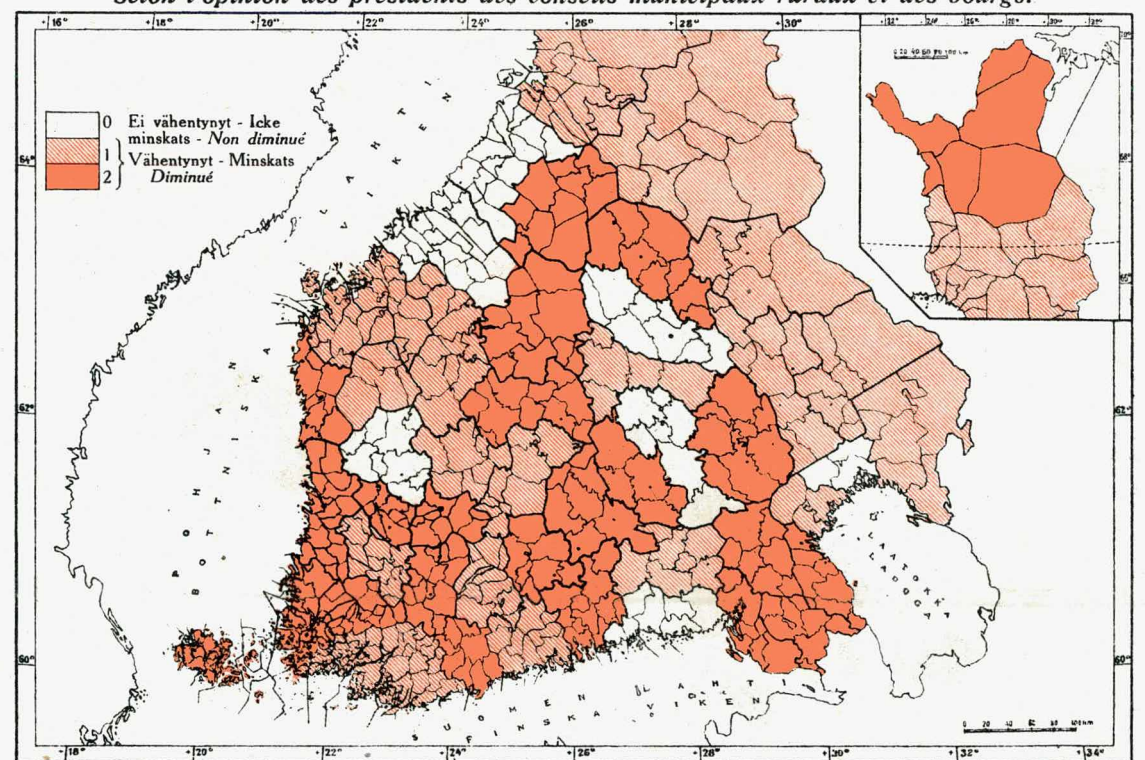
3. Kirkkoherrain käsityksen mukaan.
 Enligt kyrkoherdarnas uppfattning.
Selon l'opinion du clergé.

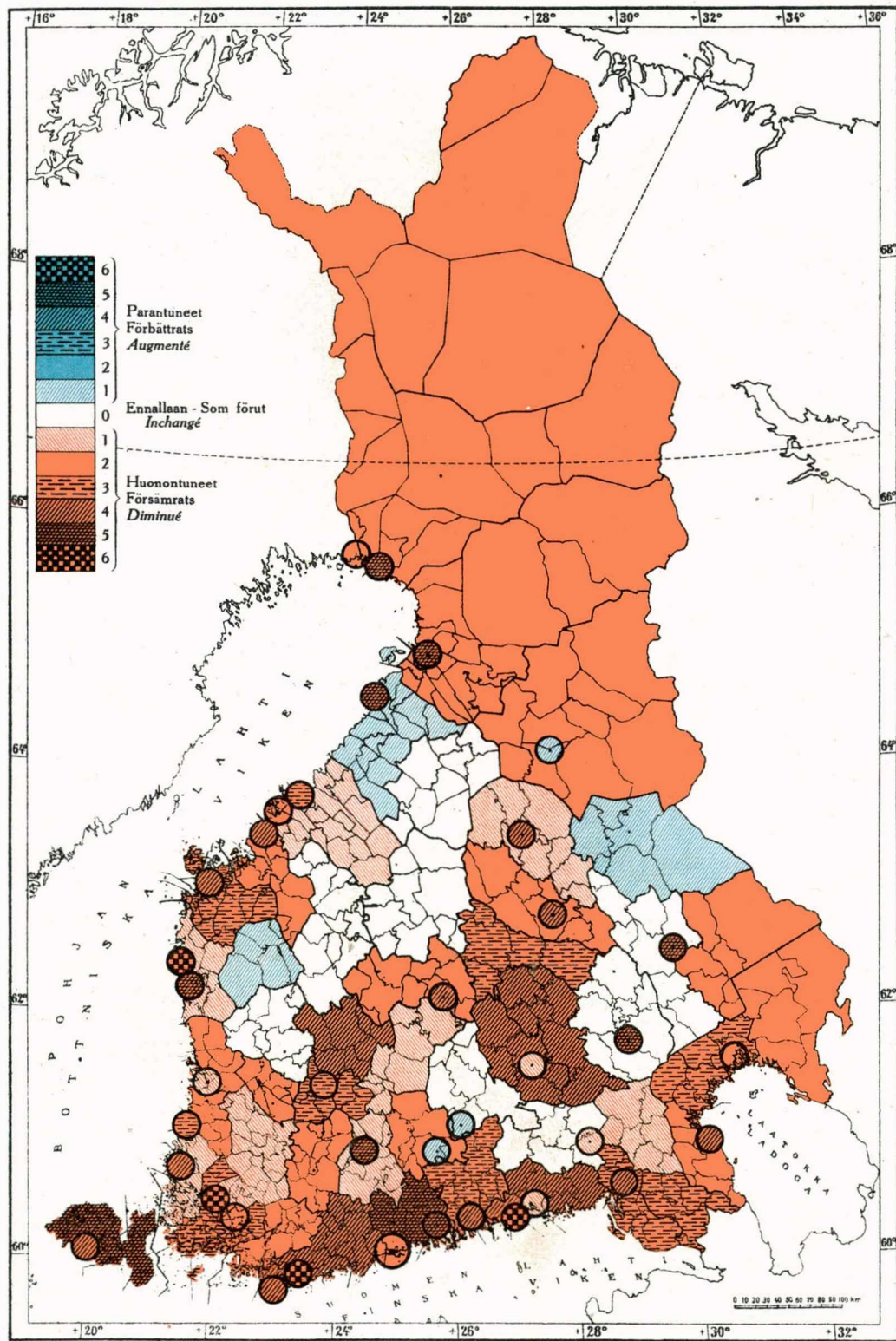
2. Tuomarien käsityksen mukaan.
 Enligt domarnas uppfattning.
Selon l'opinion des juges.

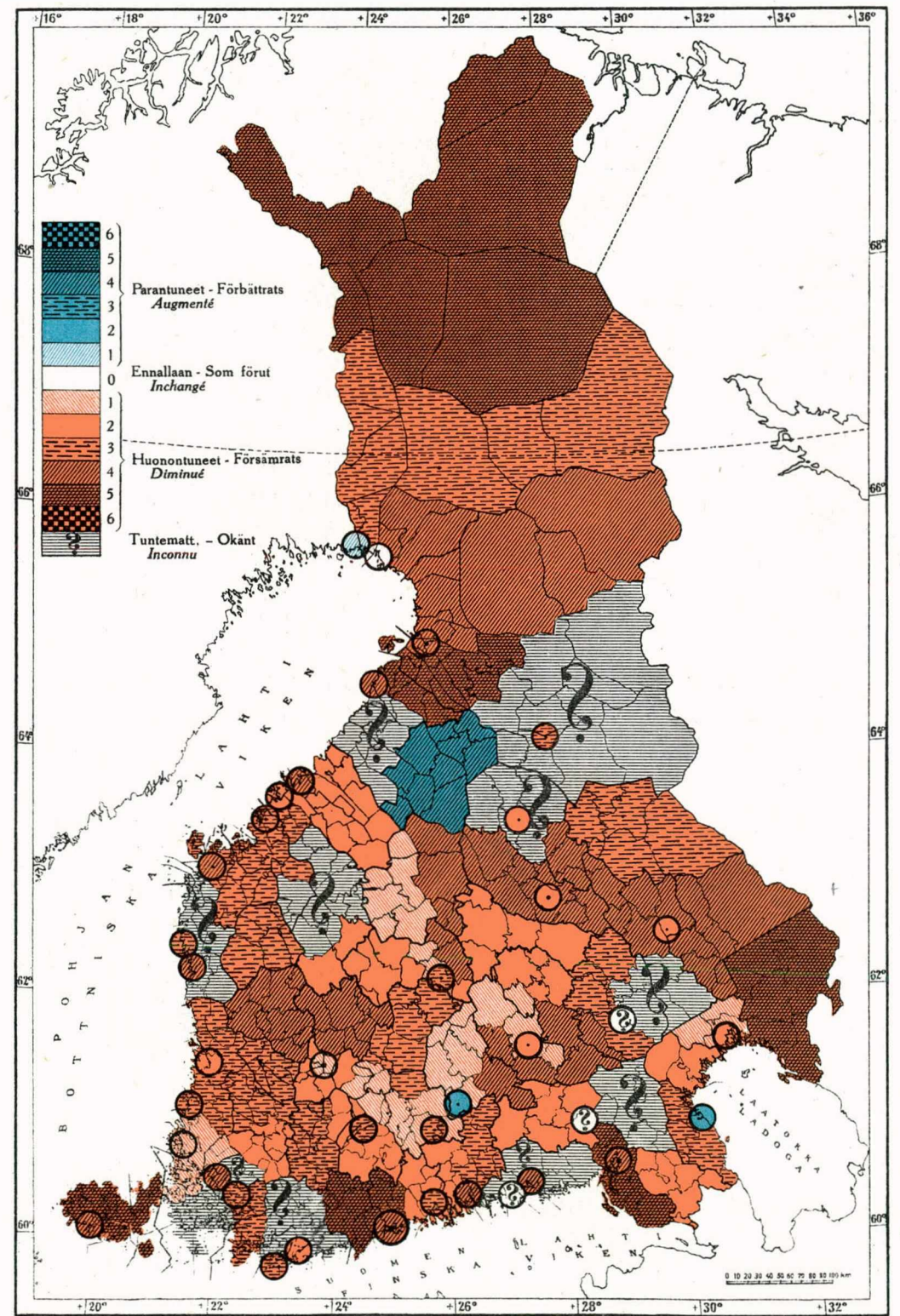
4. Kunnallislautakuntain ja Kauppalahallitusten esimiehien käsityksen mukaan.
 Enligt ordförändenas i kommunalnämnderna och köpingsstyrelserna uppfattning.
Selon l'opinion des présidents des conseils municipaux ruraux et des bourgs.

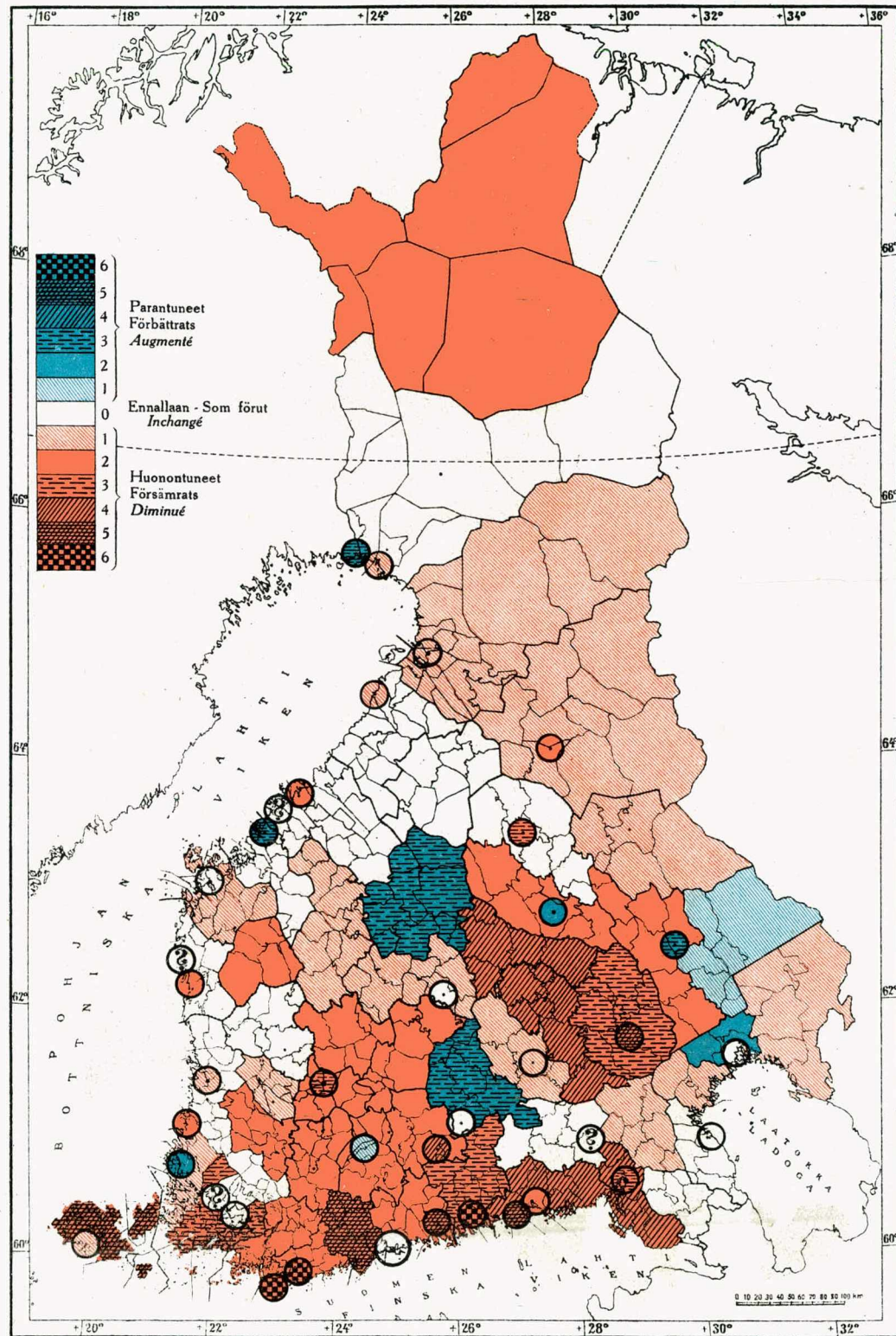
V. Raittiusolot poliisiviranomaisten käsityksen mukaan.
 Nykterhetstillståndet enligt polismyndigheternas uppfattning.
 Tempérance selon l'opinion de la police.

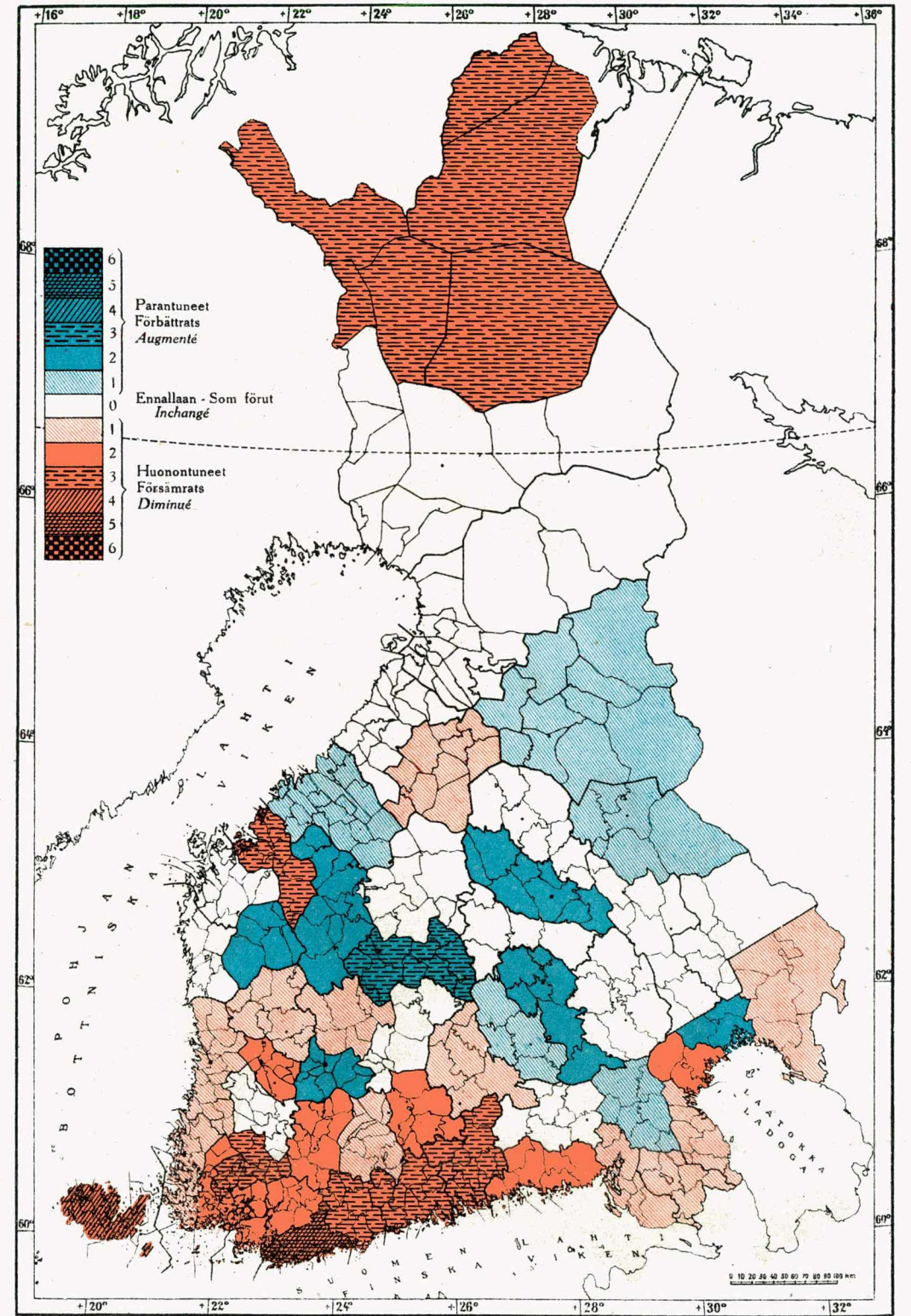
VI. Raittiusolot tuomarien käsityksen mukaan.
 Nykterhetstillståndet enligt domarnas uppfattning.
 Tempérance selon l'opinion des juges.

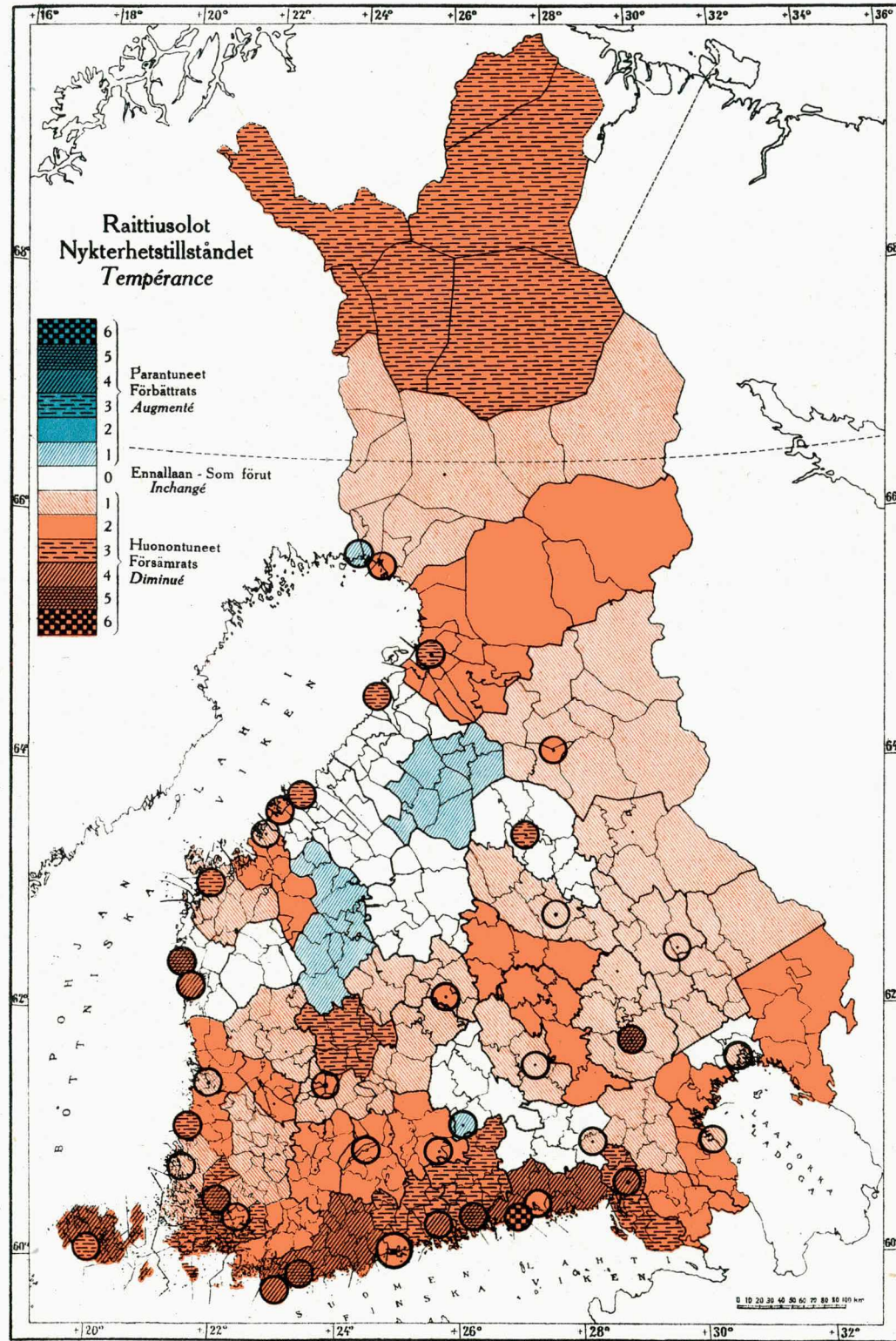
VII. Raittiusolot kirkkoherrain käsityksen mukaan.
Nykterhetstillståndet enligt kyrkoherdarnas uppfattning.
Tempérance selon l'opinion du clergé.

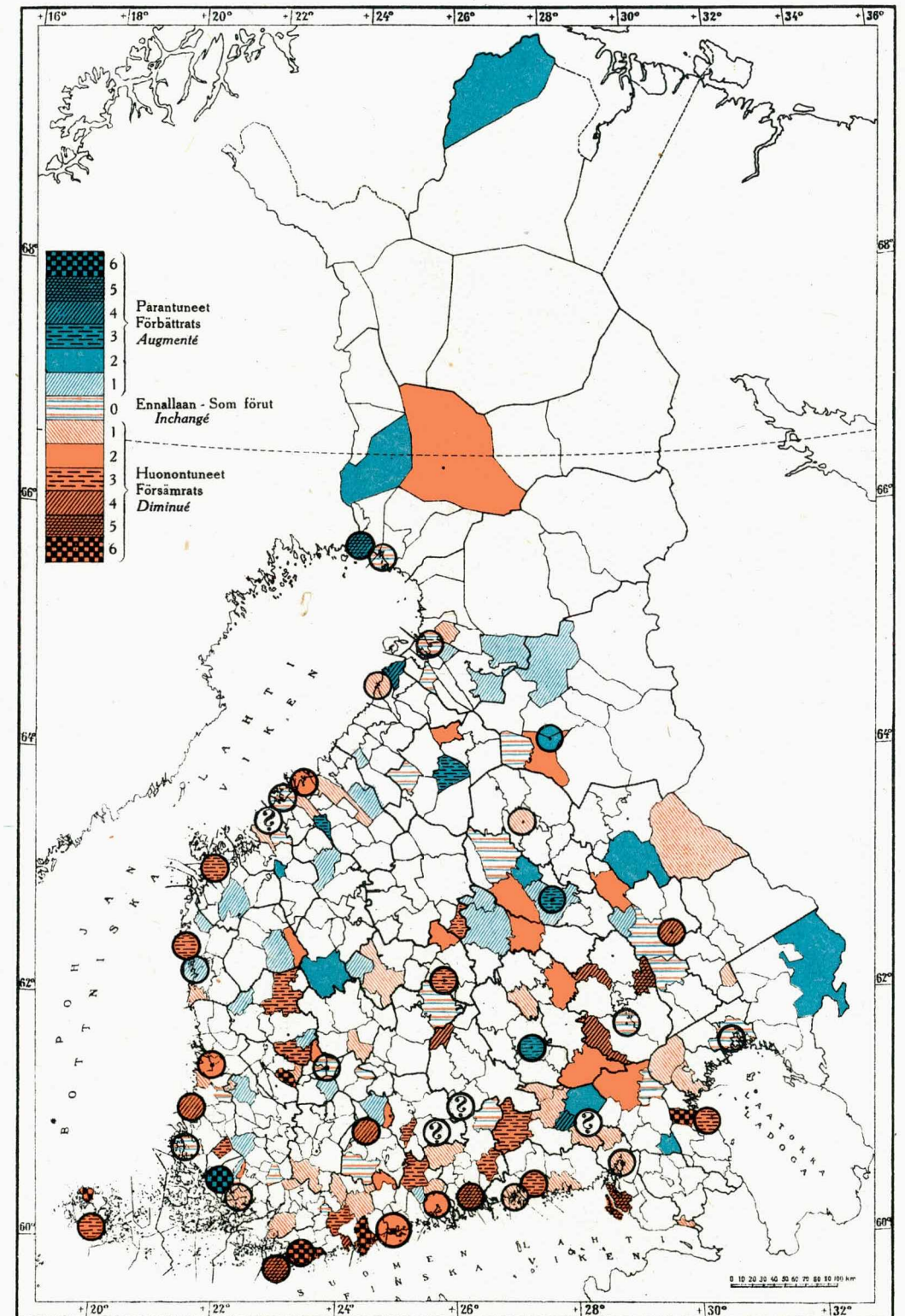
VIII. Raittiusolot kunnallislautakuntain ja Kauppalahallitusten esimiehien käsityksen mukaan. — **Nykterhetstillståndet enligt ordförandenas i kommunalnämnderna och Köpingsstyrelserna uppfattning.** — *Tempérance selon l'opinion des présidents des conseils municipaux ruraux et des bourgs.*

IX. Yhdistelmä kartogrammeista V—VIII.
Sammanfattning av kartogrammen V—VIII.
Résumé des cartogrammes V—VIII.

X. Raittiusolot kansakoulunopettajain käsityksen mukaan.
Nyktetstillståndet enligt folkskollärarnas uppfattning.
Tempérance selon l'opinion des instituteurs.

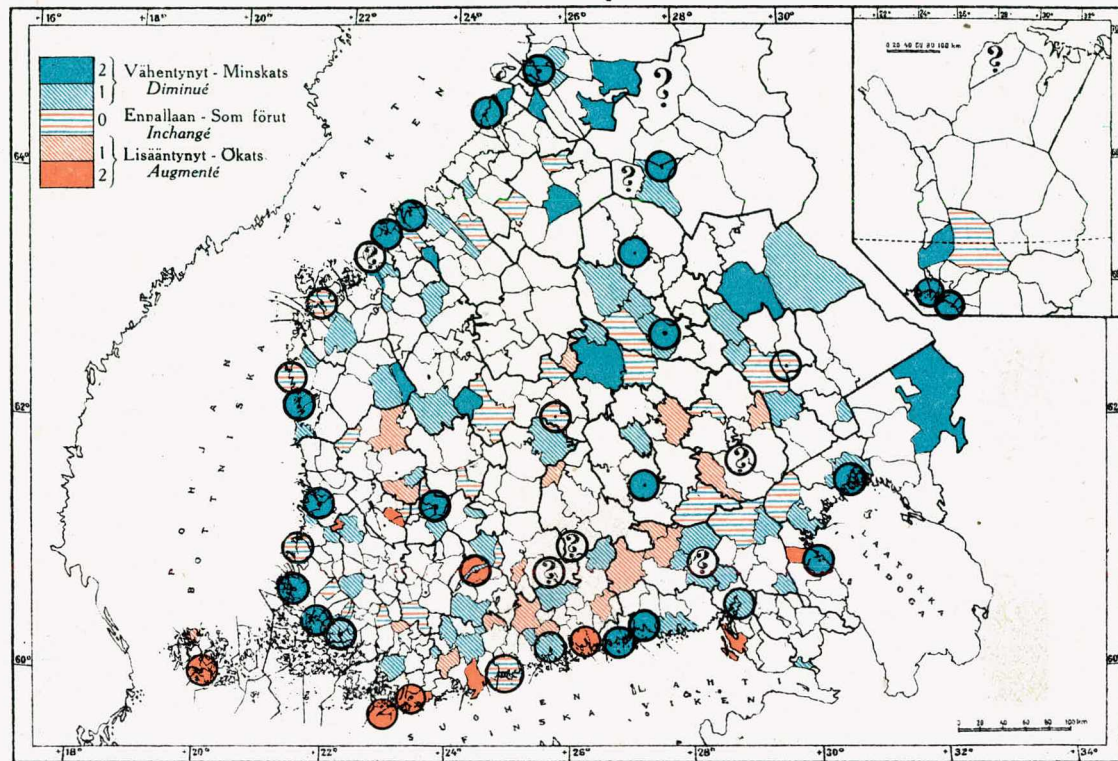
XI. Alkoholijuomien nauttiminen ja kansakouluoppilaiden olot kansakoulunopettajain käsityksen mukaan. — Förtäringen av alkoholdrycker, samt förhållandena bland folkskoleeleverna, enligt folkskollärarnas uppfattning.

Consommation des boissons alcooliques, et situation parmi les élèves des écoles primaires, selon l'opinion des instituteurs.

1. Alkoholijuomien nauttiminen työläisten keskuudessa.

Förtäringen av alkoholdrycker bland arbetare.

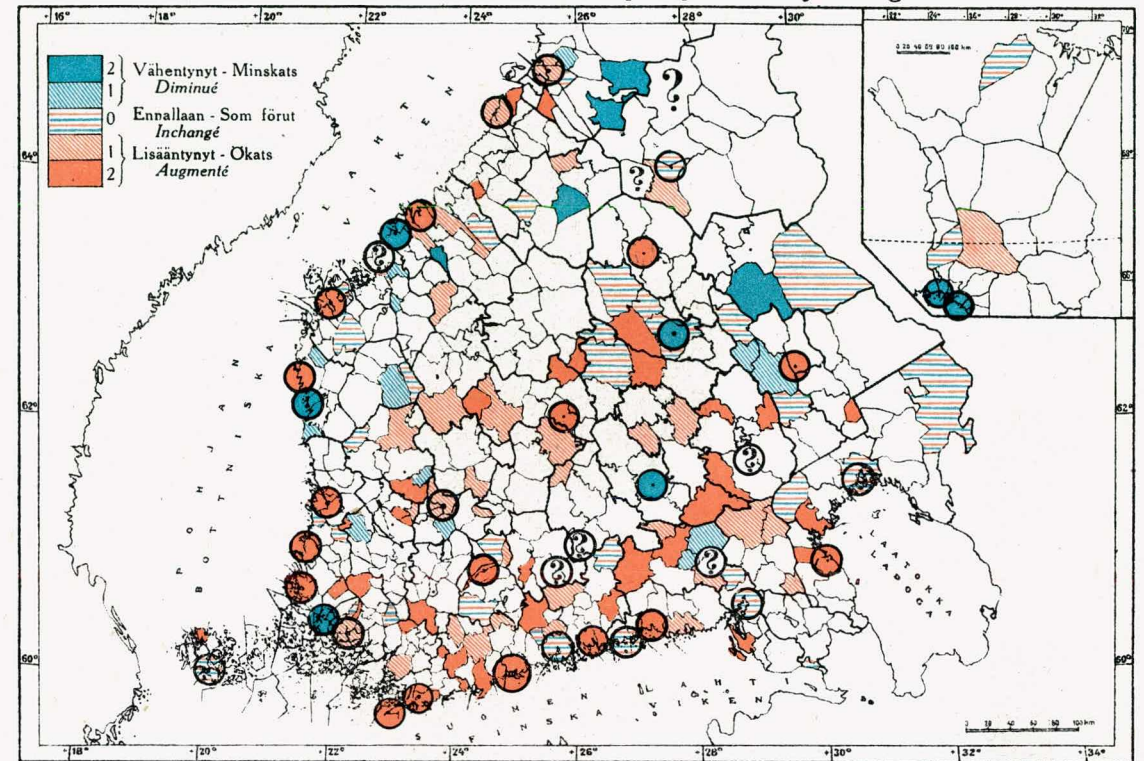
Consommation des boissons alcooliques dans la classe ouvrière.

3. Alkoholijuomien nauttiminen nuorison keskuudessa.

Förtäringen av alkoholdrycker bland ungdom.

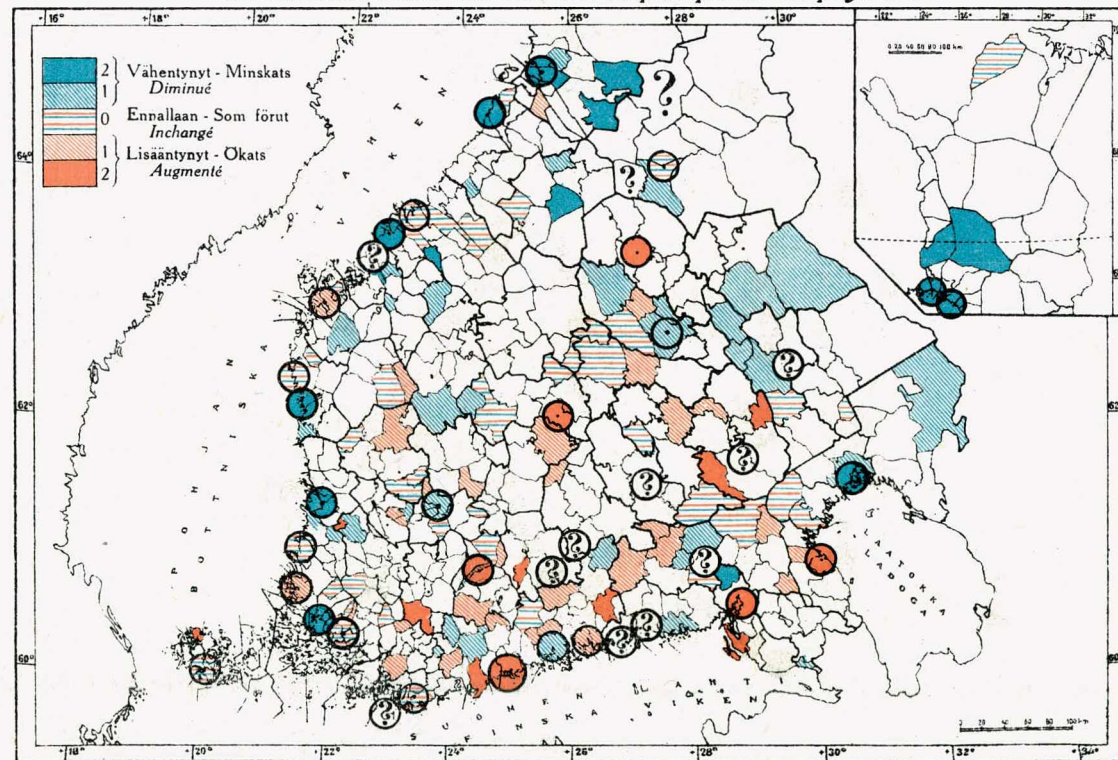
Consommation des boissons alcooliques parmi les jeunes gens.

2. Alkoholijuomien nauttiminen talollisten keskuudessa.

Förtäringen av alkoholdrycker bland besuttna.

Consommation des boissons alcooliques parmi les paysans.

4. Kansakouluoppilaiden olot.

Förhållandena bland folkskoleeleverna.

Situation parmi les élèves des écoles primaires.

